MALLEVS MALEFICARVM,

EX PLVRIMIS AVCTORIBVS COACERVATVS, AC IN DVOS Tomos distinctus.

Quorum hic prior quos contineat, in altera pagella videbis.

ACCESSIT HVIC EDITIONI postremæ, vt pluſquam anteà plurimis mendis purgata ſit, quamplurimiſque, in margine, additionibus illuſtrata & locupletata.

LVGDVNI,
SVMPTIBVS PETRI LANDRY.

M. D. XCV.

BK

I. Fr. Iacobi Sprengeri,& Fr.Henrici Institoris Inquisitorũ hæreticæ prauitatis Malleum Maleficarum.

II. Fr. Ioannis Nideri Theologiæ professoris Formicarium de Maleficis, & earum præstigijs ac deceptionibus.

INDEX ALPHABETICVS RERVM AC SENTENTIARVM MEMORABILIVM, quæ ſparſim in hoc opere continentur.

***

A

Abacuch per Angelum bonum in momento transfertur in Chaldæam. 174

Abiurandi modus in Eccleſia ob leuem ſuſpicionem hæreſeos. 404

Abiuratio quomodo ſecretè facienda. 408

Abrahæ precatio ſanat impotentiã Abimelech. 275

Abuſus Sacramentorum ad maleficia. 189

Abuſus feſtorum ſacrorum ad maleficia. 190

Accuſatio ad pœnam talionis eſt periculoſa. 338

Actus actiuorũ ſunt in patiente prædiſpoſito. 59

Actus carnalis cur reſpectu vnius & nõ alterius mulieris impeditur. 86

Actus intellectus volũtatis & corporis in homine conſiderari oportet. 49

Actus matrimonij coniugalis tribus impeditur. 2

Actus venereus cur multum afflictetur. 495

Actus venereus cur facilius maleficetur. 193

Adæ peccatum cur maximum. 135

Adæ peccatum non excedit Maleficarum crimẽ. ibid.

Adam ſi non peccaſſet, an qui nunc ſaluantur, ſaluati fuiſſent. ibid.

Ad accuſationem malefici quilibet admittitur. 6

Adfrontatio Maleficarũ ſe inuicem accuſantiũ. 442

Adfrontatio teſtium. 380

Admonitio S. Auguſtini notanda contra conſulẽtes Magos. 307

Aduocati Maleficæ munus. 358

Aduocatus ad delati beneplacitum non deputatur. 359

Aduocato ſeruanda modeſtia, veritas & moderamen ſalarij. ibid.

Aduocatus clienti, malam cauſam fouenti, nõ conſulens vt cedat, perdit ſalarium. ibid.

Aduocatus quid reſpondere debeat ſuper inimicitiæ

allegationem. 361
Æneas an ex concubitu Veneris & Anchisis oriri potuerit. 31
Aër figurabilis, quomodo. 178
Aëreum corpus Dæmõ non potest assumere. ibid.
Agens ex proposito cognoscit suum effectum. 2
Alchimistæ verum nõ conficiunt aurum. 13
Alexander & Hymeneus per excommunicationẽ à Diabolo oppressi. 290
Amentes quomodo distinguendi quòad sumptionem sacræ cœnæ. 533
Amicos Ecclesiæ se simulãtes peiores sunt hostibus aperrimis. 513
Amon Thamar suam sororem adamauit. 80
Amor inordinatus ex Diabolo & maleficio procedit. ibid.
Amor hæreos vnde proueniat. 281
Amor hæreos quid sit. 501
An asserere Maleficas esse, sit ita Catholicum quòd eius contrarium defendere sit hæreticum. 1
Angeli cooperantur ad gratiæ infusionem. 50
Angelus eques. 77
Angeli flagellantes. ibid.
Angeli, boni an quosdam castificent, sicut mali infrigidant. 503
Angelus eximit Abbati Sãcto Sereno viscera libidinis. ibid.
Angelus eunuchat S. Equitium abbatem. ibid.
Angeli cur malis hominibus appareant. 180
Angeli cooperantur cometis. 48
Angeli vocantur virtutes cœlorum. 502
Angeli lapsi quomodo voluerint Deo æquales esse. 114
Angeli boni & mali motui locali imperant. 489
Angeli nunquam assumunt corpora. 203
Angeli & Dæmones quomodo videantur. ibid.
Angelus prædispositi S. Mariam in conceptionẽ Christi. 149
Angelus non cognoscit ea quæ sunt animæ. 8
Anima complexiones corporis imitatur. 467
Anima est actus corporis physici. 28
Anima mouetur per aliquod extrinsecum. 44
Animal visum Ictericis prodest. 22
Animæ pœnis obrutæ magis de sua miseria dolẽt, quàm viuis apparere. 475
Animæ humanæ nulla apprehensio sufficit ad immuta-

mutationem corporis exterioris. 25
Anima ſuo corpori dominatur potiſſimum quando eſt in vita per gratiã. 46
Anima proprio corpori vnitur vt forma. 25
Anima quando operetur in corpore alieno, ſicut in proprio. 14
Animæ defunctorum an exeant ſua receptacula. 475
Animæ illabi ſoli Deo eſt poſſibile. 78
Animalium noxæ ſunt pœnæ diuinæ. 103
Anni Chriſti non ſuperãtur á maleficis. 40
An omnis actio infidelis ſit peccatum. 123
Apoſtaſia quid importet ſecundum D. Thom. 121
Apoſtata ſeu fugitiuus qui habendus. ibid.
Appellatio ad candens ferrum. 383
Aqua benedicta ordinatur contra diaboli impugnationes exteriores, Exorciſmus contra interiores. 501
Aqua benedicta ad quid ordinetur. 147
A quo quis ſuperatur eius ſeruus efficitur. 306
Arboris forma ſpiritualis hominis. 528
Arreptitius vnde dicatur. 77
Armatæ acies noctu viſæ. 470
Armatus vir comparens Ioſuæ. 471
Ars præſtigioſa triplex. 93
Aſpectus vi imaginationis mouet corpus aliquod. 21
Aſtronomi quare vera prædicant. 48
Aſtronomicæ imagines ex opere diaboli. 309
Auaritia fundamẽtum omnium vitiorum mulierũ. 63
Auditus Angelorum. 181
Auguſtini dictũ de religioſis. 513
Auctoritas Epiſcoporũ eneruatur per nimiam auctoritatem Inquiſitorum. 324
Auicennæ dictũ de virtute imaginatiua immutante corpora extranea, quomodo intelligatur. 14
Auri forma ſubſtantialis nõ eſt per calorem ignis Alchimiſtarum ſed per calorem ſolis. 15
Aurum maleficorum potabile. 485

B

BAptizati infidelitas hæreſis nominatur. 3

Baptizati infantes non vorantur. 160
Baculus Bernardi liberat ab incubo. 274
Barbam radere cur Deus inhibuerit. 317
Basiliscus quando hominẽ interficiat. 22
Bona opera nisi in radice charitatis maneant, nihil viriditatis habent. 528
Bonum sine malo inuenitur, sed non contrà. 42
Bonus finis vexationis dæmonis. 480
Bulla Innocentij VIII. Inquisitoribus data. 330
Butyrum maicum ex aqua formare. 246

C

CArmina in collo gestanda. 284
Canonis intellectus declaratur. 7
Characterũ adhibitio vitiat naturalia remedia. 308
Casus de homine in Asinum mutato. 181
Capita mulieribus velanda propter incubos. 518
Casus in oppido *Isbruck* 226
Cautela per iudicem obseruanda 376
Casus in Diœcesi Constantiensi. 225
Casus in Diœcesi Argentinẽsi inter oppidum *Fressin* & mõtem Ferretum. 242
In oppido Rauelspurg. 182
In comitatu Burbiæ. ibid.
In Basilea in villa *Oberwuei ler.* 268
Casus inter Brisiacum & *Freyburg.* 225
Casus euidentis facti. 361
In oppido Marpurg. 217
In oppido Brisiaci Basil. 162
In villa *Buchel.* 169
Casus in oppido Argẽtinẽsi notabilis. 208
In oppido Danni. 232
In Bernensi iudicio 163
In oppido *Waldshut.* 175
In ciuitate Salzburgẽsi. 298
Ciuitatis Spirensis. 141
Casus in Diœcesi Argẽtinẽsi cuiusdam virginis. 159
Causa impedimenti fletus in maleficis. 374
Causæ cur Exorcismis non semper obtineatur sanitas. 303
Causę quinque cur homines à dæmonibus obsideantur. 213
Causa alicuius dicitur dupliciter. 73
Causæ cur dæmõ professionis iuramentum differat. 165
Causæ vnde futura sciant dæmones. 167
Causa apparitionis somniorum. 93
Casus obstetricis. 231
Casus in Lausanensi ducatu. 163
Castitas non acquiritur merito virtutis. 504

Caſtitas non acquiritur merito virtutis. 504
Cautela obſeruanda ſi animantia ſub liminibus non reperiantur. 484
Cautelæ pro exorciſtis. 289
Cautela Notario obſeruanda. 412
Cautelæ quinque à Iudice obſeruandæ vt delata veritatem fateatur. 380
Cautioni fideiuſſorum quando malefica relinquat. 354
Cera benedicta in calicē aquæ benedictæ immiſſa, maleficium taciturnitatis abigit ſi bibatur. 378
Cereum benedictum licet accendere. 147
Cibaria & potagia maleficiatorum exorcisādo. 300
Circe non reuera mutauit ſocios Vlyſſis. 99
Cyprum inhabitari à filijs Incuborum. 522
Cythara Dauid vnitatem diuinæ eſsētię ſignificat. 60
Cognitio intellectus ex rebus accuſatur. 56
Corpora cœleſtia non poſſunt imprimere intellectum. ibid.
Cogitatio cognoſcitur non ſolum per actum exteriorem, ſed etiam per immutationem vultus. 82
Cholerici ſunt iracundi. 46
Columnæ fidei inter Apoſtolos qui fuerint. 304
Columna Salomonis Romę. 117
Comeſtio Angelorum qualis. 181
Cometa, mortis Regum indicium. 47
Cometæ non ſunt ex his, quæ à principio genita ſunt aſtra. ibid.
Compatatio alatarum formicarum. 486
Concordia dæmonum eſt nequitiæ non amicitię. 42
Concubinatus ſuſpicionem de maleficio auget 351
Concupiſcentia mater peccati. 79
Coniecturę de morbis maleficialibus. 363
Cōiugū cōfirmat offic. 90
Cōiuratio ad lachrymas emittendas. 374
Cōſolatio ꝑ meticuloſis. 83
Conſulentes maleficos de ſanitate accerſunt ſibi mortem. 264
Cōſuetudo generalis Eccleſiæ ꝑ lege habenda. 314
Conuerſio Nabuchodonoſoris. 203
Cōtactus dæmonis eſt virtualis, non corporalis. 35
Continentia Iob. 198
Contra Eccleſię determinationē nullus Doctor vel ſanctus ſuam defendit ſententiam. 332
Cōtra mulierē pręgnātē ſententia differri poteſt. 388
Contra negantē confeſſam, ſentētia differenda. ibid.

Corpus immutari potest ex forti imaginatione & apprehensione ad varias ægritudines. 52
Corpus hic affligitur vt Spiritus saluus fiat. 535
Corpora cœlestia cur immutari non possint. 189
Corpora cœlestia mouentur ab intelligentijs. 174
Cum portentis non est iocandum. 472
Cur circa serpentes magis vis maleficorum versetur. 71
Cur in venereis magis maleficiunt viri quàm fœminæ. 86
Cur Sathan odio habeat virginitatem. 234
Cur quædam in tormentis nihil fateantur. ibid.
Cur vocati Dæmones in certis constellationibus adueniant. 58
Clauium vigor notatur. 274
Clericus ducens vxorem Apostata est. 121
Clericus negociator quasi pestis fugiendus. 62
Clericus maleficus deponẽdus & in monasterio detrudendus. 6
Clotildes virgo miranda fecit. 64
Crimen Maleficarum est partim Ecclesiasticum partim ciuile. 336
Christus quomodo comederit. 181
Christianę Ducissę Brabantiæ consilium. 276
Christiani solùm possunt fieri Hæretici. 323
Chrysostomi dictum notandum contra portantes exoreismi causa Euangelia. 299

D

DAmasceni opinio de Cometis. 47
Deus punit vt meritum cumuletur per exercitium patientiæ. 128
Deus an sinat hominem suo arbitrio viuere. 410
Deus & natura nec abundãt in superfluis, nec deficiũt in necessarijs. 219
Deus amplius permittit super vim generatiuam propter maiorem eius corruptionem, quam super alios actus humanos. 85
Deus iustè permisit Angelos & primum hominem cadere. 137
Deo non conuenit Diaboli malitiam impedire. 138
Deus non vult semper quod potest. 497
Deus per Angelos dispositiuè gratiam hominibus infundit. 502
Deus solus agit in voluntatem. ibi.
Deus vniuersa mala permittit casibus Angelorum

tum & hominum permiſſis. 108
Deus ſolus quomodo miracula facere dicatur. 55
Deus poteſt ex malis particularibus bona plurima elicere. 110
Deus non poteſt facere creaturam ex ſui natura impeccabilem ibid.
Deus iuſtè permittit hominem peccare. ibid.
Deus neque vult mala fieri neque mala non fieri. 107
Dæmones carent pulmone & lingua. 179
Dæmones in obſeſſis quomodo loquantur. 180
Dæmones ex virtute propria corpora localiter mutare poſſunt. 93
Dæmones habere poteſtatẽ ſupra corpora & ſupra imagines hominum Deo permittente 86
Dæmõ poteſt interiot é phãtaſiã immutare & intellectum obtenebrare. 79
Dæmones ſeu malefici an verè poſſint facere animalia. 101
Dæmones ſine diuina permiſſione nihil efficere poſſunt. 123
Dæmones quomodo mutationes in corporibus operentur. 81
Dæmonum opere, aliqui nõ pręſtigioſe, ſed eſſentialiter in lupos transforman tur. 9
Dæmonis virtus corporali virtute fortior. 2
Dæmones eſſe non credunt aſſerentes non eſſe maleficos, niſi in vulgi exiſtimatione. 3
Dæmones quare conſtellationib. conſtringantur. 12
Dæmon motui cœleſti non ſubiicitur. ibid.
Dęmon colligit determinata actiua applicando determinata paſſiuis. ibid.
Dæmon quare maleficis vtatur. 14
Dæmones cuncta per intellectum & voluntatem exequuntur. 29
Dæmones triplici ſcientia vigent. ibi.
Dæmon ſemper ſuperbia & inuidia peccat. 30
Dæmones non mouent corpora localiter. 28
Dæmones corpora non viuificant. ibid.
Dæmones non ſunt Spiritus immundi licet ſint impuri. 30
Dæmon licet neminem timeat, Sanctorum tamen meritis ſubiacet. ib.
Dæmon poteſt adminiculo alterius agentis corpora ſubſtantialiter, & accidentaliter tranſmutare. ibid.
Dæmones præcipuè gaudent peccato fornicationis

tionis & Idololatriæ. 33
Dæmones absque assumptione corporis possunt transmutationes in seminibus facere. 35
Dęmō potest aliqua reponere vt cōseruetur semē, ne calor vitalis euaporet. 37
Dæmon mouet voluntatē, quæ est causa peccati 45
Dęmones de quolibet ordine cecidisse creduntur. 40
Dæmones cur homines ad decrementa Lunæ vexent. 58
Dæmones semper cum maleficis concurrunt. 16
Dęmon etiam memoriam corrumpit. 196
Dæmones sanctorum virorum oculos non decipiunt. 97
Dęmon homagiū petit. 162
Dæmones ex ꝓphetis prędicere possunt futura. 167
Dæmones expellendi non interrogandi. 304
Dæmones corporalibus virtutib. non subiacent. 538
Dæmon potest intercludere viam seminis. 495
Dæmon exuens fratrem scapulari & vestibus. 481
Dæmones ad exercitium deputati non sunt in inferno, sed in isto aëre caliginoso. 42
Dæmones fœtum in vtero inficiunt. 185
Dæmones cur incubatum affectent. 518
Dea fortunę cæca. 55
Dedecus culpę non est sine decore vindictæ. 116
Delatus cum omnia negat tria faciat iudex. 352
Deprehensus in hæresi euidentia facti aut testibus est puniendus, licet non confiteatur. 353
Dei auctoritate quando Malefici creaturam variè trāsmutant. 12
Deus permittit mala fieri propter perfectionem vniuersi. ibid.
Deus est creaturæ obiectum, & vltimus finis. 82
Deus punit per malos Angelos. 90
De cognitione hæretici aliter Canonistæ & aliter Theologi sentiunt. 329
De testiū inimicitia iudex p se inquirere tenetur. 139
Diabolus à Dia, & Bolus, dicitur. 41
Diabolus vexat pios in somnis. 83
Diabolus cogit voluntatem per modū psuadentis. 74
Diabolus instigat inuisibiliter per modum dispositionis. 78
Diaboli inter se differunt specie. 39
Diabolus nō est cordium. 72
Diabolus causat etiam circa animam. 7
Diabolus est vbi operat 82

Diabolus vocatur Magiſterulus. 164
Diabolus ſemel tantum vertibilis. 134
Diaboli opere Cham filius Noë naſcendo riſit. 17
Diabolus in forma ſacerdotis prædicat. 211
Diabolus etiam malis torquetur. 138
Diabolus cur magis affectat lædere bonos, quàm malos. 139
Diaboli facta an dicantur miraculoſa. 102
Diabolus ſolùm per media ſæuit. 242
Diabolus plus mali perpetrat quàm maleficæ iubeant. 225
Diaboli ex inferiori choro. 172.
Diabolus non eſt cauſa omnium peccatorum. 73
Diabolus quot modis ſit cauſa peccati. 57
Diaboli ſunt veluti pedagogi humilitatis. 288
Diaboli pelluntur cilicio & Epiſtola ſancti patris alicuius. 525
Diabolus in ſpecie muſcæ degluditur. 531
Diaboli ſunt Deo loco tortorum. 490
Die beatæ virginis malefici torti plerunque confitentur maleficia. 507
Die Sabbati caput non pectinandum. 314
Diffamatus in pluribus locis etiam multis locis purgatur. 400
Differentia inter Necromãticas & Aſtronomicas imagines. 309
Differentia imaginum Aſtrologicarum, magicarũ & maleficarum 57
Differẽtia inter p̃ſtigiũ & imaginariã viſionem. 203
Differẽtia inter aquã benedictã & Exorciſmum. 303
Differentia inter fauorem perſonæ & culpæ. 444
Differentia Dęmonum multiplex. 481
Diuerſitas cultus diuini, nõ repugnat veritati. 315
Diuinatio eſt ſecundum genus ſuperſtitionis. 18
Diuinatio eſt per expreſſam Dæmonũ inuocationem. ibid.
Diuinatrices conſulere non licet. 378
Diuinatores, & malefici, qui hæretici iudicantur iuris præſumptione, non ex natura rei iudicio ordinariorum, & non inquiſitorum ſubiacent. 330
Dominica die ieiunare eſt diabolicum. 165
Dona à ſpectro militi donata. 474
Duarũ maleficarũ caſus. 95
Duellum ad vitæ conſeruationem ordinatur. 383
Duellum Dauidis cum Phi-

Philistæo diuina reuelatione fuit. 385
Duo fratres simul infirmabantur & curabantur. 46
Duo Spiritꝰ nõ possunt esse in vno & eodẽ loco. 205
Duo testes concordes. 342
Duo testes legitimi nõ singulares sufficiunt. ibid.
Duo testes de iuris æquitate non sufficiunt in crimine hæresis. ibid.
Duo genera lachrymarum in oculis fœminarum 514
Duæ potentię vnicuique rei à Deo tributæ. ibid.

E

EBrietas est res tumultuosa. 498
Ecclesia Monialium *Hohen-Zorn.* 249
Effectus maleficiales phãtasticos esse & imaginarios quibusdam videtur. 2
Effectus maleficiales quomodo sint miracula. 55
Effectus pœnales quadruplices sunt. 16
Eleemosyna ex lacte, præseruat lac. 311
Episcopus maleficiatus à concubina sua. 262
Episcopi contra maleficas procedere possunt, exclusis inquisitoribus. 323
Equi diuersi colores in Apocalypsi explicati. 469
Equitate cum Diana vel Herodiade est cum Diabolo transmeare. 8
Errant dicẽtes, extrema maleficia realia, medium autem phantasticum esse. 7
Error in mente, hæreticum non facit. 10
Esus stercorum amorem operatur. 77
Esus infantium qualis apud maleficas. 163
Eucharistiæ sacramentum exurit Dæmones. 533
Euæ peccatum nõ induxisset mortem, nisi culpa Adam accessisset. 69
Euidentia facti differt ab indicio facti. 368
Excommunicatione incubos pelli. 525
Excusatio à tanto, non excusat à toto. 11
Executio sententiæ quando sit differenda. 388
Ex effectibus deuenitur in cognitionem caussæ. 55
Exempla mulieres infantes vorare. 105
Exemplum constantis casti iuuenis. 283
Exemplum pœnæ iniustè mouentis bellum. 257
Exempla de vexatis ab incubis. 273.274
Exempla de Dæmonibus inquietãtibus domos. 479
Exemplum de magica possessione. 539
Exẽplũ de virgine Bãbergẽsi quæ virgo peperit. 523
Exemplum imaginatæ obsessionis. 543

Exercitus Angelorum custodes piorum. 471
Exercitus cœlestes in quem finem appareant. 472
Exorcismus ad quid ordinetur. 303
Exorcizatio cura fit in baptismate. 300
Exorcista quomodo possit vti herbis,& petris. 291
Exorcizatio ad sanctificanda ea, quæ adhibentur ad diuinum cultum. 499
Exorcismi olim irriti. 264
Exorcismus loco Baptismi. 501
Exorcismi Ecclesiæ quando conducant. 258
Exorcismi scripti quomodo gestandi & appendendi. 298
Exorcismi à D.Gregorio instituti. 305
Ex malitia quantumcunque humana maleficorũ opera oriri non possunt. 53
Ex melancholia apparitiones mulieribus phantasticæ videntur. 275
Ex natura peccant omnes Dæmones. 38
Experientia docebit iudices. 372
Ex præsumptione cuiusdam Sacerdotis quid acciderit. 273
Ex quibus signis dignoscantur maleficæ. 256
Extra vnum Deum nihil est numinis. 8

F

FAtũ esse aliquid, & dari assertio hæretica. 50
Fatum quid sit. 51
Fatum dupliciter consideratur. 50
Fato non subduntur maleficarum opera, sed alijs caussis. 51
Fati & prouidentiæ discrimen. ibid.
Fascinatio tripliciter accipitur. 19
Faunus sicarius quis. 32
Fœlix per se, fœliciſſimus si cœlebs. 66
Feriarum tempore magis confitentur magæ, quam alio tempore. 380
Fides quando hæreticis & maleficis seruanda. 372
Fidei & rationis non repugnat asserere mores hominum dispositiuè & cõtingenter, à syderum dispositionibus variari. 45
Fides est vita animæ. 254
Fide muniti sunt signo crucis muniti. 125
Fides quando Aduocato adhibeatur. 365
Filij Dei in Scriptura Geneſis filij Seth dicuntur. 29
Filiæ hominũ in 6.c. Geneſis,filiæ Cain dicuntur.ibi.
Filius quomodo portet iniquitatem patris. 289
Fieri dupliciter sumitur.201
Figuræ in plumbo liquefactæ. 129

Flegmatici pigri. 46
Flores & Folia quid in ſacra ſcriptura ſignificent. 536
Fœminæ viris ſunt ſuperſtitioſiores propter tria. 65
Fœmina vnde deriuetur. 65
Fœmina duo genera lachrymarum habet. 63
Forma ſententiæ abſolutoriæ & diffinitiuæ. 396
Forma accuratæ & acris ſententiæ, contra conuictum de hæreſi & fugitiuum latæ. 436
Forma ſententiæ abſolutoriæ ab excommunicatione. 413
Fornicatio duplex. 509
Fornicatione & idololatria corpus & anima contaminatur. 519
Frigiditas naturæ quomodo à maleficio dignoſcatur. 87
Frigus quid denotet. 482
Fructus vineæ Salomonicæ quid denotet. 537
Fulmina & grandines eandem habent cauſam. 247
Fumus arboris cuiuſdã abigit cacodæmones. 538
Fundamentum omniũ muliebrium vitiorum eſt à natura. 514

G

GAudens detractionibus poſſidetur à dæmone. 215
Genethliaci dicuntur propter natalium ſyderum conſiderationem. 48
Geniti ex ſpurcitijs diaboli an ſint maioris virtutis quam alij. 183
Gigantes à dęmonibus procreati. 29
Gilia Chriſtianiſſima mulier Vngariæ regnum ad Chriſtum deduxit. 64
Gradientia ſuper pectus gaſtrimargiam notant. 517
Gratia quid ſit. 112

H

HAlec dum capitur, extra aquã ſubitò vocem emittit & moritur. 180
Helias S. Pater & monachus, inter trecentas fœminas tentatur. 151
Heraclides vir ſanctus vitas ſanctorum patrum compilauit. ibid.
Henricus Imperator candentis ferri iudicium, erga ſuam coniugem exercuit. 383
Herba quædam accenſa fumigans facit trabes apparere ſerpentes. 94
Hæreſis quare dicatur maleficarum & non maleficorum. 70
Hæreſis eſt maxima, opera maleficarum non credere. 407

Hæretici comparantur catis. 210
Hæreticus ſimplex relapſus etiamſi pœniteat, eſt occidendus. 254
Hæreticus ſummus quis cenſendus. 395
Hæreticus qui in ſacræ ſcripturæ expoſitione errat. 4
Hæretici quidam propria confeſſione morte adiudicati, illeſi in igne manſerunt. 377
Hæretici inquiſitorum iudicio ſubiiciuntur. 330
Hæreticis conuerſis non eſt fides adhibenda. 435
Hiſlithi Auicennæ quid ſit. 501
Hipocratis ſententia laudatur. 46
Hipocritæ non ſunt Apoſtatæ. 122
Hominis eſt præparare animum, Dei gubernare linguam. 62
Hominē procreare eſt actus corporis viui. 28
Homini non licet vti dæmonum auxilio per pacta tacita vel expreſſa. 309
Homines à dæmonibus procreari. 31
Homines hominibus, dæmones dæmonibus præſunt. 38
Homines an transformentur in beſtias. 96
Homo vidēs lupum vocem amittit. 22
Homo quinque modis declarat voluntatem. 140
Homo inuerſæ arboris ſimilitudinem præfert. 526
Homo animalis quid. 527
Homo ſpiritualis & interior. ibid.

I

IEiunia & orationes abigunt dæmones. 479
Idololatria primum ſuperſtitionis genus. 18
Ignis & aër dæmonibus ſubſunt. 19
Ignorantia multiplex. 11
Imaginari & phantaſiari idem ſunt. 196
Imagines duplices. 57
Ima à ſummis. 45
Imagines ex influentijs cœleſtium corporum. 15
Imaginibus vti illicitum ſemper. 25
Imago ſaluatoris cruorem emittit. 249
Impatientia mulierum. 66
Impeditores officij inquiſitionis, quomodo Hæretici habendi. 451
Impoſſibile eſt malitiam eſſe in voluntate, quin ſit error in intellectu. 329
Impotētia ex maleficio procreata, aut eſt temporalis, aut perpetua. 89
Impotentia duplex. 278

Impotenter facientes sunt homicidæ. 87
Incantator serpentum interimitur à serpente. 298
Incantatores qui dicantur. 255
Incarceratio duplex. 355
Inconuenientia ex fato. 50
In Ecclesia primitiua sine Exorcismis baptismus peragebatur. 305
Incredibilis multitudo meretricum in Cõcilio Constantiensi. 520
In criminalibus sententia non differatur. 388
Incubi vnde dicantur. 32
Incubi ex quo elemento formentur. 178
Incubi an generent aliquando fœtus. 522
Incubi pelluntur Angelica salutatione. 273
Incubi plus vexant mulieres &, puellas pulchros crines habentes. ibid.
Incubones Fauni Vicarij. 518
Infirmis infundenda Eucharistia. 534
Infirmissimi sæpe fiunt martyres. 537
Informatio discretorum virorum disponit ad veritatem dicendam. 401
In fornicatione iuuenis peccat, senex insanit. 119
Inimici capitales qui dicantur. 345
Inimicus capitalis non admittitur ad actionem. ibi.
Inimicitiæ sunt plerunque causæ maleficij. 350
Iniusto bello an liceat magorum opera vti. 252
In monasterijs neminem meliorem vel peiorem inuenies, qui quam profecerunt in illis, aut defecerunt. 63
Inquisitoribus maleficę non possunt nocere. 146
Indeuotæ orationes claustralium. ibi.
Inquisitorum Hispaniarum opinio de iudice competenti. 323
Inquisitores non se intromittunt nisi in his quæ sapiunt hæresim. 424
Inquisitores debent schismaticos prælatos iudicare, non punire. 331
Inquisitores in inquisitione sæpè præcipitanter agere. 543
Inquisitorum limitata inquisitio. 319
Intelligere est aliquid pati. 74
Intellectus humanus potest ab Angelo adiuuari. ibid.
Intellectuales substãtiæ bonæ. 52
Intellectus benè dispositus virtuti non contrariatur. ibid.
Intendere superstitiosè rebus naturalibus quomodo

do licitum. 23
Interrogatoria delatoribus proponenda. 340
Interrogatoria generalia quomodo formari debeant. 349
Interrogatoria super testes. 348.
Interrogatoriæ particularis datur modus. 350
Intestinis cadauerum intestinæ Maleficarum affliguntur. 268
Iob etiam in anima à sathana affligebatur. 218
Irrationales à Dæmonibus redditi. 532
Iudex secularis Episcopi consensu potest Maleficos iudicare & punire. 253
Iudex Ecclesiasticus propter solam inconstantiæ suspicionem relapsum curiæ seculari tradat. 254
Iudex rigorosius procedat contra deprehensos manifestè quam contra suspectos. 394
Iudex in crimine Hæresis perficiuntur & Malefici libellum non exigat, nec litis contestationem postulet. 388
Iudicium de priore obsesso sacerdote. 220
Iudicium durissimum ijs qui præsunt. 254
Iudicium ferri candentis, neque auctoritate diuina, neque sanctorum patrũ sancitum. 384
Iudicium Dei duplex. 329
Iudici an liceat promittendo impunitatem reo plectendo, veritatem elicere. 371
Iuliani Apostatæ perfidia minor apostasia Maleficarum. 127
Iuramentum purgantis se canonicè. 399
Iuramentum suspectæ & diffamatæ. 415
Iustitia diuina est in vniuerso, sicut lex in ciuitate. 55.

L

LAcerta sub limine ostij impedit fœturam. 484
Lactucam sine signatione comedens corripitur à Diabolo. 530
Lachrymæ donum in pœnitentibus præcipuũ. 374
Lachrymas non potest Malefica in tormentis emittere. ibid.
Laodices vxoris regis Antiochi casus. 68
Litaniæ institutæ Viennæ contra lupos. 103
Leges ciuiles tolerant maleficia maleficijs pelli. 69.
Leprã & Epilepsiam à Maleficis inferri. 225
Lex Diuina mandat Maleficas occiderc. 4
Liberi quomodo portẽt peccata parentum. 235

Liberi procreandi ex ſponſo, ex verbo, & anima. 509
Liberum arbitrium eſt peccabile. 112
Liberi Necromantici. 153
Ligatio rationis à Dæmonibus. 77
Linguæ bonum. 512
Linguæ malum. ibid.
Lingua tertia multos commouit. ibid.
Locuſtæ arcentur excommunicatione. 274
Locuſtæ aculeatæ in Apocalypſi quid deſignẽt. 517
Ludificatoria experimenta Maleficorum. 526
Lunatici vſu rationis ad tẽpus per Dæmones priuãtur. 532
Luxuria mutat ſexum cordis. 493
Lupus vigilibus gladium ſurripuit. 104

M

MAgi qui ſint. 16
Magia quando inuenta. 17
Magi Pharaonis veros ſerpentes produxerunt. 75
Magi & Aſtronomi vtrùm ſint Apoſtatæ. 122
Magi caballo per aëra equitant. 171
Magici ſagittarij & ſclopeta rij in aulis principum ſouentur. 259
Magnatorum concubinæ. 70
Maleficæ cur principibus non noceant. 142
Maleficæ ſunt ſpecies Pythonum. 7
Maleficæ an creent creaturas 8
Maleficæ quot modis impediantur. 313
Maleficæ committuntur Epiſcopis puniendæ. 335
Maleficæ ante Noam non fuerunt 184
Maleficæ quomodo fidem abnegent. 120
Maleficæ quomodo lacte priuent. 239
Maleficæ pactum pangunt cum inferno. 122
Maleficæ vnde dicantur. 26
Maleficæ aliquando Diaboli opere in quæſtionibus efficitur inſenſibilis. 368
Maleficæ faciliter crimina ſua fatentes, quæ. 369
Maleficæ cur offerant pueros Diabolo. 234
Maleficę an valeant ad amorem corda ſuccendere. 78
Maleficę cur non ditentur. 142
Maleficę an reuera auferant viri lia. 90
Maleficę non ſanant, ſed faciunt ceſſare læſiones

Maleficæ quomodo mutentur in catos. 210
Maleficia tollitur ab his qui fecerunt. 95
Maleficæ triplices sunt. ibid.
Malefici quando inceperint cum Dæmonibus colludere. 18
Malefici quomodo animalia interimant. 241
Malefici procurant odia per serpentes. 283
Malefici lenonibus comparantur. 317
Malefici non adhibendi ad Dæmoniacos curandos. 535
Malefica Maleficam necat. 263
Maleficarum artes eneruantur quàm primùm à magistratu capiuntur. 145.
Maleficia inuertunt propria hominis. 53
Maleficia vbi inquirenda sint. 312
Maleficia relegantur ad medicos. 260
Maleficia impediuntur ceremonijs Ecclesiæ. 491
Maleficorum peccata primorum parentum peccata excedunt. 119
Maleficos esse Necromanticos. 130
Maleficus cõtra Maleficum testificare potest. 344
Maleficus vnde dicatur. 482
Maleficia quædam reperiũtur perpetua. 500
Maleficiũ manet perpetuò. 258
Maleficium auferre de loco an sit licitum. 486
Maleficium quòd sit reuera non in opinione. 87
Malitia linguæ. 62
Malum fieri, est bonum propter perfectionem vniuersi. 107
Mania imaginata quomodo possit sanari. 543
Maniacis soporifera ministranda. ibid.
Materia corporalis naturaliter obedit bono vel malo Angelo ad motum localem. 75
Mathematici propriè qui dicantur. 48
Matrimonium est meritorium. 5
Maleficis pœna imponitur. 4
Matrimonium contractum dirimitur per maleficium superueniens. 5
Matrimonium ex maleficio impetratum. 497
Maleficus sub monachi habitu maleficia exercet. ibi.
Medium participat naturam extremorum. 8
Medicis non in omnibus est obsequendum. 527
Melancholici sunt inuidi. 46
Membra occultari non segregari. 195
Memoria est thesaurus intentionum. 76
Mens impiorum est sicut

nauis in mari ſine gubernatore. 212
Meretrices vocantur ſtercora vitæ. 510
Merita ſanctorum abigunt Dæmones. 289
Migratio in alias ædes amouet maleficia. 284
Miles nobilis cum ſpectro quodam Hieroſolymam æques proficiſcitur. 474
Minimus Angelus humanã virtutem incomparabiliter excedit. 173
Minora mala tolerantur ad vitanda maiora. 383
Miracula bonorum fiũt per publicam iuſtitiam. 55
Miracula quomodo faciant ſancti. 15
Miracula malorum per ſigna publicæ iuſtitiæ fiũt. 55.
Mira opera Dæmonum & Maleficorum an pro miraculis habeantur. 206
Modi impediendi vim generatiuam. 86
Modi 13. ſeruandi circa ſententiam ferendam contra Maleficam ab alia Maleficа incinerata vel incineranda delatam. 441
Modus interrogandi, inquirendi, & examinandi Maleficos & Hæreticos non eſt idem in omnibus. 373
Modus in tortura procedendi. 371
Modus profitendi dulpex. 161
Modus ſciendarum tempeſtatum. 244
Modus explorationis an aliquis ſit maleficiatus. 486
Modus & forma exorciſandi maleficiatos. 301
Modus idem eſt totius & partis, ſicut totius terrę & glebæ. 36
Monachi prædicatores comparantur canibus. 210
Monialis non ſignans ſe cruce in eſu lactucæ à diabolo poſſidetur. 94. 214.
Moniales S. Catharinæ Nurembergæ à Dęmone vexatæ. 479
Mores hominum quomodo cauſentur ab aſtris. 54
Morbi inflicti Pictori Columbarienſi à phãtaſmate quodam. 473
Morbi non exorciſantur, ſed morboſi, non infectio, ſed infecti. 300
Morbi maleficiales & naturales quomodo dignoſcãtur. 141
Moſes percuſſit Ægyptũ miniſterio bonorum Angelorum. 17
Motores orbium inclinant ſemper ad bona. 72
Motores bonorum & virtutes cœlorum quid ſint. 150

Mulier pro carnis concupiscentia intelligitur. 64
Mulier est minoris fidei quàm vir. ibid.
Mulier virum decipere laborat. ibi.
Mulieres sunt vindicabiles. 67
Mulieres natura sunt immo rigeræ. ibid.
Mulier non vult regi, sed impetu suo procedere etiam in damnum suum. ibid.
Mulier quæ sit. 6
Mulier aut amat aut odit. ibidem.
Mulier cùm sola cogitat, mala cogitat. ibid.
Mulier bona beatificat viros, saluat gentes & vrbes. ibid.
Mulieres minus valent intelligendo quàm viri. 65
Mulieres sunt incontinentes linguę. 64
Mulier fuit formata de costa pectoris tortuosa quasi contraria viro. 65
Mulier Samsonis infesta. ibid.
Mulieris procliuitas ad odia. 66
Mulier amicitię inimica. 513
Mulieres aut blanditijs, aut importunitate instigant viros. 68
Mulier obstinata ligatur & ad formicas pilicitur. 516
Mulier amarior morte, & quare. 94
Multiplicatio ex Incubo natorum 185
Munitio contra pręstigias. 197
Mundus sine mulieribus esset conuersatio Deorum. 68
Mutatio loci mutat Incubos. 273

N

NAtura bona, creatura mala, secundum voluntatem. 52
Natura corporalis non obedit Angelis, nisi quo ad motum localem. 243
Natura corporalis quomodo subsit naturę spirituali. 489
Natus ex Incubo; cuius filius dicatur. 34
Necromantici non possunt sibi Dęmones, subiicere. 548
Necromãtici qui dicãt. 487
Necessitas non requirit prudentiam. 107
Nemo noscens malum operatur illud. 54
Nemo illabitur animę, nisi eius creator. 75
Nemo innocens infamatur. 223
Nocturna phantasmata conformia sunt diurnis cogitationibus. 532

Nomina Diabolorum. 41
Nomina in baptiſmo ritè imponenda. 305
Non ſemper ceſſante peccato, ceſſat poteſtas Diaboli. ibid.
Notarius totum ſcribat in proceſſu quod delatus in tortura fatetur. 371
Non confitens vno tormẽto illud experiatur. ibid.
Nouum dicitur dupliciter. 102

O

OBiectum excellẽs corrumpit potentiam. 310
Obſeſſi an debeant cõmunicare ſacræ ſynaxi liberationis cauſa. 533
Obſtetrices maleficentiſſimæ. 105
Oculi Angelorum ſunt pijſſimi. 180
Oculi Maleficarum corrũpunt Iudices. 230
Oculi mala qualitate infecti aërem medium inficiunt. 22
Olla plena capitum infantium. 161
Oliua à meretrice plantata non fert fruges. 49
Omne quod incipit de nouo habet aliquã cauſam. 44
Omne multiforme reducitur ad aliquod vniforme. 43
Omne quod non eſt ex fide, peccatum eſt. 122
Omnis actio eſt per cõtractum. 28
Omnis alteratio fit per qualitates actiuas. 98
Omnia creata ſunt ordinata. 109
Omnis malitia & immunditia à Diabolo excogitata ſunt. 73
Omnia ferè mundi regna propter mulieres euerſa. 68
Opera Antichriſti qualia. 102
Operationes ſequuntur naturales conditiones. 240
Oppidi Zaberni caſus. 231
Opinio Philoſophorum de cometis. 47
Opus Dei licet per Diabolum vitietur, non tamen eſt potentior illo. 12
Orat Iudex Eccleſiaſticus ſecularem, ne abiuratum & relapſum pœna ſanguinis puniat. 430
Ordo ſeruandus cum conuicto legitimè, omnia tamen negante. 431
Ordo iuris duplex. 389
Ordinis ſui manu ſe purgare, quid ſignificet. 399
Ordo in purgatione canonica ſeruandus. ibid.
Ordo inter Dæmones. 39
Origo adorationis imaginum. 17

Oua formicarum ventositatem & tumultum in vētre generant. 175. & 526
Oua cum mortuis tumulata. 226
Oues lupum, & canem naturali imaginatione discernunt. 79

P

PAssio sensibilis non est sine immutatione. 22
Passionis Christi tempore, fides B. Virg. non defecit. 65
Peccatum nisi veniſſet, lateret gratia. 113
Peccatum non corrūpit totum bonum naturæ. 122
Peccatum non consistit in imaginatione, sed in voluntate. 100
Peccare quid sit. 112
Peccatum quot modis vnum dicatur maius altero. 119
Peccatum quid sit. 120
Peccatū primi Angeli aliorum Angelorum peccata excessit. 114
Peccati prima corruptio in nos per actum generationis prouenit. 71
Peccatum eorū qui palpant homines. 521
Peccatum hominis ex libero arbitrio procedit. 43
Per colores vestium iudicantur in sacra scriptura virtutes & vitia. 469
Per Dauidis Musicam prorsus recessisse à Saule Sathan. 540
Perfectæ & imperfectæ creaturæ. 201
Peripateticorum opinio de moribus. 88
Petiuri admittuntur in testimonium contra Maleficos. 344
Pœna triplex vni Decano imposita. 444
Pœnas patienter sustinens satisfacit pro culpa. 126
Pœna hæreticorum multiplex. 123
Pœnæ corporales non semper consequuntur culpā. 213
Pœnæ irrogatæ de iure canonico receptatorib⁹ Maleficorum. 251
Pœnitentiæ sacramentum est remedium cōtra maleficium. 95
Pili Maleficæ omni ex parte abraduntur in tormentis. 376
Pilosi Satyri quid sint. 518
Pinguia non amanda. 498
Phantasia quid sit. 75
Phantasma non est sine quantitate. 97
Philocaptio quid sit. 501
Philocaptio triplex. 494
Philocaptio ex Dæmonum tentatione orta. ibid.
Philocaptio Eremitarum. ibid.

Philocaptio Pauli Apostoli. ibid.
Philocaptio ex triplici causa oriri potest. 283
Potestas Luciferi æqualis potestati Angelorũ bonorum. 173
Potestas Dæmonis quot modis impediatur. 497
Potestas Sathanæ in tempestates probatur exemplo Iouis. 489
Practica cognoscendi morbos maleficiales. 142
Practica contra violenter suspectum seruanda. 410
Precationes publicæ Ecclesiæ conducunt cõtra obstinationes Maleficarũ. 379
Prædicatores 4. debent populõ prædicare. 8
Prædicatores habẽt linguas canum. 62
Prædicator cautè loquatur de mulieribus, propter beatam virginem. 64
Præfixa potestas Diaboli. 145
Præstigium quid sit & vnde dicatur. 93
Præuaricatores Angeli an cum mulieribus rem habuerint. 517
Princeps quãdo dicatur resipiscere. 253
Priuilegium viri à maleficio. 70
Prodigia visa ante bellum Bohemicum siue Hussiticum. 502
Prouidentia est ordinantia ad finem aliquem. 109
Prouidentia humana non se extendit ad necessaria quę ex natura proueniũt. 117
Puella vota castitatis destinata liberatur à Cacodæmone. 531
Puella pluuiam & tempestatem concitans. 237
Pũcleri circulus in *Rorbach*. 249
Pugnãtium irruptiones auditi. 472
Puncler Maleficus. 248
Purgatio canonica quid vocetur. 398
Pythones qui dicantur. 4
Pythonissa in Actis Apostolorum. 132

Q

Quadraginta & vna Maleficæ combustæ. 105
Quare Dæmones se Incubos faciant. 32
Quare Dæmon plus mali potest in actibus venereis. 71
Quare iudicium extremum protrahatur. 233
Quare Deus permittat infantes

fantes à Dæmonibus obtrudi. 316
Quatuor insatiabilia. 70
Quatuor modi conuincendi reum. 389
Quærere mulierem per fluuium. 67
Quidã imaginatur se duo corpora habere. 542
Quid delato respondendũ, si plenè petat testes publicari. 360
Qui Hæretici perpetuò carceri mancipentur. 409
Quilibet est causa suæ malitiæ. 43
Qui maleficium negant nõ credunt Dæmones esse. 3
Qui per annum in excommunicatione persistit velut Hæreticus condemnandus. 393
Quinque officia sensuum. 76
Quinque causæ cur Deus flagellet. 127
Quinque remedia liberandi obsessos. 532
Quinque modi impediendi Venerem. 85
Quinque regulæ, ad quas examinantur ea quæ videntur superstitiosa. 314
Quinque personæ adsint in testium examinatione. 348
Quod multis videtur nõ potest omninò falsum esse. 36
Quomodo Dæmones alliciantur carminibus, Musica, herbis. 58
Quomodo Deus sinat malum fieri. 136
Quomodò probetur an aliqua sit maleficata. 228
Quo tempore sint faciendę interrogationes. 379

R

RAtio condemnationis Maleficarum. 6
Receptatores qui dicendi & an hæretici habendi sint. 450
Receptatores & fautores Maleficorum puniendos esse. 250
Refrænare appetitum venereum, subiacet libero arbitrio. 74
Regna an per astra mutentur. 46
Remedia pro à Dæmone obsessis sunt Exorcismi Ecclesiæ, confessio, sacra communio, locorum sacrorum visitatio, ab excommunicatione absolutio, & bonorum oratio. 287
Remedia super maleficiatis ad amorem vel odium. 280
Remedia contra quasdam

occultas Dæmonum infestationes. 315
Remedia quædam iudici proponantur ad veritatem cognoscendam. 378
Remedia contra grandines & super iumenta maleficiata. 309
Remedia contra Incubos & Succubos. 274
Remedium exorcisationis. 535
Remedia Ecclesiastici duplicia. 278
Remedia illicita sunt ; vel secundum quid, vel simpliciter. 427
Remedia licita quomodo ab illicitis discernuntur. 428
Remedia contra amores nõ prouenientes ex maleficio. 281
Remedia pro illis qui cõtra vim generatiuam maleficiuntur. 276
Remedijs Maleficorum sæpè res in deterius eunt. 500
Remedium Ecclesiasticum optimum. 279
Remedium vanum toleratur. 267
Res gesta de maleficiato obsesso. 215
Repetitio omnis generis Maleficorum. 395
Res gesta in Diœcesi Argẽtinensi, de virginibus obsessis. 479
Res gesta Norembergæ. 541
Res gesta Minor Basileæ de Dæmone in scrinio. 476
Rosa flos Veneris. 69

S

Sacramẽtum quibus obsessis non sit dãdum. 288
Sacramenta etiam ab ineptis administrari possunt. 305
Sacramẽtum circumgestare contra tempestates an licitum sit. 314
Sacerdos frustra maleficijs virginem ad amorẽ propellit. 282
Salices 1. Maij inciſæ, præseruant à Maleficis. 310
Salomonis regis exorcismi. 538
Sancti etiam amore mulierum tentati. 80
Sanctius est mori, quã abnegare, vel vesci idololatricis. 333
Sanctorum scientia excrescente etiam artes Dæmonum excrescunt. 18
Sanctorum intercessiones obsessos iuuant. 534
S. Antonius in massa auri reperit Dæmonem. 48

S. Macharius curat virginẽ viſam equam. 99
Sanctus quidam petit quinque menſibus à Dæmone poſſideri humiliationis cauſa. 525
Saluia puttefacta excitat tempeſtates. 14
Sãguis occiſi hominis, quare ad præſentiam interfectoris remanet. 15
Sanguinei ſunt benigni. 46
Sapiens dominatur aſtris. 47
Sathan quomodo ſit miſſus in cor Iudæ. 532
Satyri generi dæmoniorum. 31
Saturnus dominatur plumbo. 266
Sententiã ad continuãdam torturam. 373
Sententia diffinitiua abſolutoria ad pœnam purgationis canonicæ. 398
Sententia ſuper variũ reum ad quæſtioni ſubiiciendum. 401
Sententia interlocutoria ad quæſtionem ſubmittendam. 370
Sententia abſolutionis cõtra totaliter immunem. 397
Sententia non feratur ſub conditione. 387
Sententia diffinitiua quomodo ferenda. 386
Sententia non niſi in conuictum aut ſponte cõfeſſum fertur. 387
Sententiandi formula contra præcisè diffamatum. 397
Sententia contra vehementer ſuſpectum. 406
Sententiandi modus contra confeſſam relapſam, ſed pœnitentem. 421
Sententia hæreticis pœnitentibus danda. ibid.
Sententiæ condemnatoriæ nullo die feſto, nec in templis ſunt ferendæ. 426
Septem maleficia ad actum venereum pertinentia. 70
Septem, decem, viginti & triginta teſtes aliquando in purgatione canonica requiruntur. 398
Septem modi quibus maleficia nocere poſſunt. 482
Sex fines cur maleficia tela in ligna crucis dirigant. 248
Sexta feria dies ad crimina detegenda. 380
Sex modi quibus Cacodæmon homines poſſidet & lædit. 531
Signatio credentium. 297
Signum dignoſcendi maleficium. 263
Siluani & Fauni cum mulieribus exiterunt. 31
Simonis Magi artes. 100

Simile à coloribus Formicarum ad vitia. 469
Sine culpa, nisi subsit causa nemo est puniendus. 127
Scopis aquam spargere excitat pluuiam. 222
Scutum fidei formatæ. 139
Solis virtus. 13
Solitarij cùm sunt prudentes magis secundum rationem loqui possunt. 532
Somniorum apparitiones. 76
Somnia secundum complexiones. 131
Somnia Maleficarum. 132
Sortilegi vel diuinatores duplices. 324
Specula noua impuritatem contrahunt ex mulieris menstruatæ aspectu. 13
Stella cometa est impressio calida & sicca. 47
Stella in transitu D. Thomæ quomodo formata. 48
Succubi ex maleficio immissi. 271
Succubus publicè in Concilio Constantiensi se inter alias meretrices prostituit. 520
Summatiè & simpliciter procedatur. 368
Summæ Maleficæ & earum opera. 160
Super actum Veneteũ quare diabolus magis maleficia exercitet. 33
Superstitio quid sit. 314
Suspectus de vehementi generaliter abiuret. 394
Suspectis de maleficio nihil commodato dandum aut donandum. 312
Suspecti de hæresi Maleficarum sunt in triplici genere. 392
Suspicio vehemens quæ sit & quomodo tollatur. 391
Suspicio Hæresis triplex. 389
Sustinens excommunicationem per annum hæreticus habetur. 410

T

TAciturnitatis maleficium Haganoæ. 376
Taciturnitas in torturis, vnde proficiscatur. ibid.
Tam difficulter quæstionatur Magus, quam exorcisatur obsessus. 370
Telonium impositum consulétibus Maleficam. 265
Tempestates à Maleficis quomodo concitentur. 491
Tempestates adiutationibus quomodo impediantur. 492
Templum Dei vnde simus. 520
Tentatio cui non consentitur

tur an sit peccatum. 495
Testes cogendi sunt in causis Ecclesiasticis. 343
Testes pluries examinari possunt. 344
Testes duo quando sunt concordes quid faciendum. 342
Testes singulares non sufficiunt in causa hæresi. 343
Testes singulares qui sint. 342
Testes falsi quomodo puniendi. 432
Tormenta cõtinuanda non iteranda. 373
Tormenta nõ iterantur nisi superueniant indicia noua. ibid.
Transformatio Sathanæ in S. Siluanum Nazarenum Episcopum. 221
Traditur brachio seculari abiuratus de hæresi vehementer, non autem leuiter tantum. 422
Tradendus brachio seculari prius ordine est denudandus. 420
Transmutatio quotuplex. 201
Tres species infidelitatis. 120
Tres columnæ fidei Apostolicæ. 479
Tres homines particulares in hominis natura. 526
Tredecim modi, quibus Maleficæ Maleficas trahuunt vel deferunt. 441
Tria attendat Iudex cùm delatus omnia negat. 352
Tria genera hominum tuti à maleficijs. 144
Tria præcipua vitia mulierum. 70
Tria in rerum natura sunt quæ medium tenere nesciunt, Lingua, Ecclesiasticus, & Fœmina. 16
Triplex pœna Maleficio irroganda. 362
Triplex genus Incuborum. 274
Triplex malum & bonum. 115
Triplici modo punitur quis iustè ob aliena peccata. 125

V

VBi maior culpa, ibi maior pœna. 38
Vbi grauior est culpa maior vindicta exerceatur. 251
Veneratio magistratus eneruat maleficia. 491
Veritatem multi fatererentur, nisi metu mortis retraherentur. 372
Verbum Dei non minus quàm corpus Christi. 297
Veste liuidâ ad modum scapularis monachi induitur abiuratus. 414
Vestes non exuendæ sunt illis

illis quæ ab Incubo vexantur. 519
Vetula quatuor abbates interimens amore. 77
Vetularum aſpectus & colloquia amorem excutiũt. 412
Vetularum aſpectus venenoſus. 20
Vilia non ſunt ſcienda. 106
Vinum quomodo Maleficæ comparent. 241
Vindictæ triplex. 515
Violentia ſuſpicio ad condemnationem ſufficit, & eſt duplex. 389
Viri plus maleficiuntur quã fœminæ. 276
Virtus Angeli ibi eſt vbi operatur. 200
Virgo Iohanna (quam Galli *Ieanne pucelle* vocãt) exorta in Epiſcopatu Colonienſi. 510
Virgo Iohanna Bohemis Huſſitis bellum denunciat, ſed incaſſum. 511
Virtus ſenſitiua an ſit dignior nutritiua. 83
Vi crucis Dauid cythara pulſans Dæmonem abegit. 60
Vir vxorem non ſuſtinens. 100
Vis aquæ benedictæ. 104
Vis ſalis benedictæ. 148
Vis tituli crucis. ibid.
Viſu maleficia immittunt Maleſipæ. 375
Vis verbi Benedicite. 273
Verum & Ens conuertuntur. 81
Vnguenta ex carnibus infantum. 174
Voces fœminarũ ſunt mortiferæ. 69
Voluntas recipit obiectum ſuum ab intellectu ſua ratione boni. 82
Voluntas hominis ſoli Deo ſubiacet. ibid.
Voluntas regitur à Deo, ſicut intellectus ab Angelo. 81
Voluptas carnalis effœminat. 493
Voluptates inebriant mentes & ideò faciunt amentes. 498
Vulgaris licita canonica purgatio. 446
Vt cinis facilè in lutum coaleſcit, humore perfuſus, ſic homo peccatori ſociatus facilè peccat. 521
Vtilitates ex maleficijs pulſis emergentes. 492
Vxor quando propter ſuſpitionẽ fornicationis poſſit dimitti. 389
Vxor Loth à Diabolo fuit conuerſa in ſtatuam ſalis. 91

Z

ZOroaſtes artis Magicæ & Mathematicę primus inuentor. 117

TABVLA QVÆSTIONVM TOTIVS OPERIS.

PRIMÆ PARTIS.

QVÆSTIO 1. Asserere Maleficas esse, ita sit Catholicum, quod eius oppositum pertinaciter defendere sit hæreticum. fol. 1.

Quæst. 2. Quòd affectum maleficialem semper habet Dæmon cum Malefico concurrere, vel quòd alter sine adminiculo alterius talem effectum possit producere. 13

Quæstio 3. An Catholicum sit asserere quòd effectus per Incubos & Succubos Dæmones sic procurantur, quòd etiam veri homines in multiplicationem & originem Maleficorum per tales Dæmones procreantur. 27

Quæstio 4. An Catholicum sit asserere quòd actus Incuborum & Succuborum Dæmonum, tantummodo infimis spiritibus conueniat. 37

Quæstio 5. An quoquo modo possit catholicè censeri, quòd origo & multiplicatio Maleficorum operum ex influentijs procedat corporum cœlestium absque adminiculo Dæmonum, seu à substantijs separatis, vt sunt motores orbium cœlestium, seu etiam à malitia hominum concurrente ad voces, & verba quæcunque stellarum. 43

Quæstio 6. Quoad Maleficas cum Dæmonibus concurrentes. 60

Cur mulieres amplius inueniantur hac hæresi infectæ quã viri, 68. Cuiusmodi etiam mulieres præ cæteris sunt inuolutæ

inuolutæ, declaratur per quinque sequentes quæstiones. 79
Quæstio 7. An Maleficæ virtute Dæmonum mentes hominum ad odium, vel amorem inordinatum incitare valeant 72. & de modo proponendi huiusmodi materias in sermonibus ad populum. 78
Quæstio 8. An generatiuam potentiam seu actum Venereum impedire, & maleficare possint. 84. Incidentalis, quæstio, cur interdum actus ille impediatur respectu vnius, & non respectu alterius personæ. 86
Quæstio 9. An præstigiosa illusione membra virilia quasi sint à corporibus euulsa auferre soleant, cum alijs difficultatibus annexis. 90
Quæst. 10. An homines in bestiales formas possint transmutare, cum alia incidentali quæstione. 96
Quæst. 11. De obstetricibus Maleficis conceptus in vtero, & extra diuersimodè interimentibus. 104
Quæstio 12. An Diuinam permissionem in operibus maleficare commendare ita sit Catholicum, quòd eius oppositum scilicet illam redarguere omninò sit hæreticum. 105
Quæstio 13. Super duas diuinas permissiones, circa casum Diaboli, & primorum parentum, ex quibus cuncta Maleficarum opera iustè permittuntur. 115
Quæst. 14. An præmissis non obstantibus peccata Maleficorum grauiora sint peccatis malorum Angelorum, & primorum parentum, & quòd grauissimas mereantur pœnas, etiam in præsenti. quæstio de materia tota prædicabilis est. 117
Quæstio 15. An propter peccata Maleficarum innoxij sæpè maleficentur, & interdum propter peccata propria. 124
Quæst. 16. An hæresis Maleficarum omnes alias superstitionis species excedat. 129
Quæstio 17. Est declaratiua 14. grauitatem criminis ad peccata quæcunque Dæmonum comparando. 133
Quæst. 18. Contra quinque argumenta Laicorum, quòd Deus nõ permittat tantam potestatem Diaboli, & Maleficis, & annectitur hæc quæstio primum. 136

SECVN

INDEX. QVAESTIONVM.

SECVNDÆ PARTIS.

QVæstio 1. An quis possit per bonos Angelos ita beneficiari quòd à Maleficis & Dæmonibus non possit maleficiari,& continet 16.cap. 143

Primum cap.de diuersis medijs, quibus Dæmones ad augmẽtum illius perfidiæ alliciunt per Maleficas innoxias & honestas puellas. 135

2. De modo sacrilegæ professionis earum, & de homagio Diabolo præstando. 160

3. De modo quo de loco ad locum transferuntur. 166

4.De modo quo se Incubis Dæmonibus subiiciunt. 177

Qualiter ex ijs multiplicentur. 181

An semper cum seminis decisione Incubus Maleficam aggrediatur. 184

An potius vno quam alio tempore aut loco. 185

An visibiliter illas spurcitias agitent cum maiori vel minori venerea delectatione. 186

An Incubis tantummodo mulieres ex eorum spurcitijs procreatas aggrediantur. 187

5.De modo generali quo per sacramenta Ecclesiæ maleficia exercẽtur,& de sex modis quibus omnibus creaturis (corporibus cœlestibus exceptis) veras infirmitates, licèt non veras sanitates, virtute naturali inferre possunt. 188

6.De modo quo vim generatiuam impedire solent. 192

7.De modo quo membra virilia auferre solent per operationis modos,vt scias,quæ tacta sunt in quæst.8 primæ partis,potentiam faciendi tangere. 194

8.De modo quo homines in bestiales formas trasmutantur. 200

9.De modo quo Dæmones intra corpora,& capita sine læsione existunt,dum præstigiosas operantur transmutationes. 204

10.De modo quo Dæmones per Maleficarum operationes substantialiter homines inhabitant. 218

11.De modo quo omne genus infirmitatis in generali inferre possunt. 220

12.De modo in speciali quo hominibus grauiores infirmitates inferunt. 226

13. De modo quo obstetrices Maleficæ,præ omnibus alijs

maiora damna inferunt, dum infantes, aut interimendo, aut execrando Dæmonibus offerunt. 231
14 De modo quo Maleficæ iumentis varia nocumenta inferunt. 238
14 De modo quo grandines & tẽpestates concitare, ac fulgura fulminare solent. 243
16 De tribus modis quibus viri, & non mulieres maleficijs afficiuntur. 247
Quæstio 2. Vtrum sit licitum maleficia aut per alia, aut per illicita tollere, & continet 8. cap. 257
Primum caput de remedio Ecclesiastico contra Incubos & Succubos Dæmones. 270
2. De remedijs pro his, qui circa vim generatiuam maleficiantur. 276
3. De remedijs contra maleficiatos super amorem vel odiũ inordinatum. 280
4. De remedijs cum præstigiosa arte membra virilia auferuntur, & cùm homines in bestiales formas trãsmutantur. 284
5 De remedijs contra obsessos ex maleficio. 287
6. De Exorcismis Ecclesiæ contra quascunque infirmitates à Maleficis illatas & de modo exorcisandi. 293
7. De remedijs, contra grandines & fulmina & pro iumentis maleficiatis. 309
8. De remedijs contra quasdam occultas Dæmonum infestationes, & pro illis qui se Dæmonibus, intuitu alicuius commodi temporalis, totaliter deuouissent. 315

TERTIÆ PARTIS.

QVæstio generalis & introductoria quis sit competens Maleficarum Iudex. 319
Quæstio 1. Quis sit modus competens Iudici ad inchoandum processum fidei contra Maleficos. 335
Quæstio 2. De numero testium. 342
Quæstio 3. Vtrum Iudex possit compellere testes ad iurandum de dicenda veritate in causa fidei & quoties possit examinari. 343
Quæstio 4. De conditionibus testium. 344
Quæst. 5. An inimici capitales ad testificandum admittantur 101

tur. 345
Quæstio 6. De continuatione processus & qualiter testes sint citandi & interrogandi. 346
Interrogatoria super testes. 348
Interrogatoria generalia super Maleficum, aut Maleficam. 349
Interrogatoria particularia super eosdem. 350
Quæstio 7. Varia declarans super præmissa interrogatoria, & responsiones negatiuas: & an delata sit incarceranda, & quando pro manifestè deprehensa in hæresi Maleficarum sit habenda. 352
Quæstio 8. De modo capiendi & incarcerandi. 354
Quæst. 9. An deponentium nomina sint ei post captionem manifestanda. 356
Quæstio 10. Qualiter defensiones sint concedendæ cum deputatione Aduocati. 358
Quæstio 11. Quid faciet Aduocatus cum sibi nomina testium non publicentur. 360
Quæst. 12. Qualiter inimicitia capitalis, inter delatum & testes inuestiganda. 364
Quæstio 13. De his quæ habet Iudex aduertere, ante locũ carceris & torturæ, & ne sit facilis ad exponendum Maleficam tormentis torturæ, propter maleficium taciturnitatis. 367
Quæstio 14. De modo sententiandi delatam ad quæstiones, & quomodo prima die sit quæstionanda & an possit conseruationem vitæ compromittere. 370
Quæstio 15. De continuatione tormentorum & signis, quibus Maleficа cognoscitur, quomodo sit abradenda & de varijs cautelis super maleficium taciturnitatis. 373
Quæstio 16. De tempore & secundo modo interrogandi, atque de cautelis extremis à Iudice obseruandis. 379
Qualiter processus aduersus hæresim Maleficarum sit per debitam sententiam congruo fine terminandus. 382
Quæstio 17. Super purgationem vulgarem, & præcipuè super examen candentis ferri, ad quod Maleficæ appellant. 383
Quæstio 18. De his quę Iudex obseruare debet tam in

ſententia interlocutoria,quàm difinitiua. 386
Quæſtio.19.Quot modis Iudex poſſit delatum habere ſuſpectum, & ſuper quibus ſententiam ferre poſsit. 389
Quæſt.20.Quomodo ſit ſententia ferenda ſuper perſonam totaliter immunem. 395
Quæſtio 21.De ſecundo modo ſententiandi delatum, ſed diffamatum tantummodo. 397
Quæſtio 22.Super tertium modum ſententiandi diffamatum,& quæſtionibus exponendum. 400
Quæſtio 23.Super quartum modum ſententiandi ſuſpectã de hæreſi leuiter. 403
Quæſt. 24. De modo ſententiandi vehementer ſuſpectam. 406
Quæſtio25.De modo ſententiandi delatum violenter ſuſpectum. 409
Quæſtio 26.De modo ſententiandi debitè ſuſpectum,& diffamatum. 415
Quæſt. 27. De modo ſententiandi confitentem hæreſim, ſed pœnitentem & non relapſam. 418
Quæſtio 28. Qualiter ſententianda ſit relapſa probabiliter,ſed pœnitens. 422
Quæſtio 29.De ſententia inferenda confeſſæ,ſed impœnitenti non tamen relapſæ. 426
Quæſt. 30.Super hęreſim confeſſam & relapſam & impœnitentem. 428
Quæſtio 31. Super conuictum & deprehenſum omnia tamen negantem. 430
Quæſtio 32.Super conuictum,ſed fugitiuum vel ſe contumaciter abſentantem. 435
Quæſtio 33.Super delatam ab alia Malefica incinerata, vel incinerandam,qualiter ſit ſententiandum. 441
Quæſtio 34. De modo ſententiandi Maleficam maleficia tollentem, & ſuper Maleficas obſtetrices & Maleficos ſagittarios. 447
Quæſtio 35.& vlti.Super modos ſententiãdi Maleficos quoſcunque friuolè,aut etiam iuſtè appellantes. 453

FINIS.

TENOR BVLLÆ APOSTOLICÆ ADVERSVS HÆRESIM Maleficarum.

INNOCENTIVS EPISCOPVS, SERVVS seruorum Dei, Ad futurã rei memoriam. Summis desiderantes affectibus, prout pastoralis sollicitudinis cura requirit, vt fides Catholica nostris potissimè temporibus, vbique augeatur & floreat, ac omnia Hæretica prauitas de finibus fideliũ procul pellatur, ea libenter declaramus, ac etiam de nouo concedimus, per quæ huiusmodi pium desiderium nostrum notiuum sortiatur effectum, cunctisque propterea per nostrum operationis ministerium, quasi per prouidi operatoris sarculum, erroribus extirpatis, eiusdem fieri zelus, & obseruantia in ipsorum corda fidelium fortius imprimatur.

SANE nuper ad nostrum non sine ingenti molestia, peruenit auditum, quod in nonnullis partibus Alemaniæ superioris, nec non in Maguntin. Colon. Treuerē. Saltzburg. & Bremen. prouincijs, ciuitatibus, terris, locis, & Diœcesibus complures vtriusque sexus personæ, proprium salutis immemores, & à fide Catholica deuiantes, cum Dæmonibus Incubis & Succubis abuti, ac suis incantationibus, carminibus, & coniurationibus, aliisque nephandis superstitijs, & sortilegijs, excessibus, criminibus & delictis, mulierum partus, animalium fœtus, terræ fruges, vinearum vuas, & arborum fructus, nec non homines, mulieres, pecora, pecudes & alia diuersorum generum animalia, vineas quoque, pomeria, prata, pascua, blada, frumenta, & alia terræ legumina, perire, suffocari, & extingui facere, & procurare, ipsosq; homines, mulieres, iumenta, pecora, pecudes, & animalia diris tam intrinsecis, quam extrinsecis doloribus &

tormẽtis afficere,& excruciare, ac eosdem homines ne gignere,& mulieres ne concipere,viroſq; ne vxoribus,& mulieres ne viris actus coniugales reddere valeant impedire. Fidem præterea ipſam, quam in ſacri ſuſceptione Baptiſmi ſuſceperunt,ore ſacrilego abnegare. Aliaq; quamplurima nefanda,exceſſus & crimina,inſtigante humano generi inimico,committere & perpetrare non verentur, in animarum ſuarum periculum,diuinæ maieſtatis offenſam, ac pernicioſum exemplum,ac ſcandalum plurimorum.

Quódque licet dilecti filij Henrici Inſtitoris, in prædictis partibus Alemanię ſuperioris,in quibus etiam prouinciæ,ciuitates,terræ, diœceſes,& alia loca huiuſmodi comprehenſa fore cenſetur. Nec non Iacobus Sprenger per certas partes lineæ Rheni, ordinis Prædicatorum & Theologiæ profeſſores, Hæreticæ prauitatis Inquiſitores per literas Apoſtolicas deputati fuerunt, prout adhuc exiſtunt. Tamen nonnulli clerici & laici illarum partium,quærẽtes plura ſapere quàm oporteat,pro eo,q; in literis deputationis huiuſmodi prouinciæ,ciuitates,diœceſes, terræ & alia loca prædicta, illarumque perſonæ ac exceſſus huiuſmodi nominatim & ſpecificè expreſſa non fuerunt, illa ſub eiſdem partibus minimè contineri,& propterea præfatis Inquiſitoribus in prouincijs,ciuitatibus,Diœceſibus,terris & locis prædictis, huiuſmodi Inquiſitionis officium exequi non licere,& ad perſonarum earundem ſuper exceſſibus & criminibus antedictis, punitionem, incarcerationem & correctionem admitti nõ debere, pertinaciter aſſerere non erubeſcunt.Propter quod in prouincijs,ciuitatibus, diœceſibus,terris & locis prędictis,exceſſus,& crimina huiuſmodi non ſine animarum earundem euidenti iactura,& æternæ ſalutis diſpendio remanent impunita.

Nos igitur impedimenta quęlibet,per quæ ipſorum Inquiſitorũ officij executio, quomodolibet retardari poſſet, de medio ſubmouere,& ne labes Hæreticę prauitatis,aliorumq; exceſſuũ, huiuſmodi in perniciem aliorum innocẽtum ſua venena diffundat, oportunis remedijs, prout noſtro incumbit officio,prouidere volentes,fidei zelo ad hoc maximè nos impellente. Ne præterea contingat, prouincias,ciuitates,diœceſes, terras & loca prædictata, ſub eiſdem partibus Alemanię ſuperioris,debito inquiſitionis ſub

officio

officio carerem, eisdem inquisitoribus in illis officium inquisitionis huiusmodi exequi licere, & ad personarum earundem super excessibus & criminibus prędictis correctionem, incarcerationem, & punitionem admitti debere, perinde in omnibus, & per omnia, ac si in literis prędictis prouinciæ, ciuitates, diœceses, terræ, & loca, ac personæ, & excessus huiusmodi nominatim, & specificè expressa forent, autoritate Apostolica tenore præsentium statuimus.

Proque potiori cautela literas & deputationem prædictas ad prouincias, ciuitates, diœceses, terras & loca, necnō personas, & crimina huiusmodi extendentes, præfatis Inquisitoribus, q̄ ipsi, & alter eorum, accersito secum dilecto filio, IOANNE GREMPER Clerico Cōstantien. diœces. Magistro in artibus, eorum moderno, seu quouis alio Notario publico, per ipsos, & quemlibet eorum pro tempore deputando in prouincijs, ciuitatibus, diœcesibus, terris, & locis prædictis contra quascūque personas, cuiuscunque conditionis, & præeminentiæ fuerint, huiusmodi inquisitionis officium exequi, ipsasque personas, quas in prę-missis culpabiles repererint iuxta earum demerita corrigere, incarcerare, punire, & mulctare. Nec nō in singulis prouinciarum huiusmodi parrochialibus Ecclesijs, verbū DEI fidei populo quoties expedierit, ac eis visum fuerit proponere, & prædicare, omniaque alia & singula in prę-missis, & circa ea necessaria & oportuna facere, & similiter exequi liberè & licitè valeant, plenam ac liberam eadem auctoritate de nouo concedimus facultatem.

Et nihilominus venerabili fratri nostro Episcopo Argentinensi, per Apostolica scripta mandamus, quatenus ipse per se, vel per alium, seu alios permissa, vbi, quando, & quoties expedire cognouerit, fueritq; pro parte Inquisitorum huiusmodi seu alterius eorum legitimè requisitus, solenniter publicans, non permittat eos per quoscunque super hoc contra prædictarum & præsentium literarum tenorem, quauis authoritate molestari, seu alias quomodolibet impediri: molestatores & impedientes, & contradictores quoslibet, & rebelles, cuiuscunque dignitatis, status, gradus, præeminentiæ, nobilitatis, & excellentiæ aut conditionis fuerint & quocunque exemptionis priuilegio sint muniti. Per excommunicationis, suspensionis & interdicti,

ac alias etiam formidabiliores, de quibus ſibi videbitur ſententias, cenſuras & pœnas, omni appellatione poſtpoſita, compeſcendo, & etiam legitimis ſuper his per eum ſeruandis proceſſibus, ſententias ipſas quoties opus fuerit aggrauare, & reaggrauare authoritate noſtra procuret, inuocato ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachij ſecularis.

Non obſtantibus præmiſſis, ác conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis contrarijs quibuſcunque. Aut ſi aliquibus communiter, vel diuiſim ab Apoſtolica ſit ſede indultum, ꝙ interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſſint, per literas Apoſtolicas, non facientes plenam & expreſſam, ac de verbo ad verbum, de indulto huiuſmodi mentionem, & qualibet alia dictæ ſedis indulgentia generali vel ſpeciali, cuiuſcunque tenoris exiſtat, per quam præſentibus non expreſſam, vel totaliter non inſertam, effectus huiuſmodi gratiæ impediri valeat, quomodolibet vel differri, & qua cuiuſque toto tenore habenda ſit in noſtris literis mentio ſpecialis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ declarationis, extenſionis, cõceſſionis & mandati infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem attentare præſumpſerit, indignationem omnipotẽtis DEI ac beatorum Petri & Pauli Apoſt. eius ſe nouerit incurſurum.

Datum Romæ apud ſanctum Petrum: Anno Incarnationis Dominicæ, Milleſimo, quadringenteſimo octuageſimo quarto. Non. Decembris, Pontificatus noſtri Anno primo.

Notandum Lectori: quòd ſub finem huius Mallei Inquiſitoris Sprengeri, ſequatur etiam Approbatio & ſubſcriptio Doctorum Vniuerſitatis Colonienſis.

APO-

APOLOGIA AVCTORIS IN MALLEVM MALEFICARVM.

CVm inter ruentis sæculi calamitates, quas proh dolor, non tam legimus, quàm passim experimur, verus Oriens damno suæ ruinæ irrefragabili dissolutus, Ecclesiam, quàm nouus Oriens homo Christus Iesus aspersione sui sanguinis fœcundauit, licet ab initio varijs hæresum contagionibus inficere non cessat, illo tamen præcipuè in tempore his conatur, quando mundi vespere ad occasum declinante, & malitia hominum excrescente, nouit in ira magna (vt Ioan. in Apoc. testatur) se modicum tempus habere.

Quare & in solitam quandam hæreticam prauitatem in agro Dominico succrescere fecit, hæresim inquam Maleficarum, à principaliori in quo vigere noscitur, sexto denotando. Quæ dum innumeris machinatur insultibus, hoc tamen in singulis, quod cogitatu terribile, Deo nimium abominabile, & omnibus Christi fidelibus odibile cernitur, operibus expletur.

Ex pacto enim cum inferno, & fœdere cum morte, fœtidissimæ seruituti, pro earum prauis explendis spurcitijs, se subiiciunt. Præterea ea, quæ in quotidianis ęrumnis, hominibus, iumentis, & terræ frugibus, ab eis, DEO permittente & virtute Dæmonum concurrente, inferuntur.

Inter quæ mala nos Inquisitores, IACOBVS SPRENGER, vnà cum carissimo, ab Apostolica sede, in exterminium tã pestiferæ Hæreseos, socio deputato: licet inter diuinorum eloquiorum. Professores, sub prædictorum ordine militantium minimi. Pio tamẽ ac lugubri affectu pensantes, quid remedij, quídve solaminis mortalibꝰ ipsis, pro salutari Antidoto foret administrandum, huic operi præ cunctis alijs remedijs pios submittere humeros dignũ iudicauimus

iudicauimus, confisi de melliflua largitate illius, qui dat hominibus affluenter, & qui calculo sumpto de altari forpice, tangit & mundat labia imperfectorum, in finem optatum cuncta perducere.

Verùm cùm in operibus hominum nil fiat adeo vtile & licitum, cui non possit aliqua pernicies irrogari. Ingeniola etiam nostra ad acumen non perueniunt veritatis, nisi lima alterius prauitatis plurimum fuerint abrasa. Ideò qui de nouitate operis nos redarguendo ęstimat, ad certamen illius confidenter accedimus.

Sciat tamen hoc ipsum opus nouum esse simul & antiquum, breue pariter & prolixum: Antiquum, certè materia & authoritate. Nouum verò partium compilatione, earumq; aggregatione. Breue propter plurimorum authorum in breuem perstrictionem: Longum nihilominus propter immensam materiæ multitudinem, & Maleficarum imperscrutabilem malitiam. Nec hoc dicimus, cæterorum authorum scriptis præsumptuosè derogando, nostrumq; opus iactanter & inaniter extollendo, cum ex nostro ingenio pauca & quasi nulla sint addita. Vnde non nostrum opus, sed illorum potius censetur, quorum ex dictis ferè sunt singula contexta.

Qua simul ex causa, nec poëmata condere, nec sublimes theorias cœpimus extendere, sed exceptorum more prodendo ad honorem summæ Trinitatis, & indiuiduæ vnitatis super tres partes principales, originem, progressum & finem. Maleficarum Malleum tractatum nuncupando aggredimur, recollectionem operis socio, executionem verò his quibus iudicium durissimum imminet, eò quòd in vindictam malorum, laudem verò bonorum constituti cernuntur à DEO, cui omnis honor & gloria in secula seculorum Amen.

***

AVCTO

AVCTORES EX QVIBVS HOC OPVS DESVMPTVM EST, ET ab Auctore citati.

***

Dionysius Areopagita.
Ioan. Chrysostomus.
Ioan. Cassianus.
Ioan. Damascenus.
Heraclides.
Hilarius.
Augustinus.
Gregorius Papa primus.
Isidorus Episc. Hispanensis.
Itinerarium Clementis.
Remigius.
Albertus Magnus.
Thomas Aquinas.
Bernardus Abbas.
Bonauentura Cardin.
Antonius Archiep. Florent.
Petrus de Bonauentura.
Petrus Damianus.
Nicolaus de Lyra.
Glossa ordinaria.
Paulus Burgensis.
Magister Historiarum.
Magister Sententiarum.
Vincentius Belúacensis.
Guilielmus Parisiensis.
Petrus de Palude.
Petrus de Taranthasia.
Scotus,

Guido

Guido Carmelita.
Alexander de Ales.
Ioan.Nider.
Rabbi Moyſes.
Compendium Theologicæ veritatis.
Vitæ Sanctorum Patrum.
Concilia.
Iura Canonica.
Boëtius.
Hoſtienſis.
Gratianus.
Thomas Brabantinus.
Raymundus.
Vbertinus.
Goffredus.
Cæſareus.
Bernardus.

Alij etiam ſunt (amice lector) quicquid auxilij Maleficorum, & Dæmonis naturæ cognitionem appetentibus, præſtare valeant: tuo calculo relinquimus diiudicandũ, quorum nomina hæc ſunt.

Michaël Pſelus. De natura Dæmonum.
Martinus Plantſch Epiſc. Tubingæ. De Maleficijs.
Aſteſanus de Aſt. ord. Minorum, in ſumma de caſibus.
Bartholomæus de Spina, ord. Prædicat. De Strigibus,
Ioan. Franciſcus Pibus Mirandulanus. De Ludificatione Dæmonum.
Conſtantinus Parentinus, Seruita, de Incubis & Succubis.
Paulus Girlanda de Caſtellione, de Sortilegijs & tortura ſortileg.

Item acta & practica Inquiſitorum.

MALLEI

PRIMA PARS

MALLEI MALEFICARVM, TRIA CONTINENS, QVÆ AD MALEFICIVM CONCVRRVNT

vt sunt, dæmon, maleficus, & diuina permissio.

An Maleficium sit.

QVÆSTIO PRIMA.

VTRVM asserere maleficos esse, sit adeò catholicum quòd eius oppositum pertinaciter asserere omnino sit hæreticum. Et arguitur quòd non sit catholicum quicquam de his asserere. 26. q.5. episcopi. Qui credit posse fieri aliquam creaturam aut in melius deteriúsve transmutari, aut in aliam speciem vel similitudinẽ trãsformari, quàm ab ipso omniũ creatore, pagano & infideli deterior est. Talia autem referuntur fieri à maleficis, ideo talia asserere non est catholicũ, sed hæreticum. Præterea nullus effectus maleficialis est in mũdo. Probatur. Quia si esset, operatione dæmonum fieret. Sed asserere quòd dæmones possunt corporales transmutationes aut impedire, aut efficere, non videtur catholicum, quia sic perimere possent totum mundũ. Præterea omnis alteratio corporalis, puta circa infirmitates aut sanitates procreãdas reducitur in motum localẽ. Patet ex 7. Physic. Quorũcunque est motus cœli, Sed dæmones motũ cœli variare nõ possunt. Dionys. in epi. ad Policarpũ.

Quia hoc solius Dei est. Ergo videtur quòd nullam trãsmutationẽ ad minus veram in corporibus causare possint: quòd necesse sit huiusmodi transmutationes in aliquam causam occultè reducere. Præterea sicut opus Dei est fortius quàm opus diaboli, ita & eius factura. Sed maleficium si esset in mundo, esset vtique opus diaboli contra facturam Dei; ergo sicut illicitum est asserere facturam superstitiosam diaboli excedere opus Dei, ita illicitum est credere, vt creaturæ & opera Dei in hominibus & iumentis valeant vitiari ex operibus diaboli. Præterea id quod subiacet virtuti corporali, non habet virtutem imprimendi in corpora, sed dæmones subduntur virtutibus stellarum, quòd patet ex eo quòd certi incantatores constellationes determinatas ad inuocandum dæmones obseruant. ergo non habent virtutem imprimendi aliquid in corpora, & sic multo minus maleficæ. Item dæmones non operantur nisi per artem. Sed ars non potest dare veram formam. Vnde in c. de minetis. dicitur, Sciant auctores alchimiæ species transmutare non posse, ergo & dæmones per artem operantes veras qualitates sanitatis aut infirmitatis inducere non possunt, sed si verè sunt, habent aliquam aliam causam occultam absque opere dæmonum & maleficorum. Sed contra in decret. 33. quæstion. p. Si per sortiarias maleficas artes nonnunquam occulto iusto Dei iudicio permittente, & diabolo præparante. &c. Loquitur de impedimento maleficiali quo ad actus coniugales tria concurrere: scilicet maleficam, diabolum & Dei permissionem. Præterea fortius agere potest in id quod est minus forte. Sed virtus dæmonis est fortior virtute corporali. Iob. 40. Non est potestas super terram quæ ei valeat comparari, qui creatus est vt neminem timeret. Responsio. Hic impugnandi sunt tres errores hæreticales quibus reprobatis veritas patebit. Nam quidam iuxta doctrinam sancti Thomæ in 4. distinct. 24. vbi tractat de impedimento maleficiali, conati sunt asserère maleficium nihil esse in mundo nisi in opinione hominum qui naturales effectus, quorum essentiæ sunt occultæ, maleficijs imputabant. Alij qui maleficos concedunt, sed ad maleficiales effectus illos tantummodo imaginari, & phantasticè concurrere asserunt. Tertij qui effectus maleficiales omnino dicunt esse phantasticos & imaginarios, licet

dæmon

dæmon cum malefica realiter concurrat. Horum errores sic declarantur & reprobantur. Nam primo omnino de hæresi notantur per doctores in 4. præfata distinctione præcipuè per sanctum Thomam in 3. art.& in corpore quæst.dicens illam opinionem esse omnino contra auctoritates sanctorum, & procedere ex radice infidelitatis. Quia auctoritas scripturæ sacræ dicit quòd dæmones habẽt potestatem supra corporalia & supra imaginationem hominum, quando à Deo permittũtur,vt ex multis scripturę sacræ passibus notatur. Ideo illi qui dicunt maleficiũ nihil esse in mundo nisi in existimatione hominum, etiam non credunt esse dæmones, nisi in existimatione vulgi tantùm, vt errores quos homo sibi ipsi facit,ex sua æstimatione imputet dæmoni. Et quòd etiam ex imaginatione vehementi aliquæ figuræ apparent in sensu tales quales homo cogitat, quòd & tunc creduntur dæmones videri dicamus vel etiam malefici. Et quum hæc vera fides repudiat, per quam angelos de cœlo cecidisse & dæmones esse credimus,ideo & fatemur ipsos ex subtilitate naturę suæ multa posse quæ nos non possumus. Et illi qui eos ad talia inducunt facienda, malefici vocantur, hæc ibi. Quia verò infidelitas in baptizato hæresis nominatur, ideo tales de hæresi reprehenduntur. Alij duo errores dæmones & eorum naturalem potentiam non negantes, sed inter se quo ad effectum maleficialem & ipsam maleficam dissidentes, inquantum vnus concedit maleficam realiter cooperari ad effectum, non tamen verum, sed phantasticum. Alter verò per contrarium effectum realem in læso concedens, sed maleficam phantasticè putat cooperari. Fundamentum errorum ex duobus passibus canon. qui habentur 26.quęst.v.episcopi sumpserũt, vbi primò reprehenduntur mulieres, qui credunt se cum Diana, vel Herodiade nocturnis horis equitare. Inspiciatur ibi canon. Et quia sæpè phantasticè & imaginariè talia solummodo fiunt,ideo & illi errantes, de omnibus alijs effectibus ita fieri iudicant. Secundò, quia ibi continetur quòd qui credit vel asserit posse fieri aliquam creaturam,aut in melius deteri ùsve immutari aut transformari in aliam speciem, vel similitudinẽ quàm à Deo omniũ creatore,infidelis est,& pagano deterior. Vnde propter hoc,ꝙ ibi dicitur deteriùsve immutari, dicunt illum effectum nõ esse realem in maleficiato,sed tantũmodo phã-

tasticum. Sed quòd hi errores hæresim sapiant,& contra sanum intellectum canonis militant, ostẽditur primò tam per legẽ diuinã quàm etiam ecclesiasticã & ciuilẽ, & hoc in generali,demum in speciali verba canon.exprimẽdo, licet etiã in sequenti quæstione clarius hoc deducatur. Nã lex diuina in plerisque locis,præcipit maleficas non solum esse vitãdas, sed etiam occidẽdas, cuiusmodi pœnas non imponeret si nõ veraciter & ad reales effectus & læsiones cum dæmonibus cõcurrerent. Mors enim corporaliter non infigitur sine corporali & graui peccato, sed aliud de morte animæ quæ ex phantastica illusione seu etiam tentatione oriri potest. Hæc est sententia S.Thomę in 2.dist.7.in quæstione,An vti auxilio dæmonum sit malũ. Nam Deuter.18.præcipitur omnes maleficos & incantatores interfici.Leuitici etiam 19. dicitur, Anima quæ declinauerit ad Magos & ad Ariolos & fornicata fuerit in eis ponam faciem meam contra eam & interficiã eam de medio populi mei. Et iterum 20.Vir vel mulier in quibus pythonicus vel diuinus spiritus fuerit moriatur,& lapidibus obruent eos. Et dicuntur pythones,in quibus dæmõ operatur miros effectus. Præterea propter hoc peccatum Ochozias infirmus mortuus fuit.4. Regum 1.& Saul. 2. Paralipo.10. Diuinorum denique eloquiorum tractatores quid aliud in eorum scriptis dicunt 2.dist.7.& 8.tradiderunt de potestate dęmonũ & magicis artibus.Eorum scripta inspiciantur cuiuscunque doctoris super 2.librum sententiarum,inueniet, nullo discrepante, magos & maleficos virtute dæmonũ permittente Deo, miros effectus nõ phantasticos posse producere. Taceo de varijs alijs locis, in quibus Sanctus Thomas diffusè de huiusmodi operibus pertractat,vt in summa cõtra gentiles libr. 3.capit.1.& 2.in prima parte.q.114.argum. 4. Et in secunda secundæ,q.92.& 93.Inspiciantur denique postillatores & glossatores de Magis Pharaonis. Exod. 7. Inspiciantur & dicta Augustini, 18. de ciuitate Dei,cap. 17. Et in secundo de doctrina Christiana. Similiter aliorum doctorum quibus omnibus contradicere valdè absurdum est, nec à vitio hæresis excusari potest. Immo in iure hæreticus censetur quicunque errat in expositione sacræ scripturę, 24.q.1.hęresis.Et quicunque aliter sentit de his quæ fidem concernunt, quàm Romana tenet ecclesia c.c.& q.Hæc est fides: quod denique contra sanum intellectũ canonis militent ostẽditur per legẽ

ecclesiã

ecclesiasticam. Nam & canones doctores super c.Si per sortiarias & maleficas artes.24.q.1.& extra de frigidis & maleficiatis, quid aliud portendunt nisi de maleficiali impedimento circa actus coniugales declarare quomodo dirimit cõtractum aut contrahendum matrimonium. Dicunt enim sicut & Tho.in 4.vbi supra, quòd si maleficium superueniat matrimonio ante carnalem copulam,tunc si est,perpetuum impedit & dirimit matrimonium contractum, cuiusmodi sententia non daretur super illusorium & phantasticũ effectum, vt de se patet.Videatur Hostien.in summa copiosa, similiter Gotfri.& Raymund. qui etiam nullibi leguntur difficultasse: an talis effectus posset censeri imaginarius & non realis:sed hoc tanquam per se notum relinquebant,& quomodo posset censeri perpetuus vel temporalis declarant si post triennium duraret, nec dubitabant an imaginariè per maleficam seu illusoriè intromitteretur. Sed quod verè & realiter potest talis defectus procurari virtute dæmonis propter pactum cum eo initum,vel etiam per ipsum dæmonem absque malefica, licet hoc ratissimè fiat in ecclesia vbi sacramentum matrimonij meritorium existit: sed quod inter infideles hoc contingat,hoc est,quia iusto titulo illos possidere se cernit,vt Petrus de Palude in suo quarto recitat,de sponso qui desponsauerat idolum, & nihilominus contraxerat cum quadam iuuencula, quam tamen cognoscere non potuit propter diabolum qui semper se in corpore assumpto interposuerat; cum tamen in ecclesia diabolus conatur potius per maleficas propter suum lucrum in perditionem animarum tales effectus intromittere. & qualiter hoc facere potest,& quibus medijs, inferius declarabitur, vbi de septem modis nocendi hominibus per consimiles effectus tractabitur. Ex alijs etiam quæstionibus quas Theologi & canonistæ circa hanc materiam mouent, hoc idem patet, discutientes quomodo possit tolli; & an licitum sit per aliud maleficium tollere, & quid, si malefica mortua sit, per quam maleficium est immissum: de quo casu Gotfridus in sua summa mentionem facit, de quibus in quæstionibus tertiæ partis patebit. Cur denique tam diligenter canonistæ varias pœnas promulgassent, distinguendo de occulto & manifesto peccato maleficorum, seu potius diuinatorum,cum noxia superstitio varias habeat species, vt noto-

rium sit eucharistia denegetur.Si occultum pœnitentiam 40ª dierum,de conse. distinct.2,pro diacon.Item si clericus quòd deponendus & in monasterio detrudẽdus. Si laicus,excommunicandus. 26.q. v. Non oportet.Item quòd tales infames debeant censeri,& qui ad eos concurrunt, immo nec ad accusationem debet admitti.2.q.8.quisquis nec. sed per legem ciuilem hoc idem ostẽditur.Nam Azo in summa super 9. li. codicis,rubrica de maleficis.l post cornelia.de siccarijs & homicid.dicit.Sciẽdum quod omnes illi quos vulgus maleficos vocat,& etiam illi qui artem damnãdi sciunt, patiuntur capitalem pœnam.vt l nemo.C.de malefic.s.Item inferũt pœnã.l.culpa.l.nullus.Hæ enim leges his verbis vtũtur, Nemini permittitur diuinare, alioquin suppliciũ capitis gladio vltore feret prostratus.& subdit, Sũt & alij qui arte magica vitæ innocentum insidiantur, animos mulierum ad libidinem flectunt, & hi bestijs obiiciuntur.vt e.C.l.multi.Decernunt etiam leges quod ad eorum accusationem quilibet admittatur, sicut & canon.in c.in fauorem fidei.lib. 6 de hære. vnde subditur ibidem, Ad hanc accusationem quilibet admittitur quasi in crimine læsæ maiestatis.Ipsam enim prope modum pulsant maiestatẽ diuinam. Item quod quæstionibus ad interrogandum subiiciantur. Subdit,& quilibet nulla dignitate obstante,quæstioni subiicitur,& qui cõuincitur, vel si detegat facinus suum,sit eculeo deditus, vnguliſque sulcantibus latera,perferat pœnas dignas suo facinori.vt eo.C.l.si ex. &c. Nota quòd olim duplici pœna tales plectebantur capite & vngulis,ad dilacerationem corporis seu ad deuorandum bestijs obiiciendo. Iam autem cremantur fortè propter fœmineum sexum.Item prohibent participationem. Vnde subditur, sed nec permittantur tales ad limen alterius accedere, alioquin concremantur bona, nec aliquis debet eo suscipere vel consulere,alioquin deportantur in insulã, & omnia bona publicantur.Hic notatur pœna exilij cum amissione omniũ bonorũ qui tales consulunt aut suscipiũt.Has pœnas vbi prędicatores populis,& rectorib.terrarũ publicant,plus aduersus maleficas,quàm ex alijs scripturarũ allegationib. marcescũt. Præterea & per leges cõmẽdantur qui eorum maleficijs obstant.Vide vbi supra,l.eorum. Alij autem qui faciũt id ne labores hominũ vẽtorum grandinisq; lapidatione sternantur, non pœna,sed præmio digni sunt.Qualiter autem sit licitum

talia

talia impedire inferius patebit,vt prius tactũ est. Omnia autem hæc negare aut friuolè illis resistere, quomodo potest scrupulo hæreticę prauitatis carere,iudicet vnusquisque,nisi fortissis eum ignorantia excusabit, sed cuiusmodi ignorãtia excusat,statim inferius patebit. Concludendo ex omnibus præmissis catholicam & verissimam assertionem, ꝙ malefici sunt,qui dęmonum auxilio propter pactum cum eis initum, maleficiales reales effectus,permittente Deo,procurare possunt,non excludendo quin & præstigiosos effectus & phantasticos etiam per media præstigiosa producere valeant. Sed quia præsens speculatio super maleficiales effectus versatur, qui plurimum ab alijs differunt:ideo per hoc nihil ad propositum cum tales potius sortilegi vel incantatores dicantur, quàm malefici. Demum quia fundamentũ sui erroris capiũt ex verbis can.præcipuè duo vltimi errores non loquendo de primo qui seipsum condemnat,dum nimium contra veritatem scripturæ exorbitat.Ideo ad sanum intellectum canonis est procedendum. Et primo contra primum errorem dicẽtis medium esse phantasticum,sed extrema esse realia. Vbi notandum,quòd quatuordecim sunt species capitales in genere superstitionis, quas recitare causa breuitatis non expedit: quia clarè recitantur ab Isidoro,8. Etymolog. & secunda secundæ per sanctum Tho.q.92. Tum etiam quia inferius vbi de grauitate huius hæresis tractabitur,de ipsis mentio erit.& hoc quęstione vltima huius primę partis. Et species sub qua huiusmodi mulieres continentur, vocatur species pythonũ, in quib.dæmon vel loquitur vel mira operatur. Et est sæpius prima in ordine. Species autem sub qua malefici continẽtur vocatur species maleficiorum. Et quia inter se plurimum distant nec oportet ꝙ qui in vna specie laborat, quòd etiã sub alijs comprehendatur. Ideo sicut canon de illis mulierculis mentionem facit & non de maleficis. Ita falsè canonem interpretatur qui huiusmodi imaginarias deductiones corporum ad totum genus superstitionis per omnes species eius reducere vult, vt sic illæ mulieres imaginariè solum, ita & omnes maleficè transferãtur & peramplius canonẽ falsificat qui ex illo arguere vellet maleficã solum modo imaginariè ad effectum maleficialem ęgritudinis vel morbi concurrere. Præterea tales sic errantes peramplius reprehenduntur dum extrema concedunt realia,scilicet dæmonem operantem, &

effectum morbi realem, medium autem instrumenti, scilicet personam maleficam, dicũt fantasticè cõcurrere, cum tamen medium semper naturam participat extremorum. Nec valet si dicatur quod etiam phantasia sit quid reale, quia sicut phantasia vt talis, nil potest efficere nec concurrere ad dæmonis operationem nisi per pactum initum cum dæmone in quo pacto malefica se totam obtulit & astrinxit, diabolo verè & realiter & non phantasticè aut imaginariè solum: ita etiam oportet quòd cooperetur diabolo verè corporaliter. Nam & ad hoc sunt omnia maleficiorum opera, vbi semper aut per visum aut per locutionem alicuius maleficij instrumenti repositi sub limine domus operatione sua maleficia exercent, prout in sequenti quæstione patebit. Præterea si quis verba canonis diligenter inspiciet, considerabit quatuor quæ prædicatores, & sacerdotes per ecclesias sibi commissas omni cum instantia populo prædicare debent, scilicet, quòd extra vnum Deum nemo arbitretur aliquid esse numinis vel diuinitatis. Secundò quod cum Diana vel Herodiade equitare est cum diabolo (qui se ita fingit & nominat) transmeare. Tertiò quod talis equitatura sit tunc phantastica quando diabolus mentem per infidelitatem sibi subiectam agitat taliter vt ea quæ solo spiritu fiant corporaliter fieri creduntur. Quartò quòd tali domino habeant in omnibus obedire. Vnde ad maleficiales actus hæc verba extendere est absurdum, cum sint diuersæ species. An autem malefici etiam localiter transferantur in sua specie superstitionis, vel solum imaginariè sicut pythones tractabitur de illo in cap. 2. partis cap. 3. quod vtroque modo. Et sic secundus error cum primo eliditur quod ad fundamentum & sanum intellectum canonis. Tertius insuper qui ex verbis canonis effectum maleficialem asserit fantasticum ex verbis canonis etiam eliditur: nam in eo quod dicit qui credit posse fieri aliquam creaturam aut in melius deteriúsve transmutari, aut in aliam speciem vel similitudinem transformari quàm ab ipso omnium creatore, &c. infideli deterior est. Hæ tres partes si nudè intelligantur, sunt contra processum scripturæ & determinationem doctorum. Nam posse fieri aliquas creaturas à maleficis vtpote vera animalia imperfecta, inspiciatur sequens canon, nec mirum post allegatum canon. episcopi, quid Augustinus determinat de magis Pharaonis qui virgas in serpentes

pentes verterunt, inſpiciatur gloſſ. ſuper illud Exod. 7. Vocauit Pharao ſapientes, Inſpiciatur & alia gloſſa Strabi. quòd dæmones diſcurrunt per mundum quando per incantationem malefici per eos aliquid efficere conantur & colligunt diuerſa ſemina & ex eorum adaptione poſſunt prorumpere diuerſas ſpecies. Inſpiciatur & Albertus in lib. de animalibus. Inſpiciatur & ſanctus Thom. 1. parte. q. 114. artic. 4. Quorum dicta breuitatis cauſa omittuntur. ſolùm hoc ſupereſt vt intelligatur ibi fieri, pro creari, ſecundùm etiam quod in melius deteriúſve valeat tranſmutari, intelligatur ſolummodo à Deo auctoritate, & ad correctionem ſeu etiam punitionē: ſæpius tamen iſta miniſterio dæmonum exercentur: & ſicut de primo dicitur, Dominus percutit & ipſe medetur, & ego occidam & ego viuere faciam. Ita de ſecundo dicitur immiſſionem per angelos malos vt ſupra tactum eſt. In præfato denique ca. nec mirum. inſpiciantur verba Aug. quæ dicunt maleficos & eorum operationes hominibus interdum non ſolum infirmitatem, ſed etiam mortem inferre. Tertium etiam ſanè intelligere expedit cum moderni malefici ſæpius opere dæmonum transformantur in lupos & alias beſtias. Sed canon loquitur de reali transformatione & eſſentiali, & non de præſtigioſa, quæ ſæpius fit, de qua etiam Aug. xviij. de ciuitate Dei. cap. xvij. multa refert vt de famoſiſſima maga Circe & de ſocijs Diomedis & de patre Præſtantij. De qua materia in capitulis ſecundę partis patebit. & an ſemper ſunt præſentes vel abſentes malefici, & an illam formam diabolus aſſumit vel ipſe homo per ſe videatur talis. capitul. 6. & 7.

An ſit hæreſis maleficos aſſerere.

SED quia ſecunda pars quæſtionis dixit quod his oppoſitum aſſerere pertinaciter ſit hæreticum. quæritur, an tales debeant habere tanquam manifeſtè deprehenſi in hæretica prauitate, vel ſolum vt de hæreſi vehementer ſuſpecti. Et videtur quod primo modo, iam Bernardus in gloſſ. ordinaria, in c. ad abolendam. §. præſenti. & verſ. deprehenſi. extra de hære. Preſenti nihilominus ordinatione ſancimus, vt quicunque manifeſtè fuerint in hæreſi deprehenſi, &c. declarat quod tribus modis quis cenſetur manifeſtè deprehenſus, facti videlicet euidentia, quia publicè prædicat hęreſim vel legitima probatione per teſtes vel ex ſua confeſſione. Et quia

tales publicè prædicant ſeu temerè contra præfata omnia ſe opponunt aſſerentes maleficas non eſſe: aut quòd nullo modo valeant hominibus nocere. ideo tanquam manifeſtè deprehenſi in tali prauitate ſub diſtinctione continentur. Ad eundem etiam ſenſum eſt eiuſdem Bernard. gloſſ.in cap.excommunicamus ſecundo, ſuper verbo deprehenſi publicè. Ad idem etiam facit cap. ſuper quibuſdam. extra de verborum ſignificatione. Inſpiciat ibidem lector cap.& reperiet veritatem. Sed contra,quia hoc nimis durum videtur, tum propter pœnam annexam quæ notatur in cap. ad abolendam.§.in præſenti.extra de hæret. vbi in clerico ponitur degradatio & quòd ſecularis relinquatur arbitrio poteſtatis ſecularis animaduerſione debita puniendus, tum etiam propter ignorantiam & multitudinem eorum qui culpabilis in tali errore cernitur & ex multitudine tali rigor iuſtitiæ eſt temperandus. diſt.xl.vt conſtitueretur. Reſponſio cùm noſtra ſit intentio potius à vitio hæreſis huiuſmodi prædicatores pro poſſe excuſare quàm incuſare, cùm vt dicitur extra de præſum. c. literas. §. quocirca mandamus.quatenus cùm propter ſolam ſuſpicionem quamuis vehementem nolumus illum de tam graui crimine condemnari, &c. vbi gloſſ.ſuper condemnari.Procedi poteſt contra talem ſic vehementer ſuſpectum, ſed non debet propterea condemnari niſi adſit vt ibidem declaratur, violenta ſuſpitio:attamen quia ſuſpitionem excludere non poſſumus,& hoc propter friuolas eorum aſſertiones contra fidei veritatem, & cum hoc triplex ſit ſuſpitio,leuis, vehemens & violenta,de quibus in c.accuſatus, & c.cum contumacia.lib.vj.de hære.& per notata per Archidiaconum, & Ioan. Andream ſuper cap. accuſatus. & verbo vehemens.& de præſump.cap.literas. De violenta etiam loquitur canon diſt.xxiiij.quorundam.ideo quęrendum cuiuſmodi ſuſpitioni talia prædicans ſubiacet. Et quidem cum talia dogmatizantes,non æqualiter ſe ad huiuſmodi errores habere noſcuntur, eo quod aliqui ex ſimplici ignorantia iuris diuini aliqui etiam ſufficienter informati adhuc fluctuãt vacillando,& plenè aſſentire nolunt, & cum error in mente hæreticum non faciat,niſi adſit pertinacia voluntatis. oportet etiam dicere quòd ad ſuſpitionem ſuper crimen hęreſeos non ſe æqualiter habeant, attamen quia per ignorãtiam putant ſe poſſe euadere. Aduertant paululum quàm grauiter

peccant

peccant qui ex huiusmodi ignorantia, delinquunt. Nam licet multiplex sit ignorantia, tamen in rectoribus animarum ignorantia quæcunque sit, non potest dici ignorantia inuincibilis seu ignorantia particularis, secundū philosophos, quæ à Iuristis & Theologis dicitur facti. Sed cēsetur in eis ignorantia vniuersalis quæ est ignorātia iuris diuini, quia est eorum quæ quis de iure ex lege diuina scire tenetur. di. 41. Nicolaus Papa, dispensatio cœlestis seminis nobis iniuncta est. Væ si non aspersérimus, væ si tacuerimus. Tenetur enim habere scientiā sacræ scripturæ, di. 36. per totum. Et hoc ad subditorū animas informandas eadē dist. c. 2. §. ecce. & §. Si quis vult: licet secundum Ray. Host. Th. non requiratur ꝙ habeāt scientiam eminentem, sed ꝙ habeant competentem, id est, sufficientem ad suum officium exequendū. Attamē pro illorum aliquali consolatione, dummodo damna præcedētia lucris sequentib. deinceps recompensant est eis aduertēdum ꝙ hîc ignorantia iuris licet dicatur interdū affectata & supina, dicitur tamen affectata, id est voluntaria dupliciter. Quia interdum cum scientia intentionis, interdum cum ignorantia intētionis: prima in nullo excusat, sed dānat. De qua Psal. Noluit intelligere vt bene ageret. Secunda tamen diminuit voluntarium ita & peccatū. Quia fit quādo quis tenetur aliquid scire, sed nescit quid teneatur, quę etiam fuit in Paulo primo Timoth. primo. Misericordiā consequutus sum, quia ignorās feci in incredulitate. Quia tamen dicitur affectata indirectè, quia propter alias occupationes negligit addiscere ea quæ scire tenetur, nec vult laborare in studio ad sciendum illa & excusat nō à toto, sed à tanto. Et etiā iuxta Ambr. super illud Rom. 2. An ignoras ꝙ benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? dicit grauissimè peccas si ignoras, grauissimè, id est, valdè periculosè. Ideo præsertim iam in temporibus ad succurrendum animarum periculis omnē ignorantiam repellamus, & durissimum iudicium quod nobis imminet super districtam rationem & talentum nobis creditum semper præ oculis habeamus, ne ipsa ignorantia etiam in nobis notetur crassa vel supina per metaphorā hominis crassi vel supini, qui non videt etiam ea quæ coram ipso sunt. Dicit enim Cancellarius in floribus regularium moralium, & in secunda regula quod culpabilis ignorātia iuris diuini non cadit in facientem quod in se est. Ratio est, quia Spiritus sanctus talem hominem

minem de necessarijs ad salutem, quæ vires eius excedunt docere immediatè paratus est. Ad primum argumentum solutio patet per sanum intellectum canonis. Ad secundum dicit Pe. de Tharam. Perimeret vtique ea magna sua inuidia, qua aduersus hominem agitatur, si à Deo permitteretur. Quod autem Deus permittit sibi aliqua, & aliqua non, hoc cedit in maiorem ipsius diaboli contumeliam & displicentiam quod Deus in omnibus vtitur eo contra suam voluntatem ad manifestationem gloriæ suæ. Ad tertium dicitur quod ante rationem ægritudinis aut alterius effectus maleficialis semper præcedit aliquis motus localis inquantum dæmon per maleficam colligit determinata actiua quæ videlicet lædere possunt, & apponit determinatis passiuis ad inferendum dolorem vel nocumentum aut actum aliquem spurcissimum. Et si quæritur an motus ille rerum à dæmone localis reducatur in motum cœlestem, dicendum est quod non. Quia non mouentur ex virtute naturali, sed mouentur ex obedientia naturali qua subiiciuntur virtuti dæmonis, qui habet hoc ex virtute naturæ suæ quod potest supra corpora. Hoc dico, non quòd possit influere rebus materialibus aliquam formam vel substantialem vel accidentalem absque adminiculo alterius rei naturaliter. Sed quia potest Deo permittente res localiter mouere & ex rebus coniunctis dolorem vel aliquam qualitatem producere. Vnde effectus maleficialis non subiicitur motui cœli, sicut nec ipse dæmon, licet res illæ & infima subiiciantur. Ad quartum dicendum est, Opus Dei potest opere diaboli omnino vitiari, prout ad præsens loquimur de effectu maleficiali. Sed quia hoc non potest nisi diuina permissione, ideo non sequitur quod diabolus sit Deo fortior: demum quia non vitiat opera Dei per violentiam cum sic etiam destruere posset. Ad quintum simpliciter notum est quòd corpora cœlestia non habent virtutem imprimendi in dæmones, cum nihil agat vltra suam virtutem, sed quod magis aduocati sub certa constellatione veniunt, duplici ex causa hæc facere videntur. Primò quia sciunt virtutem illius constellationis iuuare ad effectum quem magis optant. Secundò faciunt vt homines inducant ad venerandum aliquod numen in stellis, ex qua veneratione etiam ante tempora ritus idololatriæ processit. Ad vltimum quantum ad terminos argumenti super aurum alchi-

mie-

michum, dicendum ſecundum ſanctum Tho. in 2. diſt. 6. in ſolutione huius argumenti, vbi declarat de virtute dæmonum in operando. Quod licet quædam formæ ſubſtantiales per artem induci poſſint virtute naturalis agentis, vt quando forma ignis inducitur per artem in lignum, hoc tamen non poteſt fieri vniuerſaliter, eò quòd ars non poteſt inuenire ſemper ſeu coniungere propria actiua proprijs paſſiuis, poteſt tamen facere aliquid ſimile, & ſic alchimiſtę faciunt aliquid ſimile auro, quantum ad accidẽtia exteriora, ſed tamen non faciunt verum aurum, quia forma ſubſtantialis auri non eſt per calorem ignis quo vtuntur alchimiſtæ, ſed per calorem Solis in loco determinato vbi viget virtus mineralis, & ideo tale aurum non habet operationem conſequẽtem ſpeciem. Et ſimile eſt de alijs eorum operationibus. Ad propoſitum, Dęmones operantur per artem circa effectus maleficiales, & ideo abſque adminiculo alterius agentis nullam formam ſubſtantialem vel accidentalem inducere poſſunt, & quia non dicimus quòd maleficia inferant partem abſque adminiculo alterius agentis, ideo etiam cum tali adminiculo poteſt veras qualitates ægritudinis aut alterius paſſionis inducere, ſed qualiter hæc adminicula ſeu adminiſtrationes inſtrumentorum habent ad effectum maleficialem cum dæmonibus concurrere, vel non, patebit per ſequentia.

An dæmon cum malefico concurrat.

QVÆSTIO II.

AN catholicum ſit aſſerere quòd ad effectum maleficialem ſemper habeat dæmon cum malefico concurrere, vel quòd vnus ſine altero, vt dæmõ ſine malefico, vel è conuerſo talem effectum poſſit producere. Et arguitur primò quod dæmon ſine malefico. Aug. in lib. 83. q. Omnia quæ viſibiliter fiunt, etiam per inferiores poteſtates aëris fieri poſſe creduntur. Sed omnia nocumenta corporalia non ſunt inuiſibilia, ſed potius ſenſibilia, igitur etiam à dæmonibus fieri poſſunt. Præterea ex ſcripturis nocumẽta Iob illata, vbi ignis de cœlo cecidit, & familiam cum gregibus pecorũ vno impetu conſumpſit, & turbo domum deiiciens liberos occidit, dæmon per ſe abſque maleficis concurrente, tantummodo diuina permiſſione operatus eſt. Ergo à ſimili in alijs qui maleficis aſcribuntur, patet & de ſeptem viris ſacrę virginis,

quos

quos dæmon occidit. Præterea quicquid potest virtus inferior absque adminiculo virtutis superioris, potest & virtus superior absque adminiculo virtutis inferioris. Sed virtus inferior potest concitare grandines, & inducere infirmitates absque auxilio virtutis superioris. Dicit enim Albertus de Proprietatibus rerum, quòd saluia putrefacta modis, vt ibidem ponit, si proiecta fuerit in fontem mirabiles concitabit in aëre tempestates. Præterea si dicatur quòd dæmon vtitur maleficio non propter indigentiam, sed propter eius quam quærit perditionem. Contra Aristo. 3. Ethi. Milicia est quid voluntarium, quod probat per hoc quòd nullus operatur iniustè, voluntariè non volens iniustum esse, & voluntariè stuprantem non velle incontinentem esse, & per hoc etiam legislatores puniunt malos quasi voluntariè mala operantes. Dæmon ergo si operatur per maleficam, operatur tanquam per instrumentum, & cum instrumẽtum dependet à voluntate principalis agentis, non voluntariè agit, si concurrit, & non erit ei actio imputanda, nec per consequens punienda. Sed contra quòd nihil possit inficere inferior absque maleficis. Primò de generatione, Omnis actio est per contactum. Et quia non est aliquis contactus dæmonis ad corpora, cùm nihil habeat cum eis commune, ergo vtitur aliquo instrumento illi influendo virtutem lædendi per contactum. Iuxta hoc etiam quod maleficia possint fieri absque opere dæmonum. Probatur per textum & glo. ad Gal. iii. O insensati Galatæ quis vos fascinauit veritati non obedire. glo. quidam habent oculos virentes qui solo aspectu inficiũt alios & maximè pueros. Est ad hoc etiam Auicen. 6. naturalium libr. 3. cap. vlt. ita dicens, Multoties autem anima operatur in corpore alieno sicut in proprio, quemadmodum est opus oculi fascinantis & çstimationis operantis. Et eandem sententiam etiam ponit Algazel. lib. 5. suo physicor. c. 10. Putat etiam Auicenna, licet non teneatur in illo, quòd virtus imaginatiua etiam absque visu possit extranea corpora immutare, vbi nimis extendit virtutem imaginatiuam, & capimus hic virtutem imaginatiuam non inquantum distinguitur cõtra alias virtutes sensitiuas interiores, vt est sensus cõmunis, & phantasia & æstimatio, sed inquantum includit omnes illas virtutes interiores. Est benè verum quòd talis virtus imaginatiua potest transmutare corpus coniunctum, scilicet illud in

quo

quo est, sicut homo potest ambulare supra trabem quæ est in medio viæ. Si verò posita fuerit super aquam profundam non audebit ambulare super eam, eo quod imaginabitur in eius anima forma cadendi vehementer impressa, cui obedit materia eius & virtus membrorum eius,& nõ obediunt eius contrario,scilicet ad directè ambulandum.In hoc ergo conuenit hæc immutatio cum oculo fascinantis inquãtum immutatur corpus proprium,primo scilicet non corpus alienũ, de qua immutatione nunc loquimur. Præterea si dicatur ꝙ talis immutatio causatur à corpore viuo,mediante anima in aliud corpus viuum.Cõtra. Quia ad præsentiam interfectoris manat sanguis ex vulneribus occisi. Ergo etiam absque virtute animæ, corpora possunt mirabiles effectus producere.Item homo viuens,& prope cadauer hominis occisi transiens, etiam non sentiendo illud, adhuc terrore concutitur. Præterea sicut res naturales habent quasdam virtutes occultas,quarum ratio ab homine assignari non potest,sicut quod adamas trahit ferrũ,& multa quæ Augu.enumerat 20.de ci. Dei. Ita mulieres ad immutationes faciendas in corporibus alienis certis rebus vti possunt,absque auxilio dæmonũ quæ etiam nostram rationem excedunt. Et quia excedunt, non debemus propterea dæmonibus quasi ex maleficis insimul conuersantes ascribere.Præterea malefici certis vtuntur imaginibus & rebus instrumentalibus quas interdum ponunt sub limine ostij domus, aut ad certa loca vbi pecudes cõueniunt,aut etiã homines qui maleficiãtur,& interdũ moriuntur. Sed quia huiusmodi effectus possunt euenire ex imaginibus illis, in quantum habent quasdã influentias corporib. cœlestibus receptas probatur. Nam sicut corpora naturalia subduntur corporib.cœlestibus, ita & artificialia.Sed corpora naturalia possunt recipere quasdã virtutes occultas, ergo, &c. & artifi. Vnde videtur quod eorũ opera possent per tales impressiones practicari & nõ per dæmones. Præterea si vera miracula possint fieri ex potestate naturæ in eo quod operatur,ita & miranda & horribilia & stupenda opera ex virtute naturæ probatur. Nam Grego.dicit 2. dial. Sancti miracula faciunt, aliquando ex prece, aliquando ex potestate.Exemplum datur de vtroque. Petrus orãdo suscitauit Thabitham mortuam,Ananiam, & Sapphiram mentientes morti,increpando tradidit absque prece. Ergo & homo per virtutem

ſuæ animæ poterit materiam corporalem in alteram etiam tranſmutare, ſeu immutare de ſanitate in infirmitatē, & ecōuerſo. Præterea corpus humanū eſt nobilius quàm alia corpora inferiora, ſed propter apprehenſionem animæ humanę immutatur corpus humanū ad calorem & frigus, vt patet in iraſcentibus & timētibus, immo etiam hæc immutatio pertingit quandoque vſque ad ægritudinem & mortem. Ergo multo magis poteſt ſua virtute materiam corporalem immutare. Sed contra eſt, Subſtantia ſpiritus, non poteſt imprimere aliquam formam, niſi adminiculo alterius agentis, vt ſupra tactū eſt. Vnde & Auguſ. in præfato libro: Non eſt putandum iſtis tranſgreſſoribus angelis ad nutum ſeruire hāc viſibilium rerū materiā, ſed ſoli Deo. Ergo multominus homo ex poteſtate naturali efficere poteſt effectus maleficiales. Reſpondeo, quia non deſunt errantes in hac materia, maleficas excuſantes, & dæmones tantūmodo aut inculpantes, aut quibuſdam naturalibus tranſmutationibus earum facta aſcribentes. Ideo horū falſitas oſtenditur, primō per deſcriptionem maleficarum, de qua Iſid. 8. Etymo. cap. 9. Malefici dicuntur ob facinorum magnitudinem, ſcilicet, mala præ cunctis malefactoribus efficientia, vnde ſubdit, Hi elementa cōcutiunt, opere ſcilicet dæmonum ad grandines & tempeſtates concitandas. item dicit mentes hominū turbant, intellige ad amētiam, odium & amorem inordinatum. Item ſubdit, hac ſinę vllo veneni hauſtu, violentia tantum carminis animas interimūt. Ad idem 26. q. v. c. nec mirum, & ſunt verba Auguſtini. in d. lib. de ci. Dei. vbi declaratur qui dicuntur magi & malefici. Magi ſunt, qui vulgo dicuntur malefici, & ob facinorum magnitudinem ſic nuncupantur. Hi ſunt qui permiſſu Dei elementa concutiunt, hominum turbant mentes, minus confident in Deo, ac ſine vllo veneni hauſtu, violentia tantū carminis interimunt homines. Vnde & Lucanus, Mens hauſti nulla ſanie polluta veneni incāta-ta perit, dæmonibus enim accitis audēt ventillare & quouſque ſuos perimant malis artibus inimicos. Ex quibus patet quòd in huiuſmodi operibus ſemper habent dæmones cum maleficijs concurrere. Secundo quia cum quadrupliçes effectus pœnales aſſignare poſſumus, ſcilicet miniſteriales noxiales, maleficiales & naturales, & miniſteriales dicuntur qui miniſterio bonorum angelorū ſicut noxiales malorum

ſpirituum

ſpirituum immittuntur.Moyſes enim Ægyptum in decem plagis miniſterio bonorum percuſſit. Vbi Magi in nouem tantùm per malos ſpiritus concurrerunt. Et triduam peſtem propter peccatum Dauid circa numerationem populi cõmiſſum, & de 72.millibus hominum vna nocte proſtratis per exercitum Sennacherib,vtique hæc per Angelos Domini,id eſt,per bonos Dominum venerantes & cognoſcentes peracta fuerunt.Noxiales verò effectus cùm in ſcripturis nominantur immiſſiones per Angelos malos,ſecundum quas populus ille in deſerto ſæpè percuſſus fuit. Et maleficiales effectus dicuntur,quando Dæmon per Maleficos & per Magos operatur Sicut & naturales, qui ex influentijs corporum cœleſtium ex iſtis inferioribus circa mortalitates,ſterilitates terrarum & grandines,& hęc ſimilia cauſantur.

Noxiales.

Maleficiales.

Naturales.

Et inter hos effectus magna fit differentia. Ideò cùm Iob noxiali plaga fuit à Dæmone percuſſus & non maleficiali,ideò nihil ad propoſitum. Si qui verò curioſus inſtaret ſicut plerunque hæc materia curioſas patitur à maleficarum defenſoribus inſtantias, ſemper in cortice verborũ aërem verberantes,& medullam veritatis nunquam penetrantes: Cur Iob non maleficiali affectu per Dæmonem ſicut noxiali percuſſus fuit. His curiosè etiam reſponderi poteſt,quòd Iob fuit percuſſus à diabolo ſolùm,& non mediante Malefico vel Malefica. Quia hoc genus ſuperſtitionis nondum erat inuentum:Diuina tamen prouidẽtia voluit, vt poteſtas Dæmonis mundo, ad præcauendum eius inſidias,pro Dei gloria innoteſceret, cùm nihil niſi à Deo permiſſus efficere poteſt.

Iob plaga.

Tempore Iob Maleficæ non erant.

Et de tempore quidem,quo primus genus ſuperſtitionis inuentum fuit: dico primum genus, quò ad Dæmonum inuocationem, non quò ad puram Idololatriam: Dicit Vincentius in Speculo Hiſtoriali,allegans plures Doctores, quod primus inuentor artis Magicæ & Mathematicæ fuit Zoroaſtres, qui dicitur fuiſſe Cham filius Noë. Hic ſecundum Auguſt.de Ciuit.Dei ſolus riſit naſcendo,& hoc non niſi opere Diaboli. Hic etiam cùm eſſet rex,ſuperatus eſt à Nino filio Beli,qui ædificauit Niniuem,vel amplius,ſub quo cœpit regnum Aſſyriorum tempore Abrahæ.

Magia quando inuenta.

Cham riſit cùm naſceratur operante Diabolo.

Origo adorationis imaginum.

Hic etiam Ninus, ob inordinatum amorem patris fecit

fieri imaginem patri mortuo, ad quam quicunque confugiebãt malefactores, liberi erant ab omni punitione debita. Et ex hoc cœperunt homines Imagines adorare, vt Deos sed hoc post primam ætatem: quia sub illo tempore non erat Idololatria propter recentem memoriam creationis mundi, vt dicit S. Thom. in 2. q. 95. art. 4. Vel etiam incepit à Nembroth, qui cogebat hominem ignem adorare: & sic in secunda ætate incepit Idololatria, quæ est primum genus superstitionis, sicut Diuinatio secundum, & obseruantia tertium.

Primum genus superstitionis Idololatria.

Secundum Diuinatio

Tertium Obseruantia.

Maleficorum autem ritus reducitur ad secundum genus superstitionis, scilicet ad Diuinationem, quæ fit per expressam Dæmonum inuocationem: Cuius etiam sunt tria genera, scilicet Necromantia, Planetarij, seu potiùs Mathematici, & Diuinatio per Somnia.

Diuinationis tria genera.

Hæc ideò posui, vt prius lector intelligat noxias illas artes non subitò, sed processu temporis fuisse inuentas, nec absonum esse asserere Maleficas tempore Iob non fuisse. Sicut enim per incrementa temporum, vt Gregor. in Moralibus dicit, creuit scientia Sanctorum: ita & noxiæ artes Dæmoniorum: Et sicut iam repleta est terra scientia Domini, Esa. 11. Ita iam mundi vespere ad Occasum declinante, & malitia hominum excrescente, & charitate refrigescente, superabundat omnis maleficiorum iniquitas.

Ipse tamen Zoroastres cùm esset intentus illis artibus, solummodò consideratione Astrorum à Diabolo succensus est. Hæc vbi suprà.

Quando Malefici inceperint cum Dæmonibus colludere.

De tempore autem quo Malefici leguntur cum Dæmonibus ad maleficia inferenda conuenisse, tactum est suprà. Et habetur Exodi lib septimo. quò ad Magos Pharaonis, qui in plagis super Ægyptum Dæmonum assistentia, sicut Moyses ministerio bonorum Angelorum, signa plurima perpetrarunt.

Conclusio superiorum.

Vnde concluditur veritas Catholica, videlicet, quòd ad effectum maleficialem, licet non ad effectum noxialem, semper habet maleficus cum Dæmone concurrere. Et per hæc patet responsio ad argumenta.

Responsio ad argumenta.

Nam ad primum non negatur, quin effectus noxiales, qui visibiliter cernuntur super homines, iumenta, terrę fruges, & qui etiam ex influentijs corporum cœlestium sæpè proue-

Proueniũt, etiam à Dæmonibus, Deo permittente, inferuntur. Dicit enim August. 4. de ciuitat. Dei Dæmonibus subsunt ignis & aër, quantum eis à Deo permittitur. Patet & per glossam super illud. Immissiones per Angelos malos: quæ dicit, Deus punit per malos Angelos. Ex quibus etiã patet responsio ad secundum de Iob, & ex his quæ priùs tacta sunt de initio artis Magicæ. Et ad tertium, de salute putrefacta, & in puteum proiecta dicitur, quòd licet sequatur effectus noxialis absque auxilio Dæmonis, licet non absque influentia corporis cœlestis. Loquimur autem de effectu maleficiali: Vnde non est simile. Ad quartum dicitur verum esse, quòd Dæmones vtuntur Maleficis tantum modò propter eorum perditionem. Et cùm infertur, quòd non essent puniendi, quia concurrunt tanquam instrumẽta, quæ mouentur ad nutum non proprium, sed principalis agentis. Respondetur, quòd sunt instrumenta animata & liberè agentia, & licet post expressum pactum, initum cũ Dæmonibus, non iam sint suæ libertatis. quia vt ex earum fassionibus accepimus, & loquor de mulierculis combustis, ad plurima maleficia coactè, si verbera Dęmonum subter fugere volunt, cooperantur, prima tamen professione, qua sponte se Dæmonibus subiecerunt, manent ligatę.

Ad alia verò argumenta, in quibus probatur, malefic ales effectus posse absque opere Dæmonum à vetulis procurari. Dicendum, quòd ex vno particulari, cõcludere vniuersale est dissonum rationi. Et cùm in tota (vt videtur) Scriptura Sacra, non inuenitur tale, nisi hîc vbi agitur de fascinatione seu inuultuatione vetularum, ideò non valet per hoc concludere, quòd semper habeat ita euenire. Insuper est dubium per gloss. An absque opere Dæmonum talis fascinatio fieri possit, eò quòd ex glossis ibi elicitur, quòd Fascinatio capitur tripliciter. Vno modo dicitur ludificatio sensuum, quæ fit per artem Magicam, & sic potest fieri ministerio Dæmonum, nisi prohibeantur à Deo, immediatè mediante, vel ministerio sanctorum Angelorum. Secundo modo potest dici inuidia, vt ibi Apostolus dixit: Quis vos fascinauit, id est, tanto odio persecutus est. Tertiò, quòd ex tali odio fiat immutatio ad malum in corpore alicuius per oculos alterius aspicientes in eum.

Fascinatio siue Inuultuatio triplex.

Et de fascinatione hoc modo dicta cõmuniter loquũtur

Doct. secundum quem modum Auicenna & Algazel, vt in argumentis deducitur, loquuti sunt. Nam & S. Thom. hanc fascinationem declarat 1. par. q. 117. per hunc modum. Et forte inquit, imaginatione animæ immutatur spiritus corporis coniuncti, quæ quidem immutatio spirituum maximè fit in oculis, ad quos subtiliores spiritus proueniunt. Oculi enim inficiunt aërem continuum vsque ad determinatum spacium. Per quem modum specula si sint noua & pura, contrahunt quandam impuritatem ex aspectu mulieris menstruatæ. Vt Arist. dicit in lib. de som. & vigilia. Sic igitur, cùm aliqua anima fuerit vehementer commota ad malitiam, sicut maximè vetulis contingit, efficitur secundum modum prædictum, Aspectus eius venenosus & noxius, & maximè pueris, qui habent corpus tenerum, & facilè receptiuum impressionis. Subdit tamen, quòd possibile est etiã quòd Dei permissione vel ex aliquo occulto facto cooperetur ad hoc malignitas Dæmonum, cum quibus Sortilegæ vetulæ pactum aliquod habent.

Immutatio spirituum maximè fit in oculis.

Oculi vetularũ nocent.

Est ergo quæstio super influẽtias corporum cœlestium, in qua tres alij errores reprobantur, & est quinta in ordine. Sed pro ampliori premissorum declaratione, etiam obuiandum quibuscunquẽ prætensis obiectionibus.

Quæritur de Maleficorum operibus, quò ad quintuplicẽ causam, quatuor ex illis reprobãdo, ex quibus influere non possunt, quintam verò concludẽdo, scilicet, virtutem intellectiuam, ex qua fluere habent, quæ & licet bona sit secundum naturam, est tamen mala secundum voluntatem.

Quatuor autem causæ reprobantur contra illos, qui aut Maleficas, aut eorum opera esse negant, & sunt corporum Cœlestium influentiæ, illorum corporum & orbium motores mouentia, hominum excrescens malitia, & imaginum ac characterum & verborum efficacia. Prætereà corpora Cœlestia mouentur à substantijs spiritualibus, secundum Theologos & Philosophos omnes. Sed illi spiritus sunt superiores animabus nostris, sicut & corpora Cœlestia corporibus nostris, ergo ambo insimul habent imprimere in animam & corpus hominis ad causandum quoscunque actus humanos.

Sed pro ampliori intellectu solutionum, aliqua dubia mouentur, ex quorum solutione veritas magis patebit.

Videtur

Videtur enim obstare primo illud quod superius dictum est. Quòd substantiæ spirituales non possunt transmutare corpora ad aliquam naturalem formam, nisi adminiculo alterius agentis. Ergo multò minus hoc poterit efficere imaginatio quantumcunque fortis in anima. Præterea est articulus condemnatus in plerisque Vniuersitatibus, præcipuè tamen Parisiensi, quòd incantator aliquis proiicit Camelam in foueam solo visu, eò quòd sicut intelligentiæ super ores imprimunt inferioribus, sic anima intellectiua imprimit in aliam & etiam in animam sensitiuam. Item ad hoc est articulus condemnatus, quòd materia exterior obedit substātiæ spirituali, si intelligatur simpliciter, & secundum omnem modum transmutationis. Qua sic soli Deo, vt priùs patuit, obedit.

Articuli damnati in Academijs.

His visis fascinatio de qua loquimur, qualiter sit possibilis. & qualiter non, declaratur. Non enim est possibile homini, quod per naturalem virtutem animæ suæ, per oculos talem virtutem emittat, quæ non mediante transmutatione proprij corporis, neque medij, nocumentum inferre possit corpori hominis quod aspicit, maximè cùm secundum opinionem communiorem videamus intra suscipiētes nihil extra mittentes. Non est etiam possibile homini, quod per virtutem naturalem animę suę, pro voluntate sua trāsmutationem faciat, imaginando in oculis suis quę mediāte transmutatione medij, scilicet aëris, possit corpus hominis quem aspicit in aliquam transmutare qualitatem, secundum quod sibi placuerit.

Visus transmutans.

Et quia secundum hos duos modos prędictos non potest vnus homo alium fascinare: cùm nulli hominum potest inesse talis virtus per naturalem virtutem animæ suę. Ideò velle probare, quòd maleficiales effectus possent prodire ex naturali aliqua virtute super ad infringendum onera maleficorum, quę virtute Dęmonum fiunt, est plurimum alienum à veritate. Quia etiam secundum hos duos modos fascinatio & maleficatio reprobantur, sicut & prędicti duo articuli.

Qualiter tamen sit possibilis, licet superius tactum sit, tamen clarius sic deducitur. Potest enim contingere, q̄ homo vel mulier aspiciens corpus alicuius pueri moueat ipsum, mediante visu & imaginatione, vel aliqua passione

Aspectus vi imaginationis mouet cor.

sensibili. Et quia passio sensibilis est cum quadã immutatione corporali & oculi sunt tenerrimi, propter quod sunt impressionis multum receptiui. Ideo quandoque contingit quòd per aliquam passionem interiorem transmutãtur oculi in aliquam malam qualitatem, maximè cooperante ad hoc aliqua imaginatione, cuius impressio citò redundat in oculos, & propter eorum teneritudinem, & propter vicinitatem radicis sensuum particularium ad imaginationis organum. Cùm autem oculi sunt transmutati in aliquam qualitatem nociuam, contingere potest quòd transmutẽt, ac rem sibi contiguam in aliquam qualitatem malam, & illa pars aliqua & sic vsque ad aërem contiguum, oculis pueri, qui aspicitur: & ille aër contiguus poterit quãdoque in materiam, tam dispositam quàm non dispositam, cui consonat, trãsmutare oculos ipsius pueri in aliam qualitatem malam & mediãtibus oculis ipsius pueri aliquas alias partes interiores: vnde nec cibum digerere, nec in mẽbris fortificari aut augmentari poterit. Experimentum huius rei manuductiuum est, quia videmus hominem patientem in oculis, quandoque ex aspectu suo lædere oculos eum aspicientis, quod contingit ex hoc, quòd oculi mala qualitate infecti, inficiunt aërem medium, & aër infectus inficit oculos directos ad oculos infirmos, eò quòd secundum rectam lineam infectio illa deriuatur in directum ad oculos inspicientium, cooperante ad hæc multùm imaginatione eius qui aspiciendo oculos infirmos imaginatur se lædi. Plura possent exempla manuductiua adduci, quæ breuitatis causa obmittuntur.

Oculi quomodo læsis oculis visis lædãtur.

Concordat his quædam glossa super illud Psalm. Qui timent te, videbunt me: & læ. dicens, Magna virtus oculis inest: quod in naturalibus apparet. Animal enim visum prodest Ictericis. Prior videns Lupus vocem aufert: Vel sic, Basiliscus si prior vidit, occidit, si prior videtur, occiditur. Et ratio, quare Basiliscus videndo occidit hominem, nisi quòd ex aspectu & imaginatione excitatur in eius corpore materia venenosa, per quam oculi primò inficiuntur, & demùm aër contiguus. Et sic alia & alia pars aëris vsq; ad aërem homini contiguũ, quem aërem per aspirationẽ cũ homo attraxerit, intoxicatur, & moritur. Prior autẽ visus ab homine, vbi homo volens Basiliscum occidere, circũmunit se

Ictericis prodest visum animal.

Basiliscus quomodo occidat visu.

se speculis ex quibus dum Basiliscus inspicit ex reuerberatione aër inficitur, & sic vsque ad Basiliscum pertingit & occiditur. Sed dubium. Cur homo occisor bestiæ nõ moritur, & hic occultam quandam causam opinari necesse est.

Hæc sine præiudicio & temeraria assertione dicta sunt, tantum modò dictis Sanctorum inhærentes. Catholicam veritatem concludamus, quod ad maleficiales effectus, de quibus ad præsens loquimur, Maleficos cum Dæmonibus semper concurrere, & vnum sine altero nihil posse efficere. *Cõclusio præcedentium.*

Ad argumenta, patet respõsio de fascinatione ad primũ. Ad secundum dicitur iuxta Vincen. in Spe. naturali. ca. 13. q̃ vulnus infectum spiritibus interficientis, ex forti imaginatione illud vulnus trahit aërem infectum, transeunte iã interfectore sanguis ebuliens extra manat. Quia ad præsentiam interfectoris aër inclusus in vulnere, sicut ab interfectore intrauit, ita ad eius præsentiam commouetur ex qua commotione sanguis erumpit, sunt quidam alias causas allegantes, quasi illa ebullitio sanguinis sit eius clamor de terra super homicidã præsentem, & hoc propter maledictionem primi homicidæ Caim: ad illud de horrore dicendũ, q̃ homo transiens propè cadauer hominis occisi horrore concutiatur, licet illud non sentiat: hoc fit ex spiritu quantumcunq; infectionem recipiente, & eam animæ repræsentante. Sed hæc nihil cõcludunt aduersus opera Maleficorum, cum omnia illa naturaliter (vt dictum est) fieri valeant. *Responsio ad superiora argumenta.* *De mortuo sanguinem mittente.*

Ad tertium, sicut dictum est suprà, Maleficorum ritus deducuntur ad secundum genus superstitionis, q̃ dicitur Diuinatio: rebus verò superstitiosè vti in obseruãtijs quibusdam reducitur ad tertium genus, ideò argumentum nõ est simile; demùm etiam, quia reducuntur non ad quamlibet Diuinationem, sed ad illam, quæ fit per expressam Dæmonum inuocationem, & hoc etiam cum multis modis fieri possit, scilicet per Necromantiam, Geomantiam, & Hydromantiam, &c. Inspiciatur sese. q. art. 5.

Ideò hæc diuinatio Maleficorum, vbi maleficijs sunt intenti, sicut supremum gradum in flagitijs tenet, ita & aliud iudicium de eo existit. Vnde quando arguitur, quòd quia occultas rerũ virtutes cognoscere nõ possumus, & Malefici

etiam occultis rebus intendunt: Dicitur, quòd si intenderent rebus naturalibus ad aliquos effectus naturales ex naturali virtute producẽdos, hoc licitum foret, vt de se patet. Vel etiam concedendo, & si intenderent superstitiosè rebus naturalibus, vt pote rebus huiusmodi certos characteres, vel aliqua nomina ignota inscribendo, & illis pro acquirenda sanitate vel amicitia, & pro aliqua vtilitate & non pro nocumento aliquo inferendo vterentur: tunc licet absque expressa Dæmonum inuocatione, licet non absque tacita ista fieri possent & illicita iudicantur.

De obseruantijs vanitatũ.

Quia tamen hæc & his similia reducuntur ad tertium genus superstitionis, scilicet ad Obseruantiam vanitatũ, vt dictum est, ideo nihil ad propositum super Hæresim Maleficorum fortificatur. Etiam solutio, quòd huic tertio generi quatuor assignantur species: quia vel vtitur quis obseruãtijs ad scientiam acquirendam: vel ad coniecturas sumendas fortuniorum vel infortuniorum: vel ad suspensiones sacrorum verborum: vel ad corpora immutanda in melius. Vnde & notanter Sanct. Tho. in titulo illo quæstionis, vbi quærit, An obseruationes ordinatæ ad corporum immutationem sint licitæ, q. 96. in summa præfata ar. 2. addit, puta ad sanitatem. Obseruationes ergo Maleficorum, cùm hic locum habent, sed vt dictum est sub secundo genere continentur superstitionis, ideò nihil ad propositum.

Inter imagines Necromãticas & Astronomicas quæ differentia.

Ex his etiam ad quartum argum. respondetur quòd quia duplices in his obseruantijs fieri possunt imagines Necromanticæ & Astronomicæ: & inter hæc talis est differentia, Quòd in Necromanticis semper fiunt expressè inuocationes Dæmonum, propter expressa pacta cum eis inita. Inspiciatur solutio secundi argu. præfatæ quæstionis. In Astronomicis verò sunt pacta tacita, & ideò nulla inuocatio nisi fortassis tacita, puta propter figuratum figurata & characterum signa, quæ eis inscribuntur. Et iterũ imagines Necromãticę, vel fiunt sub certis cõstellationibus, ad recipiendũ certos influxus & impressiones corporũ cœlestiũ, etiã certis figuris & characteribus insigniti, vt in annullo, lapide, vel aliqua pretiosa materia. Vel fiunt simpliciter absque obseruantia constellationum, sed indifferenter ex quacunque materia, etiã vili, ad inferendum maleficia, vbi & quando ad aliqua loca reponuntur: & de his effectibus

cum

cum ſuis imaginibus iam ſermo eſt, & non de alijs. Ideò argumentum non facit propoſitum.

Qualiter denique certæ imagines ſuperſtitioſæ, de quibus tractatum eſt, nullam habẽt efficaciam, inquantũ ſunt artificialia ſolũ, licet fortè materialia in eis cõſiderata, poſſunt habere efficaciam, & non inquantũ haberent naturalem aliquã virtutem ex impreſſione corporum cœleſtium: Si cui placet Doctorem ibidem inſpiciat. Semper tamen dicit eſſe illicitum imaginibus vti. Imagines verò maleficarum abſque naturali aptitudine ad effectum fiunt, ſolũ modò autem ex iuſſu Dæmonum reponunt & applicant, vt manualiter ad effectũ concurrant, in maiorem cõtumeliam creatoris, vt & per amplius irritatus, maláque fieri in flagitiorum talium vindictam amplius permittat: Vnde & ſacratioribus anni temporibus huiuſmodi fieri procurant.

Imagines vel quoad materialia, vel artificialia, efficaces.

Ad quintum dicendum, quòd Grego. ibi intellexit poteſtatem gratiæ non naturæ. vnde & ibidem ſubdit. Qui filij Dei poteſtate ſunt: vt Ioan. dicit quid mirum ſi ſigna ex poteſtate faciunt.

Ad vltimam dicendum, quòd ſimilitudo non valet, quia alia eſt actio animæ circa corpus proprium, & alia circa corpus alienum. Nam quia corpori proprio vnitur anima vt forma, & appetitus ſenſitiuus eſt actus alicuius organi corporalis. Ideò ad apprehenſionem animæ humanæ poteſt commoueri appetitus ſenſitiuus, cũ aliqua immutatione corporali, caloré & frigus, vel etiam vſque ad mortem. Ad exteriora verò corpora immutando nulla apprehenſio animæ humanæ ſufficit, niſi mediante immutatione proprij corporis, ſicut de faſcinatione dictum eſt. Vnde & Malefici ex nulla poteſtate naturali, ſed ſolummodo auxilio Dæmonum, & ipſi Dæmones adminiculo alicuius alterius rei, vt per ſpinas, oſſa, crines, ligna, ferrum, & huiuſmodi, quando intromittunt aut inſtrumentum aliquod reponũt, vt ſucceſſiuè patebit, maleficiales effectus procurant.

Deinde magis in ſpirituali tenore Bullæ Apoſtolicæ inhærendum, conſiderandum eſt de origine Maleficorum, & eorum operũ multiplicatione, & primo de ipſis Maleficis, ſecundò de eorũ operibus. Vbi notandũ, quòd quia ad huiuſmodi effectũ tria habent cõcurrere, ſcilicet Dęmon, Malefica, & Diuina permiſſio. 23. quæſt. 1. ſi per Sortiarias

Multiplicatio maleficorum.

Augustinus etiam dicit, quòd ex pestifera societate hominum & Dæmonum hæc superstitiosa vanitas adinuenta est. Ideò origo & multiplicatio huius Hæresis ex pestifera hac societate sumitur, quòd etiam ex alijs elicitur.

Nam attento quòd hæc hæresis Maleficorũ, non solùm differt ab alijs hæresibus in hoc, ꝙ ipsa per pacta nedũ expressa, verumetiam placita ac fœderata, in omnẽ creatoris, ac suarum creaturarum contumeliã & nocumentũ insanit: cùm tamẽ omnes aliæ simplices hæreses per nullũ pactum tacitum vel expressum, cum Dæmonibus initum, licet non absq; instinctu satoris omnis inuidię erroribus propter difficultatem credendorum assentiũt. Verumetiam differt ab omni noxia & superstitiosa arte, in hoc ꝙ super omnia genera Diuinationum ipsa Maleficorum hæresis supremum obtinet gradum malitiæ, quòd etiam nomen à maleficiendo seu malè de fide sentiẽdo sibi vsurpat, vt priùs tactum est.

Maleficæ dictæ à malè de fide sentiendo.

Attento etiam, quòd inter alios actus habent pro augmento illius perfidię quatuor exercere, videlicet fidem Catholicam in toto, vel in parte ore sacrilego abnegare. seipsos in corpore & anima deuouere, infantes nondum renatos ipsi maligno offerre, spurcitijs Diabolicis per carnales actus cum Incubis & Succubis Dæmonibus insistere.

Quæ omnia vtinam aliena ab omni veritate & figmẽta forent dicenda, dummodò Ecclesia à tanta labe infectionis existeret immunis: Cui tamen heu obstat & Apostolicæ Sedis per Bullam determinatio, verùm & experientia rerum magistra, quæ nos ex proprijs eorum fassionibus ac flagitijs perpetratis in tantum certificauit, quòd absque dispendio propriæ salutis iam ab eorum inquisitionibus desistere nequimus. Ideò de eorum origine & multiplicatione pestifera tractaturi, quia laboriosum existit, ideò legentibus sic summa cum diligentia singula sunt perscrutãda, quod & admittenda, quæ rationi consona & scripturarum traditionibus non dissona inueniuntur.

Partitio consequentium.

Et quia inter omnes actus ad multiplicationem eorũ deseruientibus, duo eorũ plurima cooperantur, scilicet, Incubi & Succubi Dæmones, & infantium sacrilegæ oblationes. Ideò de ipsis specialiter tractabimus: ita tamen, vt primò de ipsis Dęmonibus, secũdò de ipsis Maleficis, & tertiò

de

de ipsa Diuina permissione mentio habeatur. Et quia Dęmones per intellectum & voluntatem operantur, & potiùs sub vna constellatione quàm sub altera, ad hoc, vt semen ad prolis procreationem vigoretur: Inquirendum erit de ipsis constellationibus à Dæmonibus obseruatis.

Et ita principaliter quæruntur tria. Primò, an hæc hæresis per comparationem ad Dęmones Incubos & Succubos possit originaliter multiplicari. Secũdò, an-ne per comparationem ad corpora cœlestia, quæ etiam causæ sunt humanorum actuum, eorum opera possunt vigorari. Tertiò, an-ne per oblationes sacrilegas infantes Dęmonibus offerentes, possit ipsa hæresis augmentari. Tamen infra secundam & tertiam tractabitur secũda quæstio principalis, scilicet, de Influentijs corporum cœlestium, & hoc propter decentem continuationem super opera Maleficorum. Circa primum tres erunt difficultates. Vna generalis de Incubis illis Dæmonibus. Altera specialis, à quibus Dæmonibus huiusmodi actus exercentur. Tertia singularis, quò ad ipsas Maleficas, Dæmonibus se subiicientibus.

An per Dæmones Incubos & Succubos detur hominum procreatio.

QVÆSTIO III.

An Catholicum sit asserere, per Incubos & Succubos veros homines procreari.

AD primum videtur, quòd nõ sit Catholicum asserere, quòd per Incubos & Succubos Dęmones possint homines procreari: Procreatio hominum instituta est ante peccatum à Deo, in hoc quòd homini mulierem in adiutoriũ de costa formauit: Quibus & dixit, Crescite & multiplicamini. Gen. 1. Et iterum Adam inspiratus dixit, Erunt duo in carne vna. Gene. 3. Similiter & post peccatum in lege naturæ dictum est ad Noë: Crescite, & multiplicamini. Genes. 9. In tempore etiam nouę legis à Christo hæc coniunctio confirmata. Matth. 19. Non legistis, quòd ab initio qui fecit homines, masculum & fœminam fecit eos. Ergo alij modi homines procreandi non debent assignari.

Si dicatur, q̃ Dæmones concurrunt, nõ vt principia naturalia, sed vt artificialia, quando studiosè cooperantur ad naturales conceptus hominum, semen recipiendo, & iterum transfundendo. Cõtra. Quia aut hoc posset Diabolus in omni

in omni ſtatu, videlicet, matrimoniali, & extra: Aut in vno tantùm. Nō primo modo: quia tūc opus Diaboli eſſet fortius quàm opus Dei, qui quemlibet ſtatū inſtituit aut confirmauit, puta, continentiū & coniugatorum. Nec ſecundo modo: quia de hoc nullibi legitur in ſcripturis, vt ex vno ſtatu & nō ex altero huiuſmodi hominū fieret procreatio.

Dæmones opera vitæ exercere non poſſunt.

Præterea procreare hominem eſt actus viui corporis, ſed Dæmones aſſumptis corporibus non dant vitam: quia illa tantummodò formaliter fluit ab anima, quæ eſt actus corporis phyſici organici potentia vitam habentis. 2. de anima. ergo per huiuſmodi aſſumpta corpora opera vitæ exercere non poſſunt.

Si dicatur, quòd aſſumunt corpus, non vt vitam tribuāt, ſed vt ſemen naturale retineant, & transfundant.

Contrà. In operibus Angelorum bonorum & malorum, ſicut nihil eſt ſuperfluum, ita nec in operibus naturæ. Sed cùm Dæmon naturali virtute, qua etiā omnē virtutē corporis excedit, poſſit inuiſibiliter & ſemel colligere & iterū applicare. Igitur aut ratio dabitur, quod nō poſſit inuiſibiliter hoc facere, aut ſi poteſt, alterū erit ſuperfluū. Fortificatur ratio. Nā in libro de cauſis dicitur, q̄ virtus intelligētiæ eſt infinita inferius, quāuis ſit finita ſuperius: ſed omnia corporalia ſūt infra intelligētias. Ergo & infinitate ſuę virtutis pōt ea qualitercunq; vult immutare. Sed intelligētiæ ſūt Angeli, ſiue boni, ſiue mali. Ergo poſſunt abſq; hoc quod corpora aſſumāt, tranſmutationes in ſeminib. facere.

Omnia corporalia ſunt infra intelligentias.

Præterea ſemen recipere ab vno & trāsfundere in alium fieret per motū localem: Sed Dæmones non poſſunt corpora mouere localiter. Probatur: Anima eſt ſubſtantia ſpiritualis, ſicut & Dæmon: ſed anima non poteſt localiter mouere corpus niſi à ſe viuificatū: Vnde ſi aliquod membrum mortificetur redditur immobile. Ergo & Dæmones aliquod corpus mouere localiter, niſi ab eis viuificatum non poſſunt. Dictum eſt autem, & quaſi per ſe notū, quòd Dæmones non viuificant aliquod corpus, ergo nec ſemen poterunt mouere localiter de loco ad locum.

Dæmones non mouent corpora localiter.

Dæmones corpus non viuificant.

Præterea omnis actio eſt per contractum, vt dicitur primo de generatione. Non videtur autē q̄ poſſit eſſe aliquis cōtractus Dæmonis ad corpora, cùm nihil habeat cum eis cōmune. Cùm ergo ſemē immittere & mouere localiter ſit

quoddam

quoddã agere,videtur ꝙ Dæmones illa facere nõ poſſunt.

Præterea Dæmones non poſſunt mouere corpora magis propinquiora eis in ordine naturæ,vt ſunt cœleſtia,ergo nec alia magis diſtantia. Antecedens probatur. Quia cùm mouens & motum ſunt ſimul, ſecundo Phyſicorum. Sequeretur quòd Dæmones mouentes corpora cœleſtia, eſſent in cœlo, quod neque ſecundum nos, neque ſecundum Platonicos habet veritatem.

Sed contra Augu.3.de trinitate.Dęmones colligũt ſemina,quæ adhibent ad corporales effectus: Hoc autem ſine motu locali fieri nõ poteſt:ergo Dęmones poſſunt ſemina recepta ab aliquibus in alios transfundere. Itẽ gloſſa Strabi ſuper illud Exod.7.Vocabit Pharao Sapientes,&c.Item dicit,ꝙ Dæmones diſcurrunt per mũdum,& colligunt diuerſa ſemina, & ex eorum adaptione poſſunt prorumpere diuerſæ ſpecies.Videatur etiam gloſſa ibidẽ ſuper illa verba:Vocauit Pharao.Item Geneſeos 6.ſuper illud.Videntes filij Dei filias hominum,&c.gloſſa duo facit,primò ꝙ,per filios Dei,filij Seth intelliguntur.& per filias hominũ,filiæ Cain.Secundò dicit, ꝙ non eſt incredibile ab hominibus, ſed à quibuſdam Dæmonibus,qui mulieribus ſunt improbi huiuſmodi homines,id eſt, Gigãtes eſſe procreatos.De quibus in litera dicitur:Gigantes autem erant ſuper terrã. Quia & poſt diluuium corpora non ſolùm virorum, ſed etiam mulierum incredibilis pulchritudinis extiterunt.

Dæmones colligunt ſemina.

Gigãtes à Dæmonibus procreati.

Corpora hominum poſt diluuium pulchra.

Reſponſio.Quia de poteſtate,ac operibus Diaboli circa maleficiales effectus plura oportet breuitatis cauſa omittere,ideò pio lectori tanquam per ſe nota relinquũtur, vel ad minus ſi noſcere velit; in ſcriptis Docto.ſuper 2.ſent.d. 5.ſingula ad vnguem elucidata inueniet.Conſpiciet enim, ꝙ cuncta opera ſua per intellectum & volũtatem Dæmones exequũtur. Item, ꝙ hæc data naturalia non ſunt immutata:Sed iuxta Dion.4.c.de di.no.manſerunt integra & ſplẽdidiſſima,quãuis eis vti ad bonũ virtutis non valeant.

Dona naturalia Diaboli non ſunt mutata.

Inueniet etiam quantum ad intellectum, ꝙ triplici acumine ſcientię vigent,ſcilicet,ſubtilitate naturæ,experientia temporum, & reuelatione ſupernorũ ſpirituum. Inueniet etiam in quibus & qualiter conditiones, & naturales hominum impreſſiones,ex influentijs corporũ cœleſtium prædominãtes agnoſcunt.Vnde & eliciunt,aliquos magis eſſe

Dæmones triplici ſcientia vigent.

esse disposítos ad maleficia exequenda, quàm alios quos etiam præ cæteris ad huiusmodi exequenda infestant.

Quantum verò ad eius voluntatem, reperiet ipsam immobiliter malo inhærere, semper peccare peccatis superbiæ, inuidiæ & summæ displicẽtiæ: ꝙ Deus pro sua gloria eo vtitur cõtra suã voluntatem. Cognoscet qualiter ex his duobus, scilicet, intellectu & volũtate mira operantur, ita quòd non est potestas in terra, quæ eis potest comparari. Iob. 41. Non est super terram potestas, quæ ei valeat comparari, qui factus est, vt neminem timeat. Vbi glossa. Et licet neminem timeat meritis tamen Sanctorum subiacet.

Diabolus meritis Sanctorum subiacet.

Inueniet etiam qualiter cognoscat cogitationes cordiũ nostrorum: qualiter etiam possit transmutare corpora adminiculo alterius agentis substantialiter & accidentaliter: qualiter etiam possit mouere corpora localiter, immutare etiam sensus exteriores & interiores ad aliquid cogitandum: qualiter etiam possit immutare hominis intellectum & voluntatem, licèt indirectè.

Quæ omnia licèt ad præsentẽ nostrã deseruiãt speculationem; volumus tamẽ ex illis solũmodò eorũ proprietates concludere, vt ad quæstionis discussionẽ procedatur.

Diab. spiritus sunt impuri, sed non immundi.

Sunt autem proprietates Theologis assignatæ, quòd sunt spiritus impuri, licet non immundi ex natura. Quia in eis secũdum Dionysium inest furor naturalis, amens concupiscentia, fantasia proterua, intellige quò ad peccata eorũ spiritualia, scilicet, superbiã, inuidiã, & iram. Vnde sunt humani generis inimici: mente rationales, absque tamen discursu intelligẽtes, in nequitia subtiles, nocendi cupidi, semper in fraude noui, immutãt sensus, inquinãt affectus, vigilãtes turbãt, dormiẽtes per somnia inquietãt, morbos inferũt, tẽpestates cõcitãt, in lucis Angelos se trãsformãt, semper infernũ secũ portant, erga Maleficos diuinum cultum sibi vsurpant, magicæ artes per eos fiunt, super bonos dominari appetunt, & amplius pro posse infestant: electis ad exercitium dantur, semper fini hominis insidiantur.

Et licet mille nocẽdi habeant modos & artes. 16. q. 2. vt potè qui conantur à principio ruinæ suæ vnitatẽ Ecclesiæ rescindere, charitatẽ vulnerare, sanctorũ operũ dulcedinẽ inuidiæ felle inficere, & omnibus modis humanum genus euertere & perturbare, potestas tamen eius in lumbis & vmbi

vmbilico manet.Iob penultimo. Quia videlicet per luxuriam carnis multum dominantur hominibus: Sedes enim luxuriæ in viris est in lumbis: quia inde deciditur semen, sicut mulieribus ab vmbilico. *Sedes luxuriæ lumbi & vmbilicus.*

His præsuppositis ad intellectum quæstionis de Incubis,& Succubis Dęmonibus,dicendũ quòd asserere per Incubos & Succubos Dæmones homines interdũ procreari in tantum est Catholicũ,quòd eius oppositum est asserere nedum dictis sanctorum,sed & traditioni Sacræ Scripturę cõtrarium,quod sic deducitur.Nam Augustinus hãc quæstionem non quidem quo ad Maleficos,sed quãtum ad ipsas operationes Dæmonũ, & ad fabulas Poëtarum in vno loco mouet,& sub dubio relinquit.Licet posteà quantum ad processum Sacræ scripturæ determinat. Nam libr.3.de ciui.Dei.c.2.dicit.Vtrum poterit Venus ex concubitu Anchisis Æneam parere, in medio relinquamus. Nam penè talis quæstio in scripturis oritur,qua quæritur,vtrum præuaricatores Angeli cum filiabus hominum concubuerint. Vnde natis gigantibus,id est,nimiũ grandibus & fortibus viris,tunc terra repleta est.Sed lib.5.c.23.quæstionẽ determinat in hęc verba.Creberrima fama est,multiq;se expertos,vel ab eis qui experti erant,de quorũ fide dubitandum non est,se audiuisse confirmant,Siluanos & Faunos,(quos vulgus Incubos vocant) improbis extitisse mulieribus ac earum appetisse ac peregisse cõcubitum.Et quosdam Dæmones, (quos Dusios Galli nuncupant) assiduę hanc immunditiam & tentare & efficere pluries,talesq; asseuerant, vt hoc negare impudentiæ videatur.Hæc ille. *De Incubis & Succubis.* *Gigantes in S.Scriptura ex Incubis.* *Siluani & Fauni sunt Incubi.* *Dusij Dæmones,ab alijs Drusij & Truti siue Druidæ vocantur.*

Posteà ibidem determinat secundam quæstionem,videlicet ꝙ istud Gen.Videntes filij Dei, id est, Seth, filias hominũ,id est,Cain,nõ de Incubis solùm intelligitur.Quod autem Incubos esse non sit credibile. Ad illud ibidem est gl.quæ sic dicit, vt prius tactũ est.Non est incredibile,non ab hominibus,sed ab Angelis, vel quibusdã Dæmonibus, qui mulieribus sunt improbi,eiusmodi homines,id est gigantes esse procreatos, de quibus in litera dicitur:Gigãtes autem erant super terram, qui & post diluuium, &c.vt supra.Ad idem est gl.Esaiæ 13.vbi propheta desertionem Babyloniæ ciuitatis prædicit. & monstra in ea habitanda.Ibi inq;,habitabũt Strutiones,& pilosi,ibi saltabũt Dęmones,

intel

Pilosi. intellige ibi loco pilosi. Vnde dicit gloss. Pilosi sunt siluestres homines, hispidi, qui Incubones vel Satyri, certa genera Dæmonum. & Esa. 34. super illo vbi prophetat desolationem terræ Idumęorum, qui persequebantur Iudæos. Erit, inquit, cubile draconum, & pascua struthionũ, & occurrent Dęmonia. Glossa interlinearis, id est, monstra Dæmonum adinuicem. Et glo. Beati Grego. ibidem. Qui alio pilosi nomine figurantur: non hi quos Græci Panas, Latini verò Incubos vocant.

Ad idem est beatus Isidorus, lib. 8. cap. vltimo, sic dicens: Pilosi qui Græcè Paniti, Latinè, Incubi appellantur. Vnde & Incubi dicuntur ab incubando, hoc est, stuprando. Sæpè enim improbi existunt etiam mulieribus, & earum peragunt concubitũ, quos Dæmones Galli Dusios nuncupant; quia assiduè hãc peragunt immunditiã. Quem autem vulgò Incubonem vocant, hunc Romani Faunum ficarium dicunt. Ad quẽ Horatius dixit: Faune Nimpharum fugientium amator, per meos fines & aprica rura lenis incedas.

Incubones. Fauni ficarij.

Mulieres velantur propter tacubos. Insuper illud Apostoli 1. Cor. 11. Mulier debet habere velamen super caput suum propter Angelos, multi Catholici exponunt, quòd sequitur propter Angelos, id est Incubos. Ad idem est Beda in Historijs Angelorum. Item, Guliel. in lib. de vniuerso, par. vltima. tractat. 6. multipliciter. Præterea hoc determinat S. Doctor prima par. q. 25. Et in secundo scripto dist. 8. Et Quolibet 6. q. 10. atq; super Esaiã cap. 13. & 14. Vnde talia negare, dicit S. Tho. imprudentiæ est. Id enim quod multis videtur, non potest omnino falsum esse, secundũ Philosophũ, de somno & vigilia, in fine, & in 2. Ethicorũ. Sileo de historijs multis & authenticis tã Catholicorũ quã Ethnicorũ, qui Incubos esse palã asserũt.

Cur Dæmones Incubi fiant. Causa autem quare Dæmones se Incubos faciunt vel Succubos, nõ delectationis est causa, cùm spiritus carnem & ossa non habeat. Sed hæc est potissima, vt per luxuriæ vitium, vtriusque hominis naturam lædant, corporis videlicet & animæ, vt sic ad omnia vitia homines proniores existant. Nec dubium, quin sub certis constellationibus semina vigorare sciunt, sub quibus homines etiam concepti, semper malitijs existunt deprauati.

Vnde enumeratis per altissimum multis luxuriæ vitijs à quibus suum populũ mundum esse voluit, & quibus infideles

deles hæretici erant, ait Leuit. 18. Ne polluamini in omnibus his, quibus contaminatæ sunt gentes, quas egò eiiciã ante conspectum vestrum, & quibus polluta est terra, cuius scelera ego visitabo. Dicit gl. super verb. gentes. Dęmones, inquit, qui propter multitudinem dicuntur gentes vniuersæ qui cùm omni peccato gaudent, præcipuè tamen fornicatione & Idololatria, quia in his corpus, & anima maculatur & totus homo, qui terra dicitur. Omne enim peccatum quodcunque fecerit homo extra corpus est, qui autẽ fornicatur, in corpus suum peccat Si cui libet intueri historias de Incubis & Succubis, inspiciat vt suprà Bedam in historijs Angelorum, & Guilielmum Thomam, denique Brabantinum in libro qui de Apibus intitulatur.

Diaboli in S. Scriptura dicuntur gentes vniuersæ.

Ad argumenta ad primum de naturali propagatione instituta à Deo, inter marem & fœminam dicitur. Quòd sicut Dei permissione, Sacramentum matrimonij potest opere Diaboli vitiari, per maleficia, vt suprà patuit. Ita à simili & fortiori, in quolibet alio actu venereo inter marem & fœminam.

De impotentia coeũdi per Maleficas.

Sed si quæritur, quare potius in actu & super actũ venereum Diabolo permittitur maleficia exercere, quàm super alios humanos actus. Dicitur, quòd multiplex causa assignatur à Doctoribus, de quibus inferiùs ab illa parte, vbi de permissione diuina discutitur Ad præsens sufficit causa, quæ priùs tacta est, scilicet quòd potestas Dæmonis est in lumbis hominum. Quia inter omnia certamina duriora sunt prælia certaminis, vbi continua pugna, & rarò victoria. Nec valet, vbi dicitur quòd tunc opus Diaboli esset fortius opere Dei, cùm actus matrimonialis à Deo institutus posset vitiari: quia non vitiat per violentiam, imò cùm nihil valeat inficere, nisi à Deo permissus: ideò magis per hoc eius impotentia concluditur.

Quomodo Incubi procreẽt.

Ad secundum verum est, quòd procreare hominem est actus viui corporis. Sed cùm dicitur, quòd Dæmones non possunt dare vitã, quia illa fluit formaliter ab anima, verũ est, sed quia materialiter descinditur à semine, & Dæmon Incubus illud cõmittere potest, Deo permittente, per coitum, & nõ tanquã ab eo descissum, sed per semen alicuius hominis ad hoc acceptum (vt dicit Sanctus Thomas in prima parte quæst. 51. articu. 3.) vt potè quòd Dæmon qui

Succubi fiunt Incubi.

est Succubus ad virum, fiat Incubus ad mulierem, sicut etiã aliarum rerum semina assumunt ad aliquarum rerum generationem, vt Augustinus dicit 3. de Trinitate.

Ex Incubonatus cuius filius.

Vnde si quæritur, cuius filius sic natus existit; Patet quòd non est filius Dæmonis, sed filius hominis, cuius est semen acceptum. Sed cùm instatur, quòd nihil est superfluum in operibus Angelorum, sicut & naturæ conceditur. Sed cùm infertur, quòd Dæmon potest inuisibiliter semen & recipere & infundere, verum est: hoc autem potiùs operatur visibiliter, vt Succubus & Incubus, vt sic per talem spurcitiam inficiat corpus & animam. & in vtroque homine, mulieris scilicet & viri, vt in corpore quasi tactum est.

Præterea plura possent Dæmones inuisibiliter, qui tamẽ non permittuntur, etiam si vellent exercere visibiliter, permittuntur autem inuisibiliter, vel in exercitium bonorum vel in correctionem malorum. Posset denique contingere q̃ loco Dęmonis Succubi alter semen reciperet ab eo, & Incubum loco alterius Dæmonis se faceret, & hoc triplici ex causa. Puta quia Dæmõ deputatus mulieri, reciperet semen ab altero Dæmone, deputato viro, vt sic vnusquisque circa sibi à principe Dæmoniorum commissum habeat maleficium exercere: cùm vnicuique proprius deputetur Angelus, etiam à malis, vel propter fœditatem actus, quam Dæmon vnus facere abhorreret; Cùm vt in sequenti quæstione patebit, certi Dæmones ex nobilitate naturę certos actus & spurcitias facere abhorrerent. Vel quòd inuisibiliter loco viri seminis, suum semen, ideſt, quod Incubus recepit inuisibiliter, se interponendo mulieri, intromittat. Quam interpositionem facere, non est contra eius naturam aut virtutem: cùm etiam in corpore assumpto inuisibiliter & incontractabiliter se interponere potest, sicut suprà de illo iuuene, qui Idolum desponsauerat, patuit.

Quasdam spurcitias abhorret nobilitas certorum Dæmonum.

Ad tertium. Hoc quod dicitur, quod virtus Angeli est infinita respectu superiorum, hoc est, quia eius virtus comprehendi non potest ab inferioribus, quin semper super excedit eam, ita quòd non limitatur ad vnum effectum tantùm. Et hoc ideò, quia suprema in entibus habent virtutes maximè vniuersales. Vnde propter hoc, quod est infinita superius, non potest dici, quòd possit indifferenter in omnem effectum illum ad proponendum: quia sic etiã dicere-

tur

tur infinita inferius sicut superius.

Demùm quia inter agens & patiens debet esse proportio, nulla potest esse proportio inter substantiam purè spiritalem & corporalem: ideò nec ipsi Dæmones possent in aliquem effectum, nisi mediante aliquo alio principio actiuo. Inde est, quod seminibus rerum vtuntur ad effectus producendos, iuxta August. 3. de Trinit. Vnde hoc argumẽtum redundat in præcedens, nec per illud fortificatur, nisi quis vellet declarationem eius habere, quare intelligentiæ asseruntur habere virtutes infinitas superius & non inferius: & daretur sibi ex ordine rerum corporalium & corporum cœlestium, qui secundum se in plures & infinitos effectus influere possent. Hoc autem non fit propter debilitatem inferiorũm. Concluditur, quòd Dęmones, licet absque hoc quòd corpora assumãt, possint transmutationes in seminibus facere, hoc nihil arguit cõtra hoc, qđ hic intẽditur de Incubis & Succubis, quorum actus exercere nõ possunt nisi in assumptis corporibus, secundũ quod supra tactũ est.

Inter agẽs & patiens debet esse proportio.

Cur spiritualia corpora virtutes exercent in inferiora, non in superiora.

Ad quartum quòd Dæmones non possunt mouere corpora localiter, vnde nec semen. &c. Probaturque ibi de anima per similitudinem. Dicendum, quòd aliud est loqui de substantia spirituali ipsius Angeli aut Dæmonis, & aliud de ipsa anima. Hoc enim quòd anima non potest mouere corpus localiter, nisi viuificatum ab ea, vel per contactum corporis ad aliud corpus non viuificatum, hoc est, quia tenet infimum gradum in ordine substantiarum spiritualiũ: ex quo etiam contingit, quòd illud corpus, quòd habet mouere etiam per contactum, oportet quòd sit proportionatum: Nõ sic autem est de Dęmonibus, quorum virtus omninò corporalem virtutem excedit.

Ad quintum dicendum, quod contactus Dæmonis ad corpus seminis, vel cuiuscunque alterius, non est cõtactus corporalis, sed virtualis, & fit secundum proportionem cõuenientem tam mouenti, quàm mobili, ita quòd illud corpus, quod mouetur, nõ excedit proportionem virtutis Dęmonis, vt sunt corpora cœlestia, & etiã tota terra vel elemẽta mũdi. Et quare illa excedũt, dicere possumus, vt dicit S. Tho. in quæst. de malo. quæst. 10. de Dęmonibus. Quod hoc est, vel propter conditionem naturæ, vel propter damnationem culpæ. Est enim ordo rerum, sicut secundũ na-

Contactus Dæmonis est virtualis non corporalis.

turam ipſarum: ita & ſecundum motum: Et ſicut ſuperiora corpora cœleſtia mouentur à ſuperioribus ſubſtantiis ſpiritualibus, vt ſunt Angeli boni, ita inferiora corpora moueri poſſunt à ſubſtantijs ſpiritualibus inferioribus, vt ſunt Dæmones. Et ſi quidem hoc contingit eis ſecundum conditionem naturæ, ſecundum quam aliqui ponebant Dæmones non eſſe ex illis ſuperioribus Angelis: Sed ex illis qui perficiuntur à Deo huic terreſtri ordini, vt erat Philoſophorum opinio. Vel etiam, ſi contingit ex pœna peccati, vt Theologorum ſententia eſt, tunc à cœleſtibus ſedibus detruſi in hunc aërem, tanquam ad pœnam, non poſſunt ipſum aut terram commouere.

Per condẽnationem motus Dæmonũ alteratus.

Hæc addita ſunt propter duo argumenta, quæ tacitè ſoluuntur, ſcilicet de corporibus cœleſtibus, quòd illa etiam poſſent mouere, ſi poſſent corpora localiter mouere, quia ſunt eis magis propinqua, vt etiam vltimum argumẽtum prætendit. Reſpondetur enim, quòd non valet: quia illa corpora excedunt proportionem virtutis eorum, ſiquidem prima opinio locum habet: Si verò non, ſed ſecunda, tunc iterum non poſſunt mouere, propter pœnam peccati.

Idem motus totius terræ, quæ glebæ.

Eſt etiam ad argumentũ. vbi quis obiiceret, quòd idem eſt motus totius & partis, ſicut totius terræ & glebæ. in 4. phyſic. Vnde ſi Dæmones poſſent mouere partem terræ, poſſent etiam mouere terram: Non valet, vt patet intuenti diſtinctionem. Colligere autem ſemina rerum & applicare ad certos effectus, non excedit eorum virtutem naturalem, Deo eis permittente, vt de ſe patet.

Summariè concludatur, quod non obſtante, quòd quidam dicunt, Dæmones in aſſumptis corporibus nullo modo poſſe generare, & quòd per filios Dei ſignificentur filij Seth, & non Angeli Incubi, ſicut & per filias hominum, illæ quæ de ſtirpe Cain deſcenderant. Quia tamen contrarium à multis, vt patuit, aſſeritur: & quod multis videtur, non poteſt omninò eſſe falſum, ſecundum Philoſophum in 6. Ethicorum, & in fine de ſomno & vigilia. Iam etiam modernis temporibus atteſtantur facta & dicta Maleficarum talia verè & realiter exequentium.

Filij Seth, dicti filij Dei.

Quod multis videtur, non poteſt omninò eſſe falſum.

Ideò dicimus tria. Primò, quòd per tales Dæmones ſpurciſſimi actus Venerei, nõ delectationis, ſed infectionis animæ & corporum, quibus ſuccubũt aut incubũt cauſa exercentur.

centur.Secundò,quòd per talem actum completa conceptio & generatio à mulieribus fieri poteſt ; inquantum ſemen humanum apponere poſſunt , in loco conuenienti vẽtris mulieris,ad materiam proportionatam ibidem prę-exiſtẽtem. A ſimili,ſicut & ſemina aliarum rerum colligere poſſunt ad complendum aliquos effectus. Tertiò , quod Dæmonibus attribuitur in talium generatione , illud tantùm,quod eſt motus localis,non autem ipſa generatio,cuius principium non eſt virtus Dæmonis aut corporis , ab eo ſumpti:ſed virtus illius cuius ſemen fuit, vnde & genitus non Dæmonis,ſed alicuius hominis filius eſt.

Et per hæc patet reſponſio ad argumenta , vbi quis arguere vellet, quòd Dæmones generare non poſſent,propter duo. Primò quod generatio completur per virtutem formatiuã,quæ eſt in ſemine corpore viuo reſoluto.Et corpus à Dæmonibus aſsumptum,quia non eſt tale, ergo &c. Patet reſponſio,quia Dæmon virtute ſeminis formatiuam reponit ad locum debitum , &c. Secundò,ſi dicatur,quòd ſemen non habet virtutem generandi, niſi quandiu calor animæ in eo retinetur: quem tamen exhalare neceſse eſt per magnam diſtantiam delatam. Eſt enim reſponſio, quòd Dæmones poſſunt aliqua reponere ad conſeruationem ſeminis,ne calor vitalis euaporet.Vel etiam quia velociſſimè mouentur propter victoriam mouentis ſuper rẽ motam,ideò non poterit euaporari tam faciliter.

Quomodo ſemen Dæmones integrum aſportent.

A quibus Dæmonibus huiuſmodi ſcilicet Incubatus & Succubatus exercentur.

QVÆSTIO IIII.

VTrùm Catholicũ ſit aſſerere, quòd actus Incuborum & Succuborum Dæmonum cõueniant omnibus ſpiritibus immũdis indifferẽter & æqualiter. Et videtur quòd ſic : quia oppoſitum aſserere,eſset ordinem quendam bonum inter eos affirmare.Probatur. Sicut ad rationem boni pertinet modus & ordo : Auguſtinus in libro de Natura boni Ita ad rationem mali pertinet inordinatio. Sed in Angelis bonis nihil eſt inordinatũ,ergo, & in malis nihil poteſt eſſe inordinatũ:Vnde indifferẽter huiuſmodi actib⁹ habẽt inſiſtere.Inde ẽt illud:Vbi nullus ordo,ſed ſempiternus

Ordo inter Angelos.

horror inhabitat in terra, videlicet miseriæ & tenebrarum Iob. 10.

Ex natura peccant omnes Dæmones.

Prætereà, si non omnes indifferenter his actibus insistunt, hoc eis cõpetit vel ex natura, vel ex culpa, vel pœna. Non ex natura, quia possunt peccare omnes indifferenter, vt in præcedenti quæstione tactum est: Sunt enim natura ipsorum spiritus impuri, licet non immundi, quantum ad diminutionem naturalium bonorum, in nequitia subtiles, nocendi cupidi, per superbiam tumidi, &c. ergo competit eis quò ad culpam vel pœnam. Tũc sic: Vbi est maior culpa, ibi maior pœna, sed superiores Angeli magis peccauerunt, ergo in eorum pœnam magis his spurcitijs habent insistere, si hoc non est, dabitur ratio alia, cur non illis actibus indifferenter insistant.

Inter Dæmones nulla concordia.

Prætereà vbi non est subiectio & obedientia, ibi omnes indifferenter operantur. Sed in Dæmonibus nulla est subiectio & obedientia. Probatur. Quia illa sine concordia haberi non possunt: sed in Dæmonibus nulla est concordia. Prou. 13. Inter superbos semper sunt iurgia.

Prætereà, sicut æqualiter omnes propter culpam, post diem iudicij in infernum detrudentur, ita & ante illud tẽpus in aëre caliginoso propter officium eorum detinẽtur. Nec legitur esse æqualitas ex causa emancipationis, ergo nec æqualitas ex parte officij & tentationis.

Squamæ Leuiathan quid.

Sed contra glossa prima ad Cor. 15. Quandiu durat mundus, Angeli Angelis, homines hominib⁹, Dæmones Dæmonibus præsunt. Item Iob 40. dicitur de squamis Leuiathan, per quas membra Diaboli significantur, quòd vna vni adhæret: ergo inter eos est diuersitas & ordinis & actionis.

Incidentaliter quæritur, An à bonis Angelis ipsi Dæmones ab huiusmodi eorum spurcitijs exequendis interdum impediantur vel non. Et dicendum, quòd quia potestates dicuntur Angeli, quorum ditioni virtutes aduersę subiectę sunt, vt Gregorius dicit, & Augustinus tertio de Trinitate. Spiritus vitæ, desertor atque peccator, regitur per spiritum vitæ, rationalẽ, pium & iustum. Et sicut illę creaturę super alias influentiam habẽt, quæ sunt perfectiores, & Deo propinquiores: eò quòd totus ordo prælationis, primò & originaliter est in Deo, & participatur à creaturis, secũdum q̃ ei magis propinquat. Ideò etiam boni Angeli, qui maximè appro-

appropinquant Deo, propter eius fruitionem, qua Dæmones carent, super ipsos Dæmones habent prælationem, & per eos reguntur.

Et cũ instatur, quòd Dæmones præmissis medijs multa mala faciunt, aut ergo non impediuntur, quia nõ subsunt bonis Angelis, qui eos impedire possent, aut si subsunt tũc cùm ad negligentiam præsidentis pertinere videntur ea quæ per subditos malè fiunt, videtur ꝙ in Angalis bonis sit aliqua negligentia. Respondetur, quòd sancti Angeli sunt ministri Diuinę sapientiæ. Vnde sicut Diuina sapiẽtia permittit aliqua mala fieri per malos Angelos vel homines, propter bona quę ex eis elicit, ita & boni Angeli nõ totaliter cohibẽt malos à nocẽdo siue hoĩes siue Dęmones.

Ad negligentiam præsidẽtis pertinet, quæ à subditis male fiunt.

Ordo inter Dæmones.

Responsio: Catholicum est asserere, quendam ordinem actionum interiorum & exteriorum, etiam per quandam prælationem esse in Dæmonibus. Vnde & quædã spurcitiæ ab aliquibus infimis perpetrantur, à quibus superiores propter nobilitatem naturæ secludũtur. Et declaratur hoc primo generaliter ex triplici congruentia, qua talia cõgruunt eorum naturæ, Diuinæ sapientiæ & propriæ nequitiæ.

Demum magis in speciali: ex natura quidem: Nam constat quod, à principio creationis, semper quidem alij superiores fuerunt ex natura, cùm inter se differant: Nec duo Angeli vnius speciei existant communiorem opinionẽ sequendo, quæ etiam dictis Philosophorum concordat: & Dionysius, qui ponit 10. c. Cœlestis Hierarchiæ, in eodem ordine esse primos medios & vltimos: cui etiam necessario oportet assentiri: tum ex immaterialitate eorũ, tum etiã ex incorporalitate. Inspiciat qui vult dicta Doctoris in 2. di. 2. Et quia peccatũ naturã non tollit, & Dęmones post casum data naturalia nõ amiserunt, vt suprà tactũ est, & operationes rerum sequuntur naturales earum conditiones: ideo sicut in natura, sic & in operationib. sunt varij & multiplices.

Diaboli inter se differunt specie.

Congruit etiã hoc Diuinæ sapientiæ, vt ea quæ ab ipso sint, ordinata sint. Ro. 13. quæ à Deo sunt, ordinata sunt. Et quia Dæmones sunt à Deo deputati ad exercendum homines, & ad puniendum damnatos. Ideo in exercitijs eorum ab extra quæ ad homines sunt varij & multiplices.

Congruit etiam & nequitiæ ipsorum. Quia enim humano generi aduersentur, ideò cum ordinatè impugnant

magis hominibus nocere æstimant, sicut faciunt. Vnde constat, quòd in spurcitijs nephandissimis non æqualiter insistunt.

Quod etiam magis specificatur tali ratione. Nam cùm operatio sequitur naturam rei, vt dictum est, quotumcunque sint naturæ subordinatæ, oportet etiam quòd operatione sibi inuicem subordinantur, sicut patet in rebus corporalibus. Quia enim inferiora corpora naturali ordinatione sunt infra corpora cœlestia, actiones & motus eorú subduntur actionibus & motibus cœlestium corporum: & quia, vt dictum est, Dæmones naturali ordine inter se differunt: Ideò etiam naturalibus actionibus intrinsecis & extrinsecis, præsertim in huiusmodi spurcitijs peragendis.

Ex quibus concluditur, quòd quia huiusmodi spurcitiæ plurimùm præter nobilitatem angelicæ naturę exercentur cum etiam in actibus humanis, infimi & fœdissimi actus in se quidem considerando, non quantum ad officium naturæ & procreationis, reputantur.

Ex omnibus choris Angelorum aliqui ceciderunt.

Demùm, cùm, de quolibet ordine aliqui cecidisse creduntur, non est inconueniens asserere, ꝙ illi Dęmones qui de infimo choro, & iterum illi qui infimi in illo existunt, in his spurcitijs & alijs deputantur & insistunt.

Incubatus horribilior Sodomia.

Hoc etiam plurimũ est aduertendum, ꝙ licèt de Incubis & Succubis mulieribus infestos scriptura tradit, tamen nusquam legitur in vitijs quibuscunque contra naturam loquendo non solùm de Sodomitico, sed etiam de quocũque alio peccato, extra vas debitum perperam agendo, se Incubos & Succubos, fecisse. In quo maxima illorũ peccaminum enormitas ostenditur, cum indifferenter omnes Dæmones cuiuscunque ordinis illa peragere abhorrent: & verecundum æstimant. Et hoc videtur velle glossa super

Per palæstinos intelliguntur Dæmones Succubi.

Ezech. 19. vbi dicitur: Dabo te in manus Palæstinorum, id est, Dęmonum, qui etiã erubescunt de via tua scelerata: vitiũ contra naturã intelligens: Et intuenti patet, ꝙ de Dæmonibus oportet auctoritatẽ intelligere. Nullũ enim peccatũ tam fæpè Deus reprœba morte in multis cõdẽnauit.

Anni Christi non superantur à Malesicis.

Dicunt etiam nonnulli, & veraciter creditur, ꝙ nullus talis vitij, postquam tempus mortalis vitæ Christi, quod ad annos 33. extenditur, in hoc scelere perseuerans excesserit: nisi speciali gratia redẽptoris poterit liberari. Quod ex

eo

eo patet quòd octogenarij & centenarij isto crimine inueniuntur sæpè irretiti, quibus tempus Christi, quia vitę morum disciplina fuit: ideò illo spreto, vix vnquam sine difficultate permaxima ab hoc scelere continebit.

Sed & quòd ordo sit inter eos, etiam ad officia exteriora, quoad impugnationes, demonstrant eorum nomina. Nam licet vnum & idem nomen scilicet Diabolus multipliciter exprimatur in scripturis, & hoc propter eorum diuersas proprietates, tamen his immundis operibus vnus præsidere in scripturis traditur, sicut etiam & certis alijs vitijs. Est enim vsus scripturæ & locutionis, quemlibet immundum Spiritum nominare Diabolum, à Dia, quod est duo, & bolus quod est morsellus: quia duo occidit, scilicet corpus & animam. Et secundum etymologiam licèt Græcè interpretetur Diabolus clausus ergastulo: & hoc sibi conuenit, cùm non permittitur sibi nocere quantũ vellet. Vel Diabolus quasi defluens: quia defluxit, id est, corruit, & specialiter & localiter. Nominatur etiam Dæmon, id est sapiens super sanguinem, vel sanguineus, scilicet, super peccata, quæ sitit & procurat triplici scientia, qua viger, scilicet, subtilitate naturæ, experientia temporum, & reuelatione bonorum spirituum. Nominatur etiam Belial, quod interpretatur absque iugo, vel absque domino: quia pro posse pugnat contra eum, cui deberet esse subiectus. Vocatur etiam Beelzebub, quod interpretatur vir muscarum, id est, animarum peccantium, quæ reliquerũt verum sponsum Christum. Item Satanas, id est, aduersarius. Vnde 1. Petr. 2. Aduersarius vester Diabolus circuit, &c. Item Behemot, id est, bestia, quia facit homines bestiales.

Nomina Diabolorum.

Diabolus, à Dia & Bolus.

Triplex scientia Dæmonis.

Incubatus & spurcitiei princeps Dæmon vocatur Asmodeus.

Ipse tamen Dæmõ fornicationis, & princeps illius spurcitiei, dicitur Asmodeus ꝙ interpretatur factura iudicij: quia propter huiusmodi vitium, factum fuit terribile iudicium super Sodomã, & quatuor alias ciuitates. Sicut & Dęmon superbiæ dicitur Leuiathan, quod interpretatur additamentum eorum: quia & Lucifer tentans primos parentes, de superbia promisit eis additamentum diuinitatis. De quo & per Esaïam Dominus, Visitabo super Leuiathan, serpentem veterem & tortuosum. Et Dæmon auaritiæ & diuitiarum dicitur Mammona, quem & Christus in Euãgelio expressit. Matth. 6. Non potestis Deo seruire, &c.

Ethymologia Leuiathan.

Bonum sine malo inuenitur, sed non contra.

Ad argumenta. Ad primũ: quod quia bonum potest inueniri sine malo, sed malum nunquam inuenitur sine bono, quia fundatur super creaturam: quæ in se bona est, Et ideò Dęmones inquantum habent naturam bonam, ordinati sunt in naturalibus, & in eorum actionibus ad illud Iob. 10. Ad secundum potest dici ꝙ Dæmones ad exercitiũ deputati non sunt in inferno, sed in isto aëre caliginoso. Vnde hic habent ordinem inter se, quem tunc in inferno non habebunt. Vnde etiam dici potest, ꝙ etiam omnis ordo in eis cessat, quò ad ipsam beatitudinem consequendã, cum à tali ordine irrecuperabiliter ceciderint. Et dici potest, ꝙ etiã in inferno erit inter eos ordo potestatis, & pœnarum afflictionis, inquantum aliqui ad affligendum animas deputabuntur; & non alij. Sed hic ordo magis erit á Deo quàm ab ipsis, sicut etiam & eorum tormenta.

Hic Dæmones vtuntur ordine in inferno non vtuntur.

Ad tertium cùm dicitur, ꝙ superiores Dæmones quia magis peccauerunt, magis puniuntur, etiam his actibus immundis, amplius deberent insistere. Respondetur. Quia culpa ordinatur per pœnam, & non per naturæ actum, seu operationem, ideò non insistunt illis immunditijs propter nobilitatem naturæ, non propter eorum culpam aut pœnam. Et licet omnes sint spiritus impuri & ad nocendum cupidi, tamen vnus amplius altero, inquantum potiora naturalia sunt obtenebrata.

Vnus Dæmonum altero nocentior.

Ad quartum dicitur: quòd est concordia inter Dæmones, non amicitiæ, sed nequitiæ, ex qua homines odiunt, & Dei iustitiæ repugnant quantum possunt. Talis enim concordia inter impios reperitur, vt eis se adiungant & subiiciant ad propriam nequitiam exequendam, quos potioribus viribus vident.

Dæmonũ concordia est nequitiæ non amicitiæ.

Ad quintum licet carceralis mãcipatio omnibus æqualiter deputetur, iam in aëre & post in inferno non tamen ex hoc naturalia in eis sunt æqualiter ad æquales pœnas & officia æqualia ordinata, imò quantò sunt nobiliores in natura & potiores in officio, tantò etiam grauiori subiecti tormento. Vnde Sap. 6. Potentes potenter tormenta patientur.

Vnde

Vnde multiplicatio maleficorum operum procedat.

QVÆSTIO V.

AN poſſit quoquo modo catholicè cenſeri, quòd origo & multiplicatio maleficorum operũ proceſſerit ex influentijs corporum cœleſtium, ſeu ſuperabundãti malitia hominum, & non ex ſpurcitijs Incuborum, & Succuborũ Dæmonum: & videtur q̃ ex propria malitia. Nam Aug. in lib. 83. q. dicit, quòd ad hominis voluntatem, cauſa deprauationis eius redit, ſiue aliquo, ſiue nullo ſuadente deprauata ſit. Sed Maleficus deprauatur per peccatum, ergo cauſa illius non eſt Diabolus, ſed voluntas humana. Ad idem dicit de libero arbit. q̃ quilibet eſt cauſa ſuę malitię. Quod etiam probatur ratione. Peccatum hominis ex libero arbitrio procedit. Sed Diabolus non poteſt liberum arbitrium mouere, hoc enim libertati repugnaret: Ergo Diabolus nõ poteſt eſſe cauſa illius, nec cuiuſcunque peccati. Præterea in libro de eccleſiaſticis dogmatibus, dicitur. Non omnes cogitationes noſtræ malæ à Diabolo excitantur, ſed aliquoties ex noſtri arbitrij motu emergunt.

Quæſtio ſuper influẽtias corporum cœleſtium.

Quilibet eſt cauſa ſuæ malitiæ.

Demùm quòd ex influentijs corporum cœleſtium poſſint oriri, & non à Dæmonibus, probatur. Sicut omnis multitudo reducitur ad vnum, ita omne multiforme reducitur in aliquod vniforme principium. Sed actus humani ſunt varij & multiformes, tam ad vitia, quàm ad virtutes, ergo videtur, quòd reducantur in aliqua principia vniformiter mota & mouentia. Sed talia non poſſunt aſſignari, niſi ex motibus cœleſtium, qui ſunt vniformes, ergo illa corpora ſunt talium actionum cauſæ. Præterea, ſi cœleſtia corpora non eſſent humanorum actuum ad virtutes & vitia cauſæ, Aſtrologi non adeò frequenter vera prædicerent de bellorum euentibus & alijs humanis actibus: ſunt ergo aliquo modo cauſa. Præterea corpora cœleſtia poſſunt imprimere in ipſos Dæmones ad cauſandum certa maleficia, ergo à fortiori, in ipſos homines. Aſſumptum probatur ex tribus. Nam certi homines qui Lunatici dicuntur, infeſtantur à Dæmonibus plus vno tempore quàm alio, quod non facerent, ſed potius omni tempore

Omne multiforme reducitur ad aliquod vniforme.

Exemplum de Lunaticis.

mole-

moleſtarẽt, niſi ex certis Lunationibus etiam ipſi Dæmones inquietarentur ad infernum. Huiuſmodi probatur etiã ex Necromanticis, qui certas conſtellationes obſeruant, ad inuocandum Dæmones, quod non facerent, niſi ſcirent, illos Dæmones corporibus cœleſtibus eſſe ſubiectos.

Probatur etiam ex illo, quòd Dæmones ſecundum Auguſtinum in 10. de ciuitate Dei, quibuſdam corporibus inferioribus exercentur, ſcilicet, herbis, lapidibus, animantibus, & ſonis quibuſdam certis, & vocibus, & figurationibus. Sed cùm corpora cœleſtia ſint virtuoſiora quàm corpora inferiora: ideò multo magis actionibus corporum cœleſtium. Et iterum amplius Malefici ſubiiciuntur, vt eorum opera ex influentijs illorum corporum, & non ex aſſiſtentia ſpirituum malorum proueniant. Fortificatur argumentum ex 1. Reg. cap. 16. vbi, cùm Saul vexabatur à Dæmone, alleuiabatur tum quando Dauid cytharam percutiebat coram eo, & quòd recedebat ſpiritus malus.

Dæmonibus imperant inferiora.

Sed contra. Impoſſibile effectum ſine cauſa ſua producere, ſed opera Maleficorum ſunt talia, quod non poſſunt niſi opere Dæmonum fieri, patet ex deſcriptione operum Maleficorum, ex Iſid. lib. 8. Etymo. Malefici dicuntur ob magnitudinem faſcinorum: hi enim elementa concutiunt, mentes hominum turbant, & abſque vllo veneni hauſtu ſola vi carminum animas interimunt, &c. Huiuſmodi autem effectus non poſſunt ex influentijs corporum cœleſtium mediante homine cauſari.

Præterea à Philoſophus Ethic. Difficile inquit, explicare quid ſit principiũ operationis in anima, & oſtẽdit ꝙ oportet eſſe aliquod extrinſecum. Omne enim quod incipit de nouo, habet aliquã cauſam. Incipit enim homo operari ꝙ vult: Incipit autẽ velle, quia præcõciliatur, ſi autẽ præcõciliatur propter aliquod conſiliũ procedẽs, aut ergo eſt procedere in infinitũ, aut oportet ponere aliquod principium extrinſecũ, quod primo mouet hominẽ ad cõciliandũ: niſi fortè aliquis dicat ꝙ hoc eſt à fortuna: ex quo ſequeretur omnes actus humanos eſſe fortuitos, quod eſt abſurdum. Principium ergo in bonis ad bona dicit eſſe Deum, qui nõ eſt cauſa peccati. In malis autem, cùm homo incipit agere velle, & conciliari ad peccandũ oportet ꝙ huius etiam ſit aliqua cauſa extrinſeca, & non poteſt eſſe alia niſi Diabo-

Animamouetur per aliquod extrinſecum.

lus,

lus,pręſertim in Maleficis,vt ſupra patuit,quia corpus cœleſte non poteſt ad tales actus influere:ergo patet veritas.

Præterea cuius poteſtati ſubiacet motiuum, eius poteſtati ſubiacet & motus, qui à motiua cauſatur Motiuum autem voluntatis eſt,aliquid apprehenſum per ſenſum vel intellectum,quorum vtrunque ſubiacet poteſtati Diaboli. Dicit enim Auguſt.in lib.83.q.Serpit hoc malum,ſcilicet, quod eſt à Diabolo per omnes aditus ſenſuales,dat ſe eſſe figuris, accommodat ſe coloribus, adhæret ſonis, latet ira & in fallacia ſermonis,odoribus ſe ſubiicit infundit ſaporibus,& quibuſdam nebulis implet omnes meatus intelligentiæ.Ergo videtur quòd in poteſtate Diaboli eſt,mouere voluntatem,quæ eſt directè cauſa peccati.

Dæmon mouet voluntatem, quæ eſt cauſa peccati.

Prętereà oē quod ſe habet ad vtrumlibet,indiget aliquo determinante ad hoc vt exeat in actum.Sed liberum arbitrium hominis ad vtrumlibet ſe habet, ſcilicet ad bonum & malum:ergo ad hoc,quod exeat in actum peccati, indiget quod ab aliquo determinetur ad malum.Maximè autē hoc videtur fieri à Diabolo, præſertim in operibus Maleficorum, cùm eius volūtas eſt determinata ad malum.Ergo videtur, quòd mala volūtas Diaboli eſt cauſa malę voluntatis, præcipuè in Maleficis.Et poteſt fortificari ratio, per hoc,quòd ſicut bonus Angelus ſe habet ad bonum,ſic malus Angelus ad malum.Sed ille reducit homines ad bonum, ergo iſte ad malſi.Eſt enim(dicit Dionyſius) lex diuinitatis immobiliter ſtabilita, vt ima à sūmis perficiātur.

Mala voluntas Dæmonis eſt cauſa malæ voluntatis.

Reſponſio.Quia quęſtio quò ad originem Maleficorum operum,fundatur ſuper influentiam luminariū cœleſtium oſtenditur per reprobationem trium errorum qui hoc aſſerere conantur.ſ.planetarorum,genethliacorum, & fatalium ordinē,ponentium, hoc nō eſſe poſſibile quò ad primū.Nam ſi quæritur an ex impreſſione luminarium cœleſtium cauſetur in hominibus vitium Maleficorum:tūc ad diuerſitatem motuum attēdēdo,& veritatem fidei ſaluando, oportet ſub diſtinctione diſſerere, videlicet q̄ mores hominum à ſiderib.cauſari poſſunt intelligi dupliciter.Aut neceſſario & ſufficiēter,aut diſpoſitiuè & cōtingēter.Si dicatur primo modo,tūc non ſolū eſt falſum,imò hæreticū, eò q̄ Chriſtianę religioni adeò repugnat,q̄ etiā veritas fidei in tali errore ſaluari nō poteſt,Ratio.Dum enim ponit omnia

Ima à ſummis perficiuntur.

Quomodo mores hominum cauſentur ab aſtris.

omnia à ſyderibus neceſſario euenire, iam tollit meritum & per conſequens demeritum: Tollit & gratiã, & per conſequens gloriam: Tum quia honeſtas morum per hunc errorem præiudicium patitur, dum culpa peccantis in ſydera refunditur, licentia malefaciendi ſine reprehenſione cõceditur & homo ad orãdum & colendum ſydera incuruatur.

Sydera contingenter variant mores hominum.

Si autem dicantur mores hominũ à diſpoſitionibus ſyderum variari diſpoſitiuè & contingenter, ſic poteſt habere veritatem, quia nec rationi nec fidei repugnat. Planum enim eſt, quòd diſpoſitio corporis variè multum facit ad variationem affectionum & morum animæ, vt plurimùm enim anima complexiones corporis imitatur, vt dicitur in ſex principijs. Vnde & cholerici ſunt iracundi, & ſanguinei ſunt benigni, & melancholici ſunt inuidi, flegmatici pigri. Hoc autem non eſt neceſſarium: anima enim dominatur ſuo corpori, & maximè quando eſt adiuta per gratiam. Multos enim videmus cholericos manſuetos, & melãcholicos benignos. Quum ergo virtus corporum cœleſtium operatur admixtionem & qualitatem complexionis, hinc eſt, ꝙ per conſenſus quodãmodo operatur ad qualitatem morũ, valde tamen de longinquo. Plus.n. facit ad qualitatẽ complexionis virtus naturæ inferioris quã virtus ſyderis.

Quæſtio à S. Auguſtino mota contra Aſtrologos.

Vnde Auguſtinus 5. de ciuitate Dei, in ſolutione cuiuſdam quæſtionis de duobus fratribus, qui ſimul infirmabantur, & curuabantur, cùm quærebatur vnde hoc eſſet, magis commendat rationem Hippocratis quàm Aſtronomi. Hippocrates enim reſpondit, quòd hoc erat propter ſimilitudinem complexionis. Et Aſtronomus reſpondit, quòd erat propter identitatẽ conſtellationis. Melius enim reſpondit Phyſicus, quia cauſam reddit magis propriam, & magis propinquam. Sic ergo dicendum quòd impreſſiones ſyderum aliquo modo diſponunt ad malitiam Maleficorum: ſiquidem aliqua influentia in eorum corporibus prædominatur potius ad huiuſmodi nephanda, quàm ad alia opera quæcunque vitioſa ſeu virtuoſa: quæ tamen diſpoſitio non debet dici neceſſaria, proxima & ſufficiens, ſed remota & contingens.

An Regna per aſtra mutentur.

Nec valet, ſi quis obiiceret Philoſophũ libro de proprietatibus elementorũ: vbi dicit, quòd regna vacua facta ſunt & terræ depopulatæ apud coniunctionem Iouis & Saturni, ai

ni, arguendo quasi, quia talia ex libero arbitrio deprehendebant hominem, ergo etiam influentiæ luminarium super liberum arbitrium haberent efficaciam. Respondetur enim quòd Philosophus super hoc dictum non vult innuere, quòd homines illi non poterant resistere illius influentiæ constellationis, ad dissensionem inclinantis, sed quia noluerunt: Quia sicut ait Ptolomæus in Almagesti: Sapiens homo dominabitur astris. Quamuis enim coniunctio Iouis & Saturni, eò quòd Saturnus habet influentiam melancholicam & malam, & Iupiter valdè bonam, potest ad rixam vel discordiam homines inclinare: illi tamen inclinationi homines per libertatem arbitrij possunt resistere, & valde faciliter cum adiutorio gratiæ Dei.

De Cometis sententia Damasceni.

Nec iterum valet, si quis obiiceret dictum Damasc. libro secundo, cap. sexto. vbi dicit: Constituuntur multoties cometæ & signa quædam mortis regũ. Respondetur enim q̃ etiam sequendo opinionem Damasceni, quę fuit, vt patet in prædicto libro, contrariæ opinionis viæ Philosophicæ: siue non, nihil per hoc cõcluditur, quò ad necessitatem actuum humanorum. Opinatur enim Damascenus, quòd Cometa, nec naturaliter generatur, nec est vna de stellis in firmamento positis, vnde nec eius signatio est naturalis nec influentia. Dicit enim q̃ cometæ non sunt ex his, quæ à principio genita sunt astra, sed Diuina iussione secũdum ipsum tempus constituuntur & rursus dissoluuntur. Hæc Damascenus. Prænunciat autem Deus per tale signum magis mortem Regis, quàm aliorum, tum quia est persona communis, tum quia potest ex hoc oriri turbatio regni. De cuius custodia magis sollicitãtur Angeli, propter cõmune bonũ, quorũ etiã ministerio & generantur & dissoluuntur.

Opinio philosophorum de Cometis.

Sed nec Philosophorum opinio obstat, qui dicunt, quòd stella cometa sit impressio calida & sicca, generata in superiore parte aëris prope ignem, ex cuius vapore calido & sicco globus illius vaporis adunatus apparet corpus stellę. Partes autem illius vaporis discontinuatę circa illum globum & longum protenosæ in suis extremitatibus illi globo coniunctæ, sunt quasi eius comites: & secundum hanc positionem significat & causat non per se, sed per accidens mortalitatem prouenientem ex infirmitatibus calidis & siccis. Et quia vt plurimum diuites nutriũtur calidis & siccis,

cis:Ideò illo tempore multi diuites moriuntur:inter quos mors regum & principum est magis notabilis.Et hæc positio nec distat à positione Damasceni,si quis benè considerat,nisi quò ad operationem,& cooperationem Angeli, quam nec Philosophi excludere possunt. Imò vbi vapores nunquam in sua siccitate & caliditate ad generandum cometam currerent, adhuc operatione Angeli sæpè concurrere habent,causis prædictis.

Angelico operantur Cometis.

Stella præcessit mortem S. Doctoris Thomæ.

Sicut & stella, quæ sancti Thomæ Doctoris transitum indicauit,quæ vtique non ex superis in firmamento positis prosilijt, sed operatione Angeli, ex materia aliqua præiacente formata,& officio peracto,iterum resoluta fuit.

Vnde videmus, quòd secundum quamcunque istarum opinionum,nullum penitus habent cœli luminaria dominium super liberum arbitrium.Vnde nec consequenter super malitiam & mores hominum.

Cur Astronomi interdum vera prædicunt.

Nota insuper, quare Astronomi, vt sæpiùs vera prædicunt, & quòd eorum iudicia vt plurimùm super vnã prouinciam, aut gentem vnius terræ eueniũt.Huius ratio est; quia sua iudicia sumunt ex astris,quæ etiam habent maiorem influentiam,capiendo probabiliorem, non necessitatem in actibus tam naturæ quàm voluntatis, & in actibus hominum generalibus, sicut vnius gentis vel prouinciæ, quàm in particularibus vnius personæ. Quia maior effectus stellarum imprimitur in totam vnam gentem, quàm in vnum hominem, & quia maior pars gentis vnius, magis sequitur affectus naturales corporis, quàm vnus singularis homo,ideò,&c.Sed hoc incidentaliter est tactum.

Contra Genethliacos.

Secunda via per quam præfata nostra Catholica assertio declaratur,est per reprobationem errorum Genethliacorũ, & Deam fortunæ colẽtium Mathematicorum. De quibus

Fortunam colunt Mathematici.

Isid.8.Etymo.cap.9. Genethliaci dicũtur propter natalium considerationem syderum,qui vulgò Mathematici dicuntur.Fortuna verò vt ibidem dicit cap.2. à fortuitis nomen habere dicitur,quasi Deam quandam, res humanas variis casibus & fortuitis illudentem. Vnde & cæcam appellant, eò quòd passim in quoslibet incurrens, sine vllo examine meritorũ;& ad bonos & ad malos venit.Hæc Isid.Sed talẽ Deam credere,aut quòd læsiones in corporibus,& creaturis,quæ ex Maleficorum operibus inferuntur, non ab ipsis ma

maleficis, sed ad ipsa Dea Fortunæ prouenirent, sicut est Idololatria, ita & asserere Maleficas ipsas ad hoc esse natas, vt talia per eas in mundo exerceri possint, similiter à fide alienum existit: Imò & à communi Philosophorum traditione. Si cui placet, inspiciat Doctorem Sanctum li.3. Summæ fidei contra gentiles.q.87.& seq.& inueniet plura. Licet hoc vnicum propter eos, qui fortassis copiam librorum non habent, non videtur omittendum: quòd quia in homine tria sunt consideranda, vt ibi notatur, quæ à tribus cœlestibus causis diriguntur: Voluntatis actus, intellectus actus & corporis actus, quorum principium à Deo tantum & immediate, secundum ab Angelo, & tertium à cœlesti corpore dirigitur. Nam electiones & voluntates immediatè à Deo in bonis operibus diriguntur, dicente Scriptura, Prou.21.Cor regis, supple quod maiori potẽtia videtur posse resistere, eo minus alij nõ possunt, quia in manu Domini, & quocunque voluerit inclinabit illud. Et Apostolus, Deus qui operatur in nobis velle & perficere pro bona voluntate.

Tria in homine, quæ a tribus cœlestibus causis diriguntur.

Voluntas.

Cognitio verò humana intellectiua à Deo mediàntibus Angelis ordinatur. Ea verò quæ ad corporalia pertinent, siue sint exteriora siue interiora, in vsum hominis venientia, à Deo mediantibus Angelis & cœlestibus corporibus dispensantur. Dicit enim Beatus Dionysius 4. de Diuin. nom. quòd corpora cœlestia sunt causæ eorum, quæ in hoc mundo fiunt, non tamen necessitatem inferentia.

Intellectus.

Actus corporis.

Et cùm homo sit ordinatus secundum corpus sub corporibus cœlestibus, secundum intellectum verò sub Angelis, secundum voluntatem autem sub Deo, potest contingere, quòd homo spreta inspiratione Dei ad bonũ, & illuminatione boni Angeli, ducatur affectione corporali ad ea quæ influentia luminariũ cœli inclinant. vt & sic, tam voluntas quam intellectus malitia & erroribus inuoluantur.

Angeli possident intellectum in homine Deus voluntatem: astra corpus

Non est autem possibile huiusmodi erroribus, quibus Malefici irretiti sunt ex influẽtijs luminarium cœli inuolui, licet ad fundendum sanguinem, vel furta, aut latrocinia, vel etiam incontinentias pessimas perpetrandas possit quis ex illis inclinari, sicut etiam alia quædam naturalia.

Oliua à meretrice plantata non fert fruges.

Etiam, vt Gulielmus in De vniuerso dicit, quòd per experientiam habetur, si meretrix nititur plantare oliuam,

nõ efficitur fructifera, quæ tamen per caſtam plantata, fructifera efficitur. Et aliquis etiam Medicus in ſanando, & agricola in plantando, & miles in expugnando, aliqua ex impreſſione cœleſti corporis efficiunt, quæ alij etiam eaſdem artes habentes efficere non poſſunt.

Fatum improbatur.

Tertia via ſumitur ex reprobatione fatalium effectuum Vbi notandum, quòd Fatum eſſe aliquod vno modo Catholicè aſſeritur. Alio modo aſſerere, eſt omninò hæreticũ. Si enim Fatum æſtimetur eſſe ſecundum æſtimationem quorundam Gentilium, & quorundam Mathematicorum, qui putabãt, quòd ex vi poſitionis ſyderum cauſaretur infallibiliter diuerſitas mgtum, ita quòd talis efficeretur neceſſariò Maleficus vel virtuoſus in moribus, qui talem eũ eſſe cauſaret vis, quæ in diſpoſitione ſyderum, ſub qua talis vel conceptus vel natus eſſe comprehenderetur. Et iſtã vim vocauerunt nomine Fati.

Inconuenientia ex Fato.

Sed quia iſta opinio non tantùm eſt falſa imò hæretica & omnino deteſtanda propter incõuenientia quę neceſſariò ſequerentur, vt ſupra tactum eſt circa reprobationem primi erroris, quia videlicet tolleretur ratio meriti & demeriti, imo gratiæ & gloriæ, & quòd Deus malorum noſtrorum auctor eſſet, & plura alia. Ideo Fatum ſic omninò refutatur, quia nihil eſt: Secundum quam acceptionem etiam Gregorius dicit in Homil. Epiphaniæ, Abſit à Fidelium cordibus, vt fatum aliquod eſſe dicant.

Et licet hæc opinio videatur eadem eſſe cum prima, quę eſt Planetariorum, & hoc propter eadem inconuenientia, quæ vtrobique cernuntur, tamen ſunt diuerſæ quantum inter ſe diuerſificantur vis ſyderum & influxus generalis ſeptem Planetarum.

Si autem æſtimetur, Fatum eſſe ſecundum quandam diſpoſitionem, ſiue ordinationem cauſarum ſecundarum ad producendum effectus diuinitus prouiſos. Hoc modo Fatum verè eſt aliquid: eo quòd prouidentia Dei per cauſas medias exequitur ſuos effectus: In illis videlicet, quæ ſecundis cauſis ſubduntur, licet in alijs non, vt eſt creatio animarum, glorificatio & gratiæ collatio.

Angeli cooperantur ad gratiæ infuſionem.

Licet etiam Angeli ad Gratiæ infuſionem cooperari poſſunt intellectum & voluntatis capacitatem, illuminando & diſponendo, & ſic quædam ordinatio effectuum vna

&

& eadem dicitur prouidentia & etiam Fatum. Sic enim consideratur vt est in Deo, sic dicitur prouidentia, si autem secũdũ quod est in causis medijs ordinatis à Deo ad effectus aliquos producendos, sic habet rationem Fati. Et hoc modo Boëtius loquens de Fato 4. de consol dicit: Fatum est rebus mobilibus inhærens dispositio, per quam prouidentia suis quæque nectit ordinibus. *Definitio Fati.*

Sed tamen Sancti Doctores hoc nomine vti recusauerunt, propter eos qui illud ad vim positionis syderũ retorquebant. Vnde Aug. c. 5. De Ciuit. Dei. dicit: Si propterea quisquam res humanas Fato tribuit, quia ipsam Dei voluntatem vel potestatem Fatum vocat, sententiam teneat & linguam corrigat. *S. Augustini sententia de Fato.*

Patet etiam ex præmissis tacita responsio ad quæstionẽ: An omnia Fato subdantur, & an etiam Maleficorum opera illi subdantur. Quia si Fatum dicitur ordinatio causarum secundarum ad effectus diuinitus prouisos, id est, vbi Deus disposuit per causas secundas producere effectus tales: sic inquantum subduntur Fato, id est, subduntur causis secundis à Deo ordinatis, vt sunt influẽtiæ corporum cœlestiũ. Ea verò quæ à Deo immediatè fiunt, vt est creatio rerũ, glorificatio substantialium spiritualium, & alia huiusmodi non subduntur. Et hoc est, quod dicit Boëtius vbi suprà, quod ea quæ sunt primæ Deitati propinqua, fatalis ordinis mobilitatem excedunt. Vnde Maleficorum opera, quia nõ subsunt secundis causis: cùm talia præter cursum communem & ordinem naturæ eueniunt: Ideò nec Fato, sed causis alijs, quoad eorum originem necessario subduntur. *Excedentia Fatum.*

An motoribus orbium maleficia non causari.

COnsequenter, quòd nec huiusmodi Maleficorum opera possunt oriri, aut causari à substantijs separatis quæ sunt motores orbium, seu corporũ, cœlestium: Cuius opinionis fuit Auicenna, & sui sequaces: hac ratione moti, quia enim substãtię illæ separatæ, altioris sunt virtutis animab⁹ nostris, & ab ipsa anima interdum, cum fuerit in sua imaginatione, ad solam quãdam apprehensionem interiorem circa aliquod extrinsecũ immutatur corpus propriũ, interdum etiam alienum seu extrinsecum. Verbi gratia: Aliquis *Substantiæ separatæ sunt motores orbium.* *De vi imaginationis.*

ambulans ſuper trabem in alto poſitam cadit de facili, quia imaginatur ſe caſum ex timore, non autem caderet ſi eſſet trabs illa poſita ſuper terram, vbi caſum timere non poſſet. Item ad ſolam apprehenſionem animæ incaleſcit corpus, vt in concupiſcentibus vel iratis, aut etiam infrigidatur, ſicut in timentibus. Poteſt etiam immutari ad aliquam ægritudinem puta febrem vel lepram, ex forti imaginatione & apprehenſione ad tales ægritudines. Et ſicut circa corpus proprium, ita circa alienum, vt illud immutetur ad ſanitatem vel ægritudinem, & hic ponit cauſam etiam faſcinationis, de qua ſuperius tactum eſt.

Imaginatio alieno corpori noxam dans.

Et quia ſecundum illam poſitionem effectus Maleficarum haberent reduci ad motores orbium, licet non præciſè ad ipſa corpora cœleſtia: Ideò vltra illa, quæ ibi tacta ſunt, dicamus adhuc, quòd talia ſic contingere eſt impoſſibile. Quia cum motores orbium ſint ſubſtantiæ intellectuales & bonæ, non tam ſecundum naturam quàm ſecundum voluntatem, quod patet ex earum operationibus ad bonum totius vniuerſi. Illa autem creatura, cuius ope magicæ operationes fiunt, vt ſi ſit bona ſecundum naturam, non tamen poteſt eſſe bona ſecundum voluntatem. Ideò non poteſt idem iudicium de ambabus ſubſtantijs.

Natura bona, creatura mala ſecundum voluntatem.

Et quòd non poteſt eſſe bona ſecundum voluntatem, probatur. Nam præſtare patrocinium aliquibus in his, quæ fiunt contrarię virtuti, non eſt alicuius intellectus benè diſpoſiti: talia autem fiunt in huiuſmodi operationibus Maleficorum: Fiunt enim, vt in ſecunda parte operis patebit, plurima homicidia, fornicationes, puerorum & iumentorum occiſiones, & alia maleficia procurantur. Vnde vtentes his artibus Malefici à malefaciendo vocantur. Non eſt ergo benè diſpoſita ſecundum virtutem talis intellectualis natura eius auxilio huiuſmodi artes Maleficarum innituntur, licet ſit bona ſecundum naturam, quia habet eſſe, & illud omnia appetũt, vt cuilibet intuenti patet. Item nõ eſt intellectus bene diſpoſiti, familiarem eſſe ſceleratis, & eis patrocinium exhibere, & non quibuſdam virtuoſis. Hubius autem operibus Maleficorum vtuntur homines ſceleRati, quia à fructibus eorum cognoſcuntur.

Non eſt intellectus benè diſpoſiti, familiarem eſſe ſceleratis

Motores orbium inclinãt ſemper ad bona.

Auxilio autem ſubſtantiarum, orbes mouentium, in bonum quælibet creatura inclinatur à natura, licet corrum-

patur

patur per accidens ſæpè: ergo illæ ſubſtantiæ non poſſunt eſſe originalis cauſa Maleficarum.

Præterea intellectus benè diſpoſiti, eſt reducere homines in ea quæ ſunt homini propria bona, quę quidem ſunt bona rationis, abducere ergò, ab iſtis, & pertrahere ad alia minima bona, eſt intellectus indecenter diſpoſiti. Per hũius autem artes non adipiſcuntur homines aliquem profectum in bonis rationis quę ſunt ſcientiæ & virtutes, ſed in quibuſdam minimis, vt ſunt deprehenſiones & exercitia latronum, & mille nocumentorum, ergo origo nõ eſt à ſubſtantijs ſeparatis, ſed ab aliqua virtute non benè diſpoſita ſecundum virtutem.

Maleficia impediunt propria hominis.

Præterea non eſt benè diſpoſitus ſecundum intellectũ, qui per aliqua ſcelera commiſſa prouocatur ad auxiliũ alicui ferẽdũ. Hoc aũt fit in iſtis artibus Maleficorũ: Nã vt patebit in executione hatũ fidẽ abnegãt, innocentes pueros occidũt. Subſtãtię enim ſeparatæ, quę ſunt orbiũ motores propter ſuã bonitatẽ non his maleficijs auxilium pręſtant.

Concludendo ergo quòd huiuſmodi artes, ſicut non poſſunt à corporibus cœleſtibus, ita nec ab eorum motoribus oriri: & cum neceſſe habent oriri ex aliqua virtute alicui creaturæ collatæ, & illa etiam non poteſt eſſe bona ſecundum voluntatem, licet ſit bona ſecundum naturam & huiuſmodi creaturę ſint ipſi Dęmones: relinquitur quòd eorũm virtute huiuſmodi fiant.

Nil fortaſſis adhuc obſtat friuola æſtimatio, quòd ex hominum malitia concurrente ſuper Maleficorum verba cõminatoria, & imagines repoſitas ad certum locum, virtute quadam ſtellarũ ſequerentur. Vt verbi gratia; Quando Maleficus diceret imaginem aliquam reponẽdo, faciam te cęcam, aut claudam, & hoc eueniret, Tunc ideò eueniret, quòd talis à ſua natiuitate ex virtute ſtellarum ſortiretur præ cæteris hominibus talem virtutem, quantumcunque alij talia verba proferrent, & eſſent inſtructi per diſciplinam ad proferendum, adhuc tamen efficaces in huiuſmodi operibus eſſe non poſſent. Ad quæ ſingula reſpondendo declarabitur. Primò, quòd ex malitia hominum huiuſmodi effectus cauſari nõ poſſunt. Secundò, quòd nec ex vocibus quorũcũque hominum, cõcurrente quacunque cõ ſtellatione, etiam ad quaſcunque imagines.

De malitia hominum per verba vel effecti.

Ex malitia humana maleficia non oriuntur.

Malitia habitualis.

DE primo, ꝙ non ex malitia quantumcunque humana possint oriri huiusmodi Maleficorum opera, sic declaratur. Nam malitia hominis, siue sit habitualis, in quantũ ex frequentatis actibus acquirit habitum inclinantem ad perpetrandum peccata non ex ignorantia, nec ex infirmitate: vnde censetur peccare ex malitia. Vel sit actualis malitia, quæ dicitur ipsa mali electio, quæ etiã ponitur peccatum in Spiritum sanctum, nunquã potest circa ipsum maleficium tantum efficere, ꝙ talia opera, vt sunt immutationes elementorum, & læsiones circa corpora, indifferenter hominum & iumentorum, absque assistẽtia alicuius altioris virtutis proueniãt, quòd declaratur primò ex parte causæ, secundò ex parte effectus maleficialis.

Actualis.

Nam hoc, quod non potest homo efficere absq; malitia, puta per sua naturalia imminuta, minùs potest per ipsa naturalia iam diminuta. Patet, cùm sit virtus actiua etiam diminuta. Sed homo per peccata qualitercunque per malitiam commissa, diminuitur in bonis naturalibus. Probatur auctoritate & ratione. Nam Dionysius. 4. c. de Diui. nomi. dicit: Malum est effectus naturalis habitudinis: & loquitur de malo culpæ. Vnde & nemo noscens malum, operatur illud, quod si operatur, ex defectu operatur.

Nemo qui nouit malum, operatur illud.

Respondeo sic: Sicut se habet bonum gratiæ ad malum naturæ, ita se habet malum culpæ ad bonum naturæ. Sed per gratiam diminuitur malum naturæ, vt fomes qui est inclinatio ad culpam, ergo per culpam, à fortiori diminuitur bonum naturæ. Nec obstat, si dicatur de fascinatione, quæ interdum procuratur ex inspectione alicuius vetulæ, malitiosè puerum aspiciẽtis, vnde puer immutatur & fascinatur. Quia sicut suprà tactum est, hoc tantummodò contingere potest circa pueros, propter teneram complexionem. Hic autem loquimur de corporum quorumcunque hominum, & iumentorum ac etiam elementorum ad grãdinis immutationes. Siquis velit latiùs intelligere, inspiciet Doctorem sanctum in quæstionibus de malo: Vtrum peccatum possit corrumpere totum bonum naturæ, &c.

Fascinatio.

Ex parte denique effectuum maleficalium declaratur, Nam

Nam ex effectibus deuenitur in cognitionem causæ. Vnde sicut illi effectus, quò ad nos, qui fiunt præter ordinem naturæ creaturæ nobis notæ, per virtutem creatę nobis ignotæ, licet non sint propriè miracula, sicut illa, quę fiũt pręter ordinem totius naturæ creatæ: qualia secundũ potestatem operatur ille, qui est supra omnem ordinem totius naturæ creatæ, qui est Deus benedictus: Secundum quam acceptationem dicitur: Tu es qui facis mirabilia magna solus. Ita & maleficiales effectus dicuntur miraculosi, inquantũ fiũt ab aliqua causa nobis ignota, & præter ordinem naturæ creatæ nobis notæ. Ex quibus elicitur, q̃ virtus corporalis hominis ad huiusmodi opera causanda non se extendere potest, quæ semper hoc habet, vt causa cum suo effectu naturali nota sit naturaliter absque admiratione.

Quomodo maleficiales effectus sint miracula.

Et quòd effectus maleficiales possunt aliquo modo dici miracula, in quantum notitiam humanam excedunt, patet ex seipsis, cùm naturaliter nõ fiũt. Patet, & per omnes Doctores, præsertim Aug. in li. 83. q. vbi dicit: Quòd Magicis artibus fiũt miracula plerunque similia illis miraculis, quæ fiunt per seruos Dei. Et iterũ in eodem dicit: Magi faciunt miracula per priuatos contractus, boni Christiani per publicam iustitiã, mali Christiani per signa publicæ iustitiæ. Quæ omnia sic declarantur. Nã iustitia diuina est in toto vniuerso, sicut lex publica in ciuitate. Virtus autem creaturæ cuiuslibet in virtuoso se habet, vt virtus alicuius priuatæ personæ in ciuitate. Ideò boni Christiani inquantũ per diuinam iustitiam miracula faciunt, dicuntur facere miracula per publicam iustitiam. Magus autem quia operatur ex pacto inito cum Dęmone, dicitur operari per priuatum contractum: quia operatur per Dæmonem, qui sua naturali virtute potest facere aliquid præter ordinẽ naturæ creatæ nobis notæ, per virtutem creaturæ nobis ignotæ: & erit miraculum quò ad nos, sed nos simpliciter, quia non potest operari præter ordinem totius naturæ creatæ, & per omnes virtutes creaturarum nobis ignotarum. Sic enim solus Deus dicitur facere miracula. Iuxta illud: Tu es Deus qui facis mirabilia magna solus. Mali autem Christiani faciunt per signa publicæ iustitiæ: sicut inuocando nomen Christi, vel exhibẽdo aliqua sacramenta. Si cui placet, inspiciat S. Thomam in prima parte quæstionum, I I I. artic.

Christianorũ miracula quo modo fiant.

4. Potest etiam attendere ea quæ in 2. parte operis, cap. 6. deducentur inferius.

Quòd nec per voces & verba, concurrente virtute stellarum maleficia fiant.

Necesse est intelligentem Phantasmata speculari.

DEmùm quòd nec ex vocibus quorumcunq; hominũ, concurrente quacunque constellatione, super quascunque imagines. Nam cùm intellectus hominis huius dispositionis est; ꝙ eius cognitio ex rebus causatur: cùm intelligentem necesse sit Phantasmata speculari: Nõ est eius conditio, quòd ex sua conceptione seu intellectuali operatione intrinseca, vbi illam solam per verba exprimeret, res ab extra habeat causare: aut quòd cõceptio intellectus expressa per verba hãberent corpora immutare. Tales enim homines qui talẽ haberent virtutem, non essent nobiscum vnius speciei, sed æquiuocè dicerentur homines.

Prætereà si dicatur, ꝙ illa efficiunt per verba, concurrẽte virtute stellarum à natiuitate: Vnde contingit ꝙ præ ceteris hominibus dum proferunt verba, quòd per illa aliquid efficiunt, cùm tamen alij etiam proferentes eadẽ, non possent aliquam trãsmutationem efficere, quia virtus stellarum à natiuitate eis non deseruit. Patet ex precedentibus illa esse falsa, ex reprobatione trium errorum, Planetariorum, Genethliacorum & Fatalem ordinem ponentium.

Corpora cœlestia non possunt imprimere intellectũ.

Prætereà cùm verba exprimunt mentis conceptum, & corpora cœlestia non possunt imprimere intellectum, nec etiam eorũ motores nisi per se, absque motione corporum cœlestium intellectum vellent illuminare: & hoc solũmodò fieret ad opera bona, quia ad mala perpetranda non illuminatur intellectus, sed obumbratur, quod non est officium bonorum spirituum, sed malorum. Ideò patet, quòd si verba eorũ aliquid efficiunt, hoc non est vigore alicuius corporis cœlestis, sed assistentia alicuius, virtutis intellectiuæ: quæ etiam & si sit bona secundum naturam, non tamen potest esse bona secundum voluntatem, inquantum semper ad malum machinatur, & talis erit Dæmon; vt suprà ostensum est.

Imagines constellatiuæ.

Et quòd nec per imagines possint talia efficere, quasi corpora cœlestia super ipsas aliquid influerent: quia huiusmodi

modi imagines, quantumcunque characteribus & figuris sunt insignitæ, sunt effectus hominis operantis per artem. Cœlestia autem corpora effectus causant naturales: cuiusmodi non sunt effectus Maleficorum, qui dicuntur Maleficales, vtpote in malum creaturarum, præter consuetum ordinem naturæ prosilientes, vnde nihil ad propositum.

Differentia imaginum Astrologicarũ, Magicarũ, & Maleficarum.

Prætereà supra ostensum est etiam, quòd duplices sunt imagines, Astrologicæ, & Magicæ, quæ etiam ad bonum aliquod priuatum obtinendum, & non ad corruptionem ordinãtur. Maleficorum autem imagines sunt omninò alterius, cùm semper ad nocumentum creaturarũ, & ex Dæmonum iussu, ad aliquem locum occultè reponuntur, vt desuper ambulantes, aut dormientes lædantur, vt ipse Maleficæ fatentur: Vnde & ab ipsis Dæmonibus efficiũt quicquid causant, & non ex corporum cœlestium influentijs.

Causa depravationis hominis.

Ad argumenta. Ad primum dictum Augustini est intelligendum, quòd causa deprauationis hominis redit ab hominis voluntate, sicut ad causam effectum perficientem, quæ proprie dicitur esse causa. Non sic autem est causa effectum permittentem, vel disponentem, vel consiliantem, aut percipientem, quibus modis scilicet cõsiliatiuè, dispositiuè, & præceptiuè, Diabolus dicitur causa peccati & deprauationis: Deus autem solummodò permissione, qui mala permittit propter bona. Iuxta August. in Ench. Diabolus autem disponit interius suggerendo, persuadet interius & exterius acrius stimulando. Præcipit autem his qui ei se otaliter subdiderunt, vt sunt Malefici, quibus nõ est opus interius instigari, sed tantùm exterius, &c.

Et per hoc etiam ad secundum, quòd quilibet est causa huæ malitiæ, directè intelligendo, & ad probationes patet eadem responsio, quia licet repugnet libero arbitrio, moueri per modum præcipientis, non autem per modum disponentis.

Ad tertium. Motus ad virtutes aut ad vitia dispositiuè possunt causari ab influentijs corporum cœlestium, & capitur motus pro quadam naturali inclinatione ad virtutes humanas & vitia: Opera autem Maleficorum, quia excedunt communem ordinem naturæ, ideò illis influentijs subiacere non possunt.

Ad quartum idem patet, quia sunt causæ humanorum

actuum corpora cœlestia, sed illa opera non sunt humanitus adinuenta.

Ad quintum, ꝙ motores orbium possint imprimere in animas, si intelligatur immediatè sic imprimunt illuminãdum ad bonum & non ad Maleficia, vt suprà tactum est. Si autem intelligatur mediatè: tunc iuxta influentiam corporum cœlestium imprimunt indirectè & dispositiuè.

Cur Dæmones ad decremẽta Lunæ homines vexent.

Ad sextum, hoc ꝙ Dæmones ad certa augmenta Lunæ homines vexant, contingit propter duo. Primò quidem ad hoc, vt infament creaturam Dei, scilicet Lunam, vt Hieronymus & Chrysostomus dicunt. Secundò quia nõ possent operari nisi mediantibus naturalibus virtutibus, vt suprà dictum est. Ideò considerant corporum aptitudines ad effectum inducẽdos, & quia cerebrum est humidissimũ omnium partium corporis, vt Aristoteles dicit, & naturales omnes: Ideò maximè subiicitur operationi Lunæ, quæ ex sua proprietate habet mouere humores. In cerebro autem perficiuntur vires animales, & ideò Dæmones secundum certa augmenta Lunæ perturbant hominis Phantasum, quando considerat cerebrum ad hoc dispositum.

Cerebrũ maximè ad Lunam mouetur.

Cur vocati Dæmones incertis constellationibus adueniant.

Ad aliud, ꝙ Dæmones aduocati incertis constellationibus adueniunt, faciunt propter duo. Primò, vt homines in hunc errorem inducant, quòd credunt aliquod numen esse in stellis. Secundò, quia considerant, secundum aliquas constellationes materiam corporalem magis esse dispositam ad effectus pro quibus aduocantur.

Quomodo Dæmones alliciantur carminibus, Musica, herbis.

Ad tertium, ꝙ sicut dicit Aug. 36. de ciuit. Dei. Per varia genera lapidũ, herbarum, lignorũ, animalium, carminũ & instrumentorum musicorũ Dæmones alliciuntur, non ut animalia cibis, sed & spiritus signis, inquãtũ, scilicet hęc ea exhibẽtur in signũ Diuini honoris, cuius ipsi sunt cupidi. Tamen quia sępè obiicitur, ꝙ Dæmones possunt impediri per herbas & harmonias à vexatione hominum: vt in argumento allegatur de Saül per harmoniam cytharę: Vnde nituntur defendere, ꝙ aliqui possent effectus maleficiales producere per certas herbas & occultas causas, absque auxilio Dæmonum, tantummodo ex influentia corporum cœlestium, quæ plus possunt imprimere in huiusmodi res corporales ad effectus corporales, quã in ipsos Dæmones, ad producendum huiusmodi effectus maleficiales.

Ideò

Ideò latiùs cùm sit respondendum, est aduertendum quòd herbæ vel harmoniæ non possunt sua naturali virtute totaliter excludere vexationẽ, qua Diabolus possit hominem vexare, si sibi permitteretur à Deo, vel Angelis bonis: possunt tamen illam vexationem mitigare, & ita parua posset esse vexatio illa, quòd possent eam penitus excludere: sed hoc facerent non agendo in ipsum Dæmonẽ, cùm sit spiritus separatus, in quem non potest naturaliter agere quodcunque corpus, sed agendo in ipsum vexatum à Dæmone. Omnis enim causa limitatæ virtutis, producere potest effectum intensiorem in materiam dispositam, quam non dispositam, cui & consonat illud Philos. 2. de anima. Actus actiuorum sunt in patiẽte prædispositio. Dæmon autem est agens limitatæ virtutis, ergo vexationem intensiorem facere potest Diabolus in homine disposito ad illam vexationem, siue ad illud ad quod Diabolus intendit adducere quàm in homine dispositionis contrariæ. Puta Diabolus, potest vexare intensius passione melancholica hominem dispositum ad illam, quam hominem contrariæ dispositionis.

Quomodo mitigetur Musica Dæmon.

Dæmon est limitatæ virtutis.

Certum est autem quòd herbæ & harmoniæ multùm possunt immutare dispositionẽ corporis, & ex consequenti motus sensualitatis: Hoc patet de herbis, cum quædam inclinant ad lætitiam, quædam ad tristitiam, & sic de alijs. Hoc etiam patet de Harmoniis per Philosop. 8. polit. vbi vult, quòd diuersæ harmoniæ habent prouocare diuersas passiones in homine. Hoc etiam refert Boëtius in Musica sua, & author de ortu scientiarum, vbi loquens de vtilitate Musicæ, dicit, quòd valet ad curandum vel alleuiandum diuersas infirmitates, & ita patere potest quòd cæteris paribus fit vexatio debilior.

Non autem video, quomodo herbæ vel harmonię possint in homine dispositionẽ aliquam causare, propter quã homo nullo modo posset à Dæmone vexari: si tamen permitteretur, quia Diabolus mouẽdo solùm motu locali vapori & ipso spiritus inordinato motu posset hominẽ multùm vexare. Herbæ autẽ vel harmoniæ nullam dispositionem causare possent in homine sua naturali virtute, per quã prohibetur Dæmon prędictã cõmotionẽ facere. Contingit tamẽ quandoq; q̃ Diabolo nõ permittitur hominẽ

vexare

vexare, nisi vexatione ita parua, quòd per aliquam fortem dispositionem ad contrarium tolleretur totaliter, & tunc aliquæ herbæ vel harmoniæ possent corpus hominis ita ad contrarium disponere, quòd illa vexatio totaliter amoueretur, verbi gratia. Diabolus quãdoque posset hominem vexare vexatione tristitiæ, ita debiliter, quòd per aliquas herbas vel harmonias, quæ haberent causare dilationem & diffusionem spirituum, qui sunt motus contrarij tristitiæ, totaliter amoueretur illa tristitia.

De Ligaturis.

Quòd autem August. lib. 2. de doctrina Christiana, condemnat ligaturas & quædam alia, de quibus ibi diffusius scribit, hoc attribuens arti magicæ, hoc est quantũ ad illud quod non possunt sua naturali virtute. Quod patet ex hoc, quòd dicit sic. Ad hoc genus pertinent omnes ligaturæ atque remedia, quæ Medicorũ condemnat disciplina. In quo satis patet, quòd illa condemnat quantũ ad vsum, respectu cuius nõ habent aliquam efficaciã ex sua naturali virtute.

De Saule sono cytharæ mitigato.

Quantum autem ad illud quod 1. Regum cap. 6. habetur. Quòd Saul, qui vexabatur à Dæmone, alleuiabatur quando Dauid cytharam percutiebat coram eo, & quòd spiritus malus recedebat, &c. Sciendum quòd benè verum est, quòd per tactum citharę, virtute naturali illius harmonię, alleuiabatur aliquantulum afflictio Saulis, inquantum illa harmonia aliqualiter dulcorabat appetitum eius per auditum: per quam dulcorationem reddebatur minus aptus ad illam vexationem. Sed quòd spiritus malus recederet quando Dauid cytharizabat, hoc erat propter vim crucis, quod satis expresse dicitur in glossa, vbi sic dicitur: Erat Dauid in canticis musicis eruditus, diuersorum sonorum rationabilis, moderatusq; concentus. Vnitatem essentiæ significat, quæ varijs modis quotidiè resonat. Dauid malignum spiritum in cythara compescuit, non quia tanta esset vis in cythara: sed in signo crucis, qui in ligno crucis, & cordarum extensione, id est, venarum gerebatur, quæ ima tunc Dæmones effugabat.

Vi crucis Dauid cytharam pulsans Dæmonem abegit.

Quo ad ipsas maleficas, Dæmonibus se subijcientibus.

QVÆSTIO VI.

PRo tertia & annexa difficultate, quò ad ipsas Maleficas Dæmonibus se subiicientibus, plura super modum aggre-

aggrediendi huiusmodi spurcitias possunt difficultari. Primo ex parte Dæmonis, & corporis ab eo assumpti, ex quo elemento sit illud formatum. Secundò ex parte actus, an semper cum infusione seminis ab altero recepto. Tertio ex parte temporis & loci, an potius in vno tempore, quàm in altero exerceat. Quartò an visibiliter quò ad circunstãtias se agitat. Ex parte mulierum, an tantummodò illæ quæ ex huiusmodi spurcitijs procreantur, à Dæmonibus frequentantur. Secũdò, an illæ quæ ab obstetricibus tempore partus Dæmonibus offeruntur. Tertiò an remissior sit in talibus ipsa Venerea delectatio. Ad quæ omnia ad præsens cũ non sit respondẽdum, eò quòd tantummodò generalitati studemus, & in secũda parte operis illa singula per eorum opera explanãtur: vt patebit in quarto capitulo, vbi de singulis modis fiet mentio. Ideò ad secũdum principale tendamus. Et primò, cur in tam fragili sexu hoc genus perfidiæ inuenitur ampliùs quàm in viris. Et erit quæstio prima generalis quò ad conditiones generales mulierum. Secunda specialis cuiusmodi mulieres amplius inueniuntur superstitiosæ, & Maleficæ. Tertia singularis quò ad ipsas obstetrices, quæ omnes alias in malitia excedunt.

Difficultates in quæstione de Succubu.

Cur magis fœminæ superstitiosæ reperiantur.

QVò ad primũ, cur in sexu tam fragili mulierum, maior multitudo Malefitarum reperitur quàm inter viros. Et quidem in contrarium argumenta deducere nõ expedit, cùm ipsa experientia, præter verborum & fide dignorum testimonia talia facit credibilia. Dicamus sexum non despiciendo, in quo Deus semper magna fecit, fortia vt cõfunderet, quòd diuersæ à diuersis super hæc assignantur rationes. Semper tamen in principali concordãtes. Vnde & pro mulierũ admonitione ipsa materia benè est prædicabilis, affectantque audire, vt experientia sæpè docuit, dummodò discretè proponatur.

Nam aliqui Doctores hanc rationem tradunt. Dicunt enim tria esse in rerũ natura, Lingua, Ecclesiasticus, & Fœmina, quæ mediũ in bonitate aut malitia tenere nesciunt, sed vbi limites suæ conditionis excedũt, ibi quendam apicem & supremũ gradũ in bonitate aut malitia vendicãt. In bonitate

Tria, quæ medium in malitia tenere nescium.

bonitate quidem quando à bono reguntur spiritu, vnde & optima sunt. In malitia verò, quando à malo spiritu reguntur, vnde & pessima efficiuntur.

Lingua bonitas.

De lingua enim patet, cùm eius ministerio plurima regna fidei Christianæ sunt subiugatæ, vnde & Apostolis Christi in igneis linguis Spiritus sanctus visus est. Patet & in alijs sapientibus. Prædicatoribus quotidiè lingua canũ, vulnera & vlcera languentis Lazari lingentes. Iuxta illud; Lingua canum tuorum ex inimicis animas eripientes.

Prædicatores habent linguas canum.

Vnde & dux & pater Prædicatorum ordinis, in figura catuli latrantis, & accensam faculam in ore gestantis præmonstratus est, vt suo latratu vsque ad præsens habeat lupos hæreticos arcere à gregibus ouium Christi.

S. Dominicus per canem figuratus.

Patet & ex quotidiana experientia, quòd vnius viri prudentis lingua interdum infinitorum hominũ strages præpeditur, propter quæ non immeritò in eius commẽdationem Salo. Prouerb. 10. plura cecinit. In labijs sapiẽtis inuenitur sapientia. Et iterum: Argentum electum lingua iusti, cor impiorum pro nihilo. Iterum Labia iusti erudiunt plurimos, qui autem indocti sunt in cordis egestate morientur. Cuius causa ibidem 16. subditur, quia hominis est preparare animum, & Dei gubernare linguam.

Homo præparat animum, sed Deus gubernat linguam.

De mala verò lingua inuenies Eccles. 28. Lingua tertia multos commouit & dispersit illos à gente in gentem, ciuitates munitas destruxit, & domos magnorum effodit. Et dicitur lingua tertia eorum qui inter duas partes contrarias incautè vel maculosè loquitur.

Malitia linguæ.

Quid tertia lingua.

De secundo scilicet Ecclesiasticis, intellige clericos & religiosos in vtroq; sexu. Chrysost. super illud: Eiecit vendentes & ementes de templo. Sicut omne bonum à sacerdotio, ita omne malum ab eo egreditur. Hieronymus in epistola ad Nepotianum: Negociatorem clericum, ex inope diuitem, ex ignobili glorioſum, quasi quandam pestem fuga. Et beatus Bernardus homilia 23. super Cant. loquens de clericis dicit. Si insurgeret apertus hęreticus, mitteretur foras & arescceret, si violentus inimicus, absconderent se forsitan ab eo boni. Nunc verò quomodo abiicient, aut quomodo abscondent se. Omnes amici & tamen omnes inimici, omnes domestici, & nulli pacifici, omnes proximi, & omnes quæ sua sunt quærunt.

A sacerdotio omne bonum & omne malum egreditur.

Clericus negociator quasi pestis fugiendus.

Et

Et alibi Noſtri Prælati facti ſunt Pilati, noſtri paſtores facti ſunt tõſores. Et loquitur etiam de Prælatis religioſorum, qui onera grauia inferioribus imponũt, digito autem ſuo minimo non tangerent. Et Greg. in paſto. dicit: Nemo amplius in Eccleſia nocet, quàm qui peruersè agens, nomẽ vel ordinem ſanctitatis habet, delinquentem namq; hunc redarguere nullus præſumit, & in exemplum culpa vehementer extenditur, quando pro reuerẽtia ordinis peccator honoratur. De religioſis etiam dicit B. Auguſt. ad Vincentium Donatiſtam: Simpliciter fateor charitati veſtræ coram domino Deo noſtro, qui teſtis eſt ſuper animã meam ex quo Deo ſeruire cœpi, quantum difficilè expertus ſum, peiores, ſicut & meliores non poſſe inueniri, quam qui in monaſterijs defecerunt, aut profecerunt.

Prælati facti Pilati: Paſtores facti tonſores.

Pro reuerentia ordinis peccator honoratur.

De mulierum verò malitia diſſeritur Eccleſiaſt. 25. Non eſt caput nequius ſuper caput colubri, & non eſt ira ſuper iram mulieris. Commorari leoni & draconi plus placebit, quàm habitare cum muliere nequam. Et inter plura, quæ ſequuntur & præcedunt ibidẽ de muliere nequam, concludit. Breuis eſt omnis malitia ſuper malitiã mulieris. Hinc Chryſ. ſuper Matt. 19. Non expedit nubere. Quid aliud eſt mulier niſi amicitiæ inimica, ineffugabilis pœna, neceſſarium malum, naturalis tentatio, deſiderabilis calamitas, domeſticum periculum, delectabile detrimentum, malum naturæ bono colore depicta. Ergo ſi dimittere illam peccatum eſt, cùm oportet tenere, iam verò tormentum neceſſarium eſt, vt aut dimittentes adulteria faciamus, aut quotidianas pugnas habeamus. Tullius deniq. 2. Rhetoricæ dicit: Viros ad vnumquodq; maleficium ſingulæ, id eſt, plures cupiditates impellunt, mulieres ad omnia Maleficia cupiditas vna ducit. Muliebrium enim vitiorum omnium fundamentum eſt auaritia. Et Seneca in ſuis Tragœd. Aut amat aut odit mulier, niſi tertium dediſſe eſt: flere fœminam eſt mendacium. Duo genera lachrymarum habentur in oculis fœminarum veri doloris vnum, inſidiarum aliud. Mulier cùm ſola cogitat, mala cogitat.

De malitia mulierum.

Mulier neceſſarium malũ.

Muliebrium vitiorum fundamentum eſt auaritia.

De bonis autem mulieribus tãta laus eſt, vt etiam beatificaſſe viros leguntur, & ſaluaſſe gentes, terras & vrbes: Patet de Iudith: Delbora, & Heſter. Hinc Apoſt. 1. Cor. 7. Si qua mulier habet virum, & hic cõſentit habitare cum illa non

De bonis mulieribus.

non dimittat virum: sanctificatus est enim vir infidelis per mulierem fidelem. Ideò Eccles. 26. dicitur: Mulieris bonæ, beatus vir, numerus enim annorum duplex. Multa ibi narrat laudabilissima per totum ferè capitulum de excellentia bonarum. Et Prou. vlt. de muliere forti.

Quæ omnia etiam in Nouo Testamento in fœminis claruerunt, vt in virginibus, & alijs sanctis fœminis, quæ per fidem gentes & regna ab Idololatriæ cultu ad Christianam religionem deduxerunt. Si quis inspicere velit Vincen. in spe. histor. lib. 26. cap. 9. de regno Vngariæ per Giliam Christianissimam. Et de regno Frãcorum per Clotildem virginem, & Clodoueo desponsatam inspiciat, & mira inueniet. Vnde quæcunque vituperationes leguntur, in concupiscentiam carnis interpretari possunt, vt semper mulier pro carnis concupiscentia intelligatur. Iuxta illud: Inueni amariorem morte mulierem, & bona mulier subiecta carnis concupiscentia.

Vituperationes mulierum vt intelligendæ.

Sunt & alij alias rationes assignãtes, cur in maiore multitudine reperiantur fœminæ superstitiosæ quàm viri. Prima est, quia pronæ sunt ad credendum: & quia principaliter Dæmon quærit corrumpere fidem, ideo potius eas aggreditur. Vnde & Eccle. 19. Qui citò credit, leuis est corde, & minorabitur. Secunda causa est, quia à natura propter fluxibilitatem complexionis facilioris sunt impressionis ad reuelationes capiendas per impressionem separatorum spirituum: qua complexione etiam, cùm benè vtuntur, multæ bonæ sunt, cùm malæ, peiores sunt.

Mulieres sunt incontinentes linguæ.

Tertia causa, quia lubricam habent linguam: & ea quæ mala arte sciunt, eis comparibus fœminis vix celare possunt, seque occultè, cùm vires non habeant, per maleficia vindicare quærunt faciliter. Vnde Eccles. vt suprà: Commorari leoni & draconi plus placebit, quàm habitare cum muliere nequam. Breuis omnis malitia super malitiam mulieris. Item potest & addi illa, cùm fluxibiles sunt, sicut & faciunt.

Sunt & tertij alias rationes assignãtes, quas prędicatores cautè debent proponere: & dicere quòd licet in veteri testamento, scripturę vt plurimùm mala loquãtur de mulieribus, & hoc propter primam præuaricatricem mulierem, scilicet, Euam, & imitatrices eius, tamen & post in nouo

testamen

teſtamento,propter mutationem nominis, vt Eua in Aue (vt ait Hieron. Totum quod intulit maledictio Euæ, totũ abſtulit benedictio Mariæ. Vnde plurima & ſemper laudabilia ſunt de ipſis prædicanda.

Eua in Aue.

Sed quia adhuc modernis temporibus hæc perfidia amplius in mulieribus,quàm in viris inuenitur, vt ipſa experientia docet, curioſius cauſam inueſtigando, vltra præmiſſa dicere poſſumus, quòd in omnibus viribus, tam animæ, quàm corporis, cùm ſint defectuoſæ, non mirum, ſi plura maleficia in eos quos æmulantur fieri procurant.

Quantum enim ad intellectum, ſeu ad intelligendum ſpiritualia alterius videntur eſſe ſpeciei à viris cui auctoritas & ratio cum variis ſcripturæ exemplis alludit. Terentius ait:Mulieres fermè vt pueri leui ſententia ſunt. Et Lactantius, 3. Inſtitutionum. Numquit aliquam mulierem philoſophiam ſciuiſſe niſi Temeſten. Et Prouerb.11. quaſi deſcribens mulierem dicit:eſt circulus aureus in naribus ſuis,mulier pulchra & fatua.

Mulieres minus valẽt intelligendo bona quam viri.

Ratio naturalis eſt,quia plus carnalis viro exiſtit,vt patet in multis carnalibus ſpurcit js:Qui etiam defectus notatur in formatione primæ mulieris, cùm de coſta curua formata fuit,ideſt,de coſta pectoris, quæ eſt torta,& quaſi contraria viro. Ex quo defectu etiam procedit, quòd cùm ſit animal imperfectum ſemper decipit. Nam dicit Cato: Inſtruit inſidias lachrymis dum fœmina plorat. Et illud: Dum fœmina plorat decipere laborat. Patet in vxore Samſonis,quæ multum infeſtans eum,ad declarandum ſibi problema propoſitum ſodalibus,ab eo expoſitum eis reuelauit,& ſic decepit. Patet in prima muliere, quod ex natura minorem habet fidem,cùm dixit ſerpenti interroganti,quare non ederent de omni ligno paradiſi. Reſpondit de omni &c.ne fortè moriamur:in quo oſtendit ſe dubitare, & fidem non habere ad verba Dei, quæ omnia etiam Etymologia nominis demonſtrat. Dicitur enim Fœmina à Fe, & minus:quia ſemper minorem habet & ſeruat fidem: Et hoc ex natura, quò ad fidelitatem: licet ex grãtia & natura fides in beatiſſima virgine nunquam defecerit, cùm tamen in omnibus viris defeciſſet tempore Paſſionis Chriſti.

Ex forma coſtæ mulier cõtraria viro.

Eua non credidit Deo, quia dixit Fortè.

Fœmina dicta à Fe & Minus.

Mala ergo mulier ex natura cùm citius in fide dubitat, etiam citius fidem abnegat, quod est fundamentum in maleficis.

Mulieris promptitas ad odia.

Quantum denique ad aliam potentiam animæ scilicet volũtatem ex natura, cùm odit aliquem, quem prius amauit, tunc æstuat per iram & impatientiam, & sicut maris æstus semper bullit & currit, sic talis ex tota impatiens. Alludit huic rationi, auctoritas diuersa Eccles. 25. Non est ira super iram mulieris. Et Senec. Trag. 8,

Nulla vis flammæ tumidique venti
Tanta nec teli metuenda torti,
Quanta cùm coniunx viduata tædis
Ardet & odit.

Æmulatio & impatientia mulierum.

Patet in muliere quæ falsè accusauit Ioseph, & incarcerare fecit, quia noluit sibi in scelus consentire adulterij, Gen. 30. Et reuera potissima causa deseruiens in augmentum Maleficarum, est dolorosum duellum inter maritatas & non maritatas fœminas & viros: immò & inter ipsas fœminas sanctas, quid tunc de cæteris? Vides enim in Genesi quanta fuit impatientia & inuidia Saræ ad Hagar postquam cõcepit Gen. 21. Quanta Rachel ad Liam propter filios, quos non habebat Rachel. Gen. 30. Quanta Annæ ad Phenennam fœcundam, ipsa sterili existente. 1. Reg. 1. Quanta Mariæ ad Moysen. Num. 12. Vnde murmurauit & detraxit Moysi, propter quod & lepra percussa. Quanta Marthæ ad Magdalenam, ipsa sedente, & Martha ministrante. Luc. 10. Vnde & Eccles. 37. Tracta cum muliere de his quæ æmulatur; quasi dicat non est tractandum cum ea, quia semper æmulatio, ideſt, inuidia est in mala muliere. Et quæ inter se sic agitãtur, quãtò magis aduersus viros.

Felix per se, felicissimus si cælebs.

Quare etiã vt narrat Valerius Phoroneus rex Græcorũ, die qua mortuus est, dixit Leontio fratri suo, ad summam felicitatem nihil mihi deesset, si mihi semper vxor defuisset. Cui Leontius, Et quomodo vxor obstat felicitati? Et ille, Mariti hoc omnes sciũt. Et Socrates Philosophus interrogatus, si ducẽda esset vxor. Respondit. Si non capies, solitudo arbitrans excipiet hinc generis interius, hinc hæres alienus. Sed si caperis illã, perpetua solicitudo, cõquestus querularũ, dotis exprobratio, affiniũ graue superciliũ,

Sine vxore solitudo, cũ vxore solicitudo.

gat

garrula ſocrus lingua,ſucceſſor alieni matrimonij,incertus liberorum euentus.Hæc dixit vt expertus.Nam vt ait Hiero.cõtra Iouinianũ.Hic Socrates duas habuit vxores,quas ingenti patientia ſuſtinens, non potuit tamen ab earum contumelijs,clamoribus & vituperationibus liberari.Vnde quadam die ipſis querulantibus contra eum ipſe,domum egreſſus,vt earum moleſtias euitaret,cùm ante domum ſederet, proiecerunt illæ mulieres ſuper eum aquam immũdam: Super quo ipſe non perturbatus, quia Philoſophus, ait,Sciebam quòd poſt tonitrua pluuiæ ſequerentur.

De vxore ſubmerſa quæſita aduerſo flumine.

Et de quodam legitur, cuius ſubmerſa erat in fluuio, quòd cùm quæreret cadauer eius ad educendum de aqua, ibat per fluuium contra aquam, & interrogatus cauſam: cùm res graues deſcendant infrà & non ſuprà, quare quæreret cõtra aquã,Reſpondit:Mulier iſta in vita ſemper fuit contraria dictis & factis ſiue mandatis meis, ideò quæro contrario modo, ſi fortè etiam mortua contrariam voluntatem vltra conſuetum tenuiſſet.

Muliere ſunt vindicabiles.

Et quidam ſicut ex primo defectu intelligẽtiæ abnegationem fidei facilius incurrunt:ita ex ſecundo, ſcilicet inordinatis affectionib⁹ & paſſionibus varias vindictas quærunt,excogitant,& infligunt,ſiue per Maleficiarum,ſiue alijs quibuſcunque modis.Vnde non mirum tantam multitudinem maleficarum in hoc genere exiſtere.

Natura ſunt mulieres immorigera.

Quantum inſuper defectum in memoratiua potentia, cùm hoc ſit in eis ex natura virili,nolle regi ſed ſuos ſequi impetus,ſiue quacũq; pietate:ad hoc ſtudet, & cuncta memoria diſponit.Vnde Theophraſtus:Si totam domũ ei cõmiſeris ad ſeruiendum,& ſi aliquid tuo arbitrio reſeruaueris etiam minimũ vel magnam fidem ſibi adhiberi non putabit,& iurgia concitabit:niſi citò conſulueris, parat venena,aruſpices & ariolos conſulit:ecce maleficia.

De Gynecocratia iudicio Ciceronis.

Sed quale ſit dominium mulierũ, audi Tullium in paradox. Numquid ille liber eſt cui mulier imperat, leges imponit, præſcribit, iubet, vetat quod ei videtur, nec illi imperanti aliquid negare poteſt vel audet. Ego iſtum nõ modò ſeruum, ſed nequiſſimum ſeruorum appellandũ puto,licet ampliſſima familia natus ſit. Vnde & Seneca in perſona furioſæ Medeæ.Quid ammodo ceſſas, ſequere felicẽ impetũ,pars iſta vltionis qua gaudes quota eſt & Vbi

multa ponit, ostendens quòd mulier non vult regi, sed suo impetu procedere etiam in damnum suum: Sicut de multis legitur mulieribus quæ vel ob amorem, vel dolorem: quia vindictas facere non potuerunt seipsas occiderunt.

De Laodice & Berenice regimis Syriæ.

Sicut & Laodice narrat Hieronymus super Danielem; quę existens vxor regis Antiochi regis Syriæ, zelans ne plus amaret Berenicem, quam etiam habebat vxorem, Berenicem & filiam eius ex dicto Antiocho prius fecit occidi, & pòst seipsam veneno occidit. Vnde? Quia non vult regi, sed suo impetu procedere. Ideò Chrysost. non immeritò dicit: O malum omni malo peius, mulier mala, siue illa pauper sit, siue diues. Si enim vxor diuitis sit, non cessat nocte & die virum calidis stimulare sermonibus, blanda nequiter, & importuna violenter. Si verò pauperem virum habet, ipsum quoque ad iracundiam & rixas incitare non desinit. Et si vidua sit, ipsi per semetipsam omnes despicit passim, & ad omnem audaciam spiritu superbiæ inflammatur.

Aut blanditijs aut importunitate instigant viros mulieres.

Quæramus, inueniemus ferè, omnia mũdi Regna propter mulieres fuisse euersa. Primum enim quod fuit regnum felix, scilicet Troiæ, propter raptum vnius fœminæ, scilicet Helenæ, destructum est multis millibus Græcorum occisis. Regnum Iudæorum multa mala & exterminia habuit propter pessimam Iezabel, & filiam eius Athaliam, reginã in regno Iudæ, quæ occidi fecerat filios filij, vt eo mortuo ipsa regnaret: sed vtraque occisa. Regnum Romanorum multa mala sustinuit propter Cleopatram reginam Ægypti, pessimam mulierem. Et sic de alijs. Vnde non mirum, si mundus iam patitur ob malitiam mulierum.

Omnia ferè mundi Regna propter mulieres euersa.

Demùm inspiciendo corporis ipsius carnalia desideria; vnde innumera nocumenta vitæ humanæ contingunt: Vt meritò cùm Catone Vticen. dicere possimus. Si absque fœmina posset esse mundus, conuersatio nostra non esset absque Dijs. Cùm reuera, si mulierum non essent nequitiæ, etiam tacendo de maleficijs, adhuc ab innumeris periculis mũndus remaneret exornatus. Valerius ad Rufinum. Chimęram mulierem esse nescis, sed scire debes; quod mõstrum illud triforme insigni venustetur facie leonis olentis, maculetur ventre capræ, virulenta cauda viperæ armetur, vult dicere; Quod aspectus eius pulcher, tactus fœtidus, conseruatio mortifera.

Mundus sine malieribꝰ esset conuersatio Deorum.

Mulierem esse Chimæram.

Audia

Audiamus,& aliam proprietatem per vocem. Nam ſicut eſt mendax in natura, ſic & in loquela,nam pungit, & tamen delectat. Vnde & earum vox cantui Syrenatũ aſſimilatur, quæ dulci melodia tranſeuntes,attrahunt, & tamen occidũt Occidunt quidẽ,quia ex marſupio euacuant,vires auferunt,& Deum perdere cogunt. Iterum Valerius ad Rufinum:Hæc loquens placet delectatio:& pungit delictum, flos veneris roſa eſt, quia ſub eius purpura multi latitant aculei. Prouerb. 5. Nitidius oleo guttur eius, ideſt, locutio nouiſſima eius amara quaſi abſynthium.

Voces fœminarum mortiferæ.

Audiamus & aliam in eius inceſſu,ſtatu & habitu,ibi eſt vanitas vanitatum. Non eſt homo in mundo, qui tantum ſtudeat placere Deo benigno, quantum mulier etiam mediocris,ſuis vanitatibus ſtudet hominibus placere. De quo exemplum in vita Pelagiæ, quando dedita mundo diſcurrebat per Antiochiam ornata nimis : quam Sanctus pater Nonius nomine,vidẽs,flere cepit, & dixit ſociis:quòd toto tempore vitæ ſuæ tantam diligentiam nunquam adhibuerat Deo placere, & cætera. quæ demùm orationibus eius conuerſa eſt.

De inceſſu & habitu mulierum. De S. Pelagia.

Hæc eſt de qua Ecc. 7. & de qua iam Eccleſia lamentatur propter ingentem multitudinem Maleficarum. Inueni amariorem morte mulierem,quæ laqueus eſt venatorum, ſagena cor eius, vincula ſunt manus eius,qui placet Deo, fugiet illã,qui autẽ peccator eſt, capietur ab ea. Amarior eſt morte,id eſt,Diabolo:Apoc.6.Nomen illi mors : Nam licet Diabolus dixit Euam ad peccandũ, Eua tamen ſeduxit Adam. Et ſicut peccatũ Euæ nõ induxiſſet nobis mortẽ animæ & corporis, niſi ſubſequuta fuiſſet culpa in Adã, ad quã induxit Eua,& non Diabolus,ideò amarior morte.

Cur mulier amarior morte.

Euæ peccatũ non induxiſſet mortem, niſi culpa Adam acceſſiſſet.

Iterum amarior morte,quia hæc naturalis, & interimit tantùm corpus, ſed peccatum à muliere inchoatum occidit animam,priuando gratia,& corpus ſimiliter in pœnam peccati.

Iterum amarior morte, quia mors corporalis,eſt inimicus manifeſtus & terribilis,ſed mulier inimicus blandus & occultus.

Et ideò amarior & periculoſior laqueus iam non dicitur venatorum, ſed Dæmonum.Quia iam capiuntur homines non ſolùm per carnalia deſideria, eas videndo,audiendo

Mulierum facies est ventus vrens.

diendo cùm earũ facies sit ventus vrens, & vox serpentis sibilus. Iuxta Bern. Verũ etiã innumeros maleficiendo homines, & iumẽta. Sagena dicitur cor eius, id est, inscrutabilis malitia quæ in cordib⁹ earũ regnat. Et manus sunt vincula ad detinendũ, vbi manũ ad malefaciendũ creaturã apponũt, tũc diabolo cooperãte, hoc efficiũt quod prętẽdunt.

Sagena cor mulierũ, manus sunt vincula.

Quatuor insatiabilia.

Concludamus. Omnia per carnalem cõcupiscentiã, quæ ga in eis est insatiabilis. Prouerb. penultimo, Tria sunt insatiabilia, &c. & quartũ quod nunquam dicit, Sufficit, scilicet os vuluæ. Vnde & cum Dæmonibus, causa explendæ libidinis, se agitãt. Plura hæc deduci possent, sed intelligẽtibus satis apparet, non mirum quòd plures reperiuntur infectæ hæresi maleficorum mulieres quàm viri. Vnde & cõsequenter hæresis dicenda est non maleficorum, sed maleficarum, vt à potiori fiat denominatio. Et benedictus altissimus, qui virilem speciem à tanto flagitio vsque in præsens præseruat: in quo vtique cum sic pro nobis nasci, & pati voluit, ideò & ipsum priuilegiauit.

Dicẽdum hæresis Maleficarũ, nõ Maleficorum.

Priuilegium viri à Maleficio.

Cuiusmodi mulieres præ ceteris inueniuntur superstitiosæ, & maleficæ.

QVò ad secundum, cuiusmodi mulieres præ cæteris inueniuntur superstitiosæ & maleficijs infectæ. Dicẽdum, quòd ex præcedenti quæstione patuit, quòd quia tria generalia vitia, scilicet, infidelitas, ambitio & luxuria: præcipuè in malis mulieribus, regnare videntur. Ideò illæ præ cæteris maleficijs intendunt, quæ præ cæteris illis vitijs deditæ sunt. Iterum quia inter illa tria vltimum amplius prædominatur, ideo quia insatiabile &c. Ideò & illæ inter ambitiosas amplius infectæ sunt, quæ pro explendis suis prauis concupiscentiis amplius inardescunt, vt sunt adulteræ, fornicariæ, & magnatorum concubinæ.

Tria præcipua vitia mulierum.

Magnatorum concubinæ.

Et hoc ex septemplici maleficio, vt in bulla tangitur. Venereum actum & conceptus in vtero varijs inficiendo Maleficijs. Primò, mẽtes hominum ad inordinatum amorem &c. immutãdo. Secundò, vim generatiuam impediendo. Tertiò, membra illi actui accommoda auferẽdo. Quartò, homines præstigiosa arte in bestiales formas mutãdo. Quintò, vim generatiuam, quo ad fœmellas destruendo.

Septem maleficia ad actum Venereũ pertinentia.

Sextò,

sextò, aborsum procurando. Septimò, infantes Dæmonibus offerendo, absque alijs animalibus & terræ frugibus, quibus varia nocumenta inferunt: de quibus in sequentibus tractabitur. Sed ad præsens, de nocumentis hominum demus rationes.

Et prima conclusio, super eos, quos maleficiunt ad amorem vel odium inordinatum. Et post eadem materia pro maiori intelligentia sub difficultate est discutienda. Conclusio autem hæc est. Nam sanctus Thomas in 4. dist. 34. de impedimento maleficiali pertractãs, sicut ostendit quare permittitur Diabolo à Deo maior potestas maleficij super actus Venereos hominis, quàm super alios: rationes assignando. Ita dicere à simili oportet, quòd hæ mulieres amplius infestantur, quæ his actibus amplius deseruiunt.

Quare Dæmon plus mali potest in actibus Veneris.

Dicit enim, quòd quia corruptio peccati prima, per quã homo factus est seruus diaboli, in nos per actum generantem deuenit: Ideò maleficij potestas permittitur diabolo à Deo in hoc actu magis quàm in alijs. Sicut etiam in serpentibus magis ostenditur virtus Maleficorum, vt dicitur, quàm in alijs animalibus, quia per serpentem Diabolus tã quam per suum instrumentum mulierem tentauit. Vnde etiam, vt posteà subdit, licet matrimonium sit opus Dei, tanquam ab eo institutum, adhuc per opera diaboli interdum destruitur. Non quidem per violentiam, quia censeretur sic fortior Deo: sed ex Diuina permissione, procurando impedimentum actus coniugalis, vel temporale, vel perpetuum.

Cur circa serpentes magis vis Maleficorum versetur.

Ex quibus hoc quod experientia docet dicamus, quòd propter huiusmodi spurcitias explendas, tam erga se, quàm & seculi potentes, cuiuscunque etiam status & cõditionis, innumera Maleficia pertractant, eorum animos ad amorẽ illicitum, vel Philocaptionem adeò immutando, vt nulla confusione, aut persuasione ab eis desistere valeant. Ex quibus etiam & exterminium fidei, seu periculum intolerabile quotidie imminet, quòd eorum animos immutare taliter sciunt, quòd eis nullum nocumentum siue per se, siue ab alijs fieri permittant, sicque quotidie crescunt. Et vtinã experiẽtia nos minimè edocuisset, imò & odia talia etiam in Sacramento matrimonij coniunctis suscitata per maleficia, & similiter per infrigidationes generatiuæ potẽ-

Philocaptio.

tiæ, vt nec redditionem nec exactionem debiti matrimonialis locum pro prole habere valeant. Sed quia amor, & odium in anima existunt,quam etiam Dæmon intrare nequit, ne alicui hæc quasi incredibilia videantur; sub quæstione sunt discutienda:cùm etiam oppositа iuxta se posita magis eluceſcunt.

An malefici mentes hominum ad amorem,vel odium valeant immutare.

QVÆSTIO VII.

QVæritur an Dæmones per ipsas maleficas,mẽtes hominum ad amorem, vel odium inordinatum mutare,& incitare valeant,& arguitur, quòd non,secũdum præmissa.Tria sunt in homine,voluntas,intellectus, & corpus. Primum Deus sicut habet per se regere (quia cor regis in manu Domini,) ita secundum per angelum illustrare, & ipsum corpus per influxus cœlestium corporum dirigere. Præterea intra corpora Dęmones non possunt esse illa immutando,ergo minus intra animam, eius potentijs odium vel amorem immittendo.Patet consequentia:quia ex natura maiorem habet potestatem supra corporalia,quam supra spiritualia.Et quidem quòd non possunt immutare, suprà patuit in plerisque locis:Quia nullam formam substantialem vel accidentalem inducere possunt, nisi adminiculo alicuius alterius agentis,sicut etiam quilibet alius artifex.Est etiam ad idem ca p.26.quæstione quinta,epistо.in fine. Qui credit aliquam creaturam posse transmutari in melius, vel in deterius nisi ab ipso omnium creatore,infideli & pagano deterior est.

Præterea omne agens ex proposito, cognoscit suum effectum. Si igitur Diabolus posset mentes hominũ immutare ad odium, vel amorem, posset internas cogitationes animæ videre, quod est contra illud, quòd in libro de Ecclesiasticis dogmatibus dicitur:Diabolus internas cogitationes non potest videre. Et iterum ibidem : Non omnes cogitationes nostræ malæ à Diabolo excitantur, sed aliquoties ex nostri arbitrij motu emergunt.

Diabolus non est ſcrutator cordium.

Præterea

Prætereà amor & odium, ſunt circa voluntatem, quę radicatur in anima, ergo non poſſunt cauſari à Diabolo quacunque arte. Tenet conſequentia: quia illabi animę, (vt dicit Aug.) illi ſoli eſt poſſibile, qui eam creauit.

Nemo illabitur animæ, niſi eius creator.

Prætereà ſi dicatur, quòd poteſt mouere ſenſitiuas interiores, & ſic conſequenter voluntatem, non valet: Quia vis ſenſitiua eſt dignior, quàm vis nutritiua. Sed Diabolus nō poteſt formare actum virtutis nutritiuę, vt formet carnem aut os, ergo etiam non poteſt cauſare aliquem actum interiorum virium animæ.

Sed contra. Diabolus non ſolùm viſibiliter, ſed etiam inuiſibiliter homines tentare dicitur: hoc autem falſum eſſet, niſi interius circa animam, & eius potentiam aliquid cauſare poſſet. Prætereà Damaſc. in ſuis ſententijs: Omnis malitia & omnis immunditia à Diabolo excogitata ſunt. Et Dionyſ. 4. cap. de Diui. nom. Multitudo Dæmonum, cauſa omnium malorum, & ſibi & alijs.

Diabolus cauſat etiam circa animam.

Reſponſio: hic primò danda eſt diſtinctio de cauſa: & ſecundò qualiter poteſt interiores potētias animæ immutare, dicuntur Senſitiuæ interiores: & ſic tertiò concludetur propoſitum. Quò ad primum, conſiderādum eſt, quòd cauſa alicuius poteſt aliquid dici dupliciter. Vno modo directè, alio modo indirectè. Indirectè quidem, ſicut cùm aliquid agens, cauſat aliquam diſpoſitionem ad aliquem effectum, dicitur eſſe occaſionaliter & indirectè cauſa illius effectus. Sicut ſi dicatur, quòd ille, qui ſecat ligna eſt occaſio combuſtionis ipſorum: Et hoc modo dicere poſſumus, quòd Diabolus eſt cauſa omnium peccatorum noſtrorū: quia ipſe inſtigauit primum hominem ad peccandum: ex cuius peccato conſequuta eſt in toto genere humano, quędam pronitas ad omnia peccata. Et ſic intelligenda ſunt verba Damaſceni & Dionyſij.

Cauſa alicuius dicitur dupliciter.

Directè autē dicitur aliquid eſſe cauſa alicuius, inquantum operatur directè ad illud, & hoc modo Diabolus non eſt cauſa omnis peccati. Non enim omnia peccata cōmittuntur Diabolo inſtigante, ſed quædam ex libertate arbitrij, & carnis corruptione. Quia vt Origenes dicit: Etiam ſi Diabolus non eſſet, homines haberent appetitū cibi, & Venereorū & huiuſmodi. Circa quæ inordinationes multæ contingūt, niſi per rationem talis appetitus refrenetur.

Etſi Diabolus non eſſet, venere flagrarēt homines.

Refrenare autem in ordine huiusmodi appetitum, subiacet libero arbitrio, super quem etiam Diabolus minus habet potestatem.

Sed quia per hanc distinctionem non possumus discernere, qualiter interdum amor illicitus, seu philocaptio procurari potest, est vlterius aduertendum, ꝙ Diabolus, licet non possit esse causa illius inordinati amoris, directè cogẽdo hominis voluntatem, potest tamen esse per modũ persuadentis. Et hoc iterum dupliciter, ſ. visibiliter & inuisibiliter. Visibiliter, sicut cùm in alia specie hominis sensibiliter etiam apparet ipsis Maleficis, & eis sensibiliter loquitur, & persuadet peccatum. Sicut tentauit primos parentes in Paradiso in specie serpentis, Christum in deserto in aliqua specie ei visibiliter apparens.

Per modum persuadentis cogit Diabolꝰ voluntatem.

Et quia non est putandum, ꝙ solùm sic persuadeat hominem, quia sequeretur, ꝙ nulla alia peccata fierent ex instructione Diaboli, nisi quæ Diabolus visibiliter apparens persuaderet. Ideò dicendum est, quòd etiam inuisibiliter instigat hominem ad peccandum. Quod quidem fit dupliciter, per modũ persuasionis, & per modum dispositionis. Per modũ persuasionis, sicut cùm proponitur aliquid virtuti cognitiuæ vt bonũ. Et hoc potest fieri tripliciter. Quia vel proponitur quantum ad intellectum, vel quantum ad sensum interiorem, vel exteriorem. Quantum ad intellectum quidem: quia intellectus humanus potest adiuuari ab Angelico intellectu bono, vel aliquid cognoscendum per modum illuminationis cuiusdam, vt Dionysius dicit: Ratio, quia sicut intelligere, secundum Philosophum, est quoddã pati: Ideò potest imprimere in intellectũ aliquam speciem, vnde actus intelligendi elicetur.

Intelligere est aliquod pati.

Et si dicatur, ꝙ Diabolus etiam hoc facere posset sua virtute naturali, quæ non est diminuta, vt patet ex præcedente. Dicendum, quòd nõ potest per modum illuminationis, sed per modum persuasionis. Ratio, quia intellectus hominis, est istius conditionis, quòd quantò magis illuminatur, tantò magis cognoscit verum, tantò magis potest sibi cauere à deceptione. Et quia hanc deceptionem Diabolus finaliter intendit, ideò quæcunque eius persuasio nõ potest dici illuminatio, licet possit dici reuelatio, in quantum per impressionem quandam in vires sensitiuas interiores, aut exterio-

Persuasio Diaboli dicitur Reuelatio non illuminatio.

exteriores, vbi visibiliter persuaderet, aliquid imprimeret: vnde intellectualis cognitio persuaderetur ad aliquem actum exercendum.

Quod qualiter fieri potest, videlicet, vt in vires interiores aliquid imprimere possit, Aduertendum est, quòd quia corporalis natura nata est naturaliter mouere localiter à spirituali. Patet hoc in corporibus nostris, quæ ab animabus mouentur: Similiter in corporibus cœlestibus. Non est autem apta nata, formari ab ea immediatè, & loquimur præcipuè de formis à foris manendo, non ab informando. Vnde oportet, q̃ concurrat aliquod corporale agens, vt probatur in 7. metaph. Materia corporalis naturaliter obedit bono vel malo Angelo ad motum localem: Quo stante, quia Dæmones sic per motum localem semina colligere possunt, & coniungere, seu adhibere aliquibus effectibus mirabiliter faciendis: Vt de Magis Pharaonis contigit, vbi produxerunt serpentes, & vera animalia: vbi debita actiua debitis passiuis coniungebant: Ideò quæcunque ex motu locali materiæ corporali accidere possunt, nihil prohibet per Dæmones fieri, nisi diuinitùs impediantur.

Magi Pharaonis veros serpentes produxerunt.

Quo iterum statuto, si volumus intelligere, quomodo potest phantasiam hominis & interiores potentias sensitiuas incitare ad apparitiones & impetuosos actus per motum localem. Notandum, quòd sicut Philosophus in libro de somno & vigilia, assignat causam apparitionis somniorum per motum localem: ex eò quòd cùm animal dormit, descendente plurimo sanguine ad principium sensitiuum, simul descendunt motus siue impressiones, relictę ex sensibilium motionibus præteritis, & quæ conseruatæ fuerunt in spiritibus siue virtutibus sensibilibus interioribus, quæ sunt Phantasia seu imaginatio: quæ idem sunt, secundum sanctum Thomam, vt patebit.

De Apparitionibus.

Est enim Phantasia seu imaginatio quasi thesaurus quidam formarum per sensus acceptarum. Vnde contingit, q̃ ita mouent principium apprehensiuum, id est, potentiam conseruatoriam specierum, quod apparet in Phantasijs ita recenter, ac si tunc principium sensitiuum à rebus ipsis exterioribus recenter immutaretur.

Phantasia quid.

Verum est, quòd non omnes hæc intelligunt, sed si quis se occupare vellet, considerare haberet numerũ & officium

sensuum

sensuum interiorum : qui secundum Auicennam in lib. de anima, licet dicas esse quinque; scilicet, Sensum cõmunem, Phantasiam, Imaginatiuam, Extimatiuam, Memoriam: Tamen secundum B. Thom. in prima parte quæst. 79. dicit, esse quatuor tantùm, eò quòd potentiam imaginatiuam, & phantasiam ponit vnam. Timetur prolixitas, ideò obmittitur declaratio, eò quòd etiam quia in plerisque locis de his pertractatur.

Quinque officia sensuum.

Tantummodò hoc quod dictum est, phantasiã esse thesaurum formarum, & alicui videretur memoratiuam esse huiusmodi, distingue, quia phãtasia est thesaurus, seu conseruatorium formarum per sensum acceptarum, memoria autem thesaurus intensionum, quæ per sensum non accipiuntur. Quis enim vidēs Lupũ, fugit nõ propter indecentiã coloris, aut figuræ : quæ sunt formæ receptæ à sensibus exterioribus, & repositæ in Phãtasias, sed fugit quia inimicus naturæ. Et hoc habet per quandam intẽtionem, & apprehensionem, ex existimatiua, quæ apprehendit vt nociuum, & canem vt amicum. Sed cõseruatorium illarum intentionũ est memoria: quia recipere & retinere, in corporalibus reducuntur ad diuersa principia : nam humida benè recipiunt, & malè retinent, è cõtrario autẽ est de siccis.

Memoria est thesaurus intentionum.

Ad propositum. Hoc quòd contingit in dormiẽtibus de apparitionibus somniorum ex spirituum, id est, specierum in conseruatorijs repositarum, & hoc ex naturali motu locali propter commotionem sanguinis & humorum, ad principia illa, id est, ad virtutes sensitiuas interiores: & dicimus motu locali intrinseco in capite & in cellulis capitis.

Somniorum apparitiones.

Hoc etiam potest accidere ex consimili motu locali per Dæmones procreato. Et non tantùm in dormientibus, sed & vigilantibus: in quibus Dæmones possunt admouere & commouere interiores spiritus & humores, vt species conseruatæ in conseruatorijs educantur de thesauris ad principia sensitiua, id est, ad virtutes illas Imaginatiuam & Phantasticam, vt res aliquas habeat talis imaginariè: & talis dicetur interior tentatio.

Et non mirum, q̃ Dæmon hoc possit sua naturali virtute, cùm quilibet homo per se vigilãs, & vsum rationis habens, vel volũtariam commotionem specierum cõseruatarũ educere potest de suis thesauris, scilicet conseruatorijs huius

huiusmodi ſpecies, vt res aliquas ad ſuũ placitũ imaginetur: quo ſtante, iã clarè intelligitur materia de amore illicito.

Nam quia Dęmones, vt dictum eſt, commonere poſſunt huiuſmodi ſpecies, &c. faciunt iſta dupliciter. Aliquando abſque ligamine vſus rationis, vt de tẽtatione dictum eſt, & per exemplum de voluntaria adhæſione, quæ interdum fit. Aliquando autẽ quòd totaliter vſus rationis ligetur. Et hoc etiam poſſumus exemplificare per naturales quoſdam defectus: vt in phreneticis, & ebrijs: ergo nõ mirum, quòd Dæmones ſic ligare poſſunt, Deo permittẽte, vſum rationis: & tales dicuntur Arreptitij: & inde Arreptitius, ab arripio, arripis, quia arreptum à Dæmone. Et hoc dupliciter, vel abſque Malefica & maleficio, vel cum ea abſque maleficio. Quia vt Philoſophus in prędicto libro dicit, quòd aliquis in paſſione exiſtens, à modica ſimilitudine mouetur, ſicut amans ex modica ſimilitudine amati, & ſic odiũ habenti. Ideo Dæmones, qui per actus hominũ experiuntur, quibus paſſionibus magis ſubduntur, illos ad huiuſmodi amorem vel odium inordinatum inſtigant eo fortius, in eorum imaginationẽ & efficacius imprimendo hoc, quod contendunt, quantò etiam id facilius poſſunt. Facilius autem poſſunt, quantò etiam amans facilius ſpeciem reſeruatam ad principium ſenſitiuum, id eſt, imaginationem educit, & in eius cogitatione delectabilius, moratur.

Ligatio rationis à Dæmonibus.

Arreptitij.

Quomodo odium vel amor per Dæmones excitetur.

Cum maleficio vero, quando talia per Maleficas, & ad Maleficarum inſtantiam propter pactum initum cum eis procurat: de quibus enumerare præ multitudine tam in ſpiritualibus quàm in ſecularibus non eſt poſſibile. Quod enim adulteri pulcherrimas vxores dimittentes in fœdiſſimas alias inardeſcunt.

Nouimus vetulam, tres ſucceſſiuè Abbates, vt publica omnium fratrum fama in illo monaſterio etiã in hodiernum diem refert, non ſolùm in his maleficiaſſe, ſed & interemiſſe, quartum iam ſimili modo dementaſſe. Quod & ipſa publica voce fatetur: nec veretur dicere, feci & facio, nec deſiſtere à meo amore poterunt, quia tantum de meis ſtercoribus comederunt, quantitatem per extenſum brachium demonſtrando. Fateor autem, quia nobis non adeſt vleiſcendi & inquirendi ſuper eam facultas, ideò adhuc ſupereſt.

De vetula quatuor Abbates interimens amore.

Eſus ſtercorum amorem operatur.

Et

Diab. instigat inuisibiliter per modum dispositionis.

Et quia dictum fuit in principio distinctionis, quòd inuisibiliter instigat Diabolus hominem ad peccandum, nõ solum per modum persuasionis, vt dictum est, imò etiam per modum dispositionis licet nõ deseruit ad propositum, tamen sic declaratur. Per cõsimilem enim admonitionem spirituum & humorum facit aliquos magis dispositos ad irascendum vel concupiscendum, vel ad aliud huiusmodi. Manifestum est enim, quòd corpore aliqualiter disposito, est homo magis pronus ad concupiscentiam, & iram, & huiusmodi passiones: quibus insurgentibus, homo disponitur ad consensum. Sed quia præcedentia difficile est prędicare, ideò faciliori modo pro populi anisamento sunt declaranda. Et quibus remedijs possint tales maleficiati liberari, tractatur in tertia parte.

Modus proponendi præmissa de amore illicito in sermonibus ad populum.

An Maleficæ valeant ad amorem cordasuccendere

PRædicator de supra dictis sic mouet quæstionem, An Catholicũ sit asserere, quòd Maleficæ valeant ad amorem alienarum fœminarum inordinatum mentes hominum immutare, & eorum corda sic succendere, vt nulla confusione, plagis, verbis aut factis, ad desistendum valeãt cogi: & similiter ad odium inter matrimonialiter coniunctos incitare, vt nec redditionis, nec exactionis debiti matrimonialis locum pro prole habere valeant: quinimò interdum eos oportet currere ad amasias, intempestiuæ noctis silentio, per multa terrarum spacia.

Super quæ, si voluerit, argumenta aliqua ex præcedenti quæstione sumat. Si non dicat tantummodo, quòd quæstiones istæ patiuntur difficultates propter amorem & odium: qui cùm fundantur in voluntate, quæ in suo actu semper libera est, nec cogi potest per aliquam creaturam, nisi à Deo, qui eam regere potest, vnde nec Dæmon, vel Malefica eius virtute ad amorem vel odium voluntatem cogere videtur. Item, quia volũtas, sicut & intellectus, subiectiuè existunt in anima, & illabi animæ illi soli est possibile qui eam creauit, ideò difficultatem patitur quæstio, quò ad veritates enucleandas in suis partibus.

His tamen non obstantibus. Decendum est primò super Philocaptionẽ & odium, secundò super Maleficium generatiuæ

ratiuæ potẽtiæ.De primo,quòd licet in intellectum & voluntatem hominis immediatè Dæmon nequeat operari, tamen ſecundum omnes Doctores Theologos in 2. ſentent.de virtute Dæmonis in operando in corpus, & in potentias corporis, ſiue corpori alligatas, ſiue ſint ſenſus interiores, ſiue exteriores, permittente Deo agere valent. Hoc probatur auctoritate & ratione ex præcedenti quæſtione,ſi placet inuenit,ſi non dicat auctoritatem & rationem.Iob.2.Dæmoni dixit Deus:Ecce in manu tua, id eſt, poteſtate eſt Iob. Et hoc erat quò ad corpus, quod patet, quia in animam noluit dare. Vnde dicit:Veruntamen animam eius ſerua, id eſt, illæſam ſerua.Ratio quia enim dedit corpus, dedit etiam ſuper omnes potentias corpori alligatas, vt ſunt quinque exteriores & quatuor interiores, ſcilicet ſenſus communis,phantaſia ſiue imaginatiua,eſtimatiua & memoratiua.

De Philocaptione.

Deus dedit poteſtatem Diabolo in corpus Iob, non in animã.

Per memoratiuam porci redire ſciunt.

Si non poteſt aliter declarari, detur de porcis & ouibus exemplum : vbi porci per memoratiuam redire ſciunt, & oues lupum & canem diſcernunt ex naturali imaginatione,vnum tanquam inimicum, alterum tanquam amicum ſuæ naturæ.

Conſequenter cùm omnis noſtra cognitio intellectiua ortum habet à ſenſu(cũ intelligẽtem, iuxta Philoſophum in 2.de anima, neceſſe ſit phantaſmata ſpeculari.) Ideò ſicut Dæmon poteſt interiorem phantaſiam immutare, ſic etiam intellectum obtenebrare. Et hoc quidem non erit immediatè agere in animam, ſed mediantibus phantaſmatibus.Item,quia nihil amatur niſi cognitum.

Neceſſaria intelligens phantaſias ſpeculatur.

Dentur exempla ad placitum de Auro, quod amat auarus,quia intelligit eius virtutem,&c.Ideò obtenebrato intellectu,obtenebratur& ſua voluntas in ſuis affectionibus. Hoc autem poteſt facere Dæmon abſque Malefica & cum Malefica,imò & accidere poſſunt ex ſola incautela oculorum.Et de ſingulis trademus exempla.Nã vt Iac.1.dicitur. Vnuſquiſque tentatur à cõcupiſcentia ſua abſtractus & illectus.Deindè concupiſcentia cùm cõceperit, parit peccatum,peccatum verò, cum conſummatum fuerit, generat mortem.Sic Sichem cùm vidiſſet Dinam exeuntem ad videndum mulieres regionis, adamauit eam, & rapuit, & dormiuit cum illa, & conglutinata eſt anima eius cum ea.

Concupiſcentia mater peccati.

Geneſ.

Geneſ. 34. & ſecundum gloſſ. Infirmæ animæ ſic accidit, quando poſtpoſitis proprijs vt Dina negotia aliena curat, ſeducitur conſuetudine, & fit vna vnitate ſenſus cum illicitis.

De ſecundo, quòd etiam abſque maleficis oriatur interdum & tẽtatione Dæmonum principaliter, ſic declaratur. Nam Ammon ſororem ſuã Thamar ſpecioſiſſimam adamauit,& deperierat in eam valde,ita vt propter eius amorem ægrotaret,2.Reg.13.Non enim in tantum facinus ſtupri quis proſiliret,niſi in toto corruptus,& à Diabolo grauiter tentatus.Vnde gloſſa ibidẽ.Hoc monet nos, & ideò Deus permiſit, vt ſemper cautè agamus, ne vitia in nobis dominentur,& princeps peccati,qui falſam pacem periclitantibus ſpõdet,nos paratos inueniẽs improuisè trucidet.

Sancti etiam amore mulierum tentati.

De hoc ſecundo genere amoris refertus eſt liber ſanctorum Patrum,qui fert,quòd licet omnem tentationem carnalis concupiſcentiæ ſibi ſubtraxiſſent,tamen vltra quàm credi poteſt,tentabãtur aliquoties amore mulierum.Vnde & 2.Corinth.12.Apoſtolus dicit: Datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ,angelus Satanæ,qui me colaphizet,vbi gloſſa Tentando per libidinem datus eſt mihi.Tentatio autem, cui non conſentitur, non eſt peccatum, ſed materia exercendi virtutem.Et hoc intelligitur, de tentatione, quæ ab hoſte,non à carne,quæ ſemper eſt ad minus peccatum veniale, etiamſi ei non conſentiatur.Poterit prædicator aliqua exempla deducere ſi placuerit.

Stimulus carnis S. Pauli fuit amor mulierum.

Tentatio cui non conſentitur, non eſt peccatum.

De tertio quòd amor illicitus proueniat ex maleficijs Dæmonum, diſcuſſum eſt ſupra, & de hac loquimur tentatione.

Quomodo diſcernendum, an amor ex Diabolo vel maleficio procedat.

Et ſi quis diceret, quomodo poſſet diſcerni,quòd nõ ex Diabolo, ſed ſolum ex maleficio talis amor inordinatus procedit.Dicendum quòd ex multis.Primò, ſi taliter tentatus pulchram & honeſtam habeat vxorem, & oppoſitum conſtat de altera, &c. Secundo, ſi iudicium rationis omninò ligatur, quòd nullis plagis, ſeu verbis, aut factis, aut etiam confuſionibus ad deſiſtendum ab ea induci valeat.Et tertiò potiſſimè, quando ſe continere non poteſt, quin interdum inopinatè ſe etiam per longum ſpacium, non obſtante aſperitate itineris (prout ex talium cõfeſſione quiſque ſentire poteſt) ſe transferre habeãt,ſiue de die,

ſiue

siue de nocte. Nam sicut dixit Chrysost. super Matth. 20. de Asina quam Christus equitauit: quòd cùm Dæmon voluntatem hominis peccato possidet, quasi ad libitum trahit quò placet. Exemplum dãs de naui in mari perdito gubernaculo, quæ ad libitum venti proiicitur: & sicut qui equo potenter insidet, & Rex Tyranni habens possessionẽ. Quartò discernitur in eo, quod inopitatè & subitò vehuntur, & immutantur interdum, vt nihil eis obstare possit. Elicitur etiam ex ipsius personæ infamia. Et antequam ad viteriorem quæstionem de maleficijs, circa potentiam generatiuam procedamus, quæ etiam annexa est: Primò soluenda sunt argumenta.

Sequitur solutiones argumentorum.

AD argumenta autem respondendo. Ad primum, quòd voluntas hominis regatur à Deo, sicut intellectus ab Angelo bono. Patet solutio. Intellectus enim sicut tantum modò illustratur ab Angelo bono ad cognitionẽ veri: vnde sequitur amor boni: quia Verum & Ens conuertuntur. Ita & intellectus potest à malo obtenebrari in cognitionẽ veri apparentis: & hoc per cõfusionem specierũ, principijs sensitiuis i. virtutibus & potẽtiis sensitiuis interioribus repræsentatis: vnde sequitur amor inordinatus apparentis boni: puta corporalis delectationis, quam & tales quærunt.

Voluntas regitur à Deo, sicut intellectus ab Angelo.

Verum & Ens conuertuntur.

Ad secundum argumentũ, ꝙ intra corpora non possunt esse illa immutando, partim est verũ, & partim non, & hoc quò ad triplicem immutationem. Non enim possunt illa immutare, quantum ad eductionem alicuius formæ, siue substantialis, siue accidentalis: Quæ etiam potiùs dicenda est productio quàm immutatio, sine adminiculo alicuius alterius agentis, aut etiam sine Diuina permissione. Si autem loquamur de immutatione qualificatiua, vt de sanitate & infirmitate, sicut ex præcedentibus patet, possunt varias infirmitates etiam vsque ad ligamẽ rationis immittere, & sic odium & amorem inordinatum procurare.

Quomodo Dæmones mutationes in corporibus operetur.

Potest etiam addi tertia immutatio, quæ fit, quãdo Angelus bonus vel malus illabitur corpori, sicut dicimus, ꝙ Deus tantummodò illabitur animæ, idest essentiæ animæ. Sed vbi dicimus, ꝙ Ang. illabitur corpori, præcipuè malus,

Quemodo Diabolus illabatur obsessis.

vt in obsessis, ibi non illabitur infra terminos essentiæ corporis, quia sic ille solùmodò q̃ dat esse, scilicet Deus creator illabi põt, & continetur tanquam qui habet intrinsecam operationẽ animæ. Dicitur tamen illabi corpori, quãdo aliquid operatur circa corpus: Quia ibi est vbi operatur vt dicit Damasc. & tunc operatur infra terminos corporalis quantitatis: & infra terminos essentiæ corporis.

Diab. est vbi operatur.

Vnde elicitur quòd corpus habet terminos duplicis rationis, quantitatis & essentiæ. Et est distin. sicut inter suppositum & naturam. Vnde sicut corpori illabi possunt, ita & potentijs affixis organis corporalibus, & per consequẽs, possunt impressiones facere in potentias: Vnde per accidẽs talis operatio & impressio resultat in intellectum, cùm eius obiectum sit phantasma, sicut color visus, vt dicitur in 3. de anima. Et consequenter per accidens vsque ad voluntatem. Quia volũtas suum obiectum recipit ab intellectu sub ratione boni, secundum quod intellectus apprehẽdit aliquid in ratione boni, veri & apparentis.

De cogitationibus cognoscendis.

Ad tertium argumẽtũ, cognoscere cogitationes cordis est dupliciter, vel in suo effectu, vel vt sunt in intellectu. Primo modo nõ solùm Angelus, sed & homo cognoscere potest: licet Angelus subtilius vt patebit. Nã interdum cogitatio cognoscitur, non solùm per actum exteriorem, sed etiam per immutationem vultus. Et etiam Medici aliquas affectiones animi per pulsũ cognoscere possunt. Vnde Augustin. lib. de Diuin. Dæmon. dicit: quod aliquando hominum dispositiones, non solùm voce prolatas, sed etiam cogitatione conceptas, signa quædam ex animo, exprimuntur in corpore, tota facilitate perdiscunt. Quamuis in lib. Retractationũ hoc dicat non esse asserendum, quomodo hoc fiat; existimo quòd retractat, si quis diceret eũ sensisse, quòd cogitationes Dæmon cognosceret in intellectu.

Alio modo possunt cognosci cogitationes, prout sunt in intellectu, & affectiones prout sunt in voluntate, & sic solus Deus cogitationes cordiũ & affectiones voluntatum cognoscere potest. Cuius ratio est: quia voluntas creaturæ rationalis soli Deo subiacet, & ipse in eam solus operari potest, qui est principale eius obiectum & vltimus finis. Et ideò ea, quæ in volũtate sunt, vel ex volũtate sola depẽdẽt, soli Deo sunt nota. Manifestũ est aũt q̃ ex sola voluntate dependet

Voluntas hominis soli Deo subiacet.

dependet, quòd actu aliquis aliqua consideret. Quia cùm aliquis habet habitum scientiæ, vel species intelligibiles in eo existentes, vtitur eis cùm vult.

Probatur etiam ex his quæ dicta sunt, quia Angelus nõ potest illabi animæ, ergo non potest per naturam videre ea quæ sunt in anima, & quamdiu sunt in intimo animæ. Vnde quãdo arguitur: Dæmon non potest videre cogitationes cordium, ergo non potest corda seu mentes hominum ad amorem vel odium incitare. Dicitur, quòd sicut cognoscit, scilicet per effectus & subtiliori modo q̃ homo, ita etiã subtiliori modo põt immutare ad odiũ vel amorẽ cõmouendo phãtasmata & intellectũ obtenebrãdo. *Angelus non cognoscit ea quæ sunt animæ.*

Est etiam aliquid timorosis conscientijs & virtuosis pro eorum cõsolatione aduertendum: quòd immutatio sensibilis exterior, & corporalis, quæ cõcomitatur cogitationes hominis, quandoque est ita exilis & indeterminata, quod Diabolus per eã in certam cognitionem cogitationis venire non potest, præsertim quando studijs, aut bonis operibus vacant interpellatim, & tales tunc in somnis plus vexat: experientia hoc docet. Quandoque est ita fortis & determinata, quòd per illam potest cognoscere cogitationẽ, quantum ad speciem: vt quòd cogitat de inuidia, vel de luxuria. Sed an per eam possit certitudinaliter cognoscere quantum ad omnes circunstantias, vt videlicet super talem, vel talem, sub dubio dimittamus, sicut & reperimus. Nisi quod verum est, quòd tales circumstantias ex actibus postmodum cognoscere potest. *Cõsolatio pro meticulosis.* *Diab. vexat pios in somnis*

Ad quartum, quia licet illabi animæ tantùm conueniat Deo, tamen illabi corpori, & per consequens potentijs affixis corpori modo supra tacto, hæc potest conuenire Angelo siue bono siue malo: vnde amor & odium in tali homine accusari possũt. Ad aliud quòd virtus sensitiua sit dignior quàm nutritiua, quæ tamen non potest immutari ab eo: Dicendum, quòd imò super vim nutritiuam etiam posset, ita vt aliquid citiùs vel tardiùs dirigitur in os vel in carnem: sed ad illud non cooperatur, sicut ad impediendum vel agitandum vires sensitiuas interiores, vel exteriores, & hoc propter suum lucrum quod ex sensuum deceptione & intellectus illusione plurimùm procurat. *Sensitiua dignior nutritiua.*

An generatiuam potentiam, ſeu actum Venereum Maleſici impedire poßint: quod Maleficium in bulla continetur

QVÆSTIO OCTAVA.

SECVNDÒ, eadem veritas, ſcilicet, quòd adulteræ, fornicariæ, &c. amplius exiſtunt maleficis, oſtenditur per impedimentum maleficiale ſuper actum generatiuæ potentiæ. Et vt veritas magis eluceſcat, arguitur primò quòd non ſit poſſibile. Quia ſi tale maleficium eſſet poſſibile, poſſet etiam maritatis contingere: quod ſi cõceditur, tunc cùm matrimonium ſit opus Dei, & maleficium opus Diaboli, fortius erit opus Diaboli opere Dei. Si verò conceditur, quòd tantum modo fornicarijs & non maritatis, tunc redibit opinio, quòd maleficium nihil ſit in re, ſed tãtùm in opinione hominũ: cuius oppoſitum in prima quæſtione tactum eſt. Aut dabitur ratio cur iſtis & non illis contingere poſſunt; & cùm nõ videbitur ſubeſſe alia ratio, niſi quia opus Dei Matrimonium exiſtit. Et iſta ratio ſecũdum Theologos nõ concludit, vt patet in 4. diſt. 34. de impedimento maleficiali, manet adhuc argumentum, quòd opus Diaboli erit fortius opere Dei: Et cùm hoc ſit inconueniens aſſerere, ergo etiam inconueniens eſt aſſerere per maleficium poſſe impediri actum Venereum.

An per Maleficia impediantur res Venereæ.

Item Diabolus non poteſt impedire actus aliarũ virium naturalium, vt comedendi, ambulãdi, erigendi, quod videtur eſſe verũ ex eo, quia interimere poſſent totum mũdũ.

Prętereà cùm actus Venereus ęqualiter ſe habet ad omnem mulierem ſi impeditur: impeditur etiam ad omnem mulierem, ſed hoc eſt falſum, ergo & primum. Quòd falſum ſit docet experiẽtia, cùm tales qui dicunt ſe maleficiatos ſunt potentes ad alias, licet non ad illas quas cognoſcere nõ poteſt: quia videlicet non vult, vnde nihil põt in re.

In Contrarium & pro veritate eſt cap. Si per ſortiarias, 33. q. 8. Item omnium Theologorum & Canoniſtarum ſententia, vbi tractãt de maleficiali impedimẽto matrimonij.

Quod homo poteſt Diabolus ſubtilior poteſt.

Itẽ ratio alludit, cùm maior ſit poteſtas Dęmonis quàm hominis: & homo impedire poteſt potẽtiã generatiuã, ſiue per herbas frigidiſſimas, ſiue per alia impedimenta, &c, vt quiſque imaginari poteſt: ergo & Dæmõ, qui accu-

toris

tioris ſcientiæ exſtitit facere per amplius poteſt.

Reſponſio:ex duobus quæ ſuprà tacta ſunt, veritas ſatis patere poteſt,licet modus impediendi non ſit ſpeculatiuè declaratus. Nam tactum eſt, quòd maleficium non eſt ſolum opinione hominum,quaſi nihil in re,imò effectus innumeri maleficiales accidere poſſunt verè & realiter Deo permittente.Oſtenſum eſt etiam quòd Deus amplius permittit, ſuper vim generatiuam propter maiorem eius corruptionẽ, quàm ſuper alios actus humanos.Sed de modo, quo tale impedimentum procuratur,eſt aduertendũ, quòd non procurat ſolùm circa vim generatiuam, ſed etiam circa vim imaginatiuam ſeu phantaſiam.

Quinque modi impediendi Venerem,

Et ſuper hoc notat Petrus de Palude in ſuo 3. diſtin. 34. quinque modos, Dicit enim,quòd quia Dæmon, ex hoc quòd eſt ſpiritus, habet poteſtatem ſuper creaturam corporalem,ad motum localem prohibendum vel faciendum. Ideò poteſt corpora impedire ne ſibi appropinquent directè vel indirectè,interponendo ſe quandoque in corpore aſſumpto. Sicut accidit ſponſo,qui deſpõſauerat Idolum, & nihilominus cõtraxerat cum iuuencula,nec propter hoc poterat eam cognoſcere. Secundo modo hominem inflãmare ad actum illum,vel etiam refrigerare ab actu illo adhibendo,occultę virtutes rerum,quas optimè nouit ad hoc validas. Tertiò modo turbãdo æſtimationem & imaginationem,qua reddit mulierem exoſam.Quia poteſt,vt dictũ eſt,in imaginationem imprimere. Quarto reprimendo directè rigorem membri fructificationi congruenti, ſicut etiam motum localem reprimere poteſt. Quinto prohiberi miſsionem ſpirituum ad membra,in quibus eſt virtus motiua:quaſi intercludẽdo vias ſeminis,ne ad vaſa generationis deſcẽdat,vel ne ab eis recedat, vel ne excidat,vel emittatur,& multis alijs modis.

Deſpõſãs Idolum.

Et ſubdit de hoc quod ſuprà tactum eſt ab alijs Doctoribus,concordando dicens.Plus enim permittit Deus ſuper hunc actum,per quẽ primum peccatum diffunditur,quàm ſuper alios actus humanos:Sicut & ſuper Serpẽtes,qui magis incantationibus deſeruiunt, quàm alia animalia. Et poſt pauca dicit: Idem etiam de muliere eſt, quia poteſt imaginationem eius ſic dementare, vt exoſum habeat virum, quòd pro toto mundo non permittit ſe cognoſci.

Serpentes magis incantationibus obnoxij.

Pòst vult dare rationem, quare plus maleficiuntur viri circa talem actum, quam mulieres: & dicit, quòd quia tale impedimentum fit interdum per obstrusionem vasis, vel etiam per motum localem, reprimendo rigorem membri, quæ potiùs & faciliùs in viris cõtingere possunt, ideò plures viri maleficantur, quàm mulieres. Posset etiam quis dicere, q̃ ideò, quia plures mulieres superstitiosæ sunt quàm viri, & potiùs allicere cupiunt viros quàm mulieres. Vel etiam in dispunctum hoc faciunt mulieris coniunctæ, vt vtrobique faciant occasionem adulterandi, dum vir alias cognoscere potest, & non proprium & similiter vxor etiã alios habebat quærere amores.

Cur in Venereis magis maleficiuntur viri quam fœminæ.

Addit etiam, quòd Deus permittit amplius sæuire in peccatores quàm in iustos. Vnde Angelus dixit Tobiæ, In illos qui libidini vacant, accipit Dæmonium potestatem. Sed etiam aliquando in iustos, sicut in Iob: Sed non circa vim generatiuam, propter quæ debent facere confessiones & alia bona, Ne ferro manente in vulnere, frustra fit medicinam apponere. Hæc Petrus. Sed de amotione talis effectus patebit in tertia parte operis.

Incidentaliter aliqua dubia, in quæstione de impedimento cohabitationis matrimonialis, declarantur.

Actus carnalis cur respectu vnius, & non alterius mulieris impeditur.

INcidentaliter verò si quæritur. Quare actus ille aliquãdo impeditur respectu vnius mulieris, & non respectu alterius. Responsio secundum Bonauen. hæc est: Vel quia Sortilegus, seu Malefica ad hoc respectu personę determinatæ Diabolum immutauit: vel quia Deus respectu personæ cuiuslibet impedire non permittit. Occultum enim Dei iudicium hîc latet, vt patet in vxore Tobiæ. Et addit.

Modi impediendi vim generatiuam.

Si quæritur, quomodo Diabolus hoc facit, dicendum q̃ impedit generatiuam vim non impedimento intrinseco, lædendo organum, sed extrinseco, impediendo vsum, vnde quia est impedimentum artificiale, non naturale, ideò potest impedire ad vnam, quod non ad alias: Vel tollendo excitationem concupiscentiæ ad illam & non aduersus aliam, & hoc per virtutem propriam, vel herbam, vel lapidem, vel per aliquam naturam occultam. Et hæc conueniunt cum dictis Petri de Palude.

Præterea

Præterea cùm impotentia talis actus quandoq; ex frigiditate naturæ seu naturali defectu contingit. Si quæritur, quomodo potest discerni, quòd ex maleficio vel non maleficio contigerit. Respondit Host. in Summa (licet hoc nõ sit prædicandum publicè) quando virga nullatenus mouetur, & nunquam potuit cognoscere, & hoc est signum frigiditatis. Sed quando mouetur & erigitur, perficere autem non potest, est signum maleficij.

Quomodo frigiditas naturæ à Maleficio dignoscatur.

Notandum insuper quòd non solùm fit maleficium, ne quis actum illum exercere valeat, sed etiam aliquando fit ne mulier concipiat, vel vt abortum faciat.

Sed nota secundum Canonum sanctiones, quòd quique propter vindictę libidinem explendam, vel propter odium aliquid fecerit viro vel mulieri propter quod non posset generare vel concipere, reputatur homicida. Extra: de homicid. Si aliquis. Et nota, quòd communiter loquitur Canon de amatoribus seculi, qui suis amasijs per pocula, ne confusionem incurrant, talia procurant vel etiam per certas herbas, naturam nimium infrigidantes, absque auxilio Dæmonum. Vnde pœnitentes sicut homicidæ sunt puniẽdi. Maleficæ autem, per maleficia talia procurantes, sunt secundum leges vltimo supplicio puniendæ, vt suprà in prima quæstione tactum est.

Impotenter facientes sunt homicidæ.

Et pro solutione argumentorũ, vbi difficultatur, an matrimonialiter coniunctis talia contingere possint. Est vlterius aduertendum, quòd licèt ex his quæ tacta sunt, non pareat super hoc veritas, tamen verè & realiter illis in matrimonio, sicut & extrà contingere possunt. Et prudens lector, qui copiã librorum habet inueniet tam apud Theologos, quam Cãnonistas, præcipuè Extra: & in materia de frigidis & maleficiatis & in 4. dist. 34. mutuò concordantes, & duos errores reprobantes: præsertim circa matrimonialiter coniunctos qui sentire videbantur, quòd tale maleficium non posset contingere inter matrimonialiter cõiunctos, moti illis rationibus, quòd Diabolus non posset opera Dei destruere.

An maritatis possit impotẽtia machinari.

Maleficium esse reuera, nõ in opinione.

Et primus error, qui ab eis reprobatur, est contra illos, qui dicebant, maleficiũ nihil esse in mundo, sed tantùm esse in opinione hominum, qui ex ignorantias causarũ occultarum, & quas etiã nullus hominũ scire potest: aliquos

effectus naturales maleficijs imputabant, quasi illos efficerent non occultæ causæ, sed Dæmones per se vel maleficos. Hic error, licet ab omnibus alijs Doctoribus sub simplici falsitate reprobetur, tamen à Sancto Thoma acrius impugnatur, vbi ipsum tanquam hæresim condemnat, dicens q̃ hic error ex radice infidelitatis procedit: Et quia infidelitas in Christiano hæresis dicitur, ideò tales vt Hęretici meritò suspecti sunt. De qua tamen materia etiam in 1. quæstio. tactum est, licet ibi non taliter sit declaratum. Nam si quis alia dicta Doctoris Sancti in alijs locis considerat, rationes inuenit, quare asserit talem errorem extra radicem infidelitatis procedere.

Peripateticorum opinio de Dæmonibus.

Nam in quæstionibus de malo, vbi tractat de Dęmonibus, & in quæst. prima, An Dæmones habeant corpora naturaliter sibi vnita: Inter alia quæ ibi recitantur, mentio de illis, qui singulos effectus referebant ad virtutes cœlestiũ corporum: quibus & subesse dicebant occultas causas effectuum inferiorum: dicens. Considerandum est q̃ Peripatetici, Aristotelis sectatores, non posuerunt Dæmones esse, sed ea quæ attribuuntur Dæmonibus, dicebant prouenire ex virtute cœlestium corporum & aliarum naturalium rerum. Vnde Aug. dicit. 10. de ciuit. Dei. Porphirium visum fuisse q̃ herbis, & lapidibus, & animantibus, ac sonis certis ac vocibus, ac figurationibus atque figmentis quibusdam, etiam obseruatis in cœli cõuersione motibus syderum, fabricari in terra ab hominibus potestates syderum idoneas, varijs effectibus exequẽdas. Ex quibus apparet error, quòd omnia reducebant in causas occultas syderum, & Dęmones tantummodò fabricarentur ex opinione hominum.

Sed quòd hæc positio sit falsa, manifestè probat S. Thomas, ex hoc ibidem, q̃ reperiũtur aliquæ operationes Dæmonum, quæ nullo modo possunt ex aliqua naturali causa procedere, puta quòd aliquis obsessus à Dæmone loquatur linguam ignotam: & multa alia inueniuntur opera Dæmonum, tam in Arreptitijs quàm Necromanticis artibus, quæ nullo modo possunt nisi ex aliquo intellectu procedere, ad minus bona secundum naturam, licet mala secundum voluntatẽ. Et ideò coacti fuerũt propter inconueniẽtia tacta alij Philosophi ponere Dæmones esse. Licèt pòst in varios errores inciderũt, alijs putãtibus animas hominũ

à cor-

à corporibus exeuntes Dæmones fieri. Vnde & multi Aruſpices pueros occiderunt, vt animas eorum ſuos cooperatores haberent,& plures alij errores recitantur. *Animas hominum Dæmones fieri.*

Vnde patet,ꝙ non immeritò Doctor Sanctus dicit, talem opinionem ex radice infidelitatis procedere.Sicui placet,legat Aug.in 8 & 9.de ciu.Dei,ſuper varios errores infidelium,circa naturam Dęmonum.Quare etiam cõmunis ratio omnium Doctorum,quæ in præfata diſtinctione allegatur,contra huiuſmodi errantes,ſcilicet, maleficiũ aliquid eſſe negantes,magnæ eſt efficaciæ in ſententia, licet breuis ſit in verbis:vbi dicunt, ꝙ qui maleficium nihil eſſe in mundo aſſerunt,contrariantur omnium Doctorum ſententijs,& ſacræ ſcripturæ, declarantes Dæmones eſſe, & Dæmones habere poteſtatem ſupra corpora & ſupra imaginationes hominum,Deo permittente: Vnde & per eos Malefici ipſorum Dæmonum inſtrumenta, & ad quorum inſtantiam Dæmones interdum ad creaturam nocumenta operantur,Malefici dicuntur.

Et quidem quòd per reprobationem huius primi erroris à Doctoribus, non fit mentio de matrimonialiter coniunctis, tamen per reprobationẽ ſecundi erroris hoc patet. Dicunt enim, ꝙ aliorum error erat, quòd licet maleficium eſſet & abundaret in mundo, etiam contra carnalem copulam, tamen quia nullum tale maleficium poteſt cenſeri perpetuum, ideò nunquam dirimeret matrimonium iam contractum.Ecce quòd mentio fit de matrimonialiter cõiunctis.Improbando autem hunc errorem,(licèt declarare hoc non deſeruiat ad propoſitum, tamen propter eos qui copiam librorum non habent) notandum quòd improbãt per hoc, quòd talia aſſerere dicunt eſſe contra experimentum,& contra iura antiqua & noua. *Quando maleficiata impotentia matrimonium dirimat.*

Vnde dant talem Catholici Doctores diſtinctionem, ꝙ impotentia ex maleficio procreata,aut eſt temporalis, aut perpetua.Si temporalis,tunc non impedit.Tunc autẽ præſumitur eſſe temporalis, quando infra ſpacium trium annorum cohabitantes, & quantum poſſunt operam dantes, ſiue per Eccleſiaſtica ſacramenta, ſiue per alia remedia ſanari poſſunt.Si verò non ſanentur aliquo remedio, ex tũc præſumitur eſſe perpetua: Et tunc aut præcedit matrimonij contractionem & conſummationem, & ſic impedit *Impotentia temporalis vel perpetua.*

matrimonium contrahendum, & dirimit iam contractum. Aut sequitur matrimonij contractionem, sed non cõsummationem: & sic etiam, vt dicunt aliqui, dirimit matrimonium iam contractum. (Dicitur enim 33.q.1.capit.1. quòd coniugium confirmatur officio, scilicet, carnis, vt dicit gl.) Aut sequitur matrimonium consummatum, & tunc vinculum matrimoniale non dirimit. Plura ibi notantur: Extra, de frigid. & c. per Host. & Godfred. & Doct. etiã Theologos, vbi suprà.

Coniugium confirmatur officio.

Ad argumenta. Ad primum satis patet ex his quæ dicta sunt. Nam primò, q̃ Dei opera possunt destrui per opera Diaboli, si maleficium posset inter coniugatos cõtingere, non valet instantia, imò oppositum patet, cùm nihil possit Diabolus nisi Deo permittente. Item quia non per violentiam destruit vti tyrannus, sed per quandam artem extrinsecam, vt suprà patuit. ad secundum patuit suprà, quare potius Deus permittit super hunc actum Venereum quàm super alios actus. Potest etiam super alios quando Deus permittit. Vnde non valet quòd perimat mundum. Ad tertium similiter patet ex dictis.

An Maleficæ præstigiosa illusione operentur circa membra virilia quasi illa omninò sint à corporibus euulsa.

QVÆSTIO IX.

TErtiò, eadem veritas declaratur per Diabolicas operationes, circa membrum virile, cuius rei veritas vt magis eluceſcat, quæritur. An maleficæ valeant membra virilia virtute Dæmonũ verè & realiter, vel solũmodò præstigiosa apparitione auferre: & arguitur quòd verè & realiter, per argumentum à fortiori. Maiora possunt Dæmones, vt homines occidere, vel localiter trãsferre, vt suprà patuit de Iob, & Tobiæ 7. viris occisis: ergo etiam possunt membra hominis verè & realiter auferre.

An maleficæ reuera auferant virilia.

Præterea glossa super illud Psal. Immissiones per Angelos malos: Deus punit per malos Angelos, sicut populum Israëliticũ sæpe puniuit varijs languoribus, verè & realiter

corpo-

corporibus immissis: Ergo & huiusmodi infirmitates circa membrum tale immittere potest.

Si dicatur quòd potest Diuina permissione, tunc sic in præcedentibus dictum est, quòd Deus amplius permittit vim generatiuam maleficiati, propter primam corruptionem peccati, quæ per actum generantem in nos deuenit, ergo etiam amplius permittit super membrum illius potentiæ generatiuæ, vt ipsum totaliter auferat.

Præterea maior fuit conuersio vxoris Loth in statuam salis. Gen. 19. quàm auferre membrum virile, sed illa fuit vera & realis, & non apparens conuersio, (quia adhuc visibiliter, vt dicitur, supereſt illa statua.) Et factum fuit per malum Angelum, vt coacti à bonis, qui prius cæcitate eos percusserant, vt ostium domus inuenire non possent. Sicut etiã alię punitiones Gomorreorũ. Quia & glossa ibidẽ asserit, ipsam etiã illo vitio infectã: ergo, & ista facere possunt.

Vxor Loth à Diabolo fuit conuersa in statuam salis.

Præterea, quicunq; potest inducere formam naturalem, potest & illam auferre. Sed Dæmones formas naturales pluries induxerũt, vt patet de Magis Pharaonis, qui virtute Dæmonum ranas & serpentes fecerunt. Item Aug. in li. 83. q. dicit quòd omnia quæ visibiliter fiunt etiam per inferiores potestates, aëris, hæc non absurdè fieri posse creduntur: Sed hoc possunt facere homines, vt aliqua arte vel incisione membrum auferatur, ergo & Dæmones ista facere inuisibiliter quod alij visibiliter possunt.

Sed contra Aug. 18. de ciuit. Dei. Non est credendum, etiam hominis corpus Dæmonum arte vel potestate in bestialia lineamenta posse conuerti: ergo etiam à simili, non potest auferre hoc quod ad veritatem corporis humani deseruit. Item 3. de trin. dicit: Non est putandum, istis transgressoribus Angelis ad nutum seruire hanc visibilium rerum materiam, sed soli Deo.

Responsio. Nulli dubium, quin maleficæ quædam mira operentur circa membra virilia, vt ex visis & auditis plurimorum, imò & ex ipsa publica fama constat de hoc quòd per sensum visus aut tactus veritas illius mẽbri cognoscebatur. Quod qualiter fieri potest, dicendum: quòd licet dupliciter fieri possit, scilicet, verè & realiter, vt argumenta prima tetigerunt, & præstigiosa operatione. Ea tamen, quæ à maleficis fiunt circa huiusmodi, non fiunt nisi præ-

Quomodo membrum virile planè auferatur.

præstigiosa illusione: quæ tamen illusio non habet locũ in imaginatione patientis: Quia imaginatio eius potest verè & realiter æstimare aliquam rem non esse præsentem, licet per nullam operationem sensus exterioris, scilicet, visum, aut tactum percipit esse præsentem.

Vnde potest dici vera ablatio membri ex parte imaginationis patientis, licet non ex parte rei. quod qualiter fiat, sunt plura notanda. Primò duo modi quibus ista fieri possunt. Non mirum, ꝙ Diabolus sensus humanos exteriores decipere potest, qui interiores, de quibus suprà tactum est, illudere potest, formas reseruatas educendo ad principalia sua sensitiua. Decipit autem eos in sua naturali operatione vt quod visibile est sit illi inuisibile, tangibile intangibile, audibile inaudibile, & sic de alijs. Hæc autẽ veritas ita nihil ponit ex parte rei, ꝙ omnia fiunt ex immutatione organorum destruentium, ad visum, auditũ, &c. vt sunt oculi & manus, quibus immutatio iam fallitur sensus iudicium.

Possumus ista ex naturalibus quibusdam demonstrare, nam sicut vinum dulce, propter infectionem linguæ in febricitante, videtur amarum, vnde gustus decipitur, non ex parte rei, sed ex parte humorum. Ita & ibi nulla deceptio ex parte rei, quin ibi sit virga adhærens, sed deceptio ex parte organi sensus.

De illusione Satanæ.

Iterum, sicut suprà dictum est de vi generatiua, illã impediendo per impositionẽ alicuius alterius corporis eiusdem coloris & apparentiæ, ita & aliquod corpus planum figuratum colore carneo interponere possunt inter visum aut tactum oculorum & manuum, & inter ipsum verum corpus patiẽtis, ita ꝙ suo iudicio nihil valeat videre & sentire, nisi corpus planũ, & nullo membro interruptũ. Videãtur dicta S. Tho. in 2. dist. 8. art. 5. de præstigiosis illusionibus, & similiter secunda secundæ. q. 91. & in quæstionibus, de malo. Frequenter allegans illud Augustini, in lib. 83. q. Serpit hoc malum Dæmonis per omnes additus sensuales, dat se figuris, accommodat se coloribus, adhæret sonis, odoribus se subiicit, infundit se saporibus.

Prętereà alludit ratio, quòd non solùm per interpositionem alicuius corporis plani, non membrati talis illusio præstigiosa in videntẽ & tangente fiat, imo & per modum quo certi spiritus seu species reseruati educuntur ad sua

principia

principia sensitiua interiora, scilicet ad imaginationem & phantasiam, vnde contingit aliquid imaginari, ac si primò eliciatur ex sensu interiori. Nam vt in præcedēti quæstione tactum est, Dæmones virtute propria possunt localiter corpora mutare : Ex transmutatione autem spirituum & humorum, etiam secundum naturæ operationem, contingunt. Aliqua secundum imaginationem vel sensum videri naturaliter dico : quia & Philosophus in de som. & vi. assignans causam apparitionis somniorum dicit, quòd cum animal dormierit descendente plurimo sanguine ad principium sensitiuum, simul descendunt motus siue impressiones relictæ ex sensibilium motionibus quę in spiritibus sensibilibus conseruantur. Termini fuerunt superius declarati; ita quod tūc aliqua appareant ac si tūc primò à rebus exterioribus sensus immutarentur. Et quia hoc natura facere potest, à fortiori Diabolus formas seu species corporis plani, & non membro virili organisato, educere potest ad vim phantasticam & imaginatiuam, vt inse sensus iudicent, ac si in rerum veritate ita esset. Per hunc etiam modum, vt patebit inferius, homines videntur animalia, cum tamen non sint in rerum veritate.

Causa apparitionis somniorum.

Secundò notandi sunt alij modi faciliores ad intelligendum & prædicandum. Nam quia præstigium nihil aliud est secundum Isid. 8. Ethy. cap. 9. quàm sensuum quædam deluſio & præsertim oculorum. Vnde & dicitur à præstringo, quia aciem oculorum præstringit vt res videantur aliter esse quàm sint. Et vt Alexander de Alexādro dicit, Par. 2. Præstigium propriè sumptum, est illusio Dæmonis, quæ non habet causam ex parte mutationis rei, sed solummodò ex parte cognoscentis qui deluditur, siue quantum ad interiores sensus, siue quantum ad exteriores.

Præstigium quid.

Triplex ars præstigiosa.

Vnde in genere loquēdo, etiam de humana præstigiosa arte dicamus. Tribus modis potest fieri. Vna absque Dæmonibus, & illa potius dicitur deluſio, quia artificialiter fit agitatione hominū, ostendentium vel occultantiū aliquas res sicut fit in traiectionibus per Ioculatores vel per Mimos. Alius modus fit etiam sine virtute Dæmonū, vt potè naturaliter virtute corporum naturalium, vel etiam mineralium, quæ qui habent, possunt secundum quandam virtutem, huiusmodi rebus inditam rem ostendere, vel facere

Ioculatores.

appa

apparere non sic vt est. Vnde Thom. 1. par. q. 114. ar. 4. & secundum alios plures, quædam herba succensa, seu accensa fumigans, facit trabes apparere serpentes.

Trabes apparent serpentes.

Tertius modus delusionis est, qui fit per Dæmones, Deo tamen permittente. Habent enim Dæmones ex natura, vt patuit, quandam potestatem super quasdam res inferiores, quas possunt exercere circa illas, quando Deus finit, vt tũc etiam res appareant aliter quam sint.

Pro quo notandum tertiò, q; Dæmon potest quinque modis illudere aliquẽ, vt iudicet rem aliter quàm est. Primò artificiali traiectione, vt dictum est: quia quicquid homo scit per artem, ipse melius scire potest. Secundò modo naturali applicatione alicuius rei, prout dictum est, per interpositionem alicuius corporis, vt alterum occultetur, vel etiam ex phantasijs hominum illas perturbando. Tertio modo, vt quando in assumpto corpore ostendit se esse aliquam rem quæ non est, sicut Gregorius in primo Dialog. narrat, de Moniali, quæ comedit lactucam, quæ tamen, vt ipse Dæmon fassus fuerat, non lactuca, sed Dęmõ in lactucæ specie, aut in ista lactuca erat. Vel etiam contigit Antonio, in massa auri, quã in deserto reperit. Vel etiam quando hominem verum tegit, & facit vt brutũ animal videatur, prout iam dicetur. Quarto modo, vt quãdo turbat organũ visus, vt videatur res nubilosa quæ est clara, vel è cõuerso vt vetula videatur iuuencula. Nam & post fletum apparet aliter lumen quàm ante. Quinto modo, vt in imaginatiuã potentiam operãdo, & transmutationem specierum sensibilium, per commotionem humorum, vt suprà tactum est, faciendo, vt tũc quasi recentes, & nouæ apparitiones in ipsis potẽtijs sensitiuis causentur. Et sic tribus vltimis modis Dæmon illudere potest, præstigiosa arte sensus hominis: ac etiam secũdo modo. Vnde nulla difficultas, quin membrum virile occultare præstigiosa arte velit. Euidens indicium siue experimẽtum, quod nobis in officio Inquisitionis existentibus reuelatum fuit, infrà ponetur, vbi de his & alijs factis plura recitantur in secunda parte tractatus.

Monialis lactucam pro Dæmone comedit.

S. Antonius in massa auri reperit Dæmonem.

Post fletum aliter apparet lumen.

Quomodo maleficium à defectu naturali potest discerni.

INcidentalis quæstio, cũ certis alijs difficultatibus: quod sequitur. Petro ablatum est membrum, ignorat autẽ an per

per maleficium,seu aliàs Diuina permissione, per Dæmonis potentiam sit ablatum? Súntne modi cognoscendi, & discernendi inter ista? Responderi potest quòd sic. Primò quòd tales,quibus accidunt vt plurimùm sunt adulteri,seu alias fornicarij. Vnde dum amasijs non ad nutum seruiũt, seu eas relinquere volunt, alijs adhærendo,tunc in vindictam talia procurant, aut aliàs potentiam illius membri amputant.Secundo,cognoscitur per hoc,quòd non est durabile.Nam si non sit ex maleficio, tunc non est durabile, sed quandoque redibit.

An impotentia non durabilis sit ex maleficio.

Sed hic iterum suboritur dubitatio,an hoc sit ex natura maleficij,quod non sit durabile.Respondetur,quòd potest esse perpetuum,& durare vsque ad mortem,sicut etiam de impedimento maleficiali in matrimonio iudicant Canonistæ & Theologi, quòd reperitur temporale perpetuum. Nam dicit Godfre.in Summa.Maleficium non potest solui semper per illum qui fecit,vel quia est mortuus,vel quia nescit delere ipsum,vel quia maleficium est perditum.Vnde à simili dicere possumus, quòd maleficium Petro illatum erit perpetuum, vel quia illa malefica quæ fecit non potest eum sanare.

Maleficia tolluntur ab his qui fecerunt.

Maleficæ triplices.

Sunt enim maleficæ in triplici genere.Nam quędam sanant & lædunt:quędam lędunt,sed sanare nequeunt.Quędam tantummodo sanare videntur,id est,lęsiones amouere,vt inferiùs patebit. Sic enim nobis contigit. Nam duæ maleficæ mutuò rixantes , dum vna alteri improperaret, vna dixit:Non sum tam pessima sicut tu, quia quos lædo, sanare scio. Vel etiam durabit, vbi ante eius sanationem malefica discederet, vel locũ mutando, vel ab hac vita discedendo. Nam & S.Tho dicit: Maleficium quodlibet ita potest esse perpetuum,quòd non potest habere humanum remedium : quia & si habet remedium,non est tamen hoc homini notũ,vel licitũ:licèt Deus possit præstare remediũ per S.Angelũ,vel per Dæmonẽ, licet nõ maleficã cogẽdo.

Sunt quædam maleficæ quæ sanare iterum possunt.

Pœnitentiæ sacramentum est remedium contra maleficium.

Veruntamen summum remedium cõtra maleficium est Pœnitentiæ sacramentum.Extrà de frigi. Nam & infirmitas corporalis sæpè prouenit ex peccato , Extra de pœnit. cum infirmitas. Qualiter etiam maleficia sint auferenda, patebit in tertia parte tractatus,& in secunda parte,cap.6. tres aliæ differentiæ tanguntur.

Solu

Solutiones argumentorum.

PAtet ad primum: q̃ nulli dubium, quin ſicut Deo permittente occidere poſſunt homines, ita vt membrum illud ſeu alia auferre poſſint verè & realiter. Sed tunc Dæmones non operantur per maleficas, de quibus iam mentio habetur. Et per hæc etiam ad ſecundum patet ſolutio. Sed ad illud: q̃ quia Deus amplius permittit vim generatiuam maleficiare propter, &c. ergo etiam permittitur vt illud membrum verè & realiter auferatur. Nō valet vt ſemper hoc fiat. Quia non eſſet per modum maleficij hoc fiens: nec etiam Maleficæ hoc affectant, dum talia operantur, q̃ non habeant poteſtatem reſtituendi membrum quãdo volunt & ſciunt. Ex quo patet, quod non verè, ſed præſtigioſa arte auferetur. Ad tertium de cõuerſione vxoris Loth, dicimus, vera fuit & non præſtigioſa arte: nunc autem loquimur de arte pręſtigioſa. Ad quartum q̃ Dæmones poſſunt inducere aliquas formas ſubſtantiales, ergo etiam auferre. Dicitur quantum ad magos Pharaonis, q̃ fecerunt veros ſerpentes, & poſſunt Dæmones circa aliquas imperfectas creaturas, adminiculo alicuius alterius agentis, aliquos effectus producere, quæ non poſſunt circa homines, de quibus Deo magis eſt cura, iuxta illud: Nunquid Deo cura eſt de bobus? Poſſunt tamen ſemper, vt dictum eſt, Deo permittente, hominibus etiam nocere verè & realiter, aut etiam præſtigioſa arte, & per hæc etiam patet ſolutio ad vltimum argumentum.

Vxoris Loth conuerſio vera fuit, non præſtigioſa.

An maleficæ operantur circa homines, in beſtiales formas præſtigioſa arte illos tranſmutando.

QVÆSTIO X.

An homines transformentur in beſtias.

QVarto ipſa veritas declaratur: vel etiam homines transformant in beſtias, quod qualiter fiat, arguitur quòd non ſit poſſibile hoc fieri. 26. q. 5. Epiſcopi, ex Concilio Acquirenſi. Quiſquis credit poſſe fieri aliquam creaturam, aut in melius, aut deterius immutari, aut transformari in aliam ſpeciem vel in aliam ſimilitudinem, niſi ab ipſo creatore qui omnia fecit, & per quem omnia

ꝓia facta ſunt, ꝓculdubio infidelis eſt & pagano deterior.

Et vtamur argumentis S Thom.in 2.ſen.diſt.8. An Dæmones poſſunt imprimere in ſenſus corporales, præſtigijs deludendo. Vbi primò arguitur quòd non. Nam illa forma beſtiæ,quæ videtur,oportet quòd ſit alicubi:ſed nõ poteſt eſſe tantùm in ſenſu:quia ſenſus non habet aliquam ſpeciẽ niſi à rebus acceptam,& ibi non eſt vera beſtia:Per auctoritatem Gen. allegatam. Nec iterum poteſt eſſe in re quæ videtur,ſicut ꝙ mulier videatur beſtia:quę duę formæ ſubſtantiales non poſſunt eſſe in eodem ſimul & ſemel: Ergo tùm illa forma beſtiæ,quæ videtur,nullibi poſſit eſſe, ideò nulla præſtigioſa illuſio in oculo videntis fieri poteſt:cùm viſio per aliquam formam neceſſariò habeat terminari.

Præterea ſi dicatur, quòd forma illa ſit in aëre circumſtante,hoc non poteſt eſſe: tum quia aër non eſt ſuſceptiuus alicuius formæ ſeu figuræ,tum etiam quia non ſemper vnus & idem aër circa illam perſonam propter fluxibilitatem manere poteſt,præcipuè quando mouetur: Tũ etiam quia ſic videretur ab omnibus talis transformatio, quod tamen non fit:quia Dæmones non videntur ad minus ſanctorum virorum viſiones decipere.

Aër non eſt ſuſceptiuus alicuius figuræ.

Dæmones ſanctorum virorum oculos nõ decipiunt.

Præterea ſenſus, viſus, ſeu potentia viſiua eſt potentia paſſiua:ſed omne paſſiuum mouetur ab actiuo ſibi proportionato: Actiuum autem proportio natum ſenſui eſt duplex. Vnum quaſi originans actum,ſcilicet obiectũ. Aliud autem quaſi deferens,ſicut medium:Sed forma illa quæ videtur non poteſt eſſe obiectũ ſenſus,neque etiam medium quaſi deferens. De primo,ſcilicet,quòd non poteſt eſſe obiectum,quia à nulla re ſumi poteſt: vt in præcedenti argumento tactum eſt,cùm non ſit in ſenſu à re accepta,nec in ipſa re,nec & etiam in ipſo aëre quaſi in medio differente, vt priùs tactum eſt in tertio argumento.

Præterea, ſi Dæmon mouet vim cognitiuam interiorẽ, aut hoc facit ſe obiiciendo virtuti cognitiuæ,aut hoc facit immutando ipſam: Non autem hoc facit ſe ei obiiciendo: quia oporteret quod vel aſſumeret corpus,& ſic non poſſet interius ingredi ad organũ imaginationis: Cùm duo corpora non ſint ſimiliter in eodem loco: neque in aſſumendo phantaſma, quod etiam eſſe non poteſt: quia phantaſma non eſt ſine quantitate.

Phantaſma non eſt ſine quantitate.

Similiter etiam non poteſt hoc facere immutãdo. Quia, aut immutaret alterando, quod videtur non poſſe facere, quia omnis alteratio fit per qualitates actiuas, quibus dæmones carent: Aut immutaret tranſmutando ſiue localiter mouendo, quod videtur eſſe inconueniens, duabus rationibus. Primò quidem, quia tranſmutatio organi non poſſet fieri ſine ſenſu doloris. Secundo, quia ſecundum hoc Dæmon non oſtenderet huiuſmodi niſi nota: cùm tamen Auguſt. dicat, quòd oſtendit huiuſmodi formas & notas & ignotas. Ergo videtur, quòd Dæmones nullo modo poſſunt imaginationem vel ſenſum hominis decipere.

Apparet ſolum homines beſtias factos.

Sed contra Aug. 18. de Ciu. Dei, dicit, quòd tranſmutationes hominum in animalia bruta, quæ dicuntur arte Dæmonum factæ, non fuerunt ſecundum veritatem, ſed ſolùm ſecundum apparentiam. Hoc autem fieri non poſſet, ſi Dæmones humanos ſenſus trãſmutare nõ poſſẽt. Præterea alludit & auctoritas Aug. in lib. 83. q. quę ẽt prius allegata fuit: Serpit hoc malũ Dæmonis p oẽs addit⁹ ſenſuales, &c.

Reſponſio. Si lector voluerit ſuper modum tranſmutandi inſpicere, inueniet in 2. part. operis. c. 6. varios modos. Ad præſens tantũmodo ſcolaſticè præcedendo, dicamus trium Doctorum ſententias concordantes, in eo quod Diabolus poteſt phantaſiã hominis decipere, vt homo verè animal videatur. Inter quas etiam vltima ſubtilior cæteris, quæ S. Tho eſt, & prima eſt domini Antonini 1. par. ſummæ tit. 5. c. 5. §. declarantis: quòd Diabolus phantaſiam hominis ad decipiendum quandoque operatur: & præcipuè circa illuſionem ſenſuum, & declarat naturali ratione, canonis auctoritate, & experimentorum multiplicitate.

Diabolũ phãtaſiam hominis operari.

Primum ſic: Corpora naturaliter ſubduntur & obediunt naturæ Angelicæ quantum ad motum localem. Angeli autem mali, etiamſi amiſerunt gratiam, non tamen virtutem naturalem, vt ſæpiùs ſuprà tactum eſt. Cùm autem potentia phantaſtica, ſiue imaginatiua ſit corporalis, ideſt, affixa organo corporeo, naturaliter ſubditur etiã malis, vt poſſint eam tranſmutare, cauſando varias phantaſias, ex diſcenſione humorum & ſpirituum, ad principium ſenſitiuum procurata ab eis. Hæc ille: & ſubdit: Patet & ex hoc Canone. 26. q. 5. Epiſcopi. Illud non eſt omittendum, quòd quædã ſceleratæ mulieres poſt Satam retro conuerſæ, Dæmonum illuſionibus

illuſionibus & phantaſmatibus ſeductæ,credunt ſe & profitentur,cum Diana horis nocturnis. Dea paganorum, vel cum Herodiade, & cum innumera mulierum multitudine equitare,ſuper quaſdam beſtias, & multa terrarum ſpatia, intempeſtę noctis ſilentio pertranſire:& infra.Quapropter ſacerdotes prædicare debent populo Dei, vt nouerint omninò hæc falſa eſſe, & non à Diuino,ſed à maligno ſpiritu alia phantaſmata mẽtibus fidelium irrogari. Si quidem ipſe Satanas trãsformat ſe in diuerſarum perſonarum ſpecies atque ſimilitudines,& mentem, quam captiuam tenet,in ſomnis deludendo per deuia quæque deducit.

Et quidem intellectus huius Canonis in 1. quæſtione tactus eſt,quò ad quatuor quæ prædicanda ſunt. Sed quod non valeant etiam vehi,vbi hoc affectant & non impediũtur Diuina virtute, ſic non eſſet verus intellectus:quia ſæpiſſimè homines inuiti & non malefici per multa terrarũ ſpacia corporaliter transferantur.

Sed quia vtroque modo poteſt fieri, ſequitur in præfata ſumma,& in c.nec mirum,ea.q.Aug.narrat q̃ in libris Gẽtiliũ legitur de quadã maga dicta Circe quę ſocios Vlyſſis mutauerat in beſtias:quod magicis præſtigijs potiùs fingebatur, quàm in rerum veritate compleretur, alterando phantaſias hominum, vt patet hoc etiam per plura exẽpla.

Circe non reuera mutauit ſocios Vlyßis.

Legitur enim in Vita Patrũ,quòd quędã iuuencula,quia aſſentiri noluit cuidã iuueni,de turpitudine eam ſolicitanti,ipſe iuuenis turbatus ex hoc, à quodã Iudæo procurauit maleficium fieri cõtra illã,quo peracto mulier conuerſa eſt in equam. Quæ conuerſio non fuit ſecundũ rei veritatem, ſed ſecũdũ ludificationẽ Dęmonis immutãtis phantaſiam & ſenſum ipſius mulieris,& aſpiciẽtiũ eam,vt videretur equa,quę erat vera mulier. Vnde ducta ad beatum Machariũ,nõ potuit Diabolus ita operari, q̃ illuderet ſenſus eius ſicut aliorũ,propter ſuã ſanctitatem;nã ſibi videbatur mulier vera, non equa:cuius tandẽ oratione liberata eſt ab illa illuſione:dicens hoc ſibi accidiſſe, quia nõ vacabat diuinis,nec frequentabat ſacramenta, vt dicebat: ideò diabolus poteſtatẽ habuerat ſuper eam, & ſi aliàs eſſet honeſta.

S. Macharius curat virginẽ viſam equam.

Poteſt igitur Diabolus per commotionem interiorum ſpirituum & humorum, operari ad immutandum actum & potẽtiã,nutritiuæ, ſenſitiuæ & appetitiuæ, & cuiuſcun-

quæ potentiæ corporalis organo vtentis: ſecundum B. Th. 1. par. q. 91. Sicut credi poteſt fuiſſe geſtum ſuper Simonem Magum in incantationibus ſuis, quæ de eo narrantur. Sed nihil horum poteſt Diabolus facere, niſi Deo permittente, qui cum Angelis ſuis bonis frequenter reprimit malitiam eius, decipere nos & nocere quærentis. Vnde dicit Auguſt. loquens de Maleficis. Hi ſunt, qui permiſſu Dei elementa concutiunt, hominum mentes perturbant minus confidentiam in Deo. 26. q. 5. nec mirum.

Simonis Magi artes.

Vir vxorẽ non videre ſuſtinens.

Horum etiam operatione per maleficam artem fit quãdoque, vt vir non poſſit videre vxorem, & è cõuerſo: Et hoc per immutationem phantaſiæ, repræſentando ei talem, vt rem odibilem & horribilem. Ipſe etiam Diabolus vigilantibus, & dormientibus, ſuggerit repræſentationes turpium phantaſiæ, ad decipiendum & inducendum ad malum. Verùm quia peccatum non conſiſtit in imaginatione, ſed in voluntate, ideò ex huiuſmodi phantaſijs per Diabolũ ſuggeſtis, & alterationibus varijs, homo nò peccat, niſi voluntate propria peccato aſſentiat.

Peccatum non conſiſtit imaginatione ſed voluntate.

Secunda ſententia ad idem modernorũ Doct. declarantes, primò quid ſit præſtigiũ, & quot modis Dæmon poteſt huiuſmodi illuſiones cauſare. Hic nota q̃ Anto. allegat ea quæ in præc q. 9. tacta ſunt, vnde nõ eſt opus ea renouare.

Tertia ſentẽtia eſt S. Th. & eſt reſpõſum ſuper argumẽtum, quo quæritur, vbi ſit illa forma beſtiæ quæ videtur, aut in ſenſu, aut in re, aut in aëre circunſtante: & eſt talis, quòd illa forma beſtiæ, quæ videtur, non eſt niſi in ſenſu primo interiori, & per fortẽ imaginationẽ reſultat in ſenſum exteriorem quodammodo. Et quòd ibi ſit, poteſt per Dæmonis operationem contingere dupliciter.

Imaginando.

Vno modo, vt ſpecies animalium dicamus, quæ ſunt in theſauro imaginationis reſeruatæ. fluant operatione Dæmonũ ad organa ſenſuum interiorum: Sic etiam inſomno contingit, prout ſuprà declaratum eſt. Et ideò quando illæ ſpecies contingunt organa ſenſus exterioris, puta viſus videntur ac ſi eſſent res præſentes extra, & actu ſentirentur.

Senſus recipiendo.

Aliud modus poteſt eſſe ex immutatione organorũ interiorum, quibus mutatis, fallitur ſenſus iudicium, ſicut apparet in eo qui habet guſtum corruptũ, cui omnia dulcia videntur amara, & parum differt à primo. Hoc autẽ facere poſſunt

poſſunt etiam homines virtute quarundam rerum naturalium, ſicut ad vaporationem cuiuſdam fumi trabes domus videntur ſerpentes, & multa experimenta huius inueniuntur, vt ſuprà tactum eſt.

Solutiones argumentorum.

AD argumenta patet ad primum, quòd textus ille ſæpè allegatur, & malè intelligitur. Nam quò ad hoc, quòd loquitur de trãsformatione in aliam ſpeciem vel ſimilitudinem, declaratum eſt qualiter hoc fieri poteſt præſtigioſa arte. Sed quò ad hoc quod dicit, quòd non poſſit fieri aliqua creatura virtute Dęmonis, ſi capitur Fieri pro Creari, manifeſtũ eſt. Quod ſi verò non capitur fieri pro naturali productione, ſic certum eſt quòd non poſſunt facere aliquas creaturas imperfectas. Quod qualiter ſit, declarat Sanctus Thomas vbi ſuprà. Nã dicit, ꝙ omnes tranſmutationes corporaliũ rerum, quę poſſunt fieri per aliquas virtutes naturales, ad quas pertinent ſemina, quæ in elemẽtis huius mundi inueniuntur, puta in terra, vel aquis, ſicut relinquunt ſua ſemina ſerpentes & ranæ, & his ſimilia poſſunt fieri per operationes Dæmonum, huiuſmodi ſeminibus adhibitis. Sicut cùm aliqua res tranſmutatur in ſerpentes vel ranas, quæ per putrefactionem generari poſſunt.

Fiunt à Dæmonib. creaturæ, at non creantur.

Ex ſeminibus creat Diabolus.

Illæ verò tranſmutationes corporalium rerum, quæ non poſſunt virtute naturæ fieri, nullo modo operatione Dæmonum, ſecundum rei veritatem, perfici poſſunt: Sicut quòd corpus humanum mutetur in corpus beſtiæ, aut quòd corpus mortui reuiuiſcat. Quod ſi fieri videatur, apparentia eſt præſtigioſa, aut Diabolus in aſſumpto corpore ſe agitat coram hominibus.

Quæ naturâ tranſmutare poteſt, eadem etiam Diabolus.

Fortificantur iſta. Nam Albertus in libr. de animal. vbi quærit: An Dæmones, ſeu etiam dicamus Malefici, poſſint facere verè animalia. Reſpondit quòd ſic, Deo permittẽte, & hoc quò ad imperfecta animalia. Sed non poſſunt in inſtanti, ſicut Deus facere, ſed motu quodam, licet ſubitò, ſicut patet de Maleficis Exod. 7. ſuper iſta: Vocauit Pharao ſapientes: dicit. Dęmones diſcurrunt per mundum & colligunt diuerſa ſemina, & eorum adaptatione poſſunt prorumpere diuerſas ſpecies. Et gl. ibidẽ ſic dicit: Dũ per incãtationẽ Dæmonũ malefici aliquid efficere conãtur, diſcurrũt ꝑ mũdũ, & ſemina ſubitò eorum, de quibus hoc agitãt,

afferunt,& sic ex illis permittente Deo nouas species producunt.Hæc etiam superiùs tacta sunt.

An Diaboli facta miraculosa dicantur.

At vbi difficultas suborietur: An talia facta Dæmonum essent opera miraculosa dicenda. Responsio patuit ex præcedentibus, q̃ etiã Dæmones aliqua vera miracula facere possunt,ad quæ virtus naturæ particularis se extendere potest.Et licet talia sint vera, non tamen ad veri cognitionẽ ab eo fiũt:secundũ quem sensum opera Antichristi possunt dici signa mendacia,quia ad seductionem hominum fiunt.

Antichristi miracula qualia.

Patet & solutio ad aliud argumentum de subiecto formæ dicamus.Bestiæ forma,quæ videtur,nõ est in aëre,nec in ipsa re,vt patuit,sed in ipso sensu, prout ex sententia S. Tho.vt superiùs declaratum est.

Ad illud, quòd omne passiuum mouetur ab actiuo sibi proportionato,conceditur.Et quãdo infertur, quòd forma illa,quæ videtur,non potest esse obiectum originans actũ, seu eliciens,eò quòd à nulla re sumatur: Dicitur q̃ imò à te:quia à specie sensibili in imaginatione reseruata, quam educere potest,& imaginationi,seu etiam sensitiuæ potentiæ offerre potest,vt dictum est suprà.

Ad vltimum dicendum, q̃ Dæmon non immutat potẽtiam sensitiuam & imaginatiuam,se ei obiiciendo,vt ostẽsum est,sed eam transmutando,non quidem alterando,nisi quantum ad motum localem: Quia non potest de se imprimere nouas species,vt dictum est.Immutat autem trãsmutando, id est,localiter mouendo: Et hoc iterum facit non substantiam organi diuidendo,vt sic consequatur sensus doloris:sed mouendo spiritus & humores.

Nouum dupliciter dicitur.

Quod autem vlterius obiicitur, quòd sequeretur, q̃ secundum hoc Dæmon non possit aliquid noui homini demonstrare,secundum imaginatiuã visionẽ.Dicendum est, quod nouum aliquod potest intelligi dupliciter. Vno modo totaliter nouum,& secundum se,& secundum sua principia,& secundum hoc dæmon non potest aliquid nouum homini secundum visionem imaginariam demonstrare: Non enim potest facere, quòd cæcus natus imaginetur colores,vel quòd surdus natus imaginetur sonos. Alio modo dicitur aliquid nouum,secundum speciem totius, puta si dicamus esse nouum, in imaginatione, quòd aliquis imaginetur montes aureos quos nunquã vidit,quia tamen

Aureos mõtes imaginantes.

vidit

vidit & aurum & montem, potest naturali motu imaginari phantasmata aurei montis: & hoc modo potest Dæmon aliquid noui imaginationi offerre.

Quid de lupis, interdum homines & pueros ex cunabulis rapientes & comedentes sentiendum sit, an etiam præstigiosa arte per maleficas fiat.

INcidentalis quæstio de lupis, interdum homines & pueros è domibus rapientes & comedentes, & cum magna astutia discurrentes, ita vt neque aliqua arte aut potentia lædi aut capi valeant. Dicendum est, q̃ hoc interdum habet naturalem causam, interdum verò prestigiosam artem, dum per maleficas contingunt. De primo Albertus de animal. dicit, quòd ex quinque causis prouenire potest. Aliquando propter famis augmentum, sicut & cerui aliquando & aliæ bestiæ hominibus appropinquant. Aliquando propter ferocitatem virium, & hoc in regionibus frigidis, & etiam quando habent catulos. Sed quia de his nihil ad propositum, dicimus, quòd Dæmonum illusione fiunt, quando Deus propter peccata punit aliquem populum, iuxta illud Leui. 16. Si non feceritis mandata mea, mittam in vos bestias agri quæ consumãt vos, & pecora vestra, & Deut. 32. Dentes bestiarum immittam in eos cum furore, &c.

Ex quinque causis cõtingit animalia infesta esse hominibus.

Animalium noxæ sunt pœnæ Diuinæ.

Per quem autem modum. An sint veri lupi, vel Dæmones in formis sic apparentibus: dicitur quòd sunt veri lupi, sed obsidentur à Dæmonibus: Vel agitantur duplici modo. Vno modo absque maleficorum operatione, sicut quadraginta duobus pueris contigit, à duobus vrsis de sylua exeũtibus, quos iugulauerunt, propter irrisionem factam Helisæo prophetæ dicendo, ascẽde Calue. &c. Et de leone, quis Prophetam Dei iussum non implentem occidit. 3. Reg. 13. Et historia de Episcopo Viennensi, qui Litanias minores instituerat ante Ascensionem Domini, eò quòd lupi ciuitatem intrantes homines vorauerunt publicè.

Litaniæ institutæ Viennæ contra lupos.

Alio modo & maleficorum illusione. Sicut Guil. vbi suprà, narrat de quodam viro, qui se conuerti putabat in lupum, certis temporibus quibus in antris latitabat. Illuc enim certo tẽpore iuit, & sibi interim cùm fixus maneret videbatur quòd lupus ipse factus, circumiret pueros deuorando, & cũ illud realiter solũ Dæmõ quẽdã lupũ possidens, faceret

Exemplum de Lycanthropo.

faceret putabat falsò se somnians circumire. Et sic tamdiu dementatus fuit, quousque inuentus est iacere in sylua raptus. Delectatur in his Dæmon, vt paganorũ errorem qui homines & vetulas in bestias mutari credebant, inducat. Vnde discernitur q; ex singulari Dei permissione, & Dæmonum opere talia eueniunt, & non ex naturali aliquo defectu, quando nulla arte, aut potentia lædi aut capi possunt. Sicut etiam Vincen. in specul. hist. lib. 6. ca. 40. narrat: In Gallia, inquit, ante Christi incarnationem, & ante bellum Punicum lupus Vigilibus vagina gladium abstulit.

Lupus vigilibus gladium surripuit.

Quod obstetrices Maleficæ, conceptus in vtero diuersis modis interimunt, aborsum pocurant, & vbi hoc non faciunt, Dæmonibus natos infantes offerunt.

QVÆSTIO XI.

QVintò, sextò, & septimò insimul veritas suprà dicta probatur per quatuor horrendos actus, quos, circa infantes in vtero & ex vtero matris exercent. Quæ cùm per mulieres Dæmones exercere habent, & non per viros, ideò potiùs mulieres quàm viros sibi associare ille homicida satagit, & sunt huiusmodi opera.

Nam Canonistæ plus quam Theologi de maleficiali impedimento tractantes, vbi suprà, dicunt q; maleficium fit, non solùm ne quis actum carnalem exercere valeat, de quo suprà dictum est, sed etiam fit, ne mulier concipiat, vel si concipit q; tunc aborsum faciat. Et additur tertius modus cum quarto, quòd tunc aborsum non procurant, q; tunc infantem consumunt vel Dæmoni offerunt.

De primis duobus modis non est dubium cùm per naturalia homo absque Dęmonum auxilio, vt per herbas, vel alia impedimenta procurare possit, q; mulier non possit generare, vel concipere, vt suprà tactum est. Sed de alijs duobus: quòd etiam à Maleficis procurantur, differendum est: nec opus est argumenta deducere, vbi euidentissima iudicia & experimenta hęc reddunt credibilius.

Et de primo quòd certę Maleficæ contra humanę naturæ inclinationẽ, imò aduersus omniũ bestiarũ cõditiones, supina, duntaxat specie excepta infantes deuorare, & comedere

medere solent: Est Inquisitor Cumanus, de quo suprà mẽtio habita est, qui hæc nobis retulit, quòd ea de causa ab incolis Comitatus Burbiæ vocatus ad inquisitionem faciendam, eò videlicet, ꝙ quidam cùm puerum ex cunis amisisset, & explorando conuentionem mulierum nocturno tempore, vidisset & perpendisset infantem occidi, & liquore ebibito deuorare. Ideò, vt prius tactum est, vnico anno, qui & fuit annus proximè elapsus, quadraginta & vnam Maleficam igni tradidit, certis alijs ad Dominum Archiducem Austriæ Sigismundum fugam capiẽtibus. Adsunt pro confirmatione huius scripta quædam Io. Nider in suo Formicario cuius vtique & eorum quæ scripsit recens memoria supersit, vnde non incredibilia, sicut apparent, existunt. Sed & hoc, quòd maiora damna in his omnibus obstetrices Maleficę procurant, prout Maleficæ pœnitẽtes nobis & alijs sæpiùs, retulerunt: dicentes, Nemo fidei catholicæ ampliùs nocet, quàm obstetrices: Vbi enim pueros non interimunt, tunc quasi aliquid acturæ foris extra cameram infantes deferunt, & sursum in aëre eleuantes, Dæmonibus offerunt. Modus autem in huiusmodi flagitijs qui obseruatur, in secunda iam parte patebit, & cap. 7. quam & aggredi necesse est prius vnicam dumtaxat decisionem quæstionis de permissione Diuina præmissa. Dictũ est enim à principio, tria necessariò ad maleficialem effectum concurrere. Dæmonem cum Malefica & Diuinam permissionem.

Exempla mulieres infantes vorare.

XLI. Maleficæ combustæ.

Io. Nider formicarum.

Obstetrices Maleficissimæ.

An Dei permissio concurrat ad maleficia.

QVÆSTIO XII.

DEinde considerandum est de ipsa permissione Diuina, circa quam quatuor quæruntur. Primò an necessarium sit ipsam permissionem ad maleficialem effectum concurrere. Secundò, quòd Deus iustè permittit creaturam ex natura peccabilem, etiã actum maleficialem & alia horrenda flagitia perpetrare, alijs duabus permissionibus præsuppositis. Tertiò, quòd maleficiorum flagitia, cuncta mala, quæ Deus fieri permittit, excedunt. Quartò, qualiter hæc materia sit populo publicanda.

CIrca tertium principale huius primæ partis tangens Diuinam permissionem, quæritur, An Diuinam per-

missionem in his operibus maleficorum commẽdare ita sit Catholicum, ꝙ eius oppositum, scilicet redarguere illam omninò sit hæreticum. Et arguitur quòd non sit hæreticũ, asserere, quòd Deus tantam potestatem nõ permittat Diabolo in huiusmodi maleficijs. Refutare enim illa, quæ in contumeliam creatoris possunt credere, est Catholicum & non Hæreticum. Sed asserere, quòd Diabolo non permittatur talis potestas nocendi hominibus, est Catholicum, probatur, quia oppositum asserere, videtur cedere in contumeliam creatoris. Nam sequeretur ꝙ nõ omnia sint subiecta Diuinæ prouidentiæ, eò ꝙ omnis sapiens prouisor excludit defectum & malum, quantum potest ab his quorum curam gerit. Cùm autem ea, quæ per maleficia fiunt, si à Deo permittuntur, ab eo non excluduntur: & si ab eo non excluduntur, non erit sapiens prouisor ipse Deus, & sic non subsunt omnia suæ prouidentiæ, quod quia falsum est, ideò hoc falsum quòd Deus permittat.

Præterea ille aliquid permittit fieri, quod posset impedire, si vellet, aut quod non potest impedire etiã si vellet, sed neutrum illorum Deo potest conuenire. Non primum quia talis iudicatur inuidus, non secundum, quia talis iudicatur impotens. Tunc quęritur incidẽtaliter. Hoc maleficiũ Petro accidit, & Deus potuit impedire, & nõ fecit, ergo Deus est inuidus, seu nõ habet curã de oĩbus. Si verò nõ potuit impedire ẽt si vellet, tũc nõ est omnipotẽs: Quę oĩa sicut incõueniens est asserere, s. Deũ non habere curã oĩm, &c. ergo & hoc ꝙ maleficia ex Dei permissione cõtingũt.

Præterea quicũque dimittitur sibi, & est dominus actuũ suorum, non subest permissioni aut prouidentiæ alicuius gubernantis. Sed homines sibiipsis dimittuntur à Deo, secundum illud Eccl. 15. Deus ab initio constituit hominẽ, & reliquit eum in manu consilij sui. Specialiter etiam mali in suis operibus relinquuntur, secundum illud: Dimisit eos secundum desideria cordis eorum. Igitur non omnia mala diuinæ permissionis subduntur.

An Deus sinat hominem suo arbitrio viuere.

Præterea Aug. dicit in Enchiridio, sicut etiam Philoso. in nono meta. Melius est quædã nescire quàm scire, vt vilia, sed omne quod est melius, est Deo attribuendũ. Ergo Deus non impedit se de illis viliſſimis maleficiorũ operib. vt illa permittat vel non. Ad idem Apostolus 2. Corinth. 9.

Vilia non sunt scienda.

c. Non

c. Non est Deo cura de bobus. Et eadem ratione de alijs irrationalibus creaturis. Vnde quando maleficiantur vel non est Deo cura, nec etiam eius permissioni, quæ ex eius prouidentia procedit, subduntur.

Non est Deo cura de bobus. Necessitas non requirit prudentiã.

Præterea quæ ex necessitate contingũt, prouidã permissionem non requirunt, sicut nec prudentiam. Patet hoc per Phi. 2. Eth. Prudentia est recta ratio cõtingentium, de quibus est consilium & electio, Sed plures effectus maleficiales ex necessitate contingunt. Puta quando ex aliqua causa & influentia corporum cœlestium accidunt infirmitates, vel aliqua alia quæ nos iudicamus maleficia: vnde non semper subduntur diuinæ permissioni.

Præterea si permissione Diuina homines maleficiãtur, tũc quęritur: Cur potius super vnũ quàm super aliũ. Si dicatur q; propter peccata, quę magis abundãt in vno quàm in altero, hoc videtur esse falsum, quia tunc maiores peccatores amplius maleficerẽtur, cuius contrariũ dum apparet, eò q; minus in mũdo puniũtur. Iuxta illud: Benè est omnibus qui præuaricãtur: ita etiam maleficiãtur. Patet denique ex eo, q; innocentes pueri & alij iusti amplius maleficiantur.

Benè est impijs.

Sed cõtrà, Deus permittit, licet nõ velit malũ fieri, & hoc propter perfectionẽ vniuersi. Dion. 3. c. de diu. nom. Erit malũ ad omnes, id est perfectionẽ vniuersi cõferens. Et Aug. in Ench. Ex omnibus bonis & malis cõsistit vniuersitatis admirabilis pulchritudo. Inquantum etiã illud quod malũ dicitur, benè ordinatũ, & in loco suo positũ, eminẽtius cõmẽdat bona, vt illa magis placeãt & laudabiliora sint, dum cõparantur malis. Itẽ S. Tho. improbat opinionẽ illorum, quòd licet Deus non velit mala, quia neq; creatura aliqua appetit malum, siue appetitu naturali, siue animali, siue intellectuali, quæ est volũtas cuius obiectũ est bonũ, vult tamẽ mala esse, vel fieri, hoc dicit esse falsum. Quia Deꝰ neq; vult mala fieri, neq; vult mala non fieri, sed vult permittere mala fieri, & hoc est bonũ propter perfectionẽ vniuersi.

Deus permittit.

Mala non vult.

Bona & mala, pulchritudinem constituunt.

Malum fieri est bonum propter perfectionem vniuersi.

Quare autem sit erroneũ dicere, Deus vult mala esse, vel fieri, propter bonum vniuersi: dicit. Quia nihil est iudicandũ bonũ, nisi secundum id quod cõpetit ei per se, & nõ per accidens: Sicut virtuosus iudicatur bonus in intellectuali creatura & nõ animali. Malum autẽ non ordinatur ad bonum per se, sed per accidẽs: quia præter intẽtionem eorum

qui

qui malum operãtur, reſultat bonũ: ſicut prẽter intentionẽ maleficorum, aut prẽter intentionem tyrannorũ, fuit quod ex eorum perſecutione clareſceret patientia martyrum.

Reſponſio. Quæſtio quãtò vtilior ad prædicandũ tantò etiam difficilior ad intelligendũ exiſtit. Eſt enim inter argumenta hoc principiũ non tam Laicorum, quàm & quorundam Sapientum: Maleficia tam horrẽda, vt ſuperius tacta ſunt non permitti à Deo: cauſas Diuinæ permiſſionis huius ignorantes. Ex qua etiam ignorantia, quia Maleficæ non ſupprimũtur per vltionem debitam, iam totam Chriſtianitatem depopulare videntur. Vt ergo ad vtramq; viã, iuxta Theologorum ſententiã, docto & indocto ſatisfiat, per diſcuſſiones duarum difficultatum eſt reſpondendum: & primò. Quòd mundus Diuinæ prouidentię ita ſubiacet, ꝙ ipſe immediatè omnibus prouidet. Secundò, quòd vniuerſitatem malorum, quæ fiunt ſiue in malis culpæ, ſiue pœnæ, ſiue damni ex duabus primis permiſſionibus, circa caſum Angelorum, & primorum parentum, iuſtè permittit. Vnde & patebit, quòd in his deffidere pertinaciter hæreſim ſapit: cum erroribus infidelium talis ſe implicat.

Quò ad primum notandum, ꝙ prẽſuppoſito illo, ꝙ prouidentia Deo conueniat, iuxta illud Sapiẽ. 14. Tu autẽ pater, gubernas omnia prouidentia: oportet etiam aſſerere, ꝙ omnia ſunt ita ſubiecta ſuæ prouidẽtiæ, ꝙ etiam omnibus immediatè prouideat. Quod vt pateat, oſtendamus primò per reprobationẽ cuiuſdam contrarij erroris. Nam ſuper illud Iob 22. Nubes latibulũ eius, & circa cardines cœli perambulat, nec noſtra conſiderat: Quidam opinati fuerunt iuxta doctrinã S. Tho. 1. parte, q. 22. ponere tantũmodò incorruptibilia ſubiacere Diuinæ prouidẽtię, prout ſunt ſubſtantiæ ſeparatę, & corpora cœleſtia, cum ſpeciebus rerum inferiorum, quæ etiam ſunt incorruptibilia: Indiuidua verò ſpecierũ, quia ſunt corruptibilia, dicebant non ſubiacere. Vnde ſic Diuinæ prouidentiæ dicebãt ſubiacere omnia inferiora, quę in mundo aguntur, in vniuerſali tantũ, & nõ in particulari ſeu ſingulari. Sed quia hoc alijs videbatur inconueniens, vt de homine non eſſet amplior Deo cura quã de alijs animalibus, ideò Rabbi Moſes, volẽs medium tenere, dixit, concordando cum primis: Corruptibilia omnia ſicut ſunt indiuidua rerum, omninò non ſubiacere Diuinæ guberna

Incorruptibilia ſolum ſubiacere Diuinæ prouidentiæ Putantes.

Rabbi Moſis mala opinio de prouidẽtia.

gubernationi, sed tantummodò vniuersalia, & alia quæ tacta sunt. Hominem verò ab illa generalitate corruptibilium excepit: & hoc propter splendorem intellectus quo participat cum substantijs separatis. Et sic secũdum istam opinionem, quidquid hominibus accideret in maleficijs, esset ex permissione Dei: non autem quicquid animalibus, aut alijs terræ frugibus eueniret.

Et hæc opinio, licet veritati propinquior, quàm illa quæ omnino prouidentiam Dei de rebus mundi negabat, asserens mundum casu esse factum: sicut fuerunt Democritus & Epicurei: Tamen nõ caret magna falsitate eò q; necesse est dicere, omnia Diuinæ prouidentiæ subiacere, non in vniuersali tantùm, sed in particulari, q; non solum maleficio hominum, sed & iumentorum, & terræ frugum, ex Diuina & prouida permissione eueniunt. Quod sic patet. Ad tantum se extendit prouidẽtia & ordinatio rerũ in finem, quantum ipsa causalitas se extendit: Sicut à simili in rebus alicuius dominio subiectis, quæ in tantum subiacent eius prouidentiæ, in quantũ sibi existunt subiectæ. Cum autem causalitas Dei, quæ est primũ agens, extendit se ad omnia entia, non solùm quantum ad principia speciei, sed etiam quantum ad principia indiuidualia, & non solùm incorruptibilium. Ideò sicut omnia habent esse à Deo, ita omnia sunt prouisa ab eo, id est, ad aliquem finem ordinata.

Prouidentia est ordinatio ad finem aliquem.

Et hoc tangit Apostolus ad Rom. 13. Quæ à Deo sunt, ordinata sunt: quasi dicat, Sicut omnia à Deo sunt, ita etiã omnia ab ipso ordinata sunt, & per consequens prouidentiæ eius subiecta. Quia prouidentia Dei nihil aliud nosci-tur, quam ratio, id est causa ordinis rerũ in finem. Omnia ergo in quantum participant de esse, intantum etiam subduntur Diuinæ prouidentiæ. Item Deus omnia cognoscit, non solùm in vniuersali seu vniuersalia, imò & in particulari seu particularia. Et cum Dei cognitio comparatur ad res creatas, sicut cognitio artis ad artificiata: Ideo sicut omnia artificiata subduntur ordini & prouidentiæ artis, ita omnia subduntur & ordini & prouidentiæ Dei.

Omnia creata sunt ordinata.

Sed quia per hoc nõ satisfit, vt intelligatur, q; Deus iustè permittat mala fieri, & maleficia in mũdo, licet intelligamus hoc, q; ipse sit prouisor, omnia gubernãs, quod quia cõceditur, ideo etiã deberet omne malum ab his, quorum

curam

curã gerit, excludere. Inter homines enim videmus ita fieri, ꝙ ſapiens prouiſor excludit defectum & malum, quantum poteſt ab his quorum curam gerit: Ideò ad intelligendum iſta, cur non omnia mala Deus excludit: Notandum, ꝙ aliud eſt loqui de prouiſore particulari, & aliud de prouiſore vniuerſali. Prouiſor enim particularis neceſſe habet malum excludere quantum poteſt, quia non poteſt ex malo elicere bonum Deus autem cùm ſit vniuerſalis prouiſor totius mundi, & poteſt ex particularibus malis plurima bona elicere, ſicut ex perſecutione Tyrannorum patientiam martyrum, & ex operibus maleficorum purgationem ſeu probationem fidei iuſtorum, vt patebit, Ideò non habet Deus omnia mala impedire, ne multa bona deeſſe contingat vniuerſo. Vnde Aug. in Ench. Adeo miſericors eſt omnipotens Deus, quòd non ſineret aliquod malum eſſe in operibus ſuis niſi adeò eſſet omnipotens & bonus, vnde benefaceret etiam de malo.

Deus poteſt ex malis particularibus bona plurima elicere.

Et huius exemplum etiã habemus in actionibus rerum naturalium. Nam corruptiones & defectus qui accidunt in rebus naturalibus, licet ſint contra intentionẽ naturæ particularis illius, videlicet, cui talis corruptio contingit, vt ꝙ fur ſuſpendatur, vel ꝙ animalia in cibum hominis occidantur: ſunt tamen de intentione naturæ vniuerſalis, vt videlicet conſeruentur homines in vita & in bonis: vt ſic bonum vniuerſi conſeruetur. Vt enim ſpecies rerum conſeruentur oportet vt corruptio vnius ſit conſeruatio alterius. Occiſiones enim animalium conſeruant vitam leonum.

Vt ſpecies rerum conſeruentur oportet vt corruptio vnius ſit conſeruatio alterius.

Declaratur ſuper permiſſionem diuinam, quòd Deus non potuit conferre creaturæ, vt ex natura eſſet impeccabilis.

QVo ad ſecundum, ꝙ vniuerſitatem malorum, ſiue in culpis, ſiue in pœnis iuſtè Deus permittat & præſertim tam refrigeſcente, & mundo ad occaſum declinante, declaratur ex duabus propoſitionibus neceſſariò præſupponendis. Quarum prima, quòd Deus nõ poteſt facere (ſiue melius, vt cum timore Dei loquamur) non eſt poſſibile, vt natura creata, vt eſt Homo vel Angelus, haberet hoc, quòd ex conditione ſuæ naturę peccare non poſſet. Secunda, quòd Deus iuſtè permiſit hominem peccare, vel tẽtat.

Deus non poteſt facere creaturam ex ſui natura impeccabilẽ.

Quibus

Quibus ſtantibus cùm ad Diuinam prouidentiam pertineret,vt vnaquæque creatura in ſua natura relinquatur dicere,oportet ex præmiſſis impoſſibile eſſe,quòd Deus non permittat maleficia fieri virtute Dæmonum.

Et primam quidem,q̃ non fuit poſſibile creaturæ communicare quòd peccare non poſſet ex conditione naturæ, oſtenditur à Doctore ſancto in 2.diſt.23.art.1. Quia ſi hoc fuiſſet communicabile alicui creaturæ, Deus vtiq; cõmunicaſſet:eò q̃ omnes aliæ cõmunicabiles bonitates & perfectiones creaturarum ſunt cõmunicatę,ſaltem in genere; Vt vnio perſonalis duarum naturarũ in Chriſto, maternitatis & virginitatis in Maria, vnio gratuita in viatoribus, vnio beatifica in electis,& ſic de alijs.Cur ergo nõ legimus hoc alicui creaturæ communicatũ : Quia nec homini nec Angelo : Iuxta illud:Et in Angelis ſuis reperit prauitatem. Certũ eſt quia homini à Deo nõ poteſt cõmunicari hoc q̃ ex natura ſit impeccabilis, licet hoc per gratiam inueniat.

Omnes communicabiles perfectiones creaturarum Deus communicauit.

Secundo ad idem, quòd ſi eſſet communicabile,& non communicaretur , vniuerſum non eſſet perfectum. Cuius perfectio in hoc cõſiſtit, vt omnes bonitates creaturarum communicabiles in genere ſint communicatæ.

Nec valet argumentum,q̃ Deus,cum ſit ſummè potẽs, & ad ſuam ſimilitudinem homines & Angelos creauit, q̃ etiã hoc cõferre potuerit q̃ creatura ex cõditione ſuæ naturę haberet,q̃ peccare nõ poſſet.Vel etiam quòd faceret, vt habitus ille gratiæ qui cõfirmationẽ in bono cauſat eſſet pars eſſentialis naturę Angeli vel hominis,vt ſic ſecundum naturale ſuum principium & naturalem cõditionem haberet confirmationem in bono,vt peccare non poſſet.

Nam primum argumentũ nõ concludit,quia licet Deus ſit ſummè potẽs,ſicut,& ſummè bonus,nõ tamẽ hoc conferre poteſt:Nõ ex imperfectione ſuæ potẽtiæ, ſed ex imperfectione creaturę,Quæ imperfectio cõſideratur primò, q̃ hoc recipere non poteſt, nec potuit homo vel Angelus. Ratio,quia cũ ſit creatura , eſſe ſuum dependet à creatore, ſicut cauſatũ à cauſa ſui eſſe:Et creare eſt aliquid ex nihilo facere, ideò ſi ſibi relinquitur , deficit, conſeruatur autem quandiu cauſæ influentiã recipit.Exemplum,ſi vis,de candela,quæ tamdiu lucet quandiu habet ceram.Quo ſtante, notum eſt, quòd Deus creauit hominem , & reliquit eum in ma

Non derogare potentiæ Dei ipſum quædã non poſſe.

Liberum arbitrium est peccabile.

in manu consilij sui Eccles. 17. Et similiter Angelũ à principio creationis. Et hoc factum est per liberum arbitrium, cuius sicut propriũ est facere, vel obmittere, ita proprium est à suo casu recedere & nõ recedere. Et quia hoc est posse peccare, posse ex libertate arbitrij à Deo recedere, ideò non potuit hoc homo vel Angelus recipere, nec ei potuit à Deo communicari, vt ex natura haberet libertatem arbitrij, & etiam ex natura haberet non posse peccare.

Alia imperfectio, ex qua hoc nõ potuit homini vel Angelo communicari, est, quia implicat cõtradictionem: quæ quia in se non sunt factibilia, dicimus, Deus non potest illa facere. Sed potius dicendum, quòd creaturæ nõ possunt ista recipere, vt videlicet aliquid sit viuum, & mortuum simul & semel. Ita etiam implicat, vt aliquis habeat liberum arbitrium, ex quo possit causæ suę inhærere, & quòd possit non peccare: quasi si non potest peccare, non potest causæ suæ inhærere: Cùm peccatum sit, spreto in commutabili bono rebus mutabilibus inhærere. Spernere autem, vel nõ spernere, est ex libertate arbitrij.

Peccare est mutare commutabilia mutabilibus.

Secundum etiam argumentum non valet, puta si gratia confirmationis vteretur creatura in naturam, ita quòd ex principijs essentialibus haberet nõ posse peccare, tunc non haberet ex aliquo dono accidentali & gratia, nõ posse deficere & peccare, sed haberet hoc per naturam, & tũc esset Deus, & esset absurdum. Hanc solutionem tangit S. Tho. vbi supra, in solutione vltimi argumenti, cùm dicit, quòd quandocunque alicui creaturę conuenit aliquod accidens, quòd ex influentia superioris tantummodò inest non potest inferior natura illud accidens per se habere, nisi efficeretur naturæ superioris. Sicut si aër illuminatur in actu per ignem non potest esse, quòd sit de natura sua lucidus in actu, nisi fiat ignis.

Gratia est quoddam spirituale lumen & similitudo increati luminis.

Dico ergo, quod cùm confirmatio insit creaturæ rationali solùm per gratiam, quæ est quoddã spirituale lumen, & similitudo increati luminis, non potest esse, quòd aliqua creatura ex natura sua cõfirmationem habeat vel gratiam nisi efficeretur Diuinæ naturæ per esse, dicamus eiusdem naturę, quod est omnino impossibile. Concludamus, quod non posse peccare, per naturam Deo tantummodo conuenit, eo quod sicut abesse deficere non potest, cùm dat omnibus

nibus eſſe,ita nec à rectitudine bonitatis deficere,cùm hoc ei conueniat per conditionem ſuæ naturę: Omnibus autẽ alijs, qui hoc habent, vt peccare non poſſint,confertur ex hoc, quòd confirmantur per gratiam in bono:ex quo filij Dei efficiũtur,& quodammodò Diuinæ naturæ conſortes.

Declaratur quæſtio ſuper duas permiſßiones Diuinas,quas Deus iuſtè permiſit,videlicet, Diabolum auctorem omnis mali peccare,ſimul,& primos parentes cadere ex quibus Maleficorum opera iuſtè permittuntur.

QVÆSTIO XIIII.

SECVNDA quæſtio ſimul & propoſitio, quòd Deus iuſtè permiſit quaſdã creaturas Angelicas,quas aliter cõdere nõ potuit, niſi quòd peccare poſſent,etiam actu peccare.Et quaſdã ſimili modo creatas, per gratiã præſeruare,& hoc abſque præuia tentatione. Hominem verò iuſtè permittit & tentare & peccare, quæ omnia ſic declarantur. Nam ad prouidentiam Diuinam pertinet,vt vnum quoque in ſua natura relinquatur, & in ſuis naturalibus operibus non omnino impediatur,quia vt Dion. dicit 4. ca. de diuin.no.Prouidentia non eſt corruptiua naturę,ſed ſaluatiua.Quo ſtante,cùm manifeſtum ſit,quòd ſicut bonum gentis diuinius eſt quàm bonum vnius. 1. Ethic.Ita & bonum vniuerſi excedit bonum particulare cuiuſcunque naturæ creati in particulari.Ideò etiã attẽdere oportet, quòd ſi peccatum hominum impediretur, per hoc multi gradus tollerentur perfectionis:Tolleretur enim natura illa, quæ poteſt peccare & non peccare:Quod ſi dicatur, tamen habuiſſet homo ex conditione naturæ, vt prius tactum eſt. *De Angelorum & hominum lapſu.*

Reſpõdetur, ſi nullũ peccatum fuiſſet ſubſecutũ in actu, ſed ſtatim cõfirmatio, tunc ſemper lateret quid gratiæ deberetur in bonis erga Deum,& quid poteſtas peccandi potuiſſet,& plura alia, quibus ablatis vtiq; vniuerſo multùm detraheretur.Decuit etiã,vt nullo ſuggerente ab extra peccaret,nempe occaſionẽ peccandi ex ſeipſo ſuſciperet,quod & fecit,vbi Deo æqualis eſſe voluit. Quod eſt intelligẽdũ *Niſi peccatũ veniſſet, lateret gratia.*

Quomodo Angeli lapsi voluerint Deo æquales esse.

non similiter & directè, nec indirectè, sed solùm secundum quid & hoc declaratur propter auctoritatem Esaiæ 14. In cœlo ascendam, & simili ero altissimo. Non enim simpliciter & directè, quia sic habuisset intellectum ligatũ & erroneum: appetendo aliquid quod sibi erat impossibile. Cognouit enim se esse creaturam, & à Deo creatum, & ideò æqualem fieri creatori, cognouit hoc sibi esse impossibile Nec etiã indirectè, quia, cùm totũ bonum Angeli & creaturæ est in hoc, quòd Deo subest: sicut tota claritas aëris est in hoc, quòd subiicitur radijs Solis: ideò hoc ab Angelo non potuit appeti, quia appetitisset contra bonum naturæ: Sed appetijt Dei æqualitatem non absolutè, sed secundum quid: Hoc sic est, cùm Deus habet per naturam suam duo, beatitudinem & bonitatem, & aliud, & quòd ab ipso omnis creaturæ beatitudo & bonitas trãsfunditur. Videns Angelus dignitatem naturæ suæ, quæ à creaturis cunctis præeminebat, voluit & appetijt à se in omnia inferiora beatitudinẽ & bonitatem deriuari. Et hoc per sua naturalia, ita quod ipse primò illa ex natura haberet, & sic aliæ creaturæ, ex nobilitate suæ naturæ acciperent. Et quòd etiam illa appetijt à Deo, & sub Deo volens esse, dummodò ista haberet: Et ideò nec etiã quantùm ad modũ habendi Deo æquiparari voluit, sed tantummodò secundum quid.

Diabolus voluit sub Deo esse, sed ipse inferioribus Deus esse.

Nota insuper, quod quia suum desiderium attentauit vt ad actum perduceret, ideò subitò suum desiderium alijs exposuit: Et quia subitò etiam fuit aliorum Angelorum visio desiderij, & consensus peruersus sui desiderij. Ideò peccatũ primi Angeli aliorum peccata excessit & præcessit quantitate culpæ, & causalitate, non tamẽ duratione. Ita quòd illud Apocal. 12. Draco de cœlo cadens, traxit tertiam partẽ stellarũ. Et in figura Leuiathan habetur. Ipse est rex super omnes filios superbiæ. Et rex secundum Philosophũ 5. Meta. dicitur principium, inquantum mouet per suam voluntatem & imperium sibi subiectos. Ideò & suum peccatum aliorum occasio peccandi fuit, ita quòd ipse primus, à nullo extrinseco tentatus, alios extrinsecè tentauit.

Primi Angeli peccatum, aliorum Angelorum excessit.

Et quidẽ quod dictũ est, ꝙ instãtanea operatio in omnibus illis fuit, exẽplificatur hoc ex sensibilib⁹. Nã simul tẽpore sunt illuminatio aëris, visio coloris, & discretio rei visæ.

Hæc ad longum posui, vt considerando tam stupendam permissio

permiſſionem Diuinam ſuper nobiliſſimas creaturas, propter vnum duntaxat peccatum ambitionis,quomodo non particulares permiſſiones ſuper Maleficorũ opera ,propter maiora peccata,quantum ad aliquas circunſtantias admittet?Nam Maleficorum peccata in varijs circunſtantijs peccatum Angeli, & primorum parentum excedunt , vt in ſecunda quæſtione patebit.

Maleficorum peccata primorum parentũ peccata excedunt.

Sed & hoc quòd prouidentia Dei iuſtè permiſit primũ hominem tentari & peccare, ex his quæ dicta ſunt de trãſgreſſoribus Angelis ſatis patere poteſt. Sicut enim ad eundem finem homo & Angelus creati fuerunt, & in libertate arbitrij relicti:propterea vt beatitudinis prẽmium non abſque merito perciperent. Ideò ſicut Angelus à caſu non fuit præſeruatus , vt poteſtas peccandi ex vno & poteſtas gratiæ confirmationis ex altero ad decorem vniuerſi pateſceret,ita & circa hominem ſeruari oportuit.

De lapſu Adæ.

Vnde & ſanctus Thomas in ſecũda diſtinctione vigeſimatertia,art.2.Illud ex quo Deus apparet laudabilis nõ debet penitus impediri , ſed in peccato etiam Deus apparet laudabilis , cùm p̃ miſericordiã parcit,& per iuſtitiã punit, vñ nõ debuit peccatũ impedire. Tãtũmodò breuiter & recapitulando ad propoſitum redeamus,dicamus quòd in iuſta Dei prouidẽtia homo in his permiſſus eſt multis rationibus.Prima,vt oſtendatur Dei potentia , qui ſolus inuertibilis eſt,omnis autẽ creatura mutabilis. Secunda autẽ ratio,vt declaretur Dei ſapientia qui ex malo ſcit elicere bonũ , quòd nõ potuit fieri niſi Deus creaturam peccare permiſiſſet.Tertiã,vt manifeſtetur Dei clemẽtia,in qua Chriſtus per mortem ſuã hominẽ perditũ liberauit Quarta , vt oſtẽdatur Dei iuſtitia,quę nõ ſolùm reddit bonis præmia, ſed & malis ſupplicia:Quinta,vt homo non ſit peioris cõditionis quàm alię creaturę, quas omnes ſic Deus adminiſtrat,vt eas agere proprijs moribus ſinat. Vnde & hominẽ proprio arbitrio relinquere debuit. Sexta eſt laus humana, laus enim viri iuſti,quòd potuit,& non eſt tranſgreſſus.Septima eſt decor vniuerſi , quia ſicut triplex malum culpæ, pœnæ,& damni inueniuntur,ita ex oppoſito triplex bonũ. ſcilicet,honeſtũ bonum,delectabile, & vtile decoratur. Nã culpa decoratur honeſtas,per pœnã delectabilitas , per dãnũ ſumma vtilitas.Et p̃ hęc patet reſponſio ad argumenta,

In peccato Deus apparet laudabilis.

Iuſtè à Deo hominem in peccato permiſſum eſſe.

Triplex malũ & bonum.

Solutiones argumentorum.

IAm ad primum, vbi dicitur, asserere quòd Diabolo permittatur potestas nocendi hominibus sit hæreticum. Oppositum potius patet, quia sicut asserere quòd Deus nõ permittat hominem ex libertate arbitrij peccare quando vult, est hæreticum. Ita asserere, quòd Deus peccatum dimittat multum. Hoc autem fit per potestatem nocendi hominibus in vindictam malorum, & decorem vniuersi. Iuxta illud Aug. in lib. Soliloquiorum. Iustisti Domine & ita est, vt nunquam dedecus culpæ sit sine decore vindictę.

Nũquam dedecus culpæ, est sine decore vindictæ.

Probatio denique argumenti non valet de sapiente prouisore, qui excludit defectum & malum quantum potest. Quia aliud est de Deo, qui habet curam particularem, & de prouisore vniuersali. Nam prius ex malo non potest elicere bonum, sicut vniuersalis prouisor facit, vt per præcedentia patuit.

Ad secundum patuit, quòd tam potentia quàm bonitas & iustitia Diuina patescunt in hoc, quòd mala permittit. Vnde quando dicitur: Aut Deus potest mala impedire aut non, dicitur quòd potest impedire, sed non debuit rationibus prætactis.

Deus permittit mala fieri propter perfectionem vniuersi.

Neque valet instantia, si dicatur, ergo vult mala fieri, cùm potest impedire, & non vult, quia vt in argumẽtis pro veritate tactum est, Deus non potest velle mala, neq; vult mala fieri, neque vult malum non fieri, sed vult permittere malum fieri, & hoc propter perfectionem vniuersi.

Ad tertium Aug. & Philosoph. loquuntur de cognitione humana cui melius est nõ cognoscere mala & vilia, duplici de causa. Primò, quia per ea impeditur interdum à consideratione malorum, & hoc contingit, quia non possumus simul multa intelligere. Etiam & ea de causa, quòd cogitatio malorum peruertit interdum voluntatem in malum, Hæc autem in Deo locum non habent, qui intelligit omnia opera hominum & Maleficorum absq; ali quo defectu.

Ad quartum: Apostolus curam Dei à bobus remouit, vt ostẽdat, q̃ quia creatura rationalis habet per liberum arbitriũ dominium sui actus: vt dictum est: idcò vt ei imputetur aliquid ad culpam, vel ad meritum, & reddatur ei iuxta hoc pœna vel præmium, habet Deus specialem de eo prouidentiam, secundùm quæ irrationabilia non prouidentur.

Velle

Velle autem asserere, quòd indiuidua irrationabilium creaturarum ex illa auctoritate non pertinerent ad Diuinam prouidentiam, esset hæreticum: quia esset asserere, quòd non omnia subiecta essent Diuinæ prouidentiæ, contra Scripturæ sacræ commendationem super Diuinam sapientiam, quæ attingit à fine vsque ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter, & esset error Rabbi Mosis, vt in argumentis pro veritate patuit.

Ad quintum, quia homo non est institutor naturæ, sed vtitur naturalibus operibus artis & virtutis ad suum vsum. Ideò prouidentia humana non se extendit ad necessaria, quæ ex natura proueniunt, vt quòd cras Sol oriatur. Ad quæ tamen se extendit prouidentia Dei, eò quòd ipse est actor naturæ. Vnde & defectus naturales, etiam si ex cursu rerum naturalium prouenirent, adhuc Diuinæ prouidentiæ subiacerent. Quare & Democritus, & alij Philosophi naturales errauerunt, attribuentes soli necessitati materiæ, quicquid inferioribus accideret.

Necessitati materiæ attribuere prouidentiam.

Ad vltimum licet omnis pœna infligitur à Deo propter peccata, nõ tamẽ semper maioribus peccatoribus maleficia infliguntur, vel quia Diabolus non vult vt illos affligat & tentet, quos iusto titulo possidere se cernit, vel ideò vt non ad Deum accelerent. Iuxta illud: Multiplicatę sunt infirmitates, posteà acceleraverũt, &c. Et q̃ omnis pœna infligitur à Deo, propter peccata, patet ex sequẽtibus, quia iuxta Hieronymum: Quicquid patimur, peccatis nostris meremur.

An maioribus peccatoribus maiora maleficia infligantur.

Nunc declaratur, quòd peccata maleficorum grauiora sunt peccatis malorum Angelorum & primorum parentum. Vnde sicut innocentes puniuntur ex culpis parentum, ita etiam plures innoxij damnificantur, & maleficiuntur propter peccata Maleficorum.

Enormitas Maleficorum consideratur, & est tota materia prædicabilis.

QVAESTIO XIIII.

SED super enormitatem criminum quæritur, an Maleficorum flagitia cũcta mala, quę Deus fieri sinit, & vsque in præsens à principio mundi fieri permisit, tam in culpis, quàm in pœnis & damnis excedant. Et videtur q̃ non;

præcipuè quò ad culpam. Nam peccatum quod quis committit, quod faciliter vitare potuisset, excedit peccatũ, quod alter cõmittit, quòd ita faciliter vitare non potuit. Patet per Augusti. in li. de ciuit. Dei. Magna est in peccando iniquitas, vbi est tanta in non peccando facilitas. Sed Adã & plures qui ex aliquo statu perfectionis, seu etiam gratiæ peccauerunt, faciliùs propter assistentiã gratiæ, peccata vitare potuissent, præsertim Adã qui in gratia creatus fuerat; q̃ plures Maleficæ, quæ huiusmodi dona non perceperunt, Ergo illorũ peccata omnia Maleficorum flagitia excedũt.

Præterea quò ad pœnam, maiori culpę maior pœna debetur, sed peccatum Adæ grauissimè punitum fuit, in hoc, quòd, vt patet, in omnes posteros eius pœna cum culpa ostenditur in trãsfusione originalis peccati, Ergo eius peccatum grauius est omnibus alijs peccatis.

Præterea quò ad damnum. Nam iuxta Augusti. Ex hoc aliquid est malum, quia adimit bonum, ergo vbi plus de bono amittitur, ibi maior culpa præcessit. Sed peccatum primi parentis maius damnum tam in naturalibus, quàm in gratuitis intulit, vbi nos innocentia & immortalitate priuauit, quòd nullum aliorum sequentium peccata intulit, ergo, &c.

Probatur Maleficorum peccata, Adæ peccato enormiora.

Sed econtra, id quod plures rationes mali includit, magis est malum, sed peccata Maleficarum sunt huiusmodi. Nã omnia mala in bonis naturæ & formæ procurare possunt, Deo permittente, vt ex Bulla Papæ deducitur Præterea Adam peccauit solummodò faciendo illud quod est vtroque modo malũ, quia prohibitum, & quod nõ erat malum secundùm se: Sed Malefici, & alij peccatores peccant faciendo illud quod est vtroque modo malum & secundum se, & prohibitum, vt homicidia & alia multa prohibita. Vnde eorum peccata grauiora sunt alijs peccatis.

Innuit, ac si Adam ignorantia peccarit.

Pręterea peccatũ qđ fit ex certa malitia, est graui⁹ peccato quod est p ignorantiã Sed Maleficæ ex magna malitia contẽnũt fidẽ & sacramẽta fidei, prout plures cõfessę sunt.

Responsio, quòd mala quæ à modernis Maleficis perpetrantur cuncta alia mala, quæ Deus vnquam fieri permisit, secundùm quod in titulo quæstionis tangitur, excedunt. Et hoc quò ad peccata, quæ contingunt in peruersitate morum, licèt secùs sit de peccatis, quæ opponuntur alijs virtuti

uirtutibus Theologicis. Potest ostendi triplici via. Primò in generali, comparando eorũ opera indifferenter ad quæcunque flagitia mundi. Secundò in speciali, comparando ad species superstitionis, ex quocunque pacto cum Dæmonibus inito. Tertiò, comparando illa ad peccata malorum Angelorum, aut etiam primorum parentum.

Bona & mala triplicia.

Primum sic. Nam cùm triplex sit malum, videlicet culpæ, pœnæ, damni: eò quòd triplex sit bonum, cui illa opponuntur, scilicet honestum, delectabile, & vtile. Et culpæ opponitur honestum, pœnæ delectabile, damno vtile.

In fornicatione iuuenis peccat, senex insanit.

Quòd culpa Maleficarum excedit cuncta alia peccata, sic apparet. Nã iuxta doctrinam sancti Th. in 2. di. 22. ar. 2. Licet in peccato multa possint considerari ex quibus peccati grauitas, vel etiam leuitas trahi potest. Vnde & cõtingit, quòd idem peccatum, quod secundùm vnum eorũ est grauius, secundùm aliud leuius inueniatur: prout dicere possumus, In fornicatione iuuenis peccat, senex insanit. Tamen illa simpliciter grauiora sunt, quæ plures & potentiores habent, non dico circunstantias solùm, sed in specie & quantitate peccati essentiali peccati grauitatem.

Maleficorum peccata grauiora originali peccato.

Et sic dicere possumus, ꝙ licèt peccatũ Adæ, quantũ ad aliquas circunstantias grauius sit omnibus alijs peccatis, quantum ad hoc quòd minori tentatione pulsatus cecidit, quia videlicet tantùm ab intrinseco. Et etiam quia facilius resistere potuisset, propter originalem iustitiam in qua creatus erat? Tamen quantum ad speciem & quantitatem peccati, & etiam quantum ad alias circunstantias, quę peccatum magis aggrauant, sicut multa grauiora peccata sunt secuta, ita & inter illa omnia Maleficorum excedũt: quod etiam clariùs ex duobus deducitur.

Quot modis peccatum dicitur maius altero.

Nam sicut vnũ peccatũ dicitur maius altero, Vel causalitate, vt peccatum Luciferi: Vel generalitate, vt peccatum Adæ. Vel deformitate, vt peccatum Iudæ: Vel difficultate remittendi, vt peccatum in Spiritum sanctum: Vel periculo, vt peccatum ignorantiæ: Vel inseparabilitate. Vt peccatum cupiditatis: Vel pronitate vt peccatum carnis. Vel Diuinæ maiestatis offensione, vt peccatum Idololatriæ & infidelitatis: Vel expugnandi difficultate, vt superbia: Vel mẽtis cæcitate, vt ira. Ita & post peccatũ Luciferi, oĩa alia peccata Maleficorum opera excedunt, tam in deformitate,

Post peccatum Luciferi nullũ maius Maleficorum peccato.

Hypocritæ nõ sunt Apostatæ. Salomon fuit Hypocrita.

Hęretici, tamen mortaliter peccant. Sic enim Salomõ Dijs suarum vxorum reuerentiam exhibuit. Nec enim aliquis excusatur, si ex metu hoc faceret, quia secundum Aug. Sãctius est mori fame, quam vesci idolatricis, (aliqui habent satius) 33.q.3. Satius. Malefici autem quantũcunq; fidẽ retinent corde, & abnegant ore. Apostatæ tamen iudicantur eo ꝙ fœdus cum morte, & pactum cum inferno pepigerũt. Vnde & S. Tho in 2. dist. 4. art. vlt. Loquens de similibus operibus magicis. Et qui quocunq; modo auxilium petunt à Dæmonibus, dicit: In omnibus est apostasia à fide, propter pactum initum cum Dæmone, vel verbotenus si inuocatio intersit, vel facto aliquo, etiam si sacrificia desint. Non enim potest homo duobus dominis seruire.

Malefici pactum cum inferno pangũt.

Vtrum magi & astronomi sint apostatæ.

Ad idem Albertus vbi suprà dist. 8. vbi quæritur: Vtrùm Magicis, & Mathematicis intendere sit peccatum & apostasia à fide. Ita respondit: In talibus est semper apostasia verbi vel operis. Si enim inuocationes fiant tunc apertum pactum initur cum Dæmone, & tunc est aperta apostasia verborum. Si autem non fit nisi opere simplici, tũc est apostasia operis. Et quia in his omnibus semper ẽst fidei contumelia, quia expectatur à Dæmone quod expectandum est à Deo, ideò semper apostasia iudicatur. Ecce quàm clarè duplicem apostasiam ponunt, tertiam subintelligentes, scilicet, cordis: quæ si desit tamen Maleficæ verbis & operibus apostatrices iudicãtur. Pœnis ergo, vt patebit, & Hæreticorum & Apostatarum subiacere debent.

Quando expectatur à Dæmone quod expectandum a Deo, est apostasia.

Et est tertia criminis enormitas præ cunctis alijs hæretibus in eis. Nã si iuxta Aug. omnis infidelium vita peccatũ

Nam secundùm Thomam secunda secundæ, quæst. 10. An omnis actio infidelis sit peccatum? dicit q̃ quamuis opera infidelium, quæ sunt de genere bonorũ, vt ieiunia, eleemosynæ & huiusmodi non sint eis meritoria, propter infidelitatem, quæ est grauissimum peccatum: tamen quia peccatum non corrumpit totũ bonum naturę, sed remanet in eis lumen naturale. Ideò non omnis actus eorũ est mortale peccatum, sed actus procedens ex ipsa infidelitate, vel relatus ad ipsam, etiam si sit de genere bonorum: puta, Saracenus ieiunat, vt seruet legem Mahumeti de ieiunio mãdantem. Iudæus seruat suas festiuitates, & huiusmodi: in his est mortale. Et sic intelligitur illud Augustini suprà allegatum Omnis infidelium vita peccatum est.

An omnis actio infidelis sit peccatum.

Quod Maleficæ grauissimas merentur pœnas vltra omnes flagitiosos mundi.

DEnique Maleficorum flagitia, cuncta aliorum peccata excedunt: quantum ad demeritum pœnæ, declaratur. Primò quò ad pœnam Hæreticis infligendam. Secundò, quò ad pœnam Apostatis inferendam. Nam Hæretici duplici pœna puniuntur, secundùm Raymun. scilicet excommunicatione, depositione, rerum ablatione & corporali morte. De quibus omnibus lector inueniet super primum de sent. excommunic. Nouerit. & super secundum. 24 q. 1. Qui contra pacem, & tertium, dist. 8. quo iure, 23. q. 7. c. 1. & seq. super 4. eod. tit. scilicet de Hæreticis, Excommunicamus. 1. & 2. Imo & grauissimas incurrunt pœnas

Hæreticorum pœna multiplex.

præcipuè quò ad culpam. Nam peccatum quod quis committit, quòd faciliter vitare potuisset, excedit peccatũ, quod alter cõmittit, quòd ita faciliter vitare non potuit. Patet per August. in li. de ciuit. Dei. Magna est in peccando iniquitas, vbi est tanta in non peccando facilitas. Sed Adã & plures qui ex aliquo statu perfectionis, seu etiam gratiæ peccauerunt, faciliùs propter assistentiã gratiæ, peccata vitare potuissent, præsertim Adã qui in gratia creatus fuerat: q̃ plures Maleficæ, quæ huiusmodi dona non perceperunt, Ergo illorũ peccata omnia Maleficorum flagitia excedũt.

Præterea quò ad pœnam, maiori culpę maior pœna debetur, sed peccatum Adæ grauissimè punitum fuit, in hoc, quòd, vt patet, in omnes posteros eius pœna cum culpa ostenditur in trãsfusione originalis peccati, Ergo eius peccatum grauius est omnibus alijs peccatis.

Præterea quò ad damnum. Nam iuxta August. Ex hoc aliquid est malum, quia adimit bonum, ergo vbi plus de bono amittitur, ibi maior culpa præcessit. Sed peccatum primi parentis maius damnum tam in naturalibus, quàm in gratuitis intulit, vbi nos innocentia & immortalitate priuauit, quòd nullum aliorum sequentium peccata intulit, ergo, &c.

Probatur Maleficorum peccata, Adæ peccato enormiora.

Sed econtra, id quod plures rationes mali includit, magis est malum, sed peccata Maleficarum sunt huiusmodi. Nã omnia mala in bonis naturæ & formæ procurare possunt, Deo permittente, vt ex Bulla Papæ deducitur Præterea Adam peccauit solummodò faciendo illud quod est vtroque modo malũ, quia prohibitum, & quod nõ erat malum secundùm se: Sed Malefici, & alij peccatores peccant faciendo illud quod est vtroque modo malum & secundum se, & prohibitum, vt homicidia & alia multa prohibita. Vnde eorum peccata grauiora sunt alijs peccatis.

Innuit, ac si Adam ignorantia peccarit.

Pręterea peccatũ qđ fit ex certa malitia, est graui⁹ peccato quod est p ignorantiã Sed Maleficæ ex magna malitia contẽnũt fidẽ & sacramẽta fidei, prout plures cõfessę sunt.

Responsio, quòd mala quæ à modernis Maleficis perpetrantur cuncta alia mala, quæ Deus vnquam fieri permisit, secundùm quod in titulo quæstionis tangitur, excedunt. Et hoc quò ad peccata, quæ contingunt in peruersitate morum, licèt secùs sit de peccatis, quæ opponuntur alijs virtuti

uis tutibus Theologicis. Potest ostendi triplici via. Primò in generali, comparando eorũ opera indifferenter ad quæcunque flagitia mundi. Secundò in speciali, comparando ad species superstitionis, ex quocunque pacto cum Dæmonibus inito. Tertiò, comparando illa ad peccata malorum Angelorum, aut etiam primorum parentum.

Primum sic. Nam cùm triplex sit malum, videlicet culpæ, pœnæ, damni: eò quòd triplex sit bonum, cui illa opponuntur, scilicet honestum, delectabile, & vtile. Et culpæ opponitur honestum, pœnæ delectabile, damno vtile. *Bona & mala triplicia.*

Quòd culpa Maleficarum excedit cuncta alia peccata, sic apparet. Nã iuxta doctrinam sancti Th. in 2. di. 22. ar. 2. Licet in peccato multa possint considerari ex quibus peccati grauitas, vel etiam leuitas trahi potest. Vnde & cõtingit, quòd idem peccatum, quod secundùm vnum eorũ est grauius, secundùm aliud leuius inueniatur: prout dicere possumus, In fornicatione iuuenis peccat, senex insanit. Tamen illa simpliciter grauiora sunt, quæ plures & potentiores habent, non dico circunstantias solùm, sed in specie & quantitate peccati essentiali peccati grauitatem. *In fornicatione iuuenis peccat, senex insanit.*

Et sic dicere possumus, ꝙ licèt peccatũ Adæ, quantũ ad aliquas circunstantias grauius sit omnibus alijs peccatis, quantum ad hoc quòd minori tentatione pulsatus cecidit, quia videlicet tantùm ab intrinseco. Et etiam quia facilius resistere potuisset, propter originalem iustitiam in qua creatus erat? Tamen quantum ad speciem & quantitatem peccati, & etiam quantum ad alias circunstantias, quę peccatum magis aggrauant, sicut multa grauiora peccata sunt secuta, ita & inter illa omnia Maleficorum excedũt: quod etiam clarius ex duobus deducitur. *Maleficorum peccata grauiora originali peccato.*

Nam sicut vnũ peccatũ dicitur maius altero, Vel causalitate, vt peccatum Luciferi: Vel generalitate, vt peccatum Adæ. Vel deformitate, vt peccatum Iudæ: Vel difficultate remittendi, vt peccatum in Spiritum sanctum: Vel periculo, vt peccatum ignorantiæ: Vel inseparabilitate. Vt peccatum cupiditatis: Vel pronitate vt peccatum carnis. Vel Diuinæ maiestatis offensione, vt peccatum Idololatriæ & infidelitatis: Vel expugnandi difficultate, vt superbia: Vel mẽtis cæcitate, vt ira. Ita & post peccatũ Luciferi, oĩa alia peccata Maleficorum opera excedunt, tam in deformitate, *Quot modis peccatum dicitur maius altero.* *Post peccatum Luciferi nullũ maius Maleficorum peccato.*

crucifixum abnegantes, quàm & pronitate, ſpurcitias carnis cum Dæmonibus exercentes, ac mentis cæcitate, in omne nocumentum, tum animarum quàm corporum, hominum & iumentorum, toto malignitatis ſpiritu debachantes, prout ex ſupradictis patuit.

Quod etiam ſecundum Iſidorum nomen oſtendit. Dicuntur enim Malefici ob facinorum magnitudinem, &cvt ſuprà patuit.

Quid ſit peccatum.

Deducitur & ex iſto. Nam duo ſunt in peccato, auerſio, & conuerſio, iuxta illud, Auguſt. Peccatum eſt, ſpreto incommutabili bono, rebus mutabilibus inhærere. Et ipſa etiam auerſio à Deo fit tanquã formale, ſicut ipſa cõuerſio tanquam materiale. Ideò tantò aliquod peccatum eſt grauius, quãtò magis homo per ipsũ à Deo ſeparatur. Et quia per infidelitatẽ homo maximè à Deo elongatur, ideò & maius omnibus peccatis maleficium infidelitatis exiſtit. Et hoc declaratur per nomen Hæreſis, quod eſt etiã Apoſtaſis à fide ſimul, & ꝙ tota eatum vita peccatum eſt.

Quomodo Maleficæ fidẽ abnegent.

De primo: nam cùm peccatum infidelitatis conſiſtit in renitendo fidei. Et hoc poteſt dupliciter fieri, vel quia renititur fidei nondum ſuſceptæ, aut ſuſceptæ. Si primo modo, tunc eſt infidelitas Paganorum ſeu Gentilium: Si ſecũdo modo, tunc iterum dupliciter, quia aut renititur Chriſtianæ fidei ſuſceptæ in figura, aut in ipſa manifeſtatione veritatis. Primo modo eſt infidelitas Iudæorum. Secundo modo infidelitas Hæreticorum.

Tres ſpecies infidelitatis.

Vnde patet, ꝙ hæreſis Maleficarum inter tres ſpecies infidelitatis grauiſſima exiſtit, ꝙ etiam ratione & auctoritate comprobatur. Nam 2. Pet. 2. dicitur, Melius erat illis viam veritatis non cognoſcere, quàm poſt cognitam, retrorſum conuerti. Ratio. Nam ſicut grauius peccat, qui nõ implet quod promiſit, quàm ille qui non implet hoc quod nunquam promiſit. Ideò infidelitas Hæreticorum, qui profitentur fidem Euangelij, & tamen ei renituntur corrumpentes ipſam, grauius peccant quàm Iudæi & Pagani.

Et iterum, Iudæi grauius peccant quã Pagani, quia ſuſceperunt fidei Chriſtianæ figurã in Veteri Lege, quã malè interpretãtes corrũpunt, ꝙ Pagani non faciunt: ideò etiã eorum infidelitas eſt grauius peccatum, quàm infidelitas Gentilium, qui nunquam fidem Euangelij ſuſceperunt. De

ſecundo

ſecundo q̃ & Apoſtatæ nuncupantur. Nam ſecundũ Tho. ſecunda ſecundæ, q. 12. Apoſtaſia importat quandam retroceſſionem à Deo & religione, quæ fit per diuerſos modos, quibus homo coniungitur Deo vel per fidem, vel per ſubiectam ad obediendum voluntatem, vel per religionem & clericatum. Secundum quod dicit Raymun. & Hoſtien. q̃ Apoſtaſia eſt temerarius à fidei ſtatu, vel obedientiæ vel religionis exceſſus. Et cum remoto prioti, remouetur poſterius, ſed non è conuerſo. Ideò & prima alias duas excedit, ſcilicet, Apoſtaſia à fide, præcedit à religione, de qua 48. diſt. quantumlibet. & 16. q. 1. legi non debet.

Apoſtaſia multiplex.

Tamen ſecundum Raymundum non iudicatur Apoſtata ſeu fugitiuus, etiam ſi ad longinqua diu euagetur, niſi poſtquàm ſic viuit, q̃ animũ redeundi ſe depoſuiſſe oſtendit. ff. de re milit. l. deſertorem. Et hoc fieret ſi vxorẽ duceret, vel ſimile tale. Similiter & Apoſtaſiam inobedientiæ, vbi quis ſpontè contemnit præcepta Eccleſiæ, & Prælatorũ. de qua 3. q. 4. alieni. Qui etiam infamis efficitur, repellitur à teſtimonio, & debet excommunicari, 11. q. 3. Si autẽ.

Quis Apoſtata ſeu fugitiuus habendus.

Clericus vxorem ducens Apoſtata eſt.

Vnde & Apoſtaſia, de qua loquimur ſupet Apoſtaſiam Maleficarũ, dicitur Apoſtaſia perfidiæ, quæ & tãtò grauior quantò & cum inimico fidei rationis ſalutis per pactum expreſſum peragitur. Hoc enim habent facere Maleficę & hoc inimicus ille exegit in toto vel in parte. Repertæ ſunt enim per nos Inquiſitores, quæ omnes fidei articulos abnegauerant, quaſdam verò certos in numero, ſemper tamẽ confeſſionem veram & Sacramentalem habebant abnegare. Vnde & Iuliani Apoſtatæ perfidia non videtur tanta fuiſſe, licèt in alijs aduerſus Eccleſiam maiora exercuiſſet, de qua & ſecundo. q. 7. non poteſt.

Apoſtaſia per fidiæ Maleficarum.

Iuliani Apoſtata perfidiæ minor Apoſtaſia Maleficarum.

Si quis verò incidẽtaliter quæreret: Quid ſi mẽte & corde fidem tenerent, quorum ſcrutator ſolum Deus eſt, & nõ quæcunq; Angelica creatura, vt ſuprà patuit: facerẽt tamẽ reuerentiam & obedientiam Diabolo per actus exteriores. Dicendum videtur, q̃ cum Apoſtaſia perfidiæ dupliciter poteſt fieri, per actus infidelitatis exteriores, abſq; expreſſo pacto cum Dæmone inito, ſicut qui in terris infidelium Mahumeticam vitam aſſumeret: aut in terris Chriſtianorum cum expreſſo pacto, &c. Primi, vbi mente retineret fidem: actu tamẽ exteriori negãt, licet nõ ſint Apoſtatę nec

Hypocritæ nõ sunt Apostatæ. Salomon fuit Hypocrita.

Hęretici, tamen mortaliter peccant. Sic enim Salomõ Dijs suarum vxorum reuerentiam exhibuit. Nec enim aliquis excusatur, si ex metu hoc faceret, quia secundum Aug. Sãctius est mori fame, quam vesci idolatricis, (aliqui habent satius) 33.q.3. Satius. Malefici autem quantũcunq; fidẽ retinent corde, & abnegant ore. Apostatæ tamen iudicantur eo ꝙ fœdus cum morte, & pactum cum inferno pepigerũt.

Malefici pactum cum inferno pangũt.

Vnde & S. Tho in 2. dist. 4. art. vlt. Loquens de similibus operibus magicis. Et qui quocunq; modo auxilium petunt à Dæmonibus, dicit: In omnibus est apostasia à fide, propter pactum initum cum Dæmone, vel verbotenus si inuocatio intersit, vel facto aliquo, etiam si sacrificia desint. Non enim potest homo duobus dominis seruire.

Vtrum magi & astronomi sint apostatæ.

Ad idem Albertus vbi suprà dist. 8. vbi quæritur: Vtrùm Magicis, & Mathematicis intendere sit peccatum & apostasia à fide. Ita respondit: In talibus est semper apostasia verbi vel operis. Si enim inuocationes fiant tunc apertum pactum initur cum Dæmone, & tunc est aperta apostasia verborum. Si autem non fit nisi opere simplici, tũc est apostasia operis. Et quia in his omnibus semper est fidei contumelia, quia expectatur à Dæmone quod expectandum est à Deo, ideò semper apostasia iudicatur. Ecce quàm clarè duplicem apostasiam ponunt, tertiam subintelligentes, scilicet, cordis: quæ si desit tamen Maleficæ verbis & operibus apostatrices iudicãtur. Pœnis ergo, vt patebit, & Hæreticorum & Apostatarum subiacere debent.

Quando expectatur à Dæmone quod expectandum a Deo, est apostasia.

Et est tertia criminis enormitas præ cunctis alijs hæresibus in eis. Nã si iuxta Aug. omnis infidelium vita peccatũ est. 28.q.1.§. 2. & est glossa super illud Roman. 14. Omne ꝙ non est ex fide peccatum est: Quid iudicandum est de tota vita, id est, de omnibus alijs operibus Maleficarum, quæ tamen non ad complacentiam Dæmonum fiant, sicut ieiunare, Ecclesias frequentare, communicare, & sic de alijs. In omnibus enim peccant mortaliter, ꝙ sic declaratur, Tãta est enim labes huius peccati, q; facultatem resurgendi licèt non ex toto amputant, eò ꝙ peccatũ non corrumpit totũ bonũ naturæ, & lumen naturale in eis remanet. Tamẽ propter præstitum homagium, nisi ab illo absoluãtur, omnia eorum opera etiam de genere bonorum sunt potiùs de genere malorum, quod in alijs infidelibus non cernitur.

Peccatum non corrumpit totum bonum naturæ.

Nam

Nam secundùm Thomam secunda secundæ, quæst. 10. An omnis actio infidelis sit peccatum? dicit q̃ quamuis opera infidelium, quæ sunt de genere bonorũ, vt ieiunia, eleemosynæ & huiusmodi non sint eis meritoria, propter infidelitatem, quæ est grauissimum peccatum: tamen quia peccatum non corrumpit totũ bonum naturę, sed remanet in eis lumen naturale. Ideò non omnis actus eorũ est mortale peccatum, sed actus procedens ex ipsa infidelitate, vel relatus ad ipsam, etiam si sit de genere bonorum: puta, Saracenus ieiunat, vt seruet legem Mahumeti de ieiunio mãdantem Iudæus seruat suas festiuitates, & huiusmodi: in his est mortale. Et sic intelligitur illud Augustini suprà allegatum Omnis infidelium vita peccatum est.

An omnis actio infidelis sit peccatum.

Quod Maleficæ grauissimas merentur pœnas vltra omnes flagitiosos mundi.

DEnique Maleficorum flagitia, cuncta aliorum peccata excedunt: quantum ad demeritum pœnæ, declaratur. Primò quò ad pœnam Hæreticis infligendam. Secundò, quò ad pœnam Apostatis inferendam. Nam Hæretici duplici pœna puniuntur, secundùm Raymun. scilicet excommunicatione, depositione, rerum ablatione & corporali morte. De quibus omnibus lector inueniet super primum de sent. excommunic. Nouerit. & super secundum. 24 q. 1. Qui contra pacem, & tertium, dist. 8. quo iure, 23. q. 7. c. 1. & seq. super 4. eod. tit. scilicet de Hæreticis, Excommunicamus. 1. & 2. Imò & grauissimas incurrunt pœnas credentes, receptatores, fautores & defensores. Nam vltra pœnam excommunicationis illis inflictam, Hæretici cum fautoribus & defensoribus suis, & receptatoribus, & ipsorum filij, vsque ad secundam generationem per lineam paternam, per lineam verò maternam, vsque ad primum gradum, ad nullum beneficium, vel officium Ecclesiasticum admittuntur: vt eodem tit. quicunque, & c. statutum. lib. 6. Sed super tertiam pœnam, si Hæretici habent filios Catholicos, priuantur paterna hæreditate in detestationẽ criminis, & super quartam pœnam, si post deprehensionem erroris continuò non velit reuerti, & hęresim abiurare, subitò debet comburi, si laicus est. Falsarij. n. pecunię statim

Hæreticorum pœna multiplex.

Pœna hæreticorum in hæredes vergit.

Processus ad ignem.

ſtatim morti traduntur, quantò magis falſarij Fidei. Si verò clericus: poſt ſolennem degradationem relinquitur curiæ ſeculari occidendus. Si autem reuertatur ad fidem, detrudi debet in perpetuum carcerem: de hæreticis. Excommunicamus, primo, & ſecundo, & hoc de rigore iuris. Mitiùs tamen agitur cum eis poſt abiurationem, quàm ad arbitrium Epiſcopi & Inquiſitoris facere debent, prout in tertia parte operis patebit, vbi de varijs modis ſententiandi tales tractatur, quis etiam dicatur deprehenſus & conuictus, ſeu etiam relapſus.

Maleficæ auſterius quàm Hæretici puniendæ.

His autem modis mulctare maleficas non videtur ſufficere, cùm non ſint ſimplices hæreticæ, ſed apoſtatæ, & vltra hoc quòd in ipſa apoſtaſia non hominibus propter metum, aut carnis oblectamenta fidem abnegant, vt ſuprà tactum eſt: Sed ipſis Dæmonib. vltra abnegationem, homagium, corpora, & animas offerendo præſtant. Ex quibus ſatis probabile videtur, quòd quantumcunque pœniteant, & ad fidem reuertantur, non debent ſicut alij hæretici carceribus perpetuis mancipari, ſed vltimo ſupplicio puniri: & hoc etiam propter damna temporalia, hominibus & iumentis varijs modis illata leges imperant, vt patet C. de maleficijs. l. nullus. l. nemo. & l. culpa. Et eſt ſimilis culpa prohibita diſcere & docere. Et loquuntur leges ſuper ſortilegos: quantò magis ſuper maleficos: vbi dicũt, quòd pœna illorum eſt bonorum publicatio & decapitatio. Et ſi quis tali arte mulierem ad luxuriam prouocauerit, vel è conuerſo, beſtijs exponitur, vt dicitur ibidem. l. multi. Et de his in prima quæſtione tactum eſt.

Declaratur, quod propter peccata Maleficarum innoxij ſæpè maleficantur, etiam interdum propter peccata propria.

QVÆSTIO XV.

SEd hoc, quòd Diuina permiſſione plures innoxij damnificantur & puniuntur in præmiſſis nocumentis, propter aliena peccata Maleficarum, & non propter culpas proprias. Nec alicui hoc videatur inconueniens, oſtendit S. Tho. ſecunda ſecundæ, q. c. 8. Hoc fieri iuſtè à Deo: loquendo de pœnis præſentis vitæ triplici ratione. Primò quidem, quòd vnus homo

homo est res alterius, & sicut quis punitur in rebus, ita & in pœnam alterius aliquis puniri potest. Nam filij secundum corpus, sunt quædam res patris, & serui & animalia, res dominorum, & sic filij puniuntur quandoque pro parētibus. Sicut filius natus ex adulterio Dauid mortuus fuit quam citius: Et animalia Amalechitarum iussa sunt interfici. Quamuis & in huiusmodi sit ratio mystica, vt habetur 1.q.4.§.paruulos.

Triplici modo punitur quis iustè ob aliena peccata.

Secundò, quia peccatum vnius deriuatur in alterum, & hoc dupliciter. Per imitationem, sicut filij imitantur peccata parentum, & serui & subditi peccata dominorum, vt audacius peccent: vt fit in rebus malè acquisitis, in quibus filij succedunt, serui in latrocinijs & guerris iniustis: vnde sæpius interficiuntur. Et subditi Prælatorum audacius peccant, dum eos peccare cernunt: etiamsi eadem peccata non committunt, vnde & iustè puniuntur.

Peccatores imitantes puniuntur cum imitatoribus.

Deriuatur etiam peccatum vnius in alterum per modū meriti, vt subditorum in malum prælatum, id est, q̄ peccata subditorū merentur peccatorē prælatum, secundum illud Iob. Regnare facit Hypocritā propter peccata populi.

Deriuatur etiam peccatum, & consequenter pœna per aliquem consensum vel dissimulationem. Hoc est, quando superiores peccata nō redarguunt, tunc sæpissimè boni cū malis puniuntur, vt dicit Aug. in primo de ciui Dei. Exemplum: vbi inter nos Inquisitores vnus reperit quoddā oppidum mortalitate hominum quasi destitutū, & vbi fama volabat, q̄ quædā mulier sepulta, linteamē, in quo sepulta erat, successiuè deglutiret, & q̄ pestis cessare nō posset, nisi ex integro linteamen deglutiendo ad ventrem consumpsisset. Habito consilio desuper, Scultetus cū præfecto ciuitatis sepulchrum effodientes, inuenerunt quasi dimidietatem linteaminis per os & collum vsq; in ventrem immissam & consumptam. Quo viso, motus Scultetus, gladium extraxit, & caput amputando extra foueam proiecit, sicq; subitò pestis cessauit. Ex quibus vtique, diuina permissione, peccata illius vetulæ super innoxios, propter dissimulationem præcedentium punita fuerunt. Nam præhabita inquisitione repertum fuit, ipsam longo tempore vitæ suæ sortilegam & magam fuisse. Exemplum etiam de punitione Dauid in enumeratione populi per pestem.

De muliere mortua, quæ linteamen deglutiendo, pestem procurauit.

Tertiò

Puniuntur coniunctim homines vt videant eosdē esse omnes.

Tertio fit Diuina permissione, vt humanæ societatis vnio commēdetur, ex qua vnus homo debet pro alio sollicitus esse, vt nō peccet, & ad detestationem peccati, dum scilicet pœna vnius redundat in omnes, quasi omnes sint vnum corpus. Exemplum de peccato Achan. Iosue. 7.

Possumus adhuc addere duos modos: prout puniuntur mali interdū per bonos, interdum etiam per alios malos. Nam vt Gratia. dicit 23. q. 5. §. vltim. Aliquando Deus punit malos, per legitimam potestatem gerentes ex mādato suo & hoc dupliciter. Interdum cum merito punientium, sicut puniuit peccata Chananæorum per populum suum: Interdum absque merito puniētium, sed etiam in ipsorum pœnam, sicut tribum Beniamin puniuit & deleuit vsque ad paucos. Aliquando punit etiam per populos suos, iussu seu permissione excitatos, non tamen intendentes Deo obsequi, sed suæ satisfacere cupiditati, & ideo cum sui damnatione sicut iam punit populum suum per Turcas, & sæpiùs ante per alienigenas etiam in Veteri lege.

Pro flagellis vtitur Deus opera infidelium.

Sed nota q̄ quacunque de causa quis puniatur, si nō sustinet patienter pœnas, tunc sunt flagella, non ad satisfactionem, sed ad vindictam tantùm, id est, punitionē. Iuxta illud Deuter. 32. Ignis scilicet pœnæ temporalis succensus est in furore meo, idest, in punitione: (cùm tamen in Deo aliàs furor non sit) & ardebit vsq; ad inferni nouissima, id est, vindicta hîc incipiet & ardebit vsque ad extremā damnationem, vt exponit Aug. Et habetur de pœn. dist. 4. §. auctoritas. Sed si patienter ferātur ipsa flagella, & sint patientes in statu gratiæ, habent locū satisfactionis, vt dicit Th. in 4. Etiamsi quis puniretur à Iudice propter maleficium commissum vel etiā malefica, & hoc secūdum plus & minus, secundū deuotionem patientis & qualitatē criminis.

Sustinens patienter pœnas satisfacit pro culpa.

Mors vltimū terribilium.

Mors autem naturalis, cùm sit vltimum terribilium non tamen est satisfactoria, quia per naturam inoleuit in pœnam originalis peccati. Licet secundum Scotum etiam voluntariè, & cum deuotione expectata, & Deo oblata in sua amaritudine, possit fieri aliquo modo satisfactoria. Mors tamen violenta, siue quis eam metuit siue non, semper est satisfactoria, si patienter sustineatur & in gratia. Et hæc quidem quò ad pœnas propter aliorum peccata inflictas.

Mors fit etiā satisfactoria.

Propter propria autē etiā Deus flagellat in vita præsenti

& spe

& ſpecialiter circa maleficia inferenda. Nam Tobiæ 7. Super illos qui libidini deſeruiunt, Diabolus accipit poteſtatem: quod etiam ex præcedentibus patuit, declarando maleficia circa membra & potentias generatiuæ potentiæ, quæ Deus amplius permittit maleficiari.

Attamen ad prædicandum populo notãdum, quòd præmiſſis punitionibus non obſtantibus, ſecũdùm quos Deus pro culpis alienis, ſiue proprijs punit, hanc regulam iuris pro fundamento teneat, & populo proponat, quæ dicit: Sine culpa, niſi ſubſit cauſa, non eſt aliquis puniendus. Extra de reg. iur. Et hæc regula locum habet in iudicio poli, id eſt Dei, & in iudicio fori, id eſt in foro humano, ſiue ſeculari, ſiue eccleſiaſtico.

Sine culpa niſi ſubſit cauſa nemo eſt puniendus.

Declara de iudicio poli. Nam Deus duplici pœna ſpirituali & temporali punit. In prima inuenitur, q̃ nunquam ſine culpa. In ſecunda inuenitur, quòd interdum benè ſine culpa, ſed non ſine cauſa. De prima ſpirituali pœna, quæ cũ eſt triplex, ſcilicet ſubtractio gratię, vnde ſequitur obduratio in præſtitis, non fit ſine culpa propria. Secunda pœna damni, id eſt, priuationis gloriæ, hæc etiam nunquã infligitur ſine culpa propria, vt in adultis, vel contracta, vt in paruulis in originali decedentibus. Tertia pœna ſenſus, id eſt, cruciatio ignis infernalis, etiam patet. Vnde quod dicitur Exo. 20. Ego dominus zelotes, viſitans peccata parentũ in filios vſque in tertiã & quartam generationem. intelligitur de imitatoribus paternorum ſcelerum, vt exponit Gratianus, 1. quæſt. 4. §. quibus. Vbi etiam dat alias expoſitiones. De ſecunda autem pœna temporali punit Deus.

Pœna ſubtractionis gratiæ, pœna priuationis gloriæ.

Primò propter culpam alterius, vt ſuprà tactũ eſt, triplici ratione, vel etiam ſine culpa aliena & propria, ſed non ſine cauſa, vel etiam ex culpa propria, & non aliena. Quòd ſi vis ſcire cauſas propter quas Deus punit, & tamen, abſque culpa aliena & propria, videas quinque modos, quos ponit magiſter in 4. diſt. 15. c. 2. Et recipe tres primas cauſas: Reliquas duas accipe, pro culpis proprijs.

Nam dicit, quinque de cauſis Deus hominem flagellat in vita præſenti, ſiue pœnas infert. Primo, vt Deus glorificetur. Et hoc fit, quando miraculosè remouetur pœna ſiue flagellum. Exemplum de cæco nato. Ioan. 9. de Lazaro reſuſcitato. Ioan. 11.

Quinq; cauſæ cur Deus flagellet.

Secun

Deus punit vt meritum cumuletur per exercitiũ patientiæ.

Secundò, si primum desit, immittitur tamen vt meritum cumuletur per exercitium patientiæ, ac etiam vt virtus latẽs intus, alijs manifestetur. Exemplũ in Iob 1. & Tobiæ 2.

Tertiò, vt virtus conseruetur per humiliationem flagellorum. Exemplũ in Paulo, qui de se dicit 2. Cor. 12. Ne magnitudo reuelationũ extollat me, datus est mihi stimulus carnis meę, Angelus Satanæ: Qui stimulus, secundũ Remi. fuit hæc infirmitas corporalis. Hæ sunt causæ sine culpa.

Quartò, vt æterna damnatio hic inchoëtur, vt scilicet aliqualiter ostẽdatur, quid in inferno patietur. Exemplum in Herode, Act. 12. & in Antiocho. 2. Macha. 9.

Quintò, vt homo purificetur, vel per expulsionem culpæ, cum scilicet, ea flagellis conteritur. Exemplum de Maria sorore Aaron, Num. 13. lepra infecta, & Israëlitis prostratis in deserto, secundùm Hieron. 23. q. 4. quid ergo. Vel ad satisfactionem pœnę. Exemplum in Dauid, qui post remissionem adulterij commissi, quò ad culpam in pœnam fuit expulsus de regno, vt patet in 2. Regum. Quod notat Grego. de pœn. dist. 1. si peccatum Dauid. Posset etiam dici, omnem pœnam quam patimur procedere ex culpa nostra, saltem originali, cum qua nascimur, quia ipsa est causa omnium causalitatum. ar. distin. 5. ad eius.

Originale est causa omniũ causalitatum.

Sed & tertia pœna, quæ & damni, loquendo de illa quò ad æternam damnationem, quam in futuro sustinebunt, nemo ambigat quin super omnes damnatos in pœnis super sensibilibus cruciabuntur. Sicut enim gratiæ visio in patria ita mortali culpæ pœna in inferno succedit. Et sicut gradus beatitudinis in patria commensurantur iuxta gradus charitatis, & gratiæ in via, ita & mensura supplicium in inferno iuxta mensuram criminum in via. Hoc est, quòd Deutero. 25. dicitur: Pro mensura peccati, erit & plagarum modus. Et sic hoc in alijs peccatis omnibus, tamen in speciali Maleficis hoc conuenit, quòd ad Heb. 10. tangitur: Quantò magis putatis deteriora mereri supplicia, qui filium Dei conculcauerit, & sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est. Hæc sunt propria Maleficarum, fidem abnegantiũ, & per diuinissimum sacramentum plurima maleficia, vt iam in secunda parte patebit exercentium.

Declara

Declaratur in ſpeciali veritas præmiſſa, comparando opera Maleficarum ad alias ſuperſtitionis ſpecies.

QVÆSTIO XVI.

PRAEMISSA denique veritas, quò ad enormitatem criminũ in maleficijs, probatur per comparationem ad alia opera Magorum & Diuinatorum. Nam cùm quatuordecim ſint ſpecies circa opera ſuperſtitioſa, ex triplic. genere Diuinationum. Quorum primum ſit per manifeſtã Dæmonum inuoçationem. Secundum per tacitam ſolam cõſiderationem diſpoſitionis, vel motus alicuius rei, vt ſyderum, dierum, horarum & huiuſmodi. Tertium, per conſiderationem alicuius actus humani ad inquirendum aliquid occultum, quæ Sortium nomen habent.

Et ſpecies primi generis diuinationis, quę fit per expreſſam Dæmonum inuocationem, ſint Præſtigium, Diuinatio ſomniorum, Necromantia, Diuinatio pythonica, Geomantia, Hydromantia, Æromantia, Piromantia, & Ariolorum cultus. Thom. ſecunda ſecundæ. q. 95. & 26. & q. 5. igitur. & q. 5. nec mirum. Species denique ſecundi generis Genethliaci, Aruſpices, Augures, Omen obſeruantes, Chiromantia, & Spatulamantia.

Species expreſſæ inuocationis Dæmonũ.

Spatulamantia.

Species enim tertij generis variantur, ſecundùm omnia illa quæ Sortium nomen habent, ad inquirendum aliquid occultum, ſcilicet, per conſiderationem punctorum, feſtucarum, figurarum in plumbo liquefactarum. Et de his Th. vbi ſuprà, & 26. quæſt. 2. & q. 4. per totum.

Figuræ in plũbo liquefactæ.

Tamen hæc omnia crimina Maleficarum flagitia excedunt: quod de præſtantioribus ſpeciebus deducitur: Vnde & de minoribus non difficultatur.

Nam in prima ſpecie, vbi aliqui præſtigioſi quibuſdam apparitionibus ſenſus humanos decipiunt, vt res corporalis aliter ſentiatur per ſenſum viſus aut tactus, vt in præcedentibus tactum eſt de modo præſtringendi. Maleficæ his non contentæ circa membra generatiuæ potentiæ, illa interdũ præſtigioſa apparitione auferendo, licet nõ in rerum veritate, etiam ipſam generatiuã potẽtiã pluries auferunt,

Quòd Malefici etiam ſint Præſtigiatores.

ne mulier concipere aut vir actum exercere valeat, etiam remanẽte membro: absque præstigiosa illusione potest, cõceptum, etiam aborsum procurant, sæpeque procurant cum innumeris alijs malis: in diuersis etiam formis bestiarum apparent, vt in superioribus patuit.

Maleficos esse Necromanticos.

In secunda denique specie, quæ & Necromantia dicitur, & fit per mortuorum apparitionem, vel locutionem, cùm vt dicitur 3. libr. Ethi. Nekros Græcè, mors dicitur Latinè, mantia verò diuinatio. Faciunt autem talia per sanguinem hominis, aut alicuius animalis, super quibusdam characteribus, scientes Dæmonem sanguinem amare, id est, eius effusionem, & peccata Vnde fit, vt vbi mortuos ab inferis se vocare putant, ad respondendũ ad interrogata, Dęmones in eorum similitudinibus apparentes, talia exercent. Et huiusmodi artis erat illa magna Pythonissa, de qua 1. Reg. 28. quę ad instantiam Saulis Samuelem suscitauit.

De Pythonissa Saulis.

Nec ex hoc putet quis talia esse licita, quòd Scriptura commemorat animam iusti Prophetæ ab inferis vocatam, Sauli euentum futuri belli, etiã per mulierem Pythonissam apparuisse. Quia vt Aug. dicit ad Simplicianum. Non est absurdum credere aliqua dispensatione permissum fuisse, vt non dominante arte magica, vel potentia, sed dispensatione occulta, quæ Pythonissam & Saulem latebat, se iusti spiritus ostenderet regis aspectibus, diuina eum sententia percussurus. Vel non verè spiritus Samuelis à sua requie est excitatus, sed aliquod phantasma, & illusio Dæmonum imaginaria Diaboli machinationibus est facta, quã appellat Samuelẽ scriptura, sicut imagines solẽt suarũ rerum nominibus appellari. Hæc ex respõsione cuiusdã argumenti super quæstionẽ, An diuinatio quæ fit inuocatione Dęmonũ, sit illicita. 2. secund. q 95. art. 4. Ad secundũ. Sed si lectori placet, videat respõsionẽ super vltimũ argumentũ quęstionis; An gradus prophetiæ, sint in beatis in eadẽ summa, q. 174 Inspiciat etiam dictum Augustini. 26. q. 5. Nec mirũ. Sed hæc parum ad Maleficarum opera, quæ nullam in se retinent speciem pietatis, vt intuenti eorum opera patet, sanguinem innocentem fundere non cessantes, occulta quæque Diabolicis instructionibus manifestãtes, nec viuis aut mortuis parcunt, vbi animas cum corporibus interimunt.

De apparitione spiritus Samuelis.

Mal fi ae etiam esse Sortilegas.

In tertia denique specie, quæ & somniorum diuinatio dicitur

dicitur, dupliciter obſeruatur. Primò, quando quis vtitur ſomnijs, vt valeat aliquid occultũ inueſtigare ex reuelatione malorum ſpirituum, cũ quibus habentur pacta expreſſa, quãdo ſcilicet ad hoc inuocãtur. Secũdò verò quãdo quis vtitur ſomnijs ad cognoſcendũ futura, ſecũdũ quòd ſomnia procedunt ex reuelatione diuina, vel ex cauſa naturali intrinſeca, vel extrinſeca, quantum poteſt ſe extendere talis virtus, non erit illicita diuinatio. Hæc Thomas, vbi ſuprà.

Angelicæ reuelationes.

Pro cuius intelligentia, vt Prędicatores nucleum ad minus habeant, notandum ad primum de Angelis quod cùm Angelus ſit limitatæ virtutis, efficacius reuelare poteſt aliquid futurorum animæ diſpoſitæ quàm indiſpoſitę. Diſpoſitio aũt fit poſt ſedationẽ motuum exteriorũ & interiorũ, vt quando ſilentes ſunt noctes, & ſedati ſunt motus fumoſitatũ, & hoc fit circa auroram, quãdo digeſtio eſt completa: & hoc dico de nobis peccatoribus ſimilibus quibus Angeli ex diuina pietate ad proſecutionem officij aliqua reuelant aut tempore ſtudij in aurora intellectum de occultis ſcripturarum informante. Prędet enim Angelus bonus intellectui, ſicut Deus volũtati, & corpora cœleſtia noſtris corporibus, alijs autẽ perfectioribus quibuſcunque poteſt & quacunque hora reuelare vigilando & dormiendo. Quãuis & iuxta Philoſophum in lib. de ſom. & vigil. ſunt magis aptę recipere reuelationes, vt dictum eſt, vno tempore, quàm altero prout cæteri Magi facere conſueuerunt.

De anima diſpoſita ad reuelationes.

Ad ſecundum nota, quòd naturali ſolicitudine naturę de regimine corporis contingit, quòd quædam futura habent cauſam naturalem in homine ſomniante: & tunc illa ſomnia ſeu viſiones, ſunt tantummodò ſigna, & non cauſæ ſicut ex parte Angeli dictum eſt. & hoc accidẽtium futurorũ in homine, vt ſanitatis, vel ægritudinis, vel periculi, &c. Et hęc eſt ſentẽtia Ariſt. vbi ſ. Quia natura repręſentat in ſomnijs animæ aliquas diſpoſitiones, quæ ſunt in corde: ex quibus poſteà cõtingit infirmitas, vel aliud, vt ſi quis ſomniat de occupationib⁹ igneis, ſignũ eſt ꝙ in eo prędominatur cholera: ſi de aëris, vt de volatu & huiuſmodi, ſignũ eſt ſanguinis: ſi aquę, vel alterius liquoris aquei, ſignũ eſt phlegmatis: ſi de terrenis ſignũ eſt melãcholię. Et ideò per ſomnia quandoque iuuantur Medici, ad cognoſcendum diſpoſitiones corporis: (vt etiam dicit Philoſophus in eodẽ libr.)

Naturales reuelationes.

Somnia ſecũdum complexiones.

Somnia Maleficarum.

Sed hæc iterum leuia sunt, per comparationem ad somnia à Maleficis superstitiosè obseruata. Nam si corporaliter, vt sup. tactum est, nolunt transferre, sed tantùm imaginariè cernere, quæ à consodalibus Maleficis perpetrantur, reponere se habent ad sinistrum latus in nomine sui Diaboli & omnium Dæmoniorum. Vnde fit, vt eis singula imaginaria visione repræsententur à simili. Si aliqua occulta scire pro se vel alijs hominibus volunt à Dæmonibus per somnia instruuntur, non per tacita, sed per expressa cũ eis pacta inita. Nec iterum per quodcũque pactum, quocũque modò per aliquod sacrificiũ alicuius animalis, seu sacrilegæ deprecationis, aut cultus etiam latriæ exhibitionis, sed se ipsas in anima, & corpore Dæmonibus offerentes, fidem penitùs sacrilego ore abnegantes. Nec his contentę, etiam proprios aut alienos infantes Dæmonibus offerunt, aut interimunt, de quibus suprà habitum est.

Oracula.

In quarta denique specie quæ per Pythones, à Python, Apolline, iuxta Isidorum, qui auctor diuinandi dicitur fuisse, exercetur, nõ per somnia, aut per mortuorum allocutionem, sed per viuos, vt in arreptitijs, qui sic arrepti à Dæmonibus, vel voluntariè, au inuoluntariè, ad prædicendũ tantummodò futura, & non ad alia flagitia perpetranda agitantur, qualis fuit illa puella de qua Acto. 16. clamãdo post Apostolos, quòd essent veri serui Dei. Vnde indignatus Paulus imperauit spiritui exire ab ea: Patet quòd modica sit comparatio per respectum ad Maleficas & eorũ opera, quæ vtiq; sic ob magnitudinem facinorum, & enormitatę criminum, iuxta Isidor. vt suprà habitum est, nuncupãtur.

Pythonissa in Actis Apostolorum.

Vnde causa breuitatis de alijs minoribus speciebus diuinationum hæc probare non expedit, vbi maiores excedere noscuntur. Nam vbi prædicatori placet applicare alias species, potest, vt Geomantiam, quæ fit circa corpus terrestre, vt in ferro vel lapidè polito Hydromantiam, quæ fit in aqua vel crystalo. Æromantiam, quæ fit in aëre. Pyromantiam, quæ fit in igne. Ariolorum, quæ fit in visceribus animaliũ immolatorũ in aris Dæmonũ. Licet hæ omnes per expressam Dæmonũ inuocationẽ fiant, nulla tamen est comparatio ad maleficia Maleficarum, cùm ad nullum nocumentũ hominũ, iumentorum & terræ frugum tendũt directè, sed ad futurorum præcognitionem. De alijs etiam

Geomantia.
Hydromantia.
Aeromantia.
Pyromantia.
Ariolis.

specie

ſpeciebus diuinationum, quæ cum tacita inuocatione, & etiam per tacitum, vt ſi pactum erga Dæmones practicantur, vt ſunt Genethliaci, ſeu Aſtrologi, ſic dicti propter natalium cõſiderationes. Auruſpices, qui dies & horas obſeruant. Augures, qui guſtus & garritus auium, & Omen, quo verba hominum obſeruant. Et Chyromantici, qui ex lineamenta manuum aut ſpatulis animalium diuinant. Si cui placet, inſpiciat præceptorem Nider, circa ſecundum præceptum, & plura inueniet, quomodo ſint licita, & quomodo non. Maleficarum verò opera nunquam ſunt licita.

Genethliaci.
Auruſpices.
Augures.
Omina.
Chiromantici.

Declaratiua quartædecimæ, grauitatem criminis ad peccata quæcunque Dæmonum comparando.

QVÆSTIO XVII.

SED & tanta eſt earum facinorum magnitudo, quòd etiam malorum Angelorum peccata & ruinam excedunt. Et ſi in culpis quomodo non & in infernalibus ſupplicijs. Et hoc quidem ad culpas demonſtrare, non eſt difficilè variis tationibus. Primò: nam licet eorũ peccatum ſit irremiſſibile, hoc tamen non eſt propter magnitudinẽ criminis, habendo reſpectum ad eorum naturalia & prçcipuè ſecundum opinionem illorum, qui dicunt, eos tantùm in naturalibus & nunquam in gratuitis fuiſſe creatos. Et quia bonum gratiæ, excedit bonum naturæ, ideò illorum peccata, qui à ſtatu gratiæ cadunt, prout Maleficæ fidem ſuſceptam in baptiſmo abnegantes exiſtunt, eorum vtique peccata excedũt. Si verò dicamus eos in gratia fuiſſe creatos, licet non confirmatos, ſic etiam Maleficæ, licet non creatæ in gratia, tamen à gratia ſponte ceciderunt, ſicut & illi volentes peccauerunt.

Maleficæ peccato, Diabolis pares.

Diabolos ſolùm in naturalibus, non in gratuitis fuiſſe creatos.

Secundò demonſtratur, nam licet eorum peccatum ſit irremiſſibile variis de cauſis alijs, puta ſecũdùm Aug quia nullo ſuggerente peccauerunt, ideò nullo reparante redire debẽt. Vel ſecundum Damaſc. contra Dei formã intellectu peccauerunt: & cognitio, quantò eſt nobilior, tantò peior eſt error. Seruus enim ſciens voluntatem domini ſui, &c.

Cur Diaboli peccatum irremiſſibile.

Diabolus semel tantùm vertibilis.

Vel iterum secundùm eũdem Damas. quia Angelus malus non est susceptibilis pœnitentiæ, ideò nec veniæ, & hoc ex natura sua, quæ quia spiritualis, tantũmodò semel est vertibilis, eò ꝙ se totam conuertit: quod in homine non fit, vbi caro semper repugnat spiritui. Vel iterum, quia excelso loco peccauit, vt in cœlo, homo autem in terra.

His tamen non obstantibus eius culpa in multis alijs minoratur comparatiuè ad Maleficarum flagitia. Primò in hoc, quòd ille iuxta Anselmum, in quadam oratione, nulla præcedente delicti vindicta superbiens peccauit. Maleficæ verò post tantas pœnas sæpè multis alijs Maleficis inflicta, imò & post pœnas, quas percipiunt in Ecclesia, Diabolo occasione suæ ruinæ inflictas, omnia hæc contemnunt, & non ad minima peccata mortalia, vt cæteri peccatores, qui ex infirmitate aut malitia absque habitu malitiæ peccant, sed ex profunda cordis malitia ad horrenda flagitia properant.

Diabolus nullo metu pœnæ peccauit.

Secundò, quia licet triplex sit status mali Angeli, innocentiæ, culpæ, & miseriæ seu pœnæ, ipse tamẽ sic ab innocentia semel tantùm cecidit, vt ad illam nunquam restitutus fuit. Peccator autem ad innocentiam per baptismum restitutus iterum ab illo cadens multum profundatur. Et super omnes ipsæ Maleficæ, vt earum flagitia demonstrãt.

Satan nõ peccauit in redẽptionem.

Tertiò ille contra creatorem, nos autem, & super omnes ipsæ Maleficæ contra creatorem & redemptorem, &c.

Quartò ille dereliquit Deum permittentem, videlicèt eum peccare, & non pietate eum prosequentem, nos autem, & super omnes ipsæ Maleficæ, peccatis elongamur, à Deo permittente, & ex pietate nos continuò prosequente, & beneficijs plurimis nos præueniente.

Quintò, ille præstat in malitia Deo reprobante, & suam gratiam non apponente, nos miseri currimus in illã malitiam, Deo continuè reuocante.

Sextò, ille manet obduratus ad punientem nos obdurati ad blandientem. Et si ambo contra Deum, tamen ille contra se requirentem, nos contra pro nobis morientem, quem vt præmisimus, super omnes Maleficæ dehonestantes offendunt.

Solutiones

Solutiones argumentorum etiam declarant veritatem per comparationem.

AD argumenta. Ad primum patet responsio per ea, quę in principio quæstionis tacta sunt. Vnde videlicet aliquod peccatum debet censeri grauiùs altero, & quomodo peccata Maleficarum grauiora cunctis, quò ad culpã existunt. Et aliud quò ad pœnam. Dicendum, ꝙ sicut culpa Adæ, ita & eius pœna dupliciter consideratur. Vel quò ad personam, vel quò ad naturam totam, videlicet posteritatẽ ex eo sequutam. Primo modo sicut maiora peccata fuerũt post eum perpetrata, quia videlicet ipse solummodò peccauit, faciendo illud quòd erat malum, non secundum sẽ, sed quia prohibitum. Fornicationes verò, adulteria, & homicidia, vtroque modo mala sunt. s. secundum se, & quia prohibita, ideò etiam grauior pœna eis debetur. *Cur Adæ peccatum maximum.*

Secundò verò modo, licet maxima pœna primum peccatũ sequuta est, hoc tamẽ est per indirectũ, inquãtum videlicet per eum tota posteritas originali peccato fuit infecta, eò ꝙ ipse primus patens omnium, pro quibus omnibus solus filius Dei satisfacere potuit potentia ordinata. Pro suo autem personali medietate diuina gratia pœnituit, & saluatus per solutionem factã per Christum. Incomparabiliter autẽ peccata Maleficarum excedunt in grauitate, non cõtentæ de suis personalibus peccatis, & perditionibus, cùm etiam innumeras alias post se continuè trahunt.

Ad tertium dicendum ex præhabitis, ꝙ hoc fuit per accidens in peccato Adę, ꝙ maiorem læsionem intulit: hoc videlicet, ꝙ naturam integram inuenit, & ꝙ corruptã necessariò nõ voluntariè transfundere habuit, vnde non sequitur, ꝙ ipsius peccatum simpliciter grauius cæteris fuit. Tum etiam, quia hæc idem etiam sequentia peccata fecissent, si talem naturam inuenissent: sicut & secundum mortale peccatum non grauat gratiam, eò ꝙ illam nõ inuenit, priuaret autem si illam inueniret. Hæc est solutio S. Tho. in 2. dist. 21. art. 2. in solutione secundi argumẽti, quam solutionem si quis ad plenũ vult intelligere, habet considerare, ꝙ Adã originalẽ iustitiam si præstitisset, non trãsfudisset in posteros, prout Ansel. opinabatur: quia ẽt aliqs post eũ peccare potuisset. Videantur dicta Doct. di. 20. An pueri mox nati, fuissent in gratia confirmati. Item quol. 101. *Adæ peccatũ non excedit Maleficarum crimen.*

Adam si non peccasset, an qui nunc saluantur, saluati fuissent.

An ijdem qui nunc ſaluantur homines, ſaluati fuiſſent ſi Adam non peccaſſet.

Sequitur modus Prædicandi, contra quinque argumenta laicorum, quibus probare videntur ſparſim quòd Deus non permittat tantam poteſtatem Diabolo & Maleficis, circa huiuſmodi maleficia inferenda.

QVÆSTIO XVIII.

SIt denique prędicator prouidus ſuper certa argumenta laicorum, vel etiam peritorum quorundam, qui in tantum Maleficas eſſe negant quòd licet malitiam & potentiam Dæmonis, ad inferendum ex ſuo deſiderio huiuſmodi mala, concedant, diuinam tamen permiſſionem ſibi condeſcentem negant, nec volunt quòd Deus tanta fieri permittat. Et licèt modum arguendi non habeant, & in tenebris ſicut cæci palpitant, iam vnum, iam alterum medium tangẽdo, opus tamen eſt eorum aſſertiones ad quinque argumenta reducere. Ex quibus vtique omnes eorum cauillationes procedere poſſunt. Et primò, ꝙ Deus nõ permittat Diabolo ſub tanta poteſtate ſæuire in homines.

Vtrum ad maleficialem effectum à Dæmone per Maleficam procurandum, ſemper habet concurrere diuina permiſſio. Et arguitur quinq; argumentis ꝙ Deus nõ permittit, vnde etiam Maleficium nihil eſt in mundo. Et primum ſumitur ex parte Dei, Secundum ex parte Diaboli, Tertiũ ex parte Maleficæ, Quartum ex parte morbi, Quintum ex parte Prædicatorum & Iudicum, quòd qui talia contra eas prædicant & iudicant, vtique nunquam ſecuri eſſent.

Impoſſibilitas ex parte Dei. Primò ſic, Deus punire poteſt hominem propter peccata, & punit gladio, fame, & mortalitate. Item diuerſis alijs infirmitatibus varijs & innumeris, quibus humana conditio ſubiacet, vnde quia opus ei non eſt adiungere alias punitiones, ideò non permittit.

Ex parte Satanæ. Secundò ſic. Ex parte Diaboli, ſi vera eſſent quæ prædicantur, ꝙ videlicet vim generatiuam impedire poſſet, vt videlicet mulier nõ cõcipiat, vel ſi concipiat, quòd aborſum

ſum faciat, vel ſi non aborſum, quòd etiã poſt natos interficiant, vtiq; ſic perimere poſſent totum mundum, & iterũ poſſet dici, quòd opera Diaboli eſſent fortiora operibus Dei, ſcilicet ſacramento matrimonij quod eſt opus Dei.

Tertiò ex parte hominis, nã videmus ſi maleficiũ debet eſſe aliquid mundo, tunc aliquid homines plus alijs maleficiẽtur. De quo ſi quæritur, vtiq; dicitur, hoc eſſe propter punitionem peccatorũ, ſed hoc eſt falſum, etgo & illud ꝙ maleficia ſint in mundo. Falſitas autẽ probatur ex eo, quia tunc maiores peccatores amplius punirentur, hoc eſt falſum, cùm minus puniãtur quàm alij interdum iuſti: ꝙ etiã cernitur in pueris innocentibus: qui aſſeruntur maleficiari. *Ex parte Maleficæ.*

Quartò poteſt addi & aliud argumentum ex parte Dei, hoc, ꝙ quis impedire poſſet, & non impedit, ſed fieri permittit, vtique iudicatur ex ſua voluntate proceſſiſſe. Sed Deus cùm ſit ſummè bonus nõ poteſt velle malũ, etgo nõ poteſt permittere vt fiat malũ, quod ipſe impedire poteſt.

Item ex parte morbi: defectus & infirmitates quæ dicũtur maleficiales, ſimiles etiam ſunt defectibus & infirmitatibus naturalibus, id eſt, quæ ex naturæ defectu procedunt. Quòd enim aliquis claudicat, excæcatur, vel rationẽ perdit, vel etiam moritur, ex defectu naturæ contingere poſſunt. Vnde non poſſunt ſecurè Maleficis aſcribi. *Ex parte maleficiorum.*

Vltimò ex parte iudicum & prædicatorum, qui cùm talia aduerſus Maleficas prædicant & practicant, vtiq; propter ingens odium à Maleficis contra eos conceptum, nũquam eſſent ſecuri. *Ex parte iudicum & prædicatorum.*

Sed contrà argumenta ſumantur ex quæſtione prima, ſuper tertium principale primæ partis tractatus, & proponantur illa quæ ſunt magis ad populũ, quomodo videlicet Deus permittit mala fieri, licet nõ velit malũ fieri; permittit autem propter admirabilẽ perfectionẽ vniuerſi, quę cõſideratur in hoc, ꝙ bona cõmendãtur eminẽtius & magis placent, & ſunt laudabiliora, dum comparãtur malis: habẽtur ibi auctoritates. Item, profunda Dei diuinæ ſapientiæ, iuſtitiæ & bonitatis relucent, quæ aliàs eſſent occulta. *Quomodo Deus ſinat malum fieri.*

Breuiter pro deciſione quæſtionis poſſunt colligi ex his, quæ ibi tãguntur varia documenta, pro informatione populi, videlicet, ꝙ Deus iuſtè duos caſus permiſit, ſcilicet, Angelorum, & primorum parentum: qui cùm ſint maiores *Deus iuſtè permiſit Angelos & primum hominẽ cadere.*

omnibus alijs caſibus, non mirum ſi alij minores permittantur. Qualiter autem ſint maiores, quoad cauſalitatem, non quò ad alias circũſtantias, ſecũdùm quas peccata Maleficarũ, vt in quæſtione tãgitur; & malorum Angelorum & primorum parentum peccata excedunt, & quare Deus iuſtè permiſit illos primos caſus, tangitur in 2.q. ex quibus plura colligere & dilatare poteſt ad ſuum placitum.

Sed ad reſpondendum ſuper argumenta. Nã ad primum cùm dicitur: Deus ſufficienter punit per naturales infirmitates mortales, gladio & fame. Reſpondetur ex tribus. Primò, ꝙ Deus non limitatur ſuam virtutem ad naturalem proceſſum, aut etiã ad influentias corporum cœleſtium, vt videlicet præter illa agere non poſſit, ideò & præter illa ſæpiſſimè egit in punitionem peccaminum, mortalitates & alia inferendo, præter omnem influentiam corporum, ſicut in punitione peccati ſuperbię in Dauid ſuper mortalitatem inflictam populo, propter populi numerationẽ, &c.

Deo non conuenit Diaboli malitiam impedire.

Secundò hoc vtique cõgruit diuinæ ſapientiæ, quę cum rebus omnibus ſic adminiſtrat, vt eas proprijs motibus agere ſinat. Ideò, ſicut non cõuenit malitiã Dæmonis omninò impedire, ſed potiùs decet ipſam permittere, vt agat quantum ad bonum vniuerſi ſpectare poteſt, licet cõtinuò etiam refrenatur per bonos Angelos, vt non tantùm noceat, quantum nocere vellet. Ita etiam non conuenit malitiam humanam refrenare ſuper ea, ad quæ ex libertate arbitrij poteſt, vt eſt fidem abnegare, & ſeipſum Dæmoni deuouere, quæ vtiq; facere in poteſtate ſunt volũtatis humanæ. Ex quibus etiã duobus, cùm Deus maximè offenditur, iuſtè permittit ea quæ à Malefica deſiderantur, & propter quæ fidem abnegauit, & ad quę Diaboli potẽtia ſe extẽdit, vt eſt hominib⁹ iumẽtis & terrę frugib⁹ poſſe nocere.

Etiam malis Diabolus torquetur.

Tertiò Deus iuſtè permittit illa mala fieri, per quę Diabolus etiam per indirectum maximè torquetur, & ſummã recipit diſplicẽtiam; Sed per illa mala, quæ à Maleficis virtute Dęmonum fiunt per indirectũ, Diabolus maximè torquetur, dum contra ſuã voluntatem Deus omnibus malis ad gloriam ſui nominis, ad fidei commẽdationem, ad electorum purgationẽ, & cumulum meritorum vtitur. Certũ eſt enim, ꝙ inter omnes diſplicẽtias, quas Diabolus ex ſuperbia, quæ ſemper contra Deum exigit, iuxta illud, Superbia

bia eorum qui te oderũt aſcẽdit ſemper, hæc præcipua eſt, quia ſibi diſplicet, ꝙ Deus oĩa ſua machinamenta in ſui gloriam, &c. conuertit. Iuſtè ergo Deus cuncta permittit.

Ad ſecundum ſuperius reſponſum eſt: & debet reſpõdere ad duo, quæ includuntur in argumento, ſcilicet, ꝙ non dicitur Diabolus fortior Deo, nec eius factura, imò cernitur quod minimæ virtutis exiſtit, cùm nihil poſſit niſi permiſſione diuina, vnde eius virtus poteſt dici minima, comparando ad diuinam permiſſionem, licèt ſit maxima comparando ad virtutes corporales, quas naturaliter excedit, iuxta illud ſæpè allegatum. Non eſt poteſtas ſuper terram, quæ ei valeat comparari. Iob. 41.

Cur generatiuã vim Deus permittat impedire.

Alterum ad quod reſpondendũ. Cur videlicet Deus potiùs ſuper vim generatiuam permittit maleficia fieri quàm ſuper alios actus humanos. De quibus etiam ſuprà tactum eſt in materia de permiſſione diuina, ſub titulo, Quomodo Maleficæ vim generatiuam, & actum Venereum impedire poſſunt. Eſt enim hoc propter fœditatem illius actus. Et quia originale peccatum inflictum ex culpa primorũ parentum, per illum actum transfunditur: & exemplificatur etiam de ſerpente, qui primũ inſtrumẽtũ Diaboli fuit, &c.

Cur Diabolus plus affectat lædere bonos quàm malos.

Ad tertium dicendum, quod ſicut intentio & appetitus Diaboli maior eſt ad tentandum bonos quàm malos, licèt ex parte tentati, magis tentat malos quàm bonos, id eſt, ꝙ amplior habilitas eſt in malis, ad recipiendum tentationẽ Dæmonis, quàm ſit in bonis. Ita etiam plus affectat lædere bonos, quàm malos, licet maiorem habilitatem lædẽdi inueniret in malis quàm in bonis. Et huius eſt ratio, quia ſecundum Greg. quãtò crebrius quis Diabolo ſe ſubiicit, tãto intollerabiliorem ſibi facit, vt ei reluctari nõ poſſit. Sed cum mali crebrius ſe ſubiiciant Diabolo, eis fit tẽtatio magis intolerabilis & frequentior, cùm non habeant ſcutum fidei formatæ, quo ſe tueantur. De quo ſcuto Apoſt. Eph. 6. In omnibus ſumentes ſcutum fidei, in quo poſſitis omnia tela nequiſſimi ignea extinguere. Sed ex alia parte, magis poſſideat & acrius impugnat bonos quàm malos. Et ratio, quia cum iam poſſideat malos, nõ autem bonos, ideò magis conatur per tribulationem trahere ad ſui dominium iuſtos, quos non habebat, quàm peccatores poſſeſſos: ſicut aliquis princeps terrenus magis inſurgit,

Scutum fidei formatæ.

contra

contra illum, qui plus aufert de iure suo, vel qui plus nocet regno, quàm contra illos, qui non sibi contrariantur.

Quomodo Deus nolit & permittat mala.

Ad quartum, quòd Deus permittit mala fieri, nõ vult tamen mala fieri, vltra præmissa, quæ tacta sunt: Prædicator declarare potest per quinque signa voluntas diuinæ, quæ sunt, præceptum, prohibitio, consilium, operatio, & permissio. Vide S. Tho. præcipuè in prima parte, quia ibi planiùs declarat. q. 19. ar. 12. Nam licet vna sit volũtas in Deo, quæ est ipse Deus, sicut & vna eius essentia: tamen per respectum ad eius opera, iudicatur & significatur nobis eius voluntas multipliciter, secũdùm quod Psalmus dicit: Magna opera Domini, exquisita in omnes volũtates eius. Vnde voluntas in Deo distinguitur non ex parte rei, sed ex parte suorum effectuum, ita vt voluntas propriè dicta, dicatur voluntas beneplaciti: & voluntas metaphoricè dicta, dicatur voluntas signi: inquantum videlicet per signa & metaphora iudicatur nobis Deum hoc velle.

In Deo voluntas beneplaciti & signi.

A simili. Sicut paterfamilias vnam habens in se voluntatem, demõstrat illam quinque modis, scilicet per se, & per alium. Per se dupliciter, directè, & indirectè. Directè, cum aliud operatur, & tunc est operatio. Indirectè autẽ, quãdo non impedit operantem, sicut & in 4. Physic. dicitur. Remouens & prohibens, est mouens per accidens. Et quantũ ad hoc, dicitur signum permissio. Per alium autem declarat se paterfamilias aliquid velle tripliciter. Vel inquãtum ordinat aliquem ad aliquid faciendum necessariò, & prohibendo contrarium, & sic sunt præceptio in præceptis, & prohibitio in affirmatiuis & negatiuis præceptis. Vel inquantum ordinat aliquem persuasiuè, ad aliqua consiliatiuè, & hoc pertinet ad consilium. Et sicut voluntas humana manifestatur per hæc quinque, sic & ipsius Dei. Quòd. n. præceptum prohibitio & consilium dicatur voluntas Dei, patet per illud Matth. 6. Fiat voluntas tua, sicut in cœlo & in terra, id est, vt in terra impleamus eius præcepta, vitemus prohibita, & impleamus pro posse consilia. Et similiter quòd permissio & operatio dicatur Dei voluntas. Patet per Aug. qui dicit in Ench. Nihil fit nisi omnipotens Deus fieri velit, vel sinendo vt fiat, vel faciendo.

Quinque modis declarat homo voluntatem.

Ad propositum, cùm dicitur illud, quòd quis impedire posset, & nõ impedit, iudicatur ex sua volũtate processisse,

verum

verum eſt.Sed cum infertur,Deus eſt ſummè bonus, ergo non poteſt velle mala fieri:verum eſt, voluntate beneplaciti,& per quatuor ſigna huius voluntatis,quia non poteſt operari mala, nec percipere mala, nec vt non prohibeat mala, & perſuadeat bona ſupererogationis,poteſt autem velle permittere mala fieri,

Quomodo dignoſcantur morbi maleficiales & naturales.

Ad aliud,quomodò cernuntur infirmitates ab inuicē, vt vna ſit maleficialis, altera naturalis, puta ex defectu naturæ.Reſpondetur ꝙ varijs modis. Primò medicorū iudicio. 26.q.5.Non licet.& q.2.c.illud.vbi verba Aug.ex ſecūdo de doctrina Chriſt.Ad hoc genus ſuperſtitionis,pertinēt omnes ligaturæ & remedia,quæ medicorū diſciplina cōtemnat, in quibuſcunq; rebus ſuſpēdendis atq; ligādis.A ſimili:vbi medici ex circūſtantijs, videlicet ætate, cōplexione ſana, & ſubitò quaſi in actu oculi immutata, & ꝙ non ex defectu ſanguinis,ſtomachi,aut labe, infirmitas acciderit. Indicāt illā non ex defectu naturæ, ſed ab extrinſeco accidiſſe.Et ab intrinſeco,vbi nō ex venenoſa infectione,quia ſic ſanguis & ſtomachus malis humoribus eſſet repletus, tūc ex ſufficiēti diuiſione iudicāt effectū eſſe maleficialem.

Medicorum iudicia.

Item ſecundo, cum eis exiſtit incurabilis, vt nullis medicaminibus æger poteſt releuari, imò potius cernunt ipſum aggrauari, Tertio, quia ſic ſubitò interdum accidit, quòd iudicium infirmi ſuper hoc contingit.

Res geſta vni ex nobis innotuit.Nam quidā de optimatibus ciuitatis Spirenſis,nimis ceruicoſæ voluntatis,vxorē habuit intantum, vt cùm ipſe libēs in omnib.complacere ſtuderet,tamē in cūctis ferè ſuis affectionib⁹ ei recalcitrabat,& verbis contumelioſis ſemper ipſum moleſtare ſatagebat.Accidit inde vt domū ingreſſus quadā die cùm mulier ſolito more cōtra ſe rixanti verbis opprobrioſis,& iræ locum dare, & domo exire volebat, ipſa oſtium per quod exire habebat,curſu veloci anticipando obſerauit,& vociferādo cōteſtabatur,ꝙ niſi eā verberaret,nulla probitas aut honeſtas ſibi ineſſet.Ad quæ verba grauia, ille manum nō animo lædēdi extendit,& ipſam expāſis digitis,ſuper ſpatulam leuiter tangendo,ſubito ad terram colliſus,omnem ſenſum perdidit,& per plures ſeptimanas in lecto decūbēs grauiſſima infirmitate detentus fuit: Qua in re videri poteſt,illam infirmitatē non ex naturali defectu,ſed per maleficium;

Aliàs habens Briganti.

leficium mulieris ſibi accidiſſe. Plura imò quaſi innumera conſimilia acta ſunt,& multis innotuerunt.

Practica cognoſcẽdi morbos maleficiales.

Sunt quidam qui per certam practicam experientiam rei capiunt per hũc modum. Nam plumbum liquefactum ſuper infirmum tenent, & in ſcutellam plenam aquæ infundunt; & ſi imago aliqua condenſata cernitur, tunc infirmitatem ex maleficio accidiſſe iudicant. Et quidam an talis imago opere Dęmonum an naturali virtute erumpat vbi interrogantur talia practicantes, reſpondere ſolent quod virtute Saturni ſuper plumbum, quia aliàs malus exiſtit,ſicut Sol ſuper aurum maleficium ſua virtute oſtẽdere ſolet.Sed quid de his ſentiendum ſit,an videlicet practica licita ſit an nõ,circa tertium principale huius tractatus tractabitur: Canoniſtis enim videtur licitum, vt vana vanis confundantur, licet Theologis omnino contrarium videatur,cùm non ſint facienda mala,vt eueniant bona.

Ad vltimum vbi diuerſa quæruntur. Primò cur Maleficæ non ditantur.Secundo, cur principibus eis fauentibus, ad perniciem omnium inimicorum ipſorum non cooperantur.Tertiò,cur Prædicatoribus & alijs eos perſequentibus non nocere valeant.Ad primum dicendum quòd ideò vt plurimum Maleficæ non ditantur,vt iuxta complacentiam Dæmonis, in contumeliam creatoris, quantum poſſibile eſt, pro viliſſimo pretio emantur. Et ſecundo ne in diuitijs notentur.

Cur Maleficæ non ditentur.

Cur Maleficæ principibus non noceant.

Ad ſecundum cur principibus non nocent,cauſa eſt manifeſta,quia quantum in ipſis eſt,hoc fit,vt ipſos in amicitia retineant. Et ſi quæritur, cur eorum inimicis non noceant. Reſpondetur, quia bonus Angelus ex altera parte hoc maleficium impedit. Iuxta illud Danielis: Princeps Perſarum reſtitit mihi viginti vna diebus.Vide Doctorem in ſecundo ſententiarum, An inter bonos Angelos ſit pugna & qualiter. Ad tertiũ dicitur ꝙ ideò nec Inquiſitoribus,aut alijs officialibus nocere poſſunt, quia publica iuſtitia vtuntur. Exempla varia ad hoc poſſunt adduci, ſed temporis prolixitas non patitur.

SECVN

SECVNDA PARS

MALLEI MALEFICARVM, MODVM IN MALEFICIIS INFERENDIS, ATQVE AMOUENDIS fœliciter pertractans.

***

Duabus ſolùm quæſtionibus, multis tamen capitibus diuiſis, abſoluta.

QVÆSTIO I.

Quibus Maleficus nocere non poteſt.

Secunda pars principalis huius operis, quia eſt de modo procedendi, qui à Maleficis pro maleficijs inferendis obſeruatur. Et per decem & octo capitula diſtinguuntur: cum duabus dũtaxat difficultatibus: Quarum vna in principio ſuper remedia præſeruatiua, vt videlicet quis maleficiari non poſſit. altera in fine ſuper remedia mouentia maleficia, & per quæ maleficiati curari poſſunt. Cum ſecundum Philoſophum in 4. Phyſic. remouens & prohibens coincidunt, & ſunt cauſæ per accidens, ideo vt per hæc totale fundamentum huius horrendæ hæreſis habeatur.

Partitio ſubſequentis ſecundæ huius partis.

Circa duo principaliter inſiſtẽdum erit. Primò circa introitum earum, & profeſſionem ſacrilegam. Secundò, circa progreſſum in modum operandi, & horrendam obſeruantiam. Tertiò, impedimenta ſalubria, contra earum maleficia, & remedia præſeruatiua. Et quia in morali iam laboramus materia, vnde argumentis varijs & declarationibus

bus vbique insistere opus nõ est, cùm ea quæ per capitula sequentur, sint per præcedentes quæstiones sufficiẽter discussa. Ideò præcamur in Deo lectorem, ne demonstrationẽ in omnibus quærat, vbi accõmodata sufficit probabilitas, ea deducendo, quæ constant, aut visus vel auditus propria experientia, aut fide dignorum relatibus esse vera.

Circa primũ autem duo principaliter tangentur. Primò diuersi modi ipsius Dæmonis alliciendi. Secundò diuersi modi ipsarum hæresim profitendi. Circa secũdum verò sex per ordinem tangentur, quò ad modum procedendi & curãdi. Quia primò de his, quæ à Maleficis pro se & suis corporibus practicantur. Secundò de his quæ erga alios homines operãtur. Tertiò de his quæ erga bestias. Et quartò de his quibus terræ frugibus nocent. Quintò de maleficio tantummodo virorum, quibus videlicet maleficijs tãtum, modo viri, & nõ mulieres insistũt. Sextò de quæstione sup maleficia amouẽda, & quib⁹ modis curãtur maleficiati. Est ergo prima quæstio, per decẽ & octo capitula distincta, cũ totidem modis in suis ritibus variantur & multiplicantur.

De custodia Angelorum.

Vtrum quis possit per bonos Angelos ita beneficiari, ꝙ à Maleficis per quoscunque infrà scriptos modos non valeant maleficiari. Et videtur ꝙ non, eò ꝙ per præcedentia declaratũ est, etiam innoxios & innocentes, & iustos, pluries à Dæmonibus affligi, vt Iob, & plures pueri innocẽtes, qui cernuntur maleficiati, cum alijs multis iustis, licèt non æqualiter vt peccatores, eò ꝙ non in perditionem suarum animarũ quamuis bonis fortunæ, & corporum affligantur. In contrariũ est Maleficarũ fassio, ꝙ videlicet non omnes lædere valeant, sed tantummodò illos, quos cernunt ex informatione Dæmonũ, diuino auxilio destitutos. Respõsio.

Tria genera hominum tuti à maleficijs.

Tria sunt genera hominum beneficiati à Deo, quibus illud pessimum genus suis maleficijs nocere non potest. Et primi sunt, qui publicam contra eos iustitiam exercent, aut officio aliquo publico aduersus eos insistunt. Secundi, qui de ritibus Ecclesię seruatis & veneratis, vt per aquę benedictæ aspersionem, per salis consecrati sumptionem, per candelabrum in die purificationis, & frondium, in die palmarum cõsecratorum, vsum licitum, cùm ad hoc talia Ecclesiæ exorcizat, vt vires Dæmonis imminuãt, se muniũt, de quibus modis patebit. Tertij sunt, qui per sanctos Ange-

Cæremonias Ecclesiæ obseruãtes tuti.

los

los varijs & infinitis modis beneficiantur.

Cur magistratus à maleficijs tutus.

De primis ratio datur, & per varia acta & gesta comprobatur, quia enim omnis potestas à Deo est, & gladium iuxta Apostolum, in vindictam malorum & retributionem bonorum, non mirum, quod tunc Angelica potestate Dæmones arcētur, quando iustitia in vindictam illius horrēdi criminis exercetur.

Præfixa potestas Diaboli.

Notant ad idem Doctores, quòd quia potestas Dæmonis quinque modis impeditur, in toto vel in parte. Primò per terminum suæ potestatis à Deo impositū, de quo Iob. 1. & 2. tāgitur. Et de illo, de quo in Formic. Nider legitur, q Iudici fassus fuerat, q dum quidā ipsum inuocasset, vt inimicum suum vita priuaret, aut in corpore læderet, vel ictu fulminis interimeret, cum vocassem Dæmonē, ait, vt eius auxilio talia perpetrarē: Respōdit mihi, q neutrum facere posset, habet, inquit, fidem bonam. & diligenter se signo crucis munit, idcirco non in corpore, sed in vndecima parte fructuum suorum in campo, si libet ei nocere possum.

Fide muniti, sunt signo crucis muniti.

Secundò impeditur per impedimētum exterius adhibitum, vt in Asina Balaā. Num. 22. Tertiò p miraculum possibilitatis exterius factum. Et sunt q ex singulari priuilegio beneficiātur: De quo tertiū genus hominum, qđ & maleficiari nō pōt, iā inferius patebit. Quartò per Dei iudicium singulariter disponentis p obstaculū boni Angeli, vt de Asmodeo interficiente spōsos Saræ virgin's nō autē Tobiā.

Quintò interdum per cautelam sui ipsius: quia non vult interdum Diabolus lædere, vt peius inde sequatur, vt cùm excommunicatos vexare posset, sicut & Corinthum, quem vexauit excommunicatum. 1. Cor. 5. tamen non facit, vt fidem Ecclesiæ in clauium potestate eneruet. Ideò à simili etiam dicere possumus, quòd etiamsi diuina virtute non arcerentur, quando publica iustitia exercetur, adhuc tamē sæpè manum seu protectionem à Maleficis voluntariè retrahūt, quia vel timent earum conuersionem, vel quia desiderant & accelerant earum damnationem.

Maleficarum artes enerūtur, quam primùm à magistratu capiūtur.

Actis deniq; & gestis hæc cōprobātur. Nā & præfatus Doctor refert q Malefici verbo & experiētia testimonium dederūt, quòd eò ipso, quo per Reipubliçæ iustitię officiales capiuntur, statim omnis Maleficorum eneruatur potestas. Vnde & quidā Iudex Petrus nomine, de quo & suprà

mentio facta est, cùm quendam Maleficum Staldin nomine, per suos famulos capere voluissent, tantus tremor eorum manibus incussus fuit & naribus tam malus fœtor illapsus, vt ferè desperarent an Maleficum inuadere auderent. Quibus dum Iudex imperasset securè miserum inuadite, quia publica tactus iustitia, omnes vires perdet suæ nequitiæ: & ita rei probauit euentus: nã captus & incineratus fuit propter plurima ab eo perpetrata maleficia, quæ sparsim hinc inde posita sunt & accomodata diuersis materijs.

Inquisitorib. Maleficæ non possunt nocere

Sed & plura, quæ nobis inquisitoribus in officio inquisitionis laborantibus contigerunt, si recitare expediret, vtique animum lectoris in admirationem verterent. Sed quia laus in ore proprio sordescit, potiùs expedit silentio præterire quàm notã inanis gloriæ incurrere: illis dũtaxat exceptis, quæ adeò in lucem prodierunt, quod celari nõ possunt.

Indeuotæ orationes Clausstralium.

In oppido nempe Rauenspurg, dum à consulibus Maleficæ incinerandæ interrogarentur, cur nobis inquisitoribus aliqua maleficia, sicut alijs hominibus non intulissent. Respondebant: Licèt pluries hoc facere attentassent, non tamen potuerunt. Et de causa inquirentibus, respondebant se nescire, nisi quòd à Dæmonibus informatę fuissent. Quoties enim nocturnis & diurnis tẽporibus nobis infesti fuerunt, enarrare non sufficimus, iam vt simiæ, cùm iam vt canes, aut capræ suis clamoribus & insultibus nos inquietarẽt de nocte, ad orationes, licet indeuotas, surgẽtibus, extra feneſtram loci, quæ tamen in tanta altitudine erat, q̃ nisi per longissimas scalas quis adire potuisset: ictu validissimo quasi ad caput de directo percutiebat, acus linteo, quo caput tegebatur inferentes: sic etiã à nobis surgẽtibus reperiebãtur quasi illos capiti nostro immittere voluissent. Sed laus altissimo, q̃ sua pietate, absque meritis nostris, nos tãquam publico iustitiæ fidei indignos famulos præseruauit.

De secundis verò, ratio in se patet. Nam ad hoc exorcizantur ab Ecclesia, & omnino sunt efficacissima remedia ad præseruandum se ab insultibus Maleficarum.

Quod si quæritur per quem modum quis se munire debeat, dicendũ primò de his quæ absq; allegationibus sacrorum verborum fuerint, & demũ de ipsis sacris carminibus. Nam de primis licitum est aqua benedicta, etiam quęcunque honesta loca hominum & iumentorum cum inuocatione

catione Sanctissimæ Trinitatis,& Oratione Dominica, in saluationem hominum & iumentorum aspergere. Sic enim in Exorcismo dicitur,vt vbicunque aspersa fuerit, careat omni immunditia,liberetur à noxa, non illic resideat spiritus pestilens,&c.Homines enim & iumẽta saluat Dominus,iuxta Prophetam, vnumquodque pro modulo suo.

Aqua benedicta ad quid ordinetur.

Secundò,sicut primum de necessitate, ita hoc secundũ, licèt cereum benedictum accẽdere est de cõgruitate aspergere,videlicet cum tali cereo loca inhabitãtia. Tertio herbas cõsecratas adiungere,vel fumigare,cum illis habitaculis in aliquo loco occulto coniungere plurimum expedit.

Cereum benedictum.

Herbæ consecratæ.

Sic enim in ciuitate Spirensi,anno eodem, quo hic liber est inchoatus,contigit, quòd dum quædam deuota mulier,cum quadam suspecta Malefica verba habuisset, iuxta morem muliercularum mutuo rixantium rixosa, de nocte tamẽ,cum paruulum lactantem cunis imponere voluisset, & mente reuoluens ea quæ de die cũ suspecta Malefica peregisset,timens de periculo pueri,herbas benedictas puero suppossuit,aqua simili aspersit, sal exorcizatum ori parum immisit,eumque signo crucis muniuit, & cunabulum diligenter alligauit.Et ecce circa medium noctis vagientem puerum audiuit,& dum iuxta morem puerum cõtrectare, & cunabulum in altum prope lectum positum mouere voluisset,cunabulum quidem mouit,sed puerum cõtrectare, quia aberat,non potuit:tremens paupercula, & de pueri amissione vehementer dolens, lumine accenso, paruulum vagiẽtẽ sub lectica & in angulo,sine tamẽ læsione reperit.

Qua in re perpendi potest, quanta insit exorcismis Ecclesiæ aduersus insidias Diaboli virtus.Liquet insuper omnipotentis Dei clementia & sapientia, quæ attingit à fine vsque ad finem, fortiter disponit etiam istorum pessimorum hominum & Dęmonũ maleficia suauiter,vt vbi quærunt fidem imminuere & infirmare,eandem in multorum cordibus firment,& radicent validiùs. Vtilitates enim plurimæ fidelibus ex huiusmodi malis proueniunt: vbi sic fides roboratur,Dæmonis malitia inspicitur,Dei misericordia,& potestas manifestatur, homines ad sui custodiam actuantur,& ad reuerendum Christi passionem,& cæremonias Ecclesiæ accenduntur.

Illis etiam diebus Scultetus cuiusdam villæ *Viesenthal*,

Vis salis benedicta.

dũ grauissimis doloribus & torsionibus corporis esset maleficiatus, & quòd per maleficia sibi contigisset, non tam ab alijs Maleficis, quantum & per experientiam edoctus fuit. Dixit enim quod singulis Dominicis diebus se munire cum sumptione salis, & aquæ benedictæ solebat, & quia vno die propter cuiusdam celebrandas obmiserat nuptias, eodem etiam die maleficiatus fuit.

Quid denique de illo in Rauensburg, cùm à Diabolo in forma vnius mulieris ad carnalem actum sollicitaretur, ille plurimum anxius, dum desistere nollet Diabolus, illi pauperi, in mentem venit, vt sumptione salis prout in prædicatione audierat, se munire deberet: vnde cum ad introitum stubæ sal benedictum sumpsisset mulier torquo vultu eum inspexit: & quis Diabolorum ipsum de hoc docuisset improperando, subitò disparuit. Vbi Diabolus per se in effigie Maleficæ, aut cum præsentia corporali Maleficę affuerat, tum vtrunque facere, Deo permittente, potest.

Stubam hypocaustum intelligit.

Sed & illi tres socij per viam ambulãtes, duo eorum ictu fulminis percussi fuerant, & tertius territus, cùm voces in aëre clamantes audisset. Percutiamus & illum, altera vox cùm respondisset, Non possumus, quia hodiè Verbum caro factum est audiuit: intellexerat quod ea de causa, quòd Missam audierat, & in fine Missæ, Euangelium Ioan. In principio erat Verbũ, &c. audiuisset ideò pseruatus fuisset.

Missæ operatio.

Sed & per sacra verba corpori alligata, quod miro modo sunt præseruatiua, dũmodo septẽ cõditiones in ipsis seruẽtur. De quib⁹ & in vltima quęstione huius secũdę partis mẽtio fiet: eo ꝙ ibi de remedijs sanatiuis, sicut hîc de remedijs præseruatiuis tractabitur. Et illa sacra verba non solùm ad præseruandum, sed etiã ad curandum maleficiatos tendãt.

Vis tituli crucis.

Plurimùm autem sunt præseruatiua locorum hominum & iumentorum, verba tituli triumphalis nostri Saluatoris, dum scilicet per quatuor partes loci, in modum crucis inscribuntur: Iesus † Nazarenus †, Rex † Iudæorum †, vel etiam iungendo nomen virginis Mariæ, aut Euangelistarum, aut verba Ioannis, Verbum caro factum est.

Custoditi ab Angelis.

Tertiũ verò genus quod à Maleficis lædi non potest, est singulariſſimũ, vt pote præcipua angelica custodia munitũ interius & exterius. Interius, per gratiæ infusionem, exterius per cœlestium virtutum, id est, per motores orbium cœlestium

cœleſtium protectionem: Et hoc quidem genus in duabus ſpeciebus electorũ diuerſificatur: quia vel minuitur contra ōia genera Maleficorũ, itaq; in nullo lędi poſsũt, vel ꝙ principuè circa generatiuã potentiã, ita caſtificẽtur ab ipſis bonis Angelis, ſicut mali ſpiritus quoſdã malos hõmines vel inflãmãt circa vnã vel infrigidãt circa aliã, ꝑ ſua maleficia.

Primũ de interiori & exteriori protectione quò ad gratiam & quò ad influentias corporum cœleſtium ſic declaratur. Nam licèt Deus per ſe gratiam infundat menti noſtræ, ita quòd nulli creaturæ poteſtas ad talem infuſionem ſe extendere poteſt, iuxta illud: Gratiam & gloriam dabit Dominus. tamẽ diſpoſitiuè, vt tradit S. Th. in quodã loco, per tertium ſent. quando Deus aliquem notabilem gratiã vult infundere Angelus bonus cooperatur.

Angeli cooperantur ad gratiæ infuſionẽ.

Et hoc eſt id quod Dionyſius prætendit, 4. c. de Diuinis nominibus. Hæc eſt lex Diuinitatis immutabiliter ſtabilita, vt ima à ſummis per media perficiantur, ita quòd quicquid boni, à fonte totius bonitatis in nos emanat, totum per miniſterium bonorũ Angelorũ. Habemus exempla cum rationibus. Nam licèt ad verbi Dei cõceptionem, in virgine beatiſſima, per quam Deus homo factus eſt, ſola diuina virtus efficienter affuerit, tamen Angelico miniſterio mẽs virginis per ſalutationem, & per intellectus conformationem & informationem multùm excitata, & ad bonũ prædiſpoſita fuit. Ratione: nam & præfati Doctoris ſententia eſt, ꝙ in homine ſunt tria, vt videmus, vt ſcilicet, volũtas, intellectus, & potentiæ aliæ interiores & exteriores affixæ membris & organis corporalibus. In primum ſolus Deus agere valet: quia cor Regis in manu Domini: diſpoſitione Angel⁹ bonus, inquãtum intellectum ad veri & boni agnitionẽ amplius illuminat, ita ꝙ in ſecũdũ & Deus & Angelus bonus agere poſſunt illuminãdo. Et in tertium ſimiliter bonus Angelus ad bonum, & malus Angelus licet Deo permittente, immiſſiones malas imprimere poteſt. Tamen in poteſtate humanæ voluntatis eſt, tales immiſſiones factas acceptare, vel refutare, quas etiam ſemper homo cum Dei inuocata gratia poteſt propulſare.

Angelus prædiſpoſuit S. Mariam in cõceptionẽ Chriſti.

De exteriori etiam cuſtodia, quę per motores orbium à Deo cõmunicatur, eſt cõmunis traditio, & magis conſona tam ſacrę paginæ, quàm Philoſophię naturali, ꝙ omnia cor-

Cuſtodia exterior. Angelorum.

pora cœlestia mouẽtur virtute Angelica, & dicũtur motores orbium à Christo, & ab Ecclesia Virtutes cœlorum vocantur, & consequenter à cœlestibus influentijs, omnia huius mundi corporalia reguntur, teste Phil. 1. Metaph. Quare & dicere possumus, cùm Deus singularem habet prouidentiam de suis electis, licet quosdam malis huius vitæ. s. pœnalitatibus subiicit, quosdam tamen ita præseruat, q; in nullo lædi possunt. Et hoc donũ recipiunt vel ab Angelis bonis, ipsis ad custodiam à Deo deputatis, vel ex influẽtijs cœlestium corporum, seu à motoribus ipsorum orbium.

Quid sint motores orbiũ & virtutes cœlorum.

Insuper notandum, q; licèt aliqui cõtra omnia maleficia muniãtur, aliqui verò contra aliqua, & non contra omnia, sunt tñ aliqui, qui singulariter à bonis Angelis super vim generatiuam ita castificãtur, q; nullo modo à malis maleficiari circa illam potẽtiam possunt: Sed de his scribere videtur in parte superfluum, licet in parte foret necessarium, propter hoc, quòd isti qui circa potentiam generatiuã maleficiuntur, ideò destituuntur Angelica custodia, quòd vel semper sunt in mortali peccato, vel nimis libidinoso affectu illis spurcitijs insistũt. Vnde etiam in prima parte operis tactum est, quòd Deus amplius permittit potentiam illam maleficiari, nedum propter eius turpitudinem, quantũ etiam propter hoc, quòd corruptio primi parentis, sub originali contagione, in totum genus humanum traducitur.

Castificati ab Angelis.

Dicamus tamẽ pauca, qualiter bonus angelus interdum viros iustos & sãctos beneficiet, & præcipuè circa vim generatiuam. Nam ita factum est de S. Sereno abbate, de quo refert Cassianus in collatione patrũ, collatione abbatis Sereni prima. Hic, inquit, pro interna cordis atq; animę castitate, nocturnis diurnisq; precibus, ieiunijs quoque atq; vigilijs infatigabiliter insistens, cunctos æstus carnalis concupiscentiæ, tandem per diuinam gratiã, se extinxisse percepit. Deinde, maiori zelo castitatis succensus, prefatis vsus remedijs, à Deo Optimo Maximo petijt, nimirũ, vt interiõ is hominis castitas in suũ corpus redũdaret, Dei dono. Postremò autẽ veniẽs ad eũ Angelus Domini, in visione nocturna, eiusque velut aperiens ventrẽ, quandã ignitã carnis strumã de eius visceribus euellens, suisq; omnia vt fuerant locis intestina restituens. Ecce, inquit, incentiua carnis tuæ abscissa sunt, & obtinuisse te noueris hodierna die perpe-

De S. Sereno ab Angelo castificato.

tuam

tuam corporis puritatem, iuxta votum, quo popoſciſti, vt ne ipſe quidem naturali motu, qui etiam in paruulis atque lactentibus excitatur, vlterius pungaris.

Sic etiam de beato Equitio abbate, dicit beatus Greg. 1. lib. dialog. Hunc, inquit, cùm iuuentutis ſuę tempore ac re certamen carnis incentiua fatigaret, ipſum ſuæ tentationis anguſtiæ, ad orationis ſtudium ſolertiorem fecerunt. Cumque hac in re ab omnipotenti Deo remedium continuis precibus quæreret, nocte quadam adſiſtente Angelo eunuchari ſe vidit, eiuſq; viſione apparuit, q̃ omnem motum ex genitalibus membris abſcinderet: atque ex eo tempore ita fuit alienus à tentatione, ac ſi ſexum non haberet in corpore. Ecce, quale beneficium caſtificationis, qua virtute fretus, ex Dei omnipotentis auxilio, vt viris antè præerat: ita cœpit poſtmodum fœminis præeſſe. *De S. Equitio ab angelo eunuchato.*

Ita in vitis patrum eorum, quos S. Heraclides vir religioſiſſimus collegit, in libro ſuo quẽ Paradiſum nominat, memini: cuiuſdam S. Patris, & monachi quem Heliam vocat, hic miſericordia motus, trecentas fœminas in monaſterium collegit, & regere cœpit. Tranſacto autem biẽnio, iam triginta annos habens vitæ, tentatus à carne in eremũ fugit, vbi biduò ieiunus orans, ait: Domine Deus, aut occide me, aut libera me ab hac tẽtatione. Veſpere igitur ſomnus ei irrepſit, & tres Angelos ad ſe venire vidit, quibus, quærentibus, cur à monaſterio virginum fugiſſet, nec ille præ verecundia reſpondere auderet, dixerunt Angeli. Si liberaberis, num redibis curam fœminarum gerendo? Reſpondit ille q̃ lubens. Tunc illi iuramentũ ab eo excipientes q̃ exegerant, eum eunucharunt. Nam vnus manus, alter pedes, tertius nouacula, teſticulos eius viſus eſt abſcindere: non quòd ita verè eſſet, ſed quia ita eſſe videbatur, quærentibuſq; an remedium ſentiret, reſpondit ille ſe plurimum exoneratum. Vnde quinta die ad lugentes fœminas rediit, & per quadraginta annos quibus ſuperuixit, nec priſtinæ tentationis deinceps ſcintillam ſenſit. *S. Heraclidis Paradiſus.* *Abbas trecẽtarum monialium caſtratur ab Angelis.*

Non minus beneficiũ collatũ eſſe legimus beato Thomæ Doctori noſtri ordinis, qui à conſanguineis propter ingreſſũ dicti ordinis incarceratus, vt per meretricẽ ſeduceretur, ad ſeculũ tẽtatus eſt, quę per cõſanguineos immiſſa veſte & ornatu cõptiſſimo, cùm Doctor eã intuit9 fuiſſet; *S. Thomas Doctor, cingulo caſtitatis ab Angelis inditur.*

ad materialem ignem concurrit, titionē ignitum arripuit & ſuggeſtricem ignitæ libidinis è carcere fugauit, & oratione ſtatim pro caſtitatis dono proſtratus, obdormiuit, vbi duo Angeli ei apparuerunt, dicentes: Ecce Dei ex parte te cingimus cingulo caſtitatis, quod nulla poſſit de cętero impugnatione diſſolui, & quod humana virtute meritis nō acquiritur, ex parte Dei cōfertur ex dono: Senſit igitur cincturam, ſcilicet, tactus cincturæ, & exclamando euigilauit. Deincepſq; tanto munere caſtitatis ſe dotatum ſenſijt, vt ab eodem tempore omnem abhorreret luxuriam, vt nec ſine neceſſitate fœminis colloqui poſſet, ſed perfecta caſtitate polleret. Hæc ex Formicario Nider.

Diſtributio eorum quæ ſequentur.

His igitur tribus generibus hominum redemptis nemo ſecurus à Maleficis: quin ex decē & octo modis infrà ſcriptis, aut maleficiatur, aut ad maleficium tentatur & incitatur, dē quibus per ordinem primò eſt diſſerendum, vt pòſt clarius, quibus remedijs maleficiati poſſint releuari diſcutiatur, & vt eò clarius pateat ipſi decem & octo modi, per totidem capitula deducentur: vt primo circa Maleficarum introitū pateant diuerſi modi, per quos ipſæ Maleficæ innoxias iuuenculas in augmentū illius perfidię attrahūt. Secundò, de modo ſacrilegæ profeſſionis earū, vbi & quædā declaratio homagij pręſtādi ipſi diabolo inducitur. Tertiò, de modo quo localiter trāsferuntur in corpore, vel in ſpiritu. Et quartò quomodo ſe Incubis Dæmonibus ſubiiciunt. Quintò de modo generali prout per Sacramenta Eccleſię ſua maleficia exercent, & in ſpeciali de modo, quo demptis corporibus cœleſtibus, quaſcūque creaturas, Deo permittente, inficere ſolēt. Sextò, de modo quo vim generatiuam impedire ſolent. Septimò, ſuper modum, quo mēbra virilia auferre præſtigioſa arte ſolent. Octauò, ſuper modum quo homines in beſtiales formas tranſmutare ſolent. Nonò, ſuper modū quo Dęmones intra capita ſine lęſione exiſtunt, quando præſtigioſas apparitiones operātur. Decimò, ſuper modum quo Dæmones operatione Maleficarū, homines interdum ſubſtantialiter inhabitant. Vndecimò, q; omne genus infirmitatis inferre ſolent, & hoc in generali. Duodecimò, de quibuſdam infirmitatibus in ſpeciali. Decimotertiò, ſuper modum quo obſtetrices Maleficæ, maiora dāna inferunt, dum infantes aut interimunt, aut Dæmonibus

execran-

execrando offerunt. Decimoquartò, super modum quo iumentis varia nocumenta inferunt. Decimoquintò super modum quo grandines & fulgura fulminare super homines, & iumenta solent. Decimosextò, decimoseptimò, & decimooctauò, super tres modos quo tantùm viri, & non mulieres maleficijs sunt intenti. Post hæc sequetur quęstio super modos tollendi huiusmodi maleficia.

Nec æstimat, quis funditus horum notitiam capere, pro eò ꝙ varij modi super varia maleficia inferenda recitantur. Hoc enim & modicum vtile, imò fortassis & nocere posset: neque enim prohibiti libri Necromantiæ hîc inferuntur, cùm hoc genus superstitionis, non libris aut à doctis, sed omninò ab imperitis practicentur: vnum habens fundamentum, dum iliud non exprimitur, aut practicatur, impossibile sit aliquem maleficijs vt Maleficum insistere.

Libri Necromantici.

Recitantur autem hic modi in superficie, vt eorum opera non incredibilia videantur, sicut hucusque in magnam fidei contumeliam, & ipsorum maleficorum augmentum actum est. Quòd si aliquis ex præhabitis, cùm dictum est, aliquos præseruari per influentias corporum cœlestium, vt maleficiari nullo modo possint, velit hoc etiã attribuere illis influentijs, dum aliqui maleficiantur, quasi quædã necessitas ibi sit, siue ad præseruandum à maleficijs, siue ad inferendum ab illis, talis non rectè mentem Doctorum saperet variis respectibus.

An influentiæ astrorum præseruent à maleficijs.

Primò, quia enim tria sunt, quę à tribus cœlestibus causis dirigi possunt, scilicet, voluntatis actus, intellectus actus, & corporalia. Et primum, vt suprà tactum est, à solo Deo, & immediatè dirigitur. Secundum verò ab Angelo. Tertium à cœlesti corpore, licèt dirigitur, non tamen necessitatur.

Secundò, quia ex dictis manifestum est, ꝙ electiones & voluntates immediatè à Deo diriguntur, iuxta Apostolũ: Deus est, qui operatur in nobis velle & perficere, pro bona voluntate: & cognitio humana intellectiua, à Deo, mediãtibus Angelis ordinatur. Ideò etiam corporalia quæcũque, siue sint interiora, vt virtutes & scientiæ acquisitæ per corporales potẽtias interiores siue sint exteriores, vt sanitates & ægritudines à cœlestib⁹ corporibus, mediãtibus Angelis dispẽsatur. Quod Dionysius tãgit in quarto capite de diuinis nominibus, ꝙ corpora cœlestia sunt causæ eorũ, quę in hoc

mũdo fiunt, tamen hæc sunt intelligenda quò ad sanitates, & ægritudines naturales. Hæ autem ægritudines, cùm sint supernaturales, propter Dæmonis potentiã, quæ illas Deo permittente infert, ideò non possumus dicere, ꝙ ex influẽtijs corporum cœlestiũ contingat, ꝙ aliquis maleficiatur, sicut benè dici potest, quòd ex influentijs corporum cœlestium est, quòd aliquis maleficiari non potest.

Et si dicitur, quòd opposita habent fieri circa idem, & sicut propositum in proposito, ita oppositũ in opposito. Respondetur ꝙ vbi aliquis præseruatur virtute corporũ cœlestium ab infirmitatibus his supernaturalibus, hoc non fit virtute corporum cœlestium immediatè, sed virtute Angelica, quæ illam influentiam confortare potest, vt inimicus suis maleficijs non possit super eam prævalere: & virtus illa angelica potest deriuari, vel à motore orbis cœlestis: vt si iam in puncto quis mori deberet, super periodo naturali, Deus sua potentia, qui semper per medias causas huiusmodi operatur, hoc immutare potest, virtutem conseruatiuam pro defectiua naturæ immittendo, & eius influẽtiæ: Ita & dicere possumus de eo qui maleficari posset, ꝙ etiam tali modo à maleficijs præseruatur, vel fit talis præseruatio ab Angelo ad custodiendum deputato, quæ etiam præcipua est inter omnes custodias.

Iustus sterilis quis?

Et quod dicitur Hiere. 22. Scribe virum iustum sterilẽ, qui in diebus suis non prosperatur. Hoc intelligitur quantum ad electiones volũtatis, in quibus homo vnus prosperatur, alius non: ꝙ etiam contingere potest ex influentijs corporum cœlestium. Verbi gratia, Aliquis inclinatur ex impressione corporum cœlestium ad aliquas electiones vtiles, vt de ingressu religionis vel huius. Et cùm ex lumine illuminatur eius intellectus ad eadem agenda, & ex diuina operatione inclinatur eius voluntas ad hoc prosequendum, talis dicitur benè prosperari: vel etiam quando quis inclinatur ad aliquam artem, vel ad aliquid vtile practicandum. Econtrà dicetur malè fortunatus, quãdo ex superioribus causis ad contratia eius electio inclinatur.

De quibus sentẽtijs & multis alijs loquitur sanctus Thomas, in sum. contra Genti. libro tertio, & in plerisque alijs locis, quomodo differt dicere aliquem esse benè, vel malè natũ, benè vel malè fortunatũ, benè vel malè gubernatũ & custo-

custoditum. Quia ex dispositione relicta à corpore cœlesti, dicitur aliquis benè vel malè natus, & sic etiam fortunatus, secũdum verò q̃ ab Angelo illuminatur, dicitur benè custoditus, & non malè, vbi sequuntur illuminationes. Sed secundum quòd à Deo in bonum, & illud prosequitur, dicitur benè gubernatus. Quæ tamen electiones hic non habent locum, quia de ipsis non intendimus, sicut de præseruatione à maleficijs inferendis. De qua ad præsens sufficiat, aggrediendo earum cæremonialia, quæ ab eis practicantur, & primò quibus modis innoxios ad earum perfidiam alliciunt.

De diuersis modis, quibus Dæmones attrahunt & alliciunt innoxios per Maleficas ad augmentum illius perfidiæ.

CAP. I.

SVnt autem tres modi præ cæteris quibus Dæmones per Maleficas innoxios subuertunt. Et ex quibus continuè illa perfidia augmentatur. Et primus est per tædium ex importuna temporalium damnificatione. Naim sicut S. Gregorius dicit: Diabolus frequenter tentat, vt saltem tædium vincat. Intelligas hoc tamen infra vires tentari. Vt super diuinã permissionem, declara quòd Deus permittit ne homines ignauia torpeant. In cuius figura Iudicum 2. Has gentes non deleuit Deus vt erudiret Israël in eis, & loquitur de finitimis nationibus Chananæorum, Iebusæis & alijs. Et iam Hussitæ, & alij Hæretici permittuntur, vt deleri non valeant: Ita & Dæmones per Maleficas tantis afficiunt damnis in temporalibus, vicinos & innoxios, vt quasi coacti, Maleficarum suffragia primò habeant implorare, & demum earum consilijs se submittere, experientia sæpè nos edocuit.

Tædio damnõ accepti fiunt quædam Maleficæ.

Hussitæ Chananæis comparati.

Nouimus in diœcesi Augustensi hospitem, cui infra annum 44. Equi successiuè dum fuissent maleficiati, vxor tædio affecta, Maleficas consuluit, & iuxta eorum consilia, vtique non salubria, alios quos ex-pòst emerat, quia vector erat, à maleficijs præseruauit.

Quantæ denique mulieres in officio inquisitionis nobis existentibus conquestæ fuerũt, q̃ dum propter damna vac-

cis,

eis,ex priuatione lactis, & alijs iumentis illata, ſuſpectas Maleficas cõſuluiſſent,etiam remedia oblata percepiſſent; dummodò aliquid vni ſpiritui promittere voluiſſent,& illis inquirentibus, quidnam promittendum foret, reſpondebant parum hoc eſſe, dummodò informationibus illius magiſtri aſſentirent,ſuper certas obſeruantias,tempore diuinorum in Eccleſia, aut in confeſſionibus faciendas Sacerdotibus aliqua ſubticendo aſſentirent.

Vbi notandum, quòd vt ſuprà tactum eſt:ille artifex, à minimis & paucis inchoat, vt quòd tempore eleuationis corporis Chriſti, in terram ſpuant aut oculos claudant, & aliqua verba inutilia proferant,ſicut & nouimus eam,quæ adhuc ſupereſt, ſeculari brachio defenſa,quãdo infra Miſſarum ſolemnia, ſacerdos populum ſalutat, dicendo, Dominus vobiſcum, ita ſemper ſubiungit, vulgari ſermone, Kehr mir die zunge im arſs vmb. Aut quòd in confeſſione poſt abſolutionẽ factam etiam ſimilia proferant aut quòd nunquam ex integro confiteantur,præcipuè mortalia peccata,ſicq; ad omnimodam fidei abnegationem,& ſacrilegam profeſſionem paulatim perducuntur.

Dominus vobiſcum.
Kehr mir die zunge im arſs vmb.

Et hic modus,ſeu etiam quicunque conſimilis obſeruatur à Maleficis, erga honeſtas matronas, vitijs carnalibus minus deditas, magis autem terrenis commodis inhiantibus. Sed erga iuuenculas, ambitioni & voluptatibus corporis magis deditas alium modum obſeruant,ſcilicet, per carnalia deſideria,& voluptates corporis.

Bonis Diabolus magis inſidiatur.

Vbi notandum,quòd ſicut intentio & appetitus Diaboli maior eſt ad tentandũ bonos quàm malos,licet ex parte tentatorum magis tentat malos quàm bonos,id eſt, quòd amplior habilitas reperitur in malis, ad recipiendum tentationem Dęmonis quàm ſit in bonis. Ita & Diabolus ſanctiores quaſque virgines & puellas, magis ſeducere conatur:cui experientia ſupereſt,& etiam ratio.

Nam cùm malos iam poſſideat, non autem bonos,ideò magis conatur ſeducere ad ſui dominium iuſtos quos non habet, quàm poſſeſſos malos. Sicut etiam aliquis princeps terrenus magis inſurgit cõtra illum,qui plus aufert de iure ſuo,quàm contra quoſuis alios,qui non ſibi contrariantur.

Experientia. Nam in oppido Rauenſpurg, ex duabus incineratis,ptout etiam inferius patebit,vbi de modo quem

obſer

obſeruant, concitando tempeſtates tangetur, vna illa balneatrix inter alia, quæ faſſa fuerat, hoc etiam recitauit, ſe multas à Diabolo fuiſſe perpeſſas iniurias, ea de cauſa, quòd virginem quandam deuotam, & filiam cuiuſdam prædiuitis, (quem nominare non opus eſt, cùm & ipſa iam defuncta ſit, diſponente diuina clementia, ne malitia deprauaret cor eius,) ſeducere deberet, taliter vt ipſam feſtiuo aliquo die inuitaret, vt ipſe Dæmon in ſpecie iuuenis, cum ea ſua colloquia habere poſſet. Addiderat etiam, quòd licet ſæpiſſimè hoc facere attentaſſet, ſemper tamen vbi iuuenculam fuiſſet allocuta, illa ſigno ſanctæ crucis ſe muniuit. Et hoc vtique ex inſtinctu ſancti Angeli, ad effugandum opera Diaboli proceſſiſſe nemo dubitat.

De Balneatrice Rauenſpurgenſi ſeductrice ſiluarum.

Eſt & alia virgo in diœceſi Argentinenſi conſtituta, quę vni ex noſtris confeſſa, aſſeruit, quòd die quadam Dominica dum ſolitaria in domo paterna incederet, vetula quędam illius oppidi ipſam viſitandi gratia acceſſit, & inter alia ſcurrilia verba quæ protulerat, hæc vltimatim ſubintulit, vt eam ſi placeret, ad locum vbi iuuenes omnibus hominibus oppidi incogniti morarentur, deduceret. Et dum, ait virgo, aſſenſum præbuiſſem, & ipſam ſubſequuta ad domum veniſſem, vetula ſubintulit, Ecceper gradus ad cameram ſuperiorem aſcendimus, vbi iuuenes morantur, ſed caueas ne ſigno crucis te munias, quod dum me facturam aſſeruiſſem, illa præcedente, ego per gradus ſequendo, occultè me ſigno crucis muniui. Vnde contigit, quòd in ſummitate graduum, & ante cameram pariter conſtitutæ, illa vetula horribili vultu, & ſtomachato animo ſe vertendo, & me aſpiciendo dixit: En maledicaris, cur ſigno crucis te ſignaſti? abi hinc, in nomine Diaboli recędas: ſicq; ad propria redij illæſa.

Qua ex re colligitur, quantis verſutijs antiquus ille hoſtis in ſeductionem animarum debacchatur. Præfata denique balneatrix incinerata, per hunc modum aſſeruit, ab aliqua quadam vetula ſe ſeductam, cum tamen eius conſodalis differenti modo: quia videlicet Dæmonem in via in ſpecie humana inueniſſet, cùm & ipſa intentionis fuiſſet, amaſium ſuũ fornicationis cauſa viſitare: & vbi à Dæmone Incubo cognita fuiſſet, & interrogata, an eam agnoſceret, & ipſa ſe eum minimè agnoſcere aſſereret. Ille reſpondit,

ſpondit. Dęmon ſum, & ſi volueris ad tuum beneplacitum ſemper ero paratus, nec in quibuſcunque neceſſitatibus te deſeram. Ad quæ illa dum annuiſſet, decem & octo annis vſque videlicet ad vltimum vitæ, ſpurcitijs illis diabolicis inſeruiuit, cum fidei tamen omnimoda abnegatione.

Modus alliciẽdi per mœſtitiã & paupertatem.

Et eſt tertius modus alliciendi per viam mœſtitiæ, & paupertatis. Nam corruptis iuuenculis, & ſpretis ab amatoribus, quibus ſe nubendi gratia, ad eorum promiſſa impudicitię copulauerant, vt iam omni fruſtrantur confidentia, & ſe vndique infamatas conſiderant, etiam ad quęcunque diabolica præſidia ſe cõuertunt, aut ratione vindictæ, illum maleficiando amatorem, ſeu illam, cui ſe coniunxit, aut aliâs omnibus ſpurcitijs ſe ſubmittendo machinantur. Et ſicut talium iuuencularum non eſt numerus, vt heu experientiâ docet: ita nec numerus Maleficarum, ex eis inſurgentium. Pauca ex multis referamus.

Eſt locus in diœceſi Brixin. vbi iuuenis ſuper vxorẽ ſibi maleficatam, talem caſum depoſuit: Me enim tempore iuuentutis, quandam ait adamando, dum ipſa iugiter inſtaret, vt eam matrimonio copularem, & ego eam ſpernẽdo, aliam ex alio dominio duxiſſem in vxorem, volens tamen amicitiæ gratia ei complacere, ipſam ad nuptias inuitabã. Qua veniente, dum aliæ mulieres honeſtæ ſuas propinas, ſeu oblationes præſentarẽt, illa quæ inuitata fuerat, manũ eleuans, cæteris mulieribus, quæ circumſtabant audientibus, dixit: Paucos dies ſanos poſt hãc diẽ habebis. Et ſpõſa territa, cùm eam non cognoſceret, eò, vt præmiſſum eſt, ꝙ ex alio dominio copulata fuerat, dũ interrogaret circumſtantes, quænam eſſet, quæ ei huiuſmodi minas intuliſſet, Aliæ ipſam vagam, & diſſolutam mulierem exiſtere affirmabant: non minùs tamen ea quæ prædixit, & eo ordine ſubſequuta fuerũt. Nam poſt paucos dies adeò maleficata fuit, & omnibus membris deſtituta, quòd etiam vſque in præſens, vltra annos decẽ, in ſuo corpore maleficia cernãtur. Si ea quæ in vno dũtaxat oppido illius diœceſis reperta ſunt, inferenda eſſent, liber integer foret conficiendus, conſcripta autẽ & repoſita ſunt apud eundẽ Epiſcopũ Brixin. & vtique ſtupenda & inaudita, vt teſtis idem exiſtit.

De Comite in Vueſterich maleficato & poſt triẽnium ſanato.

Nec ſilentio prætereundum putamus rem ſtupendam & inauditam. Nam Comes quidam præclarus genere,

Vveſtra

Vveſtraſienſis territorij in confinibus Argentinenſis diœceſis iuuenculam ſimili genere præclaram, duxit vxorem, quam tamen poſt celebratas nuptias, vſque ad tertium annum, carnaliter cognoſcere non poterat, maleficiali impedimẽto, vt rei probauit euẽtus præpeditus: anxius, & quid agere ignorãs, & Sanctos Dei iugiter interpellans. Accidit vt ad ciuitatem Metenſem, ob negotiorũ quorundam expeditionẽ applicaret: In qua dum per vicos & plateas, ſeruis & familia vallatus incederet, quandam mulierem, quæ ante illos annos cõcubina ſua fuerat, obuiam haberet, qua viſa, dum ſuper maleficia ſibi illata minimè cogitaret, improuisè eam blandè ex antiqua amicitia cõtracta alloquitur, & qualiter ſe haberet, vt valeret inueſtigat. At illa cernens Comitis pietatẽ, vice verſa Comitem de valetudine ſui corporis & ſtatus, diligenter inueſtigauit, quo reſpondente q̃ benè, & proſpera cuncta ſibi ſuccederẽt: Illa attonita paululum ſiluit. Et Comes cernens eam attonitã, amplius verbis blandis eam aggreditur, ad collationẽ inuitãdo. At illa de ſtatu vxoris inueſtigando, ſimile reſponſum accipit, q̃ benè in omnibus ſe haberet. Tũc illa an ne pueros generaſſet inquiſiuit. Et Comes: tres mihi, ait, ſunt pueri maſculi, quolibet anno vnum genuit. Tunc amplius illa ſtupefacta paululum ſiluit. Et Comes, rogo te chariſſima, cur tam diligenter inquiris indica, nec enim dubito, quin meæ felicitati congratuleris. Tunc illa Verè congratulor, ſed maledicatur illa vetula, quæ obtulit ſe corpus veſtrum velle maleficiare, vt carnalẽ actum cũ vxore veſtra exercere minimè haberetis. In cuius ſignũ, puteus qui eſt in medio curiæ veſtræ, continet in fundo ollã, certas res maleficiales continentem, quæ ea de cauſa ibidem poſita fuit, vt quãdiu ibidẽ contineretur, tãdiu coëundi impotentia vobis adeſſet, ſed ecce omnia vana ſunt de quibus gaudeo, &c. Nec Comes diu diſtulit, ad domũ regreſſus, puteũ exhauriri fecit, ollã reperit, & cuncta cõcremãdo, potentiã illã perditã ſubitò recuperauit. Vnde Comitiſſa denuò nobiles quaſq; ad nuptias nouas inuitauit, affirmãs ſe iã dominã illius caſtri & dominij, quæ tãto tẽpore virgo permanſiſſet. Caſtrũ & dominiũ, ꝓpter honorẽ Comitis nõ expedit nominatim exprimere, hoc. n. ipſum recta ratio pſuadet, & vt ſubſtãtia facti in deteſtationẽ tãti criminis detegatur

Ex

Ex quibus patent varij modi à Maleficis vsitati, in augmentum suæ perfidiæ. Præfata enim mulier, quia ab vxore Comitis expulsa, hoc maleficium Comiti ex alterius Maleficæ informatione tulerat : qua de causa innumeri effectus maleficiales sequuntur.

Sequitur de modo sacrilegæ professionis.

CAP. II.

MOdus autem sacrilegæ professionis, super expressum pactum fidelitatis cùm Dæmonibus varius existit, vt potè cùm & ipsæ Maleficæ varijs exercitijs circa maleficia inferenda insistunt. Pro cuius intellectu est primò aduertendum, quòd sicut in genere triplices apparent Maleficæ, vt in 1. par. tractatus tactum est, scilicet lædentes, sed curare non valentes. Curantes & ex aliquo singulari pacto cum Dæmone inito non lædentes, lædentes & curantes. Ita & inter lædentes vnum genus existit supremum, in quo genere existentes, omnia alia maleficia, quæ aliæ sparsim exercent perpetrare valent. Vnde profitendi vbi describitur, satis declarat de alijs speciebus. Sunt autem hæ, quæ contra humanæ naturæ inclinationem, imò omnium ferarum, propriæ speciei infantes vorant, & comedere solent.

Triplices Maleficæ.

Summæ Maleficæ & earum opera.

Et hæc est suprema species in maleficijs exercendis: sunt enim quæ ad innumera nocumẽta alia tendunt. Hæ enim grandines & auras læsiuas cũ fulminibus exagitant, sterilitatem in hominibus & iumentis procurant. Infantes quos non deuorant, Dæmonibus (vt suprà patuit) offerunt, aut aliàs occidunt. Sed hoc circa infantes non renatos fonte baptismatis, quos autem deuorant renati sunt vt patebit, sed non nisi Deo permittente. Sciunt & infantes, prope aquas ambulantes, in ipsas, nullo vidente, in aspectu parẽtum, proiicere: equos sub insessoribus freneticos facere, de loco ad locum per aëra, vel corporaliter, vel imaginariè transmeare, Iudicum & Præsidẽtium animos ne eis nocere valeant immutare, taciturnitatẽ sibi & alijs in tormentis procurare, in se capiẽtium manus & animos tremorem magnum incutere, occulta alijs manifestare, & quædã futura,

Baptizati infantes non vorantur.

Maleficæ animos immutant.

tura ex Dæmonum informatione, quæ videlicet aliquam causam possunt habere naturalem prędicere. Vide quęstionem, an Dæmones valeãt futura præcognoscere, in 2. sen. dist. 12. absentia velut prędentia conspicere, ad amorem vel odium inordinatum mentes hominum immutare, ictu fulminis nonnunquã quẽ volunt, seu etiam aliquos homines & iumenta interimere: vim generatiuam, aut etiam potẽtiã coëundi auferre, aborsum procurare, infantes in vtero matris solùm exteriori tactu interimere, solo etiã visu absque tactu interdũ homines & iumenta maleficiare, & mortem inferre, proprios infantes Dæmonibus dedicare, & breuiter omnia vt præmissum est, pestifera, quæ aliæ Maleficæ sparsim procurare sciunt, quando Dei iustitia talia fieri permittit. Hæc in illo genere supremo existentes perpetrare sciunt, non autem è conuerso.

Hoc tamẽ commune omnium, spurcitias carnales cum Dæmonibus exercere, ideò & ex illorum modo profitẽdi, qui in supremo genere existunt, aliarum Maleficarum modum faciliter qui capere potest.

Fuerunt autem tales, dudum, ante triginta annos in cõfinibus Subaudiæ, versus dominium Bernensium, vt recitat Nider in suo Formicario: Nunc autem in confinibus Lombardiæ, versus dominium ducis Austriæ: vbi & inquisitor Cumanus, vt in prædecẽte parte tactũ est, vno anno quadraginta & vnam Maleficam incinerari fecit, & fuit anno domini, 1485. qui etiã adhuc continuè inquirendo laborat.

41. Malefica incinerata.

Modus autem profitendi duplex est. Vnus solennis per similе ad votum solenne. Alius priuatus, qui seorsim Dæmoni quacũq; hora fieri põt. Solẽnis inter eos fit, vbi Maleficę in certã concionẽ statuto die veniunt: & Dęmonẽ in assumpta effigie vident hominis, qui, dũ super seruandã sibi fidelitatẽ, cum temporalium prosperitate, & lõgitudine vitæ hortatur, illę quę assunt nouitiam suscipiendam sibi cõmendant. Et Dæmon si de abneganda fide, & cultu Christianissimo, & de extẽsa muliere, (sic enim & beatissimam virginem Mariam nuncupant,) & si de sacramentis nunquam venerandis: inuenerit nouitiam seu discipulum voluntarium, tunc Dæmon manum extendit, & vice versa discipulus seu nouitia, stipulata manu illa seruare promittit: & Dæmon habitis præmissis, statim subiungit hæc

Modus profitendi duplex.

Extensam mulierem vocant Mariam.

non ſufficere: & vbi diſcipulus quænam alterius ſint facienda inquirit. Dæmon homagium petit, quod continet, vt in anima & corpore, ſibi æternaliter pertineat, & pro poſſe alios quoſcunque vtriuſque ſexus ſibi aſſociare velit. Adiungit denique, vt certa vnguenta ex oſsibus & membris puerorum, & præcipuè renatorum fonte baptiſmatis, ſibi conficiant, per quæ cunctas ſuas voluntates, explere cum ſua aſsiſtentia poterunt.

Hunc modum nos inquiſitores (experientia teſte) percepimus in oppido Briſaco Baſilienſis diœceſis, plenam informationem capiendo ab vna iuuencula Maleſica, ſed conuerſa, cuius & matertera in diœceſi Argentinenſi incinerata fuerat, quæ etiam addiderat, quòd per modum, quo eius matertera ipſam primitus ſeducere tẽtaſſet, talis erat.

Quadam enim die ſecum per gradus aſcendere iubebat, & eius iuſſu cameram intrare, vbi cum vidiſſet quindecim iuuenes in veſtimentis viridis coloris, ad modum quo Reutheri incendere ſolent, matertera ſibi dixit: Elige ex his iuuenibus, & eum quem volueris, tibi tradam, & ipſe te ſibi in ſponſam aſſumet: & cum illa nullum ſe velle habere aſſeruiſſet, grauiter vulnerata tandem acquieuit, modũ exprimens præmiſſum. Aſſeruit etiam quòd ſæpiùs per lõga terratum ſpatia, de nocte ſecum translata fuerat, etiam ab Argentina vſque Coloniam.

Equites Germani.

An reuera Maleficæ de loco ad locum trãsferantur.

Hæc eſt illa, cuius occaſione in prima quæſtione præmiſsũ eſt, nos velle declarare, an Maleficæ verè & corporaliter à Dæmonibus transferantur de loco ad locum: & hoc propter verba Canonis. 6. q. 5. Epiſcopi: vbi textus ſentit quòd ſolummodo imaginariè, cum tamen interdum etiam verè & corporaliter transferantur.

Interrogata enim an ſolum imaginariè & phantaſticè ſic incederent per Dæmones illuſæ. Reſpondit quòd vtroque modo: prout etiam veritas ſe habet, vt inferius de modo transferendi localiter declarabitur. Aſſeruit ét quòd maiora dãmna ab obſtetricibus inferuntur, quia vt plurimum infantes, aut habent interimere, aut Dæmonibus offerre, ab ipſa etiam matertera aſſeruit ſe grauiter fuiſſe verberatam, eo quòd ollam quandam occultatam diſcooperiendo plurimorum infantium capita reperiſſet. Et pluta alia retulit prius preſtito pro dicenda veri tate iuramẽto, vt decuit.

Olla plena capitũ infantum.

Eius

Eius denique verbis ſuper modum profitẽdi fides indubia accommodatur, etiã per ea quæ in ſuo Formicario præfatus Ioã. Nider Doctor præcipuus, qui etiam noſtris temporibus miris claruit ſcripturis recitat, hoc ex relatu Inquiſitoris Eduenſis Diœceſis, qui etiam in ipſa Diœceſi multos de Maleficijs reos inquiſierat & incinerari fecerat.

Formicarium Doctoris Nider.

Dicit enim, præfato Inquiſitore mihi referente, percepi quòd in Lauſanienſi ducatu quidam Malefici proprios natos infantes coxerant, & comederant. Modus autem diſcendi talem artem fuit, vt dixit, quòd Malefici in certam concionem venerunt, & opere eorum veriſimiliter Dæmonem in aſſumpta imagine viderunt hominis, cui diſcipulus habebat neceſſario dare fidem de abnegando Chriſtianiſmo & de Euchariſtia nunquam adoranda, & de calcãdo ſuper crucem ibi latenter valeret.

Inſidiantur Maleficæ infantibus.

Sequitur aliud exemplum ab eodem. Fuit inſuper fama communis Petro Iudice in Boltigem referente, quòd in terra Bernenſi tredecim infantes deuorati eſſent à Maleficis: quamobrem etiam publica iuſtitia ſatis durè exerceatur in tales parricidias. Cùm autem Petrus quæſiuiſſet à quadam capta Malefica, per quem modum infantes comederent. Illa reſpondit, Modus iſte eſt: nam infantibus nondum baptizatis præcipuè inſidiamur, vel etiam baptizatis, præſertim qñ ſigno crucis non muniuntur & orationibus (Lector aduerte, q̃ ideo non baptizatis præcipuè inſidiantur inſtinctu Diaboli, vt non baptizẽtur) hos in cunabulis, vel ad latera iacentes parentum, cæremonijs noſtris occidimus: quos poſtq̃ putantur oppreſſi eſſe, vel aliunde mortui, & de tumulo clàm furto recipimus, & in caldari decoquimus, quouſq; euulſis oſsibus tota caro efficitur benè potabilis, de ſolidiore materia vnguentum facimus, noſtris voluntatibus & artibus, ac tranſuectionibus accommodis: de liquidiore verò humore flaſconem vt vtrem replemus: de quo is qui potatus fuerit, additis paucis cæremonijs, ſtatim conſcius efficitur & magiſter noſtræ ſectæ.

Alij habent Boltingen.

Eſus infantiũ qualis apud Maleficas.

Sequitur ad idẽ modus alius magis diſtinctus & clarus. Nam iuuenis quidam cum vxore Malefica captus, in Bernẽſi iudicio, ſeorſim ab eadẽ & in diſtincta turri repoſitus, dixit: Si meorum facinorũ veniã conſequi poſſem, omnia quæ de maleficijs ſcio, libens patefacerẽ, mori enim video

me oportebit. Cumque per literatos circunſtantes audiſſet omnimodam poſſe conſequi veniam, ſi verè pœniteret, tũc lætè ſe morte obtulit, & modos primæuæ infectionis deſeruit. Ordo inquit, talis eſt, quo etiam ſeductus ſum. Oportet primò vt Dominico die antequam aqua benedicta cõſecratur, diſcipulum futurum cum magiſtris Eccleſiam introire, & ibidem abnegare coram eis Chriſtum, eius fidem, baptiſma & vniuerſalem Eccleſiam. Deinde homagiũ præſtare magiſterulo, id eſt, paruo magiſtro, ita enim Dæmonem & non aliter vocant. Vbi notandum, q̃ iſte modus cũ alijs recitatis concordat. Nec obſtat, q̃ Dæmon interdum præſens eſt, vbi homagiũ ſibi præſtatur, interdũ verò non; dolosè.n.tũc operatur, cernens diſpoſitionẽ futuri diſcipuli, quem fortaſsis ob ſuam præſentiam tanquam nouitium retraheret timoris cauſa; cùm tamen aliàs per ſibi notos & familiares facilius æſtimat eum aſſentire. Ideo q́ue eum & tunc magiſterulum vocant, cùm abſens eſt, vt minore terrore, ex parua æſtimatione magiſtri cõcutiatur. Sequitur poſtremò: de vtre bibit ſupradicto, quo facto, ſtatim ſe in interioribus ſentit imagines noſtræ artis cõcipere & retinere ſuper principales ritus huius ſectæ. In hunc modum ait, ſeductus ſum & vxor mea: quam tantæ pertinaciæ eſſe credo, vt potius incẽdium ſuſtineat, quàm minimã fateri velit veritatem: ſed heu ambo rei ſumus. Sicut dixit iuuenis, ita veritas per omnia reperta eſt, nã præconfeſſus iuuenis in magna contritione mori viſus eſt. Vxor verò teſtibus conuicta, nihil veritatis, nec in ipſa tortura fateri voluit, nec in morte: ſed incendio præparato per lictorẽ, eidem verbis peſſimis maledixit, & ſic incinerata fuit. Ex quibus liquet modus profitendi earum ſolemnis.

Vis aquæ benedictæ.

Diabolus vocatur magiſterulus.

Alius verò modus priuatus fit diuerſis medijs. Interdum enim viris aut mulieribus, aut aliqua alia corporali ſeu temporali afflictione inuolutus Dæmon aſtat, interdum viſibiliter, interdum per medias alloquitur perſonas; & ſi ſecundum ſua conſilia agere velint, omnia profutura pollicetur ad nutum; à paruis tamen, vt in primo capitulo tactum eſt inchoando, vt ad maiora paulatim perducat. Varia poſſent adhuc deduci acta & geſta, per nos in inquiſitione reperta; ſed quia difficultatem hæc materia non patitur breuitati ſtudendum eſt cum vlteriori declaratione.

Priuatus modus profitendi Maleficarum.

Pro

Pro declaratione homagij præſtandi aliqua ſunt aduertenda.

VErùm ſupet hoc, quòd Diabolus homagium recipit, aliqua sũt aduertẽda, qua videlicet de cauſa, & quàm differenter hoc faciat, & primò. Nam licet hoc faciat principaliter ad maiorem offẽſionem Diuinæ maieſtatis, creaturam ei dicatam ſibi vſurpando, & ob maiorem certitudinem futuræ illius damnationis, quam ſummè affectat. Tamen ſæpè repertum eſt à nobis, tale homagium ad certos accepiſſe annos ſimul cum profeſſione. Interdum profeſſionẽ tantùm & homagium ad certos annos diſtuliſſe

Dæmõ differt homagium.

Et dicamus profeſſionem conſiſtere in fide totali, aut partiali abnegatione. Totali, vt ſuprà tactum eſt, cùm fides ex integro abnegatur. Partiali, cum ex pacto inito, habet ea teſtimonialia quædam contra ſtatuta Eccleſiæ obſeruare, vt Dominicis diebus ieiunare, aut ſextis feriis carnibus veſci, aut certa crimina in confeſſione celare, vel aliquid ſimile perpetrare. Homagium verò dicamus conſiſtere in corporis & animæ traditione.

Dominica die ieiunare eſt diabolicum.

Qua de cauſa autem talia practicantur, poſſumus aſſignare quatuor cauſas ex parte Dæmonis. Cùm enim, vt ſuprà in prima parte tractatus declaratur, circa ſecundũ principale: An Dæmones ad odium vel amorem, mentes hominum poſſint immutare, patuit, quòd intima cordis non poſſint penetrare, cùm hoc ſoli Deo conueniat. Ex coniecturis tamẽ in illorum cognitionẽ deuenit, vt etiam iã inferius patebit. Ideò verſutus ille hoſtis, ſi conſiderabit nouitiam in aggreſſu difficilem ad conſenſum, tunc blãdè eã aggreditur, pauca exigẽs, vt paulatim ad maiora perducat.

1. *Cauſæ cur Dæmon profeſſionis iuramentum differat.*

Secunda cauſa, nam cùm inter abnegantes fidem, diuerſitas credenda eſt, cùm quędam ore, ſed non corde, quædã ore & corde: Diabolus experiri volens an corde ſicut ore ſibi profiteantur, certos annos deputat, vt eo in tempore ex operibus & conuerſatione mentem eorum inueſtiget.

2.

Tertia cauſa, nam ſi per tantum temporis ſpatium, cognoſcet ipſam ad quæcunq; exequẽda minus volũtariã, & quòd iam ore, & non corde ſibi adhæreat: præſumitque diuinã miſericordiã ei propter Angeli boni cuſtodiã, quam Dæmon in multis experiri poteſt profuturam: tunc ipſam abiicere, & tẽporalibus afflictionibus exponere conatur, vt

3.

vel sic veliex desperatione eius lucrum habere valeat.

Cur quædam in tormẽtis nihil fateantur.

Huius veritas patet:nã si causa quæritur,vnde est, quòd certæ Maleficæ, sub quibuscunque tormentis etiam maximis,nec minimam veritatem fateri volunt,vbi tamen aliæ faciliter ad quæcunque interrogata, sua crimina fatentur. Item vnde hoc,quòd sibiipsi, postquam fassæ sunt, vitam auferre suspendio conãtur. Reuera enim dici potest, quòd vbi diuina coactio per sanctũ Angelum ad hoc non cõcurrit,vt Malefica cogatur fateri veritatẽ,& malefieiũ taciturnitatis abscedere,quòd tũc opere Dæmonum fit quodcunque euenit,siue taciturnitas,siue criminum confessio. Primum fit super illas,quas ore & corde nouit fidem abnegasse,& simili modo homagium præstitisse:de quarum etiam perseuerantia certus est, vbi per oppositum aliàs relinquet non tuendo,eò quòd nouit illas sibi minimè proficuas.

Laqueo gulam frangenses.

Experientia nos sæpè docuit, cùm omnes quas incinerari fecimus ex earũ confessionibus patuit, ipsas fuisse inuoluntarias circa maleficia inferenda.Nec hoc sub spe euadẽdi dicebant,cùm ex plagis & verberibus eis à Dæmonibus illatis,vbi ad eorum nutum nõ seruiebãt,veritas cõstabat,sæpissimè visæ cũ faciebus tumidis & liuidis. Et similiter,quòd post confessionem criminum sub tortura, semper seipsas vita priuare laqueo satagunt: veritas ex nostra practica habetur:tũ semp post criminũ confessionẽ,custodes deputantur singulis horis,sup talia attendens: vbi etiã ex negligentia interdum custodum ad corrigias vel pepla reperiebantur suspensæ:inimico vtique,vt dictum est,hoc procurante,ne per contritionem, aut sacramentalem confessionem veniam consequerentur. Et quas corde allicere nunquam poterat, quo etiam facillimè gratiam apud Deũ inueniissent:iam vltimò per temporalem confessionem & horribilem mortem,in desperationem deducere conatur. Quamuis & per Dei gratiam maiorem, vt piè est credendum,veniã per veram contritionem, & puram confessionẽ cõsequuta sit,vbi non volũtariè illis spurcitijs inhęserũt.

Quomodo Maleficæ taciturnitatem procurent.

Patent ex his quæ per diœceses Argentinensem,Cõstãtiensem,& oppidũ Haganoæ & Rauenspurg acta sunt, vix annis tribus euolutis.In primo nãque oppido, vna vili peplo & fragili se suspẽdit.Altera nomine Vualtpurgis,de maleficio taciturnitatis miro modo fuit notata, alias mulier-

culas

culas informando, qualiter talem taciturnitatem per puerum maſculum, & primogenitum, in fornace decoctum, procurare deberent. Acta & geſta adhuc præ manibus habentur: & ſimiliter de alijs in ſecundo oppido incineratis, ſparſim hinc inde deducentur.

Et eſt quarta cauſa, cur Dæmones homagium recipere ſuper certas differunt, ſuper alias verò minimè, eo videlicet q̃ cùm periodum hominis cognoſcere ſubtiliùs, quàm Aſtronomi poſſunt, faciliùs eis terminum vitæ vel præfigere, vel terminum naturalem per caſualem, modo quo dictum eſt, præuenire poteſt. 4.

Hæc breuiter per acta & geſta Maleficarũ declarantur. Primò Dæmonis aſtutiã in talibus deducendo. Nam quia ſecundùm Aug. in lib. de na. Dæm. aſſignantur V I I. cauſæ, vnde etiam probabiliter coniecturant futura cõtingentia, non q̃ illa ſcire certitudinaliter valeant. Prima eſt, quia vigent ſubtilitate naturali, quò ad operationem intellectus ipſorum: Vnde & ſine diſcurſu, qui neceſſarius eſt in nobis, rationis, intelligunt. Secunda quia propter experientiam temporum, & reuelationem ſupernorum ſpirituum plura ſciunt quàm nos. Vnde ex Iſid. allegatur ſæpiùs à Doctoribus triplici acumine ſcire vigẽt Dæmones, Subtilitate naturæ, Experientia temporum, & Reuelatione ſupernorum ſpirituũ. Tertia eſt propter celeritatem motus, vnde quę in Oriente fieri habent, præcedere poſſunt mira celeritate ad Occidentẽ. Quarta, quia ſicut ſua potentia, cùm Deus permittit, poſſunt inducere morbos, aërẽ inficere, & famẽ inducere, ita poſſunt & illa prędicere. Quinta, q̃a per ſigna poſſunt ſubtilius prędicere mortẽ, quàm Medicus videndo vrinã & pulſũ. Nã ſicut ille per ſigna videt aliqua in infirmo, quę ſimplex nõ conſiderat, ita & Dæmõ ea quę nullus homo videt naturaliter. Sexta, quia ex ſignis, quę prędecũt ab animo hominis, cõiecturãt ea quę ſunt, vel erũt in anima, aſtutius prudẽti viro. Sciũt. n. qui inſtinctus ſunt veriſimiliter ſecuturi, & cõſequenter cuiuſmodi opera. Septima, quia acta Prophetarũ, & ſcripta noſcunt melius quàm homines, & ex illis multa futura dependẽt, ideò ex illis multa futura prædicere poſſunt. Hæc etiã tanguntur. 26. q. 4. ſciẽdum. Vnde non mirum ſi periodum hominis ſcire poteſt naturaliter, licet ſecùs ſit de termino caſuali, qui fieret per incinera-

Cauſæ vnde futura ſciant Dæmones.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

Dæmones ex Prophetis prædicere poſſunt futura.

tionem,quam Dæmon finaliter procurat, quando vt dictũ est,ipsas inuoluntarias reperit, timens de earum reditu & conuersione:cùm tamen alias,quas nouit voluntarias, etiã ad naturalem,& sic vsque ad mortem defendit.

Demus ex vtraque parte exempla, quæ à nobis reperta sunt,& acta. Nam in Basilienſi diœceſi, villa ſuper Rhenũ ſituata, nomine *Vberruetler* plebanum cõuersatione honestum habuit,illius tamen opinionis ſeu potiùs erroris,maleficium nihil esse in mundo,ſed tãtùm in opinione hominum, qui eiusmodi effectus mulierculis attribuebant, quẽ taliter à ſuo errore Deus purgare voluit, q̃ etiam & alia Dæmonum ſuper præfigendis terminis vitæ Maleficis cõmercia patefierent.Nam dum feſtinè põtem, ob cuiuſdam negotij expeditionẽ pertranſire vellet,obuiã ſibi importunitate quandam vetulam habuit, cui dum in pontis acceſſu locũ vt prę̃iret dare noluiſſet, ſed importunè incederet, caſu vetulam luto intruſit,vnde indignata,in verba contumelioſa prorupit,eiq; dixit *Pfaff* impune non tranſibis.Sed ille licet verba parum aduerteret,de nocte infra cingulum, vbi ſurgere è lecto volebat, ſe maleficiatum ſenſit, ita vt brachijs hominum aliorum ſuſtentari ſemper habuit, vbi Eccleſiam viſitare volebat, ſicque per triennium manſit ſub cura tamen domeſtica matris carnalis. Quibus expletis,dum vetula illa ægrotaret, quam etiam propter verba contumelioſa,quibus minata fuerat, ſemper ſuſpectam de maleficio ſibi illato habuerat,accidit tamen,vt pro confeſſionis audientia,infirmata ad eum mitteret. Et ſacerdos licẽt importunè diceret:confiteatur Diabolo, ſuo magiſtro: ad inſtantiam tamen matris per duos villanos ſuſtentatus inter brachia domum acceſſit,& ad caput lecti in qua Malefica iacebat,ſedit. Duo illi villani ab extra auſcultare volebant prope feneſtram,ſic enim ſtuba in plano erat ſituata,an maleficium illatum plebano confiteretur:vnde contigit, vt licet intra confeſſionem mentionem nullam de maleficio illato feciſſet,ipſa tamen confeſſione peracta,dixit:Scis ne tu *Pfaff* quis te maleficiauit?Et dum blandè ille reſponderet,ſe neſcire,illa ſubintulit: Tu habes me ſuſpectam,& benè,ſcias me tibi intuliſſe tali de cauſa, vt ſuprà tactum eſt. Et dum ille pro ſua liberatione inſtaret, dixit: Ecce tempus ſtatutum aduenit, & mori habeo, ſed ita diſponam,

ponam, vt paucis diebus euolutis, post mortem meam sa-
neris, ita & euenit. Nam illa iuxta statutum à Dæmone terminum obijt, & infra 30. dies quadam nocte sacerdos ex integro se sanum reperit. Nomẽ sacerdotis dicitur *Pfaff Hasslin*, iam in diœcesi Argentinen.

Simile in diœcesi Basilienſi, villa *Buchel* prope oppidum *Gervyll* contingit. Mulier quædam capta & tandem incinerata, sex annis Incubum Dæmonem habuerat, etiam in latere viri dormientis in lecto. Et hoc ter in septimana sabbatis, quintis & tertijs ferijs, aut alijs noctibus sacratioribus. Tale autem homagium præstiterat Diabolo, vt post septimum annum, in corpore & anima, perpetuò sibi dedicata esset. Piè tamen dispensauit Deus. Nam in sexto capta, & igni adiudicata, verè & integrè confessa, veniã creditur à Deo percepisse. Plurimũ enim voluntaria ad mortem extitit, asserens, ꝙ & si liberari posset, mortem tamen amplius præeligeret dummodò potestatẽ Dæmonis euaderet.

De modo, quo localiter transferuntur de loco ad locum.

CAP. III.

NVnc autem aggrediendum est de earum cæremonijs, & quibus in suis operibus procedunt modis. Et primò de his quæ erga se & proprias personas operantur. Et quia transferri de loco ad locum corporaliter, est de præcipuis earum actionibus, carnalibus etiam spurcitijs cum Incubis Dæmonibus insistere. De singulis aliqua deducemus, & primo de earum corporali transuectione. Vbi notandum est, ꝙ hæc transuectio patitur difficultatem, vt sæpiùs tactũ est, ex vno duntaxat processu scripturæ, puta 26. q. 5. Episcopi. vbi dicitur, ex consilio acquirendi. Illud non est admittendum, ꝙ quędam sceleratæ mulieres post Satan retrò conuersæ, Dęmonum illusionibus, & phantasmatibus seductæ, credunt se & profitentur cum Diana horis nocturnis, Dea paganorum, vel, cum Herodiade & innumera multitudine mulierum equitare super quasdam bestias, & multa terrarum spatia in tempestate noctis silentio pertransire, eiq; tanquã Do-

Contra trãsuectionẽ Maleficarũ, quòd sit impoßibilis.

minæ in omnibus obedire,&c. Quapropter ſacerdotes Dei prædicare debent populo, vt nouerint omninò hæc eſſe falſa,& non à Diuino, ſed maligno Spiritu talia phantaſmata mentibus fidelium irrogari. Siquidem ipſe Satanas transformat ſe in diuerſarum perſonarum ſpecies atque ſimilitudines: Et mentem quam captiuam, in ſomnis deludendo, per deuia quæque deducit,&c.

Et ad hoc prædicantur interdum à quibuſdam exempla publicè de S. Germano,& de quodam alio, qui filiam ſuam ſuper hoc obſeruauit, quaſi omninò hæc ſint impoſſibilia fieri: Et indiſcretè applicantur ad Maleficas & earũ opera, tanquam vt & ſingula earum facta in læſionibus hominũ, iumentorum, terræ frugum, non ſint eis applicanda, eò q̃ ſicut phantaſticè in tranſuectionibus, ita & circa creaturarum læſiones illudantur.

Quæ quidem opinio, cùm in prima quæſtione tãquam hæretica ſit reprobata: vtpotè contra Diuinam permiſſionem ſuper Diaboli potentiam, quæ ad maiora vt ſic ſe extendere poteſt: militans ſimiliter,& contra ſacræ ſcripturę intentionem,& ad Eccleſiæ ſanctę intollerabile damnum, vbi iam multis annis impunè ex hac peſtifera opinione permanſerunt, ſeculari brachio puniendo facultatem amputando. Vnde & in immenſum ſic creuerunt, vt iam non ſit poſſibile eas eradicare. Ideò diligens lector, ea quæ ibi poſita ſunt in deſtructionem illius opinionis conſiderabit, & ad præſens qualiter transferantur, & quibus modis hoc ſit poſſibile aduertet, cum reſponſionibus ſuper exempla quæ ab eis in medium deducuntur.

Probatur q̃ poſſint Malef. corporaliter transferri. Campſiones intelligit per mutationes. Die Mechſeltinder.

Quòd igitur corporaliter poſſint transferri, varijs modis oſtenditur. Et primò ex alijs magorum operationibus. Nam ſi non poſſent transferri, hoc eſſet, vel quia Deus nõ permitteret, aut quòd Diabolus hoc facere non poſſet, eò quòd creaturæ repugnaret. Non primum, quia vbi maiora, vtique & minora Dei permiſſione fieri poſſunt: Sed maiora tam in pueris quàm in hominibus ſæpiſſimè facta ſunt, vt potè iuſtis & in gratia conſtitutis patet.

Nam vbi quærunt: An campſiones puerorũ opere Dæmonũ fieri poſſint, & an Dęmon localiter poſſit transferre aliquem hominem de loco ad locũ, etiam inuitum. Ad primum reſpondet q̃ ſic, nam & Guilielmus Pariſiẽſis in vl-

tima parte de vniuerſo dicit: Campſiones puerorum fieri poſſunt, ita q̃ Deo permittente, Dæmõ vicem infantis gerere poteſt, vel etiam tranſlationẽ facere: Tales enim pueri ſemper ſunt miſeri eiulantes. Et licet quatuor aut quinque matres vix ſufficerent ad lactandum, nunquam tamen impinguantur, ſed vltra modum ponderoſi exiſtunt. Mulieribus tamen propter nimium terrorem, quem cõcipere poſſent, nec affirmanda ſunt nec neganda, inſtruendæ ſunt vt literatorũ iudicia quærant. Permittit. n. Deus propter peccata parentũ, cũ interdũ viri impregnãtibus vxoribus maledicũt: Vellẽ, inquiẽtes, vt Diabolũ portares, vel ſimilia. Et ſimiliter impatiẽtes mulieres ſæpè ſimilia proferũt: De alijs etiã hominibus, interdũ iuſtis, exẽpla plurima reperiuntur.

Nam Vincen. in ſpec. hiſt. lib. 26. c. 43. ex recitatione Petri Damiani, refert de puero quinquennij cuiuſdam nobiliſſimi viri, qui puer pro tunc monachus factus, à monaſterio nocte illatus eſt piſtrino clauſo, vbi manè repertus, & interrogatus, dixit ſe per quoſdam ad magnum conuiuium delatum, & vt comederet iuſſum: Et pòſt per ſuperiora piſtrino immiſſum.

Quid denique de his magis qui vſitato vocabulo à nobis Necromantici nuncupantur, & per aëra ſæpè à Dæmonibus ad longinqua terrarum ſpatia quandoque vehuntur. Qui etiam alijs interdum hoc idem ſuadentes eos ſecum ſuper caballum, qui vtique non verus equus, ſed Dæmon in tali forma exiſtit, vehunt, & vt loquuntur nec vt ſigno crucis ſe muniant, hortantur. *Magi caballo per aëra equitantes.*

Et licet duo ſimus hunc tractatum ſcribentes, vnus tamen ex noſtris ſæpiſſimè tales vidit & reperit. Nam ſcholaris quidam pro tunc, nunc verò ſacerdos Friſyngenſis diœceſis adhuc ſupereſſe creditur, qui & referre ſolitus eſt ſemel, ſe corporaliter à Dæmone fuiſſe per aëra ſubuectũ, & ad remotas partes illatum.

Supereſt ſacerdos alius *Vuerdorff* oppido prope Lantzhutã, qui pro tũc conſodalis illius exiſtens, oculis proprijs illam ſubuectionem vidit: Et qualiter extenſis bracchijs in altum clamando, & non eiulando trãſlatus fuit. Cauſa autẽ vt idem retulit, hæc erat: Nam conuenientibus quadã die multis ſcholaribus, in potagijs ceruiſiæ, oẽs in hoc cõſenſerant vt ille, qui ceruiſiam afferret, nil exponere haberet: *Scholaris ex potagio ceruiſiæ apportatus.*

& ſic

& sic vnus ex socijs dum pro ceruisia apportãda exire vo-lebat, ostiũ aperiẽdo, nebulã densam ante ostium intuitus fuit, vnde territus redijt, & q̃ potũ adferre nollet causam aperiendo, eis insinuauit. Tunc idẽ qui illatus fuerat, indignatus dixit: Et si Diabolus adesset potũ apportabo. Et sic exiẽs, alijs omnibus tũc videntibus, per aëra subuectus fuit.

Dormientes etiam transferuntur.

Verùm quidem, q̃ nõ solùm vigilantibus, sed dormientibus talia accidere possint, fateri necesse est: vt videlicet dormiendo per aëra localiter & corporaliter transferãtur.

Qui in somno tecta scandunt.

Patet & de quibusdam, qui super tegulas domorum & ædificia altissima somniando incedunt: nec quicquam eis obstare potest ad eorum transitum, tam in altum, quàm in profundum: Et si proprijs nominibus ab alijs circumstantibus vocantur, statim ad terram quasi collisi ruunt.

Diaboli ex inferiori choro.

Hæc vtiq; opere Dæmonum fieri plures arbitrantur, & non absque ratione. Nam cùm Dæmones sunt in multipli ci differentia: Aliqui de inferiori choro Angelorum, qui etiam exiguis pœnis vltra pœnam damni, quam æternaliter patientur, tanquam pro paruis delictis cruciantur: qui etiam neminem possunt lædere, saltem grauiter, sed solùm principaliter ioculationes exercere. Vbi etiam alij Incubi sunt vel Succubi, punientes nocturno tempore homines, vel peccato luxuriæ coinquinantes eos. Non mirum, si etiam his trusis insistunt.

Ioculatores Dæmones.

Potest deduci veritas ex dictis Cassiani. colla. 1. vbi dicit, tot esse immundos spiritus, quot in hominibus studia, non dubiè comprobatur. Nam nonnullos eorũ quos etiam Paganos vulgus appellat, nos verò *Trollen*: & abundant in regno Noruegiæ, aut *Schretel*, ita seductores & ioculatores esse manifestum est, vt certa quæq; loca, vias iugiter obsidentes, nequaquam tormentis prætereũtes lædere possint derisu tantummodò & illusione contenti, fatigare eos potiùs studeant, quàm nocere. Quosdam verò solummodò innociuis incubationibus hominum pernoctare. Alios ita esse furori ac truculentiæ deditos, vt non sint cõtenti illorum tãtummodo corpora, quos suppleuerint, atroci dilatione vexare, sed etiam irruere supereminus transeuntes, atque affligere illos sæuissima cæde festinent. Vult dicere, quod non tantùm obsident, imò etiam horribiliter cruciant, quales illi in Euangelio Matth. 8. describuntur.

Schretel vel Trollen in *Norduegia quas aliàs Paganos vocant.*

Ex

Ex quibus concludere possumus primum quod non est dicendum Maleficas nõ transferri localiter, eò quòd Deus non permittat. Si enim super iustos & innocentes, aut etiã super Magos permittit, quomodo non super illas ex toto se Diabolo deuouentes? Et vt cũ timore loquamur: Nónne Diabolus Saluatorem nostrum sustulit, & duxit & statuit hinc inde, vt Euangelium testatur.

Christus à Diabolo in pinnam templi sublatus.

Nec etiam secundum suffragatur aduersarijs quasi Diabolus hoc facere nõ possit: cui, vt in supradictis patuit, tanta inest virtus naturalis, omnia corporalia excedens, quòd nulla virtus terrena ei comparari potest. Iuxta illud: Non est potestas super terram, &c. Imò ipsi Lucifero tanta naturalis inest potestas seu virtus, qua maior etiam inter Angelos bonos in cœlo non existit. Sicut enim omnes Angelos in naturalibus excessit: & naturalia per casum non sunt imminuta, sed tantummodò gratuita, ideò adhuc in eo remanent, licet obfuscata & ligata. Vnde glossa ibidem super illud: Non est potestas super terram, &c. Et si omnia superat, meritis tamen sanctorum subiacet.

Luciferi potestas æqualis potestati bonorum Angelorum.

Diabolus meritis subiacet sanctorum.

Nec valet si quis duo obiiceret. Primo, quòd anima hominis posset resistere, & quia textus videtur sentire de vno in singulari, scilicet, Lucifero, cùm in singulari loquatur. Et quia hic fuit, qui Christum in deserto tentauit, & primum hominem seduxit, iam autẽ religatus sit, & alij Angeli non sint tantæ virtutis, cùm ipse omnes excedat. Ideò alij malos homines trãsferre localiter per aëra nõ possunt.

Non valent instantiæ. Primò dicamus de Angelis. Nam minimus Angelus omnem humanã virtutem incomparabiliter excedit. Rationes sumũtur ex pluribus. Primò, quia virtus spiritualis fortior virtute corporali, sicut virtus Angeli, aut etiã animæ superior quã virtus corporalis. Secũdò quò ad animam: Quia cùm omnis forma corporalis est forma indiuidua per materiam, & determinata per hęc, & nunc prout iam anima nostra existit, formę autem immateriales sunt absolutæ & intelligibiles. Vnde etiã potestatem habent absolutam & vniuersaliorem. Ideò anima cõiuncta non potest ita subitò trãsferre corpus suum localiter, nec in altum eleuare. Benè autem faceret, cùm esset separata, Deo permittente: quę omnia à fortiori potest spiritus omninò immaterialis: prout est Angelus tã bonus quã malus.

malus. Sicut etiam Angelus bonus tranſtulit Abachuc in momento à Iudæa in Chaldæam. Et ex hac ratione etiam concluditur, quòd illi qui de nocte in ſomnis per alta ędificia vehuntur, non feruntur à proprijs animalibus, nec ex influentijs corporũ cœleſtium, ſed ab aliqua excellentiori virtute, vt ſuprà patuit.

Tranſlatio Abachuc.

Tertiò, quòd ſicut natura corporalis, nata eſt moueri immediatè natura ſpirituali, ſecundùm locum: tum quia motus localis eſt primus motuum. 8. Phyſic. tum quia perfectior eſt inter omnes motus corporeos, vt ibidem probat Philoſophus ea ratione, quia mobile ſecundùm locum, non eſt in potentia ad aliquid extrinſecum, inquantùm huius, ſed ſolùm ad aliquid extrinſecum.

Vnde etiam non tam à Doctoribus ſanctis, quàm & Philoſophis concluditur, quòd ſuprema corpora, ſupple cœleſtia, mouentur à ſubſtantijs ſpiritualibus, & ſeparatis bonis, & ſecundum naturam & voluntatem. Tum etiam quia videmus quòd anima primò & principaliter mouet corpus motu locali.

Corpora cœleſtia mouentur ab intelligentijs.

Ideò dicere oportet, q̃ ratio corporis humani, nec quãtum ad ipſum corpus, nec quantum ad ipſam animam obſtare poteſt, quin vtrunque moueri poſſit ſubitò, Deo permittente, de loco ad locum à ſpirituali ſubſtantia bona ſecundum voluntatem & naturam, quãdo boni & in gratia conſtituti transferuntur, aut bona ſecundum naturam, nõ autem ſecundũ voluntatem, quando mali transferuntur. Si cui placet videre S. Tho. in 1. part. q. 90. per tres ibidem articulos, aut etiam q. de malo, ſeu etiam in 2. ſent. diſt. 7. de poteſtate Dæmonum ſuper effectus corporales.

Vnguenta ad transferẽdum præparata.

Modus autẽ transferẽdi talis eſt: Nã vt ex præcedẽtibus patuit, vnguentũ ex mẽbris puerorũ, præcipuè interẽptorum ab eis ante baptiſmũ, cõficere habẽt ad Dæmonis inſtructionẽ, ſedile aliquod, aut lignũ inũgere, quo facto, ſtatim in aëra ferũtur, & hoc ſiue de die, ſiue de nocte, viſibiliter, ſeu etiã, ſi id volunt, inuiſibiliter, ſecundũ q̃ Dæmõ & obſtaculũ alicuius corporis, alterũ corpus occultare poteſt, vt in prima parte tractatus, de prẽſtigioſa apparitione operũ Dæmonũ patuit. Verũ licet Dẽmõ per tale vnguentũ vt plurimũ huiuſmodi practicat, in finẽ, vt baptiſmi gratia infantes priuet & ſaluatione, tamẽ & abſque his pluries efficere

ficere visus est, vbi per animalia, quæ vtique non animalia vera, sed Dæmones sub formis illis existētes, ipsas trāsuexerūt: aut etiā aliquo sine exteriori adminiculo, solūmodò Dęmonis virtute visibiliter operante interdū transferūtur.

Exemplum de Vualdshutēsi Venefica, quæ visibiliter translata fuit.

Res gesta de visibili & diurna transuectione: In oppido *Vualdshut* super flumen Rhenum, Cōstantiensis diœcesis, Malefica quædā oppidanis cùm esset plurimùm odiosa, & ad quasdam celebrandas nuptias non fuisset inuitata, cùm tamē benè omnes oppidani illis interessent, ipsa indignata, vindicare se æstimās, Dæmonem aduocat, & suæ tristitiæ causam aperit, vt grandinē excitare vellet, & cunctos de chorea dispergere petit; quo annuente, ipsam subleuauit, & per aëra ad montem prope oppidū, videntibus certis pastoribus transuexit, & vt postmodum fassa fuerat, cùm aqua sibi deesset ad fundendum in foueam, (quem modū, vt patebit, vbi grandines excitant, obseruant,) ipsa in foueam, quam paruam fecerat, vrinam loco aquę immisit, & cum digito, more suo, astante Dæmone mouit, & Dęmon subitò illum humorem sursum eleuans grandinem vehementem in lapidibus super chorizantes tantummodò & oppidanos immisit. Vnde ipsis dispersis, & de causa illius mutuò conferentibus, Malefica oppidum posteà ingreditur, vnde suspicio magis aggrauatur. At verò, cum pastores ea quæ viderant recitassent, suspicio vehemens in violentam creuit. Vnde capta, & fassa, quòd ea de causa, nimirum quia inuitata non fuerat, talia perpetrasset: ob multa etiam alia maleficia ab ea perpetrata, incinerata fuit.

Et quia publica fama de huiusmodi trāsuectionib. etiā apud vulgares continuè volat, non expedit plura ad hoc probandum de his hîc inserere. Tantummodò hæc sufficiāt aduersus illos, qui huiusmodi corporales transuectiones aut omninò negant, aut q̄ solummodò imaginariè & phantasticè fiant, affirmare conantur. Qui vtique in suo errore si relinquerentur, parùm esset, imò nec aduertendū, dummodò in fidei contumeliam ipsorum error non vergeret. Attento autem, quòd illo errore non contenti, etiam alios inserere & publicare in Maleficarum augmentationem, & fidei detrimentū non verentur: dum asserunt quòd omnia maleficia, quæ eis iustè, tanquam instrumentis Dęmonum, verè & realiter imputantur, eis tantummodò

imagina

imaginariè & illusoriè, tanquam innoxijs esse imputanda, sicuti & ipsa transuectio phantastica. Vnde & pluries impunè in magnam creatoris contumeliam, & grauissimum iam ipsorum argumentum remanserunt.

Trãsformatio in deterius.

Neq; argumenta etiam à principio adducta eis suffragari possunt. Nam primum cùm allegant capitulũ Episcopi, 26. q. 5. Vbi asseritur, q̃ tantùm phantasticè & imaginariè transferantur, quis tam insipiens, qui velit concludere, q̃ non possint etiam corporaliter transferre. Sicut enim ex fine illius capituli, vbi ponitur, q̃ qui credit posse hominem in melius vel in deterius transmutari, aut in aliam speciem transformari, infideli & pagano deterior sit cẽsendus: quis possit cõcludere quòd nõ possint homines in bestias præstigiosa illusione transformari, aut etiam de sanitate in infirmitates tanquam meliori in deterius transmutari. Iam talis, qui sic in cortice verborum canonis laboraret, vtique contra mentem omnium Doctorum Sanctorum, imò & contra Scripturæ Sacræ processum sentiret.

Ex quibus multipliciter oppositum apparet, vt ex supradictis in plerisque locis circa primam partem tractatus deductum est. Oportet ergo ad nucleum verborum attendere. Iuxta quod in prima quæstione primæ partis tractatus tactum est hoc circa solutionem secundi erroris inter tres, qui ibi reprobantur: quòd quatuor iniunguntur prædicatoribus populo ad prædicandum, transferuntur enim & corporaliter, & phantasticè. Iuxta quòd ex earum proprijs confessionibus patet, non tam illarum, quæ incineratæ fuerunt, quàm etiam aliarum, quæ ad fidem & pœnitentiam redierunt.

Vtroque modo & illusoriè & verè trãsferuntur.

Inter quas & illa in oppido Brisiaco interrogata à nobis, an ne phãtasticè & illusoriè aut corporaliter possent trãsferri: respondit quòd vtroque modo. Si enim casu aliquo nollent corporaliter transferri, scire tamen vellent omnia quæ in concione illa ab earum consodalibus agerentur, tunc talis ab eis seruaretur modus, vt illa in nomine omnium Diabolorum ad latus sinistrum se reponeret ad cubitum: ex tunc quasi vapor quidam glaucus ex eius ore procederet. Vnde singula quę ibi agerentur perlucidè considerarent, si verò corporaliter transferri vellent, modum supradictum seruare necesse esset,

Præ

Præterea in casu,quo Canon ille nudè absque omni declaratione intelligendus esset,quis tam stolidus,vt propter ea omnia eorum maleficia & nocumenta esse phantastica & imaginaria affirmaret, cùm ad sensum omnibus appareat contrarium? Eo præcipuè,quod plures sint superstitionum species:vt pote quatuordecim: Inter quas Maleficarum species, supremum in maleficijs & nocumentis continet gradum:& species Pithonum, ad quã reduci possunt, qui phantasticè vehuntur minimum gradum.

Demum nec exempla ex Legenda Sancti Germani, aut aliorum quorumcunque eis suffragantur. Vtique quia possibile erat Dæmonibus,vt seipso ad latera, viri dormientis, tempore intermedio, quo scrutinium de vxoribus fiebat, applicarent,quasi viris condormirent:quod tamen factum fuisse propter honorem Sancti non asseritur; casus tamen ponitur,vt non credatur esse impossibile: oppositum illius quod in Legenda ponitur. *Legenda S. Germani.*

A simili responderi potest ad quascunque alias obiectiones, quia sicut inueniuntur, quod quædam tantummodò imaginariè,ita etiam reperiuntur in scriptis Doctorum,plures fuisse corporaliter trãslatas. Si cui placet, Thomam Brabantinum in libro suo de Apibus inspicere, mira inueniet, tam de imaginaria, quàm etiam corporali hominum trãsuectione. *Tho. Brabantini Apiariũ.*

Sequitur de modo, quo se Incubis Dæmonibus subiiciunt.

CAP. IIII.

SED quantum ad modum,quo Maleficæ Dæmonibus Incubis se subiiciũt,sex sunt videnda. Aliqua ex parte,Dæmonis & corporis ab eo assumpti,ex quo elemento sit illud formatum. Secundò ex parte actus, an semper cum infusione seminis ab altero recepto. Tertiò,ex parte temporis & loci,an potius vno quàm altero tempore se exerceat. Quartò,an visibiliter se agitet ex parte mulieris,& an tãtũmodò illæ,quæ ex huiusmodi spurcitijs procreantur à Dæmonibus frequẽtẽtur. Quintò,an illæ quæ ab obstetricibus

tempore partus Dæmonib. inferatur. Sextò, an remissior vel intentior sit in talibus ipsa Venerea delectatio: & primò super assumpti corporis materia & qualitate.

Ex quo elemẽto Incubi formentur.

Dicẽdum quòd aëreum corpus assumit, & quod aliquo modo est terrestre, in quantum habet terræ proprietatem per condensationẽ, ꝙ sic declaratur. Nã quia aër in se non est figurabilis, nisi secundũ figurationẽ corporis alterius in quo includitur: vnde etiã minimè suis terminis terminatur, sed tantũmodò alienis, & vna pars aëris alteri continuatur. Ideò simpliciter, vt sic nõ põt corp⁹ aëreũ assumere.

Nitentes Dæmones vulnerare.

Attento autem, quòd aër est maximè transmutabilis & vertibilis in quodcunque: cuius signum est, quòd quidam nitentes corpus à Dęmone assumptum scindere gladio, vel perfodere, id efficere non valuerũt: quia partes aëris diuisi statim continuantur de nouo: Ex quo patet, quòd in se aër benè est competens materia, sed quia non potest figurari, nisi aliquid aliud terrestre sibi adiungatur, ideò oportet ꝙ aër ille fit aliquo modo inspissatus, & ad proprietatem terræ accedens, seruata tamen aëris veritate. Et hanc condensationem facere possunt Dæmones & animæ separatæ per vapores grossos ex terra eleuatos, & per eorum motum localem eos congregando & figurando, in quibus manent tanquam motores tantùm, & non vt informatores, vitã illi corpori formaliter influentes, quia sic fluit ab anima in corpus coniunctum. Sunt autem in suis sic assumptis & figuratis corporibus, sicut nauta in naui, quem ventus mouit.

Anima est vt nauta in naui.

Vnde quando quæritur, quale sit corpus? Quantum ad materiam à Dæmone assumptum. Dicendum, quòd de eo aliud est loqui quantum ad principium assumptionis, & aliud quantum ad terminum. Quia quò ad principium, sic est aër, quantum ad terminũ, est aër inspissatus, ad proprietatẽ terræ accedẽs. Hæc aũt omnia possunt Dęmones, Deo permittente, ex natura, cùm natura spiritualis sit superior natura corporali. Vnde & necesse habet sibi obedire, quò ad motum localẽ, non autem quò ad formarum naturaliũ, tam accidentalium quam & substantialium subsceptionem, nisi in aliquibus paruis creaturis: & hoc adminiculo alicuius alterius agentis, vt suprà tactum est. Per motum autem localem, nulla forma ponitur in re mota: vnde sic ad nutum mouere possunt cum alijs circunstantijs

Ex qui

Ex quibus tamen si quis incidentaliter quæreret, quid sentiendum vbi Angelus bonus vel malus aliqua opera vitæ exerceret per corpora vera naturalia,& non aërea, sicut in asina Balaam, per quam Angelus loquebatur & vbi Dæmones in obsessis corporibus agitantur. Dicendum, quòd illa corpora nō dicuntur esse assumpta, licet tamen occupata. Inspiciantur dicta Doctoris in 2. distinctio 8. An Angeli ¡corpora assumant. Sed maneamus in proposit. *De corporibus Angelorum assumptis naturaliter.*

Dæmones in assumptis corporibus, cum Maleficis loquuntur, vident, audiunt, comedunt & generant, quomodo hæc sunt intelligenda:& hæc est secunda pars huius primę difficultatis.

Dicendum ad primum, quòd ad veram locutionem tria requiruntur, scilicet pulmo cum retractione aëris, quæ non solùm propter vocem, sed propter refrigerium est cordis, vnde & muri habent attractionem necessariam. *Ad vocē quæ requirantur.*

Secundò requiritur, quòd formetur ex percussione corporis in aëre, cùm quis ligno percutit in aëre, vel cāpana sonum facit magnum vel paruum: quia materia in se sonorabilis, cùm percutitur cum sonabili instrumento, redditur sonus secundùm quantitatem corporis & recipitur in aëre & multiplicatur vsque ad aures audiētis, qui si est remotè post spatium, vt videtur præuenire habet.

Tertiò requiritur vox:& dici potest, quod sonus in corporibus inanimatis, dicitur vox in animatis corporibus: & ibi est lingua, quæ aërem respiratū & iterum emissum percutit in instrumento & vase fuso à Deo & viuo naturaliter, quod nō est cāpana: Ideo qa ibi sonus, hic vox dicitur. Et hoc tertiū pōt exēplificari per secūdū, vt patet, & hæc ideò posui, vt prædicatores habeant modū tradēdi populo.

Quartò requiritur, vt ille qui vocem formar, cōceptum mentis vult alteri per vocem exprimere, vt ipse intelligat, ideò illā vocē organizat, id est, distinguit successiuè in ore per linguam dentes percutiendo,& per labia claudendo & aperiendo, percussum aërem in ore ad aërem extrinsecum emittendo, vt sic multiplicando successiuę vsque ad aures audientis, qui tunc intelligit conceptum mentis.

Ad propositum. Dæmones carent pulmone & lingua, quā tamē artificiatā ostendere possunt, iuxta corporis conditionem, sicut & dentes & labia: vnde non verè & propriè *Quomodo Dæmones loqui possint.*

loqui poſſunt. Sed quia intelligunt, & intellectum mentis vbi exprimere volunt, tunc non per voces, ſed per ſonos, qui habent quandam ſimilitudinem vocum, aërem non reſpiratum, & attractum, vt in hominibus, ſed incluſum in corpore aſſumpto percutiunt, & ad aërem extrinſecum articulatim emittũt vſque ad aures audiẽtis. Et quod abſque aëre attracto & non reſpirato poſſit fieri vocis ſimilitudo, patet per cetera animalia non reſpirantia, quæ dicuntur vocare, certa alia inſtrumenta, vt dicit Philoſ. in 2. de Anima.

Halec. Experientia contrarium perhibet.

Halec enim dum capitur, extra aquam ſubitò vocem emittit, & moritur.

Poſſunt hæc applicari ad ea quæ ſequuntur vſque ad vim generatiuam, excluſiuè tamen ad bonos Angelos: Si quis velit vlterius ſpeculari de locutione Dæmonum in obſeſſis corporibus: Ibi enim vtuntur corporalibus inſtrumentis veri corporis obſeſſi: quia illis illabuntur ſic intelligendo infra terminos corporalis quantitatis, & non infra terminos eſſentiæ, neque corporis, neque animæ. Da differentiam inter ſubſtantiam, & quantitatem, ſeu accidens: ſed de his nihil ad propoſitum. Si cui autem placet, inſpiciat Sanctum Tho. in 2. ſenten. diſt. 8. art. 5.

Dæmones in obſceſſis quomodo loquantur.

Quomodo Angeli & Dæmones videant.

Conſequenter autem qualiter vident & audiunt: dicendum: quòd quia duplex eſt viſio, Spiritualis & Corporalis. Et prima in infinitum excedit alterã, tũ quia penetrat, tum qa per diſtãtiã nõ impeditur, iuxta luminis facultatẽ quod ſibi deſeruit. Ideò dicẽdũ, q; nullo modo videt Angelus, ſiue bon⁹, ſiue malus p oculos corporis aſsũpti, nec aliqd corporale ſibi deſeruit, ſicut tñ in locutione deſeruit ſibi aër, & percuſſio aëris ad ſonũ procurãdũ, & vlterius ad multiplicãdũ vſq; ad aures audiẽtis: Vñ oculi eorũ ſunt oculi depicti. Libenter autem ſub his ſimilitudinibus hominibus ſe offerunt, vt eis eorum proprietates, quas naturaliter habent, & loqui ſpiritualiter per huiuſmodi opera manifeſtent.

Angelorum oculi ſunt oculi picti.

Ideò enim & Patribus ſancti Angeli ſæpè apparuerunt ex Dei ordinatione, & eius permiſſione. Malis hominibus ſeſe manifeſtant, vt homines eorum proprietates cognoſcentes, illis ſe aſſocient, hîc in culpis & alibi in pœnis.

Cur Angeli impijs appareant.

Vnde Dionyſius Cœleſtis Hierarchię in fine dicit: Ex omnibus partib⁹ humani corporis docet Angelus ſuas proprietates cõſiderare: cõcludẽdo, quòd corporalis viſio, cùm

ſit

sit operatio corporis virtutis per organum corporale, quibus Dæmones in se carent, ideò in assumptis corporibus, sicut similitudines membrorum habent, ita & similitudines operationum.

Auditus Angelorum.

Et similiter dicere possumus de eius auditu, qui multùm nobilior corporali, eò quòd conceptum mentis & animæ locutionem subtilius cognoscere potest quàm homo, audiendo conceptum mẽtis per verba corporalia expressum. Vide Sanctum Thomam in 2. senten. distinctione 8. Si enim in vultu hominis legitur secreta eius voluntas, & ex motu cordis & qualitate pulsus, à Medicis passiones animæ cognoscuntur, à fortiori per Dæmones.

Comestio Angelorum qualis.

Sed quò ad comestionem dicamus, quòd completa ratio comestionis quatuor debet. Diuisionem cibi in ore, & traiectionẽ in corpus, virtus corporis potentis digerere: & quartũ, conuertere necessarium nutrimentum, & superfluũ eiicere. Angeli, quicunque prima duo in assumptis corporibus comedendo faciunt, tertium & quartum nõ possunt, sed loco virtutis digestiuę & eiectiuæ, adest eis virtus alia, quæ cibis dissoluitur subitò in prætacentem materiam. In Christo etiam fuit vera comestio in omnibus, quia habuit virtutem nutritiuam & conuersiuam, non autem conuertendo in suum corpus: quia illæ virtutes fuerunt glorificatæ, sicut & corpus: vnde etiam resoluebatur cibus in corpore subitò, sicut qui aquam in ignem proiiceret.

Christus quomodo comederit.

Quomodo modernis temporibus Maleficæ actus carnales cum Incubis Dæmonibus exercent, & qualiter ex his multiplicantur.

SED quò ad actus carnales de quibus principaliter intenditur, quos etiam cum Maleficis tanquam Incubi, in assumptis corporibus exercent, nulla subest difficultas ex præmissis, nisi fortassis quis dubitaret, An præsentes Maleficæ huiusmodi spurcitijs intenderent & an originem Maleficæ ex his spurcitijs sumpserunt.

Vetus familia Maleficarum.

Ad has duas dubitationes respõdendo: dicamus ad primam quicquid de præcedentibus Maleficis ante annos incarnationis Dominicæ, mille & quadringentos, vel circiter actum sit. An videlicet his spurcitijs inseruiebant sicut ab illo tẽpore modernæ Maleficæ hoc ignotatur, eo q̃

nusquam hoc, quod experientia iam edocuit, historia differuit. Maleficos enim semper fuisse, & ex eorum prauis operibus plurima nocumenta hominibus, iumentis, & terræ frugibus euenisse, sicut & Incubos & Succubos Dæmones, nemo qui historias peragrat dubitare potest, cùm traditiones Canonum & Sacrorũ Doctorum plurima à multis centenis annorum de ipsis in posterum reliquerunt & tradiderunt. Licet in hoc sit differentia, quòd Incubi Dæmones in retroactis temporibus infesti fuerunt mulierculis contra ipsarum voluntatem, prout Nider in suo Formicario, & in libro de vniuersali bono, siue de Apibus Thomas Brabantinus plurima recitat.

Thomas Brabantinus de Apibus.

Huic autem positioni, quæ asseritur, præsentes Maleficas huiusmodi spurcitijs Diabolicis esse infectas, non nostra sententia intantum adhæret, quantum ipsarum Maleficarum experta testimonia, quæ cuncta illa reddiderunt credibilia, non iam, vt hactenus, inuitis animis, sed sponte pro voluntate fœtidissima miserabili seruituti se subiicientes. Quotquot enim à nobis seculari brachio ad puniẽdum relictæ fuerunt in varijs Diœcesibus, præcipuè in Constãtiensi, & in oppido Rauenspurg, multis annis his inhæserũt spurcitijs certis sub vigesimo, alijs sub duodecimo, aut sub trigesimo anno, & semper cum fidei abnegatione, in toto vel in parte: testes sunt ibidem omnes incolæ. Dẽptis enim secretè pœnitentibus, & ad fidem reuersis, nõ minus quàm quadraginta & octo in quinque annis igni traditæ fuerunt: nec tamen illis accõmodata fides, quantum sponte reuersis ad pœnitentiam, credulitas adhibita fuit: omnibus in hoc concordãtibus, q; huiusmodi spurcitijs in augmentum huius perfidiæ habent insistere. De quibus etiam sigillatim in secunda parte operis, vbi eorum particularia opera describentur, tractabitur, obmittendo ea, quæ & socius noster, inquisitor Cumanus in comitatu Burbiæ peregit, qui & in spatio vnius anni, qui fuit Millesimus quadringentesimus octuagesimus quintus, quadraginta & vnã maleficam comburi fecit: Et omnibus publicè asserẽtibus, vt dictum est, illis spurcitijs Diabolicis inhæsisse. Constãt ergo omnia, aut visus vel auditus propria experientia, aut fide dignorum relatibus.

48. Maleficæ combustæ.

In confirmationem perfidiæ concũbunt Maleficæ cum Dæmonibus.

41. Maleficæ combustæ.

In Maleficis Incubis & succubis sunt.

Quo ad secundũ, vbi difficultatur, an ipsi Malefici ex his spur-

ſpurcitijs originem ſumpſerunt. Dicamus ſecundùm Auguſtinum, hoc vtique verum eſſe, omnes ſuperſtitioſas artes ex peſtifera ſocietate hominum & Dæmonum originem ſumpſiſſe. Sic enim dicit lib. 1. de doctr. Chriſt. & habetur. 26. q. 2. illud ℭ eſt. Omnes artes huiuſmodi, vel nugatoriæ vel noxiæ ſuperſtitionis, ex quadam peſtifera ſocietate hominum & Dæmonum, quaſi pacta infidelis & doloſæ amicitiæ conſtituta; penitus ſunt repudiandæ. Illo attento, manifeſtum eſt, ℭ ſicut diuerſę ſunt ſpecies ſuperſtitionis, ſeu magicæ artis, ita & diuerſæ ſunt eorum ſocietates: & ſicut ſpecies Maleficorum inter quatuordecim illius artis ſpecies peſſima exiſtit, quia non per pactum tacitum, ſed expreſſum, vltra hoc, ℭ cultum latriæ per fidei abnegationem ipſis Dæmonibus habent exhibere: Ideò & peſſimam cum ipſis conuerſando retinent ſocietatẽ: iuxta mulierum, quæ ſemper vanis delectantur, conditiones. Attento inſuper iuxta Doct. S. Tho. in 2. ſent. diſt. 4. art. 4. in ſolutione vnius argumenti, vbi quærit.

Vnde noxiæ artes.

An geniti ex huiuſmodi Dæmonibus modis petactis, ſint maioris virtutis quàm alij homines? Reſpondet hoc verum eſſe, non ſolùm ex textu ſcripturæ, Gene. 6. Iſti ſunt potentes à ſeculo, &c. Sed etiam ea ratione, ℭ Dæmones poſſunt ſcire virtutem ſeminis deciſi. Primò, ex diſpoſitione eius à quo deciſum eſt. Secundò, mulierem proportionatam ad ſeminis illius ſuſceptionem.

Geniti ex Dæmonibus ſunt potentes.

Tertiò, conſtellationem iuuantem ad effectũ corporalem. Et quartum addere poſſumus, etiam ex ſuis verbis. ſ. ipſius geniti complexionẽ optimam, ad effectus illi proportionatos. Ex quibus omnibus ſic concurrentibus concluditur, ℭ tales ſic geniti, ſunt fortes & magni corpore.

Ideò ad propoſitum, cùm quæritur: An Malefici ex his ſpurcitijs originẽ ſumpſerint, dicamus. Originem ſumpſerũt vtique ex peſtifera mutua ſocietate, vt ex primo notabili patuit. Multiplicationẽ verò nõ ſumpſiſſe ex illis ſpurcitijs, nemo negare poteſt ex ſecũdo notabili. cùm non delectationis, ſed corruptionis cauſa illius Dęmones intẽdũt. Erit ergò talis ordo, ℭ Succubus Dęmõ ſi ab homine ſceleratoſemẽ decidat, qui eſt proprius illi homini deputat°, & noluerit ſe Incubã facere ad Maleficã, tradit illud ſemen Dęmoni mulieri ſeu Maleficę deputat°: & ille ſub certa cõ-

Multiplicatio ex Incubo natorum.

stellatione sibi deseruiente, vt talis genitus vel genita fortis viribus ad peragenda maleficia persistit, se Incubum Maleficæ faciet.

Nec obstat quòd illi, de quibus textus loquitur, non fuerunt Malefici, sed tantummodò gigantes, & viri famosi & potentes, quia, vt superius dictum est, maleficia non fuerũt perpetrata tempore legis naturæ, & hoc propter recentem memoriam creationis mundi. Vnde Idolatria locum habere non potuit. Iam autem malitia hominum excrescente, Diabolus maiorem ad seminandum hoc genus perfidiæ reperit opportunitatem. Sed neque illi termini in bonum virtutis intelligi possunt, vbi illi asseruntur, fuisse viri famosi dicebantur.

Non fuerunt Maleficæ ante Noam.

An semper cum decisione seminis Incubus Dæmon Maleficam aggreditur.

AD illud etiam vbi quæritur. An semper cum infusione seminis, &c. Respondetur cùm mille nocendi habeat modos & artes, vt potè quia principio ruinæ suæ conatur Ecclesiæ vnitatem rescindere, & humanum genus omnibus modis auertere. 16. q. secunda. Ideò de istis regula infallibilis non potest dari, sed probabilis distinctio: videlicet, q̃ aut Malefica annosa est, & sterilis, aut non. Si sic tunc vtiq; absque seminis decisione, cum ad nihilũ valeret, & Dæmõ in suis operibus etiam quãtum potest superfluitatem subterfugit, sicut & natura Maleficam aggreditur. Vel etiam si sterilis non sit, tamen delectationis causa, ex parte Maleficæ causandæ ipsam aggreditur. Si verò ad impregnationem disposita, tunc si commodè semen à viro decisum habere potest, cum illo ipsam aggredi ob infectionem prolis non differt.

Differt semen emissum & semen decisum.

Verùm si quis quæreret: An semen emissum per nocturnam pollutionẽ, ita colligere possit, sicut decisum per actũ carnalem. Ad hoc probabilis potest dari ratio, quòd non: licèt alijs videri potest oppositum. Nam attento q̃ Dæmones, vt præmissum est virtutem seminis generatiuam attendunt, & talis vis in semine per actum carnalem amplius effunditur & conseruatur, scinditur semen per pollutionem nocturnam, emissam tantummodò ex superfluo humore

& non

& non cum tanta vi generatiua discinditur. Ideò cum eo semine exercere ad generationem prolis creditur, nisi fortassis vim illam adesse semini intelligeret.

Dæmones fœtum in vtero inficiunt.

Sed & hoc omninò negare non possumus, quòd Malefica maritata, & per maritum impregnata, etiam per commixtionem alterius seminis Incubus Dæmon conceptum inficere potest.

An potiùs vno tempore quàm altero Incubus se exerceat: & similiter de loco.

AD illud, an obseruet tempora & loca. Dicẽdum q; vltra obseruantiam temporum, quò ad constellationes quas obseruat, quãdo ad prolis infectionem operatur. Obseruat etiam certa tempora, quãdo non infectionis, sed venereæ voluptatis causa, ex parte Maleficæ exercẽdę agitatur: & sunt sacratiora totius anni tẽpora: vt natalis Christi, Paschatis, & Pẽtecostes solẽnitatib⁹ & alijs festiuis diebus.

Et hoc faciunt triplici ex causa. Primò, vt sic Malefici nõ solùm perfidi per apostasiam à fide, verùm etiam Sacrilegi vitium incurrant, in quibus ipsi Dæmones vt ipse creator amplius offendatur, & grauius in proprijs animabus Maleficæ condemnentur.

Cur Satan ad execranda suæ maleficia sacratos festos dies eligat.

Secunda causa, q; cùm Deus sic grauiùs offenditur, eis maiorem potestatem sæuiendi in homines & puniendi illos, siue in rebus, siue in corpotibus, etiam innoxios relinquat. Quòd enim dicitur: Filius non portabit iniquitatem patris, &c. intelligitur quò ad æternam punitionem, temporali autem sæpissimè innoxij propter aliorum facinora afflictione puniũtur. Vnde & alibi Deus clamat: Ego Deus fortis & zelotes, visitans peccata parentum in tertiam & quartam generationem. Talis punitio patuit in filijs Sodomitarum submersis, propter parentum scelera.

Quomodo filius portet iniquitatem patris.

Tertia causa, vt maiori opportunitate plures ruere faciant, præsertim iuuenculas, quæ festiuis diebus otio & curiositatibus dum amplius insistunt, eò faciliùs à Maleficis vetulis seducãtur: Prout in terra natiuitatis vnius ex his inquisitoribus, (cùm duo simus hoc opus colligẽtes) cõtigit.

Festiui dies ad otiosam curiositatem conducunt.

Nam iuuencula quædam & virgo deuota sollicitata festiua die ab vna vetula, vt secum per gradus ad cameram

ascenderet, eò q̃ certi iuuenes pulcherrimi ibidem essent inclusi: & dum illa annueret, ascendentibus simul, vetula præcedente, iniunxit iuuenculæ, ne se signo crucis muniret. Et licèt illa annuisset, occultè tamen signo illo muniuit: qua ex re contigit, vt dum ascendissent & virgo neminem conspexisset, eò q̃ Dæmones ibidem existentes suam præsentiam in assumptis corporibus illi virgini nequibant ostendere. Vetula maledicendo virgini dixit: Vadas in nomine omnium diabolorum, cur te signasti? Hæc ex cõfessione puta illius virginis collegi.

Potest & addi quarta causa, vt sic facilius homines seducant, qui dum sic considerant, q̃ talia à Deo sacratioribus temporibus fieri permittuntur, non æstiment illa tam grauia esse sicut si illis temporibus nequirent facere.

De loco exercitij Incubi.

De loco verò, an plus in locis certis se exerceant, dicendum, q̃ ex verbis factisque Maleficarum constat, q̃ spurcitias illas omninò in locis sacris exercere nõ possunt. Qua in re perpenditur efficacia Angelicæ custodiæ, ob reuerentiam illius loci. Et quod amplius est, asserunt, se nunquam habere pacem, nisi tempore diuinorum, cùm præsentes fuerint in Ecclesia: & ideò citiùs & tardiùs ingrediuntur & egrediuntur. Licèt alia pessima certa cæremonialia habent ad instructionem Dæmonum obseruare, scilicet tempore eleuationis in terram spuere, seu cogitationes nephãdissimas per verba, aut sine verbis proponere: vt vtinam esses in tali, vel tali loco, prout iam in secunda parte tangetur.

Maleficæ tardiùs egrediũtur templo.

An visibiliter, sicut ex parte Maleficæ, ita etiam quò ad circunstantes se mutuò agitant Incubi & Succubi.

AD illud, an visibiliter vel inuisibiliter huiusmodi spurcitias agant mutuò: dicendum quantum experientia nos edocuit, quòd licet semper visibiliter ex parte Maleficæ Dæmon Incubus operetur, ita q̃ non est necessariũ inuisibiliter propter fœderatũ pactũ expressum ei appropinquare. Tametsi quò ad circunstantes, sæpius ipsæ Maleficę supinæ iacentes in agris seu syluis visæ sunt, & denudatæ supra vmbilicum, & iuxta dispositionem illius spurcitiæ coaptatis membris, tibijs & cruribus se agitantes. Dæmonibus Incubis inuisibiliter ibidem quò ad circũstãtes coopetantibus:

perantibus: licet in fine actus, vapor nigerrimus in longitudine hominis sursum à Malefica in aëre eleuabitur, sed hoc rarissimè. Et qua de causa nouit ille artifex, vt iuuencularum circunstantiam, vel aliorum hominum mentes valeat aut allicere, aut immutare. De quibus gestis & qualiter in plerisque locis, tam in oppido *Rauensburg*, quàm etiam in dominio Nobilium de *Rappolstein*, & certis alijs terris talia sunt peracta, in secunda parte patebit.

Visibiles Incubi.

Sed & hoc contigisse certum est, ꝙ maritis visibiliter interdum cernentibus Incubos Dæmones, quos tamẽ non Dæmones, sed viros putabant, cum eorum vxoribus talia peragere dum arma arriperent, & transfodere volebant, subitò Dæmon disparuit, se inuisibilem faciendo: Vnde & mulieribus manus & brachia obiicientibus, licet interdum læsi fuissent, ipsos tamen viros obiurgantes, an ne oculos haberent, aut si à Dæmonibus obsessi forent, deridebant.

Quòd non solùm Dæmones Incubi mulieres ex eorum spurcitijs procreatas, aut eis obstetricibus oblatas infestant, sed quascunque indifferenter cum maiori vel minori venerea delectatione.

FInaliter verò concludendo, dici potest ipsos Dęmones Incubos, nõ tãtùm mulieribus ex eorũ spurcitijs progenitis, aut eis ab obstetricibus oblatis fore infestes, sed toto conatu in quascunque sanctiores virgines illius terræ, aut oppidi, per ipsas Maleficas seductrices aut copulatrices anhelare. Hoc enim experientia, rerũ magistra, edocuit: vbi in oppido *Rauensburg* certæ combustæ ante finalem sententiam huic simile, asseruerunt, ꝙ eis ab earum magistris iniũctum fuisset, omni conatu debere in subuersionem sanctarum virginum & viduarum laborare.

An maior ex coitu Dæmonis quàm viri Maleficæ sit voluptas.

Et de venerea delectatione, an maior sit vel minor cum Incubis Dæmonibus in corpore assumptis, quàm cæteris paribus cùm viris in corpore vero: dicendum. Videtur, ꝙ licet naturalis ordo hoc minus excuset quin maior sit, vbi simile suo simili alludit, tamen ille artifex vbi debita actiua debitis passiuis, licet non in natura, tamen sub qualitatibus in calore vel temperamento aliquo cõiungit vtiq; non minorem excitare videtur concupiscẽtiam, sed de his

in

in sequentibus latiùs quò ad conditionem sexus fœminæ declarabitur.

De modo generali, quo per Sacramenta Ecclesiæ sua maleficia Maleficæ exercent. Et de modo quo vim generatiuam impedire solent, seu etiam alios defectus super quascunque creaturas, demptis corporibus cœlestibus.

CAP. V.

NVnc autem, qualiter alias creaturas in vtroque sexu & terræ fruges inficiant, plures sunt super modos agendi aduertenda. Et primò qualiter homines, deindè qualiter bestias. Tertiò, qualiter terræ fruges. Ex parte hominis, primò qualiter vim generatiuam, seu etiam actum Venereum, ne mulier concipere, aut viractum exercere valeat, maleficijs impediunt. Secundò, qualiter actus ille impeditur respectu vnius mulieris interdum & non alterius. Tertiò, qualiter membra virilia auferuntur, quasi omninò sint à corporibus euulsa. Quartò, quomodo, si aliquid præmissorum contingeret potentia Dæmonis inferente per se: non per Maleficam posset discerni. Quintò, quomodo Maleficæ, homines vtriusque sexus in bestias præstigiosa arte transmutant. Sextò, quomodo obstetrices Maleficæ conceptus in vtero matris diuersis modis interimunt, & vbi hoc non faciunt Dæmonibus infantes offerunt. Et ne hæc quasi incredibilia putarentur, ideò in prima parte operis per quæstiones & argumentorum solutiones sunt decisa, ad quas, si opus sit, dubius lector pro inuestiganda veritate recurrere potest.

Ad præsens tantummodò acta & gesta per nos reperta, siue etiam ab alijs conscripta in detestationem tanti criminis sunt deducenda ad priores quæstiones, si fortassis alicui difficiles ad intelligendum forent. Ex his quæ in hac secunda parte traduntur fidem capiat, & ab errore resiliat, quo nullam Maleficam esse, aut nullum maleficium posse fieri in mundo æstimauit.

Vnde primò notãdum, q̃ cùm sex modis lædere possunt absq; modis, quibus alias creaturas lædũt. Et vnus sit, quo amorem

amorem malum ingerũt viro alicui ad mulierem, vel mulieri ad virum. Alius est, quo odium vel inuidiam, in aliquo seminare procurant. Tertius in his, qui maleficiati dicuntur ne vi generatiua vti valeant ad fœminam: vel viceversa fœmellæ ad virum: vel etiam alijs modis aborsum procurando, vt suprà tactum est. Quartus, cum in membro aliquo hominem ægrotare faciunt. Quintus, cùm vita priuant. Sextus, cum vsum rationis auferunt.

Et fateri cum hoc oportet, quòd in omni genere rerum demptis corporibus cœlestibus, veros defectus & veras infirmitates ex virtute naturali inferre possunt, & hoc ex potenti virtute naturali & spirituali, qua corporali quacunq; eminent virtute. Nulla etiam infirmitas cum altera concordat, seu etiam defectus naturalis, vbi infirmitas desit: ideò diuersis modis vtique ad diuersas infirmitates & defectus procedunt. De quibus aliqua, quantum necessitas postulat, in medium producamus.

Cur corpora cœlestia immutari non possint.

Prius tamen, ne animus lectoris maneat suspensus, cur supra corpora cœlestia aliquam immutationem facere nõ possint, dicemus triplicem esse causam. Prima, quia super eas, etiam quò ad locum pœnalem, existunt: qui locus est aëri caliginosus: & hoc propter ipsorum officium eis deputatus. Vide suprà in prima parte tractatus in quæstio. 2. vbi dicitur de Incubis & Succubis Dæmonibus.

Secunda causa, quia corpora cœlestia mouentur à bonis Angelis. Vide in plerisq; locis de motoribus orbium, præcipuè S. Tho. in prima parte, q. 90. In quo concordant Philosophi cum Theologis.

Miraculosæ immutationes.

Tertia causa, propter vniuersale regimen & commune bonum vniuersi, cui detraheretur in generali si malis permitteretur spiritibus in illa corpora cœlestia aliquas immutationes causare. Vnde & illæ immutationes miraculosè factæ in veteri aut in nouo Testamento, à Deo per eorum motores seu Angelos bonos factæ sunt, vt in statione Solis sub Iosue, retrogradatione sub Ezechia, obscuratione innaturali in passione Christi. In omnibus autẽ ex post elementis & elementatis sua Maleficia Deo permittente, & per se absque Maleficis & cum Maleficis exercere possunt, & de facto exercere non cessant, vt patebit.

Secundo notandũ, quod in omnibus modis maleficiãdi,

vt plu

Abuſus ſacramentorum ad maleficia.

vt plurimùm ſemper Maleficas informant, vt inſtrumenta ſuæ maleficiæ per Sacramenta ſeu ſacramentalia Eccleſiæ, vel per quæcunque diuina ſeu Deo conſecrata efficiant: Vt quando imaginem ceream ſub palla altaris ad tempus ponunt, vel per Chriſma ſacrum filium trahunt, vel ex quibuſcunque rebus conſecratis & hoc quidē triplici ratione.

Abuſus feſtorum ſacrorum ad maleficia.

Sicut etiam quòd ſanctioribus anni temporibus, & præcipuè circa aduentum domini, & feſta natalia ſua maleficia exercere ſolent. Primo, vt nōn ſolùm homines per talia perfidi fiant, ſed etiam ſacrilegi, diuina quantum in eis eſt contaminando, & vt ſic plus Deum creatorem ſuum offendant intimius, animas proprias condemnent, & plures in peccata ruere faciant.

Secūdò, vt Deus ſic grauiter per homines offenſus, Dæmoni maiorem poteſtatē in homines ſæuiendi relinquat. Sic etiam Gregorius dicit, quòd malis interdum iuxta eorum deſideria & petitiones concedit iratus, quæ alijs denegat propitius. Tertiò, vt ſic ſub ſpecie boni apparentis plures ſimplices facilius decipiat quando peractis diuinis rebus putant aliquid numinis à Deo obtinuiſſe, vbi ſolùm peccata maiora ſunt commiſſa.

Poteſt & addi quarta ratio ſuper ſacratiora tempora & principium anni. Nam quia feſta plus franguntur peccatis mortalibus quam mœchanicis operibus, iuxta Auguſt. in lib. de decem cordis. Superſtitio autem & maleficia de maximis ſeruilibus operibus Dæmonis eſt contra diuinam reuerentiam. Ideò, vt dictum eſt, homines profundiùs cadere facit, & creator amplius offenditur.

Ethnicæ cæremoniæ in nouo anno.

Et ſuper principium anni dicere poſſumus, iuxta Iſido. lib. 8. Etym. c. 2. quòd ſicut Ianus, à quo Ianuarius menſis dictus eſt, qui & in die circumciſionis incipit, Idolum fuit diuerſis faciebus confictū, vna tanquā eſſet finis anni præcedentis, & alia tanquam eſſet principium futuri, & imminētis anni eſſet protector, & fortunatus auctor, in eius reuerentiam, ſed potius Dæmonis, in Idolo faciebant pagani varias commotiones luxurioſas & ſtrenuas, & iocula ſibi mutuò tradiderunt, choreas varias duxerunt, menſas præparauerunt: de quibus mentio fit per B. Auguſt. in multis locis, & ferè per totum recitantur. 26. q. varijs.

Et ſicut iam mali Chriſtiani has corruptelas imitantur, licēt,

licèt, quò ad lasciuiam sint trãslata ab eis ad tempora carnispriuij quando cũ laruis,& ludis & alijs superstitionibus discurrunt, ita & nunc Maleficæ his persuasionibus à Dæmonibus,in ipsorum complacentiam circa prinçipium anni,quò ad diuinum offiçium & çultum, vt festum Andreæ & festa natalia Christi existunt,sua maleficia exercent.

Vnde Bachanalia Christianorum.

Et quidẽ iam in speciali qualiter per sacramenta primò. Demũ qualiter per sacramẽtalia talia exercẽt aliqua nouiter facta, & à nobis per inquisitionem reperta referamus.

Quomodo per sacramentalia maleficia fiant.

Oppidum,quod nominare non expedit, quia ordo charitatis & rationis imperat & suadet: vbi Malefica corpus Dominicũ sumpsit,& declinãs subitò, vt detestabilis modus est mulierũ,peplum ori adhibuit, & in panniculũ Dominicum corpus extrahendo inuoluit, & in ollam, in qua bufo erat,sic à Diabolo informata,proiecit, & sub terra in stabulũ prope horreum domus suæ occultauit cũ alijs plurimis rebus adiunctis,ex quibus sua maleficia exercere habuisset;Sed assistente diuina pietate, tantum facinus detectum ad lucem peruenit. Nam sequenti die, mercenario quodam,causa sui laboris,prope stabulum iter faciẽte,vocem quasi cuiusdã infantis eiulantis audiuit & quãdo propius accessit,vsq; dum ad pauimentũ sub quo olla abscondita erat,peruenisset,tanto clarius audiuit,& æstimans infantem aliquẽ à muliere subtumulatũ, Scultetũ seu Præsidentem accessit,& rem gestã, sua æstimatione à parricida perpetratam narrauit, qui citò missis seruitoribus ita esse vt ille narrauerat, repertum est.Exhumare autem puerum nolebant, sed potius vt custodes à remotis positis, si qua mulier accederet,sano vsi consilio, attẽdere haberent.Nec enim Dominicum corpus ibi absconditum esse nouerant: vnde & contigit, vt eadem Malefica locum accederet, & sub pallio alijs occultè cernentibus ollam abscondit. Vnde capta & quæstionibus exposita facinus detexit, asserẽs Dominicum corpus cum bufone fuisse in olla absconditum, vt ex his puluerib⁹ sua ad libitum nocumenta hominibus seu alijs creaturis inferre posset.

De Dominico corpore in ollam cum bufone incluso. quod vt infans eiulans.

Insuper aduertendum, quòd hanc obseruant Maleficæ communicantes consuetudinẽ, vt, si absque nota efficere valeant,Dominicum corpus sub lingua:& non supra recipiant rationibus his, vt æstimari potest, vt abnegationis

Maleficæ corpus Dominicum sub lingua occultãt,

fidei

fidei remedium nunquam percipere velint: nec per confessionem, nec per Sacramenti Eucharistiæ perceptionem. Secundò, vt eò facilius ex ore Dominicum corpus accipiatur, pro earum, vt dictum est, vsibus applicandum, in maiorem creatoris offensam.

Cum extensa lingua corpus Christi sumendum.

Quare & omnium Ecclesiæ rectoribus & populũ communicantibus semper iniungitur summam adhibere diligentiam, vt plurimum aperto ore, & lingua benè extensa, cum amotione pepli, mulieres communicent. Et quantò maior adhibetur diligentia, tantò plures Maleficæ per hũc modum notantur.

De alijs rebus sacramentalibus innumeras exercent superstitiones. Interdum imagines cereas, quandoque res aromaticas sub palla altari, vt supra tactum est, ponentes, sub limine domus occultant, vt per transitum ille, pro quo positum est, maleficiatur. Innumera possent deduci, sed hæc minima per maiora maleficia approbantur.

De modo, quo vim generatiuam impedire solent.

CAPVT VI.

DE modo autem, quo vim generatiuam impedire solent, tam in hominibus quàm iumentis, etiam in vtroque sexu potest lector ex his quæ suprà tacta sunt scire in quæstione, An Dæmones per ipsas Maleficas mentes hominum ad amorem vel odium immutare valeant. Vbi post solutiones argumentorum specialiter fit declaratio de modo quo vim generatiuam impedire valeant, Deo permittente.

Duplex intrinsecum & extrinsecum impedimentũ.

Vbi tamen notandum, quod tale impedimentum ab intrinseco & extrinseco practicatur. Intrinsecè autẽ fit ab eis dupliciter: Primò, vbi rigorem membri pro fructificatione accommoda, directè reprimunt. Nec hoc videtur impossibile, cùm & motum aliàs naturalem in aliquo membro impedire possunt. Secundò, vbi missionem spirituum ad membra, in quibus est virtus motiua, prohibent, quasi intercludendo vias seminis, ne ad vasa generationis descendat, vel

dat, vel ne excidatur, vel emittatur.

Extrinsecè procurãt interdum per imagines, vel ex herbarum comestionibus; interdum per alias res exteriores, puta ex gallorum testiculis. Non tamen credendum est, quòd virtute illarum rerum vir impotens reddatur, sed occulta virtute Dæmonum, illudentium huiusmodi Maleficas, per huiusmodi vim generatiuam; ne videlicet vir coire aut mulier concipere valeat, maleficare possunt.

Cur Venereus actus facilius maleficatur.

Et huius ratio est, quòd plus permittit Deus super hunc actum, per quem primum peccatum diffunditur, quàm super alios actus humanos. Sic & super serpentes, qui magis incantationibus deseruiunt, quàm alia animalia. Vnde & pluries à nobis, & ab alijs inquisitoribus repertũ est, ꝙ per serpentes aut per huiusmodi impedimenta intulerunt.

Cur serpentibus facilius incantetur.

Nam quidam captus Maleficus fassus fuerat, quòd multis annis sterilitatem tam in hominibus quam iumentis quandam domum inhabitantibus per maleficium intulisset Nider insuper vbi suprà refert, quẽdam Maleficum nomine Stadlin, in diœcesi Lausanensi captum, qui & fassus fuerat, quòd in certa domo vbi vir & vxor simul permanebant, per sua maleficia successiuè, in vtero vxoris vir septẽ infantes occidisset, ita vt semper abortum fecerit fœmina annis multis. Simile fecerat in eadem domo omnibus pecoribus & iumentis fœtosis, quorum nullum viuum partum edidit in eisdem annis. Et cùm Maleficus quæstionaretur qualiter talia procurasset, aut quomodo reus esse posset, facinus aperuit, dicens: Subter lumen ostij domus serpentem posui, qui si amouebitur, fœcunditas in habitantibus restituetur, & sicut prædixit, ita euenit. Nam licet serpens non fuisset inuentus, quia in puluerem redactus, terram tamen omninò asportabat, & eodem anno vxori & omnibus iumentis fœcunditas restituta fuit.

Procuratio abortus.

Aliud denique factũ in *Rychshofen* paucis & vix quatuor annis elapsis contigit. Famosissima quædam Malefica erat, vt potè quæ solo tactu, & omni hora maleficiare & abortum procurare sciebat. In quo dum vxor cuiusdam potentis impregnata esset, & ob sui custodiam quandam obstetricẽ ad se recepisset, monitaq; ab eadẽ obstetrice fuisset nẽ castrum exiret, & ꝙ præcipuè à colloquio & conuersationẽ illius Maleficæ supradictę se caueret. Post aliquas septima-

nas immemor illius monitionis, castrũ exiẽs, quasdã mulieres congregatas in quodam cõuiuio visitandi gratia accessit, vbi cum paululum resedisset: Malefica superuenit, & ipsam dominam quasi salutationis gratia super ventrem ambabus manibus tetigit, & subitò puerũ se dolorosè mouentem persensit. Vnde territa, vbi ad propria redijt, & rem gestam obstetrici narrasset. Heu, inquiens, iam puerum perdidistis exclamauit: & vt prædixit in partu contigit. Nam nec abortũ integrum, sed paulatim frustra iam capitis, iãque pedum & manuum peperit. Magna vtique ex Diuina permissione castigatio in pœnã eius, videlicet mariti, qui tales Maleficas punire, & iniurias creatoris vlcisci deberet.

Fuit & in oppido *Mersburg* Cõstantiensis diœcesis quidam iuuenis intantum maleficiatus, quòd nullum actum carnalem cum aliqua, dempta vna, exercere poterat. Multis etiam audientibus retulit, quòd sæpissimè dum eam declinare, & alias terras inhabitare, & fugam capere volebat: adhuc interdum nocturno tempore assurgere, & festinè cursu velocissimo, iam per terram: iam per aërem quasi volando redire volebat.

De modo quo membra virilia auferre solent.

CAP. VII.

SED & hoc, quòd membra virilia auferre solent, non quidem in rerum veritate corpora humana illis spoliando, sed præstigiosa arte occultando, vt suprà in quæstione desuper tacta declaratum est, aliqua gesta in medium producamus.

In oppido namque Rauenspurg, iuuenis quidam iuuenculæ adhæsit, quã relinquere volens, mẽbrũ virile perdidit, præstigiosa vtique arte: vt nihil videre aut tangere præter planum corpus posset. Anxius inde, cellariũ quoddã adijt, vt vinũ emeret: & paululũ residẽs mulieri cui alteri superuenienti causam tristitiæ suæ aperiendo singula enarrauit, & ita esse in corpore demonstrabat. Astuta illa, an ne aliquam suspectam haberet, inquisiuit. Et ille vtique: talẽ ipsam denominando, & rem gestam narrando manifestauit.

Et illa

Et illa Expedit vt per violentiam aliquam vbi beneuolentia tibi non ſuffragatur, pro acquirenda ſanitate ipſam inducas. At iuuenis in crepuſculo noctis, viam, quà tranſire Malefica ſolebat, obſeruauit, & ipſam reperiens, dum pro ſanitate corporis ſibi reddenda ſupplicaret. Et illa, ſe innoxiã, nec quicquã ſcire aſſereret, ipſam inuadendo manutergiũ quoddã ad collũ fortiter cõprimendo, ſtrinxit: & dixit: Niſi mihi ſanitatem reſtituas, è manibus meis peribis. Vnde illa, quia clamare non poterat, & iam facies tumefacta nigreſcebat. Sine, inquit, me liberam, & te ſanabo. Et iuuenis dum nodum & ſtricturam laxaſſet, Malefica manu ipſum inter fœmora ſeu coxas tetigit, dicẽs: iam habes quod deſideras. Et iuuenis, vt poſtmodum referebat, notabiliter perſenſerat, antequam viſu aut tactu ſeipſum certificaſſet, membrum ſibi ex tactu dũtaxat Maleficę fuiſſe reſtitutũ.

Violentia vel beneuolentia vincũtur Maleficæ.

Simile venerandus quidam pater, honeſtæ vitæ & ſcientia præclarus in ordine, è conuentu Spirenſi referre ſolebat. Quadam, inquit, die, dum confeſſionis audientiæ inſtarem, iuuenis quidam acceſsit, & inter verba confeſsionis, membrum virile lamentabiliter ſe perdidiſſe aſſeruit. Admirans ego pater, & verbis ſuis faciliter credere nolens, eò quòd leuis corde qui facilè credit, à ſapiente iudicatur Experientia didici per viſum, nihil cernendo, dum iuuenis locum, veſtes detegendo, demonſtraſſet, meo ſanoque vſus eſt conſilio. An-ne aliquã haberet ſuſpectam, quæ ei tale maleficium intuliſſet, inquiſiui: Et iuuenis, vnam ſe habere ſuſpectam, ſed abſentem, & in Vvormantia reſidentem aſſeruit. Tunc ego, hoc tibi iniungo, quantò citius ipſam accedas, & promiſsionibus ac blandis verbis pro poſſe ipſam emoliri ſtudeas, quod & fecit. Nam poſt paucos dies reuerſus eſt, gratias mihi referens ſe ſanum & cuncta recuperaſſe aſſeruit, & ſic verbis credidi, experientia tamen & viſu certificatus denuò.

Spirẽſis ſacerdos conſulit maleficiato in membro virili.

Sunt tamen & hîc aliqua notanda, ad intelligendum clarius quæ ſuprà de eadem materia tacta ſunt. Primò, quòd nullo modo credendum eſt, talia membra euelli aut ſegregari corporib⁹, ſed arte pręſtigioſa, per Dęmonẽ, vt nec videri aut tãgi valeant, occultari. Et hoc auctoritate & ratione licet ſuprà tactum ſit: vbi Alexander de Ales parte ſecũda dicit. Pręſtigiũ propriè ſumptũ, eſt illa illuſio Dæmonis,

Membra occultari nõ ſegregari.

quæ non habet causam ex parte mutationis rei, sed solummodò ex parte cognoscentis, qui deluditur, siue quantum ad interiores sensus, siue quantum ad exteriores.

Super hæc tamen verba notandum, quòd hic illuduntur duo sensus exteriores, scilicet, visus & tactus, & nō interiores, vt sunt, sensus communis, phantasia imaginatiua, extimatiua & memoria. Licet Sanctus Thomas tantummodò ponat quatuor, vt suprà tactum est, eò quòd phantasiam & imaginatiuam ponit vnam: & benè: pauca enim differentia est inter imaginari & phantasiari. S. Thom. in prima parte, quæst. 79. Et hi sensus immutantur, & non exteriores solùm, quando nihil occultatur vel manifestatur, vel vigilando, vel dormiendo.

Imaginari & phantasiari idem sunt.

Sensus quomodo præstigientur.

Vigilando, vel dum res aliter videtur quàm in se sit, vt cùm quis videt aliquem equum cum assessore deuorantem, aut in bestiam esse hominem transformatum, aut seipsum bestiam esse, & cum bestijs debere incedere æstimantem: tunc enim sensus exteriores deluduntur, & occupantur per interiores. Quia virtute Dæmonum species sensibiles dudū reseruatæ in thesauro *specierum* sensibilium, vt est memoria, non illa intellectiua, in qua species intelligibiles cōseruantur, sed memoria, quæ est conseruatrix specierū sensibilium, quæ etiam est in posteriori parte capitis, educuntur virtute Dæmonum, Deo interdum permittente, ad sensum communē imaginatiuā. Et tam fortiter imprimuntur, ꝙ sicut necesse habet imaginare equum vel bestiam per impetuosum actum, quo Dæmon educit de memoria speciem equi vel bestiæ: ita necesse habet æstimare, se videre per oculos exteriores tantùm talem bestiam, quæ in re ab extra non est bestia: sed per impetuosam Dæmonis operationem, mediantibus illis speciebus, sic videtur.

Memoriam etiam Dæmon corrumpit.

Nec mirum videatur, quòd Dæmones hoc possint, cùm & natura hoc facere potest etiam defectuosa, vt patet in phreneticis, melācholicis, maniacis, & ebrijs, aliquibus, qui non possunt discernere. Et Phrenetici putant se mira vidisse, & videre bestias, & alia horrenda, cùm tamen nihil videant in rerum veritate. Vide suprà in quæstione: An Maleficæ mentes hominum ad amorem vl odium p ossint immutare, vbi plura notantur.

Est demum & ratio in se clara. Nā cùm Dæmon habeat quandam

quandam potestatem super quasdam res inferiores, excipiendo tantummodò animam. Idcò potest & circa ista res aliquas immutationes facere, quando Deus sinit, vt res appareant aliter quam sint. Et hoc, vt dixit aut illudendo organum visus, vt res clara videatur nubilosa. Sicut etiã post fletum propter humores collectos, lumen aliter apparet quàm ante. Vel operando in imaginatiuam potentiam per transmutationem specierum sensibilium, vt dictum est. Vel humore varios mouendo, vt appareãt ignea vel aquea, quę sunt terrestria vel sicca: Vt quidam faciunt, quòd omnes in habitatione aliqua habent se vestimentis exuere & denudare, putantes se in aquis natare. *Varia præstigia.*

Vlterius autem super modum præfatum si quæritur, An huiusmodi illusiones indifferenter bonis & malis accidere possint: sicut, vt inferius patebit, corporales aliæ infirmitates etiam in gratia existentibus inferri à Maleficis possunt. Super quo inhærendo verbis Cassiani col. 2. Abbatis Sireni, dicendum est, quòd non. Vnde omnes isti qui sic illuduntur, præsumuntur in peccatis mortalibus esse. Dicit enim, vt ex verbis Antonij patet, Dæmonẽ nullatenus posse mentẽ cuiuscunque vel corpus inuadere, nec habere facultatem aliquam in cuiuslibet animam penitus irruendi, nisi eam primò destituerit omnibus cogitationibus sanctis ac spirituali cõtemplatione vacuã nudamque reddiderit. *An pij etiam præstigientur:*

Concordat cum eo, quod Philo. 1. de con. ad Boëtium tangit. Talia tibi contuleramus arma, quæ nisi prior abiecisses, inuicta te firmitate tuerentur. *Munitio cõtra præstigias.*

Vnde Cassia. ibidem refert de duobus Maleficis paganis qui differentes in malitia, successiuè per sua maleficia Dæmones miserunt ad cellam B. Antonij, vt eum tentationibus exinde fugarent, odio viri sancti infecti, eò quòd multitudo populi ad eum quotidiè confluebat. Qui Dæmones licet amarissimis cogitationum stimulis eum pulsarint, illos tamen repulit signo crucis, fronti & pectori impresso, & orationum incubationibus insistendo. *De S. Antonio.*

Ita dicere possumus, quòd omnes, qui sic à Dæmonibus ludificantur, absque alijs infirmitatibus corporalibus, vtiq; diuina gratia inhabitãte carẽt. Vnde & illud Tobię 6. Qui libidini deseruiunt, in eos Diabolus accepit potestatem.

Concordat & illud, quòd suprà circa primam partem

tractatus, in quæstione, An maleficæ operentur circa homines in bestiales formas illos transmutando, tactum est: vbi iuuencula conuersa fuit in equam, sua æstimatione, & omnium eam aspicientiũ, dempto S. Machario, cuius sensus Diabolus illudere non poterat, ad quẽ ducta pro sanitate, cùm iam veram mulierem & non equam aspiceret, & conuerso omnes alij acclamarẽt ꝙ equa eis videretur, ipse sanctus suis orationibus eam & alios à tali illusione liberauit, asserens hoc ei accidisse, quia diuinis nõ vacasset, nec sacramenta vt decebat sanctæ confessionis & Eucharistiæ frequentasset. Vnde iuuenis qui eam de turpitudine sollicitauerat, licet renuisset ex honestate, tamen Iudæus Maleficus, quẽ iuuenis ea de causa, vt iuuenculam maleficaret, accesserat, virtute Dæmonis eam in equam conuerterat.

De S. Machario.

A simili de læsione bonorum fortunæ.

Summariè concludamus, quòd in bonis fortunæ, sicut sunt res exteriores, vt bona temporalia, fama & sanitas corporis, licet boni per Dæmones & sua membra lædi possint in eorum meritum & probationem: sicut de beato Iob patuit, qui in talibus per Dæmonem læsus fuit: Tamen eis inuitis, sicut in nullum peccatum per maleficia trahi possunt aut violentari, licet ab intra & in carne ab extra valeant tentari: Ita etiam nec huiusmodi illusiones phantasticas actiuè & passiuè inferre possunt.

Actiuè, vt eorum sensus haberent Dæmones illudere, sicut aliorum in charitate non existentium. Passiuè, vt eis eorum membra præstigiosa illusione haberẽt auferre. Hęc enim duo, beato Iob nunquam Diabolus inferre potuisset: præsertim passiuum nocumentum, super actum Venereũ, qui tantæ continentiæ erat, vt dicere posset: Pepigi fœdus cum oculis meis, ne quidem cogitarem de virgine, à fortiori, de muliere aliena: cùm tamen super peccatores Dæmon magnam noscitur (ex verbis Euãgelij, Lucæ 11. Cùm fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt omnia quæ possidet) habere potentiam.

Continentia Iob.

Verùm ex his si quis quæreret, circa illusiones mẽbri virilis, ꝙ licet illam illusionẽ non posset Dęmon existenti in gratia inferre passiuè, an ne posset actiuè: vt. s. existens in gratia illuderetur in suo visu, quia videret mẽbrũ annexũ, cùm tamen ille, qui sibi existimaret ablatum, non videret annexũ, nec etiã alij circumstantes. Quod si conceditur,

videtur

videtur esse contra prædicta. Potest dici, ꝙ quia non tanta vis existit in damno actiuo sicut passiuo: capiendo actiuũ non qui actiuè intulit, sed qui damnum ab extra videt, vt de se patet. Ideò existens in gratia, licet posset videre damnum alterius, & in illo Dæmon sensus eius illuderet: non tamen posset sibiipsi tale damnum inferre passiuè, vt. s. suo membro priuaretur, cùm libidini non deseruit, sicut per oppositum, vt Angelus dixit Tobiæ: Qui libidini vacant, dæmonium accipit potestatem super eos.

Quid denique sentiendum super eas Maleficas, quę huiusmodi membra in copioso interdum numero, vt viginti vel triginta membra insimul ad nidũ auiũ, vel ad aliquod scrinium includunt, vbi & quasi ad viuentia mẽbra se mouent, ad auenam vel pabulum consumenda, prout à multis visa sunt, & communis fama refert. Dicendum, quòd Diabolica operatione & illusione cuncta exercentur, sic enim sensus videntiũ illudũtur, modis suprà tactis. Retulit enim quidã, ꝙ dum mẽbrum perdidisset, & quandã Maleficam causa recuperãdę suę sanitatis accessisset. Illa, vt quandam arborem ascẽderet, infirmo iniunxit, & vt de nido, in quo plurima erãt mẽbra, si quid vellet, accipere posset, indulsit. Et cũ ille magnũ quoddã accipere attẽtasset, nõ, ait Malefica, illud accipias: &, quia vni ex plebanis attineret, subiũxit.

Virilia mẽbra auena saginata.

Plebani membrum maximum.

Hęc omnia vtique pręstigiosa illusione fieri à Dęmonibus modis supra tactis, organum visus per transmutationẽ specierum sensibilium in imaginatiuam potentiam turbãdo. Nec enim oportet asserere, ꝙ Dęmones sint in assumptis sic membris ostendentes, quemadmodum solent in assumptis corporibus ex aëre, Maleficis, & interdum hominibus apparere, & cum eis conuersari. Ratio est, quia faciliori modo, videlicet per motum interiorem localem specierum sensibilium ex conseruatoria seu memoratiua potentia ad imaginatiuam ista facere possunt.

Et si quis dicere vellet, ꝙ etiam simili modo facere possent, vbi in assumptis corporibus asseruntur Maleficis aut alijs hominibus conuersari, vt videlicet tales apparitiones facerent per transmutationem specierũ sensibilium in imaginatiuam potentiam: vt homines dum putarẽt Dęmones in assumptis corporib⁹ esse pręsẽtes, tũc nõ essent nisi tales specierũ sensibiliũ in interioribus potẽtijs immutationes.

Obiectio.

Responsio.

Dicendum, quòd si nil altius Dæmon ostendere vellet, nisi tantummodò humana effigie præsentationem, tunc vtique opus non esset ei in assumpto corpore apparere, cùm sufficienter per præfatam transmutationem hoc efficere posset. Non autem, quia altiora habet exercere, puta loqui, conuescì, & alijs spurcitijs intendere: Ideò & ipsum præsentem esse oportet, ab extra visui realiter in assumpto corpore se obiiciendo: Quia virtus Angeli ibi est, vbi operatur, secundum Docto.

Virtus Angeli ibi est vbi operatur.

In quæstione verò, quæ quæritur, quid si Dæmon per se absque Malefica membrum virile alicui auferret, an aliqua sit differentia inter vnam ablationem & alteram. Dici potest vltra illa quæ tãgũtur in prima parte tractatus in quęstione: an Maleficæ membra virilia possint auferre: & vbi Dæmon per se membrum auferet, tũc verè & realiter auferret, & verè & realiter restitueret, quandocunque restituere haberet. In secundo, sicut non absque læsione, ita nõ absque dolore auferret. Tertiò, & nunquam nisi coactus per bonum Angelum hoc faceret eò & materiam sui lucri amputare haberet, nouit enim plura maleficia super illum actum exercere, quàm super alios humanos actus. Sicut.n. Deus plus permittit illum actum maleficiare, quàm alios humanos actus, vt suprà tactum est: quæ singula locum non habent vbi per Maleficas, Deo permittente, operatur.

Quid si Dæmon per se sine Malefica membrum auferat.

Et si dubitatur, an Dæmon plus affectet homines & creaturas per se ipsum lædere quàm per Maleficas, dici potest & nulla est comparatio. In infinitũ enim plus affectat per Maleficas lædere. Tum quia maiorem infert Deo contumeliam, creaturam sibi dicatam vsurpando. Secũdo, quia cùm Deus amplius offenditur, amplius sibi nocendi hominibus potestas permittitur. Tertiò propter sui lucrum, quod in perditionem statuit animarum.

Cùm Deus amplius offenditur, amplius Dæmoni nocendi potestas datur.

Lucrum Dæmonis quid sit.

De modo, quo homines in bestiales formas transformant.

CAP. VIII.

SEd & hoc, & Maleficæ homines in bestiales formas virtute Dæmonum: quia talia principaliter operatur transformans. Licet in 1. par. operis quæst. 10. an talia Maleficæ valeant efficere, satis sit declaratum: Quia tamen aliquibus illa quæ-

stio

ſtio ſub ſuis argumentis & ſolutionibus nimis poſſet eſſe obſcura: præſertim cùm acta & geſta ſuper hæc non ſunt deducta. Modus etiam, quo ſeipſas ſic transformant nõ eſt expreſſus, ideò præſens addenda eſt declaratio per ſolutiones plurimorum dubiorum.

Et primò q̃ Canon ille 26. q. 5. Epiſcopi, nõ eſt ſic nudè intelligendus circa hanc materiam, prout plures etiã docti, ſed vtinam benè docti, decipiuntur; & qui publicè in eorum ſermonibus aſſererę non verentur, huiuſmodi trãsmutationes præſtigioſas nullo modo etiam virtute Dæmonum poſſe fieri. Et hoc vtique in magnum fidei detrimentum, vt ſæpè tactum eſt, Maleficarum confortationẽ, quæ & multum de talibus congaudent ſermonibus. *De Cano. Epiſcopi.*

Contigit autem hoc huiuſmodi Prædicatoribus, eo q̃ in cortice & non in medulla verborum Canonis laborant, vt ſuprà tactum eſt. Cùm enim dicit: Quiſquis credit poſſe fieri aliquam creaturã, aut in melius aut in deterius tranſmutari, aut transformari in aliam ſpeciem vel in aliam ſimilitudinem, niſi ab ipſo creatore, qui omnia fecit, proculdubiò infidelis eſt.

Hic prius lector attendat ad duo principalia. Primò ſuper verbum fieri. Secundò ſuper verba, in aliam ſimilitudinem cõuerti. Super primũ ſit reſolutus, q̃ fieri capitur dupliciter, videlicet, pro creari, & pro naturali productione alicuius rei. Primo modo ſoli Deo conuenit, vt notum eſt, qui ſua infinita potentia aliquid ex nihilo creare poteſt. *Fieri dupliciter ſumitur.*

Secundo modo diſtinguendum eſt de creaturis: quia aut ſunt creaturæ perfectę, vt homo, & aſinus, &c. aut ſunt imperfectæ, vt ſerpentes, ranæ, mures, &c. quæ ideò dicuntur imperfectæ, quia ex putrefactione generari etiam poſſunt. Licet enim ſemper de primis loquitur Canon, non de ſecũdis q̃ poteſt patere, eò q̃ Albertus in libro de animalibus, vbi quærit: An Dæmones poſſint facere vera animalia. Et reſpõdit q̃ ſic, ſed hoc quò ad imperfecta animalia: Etiam cum ea differentia, q̃ nõ in inſtãti, ſicut Deus operatur, ſed motu quodã licet ſubitò, ſicut patet de Maleficis. Exo. 7. Si placet vide aliqua quę in notata quæſtione tãguntur: circa primam partem operis, & in ſolutione primi argumẽti. *Perfectæ & imperfectæ creaturæ.* *An Dæmon veraanimalia faciat.* *Multiplex tranſmutatio.*

Super ſecundum vbi tangitur, q̃ non poſſunt aliquam creaturam tranſmutare. Dicat, q̃ eſt duplex tranſmutatio,

ſubſtantialis & accidentalis: & hæc accidentalis, iterum duplex, quia per formam naturalem & inhęrentem rei quę videtur, vel per formam non inhærentem rei quæ videtur, ſed inhærentem organis & potentijs ipſius videntis. De primis loquitur Canon, & præcipuè de formali ſeu quidditatiua tranſmutatione, prout vna ſubſtantia in aliã tranſmutatur, cuiuſmodi ſolus Deus, qui talium quidditatum creator exiſtit, facere poteſt. Loquitur etiam & de ſecũda, licet illam Dæmon efficere poſſit, inquantum per infirmitates Diuina permiſſione immiſſas, aliqua forma accidentali corpori inducitur. Vt vbi leproſa facies appareret, vel huius ſimile.

Sed quia propriè de his non loquitur, ſed de præſtigioſa apparitione, ſecundùm quam videntur res tranſmutari in alias ſimilitudines: Dicimus, q̃ has tranſmutationes allegatum ca. excludere non poteſt: q̃ auctoritate, ratione, & experientia inſimul, ex his quæ ſupra certa experimenta quæ Aug. lib. 18. c. 17. de ciuit. Dei, refert deducuntur, & per varias quæſtiones illa etiam declarando. Nam inter alias præſtigioſas transformationes refert, q̃ famoſiſſima Maga Circe mutauerit ſocios Vlyſſis in beſtias. Et quòd quædã ſtabulariæ mulieres conuertiſſent hoſpites ſuos in iumẽta onera portantia. Refert etiam ſocios Diomedis in aues cõuerſos & quòd poſteà longo tempore circa templum Diomedis volaſſent. Et quod præſtãtius narraſſet de patre ſuo veraciter: quòd ipſe pater dixiſſet ſe caballum fuiſſe, & annonam cum alijs animalibus baiulaſſe.

Ouidicæ Metamorphoſes & Apuleicæ.

De primo nãq; q̃ ſocij Vlyſſis fuiſsẽt in beſtias mutati, vbi vtiq; ſola apparẽtia fuit & oculorũ decep tio, ita q̃ forma illa beſtialis educta fuit de cõſeruatorio ſeu memoria ſpecierũ ad ipſam vim imaginatiuã: vnde & viſio imaginaria cauſabatur, & conſequẽter ex forti impreſſione in potẽtias alias, & organa vidẽs æſtimabat ſe beſtiã videre, modo quo ſuprà in præcedẽti ca. tactũ eſt. Sed quomodo iſta fieri poſſint virtute Dæmonis ſine læſione infrà patebit.

De ſocijs Vlyſſis mutatis.

De ſecundo verò, vbi hoſpites in iumenta, onera portãtia à ſtabularijs conuertebantur: & ſimiliter hoc quòd Pręſtantij pater ſe equum fuiſſe & bladum portaſſe narratur. Notandum, quòd ibi tres fuerunt deceptiones.

Prima, quòd illi homines præſtigioſa arte videbantur conuer-

conuersi in iumenta,quæ conuersio facta fuit modo suprà tacto.Secunda, quòd illa onera,vbi excedebant vires portantiũ,Dæmones inuisibiliter illa attulerunt.Tertia,quòd illi, qui alijs videbantur transmutati in species, sibi ipsis etiam videbantur se in bestias conuersos, sicut Nabuchodonosor contigit, vbi septem tempora super eum fuerunt immutata,vt fœnum quasi bos comederet.

Nabuchodonosoris conuersio.

De illo autem q̃ socij Diomedis fuissent in aues conuersi,& circa templum volasse:dicendũ, quòd ille Diomedes, quia in exitu Græcorum circa obsidionem ciuitatis Troiæ fuerat, vbi ad propria redire volebat, in mari cum socijs submersus fuit. Ideò cum suggestione cuiusdã Idoli,templum sibi,quasi inter Deos annumeratus esset, constructum fuerat:Dęmones in confirmationem erroris longo tempore tanquam aues loco eorum volabant:quare & illud genus superstitionis à prædictis præstigijs ibi fuit: quia videlicet nõ per reductionem specierum sensibilium ad vim imaginatiuam, sed in assumptis corporibus tanquam aues volantes se oculis aspicientium ingerebant.

De socijs Diomedis conuersis.

Quòd si quæritur,An etiã prædicto modo per reductionem specierum sensibilium aspiciẽtes illudere potuissent, vt Dæmones, non in assumptis corporibus ex aëre, tanquam volantes aues se ingessissent.Dicendum quòd sic.

Nam & opimo quorundam fuit,(vt recitat S.Tho.in 2. senten.distin.8.ar.2.) quòd Angeli quicunque,siue boni siue mali,nunquam assumerent corpora, sed quòd omnia, quæ de eorum apparitionibus leguntur in scripturis facta fuerint in præstigijs, vel secũdum visionem imaginariam.

Angeli nunquam assumunt corpora.

In quibus verbis notatur à Doctore sanctò differentia inter præstigium & imaginariam visionem. Quia præstigium potest habere rem ab extra corporali visui se obiicientem, licet aliter videatur quàm sit.Imaginaria autem visio non hoc necessariò requirit, vt videlicet res ab extra obiciatur,sed potest fieri absque illa exteriori obiectione, tantummodò per illas interiores species sensibiles, vbi ad vim imaginariam reducuntur.

Differentia inter præstigium & imaginariam visionem.

Vnde illorum opinionem sequendo, socij Diomedis non fuerunt repræsentati per Dæmones in assumptis corporibus & similitudinibus auium,sed tantummodò phantastica & imaginaria visione, per illarũ videlicet specierũ sensibi-

sensibilium reductionem, &c. vt suprà.

Sed quia Doctor sanctus opinionem illam vt errorem, & non vt opinionem simplicem reprobat (licèt non vt hæresim fortè, vt piè creditur) cùm etiam tales apparitiones imaginariè interdum à bonis & à malis Angelis fuerint absque corporibus assumptis visitata. Ideò, vt ibidem dicit, cùm sancti communiter dicunt, Angelos etiam corporali visione apparuisse: & talis apparitio sit in assumptis corporibus. Textus etiam Scripturę sacræ super tales corporales apparitiones plus concordat, quàm super imaginarias aut præstigiosas. Ideò ex his ad præsens dicere possumus etiá super quascunque visiones consimiles illis de socijs Diomedis: quòd licet illi socij imaginaria visione videntium potuissent opere Dęmonum videri modo quo dictum est, tamen potius præsumitur, quòd per Dæmones in assumptis corporibus ex elemento aëris, tanquam aues volantes fuerint visi: aut quòd aliæ aues naturales, à Dæmonibus agitatæ illos repræsentauerint.

Qualiter Dæmones intra corpora & capita existunt sine læsione, quando præstigiosas operantur transmutationes.

CAP. IX.

QVòd si vlterius super modũ præstigiosæ transmutationis quæritur. An intra corpora & capita tunc existant, & an tales sint tanquam obsessi à Dæmonibus æstimandi: & qualiter fieri possit, vt absque læsione potentiarum & virium interiorum possit species ab vna potentia interiori ad aliam deducere. Et vtrùm tale opus debeat censeri miraculosum factum, aut non.

Ad primũ oportet distinguere de præstigiosa illusione, eò q; vt dictum est, illa illusiò fit interdũ super sensus exteriores, interdũ super interiores, vsq; ad sensum exteriorem.

Prima ergo licet possit fieri absque hoc quòd Dæmones intrent potentias exteriores illas occupando, sed tantum exterius deludẽdo, vbi corpus aliquod occultare vellet, per interpositionem alicuius alterius corporis, vel alio quocunque modo, aut vbi per se corpus assumeret & se visui obiiceret.

Secunda tamen non potest fieri, nisi ipsum caput & potentias

tentias principaliter occupet.Et hoc ostenditur auctoritate & ratione.

Nec obstare potest, quòd duo spiritus creati, non possunt esse in vno & eodē loco, & anima sit in qualibet parte corporis. Est autē auctoritas super hoc Damasceni. Angelus ibi est, vbi operatur.Ratio S.Tho.2.sent.dist.7.ar.5. Omnes Angeli boni & mali,ex virtute naturali, qua præstantior vtique est quacunque corporali, habent potestatem transmutandi corpora nostra.

Duo spiritus non possunt esse in vno & eodem loco.

Patet hoc nedum propter præstantiam & nobilitatem naturæ, sed & ideò, quia tota machina mundi & creatura corporalis administratur per Angelos Grego.4.Dialog.In hunc mundū visibilē nihil nisi per creaturam inuisibilem disponi potest: Vnde omnia corporalia reguntur per Angelos,sicut & motores orbium asserūtur,non solùm à Doctoribus sanctis, sed etiam à Philosophis omnibus.Patet, & ex eo, q; omnia corpora humana mouentur ab animabus, sicut omnia alia per corpora cœlestia & per ipsorum motores.Si cui placet,videat S.Tho.in 1.par.q.90.art.1.

Tota machina mūdi, & eius contenta reguntur per Angelos.

Ex quo concluditur, quòd quia Dæmones vbi operantur ibi sunt, ideò quando phantasias & interiores potentias perturbant,tunc etiam ibi existunt.

Itē,licet illabi animæ illi sit tantū possibile, qui eā creauit,tamē Dæmones etiā illabi possunt, Deo permittente, corporibus nostris. Et quia pro tunc possunt impressiones facere in potentias interiores affixas organis corporalib. Ideò & per illas impressiones,sicut immutātur organa, ita immutantur operationes potentiarum modo quo dictum est:quòd educere possunt species reseruatas in vna potentia affixa organo:sicut ex memoria,quę est in vltima parte capitis,educit speciē equi localiter mouēdo illud phantasma vsque ad mediā partem capitis, vbi est cellula virtutis imaginatiuæ,& dæmū cōsequenter vsq; ad sensum cōem, cui⁹ residētia est in anteriori parte capitis. Et omnia subitò sic immutare & perturbare possunt, vt formæ tales necessario æstimētur,ac si exteriori visui obiicerētur:Exēplū patuit ex naturali defectu in phreneticis & alijs maniacis.

Dæmones anima illabuntur.

Quòd si quæritur,qūo hoc absque dolore capitis efficere possit? Facilis est responsio. Primò, quia enim organa nō diuidit,nec immutat quò ad ipsorum subiectū,sed tantum

Quomodo sine dolore capitis spiritus caput intret.

1.

tummodo ſpecies mouet. Item ſecundò, quia non alterat immittẽdo aliquam qualitatem actiuam, vnde neceſſariò, paſſio ſequatur, cùm & ipſe in ſe Dæmon omni qualitate corporali careat, ideo ſine alio talia operari poteſt. Itẽ tertiò, quia vt dictũ eſt, tantummodo facit tranſmutationes per modũ localem, ab vno organo ad aliud, & nõ per alios motus, ex quibus alterationes læſiuæ interdũ cauſantur.

2.

3.

Illud ergo quod difficultatẽ facit, ꝙ quia duo ſpiritus nõ poſſunt eſſe in eodẽ loco, puta diffinitiuè, & anima exiſtit in capite, qũo tunc Dęmones ibidẽ exiſtere poſſunt? Dicẽdũ, ꝙ reſidẽtia animæ aſſignatur centro cordis, in quo vitã influẽdo omnibus membris cõmunicat. Exemplum datur de aranea in medio telæ, quæ ſentit tactũ ex omni parte.

Vt arcanea in medio telæ, ſic anima in corde.

Tamen quia dictum Auguſtini in libro de ſpiritu & anima, quod eſt tota in toto, & tota in qualibet parte corporis. Ideò dato, quòd ſit in capite, adhuc Dæmon ibi operari poteſt: quia alia eſt eius operatio ab operatione animæ: cùm operatio animæ in corpore eſt, vt informet & vitam influat: vnde eſt ibi ſicut forma in materia, non ſicut in loco. Dæmon autem ſicut in tali parte corporis, & tali loco, immutando & operãdo circa ſpecies ſenſibiles. Vnde quia nulla confuſio operationum eſt inter eos: Ideo vtrumque ſimul in eadem parte corporis eſſe poſſunt.

An Dæmon mutãdo phãtaſias in homine eos obſideat.

Ad illud. An tales ſint tanquam obſeſſi & arreptitij, id eſt, à Dæmonibus arrepti æſtimandi: quia ſpecialem hoc vult habere declarationem: an videlicet hoc poſſibile ſit, vt opere Maleficorum aliquis vt obſeſſus à Dæmone, id eſt, quod Dæmon eum poſſideat verè & corporaliter. Ideò de tali materia ſpecialis tractabitur modus in capitulo ſequẽti, habet enim & hoc ſpecialem difficultatem: An operibus Maleficorum id fieri valeat.

An mira opera Dæmonum & Maleficorum habeantur pro miraculis.

Ad illud tantummodo, An temporalia opera Maleficorum & Dæmonum ſint ad modũ miraculoſorum operum cenſenda: ita quod debeant opera miraculoſa ęſtimari. Dicendum, quòd ſic, inquantum fiunt præter ordinem naturæ creatæ nobis notæ per creaturam nobis ignotam: licet non ſint propriè miracula, ſicut illa quæ fiunt præter ordinem totius naturæ creatę, qualia ſunt miracula Dei & ſanctorum. Vide quæ in prima parte operis, ſub quintã quæſtione & reprobatione tertij erroris, tacta ſunt.

Vltra

Vltra quæ addenda sunt, hæc propter eos,qui huiusmodi opera impugnare possent, quasi non debeant censeri opera miraculosa,sed simpliciter opera Diabolica,eò quòd cùm miracula sint data in confirmationem fidei, non debent concedi fidei aduersario. Tum etiam, quia signa Antichristi dicuntur ab Apostolo signa mendacia. *Finis miracu-lorum.*

Sed dicendum ad primum,quòd miracula facere,est donum gratiæ gratis datæ. Vnde sicut per malos possunt fieri homines,ita & per malos spiritus,in his videlicet,ad quæ eorum virtus extendere se potest.

Vnde etiam discernuntur miracula per bonos facta ab illis,quæ per malos fiũt ad minus tripliciter. Primò, ex efficacia virtutis operantis, quia signa facta per bonos diuina virtute fiunt,in illis etiam,ad quæ virtus actiuæ naturę se nullo modo extendit, sicut suscitare mortuos, & huiusmodi, quæ Dæmones secundùm veritatem facere nõ possunt,sed in præstigijs tantùm: vt Simõ Magus de mortuo, cuius caput agitabat, quæ diu durare non possunt. Secũdò ex vtilitate signorum, quia signa per bonos facta sunt de rebus vtilibus, vt in curationibus infirmitatum, & huiusmodi. Signa autem per Maleficas facta, sunt de rebus nociuis vel vanis: sicut quòd volant in aëre, vel reddãt membra hominum stupida & huiusmodi. Et hanc differentiam assignat Beatus Petrus in itinerário Clementis. *Differentia inter bonorũ & malorum miracula.* *S. Petrus in itinerario Clementis.*

Tertia differentia est,quantum ad fidem: quia signa bonorum ordinantur ad ædificationem fidei & bonorũ morum. Sed signa malorum sunt in manifestum nocumentum fidei & honestatis.

Etiam quantum ad modum operandi differunt,quia boni operantur mirabilia per inuocationem Diuini nominis piè & reuerenter. Sed Malefici & mali quibusdam deliramentis,& Dæmonum inuocationibus.

Aliud etiã non obstat,ꝙ videlicet Apostolus opera Diaboli & Antichristi nominat signa mẽdacia: quia tũc mirabilia,quæ fient ab eo, diuina permissione sunt vera,& etiã falsa diuersis respectibus. Vera in illis,quæ fiũt virtute Dæmonis,ad quæ eius virtus se extendere potest. Falsa,quando faciet ea, ad quæ sua virtus se non potest extendere, vt suscitare mortuos, illuminare cæcos. Quia in primò, vbi facere attentabit, aut intrabit corpus defuncti, aut illud amouebit, *Antichristus facit etiam vera miracula.*

amouebit,& loco illius, ipse in assumpto corpore ex aëre se præsentabit,& sic in secundo præstigiosa arte visum aufert, aut infirmitates alias & subitò sanabit à læsione cessando, non qualitates interiores testificando, sicut in legenda Bartholomæi ponitur. Possunt etiam omnia mirabilia opera Antichristi & Maleficarum dici signa mendacia, in quantum solummodo ad decipiendum fiunt: iam & tunc operabitur Antichristus. Hæc Thomas dist. 8. de virtute Dæmonum in operando.

Compendium Theologiæ veritatis.

Differentia inter mirum & miraculum.

Posset etiam hîc adduci differentia miraculorum, quæ ponitur in compendio Theologicæ veritatis: & inter mirum & miraculum, quia cùm miraculum propriè quatuor requirat, scilicet quòd sit à Deo,& quòd sit præter existentiam naturæ, contra cuius ordinem fit: & tertiò quòd sit euidens:& quartò quòd ad fidei corroborationem: quia ergo in operibus Maleficarum primum & vltimum ad minus deficiunt, ideò mira opera, non autem miracula dici possunt.

Et etiam ratione, quia etsi aliquo modo miracula dici possunt, quia tamen quædam sunt supra naturam, quædã contra naturam, quædam præter naturam. Et supra naturam sunt illa, in quibus non est simile in natura nec eius potentia, vt virginem parere. Contra naturam, vt quæ fiũt vsu contrario naturæ: terminatur autem ad conforme naturæ, vt cæci illuminatio. Et præter naturam, vt quæ fiunt ordine simili naturæ, vt in mutatione virgarum in serpentes, quòd natura facere potuisset per longam putrefactionem propter rationes seminales, sic etiam opera Magorum dicentur mirabilia.

Virgæ naturaliter mutantur in serpentes.

Rem gestam narrare expedit, & paululum eius declarationi insistere. Est oppidum in diœcesi Argentinensi, cuius nomẽ occultare ordo charitatis & honestatis postulat. In quo laborator quadam die, dum ligna ad comburendum duntaxat in domo secaret, catus quidam non paruæ quãtitatis ipsum molestare ei importunè se obiiciendo visus est, quem abigendo, ecce alius maioris quantitatis simul cum priori acrius ipsum aggrediuntur, quos iterum vbi repellere volebat, ecce tres pariter,& iam versus vultum saliendo, iámque inter tibias morsibus lacerando, ipsum aggrediuntur. Perterritus inde, &, vt retulit, maiori anxie-

Res gesta mira de mulieribus sub feliũ figura verberatis.

tate

tate nunquam perplexus, ſigno crucis ſe muniendo, & opus prætermittendo, per inciſa ligna catos infeſtos, & modo ad faciem, modò ad guttur denuò ſaltantes, iam vnam mulierem ad caput, iam alter ad pedes, aut ſuper dorſum percutiẽdo vix abegit. Et ecce poſt horæ ſpatiũ, dum iterum ſuo operi inſiſteret, duo famuli oppidi conſulum, tanquam malefactorẽ ipſum capientes, ad præſentiam Baliui ſeu Iudicis ducere volebãt: qui Iudex à longè ipſum aſpiciẽs, nec audientiã ſibi præſtare volens, imperat vt ad profundum cuiuſdã turris ſeu carceris, vbi plectendi includebãtur ad mortẽ, proiiceretur. Eiulans ille, & cur talia paterentur, cùm in nullo crimine ſe cõſciũ agnoſceret, per triduum cuſtodib. carceris quæruloſè lamentabatur. Et hi quidem quantò pro audientia ſibi præſtanda amplius inſtarent, tãtò acrius Iudex ira ſæuiebat, verbis contumelioſis aſſerens, qualiter & quomodo tantus maleficator adhuc reatũ ſuum non agnoſceret, aut quomodo ſe innocentem proclamaret, cum euidentia facti eius flagitia horrenda demonſtrarent. Et cùm nihil proficerent, tamen ſuaſu aliorum conſulum Iudex inductus audientiã ſibi pręſtare habuit. Eductus, itaque de carcere, cùm ante Iudicem ſtaret, & Iudex ipſum intueri renueret, pauper genibus aliorũ circumſedentium prouolutus, petijt vt cauſa ſuæ calamitatis ſibi aperiretur: ſicque Iudex in hæc verba prorupit. Tu ſceleſtiſſimus hominum, quomodo tua flagitia non recognoſcis? Ecce tali die, & tali hora, tres matronas pcipuas huius ciuitatis vulneraſti, vt in lectis decũbẽtes, nec ſurgere aut mouere ſe valeãt. Reforcillatus pauper, & de die & hora, ac de cuẽtu rei apud ſe ruminãs, dixit: En diebus vitæ meæ mulierẽ nũquã percuſſi aut verberaui, & quòd tali die & hora ſectioni ligunorũ inſtiti, teſtiũ legitima productione probabo. Sed & veſtri familiares ſequenti hora huic operi me inſiſtentem cõpererũt. Tunc iterũ furibundus Iudex. Ecce, ait, quomodo ſcelera ſua palliare nititur Mulieres verbera deplãgunt, demonſtrant, & quòd eas percuſſerit, publicè teſtantur. Tunc pauper amplius ſuper euentum rei ruminans Illa, inquit, hora creaturas me percuſſiſſe recolo, non autem mulieres. Attoniti circumſedentes, cuiuſmodi creaturas percuſſerit reſerari cupiunt. Tunc ille rem geſtam (& prout ſuprà tactũ eſt,) omnibus ſtupentibus recitauit. Et intelli-

o • gentes

gentes opus Dęmonis fuiſſe, pauperem ſolutum & illęſum abire, & quòd negotium nulli reuelaret præcipiunt. Sed nec à fide zelatoribus qui interfuerant, euętus occultari potuit.

Duo Maleficatorum mutantur.

Super quem modum aliqua diſſerendo. An ne Dæmones in aſſumptis ſic effigijs abſque præſentia Maleficarum apparuerint, aut earum corporalis præſentia præſtigioſo artificio in beſtiales illas formas trāſmutata fuerit. Reſpondēdo cōcludere oportet: quod licet vtrūque virtute Dęmonum fieri poſſit, ipſum tamen ſecundum factum fuiſſe amplius præſumitur: Nam per motum localem, vbi Dæmones in effigijs catorum laboratorem inuaſerunt, etiam laboratoris ictus & verbera catis illata, mulieribus in domo reſidentibus ſubitò, & per aërem inferre potuiſſe, & hoc propter pactum mutuò dudum initum, nemo dubitat. Sic enim & lęſionē, vel punctūrā, quā inferre volunt, ſciunt aliqua imagine depicta vel fuſa, vbi aliquem maleficiare volunt, quòd non illam imaginem, ſed illum quem præſentare habet, iuxta puncturas ſuper imagines factas lædunt: Varia ſuper hunc modum geſta deduci poſſent.

Quomodo per imagines fuſas homines vulnerentur.

Nec valet inſtantia ſi quis obiiceret, illas mulieres ſic lęſas fortaſſis fuiſſe innocētes, eo quòd & per exempla tacta ſunt læſiones etiam innocentibus poſſe contingere patet. Dum aliquis ignoranter per imaginem artificialem à malefica læditur: Inſtantia non valet, quia aliud eſt à Dæmone per Maleficam lædi, & aliud per ipſum Dæmonem abſque Malefica: quia Dæmon per ſe in effigie animalis tunc verbera ſuſcipit, quando alteri ſibi per pactum coniuncto infert. Et quando cum eius conſenſu, ad talem apparitionem ſub tali forma & modo ſe ingeſſit. Vnde ſic tā tummodo noxijs, & ſibi per pactum coniunctis nocere poteſt, & nullo modo innocentibus. Per Maleficas autem, vbi Dęmones lædere quærunt, tunc etiam innocentes permiſſione Diuina in vltionem tanti criminis ſæpè affligunt.

Verùm quòd etiam Dæmones per ſe interdum (Deo permittente,) & innocētes lędūt, & dudum Iob ſanctiſſimum læſerunt, ſed ibi non fuerunt, nec vſus fuit Diabolus huiuſmodi præſtigioſis apparitionibus, prout in tali facto & per tale phantaſma cati, quod animal perfidorū eſt appropriatum ſignum, ſicut canis Prædicatorum in ſcripturis. Vnde ſemper mutuo ſibi inſidiantur. Et ordo Prædicatorum ſub

Monachi Prædicatores comparantur canibus, Hæretici catis.

figura

figura catuli latrantis in primo fundatore aduersus hæreses præmonstratus fuit.

Præsumitur autem, quòd per secundum modum Maleficæ illæ tres laboratorem inuaserunt, tum quòd primus modus non tantùm eis placuisset, tum quia secundus earum curiositati magis congruit.

In quo etiam talis ordo circa tria seruatus fuit. Primò, quòd ad Dæmonum instantiam solicitatæ super hoc fuerunt,& non Dæmones ad instantiam Maleficarum. Sic enim sæpissimè ex earum fassionibus repertum est à nobis quòd ad instantiam Dæmonum,eas continuè ad mala perpetranda infestantes,plura habẽt facere,& verisimile,quòd de se non cogitassent,pauperem molestare.

Causa autem quare Dæmones ad hoc sollicitabant, sine dubio,extitit,quòd quia benè noscunt, vbi crimina manifesta impunita remanent, amplius Deus offenditur, fides catholica dehonestatur, & ipsarum numerus amplius augmentatur.Secundò,habito earum consensu,Dęmones earum corpora localiter transtulerunt,ea facilitate,qua & spiritualis virtus præstantior corporali existit Tertiò, quòd præstigiosa apparitione modo quo suprà tactũ est, in formas illas bestiales conuersæ ipsum laboratorem inuadere habuerunt,nec defensæ à verberibus, sicut vtique ea facilitate qua translatæ fuerant,eas defẽdere potuissent, sed verberari & verberatorem manifestari permiserunt, scientes illa flagitia per effœminatos viros, nullum zelum fidei habentis,remanere ob causas prætactas impunita.

Diabolus in forma sacerdotis prædicat.

Alludit quod legitur de quodam sancto viro, qui dum semel prædicantem Diabolum in forma sacerdotis deuoti in Ecclesia reperisset, & per spiritum ipsum Dæmonem agnouisset,esse verba sua obseruauit:& an benè vel malè populũ informare attẽdebat:Et dũ ipsum irreprehẽsibilẽ,& potius criminum obiurgatorem perpendisset, finito sermone accersito, dum causam super his quæreret,respondit:Ecce veritatẽ dico, sciens q̃ dum auditores sint verbi & non factores,amplius Deus offenditur,& lucrũ meũ augmẽtatur.

De modo, quo Dæmones per Maleficarum operationes homines interdum substantialiter inhabitant.

CAP. X.

QVIA in præcedenti capitulo tactũ est, qualiter Dæmones etiam capita hominum, aut alias partes corporis occupare & intrare & species interiores de loco ad locum mouere possunt. Dubitare quis posset, An ne ex toto homines ad instantiam Maleficarum obsidere possent. Et de diuersis modis obsidendi absque Maleficarum instantia. Vnde pro harum declaratione tria sunt declaranda.

Primò de diuersis modis possidendi. Secundò, quòd ad instantiam Maleficarum diuina permissione Dæmones interdum omnibus illis modis possident. Tertiò, acta & gesta super hæc sunt deducenda.

De obsessis a Diabolo ob peccata.

Quò ad primum secluso illo generali modo, quo Diabolus in homine, cum quolibet peccato mortali habitat. De quo modo S. Thomas quolib. 3 quæst. 3. sub dubio. An Diabolus semper substantialiter habitet in homine quandocunque peccat mortaliter. Causa dubitationis eius sit, quòd cùm Spiritus Sanctus semper habitet in homine cũ gratia, iuxta illud. 1. ad Corinth. 3 Templum Dei estis, & spiritus Dei habitat in vobis, & gratiæ opponitur culpa, & opposita habent fieri circa idem.

Diabolus non potest illabi in animam.

Vbi etiã declarat, quòd quia habitare in homine potest intelligi dupliciter. Vel quantum ad animam, vel quantum ad corpus. Et primo modo, cùm non est Diabolo possibile habitare in anima, eò quòd solus Deus mẽti illabitur. Nec iterum Diabolus ita est causa culpæ, sicut Spiritus Sanctus efficit in anima per se operando, ideò similitudo non valet.

Impiorum mens est sicut nauis sine gubernatore.

Quantum verò ad corpus, dicere possumus, quòd dupliciter Diabolus potest habitare in homine, sicut etiam dupliciter homines reperiuntur, vel in peccato, vel in gratia existentes. Primo modo, dicere oportet, quòd quia ex quolibet peccato mortali homo seruituti Diaboli addicit, inquantum Diabolus interdum exterius suggessit peccatũ, vel quantum ad sensum, vel quantum ad imaginationem, ideò dicit inhabitare affectũ hominis, cùm ad quẽlibet motũ tẽtationis mouẽtur, sicut nauis in mari sine gubernatore.

Potest

Potest etiam Diabolus in homine substantialiter habitare, sicut patet in Arreptitijs: Et quia hoc magis pertinet ad rationem pœnæ quàm culpæ, vt patebit, & pœnæ corporales nō semper cōsequūtur culpā, sed quandoq; peccantibus, & non peccantibus inferuntur. Ideò & in gratia & extra gratiam existentes, secundum altitudinem incomprehensibilū iudiciorū Dei inhabitare substantialiter possunt: & hic modus possidendi, licet non sit nostræ speculationis, ponitur tamen, ne alicui impossibile videatur, quòd etiam (Dei permissione,) homines à Dæmonibus ad instātiam Maleficarum substantialiter interdum inhabitantur. *De arreptitijs*

Possumus ergo dicere, quòd sicut quinque modis, Dæmones per se absque Maleficis homines lędere & possidere possunt, ita & omnibus illis modis ad instātiā Maleficarū, cùm ex tunc, sicut amplius Deus offenditur, ita & maior sæuiendi in homines per Maleficas Dæmoni permittitur facultas. Et modi perfunctoriè recitando hi sunt, dempto eo quod vexant aliquando in bonis fortunæ exterioribus: quòd aliquando etiam aliquos in proprijs lædunt tantummodò corporibus: aliquando in corporibus simul, & in potentijs interioribus. Aliquando solùm tentant intus & extra. Alios vsu rationis ad tempus priuant. Alios velut bestias irrationales reddunt. De singulis dicamus.

Sed prius quinque causas, propter quas Deus permittit homines possideri præmittamus, quia ordinem seruare, materia postulat. Nam aliquando quis possidetur pro maiori suo merito. Aliquando pro alieno leui delicto, aliquando pro suo veniali peccato, aliquando pro graui peccato alieno, aliquando pro magno facinore proprio. Et his omnibus de causis nulli dubium, quin & Deus ad instantiam Maleficarum per Dęmones etiam similia interdum permittat: & singula ex scripturis, & non per noua gesta tantùm probare expedit: cùm semper noua per antiqua roborantur. *Quinque causæ cur homines à Dæmonibus obsideantur.*

Nam de primò patet in Dialogo Seueri, beati Martini charissimi discipuli, vbi fertur, quendam Patrem sanctissimæ vitæ tāto dotatum in gratia expellendi Dæmones, vt hi nedum verbis proprijs fugarentur, sed etiam eiusdē Patris epistolis & cilicio, & cùm coram mundo Pater esset celeberrimus, se tentari sensit vana gloria, cui vitio licet viriliter resisteret, tñ vt humiliaretur amplius, totis præcordijs *Dæmones per epistolas & cilicium ejecti. S. pater orat Deum vt à Diabolo possideatur*

dijs Deũ precabatur, quaten⁹ quinque mẽſibus à Dæmone poſſideretur, quod & factum eſt. Nam eum ſtatim poſſeſſum vinculari oportebat, & omnia applicare ſibi Dæmoniacis cõmunia. Finito autem quinto menſe, prorſus & ab omni vana gloria, & à Dęmone liberatus eſt. Sed quòd hac de cauſa quis p maleficiũ alterius poſſeri à Dæmone poſſideri, ſicut factum fuiſſe nõ legitur, ita nec ad præſens affirmatur: licet, vt pmiſsũ èſt, incõprehẽſibilia ſint Dei iudicia.

Ob ſuperbiã S. Eleutherij alius plectitur.

De ſecũdo autẽ, quòd ex alieno leui delicto, aliquis poſſidetur, ponit exemplum beatus Gregorius de Beato Eleutherio abbate, viro ſimpliciſſimo, qui cùm prope monaſterium virginum pernoctaret, & ignoranti ordinauerunt ad ſuam cellam poni paruulum puerum, qui omni nocte vexabatur à Dæmone. Sed eadem nocte Dæmone liberatus eſt ad patris præſentiam. Hic cùm rem didiciſſet geſtã, & puer iã poſitus eſſet in monaſterio ſancti viri & tranſactis multis diebus paulò immoderatè lætus de liberatione pueri, ait, ad confratres ſuos, Diabolus ſibi cum illis ſororibus iocabatur. Sed vbi ad ſeruos Dei venit, puerum hunc accedere non præſumpſit. Et ecce ſtatim Diabolus puerum vexare cepit. Et per lachrymas & ieiunia ſancti viri, & cõfratrũ difficulter, ſed eodẽ die liberatus fuit. Et quidem vbi ex alieno & leui delicto, quis innocens poſsidetur, nõ mirum ſi propter veniale proprium, aut propter graue alienum peccatum, aut etiam propter proprium facinus, aliqui etiã ad Maleficarum inſtantiam, per Dæmones poſsidentur.

Nũ & de proprio veniali peccato patet per Caſsianum collatione abbatis Sereni prima, dicentem de Moſe. Moſes, inquit, in eremo, cùm ſingularis & incomparabilis vir eſſet, ob reprehenſionem vnius ſermonis, quem contra abbatem Machariũ diſputans, paulò durius protulit, quadam ſcilicet opinione præuentus, diro confeſtim traditus eſt Dæmoni, vt humanas egeſtiones ori ſuo ab eo ſuppletus ingereret. Quod flagellum purgationis gratia Dominus intuliſſe videtur, ne ſcilicet in ęo vel momentanei delicti macula reſideret, patuit ex miraculoſa curatione. Nam continuò abbate Machario in oratione ſubmiſſa, citius nequam ſpiritus ab eo fugatus abſceſsit.

Monialis non ſignans ſe cruce in eſu lactucæ, à Diabolo poſſidetur.

Simile videtur huic, quòd Gregorius primo Dial. refert de moniali, quæ lactucam comedit, non prius ſigno crucis ſe muniens

se muniens, & per beatum Equitium patrem liberata.

De quarto etiam, videlicet pro alieno graui peccato aliquem possideri, ibidem refert beatus Gregorius de beato Fortunato Episcopo, qui dum Diabolum ab obsesso homine propulisset, serò idē Dæmō in specie peregrini per plateas ciuitatis clamare cepit: O virum sanctū Fortunatum Episcopum, Ecce de hospitio me peregrinum proiecit, nec vbi quiescam inuenio. Tunc quidam cum vxore sua & filio sedēs, peregrinū inuitauit ad suum hospitium, & quærendo causā expulsionis, est gauisus super derogatione sancti viri, quàm à peregrino fictè audiuit. Exinde autem Diabolus puerum inuasit & prunis iniecit: ac animā eius excussit. Sicq; pater miser primū quē recepisset hospitio intellexit.

Gaudens detractionibus possidetur à Dæmone.

Et de quinta causa proprij facinoris & magni, cōmuniter tam in sacra scriptura, quàm in sanctorum passionibus legimus. Nam & sic 1. Regum 15. Saül inobediēs Deo possessus est. Quæ omnia (vt diximus) tacta sunt, ne impossibile cuiquam videatur, ne ob facinorum Maleficarum, vt aliqui etiam ad earum instantiam possideantur. Super quo vt diuersos modos possidendi intelligere valeamus, quò ad secundum rem gestam in medium producamus.

Tempore siquidem Pij Papæ secūdi, ante iniunctum inquisitionis officiū, vni è duobus Inquisitoribus talis accidit casus. Bohemus quidam de Dachono oppido, filium vnicum & sacerdotem secularē ob liberationis gratiam, quia obsessus erat, Romam vsque perduxit. A casu autem, dum ego vnus ex Inquisitoribus, hospitium refectionis gratia intrassem, cōtigit, vt tanquam commensalis idem sacerdos cum parte ad tabulā pariter mecū consederent. Conueniētes autē, & mutuò (vt motis forensium est) conferētes, idē pater pluries suspirans, & q̄ prosperum iter compleuisset à Deo omnipotenti optabat: cui ex intimis cōpatiendo, quę nam sui itineris & causa tristitiæ esset, inquirere cepi. Tūc ille, filio audiente, qui & mihi collateralis in mēsa erat, respōdit. Heu filiū habeo à Dæmone obsessum, quē ob liberationis gratiā, magnis laboribus & impensis hucusq; perduxi. Et ego: Vbi nā filius esset, dū inquirerē, q̄ mihi collateralis esset, indicauit. At territus ego paululū, & diligenter ipsum intuens, quòd cum tanta modestia cibum sumeret, & ad quæque interrogata piè responderet, hæsitare animo

Res gesta de maleficato obsesso.

cepi, q̃ obsessus non esset, sed infirmitatis causa sibi aliquid accidisse obieci. Tunc filius rem gestam per se narrans, & qualiter, quãtoque tempore obsessus fuisset, indicauit. Mulier, inquit, quædam Malefica hanc mihi infirmitatem cõtulit, rixanti enim contra eam ratione cuiusdam disciplinæ circa regimẽ curiæ, cùm eam durius increpassem, quia ceruicosæ voluntatis erat, dixit, quòd post paucos dies haberem intendere his quæ mihi contingerent. Sed & Dæmon in me habitans hoc idẽ refert, quòd maleficium sub quadam arbore positum sit à Malefica, quod nisi amoueatur, non potero liberari, sed nec arborem vult indicare. At ego nec minimã suis dictis fidem adhibuissem, nisi experientia me protinus edocuisset. Nam interrogatus à me de interuallo temporis, vt præter consuetum modum obsessorum tantæ suę rationis esset capacitatis: Respondit: Vsu rationis tantummodò priuor, quando diuinis aut vacare aut sacra loca visitare voluero: Præcipuè autem Dæmon ex suis verbis per me prolatis dixit. Quòd sicut maiorem displicentiam hactenus in sermonibus ad populum sibi feciſſet, ita vt nullo modo me prædicare sineret. Gratiosus enim ex relatu patris prædicator extitit, & omnibus amabilis. At ego Inquisitor cùm de singulis certificare volebã per quindenã & vltrà ad varia sanctorum lumina ipsum deducere decreui. Præcipuè autem ad Ecclesiam Sanctę Praxedis virginis, vbi pars statuę marmoreæ, cui in sua flagellatione saluator noster alligatus fuerat, & ad locum in quo Petrus Apostolus crucifixus fuerat, in quibus locis horribiles eiulatus, dũ exorcizabatur, emittebat, iam asserens se velle exire, post paululum verò minimè. Et vt præmissum est, in omnibus moribus mansit sacerdos compositus, & sine omni nota, nisi dum exorcismi incipiebant, & illis finitis, dum stola de collo amouebatur, ex tunc iterum nec minimum irrationabilem, aut inhonestum motum demonstrabat. Hoc dẽpto, dum Ecclesiam aliquam pertranseundo genua pro salutatione virginis glorioſę flectebat, tũc Diabolus eius linguam in longũ extra os suũ emittebat: Et interrogatus, an non ab illo posset continere: respondit, hoc facere minimè valeo: sic enim vtitur oĩbus membris & organis, collo, lingua, pulmone, ad loquendũ vel eiulandũ, dum ei placet audio quidẽ verba, quæ sic per me & ex mẽbris meis loquitur,

tur, sed resistere omninò nō valeo, & quādo deuotiùs orationi alicui insistere affecto acriùs me impugnat, linguam emittendo. Et quoniā colūna in Ecclesia sancti Petri ex tē- plo Salomonis circūlata existit, per cuius virtutē plures licet à Dęmonibus obsessi, liberātur, eò ꝙ & Christus prędicādo in templo illi se appodiasset, hic tamen occulto Dei iudicio liberari nō potuit, alium modū pro sua liberatione sibi disponendo. Licet enim per integrum diem & noctē circa columnā inclusus mansisset, tamen sequēti die, post varios exorcismos super eum perlectos, dum circumstaret populus, & magnus fieret concursus: interrogatus, in qua parte columnę se Christus appodiasset, tūc dentibus mordendo columnā, locum demonstrabat eiulans, Hîc stetit, hîc stetit. Vltimatim tamē dixit: Nolo exire. Et cùm interrogaretur, qua de causa? respondit, Propter Lombardos: Et interrogatus denuo, cur propter Lombardos egredi nollet? Tunc respondit in Italica lingua, (cùm autem infirmus sacerdos illud idioma ignoraret,) dicens: Omnes faciunt sic & sic, nominando pessimum vitium luxuriæ. At sacerdos post hoc me interrogando dixit: Pater, quid sibi volūt hæc verba Italica, quæ ex ore meo protuli? cui, cùm indicassem, respondit: verba quidem audiui, sed intelligere non potui. Et quia, vt rei probauit euentus, hoc dæmonium erat de genere illo, de quo Saluator in Euangelio. Hoc genus dæmoniorum non eiicitur nisi in oratione & ieiunio: Ideò quidam venerabilis Episcopus per Turcas, vt fertur, à sede expulsus, piè illi compatiens, per totum quadragesimale tempus in pane & aqua, ieiunijs & orationibus, & exorcismis quotidiè insistens, ipsum per Dei gratiam tandem liberauit, & ad propria cum gaudio remisit.

Columna Salomonis Romæ.

Diabolus mōstrat locum vbi Christus acclinauerit docendo.

Propter Lombardos Diabolus non vult exire.

Super quo licèt sine miraculo nullus in hac vita possit sufficienter disserere, quibus & quot modis Dæmon homines possideat, vel etiā lędat: possumus tamē dicere, ꝙ quinque modis, dēpto eo ꝙ in rebus fortunæ exterioribus aliquando tamē lædūt. Nam aliqui in proprijs tantummodò vexantur corporibus, aliqui in corpore simul, & in potētijs interioribus, aliqui in potētijs tātūmodò interioribus, aliqui castigatione eorū ad tēpus tātūmodò vsu rationis priuantur, aliqui verò velut bestiæ irrationabiles redduntur. Præfatum sacerdotē quarto modo possessum fuisse declaratur.

Quot modis Dæmō homines possidendo vexet.

ratur. Nam nec in rebus fortunæ nec in proprio vexatus corpore fuit, prout contigit Beato Iob, vbi Deus Dæmonem licentiasse manifestè scriptura super hoc tradit, dicés ad Satan; Ecce, vniuersa quæ habet in manu tua sunt, tantùm in eũ ne extendas manũ tuã, & hoc in res exteriores. In corpus verò postmodum ait: Ecce in manu tua est: veruntamẽ animam eius serua, id est, vitam eius ne auferas.

Iob etiam in anima à Satana affligebatur.

Potest etiam dici ꝙ tertio modo. s. in potentijs animæ interioribus simul & corpore vexatus fuit, cùm dicebat, vt Iob 2. habetur: Ad Dominum si dicitur, consolabitur me lectulus meus, & releuabor, loquens mecum in strato meo terrebis me per somnia, & per visiones horrore concuties: Dæmone. s. procurante, secundum Lyram & secundum Thomam. Terrebis me per somnia quæ. s. dormienti apparent, & per visiones, quæ. s. apparent vigilanti ab vsu exteriorum sensuum alienato. Solent enim phantasmata, informata diurnis cogitationibus, esse in terrorem dormientiũ. Et hæc reprobatur in eo ex infirmitate corporis. Vnde sic consolatione vndique secluſa, nil remedij videbatur Iob euadendi tot angustias nisi per mortem: horrore inquit concutiens. Quibus modis & Maleficas homines lædere per Dæmones nemo dubitat, prout in sequentibus patebit, qualiter per grandines in rebus fortunæ, & in corpora animalium & hominum læsiones inferunt.

Et tertius etiam modus lædendi est in corpore, & in interiorib⁹ potentijs, absq; priuatione vsus rationis. Patet ex earũ operationibus, vbi, vt suprà tactũ est, adeò mẽtes hominũ ad illicitas affectiones incedũt, ꝙ necessariò etiam nocturno tempore ad amasias per longa terrarum spatia currere habent, visco carnalis amoris nimis illaqueati.

Vbi Dæmon lateat, quãdo Dæmoniacis præbetur sacramentum.

Potest adduci & illud quod in Hassia oppido *Marburg*, cõtigisse dicitur de quodam obsesso etiam sacerdote, dum in exorcismis Dæmon interrogaretur, quanto tempore sacerdotem inhabitasset, Respondisse fertur, septem annis: Et cum exorcista obiiceret: cùm vix per tres menses eum vexasti, reliquo tempore vbi eras? Respondit: In corpore suo me occultabam. Et ille, In qua parte corporis, vbi inquirebat, respõdit, vt plurimùm in capite. Et denuò, vbi nã fuisset quando diuina celebrasset, & sacramẽtum sumpsisset, requisitus, dixit: Sub lingua eius me occultaui. Et ille miser

miſer:qua temeritate ad præſentiam creatoris tui non aufugiſti? Tunc Dęmon: Nunquid ſub ponte ſe vnquam quis occultare poteſt, donec deſuper vir ſanctus pertranſibit, dummodò greſſus non fixerit. Diuina tamen cooperante gratia liberatus fuit, ſiue verum ſiue fictitium protulerit cùm mendax ſit, & pater eius.

Quartus modus applicatur ad præfatum poſſeſſum Romæ liberatum, ſub hac declaratione, ꝙ Dæmon poſſit illabi corpori, licet non animæ, cum hoc ſoli Deo ſit poſſibile: illa etiam corpori, non tamen infra terminos eſſentiæ corporis: hoc inquã, declarat terminos eſſentiæ corporis. *Solus Deus poteſt anima illabi.*

Hoc inquã declarando, habetur modus quo Dæmones ſubſtãtialiter interdũ in homine habitãt, & ad tẽpus tantùm vſu rationis priuãt. Et qdẽ hoc ſi declaratur. Nã dicere poſſumus, quòd corpus habet terminos duplicis rationis. ſ. quantitatis & eſſentiæ. Vnde quando Angelus quicunque bonus vel malus operatur infra terminos corporalis quãtitatis, & ſic illabitur corpori, operãdo circa potẽtias quantitatiuas, ſic etiã boni Angeli etiã imaginarias in bonis viſiones operãtur. Nũquã autẽ dicũtur illabi eſſentiæ corporis, qa nõ poſſunt illabi vt pars, neq; ſicut virtus. Non ſicut pars, qa alia & alia eſt eſſentia vtrobique. Nõ ſicut virtus, quaſi dãs eſſe, quia ſuũ eſſe hẽt per creationẽ à Deo. Vnde & ipſe ſolus habet intrinſecã eſſentiæ operationẽ & cõſeruationẽ, quãdiu placitum fuerit ſuæ pietati conſeruando.

Vnde concluditur, ꝙ aliæ omnes perfectiones ſeu defectus loquendo de bonis, quò ad perfectiones, de malis quò ad defectus, quando operãtur, ſi operantur circa corpus & partes eius, vt circa caput illabuntur tali corpori ſuper terminos, videlicet quantitatis & quantitatiuas potentias.

Si verò circa animam tũc iterum vterq; extrinſecè operatur, ſed modis diuerſis. Et dicuntur operari circa animã, phãtaſmata illa ſeu ſpecies intellectui reptæſentãdo, & nõ ſolùm ad iudicium ſenſus cõmunis & ſenſuum exteriorũ. Ex quibus operationibus ſequũtur tẽtationes à malis Angelis, & affectiones & cogitationes malæ, per indirectum operãdo verſus intellectũ. A bonis autẽ Angelis ſequũtur illuſtrationes phantaſmatum ad cognoſcendum reuelãdo ab eis: vnde & talis diuerſitas eſt, ꝙ boni Angeli etiã directè poſſunt imprimere in intellectũ phantaſmata illuſtrãdo, *Quomodo boni & mali ſpiritus animæ illabantur aut circa eam operentur.*

do. Mali autem neque illustrare dicuntur phantasmata, sed prius obfuscare. Item nec directè imprimere possunt, sed tantummodò indirectè, inquantum intelligentem necesse est phantasmata speculari.

Per hæc tamen etiam Angelus bonus non dicitur illabi animæ, licet eam illuminet: sicut nec dicitur superior Angelus illabi in inferiorem, licet eum illuminet: sed tantummodò extrinsecè operatur, & cooperatur modo, quo dictum est: vnde multò minus malus illabi potest.

Iudicium de priore obsesso sacerdote.

Et per hunc modum Dæmon sacerdoti corpus in tribus occupauit. Primò, quòd sicut illabi suo corpori potuit, infra videlicet terminos corporalis quantitatis, ita caput suũ occupauit substantialiter illud inhabitãdo. Secundò, quòd circa animam eius extrinsecè operari potuit, obfuscando intellectum, vt rationis vsum perderet. Ita etiam potuit vt sine intermissione, vel etiam interpellanti eum, quò ad amissionem rationis, vexare. Licet etiam dici potest, quòd ex dono Dei hoc habuerit sacerdos, vt non sine intermissione à Dæmone vexaretur. Tertiò, quòd licet omnibus membris organis ad loquendum & voces ad formandum priuaretur, semper tamen ad verba, licet non ad sentẽtiam verborum aduertentiã habuit. Qui modus obsidendi plurimùm ab alijs obsidendi modis differt, cùm communiter obsessi leguntur sine intermissione à Dæmonibus affligi, vt patet in Euangelio, tam de lunatico, cuius pater dixerat ad Iesum: Domine, miserere filio meo, quia lunaticus est, & male patitur. Matth. 17. quàm etiam de muliere illa, quam Satanas alligauerat 18. annis, & erat inclinata, nec omninò poterat sursum aspicere, Lucæ 13. quibus etiam modis indubiè Dæmones diuina permissione ad instantiam Maleficarum vexare possunt.

De modo, quo omne genus infirmitatis inferre possunt, & hoc in generali de grauioribus.

CAPVT XI.

SEd & hoc, quòd non sit aliqua infirmitas corporalis, quæ à Maleficis (Deo permittente) inferri non possit etiam si ad lepram vel epilepsiam se extẽdere habeat: Probari potest per hoc, quod per Doctores nullum genus infirmitatis excipitur

tur.Nam diligenter ea quę ſuperius tacta ſunt,tam de virtute Dæmonũ, quàm ad malitiã Maleficarũ conſiderãtur, nullam patitur hoc difficultatẽ.Nam & Nider, tam in ſuo præceptorio,quàm etiam Formicario,vbi quærit:An Maleſici poſſint veraciter ſuis maleficijs homines lædere.

Et eſt quæſtio abſque exceptione alicuius infirmitatis, etiam quantumcunque incurabilis. Et vbi reſpõdet quòd ſic,quærit conſequenter,quibus modis,& quibus rebus.

Et quò ad primum reſpõdet,vt ſuprà ex prima quæſtione primæ partis tractatus patuit. Probatur etiam per Iſid. deſcribẽtem Maleficarũ operationes.8. Etym.cap.9.Malefici dicuntur ob facinorũ magnitudinem,hi enim elemẽta concutiunt, ſcilicet opere Dæmonũ ad tẽpeſtates concitãdas, mẽtes hominũ turbãt, modis videlicet ſuprà tactis, vſum rationis,vel omnino impediẽdo, aut grauiter obfuſcando.Subdit, & abſque vllo veneni hauſtu,violẽtia tantũ carminis animas interimunt, vitam videlicet auferẽdo.

Probatur etiã per S.Th.in 2.ſen.circa diſt.7 & 8.Et in 4. diſt.34. Et cõmuniter per omnes Theologos ibidẽ ſcribẽtes,q; Malefici omnibus modis poſſunt procurare leſiones in hominibus & eorũ rebus,cooperãte Dęmone,in quibus Dæmon poteſt ſolùm lædere vel decipere, videliçet in rebus,fama,corpore, vſu rationis & in vita:vult dicere,q; in illis,in quibus Dæmon per ſe abſq; Malefica poſſit lędere, poſſit etiã cũ Maleficatimò ampliori facilitate ꝓpter maiorem Diuinæ maieſtatis offenſionẽ, vt ſuprà tactum eſt.

Satan ſe trãſformat in S. Siluanũ Nazarenum Epiſcopum.

De rebus nãq; patet Iob.1.& 2.vt ſuprà patuit. De fama patet in Legẽda B.Hieronymi, vt refert Io.And.in Hieronymiano,q; Diabolus ſe transformauit in formã S.Siluani Epiſcopi in Nazareth,amatoris Hieronymi.Qui Dæmon primò fœminã nubilẽ nocte in lecto procare & prouocare cœpit ad luxuriã verbis,& deindefactis ſollicitauit ad malũ:quæ cũ clamaret,Dæmon ſub ſpecie Sãcti Epiſcopi ſub lecto fœminæ ſe abſcõdit,vbi requiſitus & inuẽtus per luxurioſa verba ſe mẽtitus eſt eſſe Epiſcopũ Siluanũ.In craſtinum ergo ſanctus vir,diſparẽte Diabolo,diffamatus eſt grauiſſimè: quæ diffamia tandẽ circa ſepulchrũ San.Hieronymi fatente Diabolo in obſeſſo corpore purgata eſt.

Iob fuit leproſus.

De corpore patet in Beato Iob, qui percuſſus fuit à Dæmone vlcere peſſimo,quod exponitur de lepra. Refert etiã

Sigil

Sigisbertus & Vincen. in spe. histo. li. 25. c. 37. ꝙ tẽpore Ludouici secundi Imperatoris, in parochia Maguntina quidã Dęmõ primò sępè lapides iecit, & quasi malleo ad domos percussit. Et deinde publicè loquẽdo, furta prodẽdo, & discordias seminãdo plures inquietauit: deinde omnes cõtra vnum irritauit, cuius hospitium vbicunque manebat incẽdit: & ob illius peccata omnes pati affirmauit. Vnde tandẽ agros pro hospitio habere oportuit: propter quod cum presbyteri litanias celebrarent, multos iactibus lapidum Dæmon vsque ad cruentationem læsit, aliquando quieuit, aliquando sæuit, & per triennium istà continuauit quousque omnia ædificia ibi incendio consumpta sunt.

Item de nocumento vsu rationis, & vexatione interiorũ sensuũ, probatur ex possessis & arreptitijs per Euangelicas etiã historias. Item de morte, & ꝙ de vita etiã quosdam priuat. Patet Tobiæ 6. de septem viris Saræ virginis occisis, qui propter luxuriosum affectum, & effrenem appetitũ in virginẽ Saram eiusdẽ non erant digni matrimonio. Quare cõcluditur, ꝙ sicut per se, ita & amplius per Maleficas, in omnibus nihil dempto hominibus nocere possunt.

An lasiones Satanæ, vel Maleficis ministris eius sint ascribenda.

Verum vbi quæritur, an huiusmodi læsiones sint potius Dæmonibus aut Maleficis imputãdæ: Respõdetur, ꝙ sicut proprtia & immediata actione Dæmones operantur, infirmitates immittẽdo, ita & ipsis principaliter sunt imputandæ: sed quia in cõtemptũ & offensam creatoris simul & in perditionem animarũ quærunt huiusmodi per Maleficas exercere, scientes ꝙ per talem modum, sicut Deus amplius irritatur, ita & amplius permittit eis potestatem sæuiendi. Quia & de facto innumera maleficia perpetrantur, quæ non permitterentur Diabolo inferre hominibus, si per se solùm affectaret homines lædere: quæ tamen permittuntur, iusto & occulto Dei iudicio per Maleficas propter earum perfidiam & Catholicæ fidei abnegationem.

Scopis aquam spargere excitat pluuiam.

Vnde & eis iusto iudicio talia imputantur secundariò, quantumcũque Diabolus sit actor principalis. Scopa ergo, quã mulier intingit aquæ vt pluat, & sursum in aërẽ aquã spargendo, licet in se non causet pluuiã, nec posset mulier inde reprehendi, quia tamen ex pacto cum Dæmone inito, vbi iam vt Malefica talia facit, licet Dęmon sit qui pluuiam causat, ipsa tamen meritò inculpatur, eò quòd mala fide

fide & opere Diabolo seruit,eius obsequijs se tradendo.

Sic etiã quãdo imaginẽ ceream,vel simile ad maleficandũ aliquem Maleficus facit:vel quando maleficio alicuius in aqua vel plumbo imago apparet,quicquid molestię infertur tali imagini, cùm tale experitur fieri imaginato, id est,homini maleficiato,puta punctura vel alia læsura quacunq;, licet læsio realiter inferatur imagini per Maleficã, vel aliũ hominẽ, & inuisibiliter Dæmõ maleficiatũ hominẽ eodẽ modo lædit, meritò tamen Maleficæ imputatur: quia sine ea Deus nunquã læsionem inferre Diabolo permitteret,nec Diabolus per se lædere ipsum attentasset.

Per imaginem in aqua vel plumbo aliquem ladere.

Sed quia dictum est de fama, in qua Dæmones per se homines lædere possunt,absque Maleficarum cooperatione:posset in dubium verti,An etiam Dęmones per se possent honestas mulieres infamare,vt tanquam Maleficę reputarentur, cum in earum effigie ad maleficandũ aliquem apparerent, vnde contingeret talem innocenter infamari.

Quomodo Dæmones famam hominum lædant.

Responsio:aliqua sunt præmittẽda.Primò, quia dictum est, Dæmonẽ nihil posse efficere absq; Diuina permissione,vt in 1.par.operis,circa vltimã quæstionẽ patuit:etiam tacẽdũ est,q̃ non est tãta permissio super iustos,& in charitate existentes,sicut super peccatores,in quos vtique,sicut maiorẽ habent potestatem, iuxta illud:Cũ fortis armatus, &c. ita vtique plura permittũtur à Deo in eorum afflictionem quàm super iustos.Demùm licet iustos in rebus exterioribus,vt fama & sanitate corporis,lædere possunt, Deo permittente, quia tamẽ sciunt hoc eis cedere in augmentum meritorium,ideò minus eos lædere affectant.

Ex quibus dici potest, q̃ in hac difficultate respect⁹ potest haberi ad diuersa.Primò, ad diuinã permissionẽ.Secũdò,ad hominẽ,qui censetur honestus,cũ tales non semper sunt in charitate existẽtes,sicut sunt sub honestate reputati.Tertiò,ad facinus,in quo innocens debet infamari:quia illud ex sua radice cuncta flagitia mundi excedit. Ideò dicendũ,licet ex Diuina permissione,quique innocẽs,siue in gratia cõstitutus,siue lædi nõ possit in rebus fortunę & familia:habẽdo tamẽ respectũ ad ipsum facinus & grauitatẽ criminis,(cũ Malefici sic nũcupãtur ob facinorum magnitudinem iuxta Isid.sæpè allegatum) dici potest,quòd hoc vt aliquis innocens prædicto modo à Dæmone infametur,

Nemo innocẽs infamatur.

tur, fieri non est benè possibile, iterum multis respectibus.

Primò, quia cùm infamare in vitijs, quę absque peccato expresso vel tacito inito cum Dæmone perpetrantur, vt sunt furta, latrocinia, & actus carnales. Aliud sit ab infamia super vitia, quæ nullo modo possunt homini imputari, aut ab eo perpetrari, nisi super actum expressum cum Dæmone inito: qualia sunt opera Maleficarum: quæ nisi virtute Dæmonum à Maleficis perpetrantur, vt vbi homines, iumenta, aut terræ fruges maleficiãtur, vnde & eis aliter imputari non possunt. Ideò licet Dæmon possit hominem de alijs vitijs infamare, de tali tamen vitio infamare, quod sine eo non potest perpetrari, non videtur benè possibile.

Non de vano infamat Diabolus aliquẽ de maleficio.

Præterea hucusq; nunquam actum est, nec repertum, vt aliquis innocens sit per Dæmonem taliter infamatus, & sic propter talem infamiam morti fuisset adiudicatus. Imò vbi tantũmodo infamia laborat, talis nulla pœna punitur, nisi q; Canonica purgatio sibi indicitur, vt in tertia parte operis circa secundũ modum sentẽtiãdi Maleficas patebit.

Canonica purgatio.

Et licet ibi contineatur, quòd in casu, dum in purgatione deficeret, pro reo esset habendus, adhuc tamẽ adiuratio sibi indiceretur antequàm vlterius super pœnam relapsis debitam procederetur. Sed quia circa contingẽtia laboramus, quæ actu nunquam fuerunt perpetrata, nulli dubium quin & in posterum Diuina permissio fieri non permittat.

Præterea & à fortiori, propter angelicam custodiam, quæ non permittit insontes in alijs criminibus minoribus infamari, vt in latrocinijs & huiusmodi, minus permittet, imò fortius suæ custodiæ deputatum ab infamia talium flagitiorum præseruabit.

Nec valet, si quis acta per Sanctum Germanum obiiceret, quãdo Dæmones in assumptis corporibus, & ad mensam consedentibus alias mulieres viris suis condormiẽtibus, repræsentabant, hospitem illudentes, quasi illæ mulieres in proprijs corporibus semper edentes & bibentes aduentarent, de qua etiam supra mentio habita est. Quia nec ibi illæ mulieres excusantur, quasi innocentes omninò, sed quòd talia mulieribus sæpè accidunt: quod iuxta cap. 26. q. 2. Episcopum notatur. Vbi reprehenduntur tales, quòd dum in imaginaria solũmodo illusione transferantur, putant se veraciter & corporaliter transferri, licet (vt suprà tactum

tactum est) etiam interdum corporaliter à Dæmonibus vehuntur.

Sed q̃ corporales infirmitates alias omnes nulla dempta Diuina permissione inferre possunt, de illo est præsens speculatio. Concludendo ex prænotatis, quòd sic: cùm nulla fiat à Doctoribus exceptio, cui & rationem assentire oportet: cùm aliàs Dæmones sua naturali virtute cũcta corporalia excedũt, vt sæpè tactũ est. Acta denique & gesta per nos reperta hæc affirmãt. Nam licet maior difficultas fortassis circa leprã aut epilepsiam oriri possit, an videlicet talia inferre possent, eò quòd huiusmodi tantummodò ex diuturnis præuijs interiorũ dispositionibus & defectibus soleant oriri, nihilominus per maleficia interdum esse illata repertum est. Nam in Diœcesi Basilien si in cõfinibus partium Lotharingiæ & Alsatiæ, cùm quidam honestus laborator quædam verba dura contra rixosam quandam mulierem protulisset, illa indignata minas adiecit, quòd in breui se de eo vindicare vellet. Et ille licet parui pendisset, eadẽ tamen nocte sibi pustulam collo accreuisse sensit, fricando tamen paululum & tangens totam faciem inflatam & tumefactã cum collo persensit, intantũ vt horribilis specie leprę etiã per totũ appareret corpus, qui nõ distulit, sed quãto citius amicis & consulibus accersitis, rem gestam super comminatoria verba mulieris narrauit, & quòd sic mori ea fide & suspicione vellet, quod illa sibi arte magica eadem Malefica intulisset. Quid plura? mulier capitur, quæstionib. exponitur, & crimen fatetur. At Iudex de modo & causa diligentius inquirens, respondit: Cùm me verbis opprobriosis homo ille aggressus fuisset, ego ita succẽsa, cùm ad domũ venissem, malignus spiritus causam tristitiæ meę inquirere cepit, cui cùm singula enarrassẽ, & vt me vindicare possem eidẽ insinuando instarẽ. Ille inquisiuit, dicẽs: Quid ergo vis, vt ei faciã? At ego respondi: Vellem vt inflatã faciem semper retineret: & sic ille abscessit, & illam infirmitatem vltra quàm petij homini intulit: ego enim quòd tali lepra eum percuteret, minimè sperassem: vnde & incinerata fuit.

Lepram & epilepsiã à Maleficis inferri.

Diabolus plus mali perpetrat quàm Malefica inbeant.

In diœcesi denique Constantien si, inter Brisiacum & *Irenburg* leprosa quædam mulier multis referre solebat, nisi debitum vniuersæ carnis iam ab annis duobus persoluerit, q̃ simili de causa controuersiæ, quę inter ipsam & quandam

aliã mulierẽ mota fuiſſet, cùm de nocte domũ egreſſa ante oſtium quid operis agere tentaſſet, ventus quidam calidus à domo alterius mulieris, quæ ex oppoſito domus ſuæ fuerat eius faciem repentè inſufflauit, vnde & ſubitò in leprã quam geſtabat ſe incidiſſe aſſeruit.

Suflando in faciem Malefica lepra lecto remittit.

In diœceſi denique eadem & territorio Nigrę ſyluę Malefica dum per lictorem ſuper ſtruem lignorum pro incendio ſibi parato à terra eleuaretur, dixit: Dabo tibi mercedẽ: & ſic inſufflando in eius vultum, ſtatim lepra horribili per totum corpus percuſſus, paucis ex pòſt ſuperuixit diebus. Horrendą eius facinora breuitatis cauſa obmittuntur: ſicut & alia quaſi innumera, ſuper hæc recitari poſſent. Epilepſiam namque ſeu caducum morbum certis inflixiſſe per

Qua cum mortuis tumulata.

oua cum mortuorum corporibus ſubtumulata, præcipuè ex earum ſecta ex inhumatis, cum alijs earum cæremonijs, quæ recitanda nõ ſunt: vbi in potu, vel cibo, alicui prębuerunt, ſæpius à nobis repertum eſt.

Super modum, quo alias conſimiles infirmitates in ſpeciali hominibus inferre ſolent.

CAP. XII.

ALIAS denique infirmitates inflixiſſe, vt cæcitatem, vel acutiſſimos dolores & torſiones in corporibus hominum, quis enumerare poteſt? Tamen ex his, quæ oculis noſtris perſpeximus, & quæ vni ex Inquiſitoribus innotuerunt, aliqua in medium producamus.

Res geſta.

Eo in tempore, quo in oppido *Iſsburg* inquiſitio ſuper Maleficas fieret, hic inter alios deductus fuit caſus. Nam honeſta quædã perſona, & vni ex familiaribus Archiducis matrimonio copulata in præſentia notarij, &c. ſecundum formam iuris depoſuit: & cũ tempore ſuæ virginitatis cuidam ex ciuibus famularetur, accidit vt vxor illius graui dolore capitis langueret, pro cuius curatione cùm quædam mulier acceſſiſſet, & ſuis carminibus & certis practicis mitigare dolorem haberet: Ego, inquit, eius practicam diligẽter obſeruabã, perſpexiq; ꝙ cõtra naturã aquę fuſę in ſcutellã quandã, ipſa aqua in ollam aliam aſcendiſſet, cum alijs

cæte

cæremonijs quæ recitare opus non est, consideranśq; ꝙ ex illis dolor capitis in domina nō mitigaretur, aliqualiter indignata, hæc verba ad Maleficam protuli, Nescio quid agitis, vos non facitis nisi superstitiosa, & hoc propter cōmodum vestrum. Tunc Malefica statim subiunxit, an sim superstitiosa vel non, tertia die tu senties: quod rei probauit euentus Nam tertia die manè me sedente, & fusum apprehendente, tantus dolor subitò corpus meum inuasit: Primò in interioribus, vt non esset pars corporis, in qua non punctiones horribiles sentirē: Secūdò nō aliter mihi videbatur, nisi ꝙ cōtinuè igniti carbones capiti meo superfunderentur. Tertiò in cute corporis, à vertice vsque ad plantas pedū, nō fuisset spaciū ad punctū acus, vbi non fuisset pustula alba sanie repleta, sicque in his doloribus eiulando, & tantūmodò mortē optando vsque ad diē quartum restiti. Tandem maritus dominæ meæ, vt stabulum quoddam intrarē mihi iniunxit. At ego paulatim incedendo, eo præcedente, dum ante ostium stabuli eramus, Ecce, inquit ad me, pecia panni albi super ostium stabuli. At ego: Video. Tunc ille: Quantum potes, remoue quia fortè melius habebis. Tunc ego quantum potui vno brachio me ad ostium tenente, cū altero peciam apprehendi. Aperias (inquit dominus) & cōsidera diligenter ibi reposita. Tunc vbi peciam solui, plura ibidem inclusa reperi, præcipuè autem grana quædam alba, ad modum quo pustulæ inerant corpori meo, semina quoque & legumina, quorum similia nec edere poterā aut intueri cum ossibus serpentum, & aliorum animalium intuita sum. Et sic stupefacta, dum inquirerem à domino, quidnam agendum foret, vt in ignem cuncta proiicerem iniunxit, Proieci. Et ecce subitò non post horæ spatium, aut quartale, sed in momento, vt in ignem res illæ fuerant proiectæ, omnem sanitatem pristinam recuperaui. Et quia plura contra vxorem illius cui famulabatur fuerūt deposita, per quæ suspecta non tam leuiter quàm & vehementer fuit habita, & præcipuè propter magnam familiaritatem cum Maleficis habitam. Vnde præsumitur, quòd conscia de maleficio repósito, hoc viro indicauit, & deinceps modo præmisso, publicatum, sanitatem ancilla recuperauit.

Insuper aliud maleficium cuiusdam personę, etiam mulieris, illatum in eodē oppido referre in detestationem tāti

Alia res gesta.

criminis expedit. Mulier quædam maritata, & honesta accessit, & iuxta iuris formã vt suprà deposuit. Retrò domum, inquit, habeo viridariũ (est & illi hortus contiguus vicinæ meæ) Vnde cùm quadam die transitũ fieri ex horto vicinæ ad viridariũ meum, non absque damno perspexissem, stans in ostio viridarij, & apud me ipsam conquerendo, & querulando, tam de transitu quàm & de damno, vicina subitò superuenit, & an suspectam haberem, inquisiuit. At ego territa propter malam eius famam, nil aliud nisi hęc verba protuli. Gressus in graminibus damna demonstrant. Tunc illa indignata, quia ad eius fortasis beneplacitum me litigiosis verbis cum ea implicare nolebam, abscessit cum murmure, & verba quæ protulit licet audirem, tamẽ intelligere nõ potui. Post paucos verò dies ingens infirmitas mihi accidit cum doloribus ventris & acutissimis torsionibus à latere sinistro versus dextrum, & viceuersa, quasi duo gladij aut cultri essent pectori infixi, & sic die noctuque clamoribus omnes vicinos alios inquietaui: & cõfluctibus hinc inde pro cõsolatione, accidit vt lutifigulus, præfatam vicinã & maleficam adulterino flagitio habens in amasiam, simili modo visitationis gratia accedens. & infirmitati meę compatiens, post verba consolatoria abscessit. Sequenti tamen die festinè redijt, & inter alia consolatoria subiungit. Experimentum capiam, an ex maleficio hæc vobis infirmitas acciderit, quod si sic repertum fuerit, sanitatem vobis recuperabo. Accepto ergo plumbo liquefacto, & me in lecto decumbente, plumbum in scutellã aqua plenã super corpus meũ appodiãdo infudit, & vbi quędã imago & figurę diuersarũ rerũ ex plũbo cõgelato apparuisset: Ecce, inquit, ex maleficio hæc vobis cõtigit infirmitas: Et super limẽ ostij domus vna pars instrumẽtorũ maleficij cõtinetur: Accedamus ergo, & illis amoris melius sentietis. Sicq; maritus meus cũ eo pariter ad tollẽdũ maleficiũ accedũt: & lutifigulus limen eleuãs marito iniunxit, vt manũ in foueã, quæ apparuerat, mitteret: & quæcunque inueniret, extraheret: quod & fecit. Nam primò imaginem quandam ceream in longitudine vnius palmæ vndique perforatam, habentem duos acus ex aduerso per latera, ad modum quo ipsa punctiones à sinistro latere vsque ad dextrum, & èconuerso persensérat extrazit. Demùm petias panniculorum diuersas ac plurimas,

Quomodo probetur an aliqua sit maleficiata.

tam

tam in granis quàm in seminibus & ossibus continentes, sicque illis in ignem proiectis, ego quidem conualui; sed non ex toto. Nam licet torturæ & punctiones cessassent, appetitusque comedendi redijsset ex integro, tamen pristinæ sanitati vsque in præsens minimè fum restituta. Vnde hoc, ꝙ pristina sanitas non rediret, Respondit: Sunt & alia instrumenta alibi abscondita, quæ inuenire non valeo. Et qualiter tunc prima instrumenta reposita agnouisset, dum inquirerem. Respondit: ex amore quo amicus amico reuelare solet, hæc cognoui: vnde dum adulteram procabat, & mihi vicinam agnoui, ideò argumentum super eam cepi suspicionis: hæc ægrota recitabat.

Sed si singula, quæ in illo duntaxat oppido reperta sunt, recitare vellem, liber vtique foret conficiendus. Quanti enim cęci, claudi, aridi & diuersis irretiti infirmitatibus, iuxta formã iuris, ex vehementi suspicione super Maleficas eis huiusmodi infirmitates, in genere vel in specie prædicentes, & quòd talia in breui sentire haberent, vel ad dies vitę, vel ad mortem statim percipiendam. Et quòd secundum eorum dicta & auisamenta cuncta actidissent, vel ad specificatam infirmitatem, vel ad mortem aliorum. Quia enim terra illa vasallis & armigeris abundat, & otia dant vitia: vbi interdum mulieres procabant, dum illas procatas abiicere, & alias honestas matrimonio sibi copulare disposuerunt, rarò sine vindicta super maleficium inferendum, aut viro aut vxori, dum se spretas cernebant: thorus coniugalis perseuerabat, non autem viris tantum, quantum mulieribus: eò vt piè ęstimari potest illis interemptis, aut arefactis, priores amasias procare haberent. *Nobiles Tirolenses taxat.*

Nam & cocus quidã Archiducis, dum iuuenculam honestam & alienigenã duxisset, Malefica eius amasia in publica via alijs honestis personis audientibus, iuuenculę maleficium & mortem prædixit, extensa manu dicens: Non diu de tuo marito gaudebis. Statimque sequenti die lecto decubuit, & post paucos dies debitum vniuersæ carnis persoluit, in extremis contestando: En sic morior, quòd illa suis maleficijs, Deo permittente, me interimit, & vtique pro meliori Deo sibi alias nuptias in cœlo disponente.

Si deniq; p maleficia miles quidã, vt publica fama testatur, interẽptus fuit, sic & alij plures, quos recitare obmitto.

Inter quos & domicellus quidam, dum ad nutum amaſiæ ſecum pernoctare volebat, & per famulum ſuum, ꝙ ea nocte ſecum certis negotijs præpeditus, pernoctare non poſſet, ei indicaſſet. Illa indignata famulo iniunxit. Dicas domicello, non diu me vexabit: ſicque & ſequenti die infirmatus, poſt paucos dies ſepultus.

Oculi Maleficarum Iudices corrumpunt.

Sunt & tales Maleficę, quæ Iudices ſolo aſpectu & oculorum intuitu maleficare ſciunt, ꝙ etiam nullã moleſtiam eis inferre publicè ſe iactantes: ſed vt quibuſcũque pro criminalibus cauſis detentis, & grauiſſimis tormentis pro dicenda veritate expoſitis, taciturnitatem inferre ſciũt, quòd nunquam eorum faſcinora detegere poterunt.

Sunt & quæ imaginem crucifixi flagellis & cultris impingendo, ob maleficia perpetranda, cum turpiſſimis verbis, contra glorioſiſſimæ virginis Mariæ puritatem, & noſtri ſaluatoris ex eius intemerato vtero natiuitatem dehoneſtauerunt: Verba illa, & ſingulos actus recitare nõ expedit, cùm nimis ſint piorum aurium offenſiua, in ſcriptis tamen redacta & repoſita ſunt: prout baptizata quædam Iudæa & alias iuuenculas induxerat, quarum vna Vvalburgis nomine eodem anno in extremis poſita, dum à circunſtantibus ad confeſſionem peccaminum hortaretur, exclamauit: Corpus & animam tradidi Diabolo, nec ſpes mihi adeſt veniæ, & ſic defuncta.

Proteſtatio authoris.

Singula hæc non ad ignominiam, ſed ad laudem & gloriam illuſtriſſimi Archiducis conſcripta ſunt, cùm reuera vti Catholicus princeps & præcipuus zelator in exterminium earum cum aſſiſtentia reuerendiſſimi Ordinarij Brixien. non mediocriter laborauit. Recitata autem potius in deteſtationem & odium tanti criminis, vt quæ iniurias hominum vlciſci non deſiſtunt: quomodo iniurias creatoris & fidei contumelias, etiam non habendo ad temporalia damna reſpectum, ſufferre poſſunt. Omnium enim eorum hoc præcipuum fundamentum fidei videlicet abnegatio exiſtit.

Super

Super modum, quo obstetrices Maleficæ maiora damna inferunt, dum infantes aut interimunt, aut Dæmonibus execrando offerunt.

CAP. XIII.

NEc prætereundum est de nocumentis à Maleficis obstetricibus pueris illatis. Et primò, quomodo interimunt. Secundò, quomodo Dæmonibus offerendo execrant. In diœcesi namque Argentinensi & oppido Zabernio mulier quędam honesta, ac beatissimæ virgini Mariæ plurimùm deuota, hũc casum referre sibi accidisse, singulis eius hospitium, quod publicè tenet, nigram habens Aquilam pro intersigno, frequentantibus commemorat, A viro, inquit, legitimo, sed iam defuncto impręgnata, vbi dies partędi appropinquarent, mulier quædam obstetrix, vt ipsam ad obstetricãdum puerum acceptarem, importunè instabat. At ego conscia de eius infamia, licet aliã mihi assumere decreuissem, verbis tamen pacificis, quasi suis annuere vellem petitionibus, me simulabam. Adueniente autem tempore partus, cùm aliam obstetricem conduxissem, illa prior indignata, quadam nocte cameram meam, euolutis vix octo diebus: cum duabus alijs mulieribus ingreditur, & lecto appropinquãtes, in quo iacebã, cùm maritum meum, qui in altera dormiebat camera vocare voluissem, singulis membris, & lingua ita remansi viribus destituta, ꝙ dempto visu cũ auditu, nec pedicam mouere potuissem. In medio ergo illarum duarum stans Malefica, hæc verba protulit: Ecce, hęc pessima mulierũ, quia in obstetricẽ me recipere noluit, impunè non transibit. Et cùm aliæ duæ à latere stantes, pro ea supplicarent, dicentes: tamen nunquã alicui ex nostris nocuit: Malefica subiunxit: Hãc mihi quia displicentiam fecit, suis intestinis aliqua immittere volo, sic tamen, ꝙ infra dimidium annum nullos propter vos dolores sentiret, sed illo euoluto satis cruciabatur: accessit ergo, & ventrẽ cum manu tetigit, mihiq; videbatur quasi intestinis extractis, certas res, quas tamen videre non potui, intromitteret. Illis ergo abeuntibus, cùm vires ad clamandum recuperassem, maritũ quãtocius vocaui, & rem gestã denudaui. Cùm autẽ

Res gesta Tabernis Alsatiæ.

ille cauſam puerperio aſſignare vellet, dicẽs: Vos puerperæ plurimis illuſionibus & phantaſijs laboratis: nec quoquo modo dictis meis fidem adhibere volebat, adiunxi, Ecce ſpatiũ pro anno dimidio mihi donauit, quo elapſo, ſi nulli cruciatus ſuperuenient, dictis tuis fidẽ adhibebo. Conſimilia denique verba filio clerico, qui & pro tũc Archidiaconus ruralis erat, protulit, cùm, & ipſe viſitationis gratia illo die eam frequentaſſet. Quid plura? ſex menſibus ad pũctum euolutis, internorum viſcerum tortura ſubitò ipſam tam dira inuaſit, vt nec diebus nec noctibus, à clamoribus omnes inquietando abſtinere potuiſſet. Et quia (vt præmiſſum eſt) deuotiſſima virgini & reginæ miſericordię extitit: in pane & aqua, ſingulis Sabbatinis diebus ieiunando, & ideò & per ipſius ſuffragia credidit ſe liberari. Vnde & quadam die, vbi opus naturæ perficere volebat, tunc omnis illa immunditia à corpore prorupit, & aduocans maritum cum filio, dixit: Sunt ne res iſtæ phantaſticæ? nónne dixi, poſt dimidij anni ſpatium veritas cognoſcetur? Aut quis vidit vnquam ſpinas, oſſa, ſimul etiam ligna mecomediſſe? Erant enim ſpinæ roſarum, in longitudine vnius palmæ, cum alijs varijs innumeris rebus immiſſæ.

Inſuper (vt in prima parte operis) ex illius famulæ reductæ ad præſentiam in Briſiaco confeſſione patuit, maiora damna fidei circa hanc hæreſim Maleficarum ab obſtetricibus inferri, ꝙ etiam quarundam confeſſio, quæ poſtmodum incinetatæ fuerunt, luce clarius demonſtrauit.

Maleficæ figẽt acus in capita infantum.

Nam in diœceſi Baſilienſi, & oppido *Dann* quædam incinerata faſſa fuerat, vltra quadraginta pueros necaſſe, per modum talem, vt quando ex vtero egrediebantur, acũ capitibus eorum per verticem vſque in cerebrum infigeret.

Altera denique in diœceſi Argentinenſi, pueros abſque numero, puta quia de numero nõ conſtabat, ſe interemiſſe faſſa fuerat: taliter autem fuit deprehenſa. Nam vbi ex vno oppido in aliud, cauſa obſtetricandi mulierẽ quãdam vocata fuiſſet, officio ſuo completo, dum ad propria redire volebat, vbi portam oppidi exiuit, caſu brachium pueri recentet nati ex linteo, quo præcincta erat, cui & inuolutũ brachium fuerat, ad terrã cecidit, quo viſo ab his qui infra portã ſedebãt, dũ illa præteriſſet, leuatã è terra, vt putabãt, petiã carnis, cautius intuebantur, & cùm non petiam carnis,

nis, sed brachium pueri per articulos membrorum agnouissent, consilio cum præsidentibus habito, & inuento, ꝙ infans ante baptismum detestarat, brachioq; careret, Malefica capitur, quæstionibus exponitur, & crimen detegitur, sicque vt prædictum est, absque eius numero, se infantes interemisse cognouit.

Malefica obstetrix brachia natis infantibus aufert.

Qua autem de causa vtique præsumendum ꝙ ad instãtiam malignorum spirituum etiam eis interdum inuitis talia facere coguntur. Nouit enim Diabolus ꝙ ab introitu regni cœlestis, propter pœnam damni, aut originale peccatum tales pueri sequestrantur. Vnde etiam diutius finale iudicium protrahitur, sub quo æternis cruciatibus deputabũtur, cum eo tardius numerus electorum completur, quo completo mundus consummabitur: & vt in præmissis tactum est, suasu Dæmoniorum ex huiusmodi membris vnguenta earum vsibus accommoda, conficere habent.

Infantes non baptizati sequestrantur à regno cælorũ.

Cur extremũ iudicium protrahatur.

Vnguenta ex carnibus infantum.

Sed & hoc horrendum facinus silentio prætereundum in detestationem tanti criminis non est. Nam vbi infantes non interimunt, tamen illos Dæmonibus execrando per hunc modum offerunt. Nato enim infante, obstetrix, vbi puerpera Malefica per se non existit, tunc quasi quid operis pro infantis refocillatione actura, ipsum extra camerã deportat, & sursum eleuans principi Dæmoniorum. s. Lucifero & omnibus Dæmonibus immolant: & hoc in loco coquinæ super ignem.

Quomodo Maleficæ infantes offerãt Diabolo.

Et (vt quidam retulit) cùm perpendisset vxorem suam tempore partus, præter consuetum modum puerperarum nullam ad se ingredi mulierem permittere, nisi duntaxat filiam propriam, quæ obstetricandi officium gerebat, causam huiuscemodi experiri volens, latenter se illo in tẽpore in domo occultabat. Vnde & ordinẽ sacrilegij & Diabolicæ immolationis, modo prædicto perpẽdit: cum eo quòd, vt sibi videbatur, per appendiculi instrumentum, in quo ollæ suspenduntur, infans non fultus humano auxilio, sed Dęmonũ, sursum vehebatur. Vnde mẽte cõsternatus, cùm & horrenda verba per Dæmonũ inuocationẽ, & alios ritus nephandissimos persensisset, subitò vt infans baptizaretur acrius instituit, & cùm ad aliam villam, in qua parochialis erat Ecclesia, deferendus esset, & per pontem super flumen quoddam pertransire habetẽt, ille euaginato gladio super

filiam,quæ infantem gerebat,irruit,dicens,alijs duobus sibi adiunctis audientibus: Nolo vt infantem per pontẽ deferas,quia aut per se pontem gradietur, aut tu in flumine submergeris.Qua perterrita,cum alijs quæ aderant mulieribus,& an ne compos esset rationis inquirẽtes, (res enim gesta cunctos alios latebat, demptis duobus viris sibi coniunctis.) Tunc ille:Pessima mulierum,arte tua magica scãdere pendiculum infantem fecisti,fac & iam, vt nullo deferente pontem pertranseat,aut in flumine te submergam. Sicque coacta,puerum super põtem posuit:& arte sua Dęmonem inuocans,subitò ex altera parte pontis infans cernitur.Baptizato ergo puero,& ad propria rediens cùm iam per testes filiam de maleficio conuincere poterat, prout plurimum facinus oblationis minimè probare potuisset, eò q̃ ipse vnicus illi sacrilego ritui interfuisset, apud Iudicem post tempus purgationis,filiam cum matre accusat,& pariter incinerãtur,& facinus de sacrilega oblatione,quod per obstetrices fieri solet,detegitur.

Cur Maleficæ offerant infantes Diabolo.

Sed hîc dubium oritur.Quid ne operis aut efficacię talis sacrilega oblatio in huiusmodi pueris efficere valeat. Ad quod dici potest, q̃ sicut triplici ex causa Dæmones efficiunt,ita & ad tria nephandissima hæc ei deseruiunt. Nam primò ex superbia eorum,quæ quia semper ascendit,iuxta illud,Superbia eorum qui te oderunt ascendit,semper quęrunt quantum possunt, diuinis rebus & cæremonijs se cõformare,vt sic sub specie boni apparentis facilius decipiãt. Sic enim & virgines,pueros, mares vel fœminas expetunt à Magis, vbi in speculis vel vnguibus Maleficorum furta sublata,vel alia occulta habent manifestare, licet per coruptos idem ostendere valerent,sed tamẽ vt fingat,se falsè castitatem amare,quam tamen odit.Cùm castissimam virginem summè odit,eò q̃ caput eius contriuit.Gen. 3. Vnde sic animas Maleficorum & eius credentium per infidelitatis vitium,sub specie virtutis decipiunt.Tertiò, vt ipsa perfidia Maleficarum amplius in sui augmentum crescat, dum à cunabulis sibi dicatis Maleficas seruant.

Cur Satã odio habeat virginitatem.

Ex his efficit hæc sacrilega oblatio tria in puero.Primò, quòd sicut exterior oblatio fit in rebus sensibilibus Deo, puta in vino,pane,terræ frugibus,& hoc in signum debitę subiectionis & honoris,iuxta illud Eccl.25.Non apparebis in

in conſpectu Domini Dei tui vacuus. Quæ etiam res alijs poſtmodū prophanis vſibus nullo modo applicari debent, nec poſſunt. Vnde & 10. q. 1. Damaſ. Papa. diſt. Oblationes quæ intra Eccleſiam offeruntur, ſacerdotibus tantummodò pertinere, ſic tamen vt non ſolùm eas in ſuos vſus conuertant, ſed vt fideliter diſpenſent, partim ad ea, quæ ad cultum diuinum pertinent, & partim etiam in vſus pauperum conuertant. Ita & talem puerum Diabolo in ſignum ſubiectionis & honoris oblatum, Diuinis vſibus applicari, dignæ & fructuoſæ ſubiectionis cauſa, tam pro ſe quàm pro alijs, quomodo eſt poſſibile hoc à Catholicis fieri.

Quomodo liberi portent peccata parẽtum.

Quis enim dicere poteſt, matetna ſcelera ſeu aliena peccata, quò ad punitionem, non redundare in filios. Fortaſſis ille, qui dictum propheticum attendit: Filius non portabit iniquitatẽ patris. Sed q̃ de illo paſſu. Exod. 20. Ego Dominus zelotes, viſitans peccata patrum in filios, vſque in tertiam & quartam generationem? Eſt enim hæc vtriuſque ſententia, vt prima intelligatur de pœna ſpirituali in iudicio poli ſiue Dei, & non in iudicio fori. Et eſt pœna, quæ principaliter tangit animam, ſiue ſit pœna damni, vt priuatio gloriæ, ſiue pœna ſenſus, id eſt, cruciationis ignis infernalis. His enim pœnis nunquam punitur aliquis ſine culpa propria, vel contracta, quantum ad originale, vel cõmiſſo quantum ad actuale peccatum.

Secũda verò auctoritas, quia intelligitur de imitatoribus paternorum ſcelerum, vt Gratianus exponit. 1. q. 4. §. quibus. Vbi etiam dat alias expoſitiones, ideò alijs pœnis quibuſcunque in iudicio Dei punitur quis, nõ ſolùm pro culpa ſua commiſſa, vel committenda, vt ſcilicet euitetur, ſed etiam pro culpa alterius.

Nec valet ſi dicatur, q̃ tunc punitur ſine cauſa & ſine culpa, quæ debet eſſe cauſa pœnæ. Quia iuxta regulã iuris ſine culpa, niſi ſubſit cauſa, nõ aliquis puniẽdus. Vnde & dicere poſſumus, ſemper q̃ ſupereſt cauſa etiã iuſtiſsima, licèt nobis ignota. 24. q. 4. Aug. Et ſi ſuper actionẽ facti profunditatẽ iudiciorũ Dei penetrare non poſſumus, verũtamen verum ſcimus eſſe, quod dixit, & iuſtum eſſe q̃ fecit.

Eſt tamen diſtinctio in pueris oblatis, eò, q̃ loquẽdo de innocẽtibus, qui nõ per matres Maleficas, ſed per obſtetrices Dęmonibus offerũtur, & rapiuntur occultè, vt dictũ eſt ſuprà

ſuprà, ab amplexibus & vtero honeſtæ matris, quòd tales innocentes non adeò deſeruntur, vt imitatores efficiantur tantorum ſcelerum, ſed imitatores paternarum virtutum, hoc piè credendum eſt.

Secundum quod efficit hæc, ſacrilega oblatio eſt, quòd ſicut in oblatione, qua homo ſeipſum Deo offert in ſacrificium, recognoſcit Deum ſuum principium & finẽ: quòd quidem ſacrificiũ dignius eſt omnibus ſacrificijs alijs exterioribus ab eo impenſis, iuxta illud: Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus, &c. Et hoc quò ad principium creationis & finem glorificationis. Ita & ipſa Malefica puerum offerens Diabolo, eius animam & corpus, tãquam ſuo principio & fini damnationis æternæ commẽdat, vnde & non niſi miraculosè à ſolutione tanti debiti liberari poterit.

Quomodo oblati, Dæmonibus, liberentur.

Solet & quædam hiſtoria, imò & plures recitari, de pueris ex materno vtero Dæmonib⁹ improuisè, ex aliqua paſſione & commotione mentis à matribus oblatis, & qualiter cum maxima difficultate in adulta ætate à Dæmonum iuriſdictione, quam Diuina permiſſione ſibi vſurpant, liberari poterunt, de quibus liber exemplorũ beatiſſimæ virginis Mariæ refertus noſcitur. Specialiter & de illo, qui per ſummum Pontificem, dum liberari à vexationibus Dæmonum non poterat, miſſus tandem ad quendam virum ſanctum in Orientalibus partibus degentem, cum magna adhuc difficultate per interceſſionem ipſius glorioſiſſimæ virginis, ab illa iuriſdictione ereptus fuit.

Liber exemplorum Beatæ Mariæ.

Vnde ſi in vltionem vnius improuiſæ non dico oblationis, ſed exhibitionis, vbi mater ex indignatione duntaxat, ſuper copulam carnalem viro exhibendam, cùm dixiſſet maritus, ſpero inde fructum prouenturum, & illa replicãs: Sit fructus ille Diabolo datus, tanta ſeueritas diuinæ punitionis patuit: quanta creditur ſæuire, vbi tanta Diuinæ maieſtatis cernitur offenſa.

Tertium quod hæc ſacrilega oblatio efficit, eſt habitualis inclinatio ad huiuſmodi maleficia hominibus, iumẽtis, & terræ frugibus inferẽda. Huius ratio aſſignari poteſt ex his, quæ ſecundũ Tho. in 2. q. 108. ſuper punitione temporalem, qua aliqui propter alienas culpas puniuntur, deducuntur: Dicitur enim ꝙ quia filij ſunt ſecundũ corpus, res quædam patris, & ſerui & animalia, res dæmonũ. Et cùm

aliquis

aliquis sit puniendus in rebus suis omnibus, ideò & filij pluries pro parentibus.

Cur filij pro parentibus puniantur.

Et differt hæc ratio ab illa, quæ suprà tacta fuit de peccatis patrum; quia Deus visitat in filios vsque in tertiam & quartam generationem: quia (vt ibi tactum est) hoc intelligitur de imitatoribus paternorum scelerum. Hæc autem ratio concludit de punitione filiorum pro parentibus, vbi non imitantur paterna scelera in actu per mala opera, sed tantum in habitu. Sic enim & filius, natus ex adulterio Dauid, mortuus fuit quàm citius. Et animalia Amalechitarum iussa sunt interfici. Quamuis & huiusmodi sit ratio mystica, vt habetur 1.par.q.4.§.paruulos.

De oblationibus liberorũ Deo vel Dæmoni.

Ex quibus omnibus non inconuenienter dicitur, quod huiusmodi pueri semper ad maleficia perpetranda vsque in finem vitæ inclinantur. Sicut enim Deus suam oblationem sanctificat, vt sanctorũ gesta demonstrant, vbi parentes sobolẽ ex eis procreandã Deo dicassent: vtique & Diabolus suã oblationem inficere nõ cessat: Ex veteri & nouo Testamẽto quasi innumera possent gesta deduci. Sic enim plures Patriarchæ & Prophetæ, vt Isaac, Samuel, Samson. Sic etiam Alexius, Nicolaus, & alij innumeri, gratijs plurimis ad sanctitatem vitæ fuerunt prouenti.

Maleficæ totam progeniẽ inficiunt.

Experientia denique demõstrat, semper filias Maleficarũ cũ consimilibus, tãquã imitatrices maternorũ scelerum esse diffamatas; imò & totam quasi progeniem esse infectam. Et huius quidẽ & omniũ præcedentiũ ratio, quia superstitẽ semper habent relinquere, & in augmentum illius perfidiæ summis conatibus ex pacto cũ Dæmone inito tẽdere. Vnde enim contingere posset, quòd sæpissimè repertũ est, puellas impuberes, octo vel decẽ annorũ, tẽpestates & grandines cõcitasse, nisi ex tali pacto sub tali oblatione sacrilega Diabolo per matrem Maleficam infantem execrasse. Nec enim per se pueri talia ex fidei abnegatione, prout adultæ Maleficæ principio facere habent, efficere possent: cum nec alicuius fidei articuli fortassis notitiam habent. E quibus gestis aliqua in medium producamus.

De puella octo annorũ, sciente pluuias & grandines.

In partibus enim Sueuiæ, dum quidam villanus segetes in cãpis cum filia paruula, vix octo annorũ conspicere detreuisset, & propter siccitatem terræ pluuiam apud se ruminans & conferens optasset, dicens; Hey quando veniet

pluuia

pluuia? Puella audiens verba patris, ex ſimplicitate animi dixit:Pater,ſi pluuiam deſideras, faciam quòd citò veniet. At pater:Vnde hæc tibi,noſcis ne pluuiam procurare? Reſpondit puella:vtique,& nedum pluuiam, ſed & grãdines, & tempeſtates cõcitare ſcio.Et pater:Quiſnam te docuit? Reſpõdit;mater mea,verùm quòd mihi inhibuit ne alicui indicarem.Tunc iterum pater.Et quomodo te docuit?Reſpondit:me miſit vni magiſtro, quem omni hora,ad quæcunque petita habere poſſum. At pater, Vidiſti ne illum? Reſpondit, vidi interdum viros introëuntes & exeuntes ad matrem,& cum interrogaſſem, quinã eſſent:reſpondit, Sunt noſtri magiſtri,quibus & te tradidi & commiſi, magni fautores & diuites.Territus pater,an-ne illa hora grãdinem excitare poſſet, inquiſiuit.Et puella, Vtique ſi modicum aquę habuero,faciam.Tunc pater puellam per manum ad torrentem deduxit.Fac, inquit, ſed tantummodo ſuper agrum noſtrum:Tunc puella manum in aquam miſit,& in nomine ſui magiſtri,iuxta doctrinam matris mouit : Et ecce tantummodo pluuia agrum illum perfudit. Quod cernens pater,fac,inquit,& grandinem, ſed tãtummodo ſuper vnum ex agris noſtris.Quod cum iterũ puella feciſſet,pater de experientia certificatus,vxorem apud Iudicẽ accuſauit,quæ capta & cõuicta,incinerata fuit,& filia reconciliata & Deo dicata,amplius illa efficere nõ potuit.

Sequitur ſuper modum quo iumentis Maleficæ varia nocumenta inferunt.

CAP. XIIII.

Nunquid Deo cura de bobus.

VTique à fortiori, cum Apoſtolus dicat, Nunquid Deo cura eſt de bobus , volens per hoc innuere,quòd licet omnia ſubſint diuinæ prouidentiæ,tam homines,quam iumenta,vtroſque iuxta modulum ſuum ſeruans, vt Pſal.ait, Filij tamen hominum ſub regimine & protectione alarum amplius gubernantur.Si inquam,homines Diuina permiſſione,per Maleficos affliguntur,innocentes, iuſti,& peccatores, parentes denique in filijs , quæ res ſunt pertinentes ad eos. Cum etiã iumẽta terræq; fruges, ſimiliter de rebus hominum exiſtant, vtique & ſuper illos varia nocumenta poſſe

à Male

à Maleficis inferre nemo dubitare Diuina permiſſione cõcurrente præſumat. Sic enim Iob à Diabolo percuſſus cũcta iumenta perdidit. Sic denique nec minima reperitur villula, vbi mulieres mutuò vaccas inficere, lacte eas priuare,& ſæpiſſimè interimere non ceſſant.

A minimo autem nocumẽto inchoando, quod de priuatione lactis æſtimari poteſt. Si de modo, quo id efficere valeãt, quæritur: Reſponderi poteſt, ꝙ quia ſecundũ Albertũ 3. de animal. Lac de natura ſit menſtrui in quolibet animali: ſicut etiã fluxus alius in fœmina, vbi non reſtringitur talis fluxus aliqua infirmitate, tunc reſtringitur aut aufertur interdum maleficiali opere. Ex conditione autẽ naturali lac reſtringitur poſt cõceptum fœtũ. Ex infirmitate verò accidentali, ſicut pluries ex comeſtione alicuius herbæ quæ ex natura lac reſtringere habet & vaccã alterare. *Quomodo Maleficæ lacte priuent.*

Ex maleficio autem talia procurant varijs modis. Quẽdam enim nocturnis tẽporibus & ſacrationibus, vtique ex inductione Diaboli, ob maiorẽ offenſam diuinæ maieſtatis, in quocunque angulo domus ſuæ ſe collocant, vrceum inter crura habentes, & dum cultrum vel aliquod inſtrumẽtum in parietem aut columnam infigunt, & manus ad mulgendum apponunt, tunc ſuum Diabolum, qui ſemper eis ad omnia cooperatur, inuocant, & quòd de tali vacca, ea tali domo, quæ ſanior, & quæ magis in lacte abundat, mulgere affectat, proponit, tunc ſubitò Diabolus ex Mammillis illius vaccæ lac recipit,& ad locum vbi Malefica reſidet,& quaſi de illo inſtrumento fluat reponit. *Ex cultro lac mulgere.*

Hæc quidẽ populo prædicando, nemo propterea ex eis informatur: quia quantũcunque quis Dæmonẽ inuocare, & per nudã inuocationẽ hæc ſe poſſe efficere æſtimaret, ſeipſum deciperet, quia caret fundamento illius perfidiæ, quia ſcilicet homagiũ non præſtitit, & fidẽ nõ abnegauit. Hæc ideò poſui, cum plures hæc & alia, quæ poſita ſunt, ęſtimãt populo nõ eſſe proponẽda, propter periculũ informationis cũ ſit impoſſibile, aliquẽ per prædicatorem poſſe informari ratione tacta. Potiùs autem ſunt in deteſtationẽ tanti criminis, & vt Iudices in vltionem tanti ſceleris. ſ. fidei abnegationis, amplius inardeſcant ſunt prædicanda: Licèt non ſemper: plus etiam ponderant ſeculares huiuſmodi temporalia damna, cùm magis terrenis implicantur affectio

affectionib. quàm ſpiritualibus, vnde & cum eis talia poſſe fieri affirmantur, in punitionem ipſorum amplius ſequiunt, ſed tamen aſtutiam Diaboli quis explicare poteſt?

Butyrum Maicum ex aqua formare.

Noui illos in quadam ciuitate conſtitutos, qui dũ tempore Maij butyrum Maicum comedere affectarent, eis in itinere exiſtentibus & in prato circa torrentẽ conſedentibus, vnus ex eis, quo pacto cum Dæmone per antea ſiue tacito ſine expreſſo inito, dixit. Ego optimum butyrum Maicum procurabo. Et ſtatim depoſitis veſtimentis & torrentem intrans non ſtando, ſed ſedendo contra aquæ fluxum dorſum vertebat, & cęteris conſpicientibus, ipſe dum certa verba protuliſſet, & aquam manibus poſt tergum mouiſſet, poſt paululum butyrum formatum ad modum quo villanæ tempore Maij vendere in foro ſolent, in magna quantitate apportauit, & alijs guſtantibus, optimum fuiſſe butyrum affirmarunt.

Qua ex re colligitur, primò hunc de ſua practica fuiſſe certum, vel quia merè Maleficus per expreſſum pactum cum Dęmone initum, vel quia per tacitum pactum nouerat ſibi Diabolum ad vota affuturum. Siquidem primum tunc non indiget diſcuſſione, quin verus Maleficus fuerit. Si autem ſecundum tunc vſus ſuffragio Diaboli fuit, eò ꝙ ſibi oblatus & execratus à matre vel obſtetrice fuerit.

Apoſtata etiam quis ſine homagio efficitur.

Quòd ſi quis obiiceret, Diabolum fortaſſe apportaſſe butyrum ſine aliquo pacto tacito vel expreſſo, ac etiã abſque oblatione aliqua. Reſpondetur, quòd nunquam aliquis vtitur ſuffragio Diaboli in conſimilibus operibus ſine eius inuocatione: quia ipſo facto, cum quis Dæmonis auxilium petit, contra fidem vt Apoſtata agit. Iuxta determinationem Doctoris in 2. ſenten. diſtin. 8. ſuper difficultatem: Vtrum auxilio Dæmonum vti, ſit apoſtaſia à fide.

Apoſtaſia verbi & operis.

Nam licet cum alijs Doctoribus Albertus Magnus concordet, tamen magis expreſsè dicit, quòd ſemper in talibus eſt Apoſtaſia verbi vel operis. Si enim inuocationes, conjurationes, fumigationes, & adorationes fiant, tunc apertũ pactum initur cum Dæmone, abſque hoc videlicet, quòd aliquis corpus & animam cum fidei abnegatione, in toto vel in parte tradat. Quia per hoc quòd ipſum inuocat, iam committit apoſtaſiam verborum apertam. Si autem non ſit inuocatio verborum, ſed ſolummodò ſit operę ſimpli-

ci, quia scilicet tale opus facit, quòd non nisi Dæmonum auxilio effectum sortiri potest. Tunc siue faciat illud inchoando in nomine Diaboli, siue per alia verba ignota, siue absque omni verbo, illa tamen intentione, vt dictum est: tunc subdit Albertus, est apostasia operis; quia illud opus expectatur à Dæmone. Cùm autem expectare aliquid à Dæmone, vel aliquid percipere per ipsum, semper est fidei contumelia, & ideò apostasia.

Vnde & hîc concluditur, quòd quocunque modo præfatus Magus hoc procurauit, vtique per pactum tacitum vel expressum procurauit. Et verisimiliter, si absque pacto expresso, quòd tunc vt Maleficæ facere solent, per tacitum & occultum pactum, vel ex se, vel à matre, aut obstetrice initum talia effecit. Et dico ex se, quia tantummodò opus exercuit, effectum à Diabolo expectans.

Secundum quod colligitur ex illa vel consimili practica est, quòd quia Diabolus novas rerum species condere non potest: ideò vbi tam subitò naturale butyrum ex aqua prorupit, hoc virtute Dæmonum, non aquam in lac mutando, sed vel butyrum alibi ex loco reposito accepit, & illi ad manū tradidit: Vel ex lacte naturali, hoc est, ex naturali vacca recipiendo, & subitò sic coagulando in naturam butyri. Quia quòd ars mulierum per spatium temporis efficit butyrum formando, hoc ipse in breuissimo tempore efficere nouit, & tunc sibi obtulit.

Vinum quomodo comparet Malefica.

Ad idem reducitur modus, quo aliqui superstitiosi vinū aut talia necessaria non habentes, nocturnis temporibus tantummodò flasconem aut aliud vasculum recipiunt, & dum per vicum aliquem incedunt, subitò vas vino impletum reportant. Tunc enim Diabolus vinum naturale, ex aliquo vase recipiendo, illi flasconem impleuit.

Quomodo Malefici animalia interimant.

Super modum autem, quo animalia & iumēta Malefici interimunt, dicere oportet quòd sicut homines, ita & iumēta vel tactu & visu, vel visu tantùm, vel vbi subter limen ostij ipsius stabuli, vel vbi solent adaquari, maleficium aliquod, seu instrumentum maleficij reponunt.

Sic enim & istę in Rauēspurg incineratę de quibus & infrà patebit, semper ad instantiam Dęmonum, vbi meliores equi, aut pinguiora iumenta erant, maleficiare habebant. Et dum interrogatæ fuissent, per quem modum talia efficerent?

rent? respondit vna nomine Agnes, quòd subter limen ostij ipsius stabuli certas res occultaret. Et interrogata cuiusmodi res? respondit: Diuersarum specierum animalium ossa. Et vlterius. In cuius nomine hoc facerent, interrogata, respondit, In nomine Diaboli & omnium aliorum Dæmoniorũ. Sed & altera nomine Anna, quæ dum vni ex ciuibus successiuè viginti tres equos maleficiasset, quia vector erat, vltimatim dum vigesimumquartum emisset, & ad iam extremam paupertatem deuenisset, vector stans in ostio stabuli, dixit ad Maleficam, quæ in ostio domus suæ stabat: Ecce iam emi equum, promittto Deo & suæ matri, si equus ille moritur, ꝙ ego manibus meis propijs te interficiam: sicque territa, Malefica equum sibi intactũ reliquit. Dum autẽ capta & interrogata fuisset, per quẽ modum talia effeciisset, respõdit se nil aliud nisi foueã feciisse, qua facta, Diabolus certas res imposuisset sibi ignotas. Qua ex re colligitur, quòd tãtũmodò aut manũ, vel visũ apponere habent: & hoc vt quoquo modo Malefica cooperetur. Alias enim Diabolo sæuiendi in creaturas facultas non permitteretur, vbi Malefica non concurreret, vt prius tactum est, & hoc contingit propter maiorem offensam Diuinæ maiestatis.

Viginti tres equos vna Maleſica intrimit.

Diabolus ſolùm per media ſæuit.

Sæpissimè etiam à pastoribus visum est, quòd certa animalia in campis, dum tres aut quatuor saltus in aërem feciissent, subitò in terram collapsa interierunt. Et hoc vtique Dæmonum ad instantiam Maleficarum virtute.

In diœcesi Argentinensi inter oppidum *Fiessen* & montem Ferrerium, quidam prædiues asseruit, sibi & alijs vltra quadraginta iumenta in bobus & vaccis, in Alpibus fuisse maleficiata, & hoc intra anni spacium, nõ peste aut aliqua infirmitate præcedente. Et pro interſigno dixit, quòd peste aut alia casuali infirmitate moriuntur non subitò, sed paulatim, & successiuè deficiunt. Illud autem maleficium subitò abstulit omnem vigorem, ita quòd ab omnibus iudicabantur illa maleficijs fuisse interempta. Verùm talem annotaui numerum: æstimo tamen quod ampliorem expressit: Hoc tamen verissimum, quòd in partibus & præcipuè in Alpibus plurimùm iumenta asseruntur maleficiari: quod genus etiam maleficij vndique diffusum noscitur. Aliqua similia infrà in capitulo de remedijs adhibendis contra maleficia iumentorum discutientur.

Quadraginta iumenta maleficijs interempta.

Super

Super modum quo grandines & tempestates concitare ac etiam fulgura super homines, & iumenta fulminare solent.

CAP. XV.

DENIQVE & Dæmones & sui discipuli talia maleficia in fulminibus, & grandinibus & tempestatibus concitare possint: & hoc accepta potestate à Deo, quò ad Dæmones: seu eius permissione, quò ad ipsius discipulos, sacra scriptura Iob. 1. & 2. testatur. vbi accepta potestate à Deo statim Dæmon procurauit, vt Sabæi quinquaginta iuga boum, & quingentas asinas auferrent, & deinde ignis de cœlo descendens septẽ millia camelorum consumeret, tandem etiam septem filij, & tres filiæ per vehementem ventum, & lapsum domus oc cumberent, & insuper pueri, id est, famuli multi, vno qui nunciaret, dempto, interierunt: denique vlcere pessimo sancti viri corpus percuteretur, & vxor & tres amici eius vt ipsum vexarent, grauiter procurauit.

Vbi & S. Tho. in postilla sua super Iob ita loquitur: Necesse est confiteri, quòd Deo permittente, Dęmones possũt perturbationem aëris inducere, ventos concitare, & facere vt ignis de cœlo cadat. Quamuis enim natura corporalis nõ obediat ad nutũ Angelis, neque bonis neque malis ad susceptionẽ formarum: sed soli Deo creatori: tamen ad motum localem natura corporalis nata est spirituali naturæ obedire. Cuius iudicium in homine apparet: nam ad solum imperium voluntatis, quæ subiectiuè est in anima, mouentur mẽbra, vt opus à volũtate dispositũ, prosequãtur. Quęcunque igitur solo motu locali fieri possunt, hæc per naturalẽ virtutem, non solùm boni, sed etiam mali facere possunt, nisi diuinitùs prohibeantur. Ventorum autem & pluuiæ, & aliæ huiusmodi aëris perturbationes, solo motu vaporum resolutorum ex terra & aqua fieri possunt, vnde ad huiusmodi procreãda, naturalis virtus Dęmonis sufficit. Hęc Th.

Natura corporalis non obedit Angelis, nisi quo admotum localem.

Mala. n. quæ nostris peccatis exigẽtibus in mũdo fiunt, Deus velut per suos tortores iustè per Dæmones solet infligere, vnde & gl. sup illud Psal. 104. Vocauit famẽ super terrã, & omne firmamẽtũ panis contriuit, dicit sic: Hæc mala

Dæmones & Maleſici Dei sunt tortores.

permittit Deus per Angelos malos qui talibus præpositi
Angelus fami præpositus. sunt Vocat ergo famem, id est Angelum fami præpositum.

Possent & illa, quæ suprà notata sunt circa quæstionem An semper Malefici circa maleficia inferenda habent concurrere cum Dęmonibus, vbi de triplici nocumẽto, & quomodo interdum Dæmones sine Maleficis mala nocumenta inferũt. Cum Maleficis autẽ Dæmones plus affectãt hominibus nocere, ꝙ eo cùm Deus amplius per hoc irritatur, vnde eis maior facultas puniendi & affligendi conceditur.

Deseruiunt & illa, quę Doctores super 2. senten. distin. 6.
Qualis locus Dæmonum naturæ & culpæ conueniat. An locus sit conuenienter deputatus malis Angelis in aëre caliginoso, mouent. Quia cùm tria considerantur in Dęmonibus, natura, officium & culpa. Sicut naturæ correspõderet cœlum empyreum, culpæ verò inferius ita eorum officio, cùm tortores sint & ministri, vt suprà tactum est, in punitionem malorum, & exercitium bonorum, competit aër caliginosus, ne videlicet nimis nos infestarent si in mundo inferiori circa nos habitarent, vnde & in aëre, & circa sphæram ignis actiua passiuis coniungere sciunt, vbi à Deo permittuntur, & ignem de cælo cadere: seu fulgura fulminare procurant.

Narratur in Formicario de quodam capto per Judicem, dum interrogaretur quomodo ad grãdines & tempestates concitandas procederent, & an facilè hoc eis foret procurare? respondit: Faciliter grandines procuramus, sed ad libitũ lædere non valemus, propter custodiam bonorum Angelorũ. Vnde addidit: Eos tantummodò lædere possumus, qui Dei destituti sunt auxilio: Et qui signo crucis se muniunt, illos lædere non possumus. Est autem hic noster modus. Primò verbis certis, in cãpis, principẽ omniũ Dęmoniorũ imploramus, vt ex suis mittat aliquã, q à nobis designatum percutiat. Deinde veniente certo Dæmone, eidem in biuio pullum nigrum immolamus, eundem in alto proiiciẽdo in aëra, quo à Dęmone sũpto obedit, & statim aërem cõcitat, attamẽ nõ semper in loca destinata à nobis, sed iuxta Dei viuẽtis permissionem grãdines & fulmina proiicit.

Modus sciendarum tempestatum.

Pulli nigri immolantur Diabolis.

Magus Staufus in mure sese mutare potest. Narratur etiam ibidem de quodam auctore seu hæresiarcha Maleficorum, Staufus dictus, qui in Bernensiũ territorio & locis adiacentibus cõstitutus, publicè de hoc gloriati audebat, quòd quandocunque vellet, ipse se in omnium

æmulorum

æmulorum oculis velut murem facere vellet, & dilabi manibus inimicorum suorum lætalium: & ita etiam capitalium suorum inimicorum manibus sæpius euasisse. Diuina tamen iustitia, tùm terminum suæ malitiæ facere voluit, per hostes suos in stuba quadam prope fenestram quandam sedere dum cautius explorabatur à sibi insidiantibus, gladijs & hastis inopinatè transfixus, ob sua facinora miserabiliter obijt: superstitem tamen discipulum, qui Hoppo vocabatur, reliquit, qui & suprædictum Staldin, de quo in capitulo sexto mentio fit, magistrum fecit.

Sciuerunt hi duo, quando eis placuit, tertiam partem fimi fœni vel frumenti, aut cuiuscunque rei, de vicino agro, nemine videnre, ad proprium agrum deferre, grandines vehementissimas & auras læsiuas cum fulminib. procurare, in aspectu parentum infantes prope aquam ambulantes in ipsam nullo videnre proiicere, sterilitatem in hominibus & iumentis efficere, occulta alijs manifestare, in rebus & corporibus modis quibuscunque lædere, ictu fulminis nonnũquam quem vellent interimere, & multa alia pestifera procurare, vbi & quando Dei iustitia hæc fieri permisit.

Ad ea tamen, quæ per nos reperta sunt, expedit discurrere. In diœcesi namque Cõstãtiensi, ab oppido Rauenspurg viginti octo miliaria Teutonicalia versus Staltzburgã, grãdo sæuissimus excitatus, cunctas fruges, segetes & vineras adeò in latitudine vnius miliaris contriuerat, quòd tertius annus vix iudicabatur frugiferus in vinetis. Vnde res gesta cùm per Notarium inquisitionis, innotuisset: & quòd propter clamorem populi inquisitione opus esset, dum cæteri per maleficia, imò omnes penè oppidanę talia cõtigisse iudicarẽt. Quare consulibus ad id consentiẽtibus, p quindenã iuxta iuris formã, super hæresim dũtaxat Maleficarum à nobis inquiritur, non ad duas dũtaxat personas præ alijs, quæ tamen in paruo numero non erant, diffamatas peruenitur: nomen vnius Agnetis Balneatricis: alterius *Annæ de Mindelheym*: quibus captis, & seorsim ad distinctos carceres positis, ignorãte penitus vna de altera, sequẽti mane Balneatrix quæstionibus leuissimis à rectore seu ciuium magistro, fidei zelatore, Gelre cognominato, & ab alijs ex consulibus sibi adiũctis in præsentia Notarij exponitur: & licèt maleficium taciturnitatis indubiè penes se habuisset, *Maleficium taciturnitatis*

de quo & semper iudicibus timendum est, eò q̃ in primo aggressu, non iam muliebri, sed virili animo se innoxiã affirmabat, diuina tamẽ fauente clementia, ne tantũ facinus impunè transiret, subitò liberè & à vinculis absoluta, licet in loco torturæ, cuncta flagitia ab ea perpetrata detexit. Nam à Notario inquisitionis interrogata super articulos & depositione testium, circa nocumenta hominibus & iumentis illata, ex quibus iam violenter reddebatur tanquam Malefica suspecta, cùm nemo testis de fidei abnegatione ac carnali spurcitia cũ Dæmone Incubo aduersus eam deposuisset, eò q̃ illa secretissima. Attamen vbi post nocumenta animalibus & hominibus illata vti ea respondisset, cætera omnia de fidei abnegatione, & spurcitijs Diabolicis cum Incubo Dæmone peractis, interrogata publicè fatebatur: asserens se vltra decem & octo annos illi Incubo cum omnimoda fidei abnegatione succubuisse.

Quibus expletis, vbi super grãdinem præfatã, an ne aliquid de illo sciret, inquireretur? Respondit q̃ sic. Et interrogata quomodo & qualiter? Respondit, In domo eram & hora meridiei Dæmon me accersiuit, & vt super campum seu planiciem *Ruppel* (sic enim nominatur) paululum aquę mecum deferendo, me transferrem iniunxit: & dum interrogassem, quidnam operis in aqua explere vellet, pluuiam se velle causare respondit: portam ergo ciuitatis exiens, ipsum Dæmonem sub arbore stantem reperi. Interrogata autem à Iudice sub qua arbore? Respondit: Sub illa ex opposita illius turris: ipsam denotando. Et interrogata quid sub arbore egisset? respondit, Dęmõ vt foueã paruã foderem, & illi aquam infunderem iniunxit. Et interrogata, an ne pariter consedissent? Respondit: me sedẽte ipse Dęmon stabat. interrogata demùm quibúsue verbis aut modis aquã mouisset? respondit, digito quidem moui, sed in nomine ipsius Diaboli, & omnium aliorum Dęmonjorum. Et rursum Iudex, quid actum fuisset de aqua? Respondit: disparuit, & sursum in aëra Diabolus duxit. Et demùm, an ne aliquam haberet sociam interrogata: respondit ex opposito sub tali arbore aliã captam maleficã Annã videlicet Mindelheym nominando, consodalẽ habui, quid autẽ egerit ignoro. Et finaliter interrogata balneatrix de interuallo temporis ab aquæ assumptione vsque ad grandinẽ, respondit: Tanta dilatio

Duæ Maleficæ eodem tẽpore opera diuersorum Dæmoniorum supor eundem locum grandinem mouebũt.

latio fuit, quouſque ad domum peruenissem.

Sed & hoc mirabile, cum ſequenti die altera quęſtionibus leuiſſimis expoſita primò fuiſſet, vt potè digito vix à terra eleuata, pòſt liberè ſoluta, præfata omnia, non diſcrepando in minimo, nec quò ad locum, prout altera faſſa fuerat, quia videlicet ſub tali arbore, & alteram ſub alia: nec quò ad tempus, qa hora meridiei; nec quò ad modum, quia per motionẽ aquę in foueã immiſſę, in nomine Diaboli & omniũ Dęmoniorũ, nec quò ad interuallũ tẽporis, quia dũ eius Diabolus aquã accepiſſet, in ſublime eleuãdo regreſſa ad domũ, ſuperueniſſe grãdinẽ affirmabat, ſingula detexit. Sicque tertia die incinerantur: & balneatrix cõtrita & confeſſa, plurimùm ſe Deo cõmendauit, aſſerens ſe libẽti animo mori, vt Dæmonis iniurias poſſet euadere, crucem in manibus tenẽdo & amplexãdo: quam tamen altera ſpernebat: quæ etiã vltra viginti annos Incubũ Dæmonem cũ omnimoda fidei abnegatione habuerat, primã in multis maleficijs, hominibus, iumentis, & terræ frugib⁹ illatis excedẽs, vti proceſſus ad conſulatum repoſitus demõſtrat.

Sufficiant iſta, cùm reuera quaſi innumera circa huiuſmodi maleficia illata recitari poſſent: Sed & de ictu fulminis, qꝫ ſæpiſſimè aut homines ſolùm, aut cum beſtijs, aut cum Dæmonibus & horreis conſumpſerint, licet occultiorem & magis ambiguam videatur habere cauſam, eò qꝫ talia diuina permiſſione, ſæpè contingãt abſqꝫ Maleficarũ videlicet cooperatione, tamen vbi ſpontè ex earum faſſionibus talia eas feciſſe ſeu procuraſſe repertum eſt, ſuper quæ etiam varia acta & geſta, præter ea quæ ſuprà tacta ſunt deduci poſſent, ratio etiã ſuffragatur cùm ea facilitate qua grandines, ſic & fulmina procurare poſſunt in mari etiam tempeſtates, ideò omnis ambiguitas tollitur.

Fulmina & grandines eãdem habent cauſam.

Super tres modos, quo viri & non mulieres reperiuntur maleficijs infecti, per tria capitula, & primò de ſagittarijs Maleficis.

CAP. XVI.

VLtimum ad præſens genus maleficij, quo viri inficiuntur in tribus ſpeciebus. Notandum eſt primò de grauitate criminis, quò ad Maleficos ſagittarios, in ſeptem horrẽdis maleficijs. Nam primò ſacratiori die Dominicæ paſſionis, ſexta

De ſagittarijs Maleficis.

videlicet feria Paraſceues, vt fertur, infra miſſarum ſolemnia, habent ſacratiſſimam crucifixi imaginem, tela quaſi ad metam ſagittando. O quanta crudelitas & iniuria Saluatoris? Secundò licet ſub dubio vertitur, an aliam apoſtaſiam verbo, vltra illam apoſtaſiam operis habent cũ Dæmonibus inire, tamen quocunque modo fiat, maior contumelia nõ poteſt à Chriſtiano irrogari fidei: cùm certum ſit, ꝙ ſi infideles conſimilia perpetrarent, nullius forent efficaciæ: in nullo etiam tanto complacere aduerſario ſalutis opere poteſt. Vnde miſeri talis fidei Catholicæ veritatem, & efficaciam potius perpendere deberent: qua etiam de cauſa Deus huiuſmodi flagitia iuſtè permittit.

Sex fines cur Malefici tela in ligna crucis dirigant.

Tertiò, ꝙ tres aut quatuor iactus totidem tela habet infigere, & ex conſequenti tot ſecundum eundem numerum homines qualibet die poterit interimere. Quartò ꝙ ſic de præmiſſis certificantur à Dæmonibus: ꝙ tamen corporali viſu illum occidendum prius habent conſpicere, & cordis voluntatem, vbi ex integro illum ad interimendum flectunt, talis quocunque loco incluſus ſe tueri non poterit, quin tela emiſſa ferantur & per Diabolum ei infigantur.

Quintò, ꝙ ſub tali territudine ſagittam emittere valẽt, vt in caſum, quo denarium à capite per ſagittam deponere, abſque capitis læſione voluerint, hoc ipſum efficere valeant: ſimili modo & per bombardam quantumcunque magnam. Sextò, ꝙ ſuper hæc efficienda, homagium tale cum corporis & animæ perditione Diabolo præſtare habent: ſuper quibus aliqua geſta in medium producamus.

Intelligit de Eberhardo Barbato, primo Duce Vvirtenbergenſi. De Puncker, ſagittario Maleſico.

Nam princeps quidã Rheni, Barbatus cognominatus, eò ꝙ barbam nutriebat, cùm ante annos ſexaginta, adiunctis ſibi tetris Imperialibus, quoddã caſtrũ *Lend-nbrunnen* propter rapinas, quas Caſtrenſes inde faciebant, obſidẽdo circumualaſſet, habuit in ſuo Comitatu quendam huiuſmodi maleficum, *Puncker* nomine, qui in tantum Caſtrenſes moleſtabat, ꝙ vno dempto, omnes ſucceſſiuè ſagittis interimit: Talemque modum ſeruauit, vt cum quẽ intuitus fuiſſet, quocunque ſe diuertiſſet per emiſſam ſagittam lethaliter vulneraret, & occideret, taleſq; tractus quolibet die tres duntaxat in ſua poteſtate habebat, eò videlicet ꝙ tres ſagittas imagini Saluatoris infixerat. Cur autem Diabolus ternarium numerum præ alijs eligit, æſtimati poteſt,

test, ꝙ in abnegationem sanctissimæ trinitatis hoc efficiat. Illis autem tribus emissis tractibus, non nisi in sortem vt cæteri sagittas emittebat. Accidit demùm, vt cùm quidã ex castrensibus deridendo ad ipsum clamasset *Puncker* nónne circulum in porta pendentem illæsum permittes? & respondente illo ab extra nocturno tempore: non, sed ipsum die captionis castri auferã: hoc idem quod prædixit adimpleuit. Nam omnibus, vt præmissum est, dempto vno, interceptis, castrũ capitur: & ipse circulum domui suæ in *Rorbach* Vvormatiensis diœcesis appendit, & sic appensum in hodiernum diẽ cernitur: qui etiam post à rusticis, quibus plurimùm molestus erat, quodã sero cũ fossorijs eorum instrumentis occiditur, & in peccatis suis moritur. *Punckeri circulus in Rorbach.*

Fertur denique de ipso, ꝙ quidam de optimatibus, dum artis suæ experientiam certam capere voluisset, eidẽ proprium filiũ paruulum ad metam posuit, & pro signo super biretum pueri denarium, ipsíque mandauit, vt denarium sine bireto per sagittam amoueret. Cùm autem Maleficus id se facturum, sed cum difficultate, assereret, libentius abstinere, ne per Diabolũ seduceretur in sui interitum: verbis tamen principis inductus, sagittam vnam collari suo circa collum immisit, & alteram balistæ supponens, denariũ bireto pueri sine omni nocumento excussit. Quo viso, dum ille Maleficum interrogasset, cur sagittã collari imposuisset? respondit, Si deceptus, per Diabolum puerum occidissem, cùm me mori necesse fuisset, subitò cum sagitta altera vos transfixissem, vt vel sic mortem meam vindicassem. *Hoc vergit in ignominiam Vrthelmi Tell, Heluetiæ libertatis assertori, quasi quoque Magus fuisset.*

Et quidem licet diuina permissione mala huiusmodi in probationem & castigationem fidelium fieri sinit: ex aduerso tamen in confortationem & gloriam fidei potiora miracula clementia Saluatoris operatur.

Nam in diœcesi Cõstantiensi, prope castrũ *Hohem Zorn* ac Monasterium monialium, Ecclesia quædam iã de nouo cernitur constructa, in qua huiusmodi imago Saluatoris cum sagitta infixa, ac cruore effuso cernitur, cuius miraculi veritas tali ordine patuit. Miser enim quidam, dũ iuxta ordinem prænotatum, super tres aut quatuor tractus balistæ ad interitum aliorum à Diabolo certificari cuperet, in biuio quodam imaginem crucifixi sagitta petit, & modo quo vsque in præsens cernitur, transfixit: & dum cruor mi- *Imago Saluatoris cruorem mittit.*

taculosus etũperet, miser immobiliter diuina virtute gressu percussus figitur. Et vbi à prætereunte quodã, cur ibi fixus maneret interrogaretur, miser caput agitabat, brachijsque ac manibus, quibus balistam tenebat, ac toto corpore tremens nil respondere poterat: & alter hinc inde circumspiciens, dum imaginẽ crucifixi intuetetur, & sagittã cum cruore effuso speculatur. Pessime, inquit, nequam, imaginẽ Domini nostri transfixisti: & alios cõuocans, attendite, inquit, ne fugã capiat: dũ tamen vt præmissum est, se de loco mouere nõ poterat: ad castrũ cucurrit, & rẽ gestã narrauit, qui concitè descenduut, & miserũ in eodem loco persistẽtẽ reperiunt, & inquirentibus de casu, dũ crimẽ fassus fuisset, ex cõtactu publicæ iustitiæ de loco mouetur, & dignã pro commissis vltionem per miserabilem mortem recepit.

Magici sagittarij & sclopetarij in aulis principum fouentur.

Sed heu, quod cogitatu horribile existit, nec his humana peruersitas terretur, vt à similibus flagitijs se contineat. Nam in curijs optimatũ vndiq; vt fertur, tales sustentãtur de suis flagitijs publicè in contemptum fidei, & grauẽ offensionem Diuinæ maiestatis, & contumeliã nostri redemptoris, gloriari, & se iactari de talibus permittuntur.

Receptatores & fautores Maleficorum puniendos esse.

Vnde & tales vtique & receptatores, defensores, & fautores nedum Hæreticorum, sed Apostatarum à fide iudicãdi sunt, & pœnis plectendi subscriptis: & hoc est septimum. Nam primò ipso iure excommunicati sunt, & fauẽtes clerici, ab omni officio & beneficio deponuntur, & priuantur, nec ad illa restituuntur absque speciali Apostolicę sedis indulto. Item præfati receptatores, postquam fuerint publicati, si in excommunicatione steterint per annum animo pertinaci, velut Hæretici sunt condemnandi.

Quæ singula sic probãtur. Nam in Can. vt inquisitionis. §. prohibemus. libr. 6. tangitur de non impediendo directè vel indirectè processum, iudicium diœcesianorũ & inquisitorum in causis fidei: vbi tangitur prædicta pœna infligẽda post annum. Nam dicitur primò, Prohibemus districtius potestatibus, dominis temporalibus, & rectoribus, eorundem Officialibus, &c. si cui placet capitulum perlegat.

Deniq; quòd & ipsi Malefici, eorum receptatoribus, sint ipso iure excõmunicati, patet de ipsis hæreticis Maleficis in c. ad abolendam, in prin. & in Can. excommunicamus, primò. Et præsertim breuius in can. excommunicamus.

2. de

1.de hæreſi.vbi ſic dicitur:Excõmunicamus & anathematizamus vniuerſos hæreticos,catharos,paterinos, & infrà, & alios,quibuſcunq; nominibus cenſeãtur,&c.Et nota ſuper quibuſcunque nominibus de credentibus, aut & receptatoribus,& cæteris ſupradictis, habetur in c.excõmunicamus.1.§.credentes.vbi ſic dicitur:Credentes prętereà,receptatores,defenſores,& fautores taliũ excommunicationi decernimus ſubiacere, &c.& in cap.excõmuniçauimus.

Pœnæ irrogatæ de iure Canonico receptatoribus Maleficorum.

Tanguntur plures pœnæ, quas incurrunt infra annum cum ipſis clericis,vbi ſic dicitur: receptatores, fautores & defenſores, excommunicationi decernimus ſubiacere, vt poſtquam quilibet talium fuerit excommunicatione notatus,ſi ſatisfacere contempſerit,infra annum ex tunc ipſo iure ſit infamis, nec ad publica officia ſeu conſilia,nec eligẽdos aliquos ad huiuſmodi, nec ad teſtimonium admittantur,ſint etiam inteſtabiles, vt nec teſtandi liberam habeant facultatem, nec ad hæreditatis ſucceſſionẽ accedãt, nullus prætereà ipſis ſuper quocunque negotio reſpondere cogatur.Quòd ſi fortè Iudex extiterit,eius ſentẽtia nullam obtineat firmitatem,nec cauſæ aliquæ ad eius audientiam proferantur.Si fuerit Aduocatus, nullatenus eius patrociniũ admittatur:ſi tabellio, inſtrumenta confecta nullius ſint momenti; ſed cum auctore damnato damnentur, & in ſimilibus idem præcipimus obſeruari. Si verò clericus, fuerit, ab omni officio & beneficio deponatur, vt in quo grauior eſt culpa,maior exerceatur vindicta.Si qui tales,aut poſtquam ab Eccleſia fuerint denotati, euitare cõtempſerint, excommunicationis ſententia vſque ad ſatisfactionem idoneã percellantur.Sanè clerici non exhibeant huiuſmodi peſtilentibus eccleſiaſtica Sacramenta,nec eos Chriſtianæ præſumant tradere ſepulturæ, nec eleemoſynas aut oblationes eorum recipiant, alioquin ſuo priuentur officio,ad quod nequaquam reſtituantur abſque indulto ſedis Apoſtolicæ ſpeciali.

Sunt deniq; & aliæ pœnæ quamplures ſuper prædictos, etiam ſi non perſiſtant per annum animo pertinaci, ſuper eorũ videlicet filios & nepotes:quia ab Epiſcopo & Inquiſitore poſſunt priuari,ſeu priuatos denũciare dignitatibus, perſonatibus,& omnibus honoribus ac beneficijs eccleſiaſticis,& officijs publicis quibuſcunq;:iuxta Cano.vt commiſſi.

missi.§.priuandi.de hæret.lib.6.Intelligitur tamẽ si impœnitentes extiterint, vt in cap.statutum felici.eodem libr.& titu. Item ꝙ etiam ipsorum filij vsque ad secundam generationem,sunt priuati omni beneficio ecclesiastico,& officijs publicis, vt in cap.quæcunque.§.hæretici.eodem libr. Intelligendum tamen qui per paternam & non maternam lineam descenderent, & etiã de impœnitentibus,vt in illo c.statutum.Item quòd illis, supple credentibus,receptatoribus, defensoribus , & fautoribus eorum sit appellationis & proclamationis beneficium interdictum, patet in capit. vt inquisitionis : eodem libro. Vbi tamen Archidiaconus super capit.eod.intelligit,vt postquam per sententiam esse tales sunt declarati , tunc non possunt ante sententiam, si in aliquibus aggrauantur,seu indebitè fatigantur,appellare, plura alia possent deduci,sed ista sufficiant.

Iniusto bello an liceat Magorum opera vti.

Pro ampliori tamen præmissorum intelligentia, aliqua sunt discutiẽda.Primò, quid si princeps vel secularis potestas,iuxta prænotata gesta,ad deuastationẽ alicuius castri iusto bello aliquẽ huiusmodi Maleficum secum recipiat, & eius assistentia tyrannidem malorum compescat, nunquid totus exercitus vt fautores, & receptatores talium sunt iudicandi,& prædictis pœnis mulctandi? Respondendum videtur,quòd quia propter multitudinem rigor iustitiæ est temperandus, dist.40 cõstitueretur.Idcò licet principalis, & eius assessores,& consiliarij talia fouentes, omninò sint ipso iure pœnis præfatis innodati, vbi moniti ab eorũ ordinarijs non destiterint,cùm iam vt receptatores,fautores iudicãtur,vnde & ipsis pœnis subiiciuntur:reliquus tamen exercitus,cùm absque eorum consilio & fauore talia fiant, imò pro defensione Reipublicæ sua corpora exponere sunt parati, licet fortassis in factis Maleficis complacẽtiam habeant,tamen censuram illã excommunicationis euadunt, licet reatum illum in eorũ confessione agnoscere habeant, debita cautione accepta super omnimoda huiusmodi detestatione in perpetuum à confessore absolui,& quantũ in ipsis est,ab eorum finibus huiusmodi Maleficos expellere.

Si verò quæritur, à quibus possint præsidentes,vbi resipiscãt,absolui,an ab eorum ordinarijs, aut inquisitoribus. Respõdetur:vtiq; absolui possunt, & ab ordinarijs,ac alijs inquisitoribus si resipiscant.Habetur in cap.vt officium, in

princip.

princip.de hæresi.lib.6. vbi sic dicitur vt officium:& infrà, contra hæreticos,credentes, receptatores, fautores, & defensores eorum , nec non contra infamatos de hæresi vel suspectos,secundum sanctiones canonicas,hominum metu, diuino timore postposito procedatis.Si verò aliquis ex prædictis hæretica labe primitus abiurata, redire voluerit ad Ecclesiæ vnitatem, iuxta formam ecclesiasticæ absolutionis beneficium impendatis.

Quãdo Princeps dicatur resipiscere.

Sic denique instatur,quando dicetur, princeps vel alius resipiscere.Respondetur:quando Maleficum propter iniuriam creatori illatam puniendum tradit, vnde & vt ipsum à dominio tantummodò expellat,nõ est Malefici seu Hæretici manifestè deprehensi in hæretica prauitatẽ, vt suprà patebit pœna debita,& vt de præteritis doleat,& tales nũquam de cætero fouere, vti Catholicum decet principem firmiter in animo suo statuat.

An Iudicibus secularibus iure concedatur Hæreticos & Maleficos punire.

Quòd si quæritur,cui tradẽdus,& quo ordine puniẽdus, & an vt manifestè deprehẽsus in hæresi sit iudicandus.Ad primũ specialis tãgetur difficultas in principio tertiæ partis;an videlicet eorum punitio tantummodo ad Iudicem secularem & nõ ecclesiasticum pertineat. Manifestum est enim per c.vt inquisitionis.§.prohibemus , libr.6.q̃ potestatibus & dominis tẽporalibus interdicitur, ne de crimine hæresis quoquo modo iudicent absque Episcoporũ seu Inquisitorum , aut saltem alterius eorundem licentia.Sed quia ratio, quæ ibi assignatur circa Maleficos non videtur habere locum,quia dicitur ibi,q̃ ideo non debent iudicare,eò q̃ crimen hæresis est merè ecclesiasticum,Maleficorum autẽ crimen non videtur merè ecclesiasticũ,sed etiam ciuile,propter damna temporalia:quicquid autẽ sit, vt infrà patebit,licet Iudicis ecclesiastici sit cognoscere & iudicare,tamen Iudicis secularis est exequi & punire, vt patet extrà de hære,capit,ad abolendum,& cap.vrgentis,& cap. excommunicamus vtrique.Vnde & Iudex secularis si tradat talem Ordinario ad iudicandum , habet tamen per se eundẽ punire , postquam ab Episcopo sibi traditur aut relinquitur, vel etiam ex consensu Episcopi secularis Iudex vtrunque facere potest,scilicet iudicare & punire.

Maleficos non esse Hæreticos sed Apostatas.

Nec valet si dicatur, q̃ tales Malefici non sunt Hæretici,sed potius Apostatæ, quia cùm vtrumque cõtingat circa

ca fidem, tamen sicut hæreticus circa illam tantummodò dubitat,& hoc in toto vel in parte:ita & Apostatæ Malefici ratio etiam per se dictat.Cùm enim grauius est corrum pere fidem, per quem est animæ vita, quàm falsare pecuniam,per quam vitæ corporall subuenitur.Vnde si falsarij pecunię,vel alij malefactores,statim per seculares potesta tes iustè morti traduntur, multo magis tales hæretici & Apostatæ statim quãdo cõuincuntur possunt iustè occidi.

Fides est vita anima.

Vnde & per hæc est responsio ad secũdum, quo scilicet ordine,& à quo Iudice sit puniẽdus:sed clarius de illo tractabitur in tertia parte operis circa modos sententiandi, qualiter deprehensus manifestè in hæresi sit sententiãdus circa 8.& 12.modum, & super dubium, quid si pœniteret, an adhuc esset occidendus.

An hæreticus vel Maleficus conuersus occidendus sit.

Reuera enim,si hæreticus simplex relapsus quantũcunque pœniteat, est occidendus in ca.ad abolendam allegato,& hoc rationabiliter secundum Thomam:cum per hoc prouideatur bono communi:quia si hæretici reuersi sæpè reciperentur,vt in vita conseruarentur, & alijs temporalibus bonis, posset hoc esse in præiudicium salutis aliorum, tum quia si relaberentur alios inficerent:tum etiam,quia si sine pœna euaderent, alij securius in hæresim relaberẽtur: ex relapsu etiam ipsorum præsumitur de inconstantia eorum circa fidem,& ideò iustè occidendus.Quare & hîc dicere oportet,ꝙ si propter suspicionẽ solã inconstantiæ dictus ecclesiasticus Iudex relapsum habet tradere curiæ seculari ad occidendum,à fortiori igitur si non velit tradere Apostatã aut Maleficam quamcunque curiæ seculari propter pœnitentiam,& eius conuersionem,tamen relinquere habet talem & non impedire, cum Iudex secularis propter damna temporalia ipsorum Maleficum vult occidere secũdum leges:licèt ecclesiasticus Iudex prius habeat pœnitẽtem Maleficum absoluere ab excõmunicatione,quàm propter hæresim Maleficarũ incurrit: cum & hæreticus sit excommunicatus,iuxta ca.excommunicamus.1.& 2.& ad gremium Ecclesiæ recipere, vt spiritus saluus fiat, vt dicitur 11. q. 3. audi. Aliæ rationes assignantur inferius circa quæstionem primam tertiæ partis, sufficiant ista ad præsens: tantummodo aduertant animum rectores quàm dura & districta exigetur ab eis ratio à tremendo Iudice,

Iudicium durissimum ijs qui præsunt.

cùm

cùm reuera iudicium duriſſimum ijs qui præſunt, ac vbi tales in iniuriam creatoris viuere permittunt.

Sequitur de duobus alijs Maleficorum generibus: nam ad idem genus maleficij reducuntur & illi qui per incantationes & carmina ſacrilega arma quæcunque incantare ſciunt, vt eis nullo modo nocere valeant, vnde nec etiam vulnerari poſſunt, hi enim diuerſificantur: Nam aliqui ſunt qui cum prædictis ſagittarijs Maleficis concordant, in eo quod etiam circa imaginem crucifixi & cõtumelia ei illata, talia addiſcunt: Gratia exẽpli: qui vult vt non valeat læ-di in capite aliquo ferro aut ictu, habet caput imaginis auferre, qui circa collum, auferat collum, qui circa brachium auferat ſeu comminuat brachium, & ſit continenter. Interdum ſupra cingulum, aut infra interdum ex toto comminuunt. Et in huius ſignum vix inter decem imagines in bivio aut in campis repoſitas vna integra reperitur.

De Incãtatoribus armorum & telorum.

Cur toi imagines crucifixi reperiantur ruptæ.

Aliqui verò ſunt qui certa brachia ſecum deferunt, aliqui verbis interdum ſacris, aut etiam ignotis talia procurant: inter quæ hæc æſtimatur diuerſitas. Nam primi licet in contumeliam fidei circa dehoneſtationẽ imaginis Saluatoris cum præfatis Maleficis ſagittarijs concordant, vnde & veri apoſtatæ reputandi & iudicandi, vbi fuerint deprehenſi: alio tamen reſpectu ſagittariorum, nec etiam in malum proximi manifeſtum, prout in tuitionem proprij corporis ſupra cingulum vel infra, aut etiam totius corporis ſeruire videntur: ideò tanquam Hæretici pœnitentes & non relapſi vbi ſunt Malefici conuicti & penitent, ſunt iudicandi, & iuxta octauum modum pœnitendi, cum adiuratione & incluſione, vt in tertia parte operis tangetur.

Pro ſecũdis verò, qui per carmina arma incantare nitun-tur, & ſuper illa nudis plantis incedere & ſimilia exercere. (Incantatores enim dicuntur iuxta Iſidorum 8. Etym. qui artem aliquam verbis peragunt,) diſtinguendum, quia interdum incantationes fiunt per verba ſacra, aut per carmina ſcripta ſuper infirmos & hæ quidem incãtationes licitè fieri poſſunt ſeptem conditionibus ſeruatis, vt inferius patebit circa modos curãdi Maleficiatos infirmos. Incãtationes autẽ quæ fiunt ſuper arma per aliqua verba, aut vbi talia carmina ſcripta deferuntur, hoc Iudicibus attendendum quod ſibi ſunt nomina incognita. Item caracteres &

Incantatores ſunt, qui artẽ aliquã verbis peragunt.

ſignatu

ſignaturæ aliæ præter ſignaculũ crucis, tunc alia ſunt omnino refutanda & attendendi ſunt homines piè à talium crudelitate. Quòd ſi deſiſtere nollent, tunc tanquam leuiter ſuſpecti ſunt iudicandi: de quibus in ſecũdo modo ſententiandi inferius patebit. Non enim tunc carent ſcrupulo hæreticæ prauitatis: imo quia talia omnino opere & auxilio Dæmonum habent fieri, cuius, vt ſuprà patuit, qui auxilio vtitur, Apoſtata à fide iudicatur: licet etiam propter ignorantiam & emendationis gratiam, mitius quàm cum ſagittarijs Maleficis ſit agendum.

Quomodo incantationes & benedictiones ad nõ vulnerandũ ſunt probandæ.

Et quia plurimum commune cernitur apud clientes & mercatores ſecum deferre huiuſmodi carmina & benedictiones, quæ incantationis ſpeciem habere videntur, expedit omnino ſiue in foro pœnitentiæ per confeſſorẽ, ſiue in foro contentioſo per eccleſiaſticum Iudicem huiuſmodi eliminare; cum tacitum pactum propter verba ignota, & characteres ſignati cũ Dæmone initur, & Dæmon occultè ſe ingerit, & optata procurat, vt tandẽ ad peiora alliciat. Vnde vbi in foro cõtentioſo talis debet adiurare iuxta ſecundum modũ ſententiandi: vbi in foro conſcientiæ confeſſor debet carmina inſpicere, & ſi nolit omninò proiicere, debet tamẽ nomina ignota & caracteres delere, reliqua verò, vt Euangelica verba, & ſignacula crucis permittere.

Signacula crucis concedit auctor geſtanda ad prohibitionem vulnerum.

Super quibus omnibus, & præcipuè ſuper Maleficos ſagittarios notãdum, quia ſupra tactum eſt, an vt manifeſtè deprehenſi in hæretica prauitate iudicandi ſint, de qua materia etiam prius tactũ eſt in prima quæſtione primæ partis. Et quidem quòd ſic patet ibidem. Nam vt dicit Bernardus in glo. ordinaria in c. abolendam. §. præſenti. & ver. deprehenſi. Tribus modis de iure quis pro manifeſtè deprehenſo in hæretica prauitate habetur, puta facti euidentia, vt in ſimplici hæreſi, quando publicè prædicant hæreſim, ff. de ritu nup. palam. §. vlti. vel legitima probatione per teſtes, vel ex ſua confeſſione. Et eiuſdem Bern. gloſſ. in cap. excommunicamus, 2. ſuper verba deprehenſi publicè, ita quòd notorium ſit illis etiam, quia condemnati ſunt. Ad idem videtur facere ſuper cap. ſuper quibuſdam. extra de verbo. ſign. prout patuit in prima quæſtione primæ partis huius operis.

Ex quibus patet, quòd Malefici ſagittarij, ſimiliter & alij

lia arma incantantes, pro manifestè deprehensis in hæretica prauitate per aliquod pactum expressum cum Dæmone initum propter manifesta ipsorum opera, quæ nō nisi diabolica virtute fieri possunt, habendi sunt.

Patet & secundò, quia eorum fautores, receptatores, & defensores, vt manifestè tales pro talibus habendi sunt, & pœnis præscriptis manifestè subiacere, ita quòd non iam sub dubio, aut tanquam suspecti reptatores, leui aut graui, vel violenta suspicione iudicandi, prout plures alij existere possunt. Vnde & semper grauissimè contra fidem delinquunt, & semper mala morte à Deo percutiuntur.

Exēplum pœnæ iniustè meuentis bellum

Nam vt fertur quidam princeps, cùm consimiles foueret Maleficos, & cum his quandam ciuitatem in certis negotijs indebitè aggrauaret, dum hoc sibi à quodam familiari obiiceretur, ille omni timore Dei postposito respondit: Det Deus, quòd in hoc loco moriar, si iniustè à me illi aggrauentur. Ad quæ verba subitò diuina vltio subsecuta, subitanea morte expirauit, reuera in vindictam nō tam iniustæ aggrauationis, quantum & fautoriæ hæresis.

Patet & tertiò, quòd Prælati quicunque & Rectores, vbi huiusmodi flagitijs, & eorum auctoribus & fautoribus, iuxta omnem possibilitatem non resistunt, etiam tanquam manifesti fautores, & quòd præscriptis pœnis manifestè subiacere debeant iudicantur.

MODI TOLLENDI ET CVRANDI maleficia.

QVÆSTIO SECVNDA PRINCIPALIS, Secundæ partis præmittendo difficultatem.

Solùm Dæmonum auxilio tolli maleficia

VTrùm licitum sit maleficia per alia maleficia, vel per aliqua illicita tollere. Et arguitur quòd non: Quia vti auxilio Dæmonum non est licitum, vt suprà patuit in 2. senten. dist. octaua, à Doctoribus communiter determinatur: quia videlicet est apostasia à fide. Et quidem quòd sine auxilio Dæmone non possit dissolui: Probatur, quia aut dissoluitur humano artificio, aut diabolica, aut diuina potētia. Non primum: quia inferior potestas nō potest in-

fringere ſuperiorem, cùm nihil agat vltra ſuam virtutem. Non etiam diuina, quia hoc eſſet opus miraculoſum & cũ illa Deus ad ſuum nutum operatur,& nõ ad inſtantiam hominum. Sicut & Chriſtus matri petenti miraculum de ſubuentione neceſſitatis vini: vt Doctores exponũt, quòd hoc miraculum conuerſionis deſiderabat: Chriſtus reſpondit: Quid mihi & tibi mulier, ſcilicet commune, in opere miraculoſo? Apparet etiam, quòd rariſſimè liberantur, quantumcunque diuinum auxilium, & ſuffragia ſanctorum implorent: Ergo non niſi auxilio Dæmonũ liberari poſſunt: quòd tamen non eſt licitum quærere.

Præterea hoc quod communiter tolleratur, in vſu practicatur, licet ſit illicitum, ſed hoc communiter practicatur, q̃ tales maleficiati currunt ad mulierculas ſuperſtioſas, à quibus ſæpiſſimè liberantur,& non per ſacerdotes, aut exorciſtas. Ergo practica oſtẽdit, quòd auxilio Dæmonũ maleficia tollũtur, cuius tamẽ auxiliũ quærere cùm ſit illicitũ, etiam non eſt licitũ maleficia tollere, ſed patienter ſufferre.

Præterea ſecundum Thomam & Bonauenturam, in 4. diſt. 34. de impedimento maleficiati, maleficium eſt ita perpetuum, quod non poteſt habere humanum remedium. Quia ſi haberet remedium, non eſt homini notum vel licitum. In quibus verbis dant intelligere, quòd ſit quaſi infirmitas incurabilis, & perpetuò inhærens. Vnde ſubdunt, licet Deus præſtare poſſit remedium Dęmonem cogendo, & Dæmon deſiſtendo ille curaretur, tamen curatio non erit humana. Ergo niſi Deus diſſoluerit, per ſe non eſt licitum eius diſſolutionem quocunque modo quærere.

Maleficium manet perpetuò.

Præterea in eadem diſt. & quæſt. dicunt, quòd etiam per aliud maleficium adhibere remedium eſt illicitum. Vnde dicunt,& ſi poſſet per aliud maleficium adhiberi remediũ, nihilominus reputaretur perpetuum, licet amoueretur maleficium. Quia nullo modo eſt licitum, per maleficium inuocare Dæmonis auxilium.

Exorciſmi Eccleſiæ quando conducant.

Præterea exorciſmi Eccleſiæ non valẽt ad reprimendũ Dęmones ſemper, quò ad omnes moleſtias corporales: hoc Dei iudicio exigente: ſemper tamen valent contra illas Dęmonum infeſtationes, contra quas principaliter ſunt inſtitutæ, ſicut contra obſeſſos, vel circa pueros exorcizandos.

Præterea non oportet, quòd ſi propter peccatũ Diabolo

ſit

sit potestas in aliquem data cessante peccato cessat potestas. Quia interdum cessante culpa, remanent peccata. Ex quibus verbis videntur præfati duo Doctores sentire, quòd nõ sit licitũ maleficia tollere, sed pmittere illa, sicut permittitur Domino Deo, qui illa tollere potest ad suũ placitũ.

Deus & Natura nec abundant in superfluis nec deficiunt in necessarijs.

In contrarium est, quòd sicut Deus & natura non abundant in superfluis, ita non deficiunt in necessarijs: quare & necessariò fidelibus contra huiusmodi insultus Dæmonum sunt data non solùm remedia præseruatiua (de quibus in principio huius secundæ partis tactũ est,) verùm etiã remedia curatiua, cùm aliàs nõ sufficienter fidelibus à Deo prouisũ esset, & opera Diaboli videtur fortiora operibus Dei.

Præterea glossa super illud Iob 61. Non est potestas super terram, &c. dicit omnia humana superat: & si meritis sanctorum subiacet. Vnde & meritis sanctorum virorum in hac vita subiacent.

Maleficia sanctorum meritis subiacent Non est Angelus pũ mente potentior.

Præterea S. Aug. de morib. Ecclesiæ: nõ est Angelus, cùm inhæremus Deo, mente nostra potentiot. Nam si potestas virtus est in hoc mundo, toto mundo sublimior est mens Deo inhærens. Vnde ex talibus dissolui possunt opera Diaboli. Responsio. Hæ sunt duæ solennes opiniones sibi inuicem, vt videtur, contrariantes.

Sunt enim quidam Theologi & Canonistæ inuicem concordantes, quod licitum est maleficia tollere, etiam per opera superstitiosa & vana. Et huius opinionis sunt Scotus, Hostien. & Goffre. & communiter õnes Canonistæ. Aliorum Theologorum opinio, & præcipuè antiquorum, & quorundam Modernorum, vt Thomæ, Bonauẽturæ, Alberti, Petri de Palude, & aliorum multorum, quòd nullo modo sint facien da mala vt eueniant bona, & quòd potius homo mori debet, quàm in talia consentire, vt scilicet per opera superstitiosa & vana liberaretur.

Sed quia vnica distinctione poterunt eorum dicta concordari, videndę sunt eorũ priùs sentẽtię. Nã Scotus in suo 4. dist. 34. de impedimento maleficiali, siue de frigidis & maleficiatis, reputat fatuitatẽ, asserere q̃ etiã per vana & superstitiosa non debeant maleficia tolli, dicit enim, nec in hoc est infidelitas aliqua, quia destruens non assentit operibus Diaboli, sed credit eum posse & velle fatigare, dum durat tale signũ, quia ex pacto nõ assistit ad hoc, nisi dum

Ex quibus signis dignoscãtur Maleficæ.

illud durat. Et sic destructio illius signi, imponet finem tali vexationi: Vnde & dicit, quòd est meritorium opera Diaboli delere. Et quia loquitur de signis, ponamus exemplũ.

Sunt quędam mulieres, quę tali signo notant Maleficas, vt si vacca vbertate lactis ex maleficio priuatur, tunc vrceũ lactis super ignem appendunt, & certis verbis superstitiosis insistendo vrceum cum baculo percutiunt: & licet flasculum mulier percutiat, tamen omnia verbera Diabolus ad dorsum Maleficæ defert: per quæ sic Diabolus cum Malefica fatigatur. Facit tamen illa Diabolus vt percutiẽtẽ Catholicam ad peiora alliceat: vnde periculosum non existit, aliàs non videretur opinio tanti Doctoris habere difficultatem: possunt & alia exempla adduci.

Maleficia relegantur ad Medicos.

Hostiensis ad idem in summa copiosa de frigidis & malef. & tit. de impotentia communi in gl. super c. literæ. §. mulierem autem. dicit, quòd in hoc defectu recurrendum est ad remedia medicorum. Et licet quædam remedia contra hæc scripta vana seu superstitiosa videantur: tamen cuilibet auctori in sua arte credendum est. Sed & satis tollerare potest Ecclesia retundere vana vanis.

Vbertinus denique in suo quarto præfata distinctione ijs vtitur verbis. Possunt maleficia aut per orationes, aut per artem per quam facta sunt destrui.

Ad idem Goffre. in summa sub eod. titu. Maleficium nõ potest solui semper per illum qui fecit, vel quia est mortuus, vel quia nescit delere ipsum, vel quia maleficium est perditum: Si autem sciretur, licitè posset soluere. Et loquitur contra illos, qui dicebant, quòd per maleficia non posset copulæ carnali præstari impedimentũ: eò quòd nullum tale esset perpetuum, vnde non dirimeret matrimonium iam contractum.

Prętereà illi, qui fuerunt moti asserere, quòd nullum maleficium sit perpetuum, mouebantur his rationibus, quia putabãt omne maleficiũ posse moueri, vel per aliud maleficiũ, vel per exorcismos Ecclesiæ, qui sunt ordinati ad reprimẽdũ vim Dæmonũ, vel p veram pœnitẽtiã, cùm Diabolus non habeat potestatem nisi super peccatores. Vnde quò ad primũ cõcordabãt cũ opinione aliorũ, quòd ad minus per superstitiosa possint tolli. Cõtrariæ autem opinionis est S. Th. in suo 4. præfata dist. siç inquiẽtis: Quòd si maleficium non

non possit reuocari nisi per aliquid illicitum, vt per Dæmonis auxilium, vel huius: etiamsi sciretur posse sic reuocari, nihilominus perpetuum iudicatur: quia remedium non est licitum.

Ad idem Bonauentura, Petrus, Albertus, & communiter omnes Theologi: vbi cùm breuiter tangunt Dæmonis auxilium tacitè vel expressè inuocandum, videntur sentire, quòd per nihil aliud nisi per licitos exorcismos, vel per veram pœnitentiam, vt in Can. Si per sortiarias, allegatur, tãgitur, remoueri debeant, moti, vt apparet, rationibus in principio quæstionis annotatis.

De maleficio tollendo concordatæ opiniones.

Et quia tantos Doctores in eorum dictis, quantum possibile est expedit concordare, & hoc vnica distinctione fieri potest: ideò notandum, quòd maleficium aut tollitur per alium Maleficum simul, & per aliud maleficium: aut tollitur non quidem per Maleficum, sed per maleficiales ritus & illicitos. Et hoc iterum dupliciter: Quia vel per illicitos & vanos ritus insimul, vel per vanos & non illicitos.

Primum remedium est omninò illicitum, tam ex parte auctoris, quàm & ipsius remedij. Sed tamen quia fit dupliciter, quia aut cum nocumento illius qui maleficium intulit, aut sine nocumento, fit tamen per maleficiales ritus & illicitos, tunc cõprehenditur sub secundo modo, videlicet, vbi maleficium tollitur, non per Maleficum alium, sed per maleficiales ritus & illicitos, tunc iterum illicitum iudicatur, licèt non tantùm sicut primum.

Vnde summariè dicere possumus, quòd per tria & tribus modis remedium redditur illicitum, quando scilicet tollitur per Maleficum alium, & per maleficia alia, videlicet virtute Dæmonis alicuius. Secundò, quando non per Maleficum, sed honestam personam tollitur, sic tamen, quòd superstitiosis remedijs maleficium, quod vni personæ aufertur, alteri infertur, & hoc iterum illicitum. Tertiò, quando aufertur sine eo quòd alteri infertur, vtitur tamen Dæmonum inuocatione expressa vel tacita, tunc iterum illicitũ.

Et secũdũ hos modos dicit à Theologis, ꝙ potius mors sit præeligẽda, quàm in talia consentire: Alijs verò duobus modis vltimis tollere maleficium potest esse vel licitũ, vel non vanũ, sceũdũ Canonistas: & quod tolerari possunt, vbi remedia Ecclesiæ prius attentata sunt, vt sunt cũ exorcismi

Eccleſiæ, ſuffragia ſanctorum implorata, aut vera pœnitẽtia nihil effeciſſent. Et vt clarior habeatur intellectus de ſingulis ſunt aliqua geſta & acta per nos reperta recitanda.

De Epiſcopo maleficiato à concubina ſua

Romæ tempore Nicolai Papę, Epiſcopus quidam ex Alemaniæ partibus certa expediturus negotia aduenerat, cuius nomen occultare ordo charitatis poſtulat, licet iam vniuerſæ carnis debitum perſoluerit. Hic quandam iuuenculam adamando, & ipſam ad ſuam diœceſim deſtinare, cum duobus famulis ac rebus alijs, & clenodijs diſpoſuiſſet, iuuencula auiditate fœminea, ſuper clenodia quę pretioſa erant decepta, modum excogitare cœpit, vt ea in itinere exiſtẽte, Epiſcopus maleficijs interiret, iãq; habebat in ſua clenodia poſſeſſione. Et ecce ſequẽti nocte Epiſcopus ſubitò infirmabatur: & ne fortaſſis veneno intoxicatus eſſet, à medicis percũctatur, & à famulis dolẽter dubitatur: tã ingẽs enim calor inerat pectori, vt non niſi gargariſmis per aquã frigidam continuè haberet refocillari. Tertia igitur die cùm iã nulla ſpes vitæ haberetur, vetula quædam ingreſſum ad Epiſcopum inſtanter petijt, & quòd cauſa ſuæ ſanitatis adueniſſet, aperuit. Ingreſſa igitur Epiſcopum alloquit, & ſanitatẽ promittit, dũmodò ſuis acquieſcere ſuaſionib⁹ velit. Epiſcopus verò quidnã foret, cui acquieſcere p recuperãda ſanitate, quàm ſummè affectabat, vbi inquirit,

Pontifex diſpenſat ſuper maleficio, maleficio pellẽdo.

vetula reſpõdit: Ecce hæc infirmitas maleficio vobis accidit, & nõ niſi per aliud maleficium liberari poteritis, vt videlicet ipſa Malefica, quę vobis intulit, moriatur, & eadẽ veſtra infirmitate inficiatur. Stupefactus Epiſcopus, & quòd alio modo liberari non poſſet vbi perſenſit, nil tamẽ temerè volens agere, Papam conſulere per ſupplicationẽ decreuit. At Pontifex cùm eum tenerrimè diligeret, & quòd nõ niſi per mortem Maleficæ liberari poſſet, cùm didiciſſet, annuit, vt inter duo mala minus permitteretur, & ſuper hoc ſupplicationẽ ſignauit. Vnde denuò vetula accerſita, & quo modo tam ipſe, quàm ſummus Pontifex in mortẽ Maleficæ cõſẽtirent, dũmodò priſtinę ſanitati reſtitueretur, diſſeruit: ſicq; quòd vetula abſceſſit, & quòd ſequẽti nocte liberaretur promiſit. Et ecce circa medium noctis, vbi ſe ſanum & ab omni infirmitate liberandũ perſenſiſſet, nuncio miſſo, quidnam de iuuencula foret, perſcrutatur: & ecce aderat, quæ ipſam circa mediam noctem in latere matris dormiẽtem

tem infirmatam fuisse subitò affirmabat. Qua in re dabatur intelligi, ꝙ eadem hora & momẽto infirmitas Episcopum relinquendo, Maleficam iuuenculam per aliam Maleficam vetulam inuasit, & sic spiritus malignus à læsione Episcopi cessando, ipsum sanitati per accidens restituere videbatur: cùm tamen propriè sanitatem non immittebat, quã tamen occupare Deo permittente poterat, & propter pactum cũ Malefica altera initum, quæ fortunę alterius inuidebat, ipse Dæmon magistrã iuuenculã infitiare habebat. Et benè æstimari potest, illa duo maleficia non per vnum Dæmonẽ duabus personis, sed à duobus Dæmonibus duabus Maleficis seruientibus, fuisse inflicta, ne in isto Dęmones sibi inuicem contrarientur, cùm semper in perditionẽ animarũ quàm summè & cõcorditer affectant, singula operẽtur. Episcopus denique cùm pietatis causa ipsam visitare proponeret, cameram ingrediens, horribilibus maledictionibus susceptus fuit; exclamando: Tu cum tua, quæ te talia docuit, & te liberauit, maledicamini in æternũ. Et Episcopus emollire eius animum ad pœnitentiam, & ꝙ omnem offensam ei remisisset vbi tentabat, illa vultum auertendo, clamabat: Exeas maledicte, hic nulla spes veniæ; sed animã meam omnibus Dæmonibus commendo, & miserabiliter interijt: & Episcopus cum gaudio ad propria remeauit.

Malefica Maleficam necat.

Sanè nõ Episcopali gaudio.

Vbi etiam notandum, ꝙ quia priuilegium vnius non facit legem communem, ideò dispensatio Papæ in hoc casu non arguit omnibus sic licere.

Ad idem refert Nider in suo Formicario, dicit enim Modus tollendi maleficium, aut se vindicandi in maleficio talis practicatur interdũ modus. Venit enim aliquis læsus in se vel in suis, ad Maleficã sciscitans scire malefactorẽ, tunc Malefica plũbum liquefactũ aliquoties fundebat in aqua, quousque opere Dæmonis in plũbo imago aliqua videretur. Qua visa, Malefica quęsiuit ab explorãte, in qua parte vis lędi Maleficũ tuum, & in eodẽ vulnere eum agnoscere? cumq; explorator locum eligeret, statim Malefica in eadẽ parte imaginis, quæ in plumbo relucebat fixuram vel vulnus per cultrum posuit, & locum, vbi reũ inueniret, indicauit, nomen tamen nullatenus manifestauit, sed experientia teste Maleficus per omnia lædi reperiebatur, sicut sua imago plumbea demonstrabat. Hæc inquam remedia, & similia

Aliud signum dignoscendi maleficium.

similia iudicantur illicita, quamuis humana fragilitas sub spe veniæ consequendæ à Deo, sæpius his inuoluitur, plus æstuans pro sanitate corporis quàm animæ.

De Maleficis, ex pacto cum Dæmonibus maleficia tollentes.

Secundum verò remedium, de ipsis Maleficis, maleficia dissoluentes sub expresso pacto cum Dæmone inito, absq; nocumento personæ, & quidem de eis quid agendũ sit, & qualiter cognoscuntur, infrà se in sexdecimo modo sentẽtiandi patebit. Hæ enim quàm plures existunt, & semper infra vnum aut duo miliaria Teutonicalia reperiuntur, in quo spatio, quicquid aliæ Maleficæ lædũt, hoc illæ curare videntur: Quas etiam curationes aliquæ simpliciter; quò ad omne tempus: aliquæ verò tantùm à proxima angaria læsos maleficijs curare se iactitãt: aliquæ verò non nisi in consensum Maleficæ quæ maleficiũ intulit, curare possunt.

Maleficæ ijs quos curant, etiam sacras peregrinationes iniungunt.

Et hæ notantur super expressum pactum cum Dæmone initum, propter hoc q; occultá manifestare solent illis qui causá sanitatis recuperandæ ipsas accedunt: Ipsis enim causas suæ calamitatis subitò manifestant, dicentes, q; propter rixas cum vicina, vel alia muliere, aut viro habitas, læsa fuerit in se vel in suis attinentibus. Quæ etiam ad occultãdum sua flagitia, interdum peregrinationes vel alia pietatis opera iniungunt. Quas quidem accedere pro recuperãda sanitate, tantò pernitiosius existit, quantò præ illis, qui solùm per pactum tacitum curare videntur, in contumeliã fidei amplius delinquunt.

Consulentes Maleficos de sanitate accersunt sibi mortem.

Hi enim dum ex vna parte sanitatem corporalem Deo præponunt, ex altera parte sibiipsis in vindictam criminis vitam Deo percutiente abreuiant. Sic enim in Saül diuina fæuit vltio, cùm primò Magos & Ariolos abstulisset de terra, posteà consuluit: vnde & in bello occisus cum filijs fuit, 1. Reg. 28. & culpa tangitur, 1. Paralip. 10. Propter hoc etiam Ochosias infirmus mori habuit. 4. Reg. 1.

Tales etiam visitatores Maleficarum sunt infames: vnde nec ad accusationem debẽt admitti, secundo quæstionum, octauo. Quisquis nec, &c. Item tales secũdùm leges debẽt pœna capitis plecti, vt in prima quæstione optimis tactũ est.

Exorcismi olim irriti.

Sed heu Domine Deus, cùm omnia iudicia tua iusta sint, quis liberabit pauperes maleficiatos, & in continuis doloribus eiulantes, peccatis nostris exigẽtibus, inimicus nimis prævaluit, vbi sunt qui licitis exorcismis illa opera Diaboli dissoluere

dissoluere valeant? Hoc vnicum ergo supereſſe videtur remedium, vt Iudices eorum insultus ad minus refrenẽt variis pœnis auctrices Maleficas castigando: vnde & infirmis facultas visitandi Maleficas amputabitur. Sed heu nemo percipit corde, omnes quæ sua, non quæ Iesu Christi sunt quærentes.

Telonium impositum consulentibus Maleficam.

Illa enim Malefica in *Richshofen* de qua suprà mentio facta est, adeò assiduis frequentabatur pro recuperanda sanitate maleficiatis, quòd Comes castri Telonei lucrũ habere voluit, ita quòd quilibet maleficiatus in se, vel in sibi attinentibus, denarium vnum introitu portæ soluere habebat. Vnde & magnum exinde se habuisse prouentum asseruit.

Exemplum concursus maleficiatorum ad Maleficũ.

Teste etiam experiẽtia didicimus plurimas tales Maleficas per diœcesim Constantiensem existere: non ꝙ ipsa præ alijs diœcesibus sit infecta, cùm hoc genus infidiæ serpat per omnes diœceses, & heu totum mundum infeciſſe videtur: sed quia ipsa diœcesis amplius elaborata fuit: Et quidam *Hengſt* nomine repertus, qui maiorem concursum & quotidianum à maleficiatis pauperculis habere cernitur: quem etiam concursum sic oculis nostris perspeximus in villa quadam *Eningen*: quod sine dubio ad quæcunque loca Beatissimę virginis, siue Aquisgrani siue ad Eremitas tãtus pauperum concursus non existit, sicut ad eũdem superstitiosum hominem. Nam hyemali & frigidissimo tempore, dum præ abundantia niuium omnis via regia & publica obstruitur, adhuc à circumiacẽtibus terris ad duo vel tria milliaria, cum magnis hominũ fatigationibus frequentatur, quibusdã remedia percipientibus, alijs verò minimè: vt reor ꝙ non æquè omnia maleficia dissolui propter varia, vt suprà tactum est, obstacula possunt. Et hi quidem sub expressa Dæmonum inuocatione maleficia dissoluẽtes, quò ad secundum remedium illicitum, non tamen sicut primũ.

Remedia superstitionibus constantia cõtra maleficia.

Tertium verò remedium, quod quibusdam cęremonijs superstitiosis practicatur: non tamen in nocumentum alicuius personæ, aut per manifestos Maleficos agitatur, experientia teste per hunc modum.

In ciuitate Spirensi mercator quidam forensis hunc casum sibi accidisse proposuit. In partibus, inquit, Sueuiæ, in castro quodam nobilium me degente quadã die dũ pera-

cto, prandio, associatus duobus domicellis, solarij causa super pratum incederem, quædam mulier obuiando, dum à remotis adhuc incederet, & à duobus domicellis agnita fuisset, vnus eorum ad me hæc verba protulit, munias te citò signo crucis, & similiter ad idem alius ab alio latere hortabatur. At ego causam huius timoris inquirens, respõderunt. En peior Malefica totius prouinciæ iam nobis obuiã fit, ipsa enim solo visu maleficare homines nouit. Tũc ego stomachando, nunquam tales timuisse me iactitabã: ecce vix verba compleui, & me grauiter in pede sinistrõ læsum persensi, ita vt sine graui dolore de loco figere pedem non potui aut gressum: vnde & alij concitò è castro per nuncium mihi equum destinandum ad illud reducunt, doloribus autem per triduum augmentatis.

Etiam non timentes Maleficas maleficiuntur.

Præfati incolæ, intelligentes maleficio me infectum, quendam rusticum ad spatium vnius milliaris accedunt, & casum proponunt, quem nouerant per artem quandam maleficia tollere. Qui concitò veniens, & pedẽ prospicies, si, inquit, ex vobis contigit naturali defectu, experimẽtum capiam, & si quidem ex maleficio accidit, cum Dei adiutorio curabo, sin autem remedijs naturalibus opus erit insistere. At ego: Si absque superstitione & cum Dei adiutorio cutari potero, libẽs acceptabo: quoniam cum Dæmone nihil commune habere volo, nec eius adiutorium affecto. Ad idem & ipse villanus respondit, se non velle nisi licita remedia, & cum Dei adiutorio adhibere & curare, dummodò experientia didicisset, hoc per maleficium mihi contigisse: ad quæ duo assensi: Ille plumbum, vt supra de alia malefica tactum est, liquefactum in cochleari ferreo supra pedem tenuit, & in scutella aqua plenam fudit, & subitò diuersarum rerum species proruperunt, ac si spinæ, vel pili, aut ossa & similia fuissent intromissa. Iam, inquit, video, q infirmitas hæc non ex naturali defectu, sed maleficio vobis contigit. At ego, quomodo talia ex plumbo liquefacto scire posset, dum inquirerem. Ecce, septem sunt metalla, ex septem Planetis, & quia Saturnus dominatur plumbo, eius proprietas est, vt si plumbum super maleficium aliquod fusum fuerit, per suum influxum maleficium demonstrabit: & benè, inquit, actum est, vt citò remedium adhibeatur, quod tot diebus vos visitare habeo, quot sub maleficio stetistis.

Qua de causa plumbum liquefactum, quod supra maleficiatum adhibetur prodat maleficium.

ſtetiſtis. Et interroganti quot dies elapſi fuiſſent, iam triduo faſſus ſum : Vnde & ipſe ſingulis diebus per triduum me viſitando,& pedem inſpiciendo ſolùm & tangendo, & cuncta verba penes ſe ruminando integræ ſanitati fugato maleficio me reſtituit.

Hic certè modus actorem nō monſtrat Maleficum, ſed modum ſuperſtitioſum. In eo enim quod Dei adiutorio & non opere Diaboli ſanitatem promiſit, & hoc, q̄ Saturni influxum ſuper plumbum tanquam ex eius dominio cauſatum,allegauit,irreprehēſibilis extitit, & potius commēdandus fuit. Sed qua virtute maleficium fugatur,& ſpecies rerum in plūbo cauſauit,ſub dubio relinquitur. Nam cum maleficium nulla virtute naturali poſſit amoueri,licet mitigari valeat, vt inferius de obſeſſorum remedijs patebit, potius videtur q̄ per aliquod pactum, ad minus tacitum, cum Dæmone initū,hoc practicauerit. Et dicitur hoc pactum tacitum, quando ad minus auctor tacitè in aſſiſtentiam Diaboli conſentit. Per quē modum innumera ſuperſtitioſa opera practicantur:licet differēter quo ad diuinam offenſam, cùm in vno opere maior ſit creatoris offenſa quàm in altero. In eo enim quod de ſanitate procuranda certus fuit,& in eo, quod tot diebus quot ſub infirmitate extiterat,ipſum viſitare habuit, nec aliquibus medicaminibus naturalibus vſus fuit,& tamen iuxta præmiſſa ęgrotum ſanitati reſtituit, non tam ſuſpectus, quàm vt manifeſtè deprehenſus,ad minus licet non ſuper expreſſum initum cum Dæmone pactum,tamen iudicatur, & tanquam pro conuicto haberi,& pœnis ad minus in ſecundo modo ſententiandi infrà contentis, ſed puniri debet cum adiuratione ſolenni:niſi leges, quæ in contrarium ſentire videntur,ipſum ſuſtentarent:in quo caſu q̄ ordinariū ſit faciendum,in ſolutione argumentorum patebit poſteà.

Quid ſignificet pactum tacitum.

Quartum verò remediū tollerandū, & de quo Canoniſtæ ad minus intendunt cū certis Theologis, dicitur vanū tantùm:& pręciſè:puta,quia ſolùm ſuperſtitioſum,& non ſub aliquo pacto expreſſo,vel tacito,ex intentione & proposito practicantis operatū.Et dico ad minus : quia fortaſſis ſi velint etiam tertium remedium huic quarto adiungere, potiùs videntur nobis eorum aſſertioni cedere, quàm contentionibus deſeruire:Et hoc quidem remediū vanum ſupe-

Vanum remedium tollerātur.

ſuperius exemplificatum de mulieribus quæ vrceolum ſuper ignem poſitum percutiunt, in finem, vt erat Maleficæ quæ vaccam vbertate lactis priuauit verberetur, licèt fortaſſis talia in nomine Diaboli facere habebant aut fortaſſis ſine eius expreſſione.

Ad idem poſſunt & alia earũ geſta adduci. Nã interdũ vbi vaccas huiuſmodi læſas ad paſcua emittere volũt, explorare etiã ipſam Maleficã nituntur, tunc braccã viri, vel aliud immundum ſuper caput, aut dorſum vaccæ ponẽtes: & hoc potiùs feſtiuis diebus & ſacratioribus ipſam vaccã cum baculo fortaſſis iterum ſub tali, vt ſuprà expreſſione percutiendo expellunt, & tunc vacca recto tramite ad domum Maleficæ properat, & cornua in eius oſtium vibrat cum magno eiulatu, continuò pulſando: & hæc vtiq; Diabolus in vacca operatur tãdiu, ꝙ per alia maleficia ſedatur.

Bracca viri, cornibus vaccæ maleficiatæ impoſita, prodit Maleficam.

Reuera & ſecũdùm præfatos Doctores talia ſunt tollerãda, non tamen meritoria vt quidam aſſerere conantur exiſtunt. Cùm enim iuxta Apoſtolum omnia quæ in verbo aut opere facimus, in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti facere præcipimur: licet ibi non ſit expreſſa Dæmonis inuocatio, & tamen eius nominis expreſſio: & iterum licet ibi non ſit intẽtio per actum aliquod tacitũ vel expreſſum talia facere, quia fortaſſis dicet, volo hoc facere ſiue Diabolus intromittat ſe, ſiue non, ipſa temeritas qua diuinum timorem poſtponit, Deũ offendit, vnde & Diabolo poteſtatẽ talia faciendi permittit. Inducendi ergo tales ſunt ad pœnitentiã, & hortandi, vt potius deſiſtant, & ad remedia infra ſcripta, vt ſuperius etiam in parte tacta, per vſum videlicet aquæ benedictæ & ſalis exorcizat, &c. recurrant.

Inteſtinis cadauerum inteſtina Maleficarum affiguntur.

Simili modo iudicandum de illis, quibus, dum aliquod iumentum maleficio interimitur, & explorare Maleficum, aut etiam ſi naturali defectu vel maleficio ſit interemptũ, vbi nituntur ad loca, vbi cadauera beſtiarum exorcizãtur properant, & inteſtina cadaueris ſuper terram trahendo vſque ad domum deferunt non autem intrò domum per oſtium ſuper, ſed ſub limine domus ad coquinam trahunt, & igne facto ſuper cratem inteſtina ponunt, & tunc vt ex relatu talia practicatum ſæpiſſimè informati ſumus, ſicut inteſtina calefiũt & ardẽt, ita inteſtina Maleficæ calore & doloribus crucientur; aduertunt ergo exploratores, vt

oſtium

ostium domus optimè sit obstrusum, eò q̃ præ doloribus Malefica ad introitum habebit carbonem de igne auferre, & tunc omnis cruciatus effugatur. Refertum denique sæpius nouimus, vbi introitum habere non poterant ex tunc densissimis tenebris domũ intus & extra vallabãt, cũ commotione tam horribili & strepitu, vt ex ruina domus omnes se tandem interimi putarent, nisi ostium aperiretur.

Puerorũ perunctí calcei indicant Maleficas.

Ad idem etiam certa experimenta reducuntur. Nã certi volentes è multitudine mulierum in Ecclesia existentium experiri Maleficas, quæ etiã sine eorum cõsensu Ecclesiam diuinis peractis exirę non valeãt, tali experimẽto insistũt. Nã die Dominica Sotularia iuuenũ assungia, seu pinguedine porci, vt moris est, pro restauratione fieri, perungunt, & sic vbi Ecclesiam intrant, tandiu Maleficæ exire Ecclesiam non poterunt quò ad vsque exploratores aut exeunt aut illis licentiã sub expressione, vt supra exeũdi cõcedant.

Simile fit etiam per certa verba, quæ annotare non expedit, ne quis per Diabolum seducatur. Nam nec Iudices aut Præsidentes his infallibilem fidem aut opinionem accommodare debent, nisi talis persona alias plurimum esset diffamata, cùm sub tali prætextu ille mille artifex etiã innoxias infamare posset. Vnde potius auertendi sunt homines à talibus experimentis, & salutares pœnitentiæ iniungendæ, licet interdum tollerentur.

Leges ciuiles tollerant maleficia maleficijs pelli.

Per hoc patet responsio ad argumenta, quæ concludunt maleficia nõ esse tollenda, quia primis duobus modis omninò illicitum est tollere tertium remedium secundum leges, & si toleratur, tamen non paruã super hoc ecclesiasticus Iudex debet habere aduertẽtiam. Nam quòd leges videntur tolerare, patet. C. de Maleficis. l. eorum. vbi sic habetur. Alij autẽ qui faciunt id ne labores hominũ ventorum grandinisq; lapidatione sternãtur, non pœna, sed præmio digni sunt. Et Antonius in summa de legibus, in quibus ius Canonicum & Ciuile discrepãt hoc idem allegat. Ex quo videtur, q̃ concedunt leges pro cõseruatione frugũ & iumentorũ, & in omnẽ euentum posse certos homines talia practicantes non solum tolerare, sed & præmiare. Erit ergo Ecclesiastici Iudicis aduertere, si tantummodo iuxta mentem legis contra grandines & aëris temperiem modis non gruis, vt inferius patebit, aut etiam quibusdam superstitiosis

ſtitioſis procedit. Et tunc, dum inde nullum ſequitur fidei ſcandalum etiam tolerare: ſed reuera hoc non erit iuxta tertium, ſed quartum modum & quintum, de quo conſeter tractandum erit de eccleſiaſticis & licitis remedijs inſerendo, interdum de ſuperſtitioſis ad quartum modum pertinentibus & hoc per capitula ſequentia.

Remedium Eccleſiaſticum contra Incubos & Succubos Dæmones.

CAP. I.

QVia verò in præcedentibus capitulis primæ quæſtionis ſuper modos maleficiandi homines, iumenta & terræ fruges, tacta ſunt ante omnia ea, quæ ipſæ Maleficæ erga propriæs perſonas practicant, qualiter videlicet innoxias iuuenculas in augmentum ſuæ perfidię alliciunt, qualis etiam modus ſit profitendi earum & homagij præſtandi, qualiter etiam infantes proprios aut alienos Dęmonibus offerunt, & quomodo localiter transferantur. Hæc inquam & ſimilia remediare, quia non eſt poſſibile, niſi vt per ſuos Iudices de medio tollantur ſaut ad minus in exemplum omniũ futurorum puniantur, ideo de huiuſmodi remedijs non ad præſens, ſed in vltima parte operis, vbi viginti modi procedendi & ſententiandi contra & ſuper Maleficarum perſonas deducentur tractabitur.

Quæ remediari in Maleficis nõ poſſint.

Ad præſens tantum ſuper remedia contra earum maleficiales effectus tendere oportet, & primò qualiter homines maleficiati remediantur, demum qualiter beſtiæ, & vltimò qualiter fruges terræ conſeruantur. De hominibus verò maleficiatis, quò ad Incubos Dæmones vel Succubos, quia ſunt in triplici genere, ſcilicet, earum quæ ſe voluntariè Dæmonibus Incubis ſubiiciunt, vt ſunt Maleficę, quia de Succubis quò ad viros non ita voluntariè practicatio reperitur, cum ex naturali vigore rationis quo viri mulieribus præeminent talia plus abhorrent.

Triplex genus Incuborum.

Eſt & eorum qui à Maleficis cum Incubis aut Succubis cõtra eorum voluntatẽ inuoluuntur, & eſt tertium genus ad hoc præcipuè virginum quarundam quæ cõtrà earum omninò voluntatem ab Incubis Dæmonibus moleſtãtur, de qui

de quibus etiam sæpè præsumitur quòd à Maleficis sic maleficiantur, puta quia Dæmones ad instantiam Maleficarum, sicut sæpissimè alias infirmitates immittere solent, ita & Incubos illis personis se facere habent, vt vel sic eos ad suam perfidiam allicere valeant: demus exemplum.

Succubi ex maleficio immissi.

Est in ciuitate Confluentiæ pauper quidã sic maleficiatus, quòd in præsentia vxoris omnem actum Venereum prout viri cum mulieribus agere solent, etiã repetitis vicibus per se exercet, nec ab illis ad instantiam & eiulatum mulieris auerti potest, quia vno aut tribus actibus expletis, verba replicat, volumus iterum de nouo inchoare, cùm tamen nulla persona corporali visu cernatur ei succumbere, fitq; vt post diutinas huiusmodi vexationes, pauper ille collisus in terram omnibus viribus destituitur, & dũ post aliquarum virium recuperationem interrogatur quomodo & qualiter ista sibi contingant, & an ne personam succubantem habuerit. Respondere solet, se nihil videre, sed ita mente captiuatum, vt omninò abstinere non valeat: Et quidem super hoc maleficium mulier quædam plurimùm habetur suspecta, quod ei intulerit, eò q; illi pauperi minata fuerit per verba contumelioſa, quòd ipsum propter displicentiam sibi factam expedire vellet.

Sed leges & executores iustitiæ non adsunt qui saltem super diffamiam & grauem suspicionẽ in vindictam tanti criminis procederent: putantes neminem debere condemnari, nisi qui confessione propria, aut trium testium productione legitima conuincatur, quasi indicia facti, aut euidentia super graues aut violentas suspiciones nullas mereantur pœnas: de quibus tamen modis sententiandi inferius vt præmissum est patebit.

De secundo verò genere, quo puellæ ab Incubis Dęmonibus molestãtur, etiam nostris temporibus, referre nimis longum foret, cùm historię certę de similibus existunt refertæ. Sed cum quanta difficultate talia remediari possint, patere potest ex ijs, quæ Tho. Brabantinus circa finẽ operis sui de apibus de quadam in hunc modum refert.

Quomodo hi, qui ab Incubis vexantur curentur.

Vidi, inquit, & ex confessione audiui virginẽ quandã in religioso habitu quæ primò dixit se nunquam in concubitum consensisse, per hoc tamen dat intelligere se cognitam fuisse; at ego non credens arctaui eam rationibus & duris commi

comminationibus,ſub periculo animæ ſuæ:tandem cũ lachrymis confeſſa eſt ſe prius corruptam mente,quàm corpore,& cùm poſteà doleret,quaſi ad mortem,confiteretur omni die cum lachrymis, non potuit tamen ingenio, ſtudio vel arte ab Incubo Dæmone liberari, nec ſigno crucis, nec aqua benedicta, quæ tamen ſpecialiter ad fugandos Dæmones ordinantur, nec etiam ſacramento Chriſti corporis,ipſis quoque Angelis terrifico,donec poſt plures annos oratione & ieiunio piè peractis fugaretur.

Et eſt credibile (ſaluo meliori iudicio) quod poſtquam de peccato ſuo dolens confitebatur, potius ei concubitus Dæmonis pœna culpæ quàm culpa fuit.

Hæc etiam cũ in vigilia Pentecoſtes querularetur apud Chriſtianam in valle Duciſſæ Brabantiæ, monialem deuotam,quæ mihi hoc retulit, quòd nõ auderet communicare propter Dæmonis importunam vexationem compatiens dixit ei,Chriſtina:Vade quieſce ſecura,cõmunicatura cras Dominico corpori, in me enim recipiam pœnam tuã.Recedens illa, gaudens dormit in pace,ad orationem de nocte ſurgit mane, cum omni tranquillitate ſacramẽta ſuſcepit. Chriſtina autem ſuſceptam in ſe pœnã non ponderans,veſpere quieti ſe dans,audit in ſtatu ſuo quaſi procellã commouentem ſe, & inquietius agitãtem,nec ſuſpicans Dæmonẽ,arrepto collo fugare nititur quicquid eſſet: decumbit iterũ, ſed pauida vexata ſurrexit, & hoc plures tandẽ ſenſit:& vidit euerſis ferè ſtraminibus, q̃ Dæmonis nequitia vexaretur.Dimiſſo ergo lecto noctẽ ducit inſomnem, & orare volens, Dæmonis cruciabatur inſultu, & vt dixit, nunquam talia paſſa fuerat.Vnde prædictæ mulieri mane,Renuncio, inquit,renuncio pœnæ tuæ:vix enim ſine vitæ diſcrimine, violentiam tentatoris peſſimi euaſi. Qua ex re perpenditur, difficile eſſe huiuſmodi remediare,ſiue maleficio ſiue abſque eo contingat.

Sunt tamen adhuc aliqua per quæ fortaſſis ipſi Dæmonès fugantur, de quibus & Nider in ſuo Fornicario, Licet enim,vt ibi fertur,quinque modis valeant puellę & viri liberari, videlicet per ſacramentalem confeſſionem & ſanctam exercitationem in crucis conſignatione,vel Angelica ſalutatione, tertio per exorciſmorum applicationem, quarto per certi loci mutationem & per cautã ſanctorum

excom

excommunicationem. Et ex præmissis patuit, quòd prima duo moniali non profuerunt, non tamen propterea omittenda sunt, quod enim vni est remedium, non propter hoc sequitur quòd & alteri, ita è conuerso. Nam & Incubos sæpè per orationẽ Dominicam, aut aquæ aspersionem, vel etiã per Angelicã salutationẽ fuisse repulsos historiç tradũt.

Incubi pelluntur Angelica salutatione.

Refert enim Cæsarius in dialogo suo, quòd sacerdos qui dam postquam se suspenderat, eius concubina Monasteriũ intrauit, & per Incubum ad luxuriam procata est, quem tamen per crucis consignationem repulit, & per aquæ benedictæ aspersionẽ, licet statim postea redijt. Quãdo aũt Angelicam salutationẽ dicebat, lõgè velut sagitta disparuit & recessit, sed interdũ redijt, licèt ppe eã accedere nõ auderet.

Item de tertio, videlicet per sacramentalem cõfessionẽ, patet per eundem Cæsarium, qui dicit, quòd concubina antedicta, cùm iam confessa esset purè, in toto derelicta est ab Incubo. Refert idẽ, ꝙ quidam vir in Leodio passus Incubum, confessione sacramentali finita totaliter liberatus est.

Ponit insuper exemplum de quadam inclusa, quam Incubus nec oratione, nec confessione, nec propter aliud spirituale exercitium reliquit, quin eius lectum ascenderet, sed cùm ad informationem cuiusdam viri religiosi diceret, Benedicite, statim eam Dæmon reliquit.

Vis verbi Benedicite.

De quartò videlicet loci mutatione, dicit qui prius, quòd filia cuiusdam sacerdotis stuprata per Incubum, & facta ex dolore phrenetica, trans Rhenumque elongata, ab Incubo dimissa est, sed pater eius, quia à loco filiam disposuerat, à Dæmone percussus est, adeò vt moreretur in triduo.

Mutatio loci mutat Incubos.

Fit & mentio de quadam, quæ per Incubũ crebrò in lecto vexata proprio, consociam deuotam petijt, vt loco vexatæ iaceret, quod cùm fecisset, tota nocte quasdam inquietudines grauissimas sensit, & prior tũc quieta fuit. Notatur etiam à Guilhelmo, ꝙ Incubi plus vexare videntur mulieres, & puellas pulchros crines habentes, ideò quia aut curæ aut ornatui crinium incumbunt huiusmodi, aut quia per crines viros inflammare cupiunt vel cõsueuerunt, aut quia in eis inaniter gloriantur, aut quia diuina bonitas hoc permittit, vt terreantur mulieres viros inflammare per ea, quæ etiam Dæmones inflammari viros volunt.

Puellæ pulchros crines habentes magis sẽtiũt Incubos.

De quinto, de excõmunicatione, quæ fortasis aliquãdo

eadem est exorcizationi, patet in legenda sancti Bernardi, In Aquitania si quidem, mulier ab Incubo sex annis incredibili abusu libidini vexata audiuit sibi Incubũ, ne ad virum sanctum, qui venturus erat, appropinquaret minantẽ, Nihil, inquit, tibi proficiet: sed eo recedente, tuus crudelissimus ero psequutor, qui hactenus tuus amator extiti. Quę cùm virũ sanctum Bernardũ inuocaret, respõdit. Tolle meũ baculũ, & lecto tuo infige, & faciat malignus, quod potest. Hoc cùm feciſſet. Dæmõ camerã fœminæ nõ ęst ausus intrare, sed foris minabatur atrociſsimè, se eam velle persequi, Bernardo recedente. Quo per fœminam audito, conuocat populũ B. Bernardus, omnes iubet accensas candelas gestare in manibus, & Dæmonem cum vniuerso, qui aderat cœtu, excommunicauit, ac ne ad illam, vel aliam deinceps accessum habeat, interdixit, & ita ab illa pœna liberata est.

Baculus San. Bernardi liberat ab incubo

Verum hîc notandum, quòd potestas clauium concessa Petro & suis successoribus, quia sonat super terram, & tantùm pro viatoribus hæc iurisdictionis potestas, sit in remedium Ecclesiæ concessa, mirum videtur, quòd & aëreæ potestates hac iurisdictione valeant arceri. Sed dici potest, quòd quia personæ quæ à Dæmonib. molestantur sunt sub iurisdictione Papæ & clauium, non mirum, si per indirectũ huiusmodi potestates vigore clauium arceantur, sicut etiã indirecta animas potestate clauium à pœnis purgatorij ignis absoluere potest: non obstante quòd potestas illa sonat super terram, & animæ sunt sub terra.

De potestate clauium Petri quæ sonat super terram.

De potestate etiam clauium concessa capiti Ecclesiæ, scilicet vicario Christi, non est tutum disputare, cùm notum sit, quòd tanta potestas sit à Christo Ecclesiæ & eius vicario concessa, quanta puro homini concedi à Deo potuit, & hoc in vtilitatem Ecclesiæ.

Piè etiam æstimari potest, quòd si ægritudines à Maleficis virtute Dæmonum inflictæ excommunicarentur cum ipsis Maleficis auctoribus, & Dæmonibus, non adeò in ipsos infirmos sæuirent, & quòd citius liberarentur adhibitis super hoc & alijs exorcismis licitis.

In partibus denique Athisis vulgaris est narratio simul & alijs in locis, quòd dum diuina permissione locustæ volãtes cum ingenti multitudine vinetas, frontes, segetes, & cũcta virentia eradicarent, huiusmodi excommunicationę &

Locustæ arcẽtur excommunicatione.

maledictionę

maledictione fugatæ, & subitò interemptæ fuerunt. Quòd si sanctificato viro quis ascribere velit, & non virtuti clauiũ, sit in nomine domini: vnum pro certo habemus, quòd nec virtus miraculorum, nec potestas clauium gratiam gratum facientem de necessitate præsupponũt: cum vtrumque ex gratia gratis data procedat.

Est & iterum notandum, quòd vbi nullum prædictorum remediorum iuuat, quòd nunc ad exorcismos licitos sit recurrendum: de quibus inferius patebit. Quia etsi hi ad fugãdum Dæmonis nequitiam non sufficiant, tunc reuera talis vexatio Dæmonis est pœna pro peccatis satisfactoria, si prout oportet sustineatur in charitate, sicut & alia mala huiusmodi, quæ nos hîc premunt, ad Deum ire compellant.

Verùm etiam aduertendum, quòd interdum aliquæ in veritate per Incubum non vexantur, sed tantummodò ita se vexari putant: & hoc quòd mulieribus præcipuè, & non viris, cùm aliàs sint timidæ, & mirabilium formarum in imaginatione susceptiuæ.

Mulieres mirabilia imaginantur.

Vnde & Guilhelmus sæpè allegatus, Multæ, inquit, de apparitionibus phantasticis, ex morbo melancholico in multis fiunt, & in mulieribus maximè, sicut apparet de visionibus & reuelationibus. Et causa in hoc est, vt norunt Medici, ipsa natura muliebrium animarum, eò ꝙ longè facilioris & leuioris impressionis sunt, q̃ animæ viriles: Et subdit ibidem, Scio me vidisse mulierem, quę credebat se agnosci ab intus à Diabolo, & talia incredibilia se sentire dicebat.

Nunquam etiam impregnatæ sibi videntur mulieres ab Incubis, & intumescunt vehementer ventres earum, & cùm partus tempus aduenerit, sola emissione multæ ventositatis detumescunt. Nam de ouis formicarum in potu sumptis, incredibilem ventositatem & tumultum in ventre generant hominis. Similiter de granis catapuciæ, & de granis arboris, quæ dicitur nigra pinus, consimilia in ventre fiunt. Facillimum est autem Dæmoni similia & maiora in ventribus hominum procurare. Hæc addita sunt, vt non facillimè quis mulierculis fidem adhibeat, sed illis duntaxat, super quibus experimenta fidem fecerũt, vt de illis, qui dicerunt in proprijs lectis, vel alio modo condormientibus per experientiam talia vera esse.

Ouа formicarum faciunt intumescere aluum.

Remedia pro illis qui circa vim generatiuam maleficiuntur.

CAP. II.

Viri plus maleficiuntur quàm fœminæ.

LICET mulieres in maiori numero sint Maleficæ quàm viri, vt in prima parte operis ostensum est: tamen viri plus maleficiuntur; & huius ratio est: quia cùm Deus plus permittit super actum Venereum, per quem primum peccatum diffunditur, quàm super alios actus humanos: sicut & per serpentes, quæ magis incantationibus deseruiũt quàm alia animalia, eò quòd fuerit Diaboli primum instrumentum; & cùm actus ille Venereus plus & faciliori modo potest malefic ari in viro quàm in mulier: ideò. Et quidem patet quod tactum est, Nempè cùm quinque modis Dæmon in generatiuam potẽtiam possit agere, & illi modi citius procurantur in viris,

Remedia adhibenda super vnumquéque modum iuxta possibilitatem sunt deducenda: & ille, qui vitiatus est in tali potentia, attendat sub quo modo suum maleficium contineatur. Sunt autem quinque modi iuxta Petrum de Palude in suo 4. distin. 34. in processu huius maleficij.

Nam Dæmon ex hoc, q; est spiritus, habet potestatẽ super creaturam corporalem, Deo permittente, & ex conditione naturæ suæ, præcipuè ad motum localem, vt illum prohibeat, vel vt promoueat: Vnde per hãc potestatem possunt corpora viri & mulieris impedire, ne sibi appropinquent, & hoc directè vel indirectè. Directè quando vnum elongaret ab altero, vel non sineret ad alterum appropinquare. Indirectè, quando aliquod impedimentum procuraret, vel quando se interponeret in corpore assumpto: sicut

Quidam desponsat idolũ.

cuidam iuueni pagano acciderat, qui Idolum desponsauerat, & nihilominus contraxerat cum quadam iuuencula, nec propter hoc poterat eam cognoscere, vt suprà patũit.

Secundo modo, vbi hominem inflammaret erga vnam, refrigeraret erga aliam, & hoc posset occultè procurare per applicationem quãdam herbarum aut aliarum rerum, quas optimè nouit ad hoc validas.

Tertio modo, vbi æstimationem viri aut mulieris turberet, qua redderet vnam personam alteri exosam, quia vt suprà patuit in prima parte operis, potest imaginationem imprimere.

Quarto

Quarto modo, reprimendo vigorem membri, qui ad fructificationem necessariò requiritur, sicut & motum localem cuiuscunque organi reprimere potest.

Quinto prohibendo missionem spirituum ad membra in quibus est virtus motiua, quasi intercludendo vias seminis ne ad vasa generationis descendant, vel ne ab illis vijs recedat, vel ne excidatur, vel emittatur.

Quomodo potentiæ coëll. dr internoscēdæ.

Quòd si quis dicat, nescio sub quo modo maleficiū mihi illatum contineatur, vnum sc o, quòd generatiua potentia erga vxorem meam careo. Responderi potest, si potens est ad alias mulieres, non autem ad propriam, tunc sub secundo modo: quia de primo modo certificaretur Succubū Dæmonem, idest, ꝙ per Dæmones Incubos & Succubos deluderetur. Item si vxotem non habet exosam, & tamen non potest ipsam agnoscere, sed benè alias, tunc iterum manet sub secundo modo, si autem habet exosam, & non potest agnoscere, tunc sub secūdo & tertio modo continetur. Itē si nō habet exosam, vellet autē cognoscere, sed non habet vigorē mēbri, tunc sub quarto modo. Si vero habet vigorē mēbri, sed non haberet excisionē seminis, tunc sub quinto modo. Modus ergo curandi patebit, vbi declaratur, si æqualiter in charitate & extra charitatem existētes, his maleficiari valeāt: & quidem quòd non: dēpto quarto modo: qui tamen etiam rarissimè: Accidere enim potest, qui in gratia & charitate existit sic declaratur, tamē lectori pr̄ supponitur, ꝙ loquimur de actū coniugali inter matrimonialiter coniunctos, quia aliàs implicaretur: cùm omnis actus Venereus extra matrimoniū est peccatum mortale & non nisi ab his, qui extra charitatem existunt exercetur.

Nam cùm asserere oporteat ex totius scripturæ sacr̄ traditione, quòd Dæmones magis permittuntur a Deo seuire in peccatores quàm in iustos. Licet legatur ipsum iustissimū Iob fuisse percussum, hoc tamen non fuit singulariter super potentiā generatiuā, nec etiā directè: ideò dicere oportet ꝙ quibuscunq; talia maleficia inter matrimonialiter cōiunctos cōtingūt, signū est, quod vel ambæ personæ, vel altera extra charitatem existat, & quidem fundamentum huius ex scripturis deducitur, auctoritate & ratione. Nā Angelus dixit Tobiæ: In illos, qui libidini vacant accepit dæmonium potestatem: Effectus demonstrauit, vbi septem

Cōtra libidinosos accipit Diabolus potestatem.

viros virginis Saræ occiderat.

Item Cassianus collat.patrum diffinit Beatus Antonius, nullatenus posse Dæmonem mentem cuiusque vel corpus inuadere, nisi eam prius destituerit omnibus cogitationibus sanctis,ac spirituali contemplatione vacuam nudamq; reddiderit.Hæc verba vtique applicari possunt super maleficium corporis, vniuersaliter super totum corpus:cùm Iob tali maleficio percussus, non tamen nudus diuina gratia fuit,sed particulariter quando videlicet particulare maleficium ratione alicuius peccati accidit corpori : Et hoc quidem non potest esse,nisi peccatum incontinentiæ. Ratio. Nam vt dictum est,propter fœditatem illius actus,& quia per ipsum primum peccatum diffunditur ; Deus plus permittit super ipsum, quàm super alios humanos actus:ergo & inter matrimonialiter coniunctos , vbi diuino auxilio propter peccatum destituuntur , amplius circa illam vim generatiuam maleficiari à Deo permittuntur.

Quòd si quæritur, cuiusmodi sint illa peccata , dici potest,q; peccata incontinentiæ quæ inter cognatos cùm varia sint,iuxta illud Hieronymi,& habetur in textu:Adulter est in propriam amator ardētior.simul & huiusmodi amatores amplius in prædictis maleficiuntur.

Remedia ergo Ecclesiastica sunt duplicia:Vnum in foro contentioso,alterum in foro conscientiæ practicatur. Primùm, si in iudicio allegatur impotentia ex maleficio illata,tunc distinguendum est:quia talis impotentia , aut est temporalis,aut est perpetua. Si temporalis , non impedit. Tunc autem præsumitur esse temporalis, quādo infra spatium trium annorum cohabitantes , & quantum possunt operam dantes,siue per Ecclesiastica sacramenta , siue per alia remedia sanari possunt. Si verò non sanetur aliquo remedio,ex tunc præsumitur esse perpetua.

Impotentia aut est temporalis aut perpetua.

Item aut præcedit matrimonij contractionē & cōsummationem , & sic impedit contrahendum , & dirimit iam contractum,& sequitur matrimonij contractionē,sed non consummationē.Et est cōmunis modus maleficiādi viros, quando spernunt amasias : tūc enim quia sperabant se matrimonialiter copulare & defraudantur , inferunt maleficia viris,&ne alijs cōmisceri valeāt.In tali enim casu,vt aliqui dicunt,dirimitur matrimonium iam contractum , nisi sub

Quæ impotentia matrimonium dirimit.

conti-

tinentia cohabitare, velint, vt Maria & Ioſeph. Et habent proſe Can. dicitur enim-23.q.1.q; coniugiũ confirmatur officio. ſ. carnis, vt dicit gl. Et parum pòſt dicitur, antequam confirmetur impoſſibilitas officij ſoluit vinculum coniugij. Aut ſequitur matrimoniũ cònfirmatum, & tunc vinculũ matrimoniale non dirimit: Plura alia à Doctoribꝰ notantur, ſed quia non præcisè ſunt præſentis ſpeculationis (notãtur autẽ in varijs ſcriptis Doctorũ, vbi de maleficiali impedimento tractant, ideò hîc eſt ſuperſedendum.

Tantummodò, ſi quis difficultaret, quomodo actus ille pòſſit impediri reſpectu illius mulieris, & non reſpectu alterius. Reſpondit Bonauen. hoc eſt, vel quia ſortilegus ad hoc reſpectu perſonæ determinatæ Diabolum inuitauit, vel quia Deus reſpectu perſonæ cuiuſlibet impedire non permittit. Occultum iudicium Dei hîc latet, vt in vxore Tobiæ. Qualiter autem Diabolus hoc facere poſſit, patet ex præmiſſis. Dicit tamen hic Bonauen. q; impedit generatiuam, non impedimento intrinſeco lædẽdo organum, ſed extrinſeco impediendo vſum: & eſt impedimentum artificiale & non naturale: & ita poteſt impedire ad vnam, & nõ ad alias: vel tollendo exercitationem concupiſcentiæ ad illam vel aliam: & hoc per virtutem propriam, vel per herbam, vel per lapidem, vel per aliquam creaturam occultã, & ſatis concordat cum dictis Petri.

Remediũ verò eccleſiaſticũ in foro cõſcientiæ traditur 33.q.8. Si per ſortiarias: vbi ſic dicitur; Si per ſortiarias atq; maleficas artes nonnunquã occulto iuſto Dei iudicio permittente, & Diabolo præparante concubitus ſequitur, hortandi ſunt, quibus iſta eueniunt vt corde cõtrito & ſpiritu humiliato, Deo & ſacerdòti de omnibus peccatis ſuis purã cõfeſſionẽ faciãt & profuſis lachrymis, & largioribus eleemoſynis & orationibus atq; ieiunijs Domino ſatisfaciant. *Eccleſiaſticũ remediũ optimum.*

In quibus verbis notatur q; tantummodo propter peccata & extra charitatem exiſtentibus talia contingunt. Sequitur & per exorciſmos ac cætera Eccleſiaſticæ medicinę munimina miniſtri Eccleſiæ, tales quantum annuerit dominus, qui Abimelech & domum eius Abrahæ orationibus ſanauit, ſanare procuret. *Abrahæ precatio ſanat impotentiam Regis Abimelech.*

Vnde ſummariè dicere poſſumus, q; quinque ſunt remedia, quæ talibus ſic maleficiatis licitè applicari poſſunt, videlicet

delicet ſanctorum aliquorum licita peregrinatio, & ibidem peccatorum ſuorum cum contritione vera confeſſio, ſigni crucis, orationis deũotæ multiplicatio, per verba ſobria licita exorcizatio, quæ qualiter fieri debent, inferius patebit. Et cauta maleficij oblatio facit ad hoc, quod ſuprà de Comite tactum eſt, qui per triennium ſibi matrimonialiter copulatam virginem cognoſcere non potuit.

Remedia contra maleficiatos ſuper amorem vel odium inordinatum.

CAP. III.

SIcut maleficium in potentia generatiua, ita & philocaptio & odium, in voluntate cauſantur. Expedit primò de eius cauſa, & tandem quantum poſſibile eſt, de eius remedijs tranſcurrere.

De Philocaptione.

Philocaptio igitur ſeu amor inordinatus vnius ad alterum, triplici ex cauſa oriri poteſt. Aliquando ex ſola incautela oculorum, aliquando ex tentatione Dæmonũ ſolùm, aliquando ex maleficio Necromanticorum, & Maleficarũ ſimul & Dæmonum.

1. *Concupiſcẽtia eſt mater peccati.*

De primo dicitur Iacob. 1. Vnuſquiſque tentatur, à concupiſcẽtia ſua abſtractus & illectus, deinde concupiſcentia cùm conceperit, parit peccatum, peccatum verò cùm conſummatum fuerit, generat mortẽ. Sic Sichem, cùm vidiſſet Dinam exeũtem ad videndũ mulieres regionis illius, adamauit eã, & rapuit, & dormiuit cum ea, & cõglutinata eſt anima eius cũ ea. Et Gen. 34. ſecundũ gl. infirmæ animæ ſic accidit, quando poſtpoſitis ꝓprijs aliena negotia curat, ſeducitur cõſuetudine, & fit vna vnitate cõſenſus cũ illicitis.

2. *De eodem ijſdem verbis ſupra pag. 117.*

De ſecundo ꝙ oriatur ex tentatione Dæmonum principaliter. Sic Amon ſororem Thamar ſpecioſiſſimã adamauerat, & deperierat in ea validè, ita vt propter amorẽ eius ægrotaret. 2. Reg. 14. Non enim in toto tam corruptus eſſe potuit mẽte, vt in tantum facinus ſtupri proſiliret ſi non grauiter à Diabolo tentatus fuiſſet. De hoc etiam genere amoris refertus eſt liber ſanctorum Patrum, qui refert, omnem tentationem etiam carnalis amoris ſibi in eremis

ſubtra-

ſubtraxiſſe. Quidam tamen, vltra quàm credi poteſt, amore mulierum tentabantur aliquoties, vnde & 2. Cor. 12. Apoſtolus dicit: Datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ, Angelus Satanæ, qui me colaphizet. vbi gl. tentando per libidinem, datus eſt mihi ſtimulus. *S. Paulus libidinibus ſtimulatur.*

Aiunt quidam, tentatio autem cui non conſentitur, non eſt peccatum, ſed materia exercendę virtutis, hoc intelligitur de tẽtatione, quæ ab hoſte non à carne: quia peccatum eſt veniale, etiamſi ei non conſentiatur. De his varia exẽpla leguntur in varijs locis.

De tertio, ꝙ amor inordinatus proueniat ex maleficijs Dæmonum & Maleficarum, poſſibilitas huius maleficij ſuprà in quæſtionibus primæ partis, an Dæmones per Maleficas mentes hominũ ad amorẽ vel odium immutare, & incitare valeant, ad longum deducitur, per varia etiam geſta, & acta à nobis reperta comprobatur: imo inter omnia maleficia nimium propter ſui generalitatem reputatur. 3. *Amor hæreos vnde proueniat. Per Hæreos græcum vocabulum Ερως intelligunt, quod amorem deſignat.*

Quòd ſi quæritur: Petrus philocaptus amore talis, &c. neſcitur an primo, ſecundo aut tertio modo. Reſpondetur, odium inter coniugatos cum crimine adulterij, etſi operatione Dæmonũ fieri poſſit, vbi tamen viſco carnalis cõcupiſcentię amoris quis adeò inuoluitur & ſuccẽditur, vt nulla confuſione, verbis, plagis, aut factis, ad deſiſtẽdum cogi valeat. Item vbi quis ſæpè pulchriorem dimittit vxorem & turpiſſimæ adhæret. Item vbi nocturno tempore nec quieſcere valent, ſed ita dementantur, vt per deuia quæque incedere habeant. Optimates, prẹlati, & alij diuites ſæpiſſimè his miſerijs inuoluũtur. Et quidem hoc tempus muliebre, de quo Hildegardus (vt Vincen. in ſpec. hiſtor. refert) prædixit, ꝙ non tandiu durabit, quantum hucuſque perſtitit: cùm iam mundus plenus ſit adulterij præcipuè in optimatibus. Et quid opus ſcribere de remedijs, qui remedia abhorrent? Tamen vt pro lectori ſatisfiat aliqua breuiter tangamus ſuper philocaptionem ſine maleficio. *De inſanis amoribus.* *Hodiernum ſeculum fertur muliebre.*

Auicenna ſeptem remedia ponit, quando videlicet perſonam ægrotare facit, ſed parum iſta noſtræ ſpeculationi, niſi quantum myſticè animę languenti deſeruiunt. Dicit enim li. 3. ꝙ ex variatione pulſus, & ad nominationẽ amati, cùm ibi radix ægrotationis habetur, tunc ſi lex ſuſtinet, fiet copula per matrimoniũ: quia ſic ſanãtur cùm obeditur *Remedia contra amores non proueniẽtes ex maleficio.*

naturæ. Aut fiat applicatio medicinaliũ, de quibus ibidem tractat & docet. Aut vt ægrotus amorẽ ſuum de dilecto per licita remedia ad aliud diligendum conuertat, q̃ prior præeligere debet, & ita fugere præſentiam, quia ſic diſtrahitur animus. Aut etiam ſi corrigibilis eſt tribuletur & dehortetur: q̃ opus amoris eſt maxima miſeria. Vel dirigantur ad ipſum, qui quantum cum veritate & Deo poſſunt, vituperent corpus & diſpoſitionem dilecti, & mores cum transfiguratione facierum turpi ſeu difformi. Vel ſaltem vltimò vt occupentur in rebus arduis, & diſtractiuis officijs.

Reuera ſicut animalis homo per huiuſmodi remedia ſanatur, ad ſpiritualem ſingula capiendo interiorem hominẽ reformabunt: obediatur legi mentis potius quàm naturæ, conuertat amorem ſuum ad certas delitias, recordetur, quàm momẽtaneum ſit q̃ delectat, & æternum q̃ cruciat; quærat delitias in illa vita, vbi ſic inchoantur q̃ nunquam finiuntur, cuius qui amator eſſe voluerit, & iſtam perdet, & illã modo inueniet, & æternis ignibus deputabitur, ecce tria damna irrecuperabilia ex amore inſano prouenientia.

Amore capti ſunt exorcizandi.

Super philocaptionẽ verò ex maleficio remedia in præcedenti capitulo tacta, non inconuenienter & hîc applicari poſſunt: præcipuè autẽ exorcizatio per ſacra verba, quã ſibiipſi facere taliter maleficiatus poteſt. Quotidiè autem Angelum ſanctum ſibi ad cuſtodiã à Deo deputatum inuocet, puta confeſſione, ſanctorum limina, præcipuè autem beatiſſimæ virginis frequenter, & ſine dubio liberabitur.

Virtutum armis illiciti amores ſunt debellandi.

Sed quam vituperabile, vt barbati homines donis naturalibus, & virtutum armis abiectis, ſeipſos tueri renuunt: cùm puellulæ ſæpiſſimè inuicta infirmitate huiuſmodi maleficia his armis propulerunt: in quorum commendationem vnum è multis in medium producamus.

Exemplum ſacerdotis, qui virginem fruſtra maleficijs ad amorem propellit.

Fuit in rurali villa quadam prope Lindauliam Conſtan. diœceſis, virgo adulta, facie pulchra, & elegãtior moribus, in huius aſpectu captus quidam vir leuis moribus, clericus ferè ſolo nomine, vtinam non ſacerdos, qui vulnus ſuæ mentis vltra celare non valens, venit ad laboratoriũ dictæ virginis, & honeſtis verbis ſe rete Dæmonis exhibẽs, primò tandẽ ad amorẽ ſui virginẽ auſus eſt verbis dumtaxat prouocare animum, q̃ illa diuino inſtinctu percipiens, intacta mẽte & corpore, reſpõdit viriliter: Domine cũ verbis

talibus

talibus domum meã nolite frequẽtare, alioquin repulsam sustinebitis, verecundia mediãte. Cui ille: Et si me diligere modò renuis verbis dulcibus monita, nunc post modicum coacta operibus me amabis, tibi promitto. Erat vir ille suspectus incantator, & de maleficio. Sed verba hæc virgo pro vento habuit, nec scintillam amoris carnalis ad virum in se sensit pro tunc, sed euoluto non multo tẽpore, imaginationes amorosas de viro illo prædicto cepit habere. Quod illa percipiens, diuinitùs inspirata, ad matrẽ misericordiæ confugit, & pro auxilio à filio impetrando deuotissimè imploravit, & statim honestã societatem requirens, peregrinari cepit ad locum Eremitarum, sic enim nominatur Ecclesia in honorem ipsius genitricis miraculosè consecrata in præfata diœcesi. In qua sacramẽtaliter cõfessa, ne in ea aliquid inuenire posset malignus spiritus, & ad ipsam matrẽ pietatis precibus fusis, protinus omnis cessauit hostis machinatio, ita vt eam postmodum nunquam tãgeret.

Supersunt tamen adhuc & barbati viri, à Maleficis mulierculis importunè super huiusmodi sollicitati, quasi nequaquã à philocaptione earum se continere possent, qui tamen viriliter resistentes, quantum se vltrò pulsare illecebris imaginationibus sentirent, tamen etiam per præsidia præmissa cuncta machinamenta Diaboli superarent.

Et verè speculum huius pugnæ quidam iuuenis prædiues in oppido *Isbrug* qui quantũ à maleficijs pulsatus fuit, nec calamo exarare quis posset, semper virilem animum gerens, per præfata remedia intactus euasit: Quare & meritò concluditur, præfata remedia contra huiusmodi morbum esse certissima, ita q̃ certissimè liberentur, quicunque his armis vtuntur. *Exemplum constantis casti iuuenis.*

Et quòd de amore inordinato, hoc & de odio inordinato, cùm oppositorum eadem sit disciplina, intelligendũ est: Licet æqualis in modo maleficiandi cùm sit differentia, etiam aliud remedium illa persona, quæ odio habetur requirere debet. Ipse enim qui odio habet & in corde defert, non de facili, si adulter est, ad amorem vxoris, etiam per quascunque peregrinationes flectitur.

Et quia relatu Maleficarum compertum est, quòd per serpentes huiusmodi maleficia ad odiũ procurantur, eò quòd dum primum instrumentum erat Diaboli, & in sui malo *Malefici procurant odia per serpentes*

maledictionem recepit inimicitiam inter ipsum & mulierem : ideò & tales inimicitias ex ipsis procurare satagunt, ponendo pellem aut caput serpentis sub limine hostij cameræ, aut domus, vnde & omnes anguli domus sunt perquirendi & innouandi, quò ad inhabitationes, quantum possibile est: vel alienas inhabitare domos.

Migratio in alias ædes amouet maleficia.

Et quidem cùm dictum sit, ꝙ seipsos maleficiati exorcizare valeãt, intelligitur quòd verba sacra, benedictiones & carmina, secum deferre in collo poterunt, siquidem legere, aut seipsos benedicere, nescirent, quæ tamen qualiter facienda sint, in sequentibus patebit.

Carmina in collo gestanda.

Remedia super eos, quibus virilia membra præstigiosa arte auferuntur, & vbi interdum in bestiales formas homines transmutantur.

CAP. IIII.

SVper eos, qui præstigiosa arte illuduntur, & se virili membro carere, aut in bestiales formas transmutatos esse putãt, quibus remedijs subleuari valeant, ex præmissis satis euidenter elicitur. Nam cùm tales omninò diuina gratia destituantur, quod principium in maleficiatis existit fundamẽtum, non possibile, vt ferro manente in vulnere, emplastrum curatiuum apponatur: Expedit ergo vt per veram confessionem Deo ante omnia reconcilientur. Demùm quia, vt suprà, in secunda parte operis, in capitulo septimo tactum est, talia membra nunquam in veritate euelli, aut segregari à corporibus, sed tantummodo pręstigiosa arte occultari ad sensum tactus & visus. Patuit etiã, ꝙ huiusmodi illusiones in gratia constitutis, non ita faciliter, nec actiuè, nec passiuè contingunt, vt videlicet eis membra auferantur, aut quod in eorum visiua potentia, quasi alijs sint ablata deludantur : ideò & remedium in eodem capitulo exprimitur cum ipso morbo, vt videlicet quantum possibile sit, cum ipsa Malefica amicè se componant.

De transmutatione hominũ in bestias.

Super eos denique, qui in bestiales formas se transmutatos esse putant, sciendum quòd hoc genus maleficij, nõ ita in occidentalibus sicut orientalibus regnis practicatur: intellige

tellige quò ad secundas personas, licet quò ad proprias Maleficarum personas, hoc sæpius apud nos visum fuerit: ipsas videlicet Maleficas in effigijs animalium oculis intuentium se obiecisse, vt supra capitulo octauo deductum, quare & remedia quæ in tertia parte operis deducentur, super exterminiũ videlicet Maleficarum per seculare brachium forent applicanda.

Quomodo mutati in bestias se saluẽt in oriente.

Et quidam quomodo orientales huiusmodi illusiones remediare solent, sic deducit. Nam ex militarib. fratribus ordinis sancti Ioannis Hierosolymitani in Rhodis veridica relatione plura de his percepimus. Præcipuè autẽ q̃ in ciuitate Salamina regni Cypri talis casus accidit. Nam cùm ibi port⁹ sit maris, & nauis quędã onusta mercimonijs applicãdo peregrinis nauim exeuntibus, vt quisq; victualib. se muniret, iuuenis quidã ex eis robustus domum cuiusdã mulieris extra ciuitatem supra littus maris situatã accessit, & an oua haberet ad vendendũ à muliere scisscitabatur. At mulier cernens iuuenẽ robustũ, forensem & alienum à patria, vnde minor de eo suspitio apud intraneos super eius perditione moriri possit: expecta, inquit, paululum, & iuxta optata singula recipies. Et dum morã faceret, clausa in interiori parte domus, iuuenis ab extra, vt eum quantotius expediret, ne nauem eum negligere contingeret, clamare cepit: tũc mulier aliqua oua attulit, iuueni tradidit, & in casu quo nauem neglexisset, ad eã rediret, ipsi iniunxit. Veloci igitur cursu ad nauẽ quæ in littore maris erat, properauit, & ante ingressum eò, quòd necdum alij socij omnes conuenerãt, oua comedere & seipsum reficere studuit. Et ecce post horã mutus effectus, & quasi mẽte destitutus: vt post ipse referre solitus erat, de seipso admirans, quidnã sibi accidisset, coniicere non poterat: Volens ergo nauim intrare ab immorãtibus baculis verberatus repellitur, cunctis acclamãtibus: Ecce, ecce, quidnã in asino? maledicaris bestia, num & tu nauim intrabis? Repulsus sic iuuenis, & verba illorũ, qui ipsum asinũ affirmabãt, intelligens, apud se ruminabat, & q̃ maleficio mulieris infectus esset cogitare cepit, præcipuè in eò q̃ nullum verbũ formare poterat, cùm tamẽ ipse omnes intelligebat: Et dũ rursum nauim ascendere tentaret grauioribus cæsus verberibus, ipsum amaro corde remanere, & recessum nauis conspicere opus erat.

Mira res gesta, de homine in asinum mutato.

Huc

Huc illucq; discurrens cùm omnes ipsum asinum æstimabant, necesse erat vt tanquã bestia ab omnibus tractaretur. Compulsus igitur ad domũ mulieris redijt, cui ad placitũ pro conseruatione vitæ suæ vltra triennũ seruiuit, nil operis faciẽs manibus, nisi necessaria domus in lignis & bladis apportans: etiam quę exportanda erant tanquã iumentum deportabat, hoc consolationis relicto, vt licèt ab omnibus alijs iumentum reputaretur, ab ipsis tamen Maleficis coniunctim vel diuisim morantibus, vt verus homo humanitus conuersando in incessu, statu & habitu agnoscebatur.

Quomodo hominibus in iumenta conuersis onera imponantur.

Quòd si quæritur, quomodo onera ipsi tanquã iumento imponebantur. Dicendum quòd sicut narrat Augustinus de mulieribus stabularijs quæ hospites conuertebant in iumenta onera portantia lib.decimooctauo, cap.17.de ciuitate Dei: & de patre Præstantij qui se caballum seu equum fuisse & annonam cum alijs animalibus baiulasse narrauit, vtique ex illis actis de præsenti iudicamus: ita quòd triplex deceptio præstigiosa arte fiebat.

Prima quò ad homines iuuenem non vt hominem, sed vt asinũ intuentes. Quod qualiter Dæmones faciliter procurare possint, supra 8.cap.patuit. Secundo ꝙ illa onera nõ fuerunt illusoria, sed vbi vires iuuenis excedebant, Dęmon inuisibiliter deferebat. Tertiò ꝙ sibi ipsi dum inter alios conuersabatur, iuuenis etiam iumẽtum videbatur in imagine duntaxat & æstimatiua potentia, quæ sunt affixę organis corporalibus: non autem in ratione quæ non adeò erat ligata quin se hominem sciebat, sed arte magica delusum, vt tanquam bestia æstimaretur: sicut & de Nabuchodonosor ibidem exemplificatur.

Missæ conspectio immutat Asinum in hominem.

Triennio igitur sic elapso, in quarto, scilicet, dum quodã die ante meridiem ciuitatem præfatã intrasset, & mulier à longe sequeretur, contigit quãdam Ecclesiam, in qua diuina celebrabantur, iuuenem sic maleficiatũ prętierire audiẽs nolam campanæ, (cùm more Latinorum & non Græcorũ in illo regno diuina peragantur) pro eleuatione corporis Christi ad Ecclesiam se conuertit & intrare dum propter verbera & expulsionem non auderet à foris genua & crura posteriora in terram fixit, & anteriores pedes, id est manus, simul iunctas eleuans ex capite asinino, vt putabatur, sacramentũ in eleuatione intuetur. Quod prodigium dum certi

certi Ianuenses mercatores conspexissent, mirãtes asinum sequentur,& inter se de miro opere conferentes, ecce Malefica cum baculo asinum insequitur. Et quia, vt præmissum est, huiusmodi maleficia illis in partibus plurimum practicantur, ad instantiam mercatorum per Iudicem asinus cum Malefica capitur:interrogata & quęstionibus exposita,crimen fatetur,& vt ad domum redire valeat,iuuenem restituere suæ formæ promisit, dimissa igitur ad domum regressa,iuuenis ad pristinam formam reducitur, & ipsa denuò capta debitam vltionem pro commissis suscepit,& iuuenis ad propria cum gaudio remeauit. *Hoc est Genuenses.*

Remedia contra obsessos ex maleficio.

CAPVT V.

QVòd interdũ ex maleficio Dæmones quosdam homines substantialiter inhabitant, suprà c.9. satis patuit:quibus etiam de causis : quia non solum pro grauibus criminibus proprijs,imò interdum pro proprio suo maiori merito:aliquando pro alieno leui delicto : aliquando pro suo veniali peccato:aliquãdo pro graui alieno peccato,& aliquando pro alieno facinore proprio pro quibus etiam diuersè diuersimodè possidentur, quidam plus, alij minus,vt etiam Nider in suo Formicario recitat.Non mirum si maleficio, seu ad instantiam Maleficæ Dæmon Deo permittente,hominem substantialiter,modo quo ibi declaratur, quod videlicet per substantiam sit intelligendum inhabitet.

Quibus autem remedijs liberari possint,quòd videlicet per exorcismos Ecclesiæ,& cùm hoc vera contritione, vel etiam confessione, vbi pro mortali quis esset obsessus, patuit ex ibidem deductis & ex illius sacerdotis Bohemi liberatione.Sed quòd vltra hæc duo remedia etiam tria alia valeant suffragari,videlicet Eucharistiæ sacra communio, sanctorum locorum applicatio,vel bonorum oratio & excommunicationis absolutio, præfati Doctoris discursu, quem etiam deducere expedit, cum non omnes necessariorum tractatuum copiam habent. *Sacram communionẽ saluare obsessos à maleficio.*

Nam de ipsa sacra communione, Cassianus colla.abba. prima

prima,loquitur in hęc verba:Communionem sacrosanctã, nequitiæ spiritibus traditam,à senioribus nostris,nũquam meminimus interdictam:Quinimo etiã, si posset eis quotidiè impartiri eam etiam debere censebãt:quæ ad purgationem ac tutelam corporis animæq; peruenire credenda est,& quæ ab homine percepta, eum qui in membris eius insidet spiritum seu in ipsis latitare conatur quodam exurens fugat incendio. Hoc namque modo curatũ Abbatem Andronicũ nuper aspeximus: insultabit offenso cùm eum à cœlesti medicina viderit segregatum:tanto enim durius & frequentius attentabit affligere,quantò eum à spirituali remedio senserit longius abdicatum.Hæc Cassianus.

Et iterum de eisdem ibidem dicit:Duo hîc credere immobiliter oportet. Primò, quòd sine Dei permissu nullus ab his spiritibus omninò tentetur. Secundo quòd omnia, quæ nobis à Deo inferuntur siue tristia ad præsens, siue læta videantur, velut à pijssimo patre, clementissimóque Medico pro nostris vtilitatibus irrogentur. Et idcircò eos velut Pædagogos traditos humilitatis vt decedentes ab hoc mundo, vel purgationes ad vitam aliam transferãtur, vel pœnali rigore plectantur, qui secundùm Apostolum traditi sunt in præsenti,Satanæ,in interitum carnis,vt spiritus saluus fiat in die Domini nostri Iesu Christi.

Diaboli sunt pædagogi humilitatis.

Sed hîc oritur dubitatio:cũ Apostolus dicat:probet seipsum homo,& sic de pane illo edat, quomodo possunt obsessi,non habentes vsum rationis,cõmunicare? Respondet S.Tho.de hoc in 3.par.q.80. sic distinguẽdum de omnibus amentibus.Aliqui,inquit dicuntur, nõ habere vsum rationis dupliciter. Vno modo quia habent debilem vsum rationis,sicut dicitur non videns,qui malè videt.Et quia tales possunt aliquam deuotionem concipere huius sacramenti,non est eis hoc sacramentum denegandum.

Quibus obsessis sacramentum non sit dandum.

Alio modo dicuntur aliqui non habere vsum rationis, quia sic à natiuitate permanserunt & sic talibus non est hoc sacramentum adhibendum, quia in eis nullo modo præcessit huius sacramenti deuotio.

Aut non semper caruerunt vsu rationis, & tunc si prius quando erant suæ mentis compotes apparuit in eis huius sacramẽti deuotio, debet eis in articulo mortis hoc sacramentum exhiberi, nisi fortè timeatur periculum vomitus

vel ex

vel expuitionis.

Vnde legitur ex Concilio Carthaginenſi,& habetur 26. q.6.Is qui in infirmitate pœnitẽtiã petit, ſi caſu,dum ad eũ inuitatus ſacerdos venit, oppreſſus infirmitate obmutuit, vel in phreneſim conuerſus fuerit, dent teſtimonium qui eum audierunt.Et ſi continuò creditur moriturus, reconcilietur per manus impoſitionem, & infundatur ori eius Euchariſtia. De baptizatis,qui corporaliter ab immundis ſpiritibus vexantur, eſt eadem ratio & de alijs amentibus. Hæc Th.Addit tamen in 4.diſtin.9.quòd dæmoniacis non eſt deneganda cõmunio,niſi certum ſit,pro aliquo crimine à Diabolo torqueri.Cui ſic Petr⁹ de Palude addit:In hoc caſu p excõmunicandis ſunt habendi,q traditi ſunt Satanæ.

Ex quibus liquet,quòd ſi aliqui ſunt poſſeſſi à Dæmone etiam propter ſua crimina,habentes tamen lucida interualla,& rationis vſum,poſteà conteruntur de peccatis ſuis,vel debitè confitentur:tales cùm ſint abſoluti coram Deo, nullatenus ſunt à communione diuiniſſimi ſacramenti Euchariſtiæ ſequeſtrandi.

Sãctorum merita abigunt Dæmones.

De ſanctorum applicatione,vel deuota oratione, quomodo per hæc obſeſſi etiam potenter liberentur, legendæ ſanctorũ refertæ, ſunt. Merita enim ſanctorum martyrum, confeſſorum,virginum,exigunt vt hi ſpiritus nequam, sãctorum in patria exiſtentium,oratione & interceſſione vincantur,quos ſancti in via vicerunt.

Similiter viatorum deuotæ orationes liberationem obſeſſorum obtinuiſſe ſæpè leguntur. Vnde ad hoc hortatur Caſſia.vt ſupra.Si inquit,haberemus hanc ſentẽtiam, imò fidem,quàm ſuperius comprehendi,& vt omnia per dominum fieri pro vtilitate animarum & diſpenſari vniuerſa,nõ ſolùm nequaquam deſpiciemus eos:ſed etiam pro eis,tanquam pro membris noſtris inceſſanter orabimus, eiſque totis viſceribus ac pleno compatiemur affectu.

De excommunicatione.

De vltimo modo abſoluẽdi aliquẽ ab excommunicatione,ſciendũ,quòd nec iſte communis eſt, nec fortè licitus, niſi habenti autoritatem & ſpecialem reuelationẽ,vel probabilitatem, quòd poſſeſſus quis ſit propter excommunicationem Eccleſiæ,ſicut Apoſtolus,1.ad Corinth.5. excommunicatũ à ſe à & plebe Corinthũ fornicariũ tradidit Satanę in interitum carnis, vt ſpiritus ſaluus fieret in die Domini

mini nostri Iesu Christi, ideſt, vt gl. dicit, vsque ad illuminationem gratiæ contritionis, vel ad iudicium.

Et pseudodoctores, qui fidem perdiderant, videlicet Himenæum & Alexandrum tradidit Satanæ, vt discerent non blasphemare. 1 Tim. 1. Tantæ enim potestatis erat Apostolus (dicit glo.) tantamque gratiam habebat, vt recedentes à fide solo verbo traderet Diabolo.

Vnde S. Thom. in 4. distin. 18. vbi magister tres effectus excommunicationis tradit: eosdem sic declarat idem Doctor. Ex hoc ipso, inquit, quòd aliquis suffragijs Ecclesiæ priuatur, ttiplex incommodum incurrit, per tria quæ quis ex suffragijs consequitur. Valet enim ad augmentum gratiæ, eis qui habent, vel ad merendum ei, qui non habet. Et quātum ad hoc, magister dicit, quòd gratia subtrahitur per excommunicationē, valet etiam ad custodiam virtutis. Et quantum ad hoc, dicit q; protectio subtrahitur, nō q; omninò à Dei prouidentia excludantur, sed ab illa quæ filios ecclesiæ specialiori modo custodit. Valent etiam ad defendēdum ab hoste, quātū adhoc dicit, quòd Diabolo maior potestas sæuiēdi in ipsū datur & corporaliter & spiritualiter.

Vnde in primitiua Ecclesia, quando oportebat per signa homines ad fidem inuitare, sicut Spiritus sanctus visibili signo manifestatur, ita excommunicatus corporali vexationi à Diabolo innotescebat. Nec est inconueniens, si ille, qui non est desperatus, hosti datur, quia nō datur ei quasi damnandus, sed quasi corrigendus: cùm in potestate Ecclesiæ sit, ex eius manu ipsum eripere cùm voluerit. Hæc Th. Vbi tamen Exorcista ad cautelam obsessum absoluat, non videtur inconueniens.

Cautelæ pro Exorcistis.

Sed subdit Nider, quod cauendum est valdè Exorcistæ, ne de su's viribus faciliter præsumat, aut iocum & ludum serioso Dei operi intermiscat, aut superstitiosum vel suspectum aliquid de maleficio adiiciat, Alioquin pœnam vix euadet: vt declaratur per exempla.

Nam de primo refert B. Greg 1. dialogo de quadam, quę contra conscientiā suam à marito petente obtinere debiti redditionem in vigilia dedicationis Ecclesiæ S. Sebastiani; & quia cōtra cōscientiā Ecclesiæ processioni se immiscuit, possessa est, & publicè furiebat. Quo viso sacerdos eiusdę Ecclesiæ, de altari syndonem tulit, eamq; cooperuit, sed & hunc

hunc sacerdotem repente Diabolus simul inuasit. Et quia vltra vires voluit quicquam præsumere, compulsus est in sua vexatione cognoscere quis esset. Hæc Greg.

Ioculares Exorcistæ.

De secundo, vt nullus de officio exorcistatus sanctum ordinem concernens iocum faciat. Refert Nider se vidisse in conuentu Colonien si fratrem verbis satis iocosum, sed in gratia expellendi Dæmones famosum. Hic cùm in terminis conuentus Colonien sis Dæmonem in obsesso corpore arctarer, iam Dæmon petiuit à fratre locum recedendi: quo gauisus frater, ait in ioco: In cloacam meam vadas. Exijt igitur Dæmon nocte, cùm frater ventrem purgare vellet, Dæmon eum tam dirè torsit prope cloacam, vt vitam cum difficultate saluaret.

Dæmoniaci nõ ad Maleficos ducendi.

Sed & hoc præcipuè cauendum, vt obsessi etiam per Maleficas, ad præsidia Maleficarum non ducantur: Vnde & de præfata fœmina Grego. infert; Cùm, inquit, propinqui eam carnaliter amantes, atque amando persequentes ad obtinẽdum salutis remedium Maleficis tradidissent, & per eas ad fluuium ducta, & in aquam mersa multis incantationibus agitata fuisset: dum vnus Dæmon expelli debuit, legio subintrauit, & eorum distinctis vocibus iam clamare cepit: vn de consanguinei tandem confitentes, & de hoc dolentes eam præsentarunt sancto Episcopo Fortunato, qui diuturnis orationibus & ieiunijs, eam ex integro sanauit.

An Exorcistis benedicta herba vel petra adhibenda.

Sed quia dictum est, debere Exorcistas cauere, ne superstitiosum vel suspectum aliquid de maleficio adiiciant, dubitare Exorcista posset, An certas herbas & petras, etiã nõ benedictas adhibere posset? Responsio. Si benedictæ sunt herbæ, tantò melius, si verò non, vt herba quædã, quæ aliàs nominatur Fuga Dæmonis, vel etiam naturas lapidum, si quis adhibeat, nõ erit superstitiosum: dũmodò credat, quòd non directè de sui natura Dæmones compellunt, quia tunc incideret in errorem, quòd simili modo alijs herbis aut verbis possent cogi, vt errore Necromanticorum fatetur, putantes se efficere per naturales & inditas talium virtutes.

Vnde sanctus Th. in 4. dist. 7 ar. vlt. Non est, inquit, credendum aliquibus virtutibus corporalibus Dęmones subiacere, & ideò non coguntur inuocationibus & factis quibusdam Maleficis, nisi in quãtũ per hoc fœdus cum eis initur. Secũdũ q̃ dicitur Esaiæ 18. Percussimus fœdus cũ morte, &

cum inferno fecimus pactum Et illud Iob.40.An extrahe-
Locus Iobi explicatus. re poteris.Leuiathan hamo, &c.& sequentia verba sic fin-
liter exponit super Iob dicens:Si quis rectè considerat omnia præmissa,videtur pertinere ad præsumptionem Necromanticor ũconfutandã, qui nituntur cum Dæmonibus pactũ inire,ac eos sibi inuicere ,vel qualitercũq; cõstringere.

Ostenso ergo,quòd homo nõ potest sua virtute Diabolum superare,concludit dicens. Pone super eum manum tuam:subaudi si potes:superatur tamen virtute diuina.Vnde subdit memento belli,quo scilicet, ego pugno contra eum,& potest dici,quòd ponitur præsens pro futuro, scilicet,pugnabo in cruce,vbi capietur Leuiathan per hamum, scilicet, per diuinitatem occultatam sub esca humanitatis: æstimans saluatorem purum hominem. Vnde etiam postea 41.dicitur,Non est potestas super terram, quæ ei possit comparari. Per hoc inquit signatur , quòd nulla virtus corporalis , potest ada quari potestati Dæmonis , quæ est
Melodijs fugatur Dæmon. potestas purè spiritualis.Hæc Thomas.

Sed quia indirectè à Dæmone obsessus , potest virtute melodiæ,vt Saul per cytharã Dauid,vel herbæ,vel corporalis rei alterius sibi à naturali proprietate in existenti releuari:Ideò applicari possunt.Quod quidem posse fieri autoritatibus & rationibus deducitur.Nam 26. quæstio. 7 dæmonium sustinenti dicitur , licet petras vel herbas habere
Tobiæ historia comprobatur applicatione herbarũ. sine incantatione:& sunt Hieronymi verba.

Item magister in histo. tractans illud Tobiæ , Cordis particulam,scilicet,de pisce quem cepisti,si super carbones ponas , fumus eius exterret omne genus Dæmoniorum, siue à viro siue à muliere , ita vt vltra non accedat,ad eos, dicit. Nec super hoc mirari debemuus cùm fuuius cuiusdam arboris adustæ eandem vim habere videatur quamuis etiam spiritualem in se contineat sensum,scilicet, de futuro spiritualis orationis.

Ad idem Albert. super Lucam 9.& Nicolaus de Lyra. 1. Reg.16.imò & Paulus Burdegalensis super 1. Reg.16. hanc cõclusionem tenet,quòd non solum cõcedendum videtur,
Quomodo Dæmones inuicem corporalia. quòd per aliqua sensibilia possunt afflicti à Dæmonibus releuari,sed etiã per sensibilia aliqua possint totaliter liberari.Sed hoc intellige , quando non atrociter affliguntur, & probat per rationem. Nã cùm Dæmones non possint materiam

ter iam corporalē secundū suā voluntātem transmutare, sed debita actiua debitis passiuis coniungendo, vt Nicolaus dicit. Eadem ratione per aliquam rem sensibilem potest dispositio causari in corpore humano, per quam fiet aptum ad suscipiendum actionem Dæmonis. Verbi gratia: Mania est maximè dispositiua ad alienationem mentis secundùm Medicos, & per consequens ad suscipiendum afflictionem Dæmoniacam: Quæ quidem Dæmoniaca passio, vbi penitus curatur, penitus afflictio Dæmonis actiua recedente passiua in possesso recederet.

Idem posset dici de iecore piscis: Idē de melodia Dauid, ratione cuius licet primo refocillaretur Saul & leuius haberet, tamen totaliter expulsus fuit per illam, vt dicit litera: Recedebat ab eo spiritus malignus. Nec consonum est literæ, dicere, quòd hoc fiebat ex merito Dauid, seu per orationes eius: quia non est verisimile, quòd hoc scriptura taceret, cùm esset in laudē eius notabiliter dictum. Hæc de Paulo prefato, Licèt non posuerimus suprà in quæst. 5. primæ partis: Quod quia præfigurabatur virtus crucis per expansionem venarū corporis Christi, ideò liberabatur Saul. Et plura ibi etiam contineatur, quæ præsenti speculationi seruire possunt. Tantùm concludamus, quòd rerum sensibilium applicatio in Exorcismis licitis non est superstitiosū. Iā autē non expedit de ipsis Exorcismis aliqua disserere.

Dauidis cythara non oratione refocillatur Saul.

Quid cythara Dauidis significet.

Remedia per licitos Exorcismos Ecclesiæ, contra quascunque infirmitates à Maleficis illatas, & de modo Exorcizandi maleficiatos.

CAP. VI.

QVIA, vt in superioribus tactum est, Maleficæ omne genus infirmitatis corporalis inferre possunt: quare & sub generali regula concludere oportet, quòd quicquid remedij in verbis, vel operibus, alijs infirmitatibus suprà notatis applicari potest, hoc etiam quibuscunque alijs infirmitatibus præcedentibus non expressis: vt vbi epilepsia aut lepra essent inflicta, cōuenire potest. Et quia inter remedia verborum exorcismi liciti computantur, de ipso etiam sæpè mentio,

tanquam de quodam generali remedio habita est : tria principaliter de ipso practicanda sunt.

Primò, an non habens exorcistatus ordinem, vt. s. laicus, vel secularis persona valeat licitè Dæmones, aut eius maleficia exorcizare: Vbi tres aliæ annectuntur, qualiter videlicet sunt liciti: Et de septem conditionibus, quæ requiruntur ad carmina & benedictiones, vt quis valeat secum talia deferre : & tertio qualiter morbus sit exorcizandus, & Dæmon coniurandus. Secundum principale, quid agẽdum vbi gratia sanitatis per exorcismos non obtinetur. Et tertio, quò ad remedia, non iam verborum, sed operum cum solutionibus certorum argumentorum.

Ad primum est Doctoris Thom. in 4. dist. 23. senten. In ordine, inquit, exorcistatus & in alijs minoribus ordinibus omnibus, cùm conferuntur, recipitur potestas vt quis hoc vel illud ex officio facere possit, puta exorcizare : & idem à non habentibus ordinem, licitè fieri potest, quamuis illi hoc non habeant ex officio. Sicut in domo non consecrata potest dici Missa, quamuis consecratio Ecclesiæ ad hoc ordinetur, vt in ea Missa dicatur, sed hoc tunc magis pertinet ad gratiam gratis datam quàm ad gratiam sacramẽti.

Missa in priuatis ædibus dici potest.

Ex quibus verbis dici potest, ꝙ licet ad liberationem maleficiati, bonum est concurrere exorcistam habens potestatem exorcizandi morbos maleficiales, tamen etiam interdum deuotæ personæ absque exorcismis, vel cum ipsis fugare possunt huiusmodi morbos.

Etiam licitum est laicis exorcizare.

Nam fertur de quadam virgine paupercula, & ideo plurimũ deuota, cuius dum amicus in pede maximè per maleficium læsus fuerat, quod iudicio Medicorum patuit, eo etiam quòd nullis medicaminibus sanari poterat, contigit vt virgo infirmum visitaret, qui & statim ab ea petiuit, vt pedi benedictionem aliquam applicaret. Annuit illa, & silenter tantummodo orationem Dominicam, & Apostolorum Symbolum cum geminatis viuificæ crucis signis applicuit. Tunc statim infirmus curatum se sentiens, scire voluit in remedium futurorũ, quid carminationis virgo applicasset. Quæ respondit. Vos debili fide, diuinis & approbatis exercitijs Ecclesiæ non inhæretis, & carmina ac remedia prohibita crebro vestris infirmitatibus applicatis, id circo rarò in corpore curamini, quia semper in anima lædimini.

Læsi in anima rarò curantur in corpore.

mini. Sed ſi in orationem & ſignorum licitorum efficaciã ſperaretis, facillimè ſæpè curaremini. Nihil enim tibi applicui, niſi dominicam orationem, & Apoſtolorum Symbolum & iam ſanatus es.

Gratia huius exempli quæritur, an non aliæ benedictiones & carminationes ſeu coniurationes per exorciſmos habeant efficaciam, cùm hic videantur reprobari. Reſpondetur q̃ hæc virgo nõ reprobauit niſi illicita carmina, cum illicitis coniurationibus & exorciſmis.

Vnde abuſus exorciſmorum manauerit.

Pro cuius intellectu conſiderare oportet, vnde huiuſmodi habuerunt originem, & quomodo ad abuſum deuenerunt. Nam principiũ horum fuit ſanctiſſimũ: ſed ſicut omnia Dæmonis inſtinctu deprauantur mediantibus Dæmonibus & malis hominibus, ita & diuina nomina. Apoſtoli enim & ſancti viri ſecundum illud Marc. vlt. In nomine meo Dæmonia eiicient: infirmos viſitarunt, & orationes ſuper eos per ſacra verba fuderunt, deinde ſucceſſu temporis ſacerdotes deuotè ſimilia ritè peregerunt, propter quòd deuotiſſimæ orationes & ſancti exorciſmi reperiuntur in antiquis hodie Eccleſijs ad omnia, quę homines facere aut pati poterant, per deuotos viros applicati, olim ſine omni ſuperſtitione, ſicut etiam hodiè literati & ſacræ Theologiæ Doctores reperiuntur, qui infirmos viſitantes ſimilia verba ægrotis applicant, & non ſolùm dæmoniacis.

Exorciſmi ſuper ægrotos adhibiti.

Sed heu, ſuperſtitioſi homines à ſe multa vana & illicita ad inſtar horũ inuenerũt, quibus hodiè vtuntur circa infirmos & iumenta: nec clerus amplius ex ſua deſidia licitis vtitur verbis, viſitando infirmos. Propter q̃ Guillelmus dictus Durandus gloſſator Raymundi dicit, q̃ talia præfata ſacerdos religioſus aut diſcretus, etiam laicus vir, ſiue mulier excellentis vitæ probatæ diſcretionis facere poteſt, fuſa oratione licita ſuper infirmum nõ ſuper pomum aut ſuper cingulum aut ſimilia, ſed ſuper infirmitates. Iuxta illud Euangeliſtæ: Super ægros manus imponent, &c. Nec ſint huiuſmodi perſonæ prohibendæ à talibus: niſi fortè timeatur quod ad exemplum illorum indiſcreti & ſuperſtitioſi alij carminationis ſibi vſurpent abuſum, tuentes ſe exemplo illorum. Hi ergo ſuperſtitioſi carminatores reprehenduntur à prædicta virgine, & dixit illos habere debilem fidem, imò malam, qui tales conſuluerunt.

Etiam mulieribus conceditur exorcizare.

Iterum autem gratia huius declarationis quæritur, quibus verbis carmina & benedictiones cenſentur licitæ vel ſuperſtitioſæ, & de modo quo debent applicari:& an Dæmon ſit coniurandus,& morbus exorcizandus.

Ad primũ,quòd, quia hoc dicitur licitum in cultu Chriſtianæ religionis,quod non eſt ſuperſtioſum, & ſuperſtitioſum dicitur(vt notatur ex gl.ſuper illo ad Coloſſ.2.quæ ſunt rationem habentia in ſuperſtitione) quod ſuper modum religionis ſeruatur,vnde ibi dicitur:ſuperſtitio eſt religio ſuprà modum ſeruata, id eſt religio modis vel circũſtantijs malis & defectuoſis practicata.

Superſtitio quid ſit.

Etiam ſuperſtitioſum eſt, quicquid traditione humana nomen religionis vſurpat abſque ſuperioris autoritate, vt hymnos iungere ad Miſſas defunctorum præfationẽ interrumpere:Symbolum in Miſſa cantandum abbreuiare, aut in organis & non in choro decantare in Miſſa reſpondentem non habere & his ſimilia. Sed ad propoſitum noſtrũ modo,quando fit aliquod opus ex virtute religionis Chriſtianæ,vt vbi quiſque vellet infirmos ſubuenire per aliquã orationem & benedictionem per verba ſacra:de qua materia nunc intendimus, talis habet conſiderare ſeptem cõditiones,quæ ſi reperiuntur, talis benedictio cenſetur licita, etſi fiat per modum adiurationis, per virtutem diuini nominis,per virtutem operum Chriſti,quæ ex ſua natiuitate, paſſione,pretioſa morte, &c. innotuerunt per quæ etiam Diabolus victus & eiectus fuit, dicentur illæ benedictiones, carmina & exorciſmi liciti:& hi qui practicãt poſſunt dici Exorciſtæ,aut Incantatores liciti. Iuxta Iſid. 8. Etym. Incantatores dicuntur, qui artẽ aliquam verbis peragunt.

Adiurationes licitæ.

Et prima conditio conſideranda, vt ex doctrina ſancti Tho.2.2.q.93.elicitur, vt verba non contineant aliquid q̃ pertineat ad inuocationem Dęmonũ expreſſam vel tacitã. Quid ſit expreſſa,patet:quid ſit tacita hoc conſideratur ex intentione & opere.Intentione, vt vbi operans non curat ſiue à Deo, ſiue à Diabolo habeat in ſuo opere intentum, dummòdo ſinẽ optatũ conſequatur opere. Vt vbi opus q̃ facit, non habet aliquã proprietatem ex natura ad producendũ talem effectũ.De qua non ſolùm Medici & Aſtrologi,imò Theologi habent iudicare.Per quem modum Necromantici faciũt imagines annulos,& lapides artificiales,

Necromãticæ imagines.

qui

qui vtique nullam habent naturalem inclinationem ad effectus, quos ipſi expectant ſæpiſſimè, vnde & in eorum operibus Diabolus ſe habet immiſcere.

Secundò conſiderandum eſt, ne benedictiones ſeu carmina contineant aliqua nomina ignota, quia ſecundum Chryſoſtomum talia metuenda ſunt, ne in eis aliquid ſuperſtitionis lateat. *Nomina ignota ſunt ſuſpecta.*

Tertiò, ne materia verborum aliquid falſitatis cõtineat: quia ſic eius effectus non poſſet expectari à Deo cum ipſe non ſit teſtis falſitatis. Sic quædam vetulæ in ſuis carminibus vtuntur rithmatizando: Beata virgo Iordanem tranſiuit, & tunc S. Stephanus ei obuiauit, & eam interrogauit, & multas alias fatuitates. *Rithmicæ Incantationes.*

Quartò, ne ibi contineantur vana & caracteres inſcripti præter ſignum crucis. Vnde Breuia, quæ portantur à ſoldatis reprehenduntur. *Breuia militum.*

Quintò, ne ſpes habeatur in modo ſcribendi, legendi, ligandi, aut in quacunque huiuſmodi vanitate, quæ ad diuinam reuerẽtiam non pertineat: quia alias omninò iudicabitur ſuperſtitioſum.

Sextò vt in allegatione & prolatione diuinorum verborum, vel ſcripturæ ſacræ reſpectus ſolum habeatur ad ipſa ſacra verba & ad intellectum eorum, & ad Dei reuerentiã, ſeu ad virtutem diuinam à qua expectatur effectus, vel ad ſanctorum reliquias, à quibus præfata expectantur ſecundariò, licet à Deo principaliter.

Septimò, vt committatur effectus, qui expectatur, diuinę voluntati: qui ſcit, vtrum ſanitas vel tribulatio plus proſit inuocanti vel minus vel an obſit. Et hanc conditionẽ ponit Tho. in 1. ſecun. in materia de gratia, & diſt. 15. in 4. *Signatio credentium.*

Vnde concludamus qꝫ ſi nulla dictarum conditionum opus infecerit illud erit licitum: probat Thomas ſupra illud Marci vltimo: Signa eos qui crediderint: & poſt, In nomine meo Dęmonia eiicient, &c. ſerpentes tollent. Ex quo elicit, qꝫ prædictis ſeruatis conditionibus, per diuina verba licitum eſt arcere ſerpentes.

Item probat præmiſſa vlterius. Non minoris ſanctitatis ſunt verba Dei, quàm ſanctorũ reliquię dicente Auguſtino. Non eſt minus verbũ Dei, quàm corpus Chriſti. Sed ſecũdum omnes, licet reliquias ſanctorum ſecum reuerenter portare: *Verbum Dei non minus eſt quàm corpus Chriſti.*

portare: ergo qualitercunque nomen Dei inuocemus, ſiue per orationem Dominicam, per ſalutationem Angelicã, per eius natiuitatem, paſſionem, quinque vulnera, per ſeptẽ verba, quæ protulit in cruce, per titulũ triumphalem, per tres clauos, & aliorum armorum militiæ Chriſti, contra Diabolum & eius opera, omninò erunt licita & ſpes poteſt haberi in eis, committendo effectum diuinæ voluntati.

Serpentes litere coniurationibus arcere.

Et hoc quod dictum eſt de coartatione ſerpentum, idem intellige de alijs animalibus, quando ſolus reſpectus habetur ad ſacra verba, & ad diuinam virtutem. De ipſis tamen cautè eſt agendum incantationibus: quia vt dicit Doctor, Tales incantatores ſæpè habent illicitas obſeruantias, & per Dæmones ſortiuntur effectum, præcipuè in ſerpẽtibus. Qui ſerpens fuit primum Dæmonis inſtrumentum ad hominem decipiendum.

Incantator ſerpentum interimitur à ſerpente.

Nam in ciuitate Saltzburgenſi quidam incantator erat, hic quadam die ad ſpectaculum aliorum, cunctos ſerpẽtes ad quandam foueam incantare voluit, & interimere, ex ſpatio, vt fertur, vnius miliaris. Congregatis ergo vndique ſerpentibus, dum ipſe ſupra foueam ſtaret, nouiſſimè quidam ingens & horribilis ſerpens, foueam intrare difficultabat, & ſæpè quaſi ipſum abſcedere permitteret, & liber ſerpere quo vellet, motibus innuebat. Sed cùm ille ab incantatione eius deſiſtere nolebat, alijs omnibus in fouea interemptis, quia ſtatim ibi moriebantur, & neceſſe erat, vt & ille horribilis intraret, ſtans ſerpens ex oppoſito incantatoris, ſupra foueam ſaltum fecit, & in ipſum incantatorem irruit, & ventrem eius vt cingulum ſtringens, ipſum incantatorem ſecum in foueam traxit, & interemit. Qua ex re perpenditur, non niſi pro vtilitate, ad fugandum videlicet ab hominum inhabitationibus, talia ſunt virtute diuina practicanda, & cum Dei timore & reuerentia.

Quomodo ſcripti exorciſmi geſtandi & appendẽdi.

Quò ad ſecundum, videlicet, quomodo ſint huiuſmodi exorciſmi vel carmina deferenda, & ad collũ ſuſpendenda vel in veſtimẽtis inſuenda: Videtur quòd talia ſint illicita, Nam Auguſt. 2. de doctrina Chriſtiana. Ad ſuperſtitionem pertinent mille magicarum artiũ, & ligaturæ, & remedia, quæ Medicorum quoque diſciplina condẽnat, ſiue in præcantionibus, ſiue in quibuſdam notis, quas characteres vocãt, ſiue in quibuſdã rebus ſuſpendendis atque inſignãdis.

Item

Item Chrysostomus super Matthæū. Quidam aliquam partem Euangelij scriptam circa collum portant: sed nonne quotidiè Euangelium in Ecclesia legitur & auditur ab omnibus? cui ergo in auribus Euangelia posita nihil prosunt, quomodo eum possunt circa collum suspēsa seruare? Deindè vbi est virtus Euangelij, in figuris literarum, an in intellectu sensuum: Si in figuris, benè circa collū suspendis, si in intellectu, ergo melius in corde posita prosunt, quàm circa collum suspensa.

Notādum dictum Chrysostomi.

Sed hîc est respōsio Doctorum, præcipuè sancti Thomę, vbi suprà artic. 4. vbi quærit: An suspendere Diuīna verba ad collum sit illicitum: quòd in omnibus incantationibus vel scripturis suspensis, duo cauenda videntur.

Primò quidem, quid sit quod scribitur, vtrùm sit ad inuocationes Dæmonum pertinens, manifestè tunc non solùm superstitiosum imò illicitum, & Apostasia à fide iudicatur, vt suprà tactum fuit sæpè.

Similiter etiam cauendum ne contineat ignota nomina, &c. accipe conditiones suprà positas: & tunc sicut licitum est huiusmodi super infirmos ore proferre: ita licitum est illa secum deferre. Præfati autem Doctores respectum habent & damnant: cùm quis ad figuras & literas scriptas maiorem haberet aduertentiam & respectum, quàm ad intellectum verborum.

Et si dicatur, q̄ laicus non intelligens verba, non potest habere respectum ad intellectum eorum: Respondetur habeat respectum ad virtutē diuinam, & illam cōmittat diuinæ volūtati, vt faciat quicquid placitum fuerit suę pietati.

Quò ad tertium: an simul Dæmon sit coniurandus & morbus exorcizandus, vel è conuerso, aut vnum sine altero. Responsio, Hîc plura sunt aduertenda. Primò, an Dæmon semper sit præsens, quando maleficiatus affligatur. Secundò, cuiusmodi res possint exorcizari aut adiuuari. Tertiò, de modo exorcizandi.

Ad primum, cùm iuxta Damascenum, Dæmon ibi est, vbi operatur: videtur quòd maleficiato semper præsens sit, cùm eum affligit. Item in legenda beati Bartholomęi tunc videtur sanare Dæmon, quando cessat à læsione.

An Dæmon semper præsens sit, cum maleficiatum affligit.

Responsio, q̄ Dæmon præsens sit maleficiato & afflicto, hoc potest intelligi dupliciter, vel quò ad suū esse, vel quò

ad

Quomodo Diabolus mortaliter peccãtes inhabitet.

ad ſuum effectum. Primo modo, præſens eſt in principio dum maleficiũ intromittit. Secundo modo per ſe nõ dicitur præſens in ſuo effectu: ſicut etiam cum Doctores quęrunt, an Diabolus cũ qualibet culpa mortali hominẽ ſubſtantialiter inhabet: dicunt quòd non per ſe, ſed per ſuum effectum: ſicut dominus inhabitare dicitur ſeruum, quantum ad ſuum dominium: aliud tamen de obſeſſis.

Quò ad ſecũdum, cuiuſmodi res poſſint exorcizari, Notandum eſt ſuper Doctoris Thomæ in 4. diſt. 6. ſententiã, vbi dicit, quòd quia propter peccatum hominis Diabolus accipit poteſtatem in hominem, & in omnia, quæ in vſum hominis veniunt in ipſius nocumentum. Et cùm etiã nulla conuenientia eſt Chriſti ad Belial. Ideò quandocunque alius ſanctificandum eſt ad cultum diuinum, prius exorcizatur, vt liberatũ à poteſtate Diaboli, qua illud in nocumẽtum hominis aſſumere poterat, Deo cõſecretur. Et hoc patet in benedictione aquæ & conſecratione tẽpli & in omnibus huiuſmodi. Vnde cùm prima ſatisfactio qua homo Deo cõſecratur, ſit in baptiſmo, oportet q; etiã homo prius exorcizetur, quàm baptizetur, multò fortiori ratione quã aliæ res. Quia in ipſo homine eſt cauſa, quare Diabolus poteſtatem accepit in alia, quæ ſunt propter hominẽ ſcilicet peccatum originale, vel actuale. Et hæc ſignificant ea, quæ in exorciſmo dicuntur, vt cùm dicitur: Recede ab eo Satana, & huiuſmodi, & ſimiliter ea quæ ibi fiunt.

Cur homo in baptiſmo exorcizandus.

Morbi non exorcizantur, ſed morboſi, non infectio, ſed infecti.

Ad propoſitũ ergo, cùm quæritur, an morbus ſit exorcizandus & Dæmon adiurandus, & quid illorum primò, Reſpondetur, morbus nõ exorcizatur, ſed ipſe homo morbatus & maleficiatus. Sicut in puero nõ exorcizatur infectio fomitis, ſed puer infectus. Item ſicut prius puer exorcizatur & pòſt Diabolus adiuratur vt recedat, ita maleficiat⁹ pri⁹ exorcizatur, & poſt Diabolo & eius facturæ imperat vt recedat. Item ſicut ſal & aqua exorcizantur, ita maleficiato omnia quæ in ipſius vſum conuerti poſſunt, vt cibaria & potagia exorcizare & benedicere plurimum expedit. Item licet ritus exorciſmi teneat in baptizandis vt fiat exſufflatio verſus occidentalem partem & abrenunciatio: ſecundò manuum ad cœlum erectio, cum ſacra fidei confeſſione Chriſtianæ religionis: & tertiò oratio, benedictio, & manus impoſitio: & quartò denudatio, & oleo ſancto vnctio

Cibaria & potagia maleficiatorum exorcizanda.

& poſt

& post baptismum communio, & cãdidioris vestis indutio. Tamen non est necesse, vt hæc circa maleficiatũ exorcizandum fiant, sed quòd primò purè & debitè fit confessus, candelam accensam, si potest, teneat, & sacram cõmunionem recipiat, & loco vestis candidæ, candela benedicta in longitudine corporis Christi, aut ligni crucis, nudo corpore circumligatus maneat. Dici ergo potest.

Maleficiatus ad candelam benedictam, in longitudine corporis Christi alligandus.

Exorcizo te Petrum, aut Barbaram infirmum, sed sacro sancto baptismate renatam, per Deum viuum, per Deum verum, per Deum sanctum, per Deum qui te suo pretioso sanguine redemit, vt fias homo exorcizatus, vt effugiat atque discedat à te omnis phantasia & nequitia Diabolicæ fraudis omnisq; spiritus immũdus, adiuratus per eum qui vẽturus est iudicare viuos & mortuos: & seculũ per ignẽ, Amen. Oremus. Deus misericordiæ, Deus clemens, qui secundũ multitudinẽ miserationũ tuarum, quos diligis, corripis, & quos recipis piè ad emendationẽ coërces, te inuocamus Domine, vt famulo, qui in corpore patitur mẽbrorum debilitatem, gratiã tuã benigne conferre digneris, vt quicquid terrena fragilitate corruptum, quicquid diabolica fraude violatũ est, vnitati corporis Ecclesiæ membrũ redemptionis annecte. Miserere Domine gemituũ, miserere lachrymarum eius, & nõ habentis fiduciam nisi in misericordia tua, ad tuæ sacramẽtũ recõciliationis admitte, per Christũ dominum nostrum, Amen. Ergo maledicte Diabole, recognosce sententiã tuam, & da honorem Deo vero & viuo, da honorem Domino Iesu Christo, vt recedas ab hoc famulo cum tua factura, quem Dominus noster Iesus Christus suo pretioso sanguine redemit. Demùm secundò & tertiò iterum exorcizet, vt suprà cũ orationibus. Oremus.

Modus & forma exorcizandi maleficiatos.

Deus qui facturæ tuæ semper pio dominaris affectu: inclina aurem tuam supplicationibus nostris, & famulum tuum ex aduersa valetudine corporis laborantem, placatus respice & visita, & salutari tuo, & cœlestis gratiæ præsta ei medicinam per Christum Dominum nostrũ, Amen. Ergo maledicte Diabole, &c. vt suprà.

Pro tertio exorcismo oratio. Deus infirmitatis humanæ singulare præsidium auxilij tui super infirmum nostrum ostende virtutem, vt ope misericordiæ tuę adiutus, vel adiuta, Ecclesiæ tuæ sanctę incolumis repręsentari mereatur,

per

per Christum Dominum nostrum. Amen.

Et semper aspergat eum aqua benedicta. Et nota quòd hic præscribitur, non quòd omninò ita fieri debeat, aut q̃ alij exorcismi non sint maioris efficaciæ, sed vt modus exorcizandi & adiurandi habeatur. In antiquis enim historijs & Ecclesiarum libris interdum deuotiores & efficaciores exorcismi reperiuntur, sed quia in omnib. Dei reuerentia est præponenda, agat secũdum hoc vnusquisque quantum expediens fuerit.

Concluſiuè ex præmissis concludẽdo propter simplices, sit modus iste exorcizandi maleficiatum, vt primò puram faciat confessionem. Iuxta ca. alle. sępè. si per sortiarias. Demũ fiat diligẽs inquisitio per singulos angulos, & in lectisternijs, culcitris, & sub limine ostij, si fortassis instrumẽta maleficij cautè possent inueniri. Iumenta etiã statim sunt ad ignem proiicięda. Expediret etiã, vt cuncta renouarentur in lectisternijs & indumentis, habitationẽ etiam & domũ mutaret. In casu verò quo nihil inuentum fuerit, tunc exorcizandus, si potest, Ecclesiam intrabit manè, & quãtò dies sanctiores, vt festa beatæ Virginis, aut vigiliæ existũt tantò melius sacerdos etiam confessus, & in bono statu, amplius proficiet. Teneat itaq; exorcizandus candelam in manu benedictam, melius quo poterit sedendo, aut genua flectendo: & qui adsunt deuotas orationes pro eius liberatione fundant: & incipiat Litaniam inchoando. Adiutoriũ nostrum in nomine Domini: & habeat respondentẽ & aspergat ipsum aqua benedicta & stola circundabit collum, & subinferat Psalmum: Deus in adiutorium: & prosequatur Litaniam, vt moris est super infirmos, dicẽdo ad inuocationem Sanctorum, ora pro eo, vel orate, & propitius esto, Libera eum Domine, singula prosequendo vsque ad finem: Vbi orationes sunt dicendæ, tunc loco orationum incipiat Exorcismum, & continuabit modo præscripto, vel alio meliori vt sibi videbitur; possent etiã huiusmodi exorcismi continuari ad minus in septimana, vt sic multiplicatis intercessionibus gratia obtineatur sanitatis.

Verùm post omnia communicandus est Eucharistię sacramento: licet quidam ante exorcismum hoc faciendum putant: & in confessione attendat cõfessor si aliquo vinculo excõmunicationis esset innodatus, vel si vnquã temerè

innoda

innodatus abſolutionem à ſuo iudice non recepiſſet, tunc enim licet ad cautelam cùm abſoluat, tamen reddita ſoſpitate à ſuo Iudice, qui eum ligauerat, quærat.

Attendendũ, q; vbi Exorciſta non habet ordinem Exorciſtatus, tũc procedere poteſt per orationes, & ſi legere nouit Scripturas, legat Euangelia quatuor prima Euãgeliſtarum: item Euangelium Miſſus eſt Angelus; & paſſionem Domini, quæ omnia magnam habent virtutem ad expulſionem operum Diaboli. Item Euãgelium S. Ioan. in principio erat Verbum: ſcribatur, & ad collum infirmi ſuſpendatur, & ſic gratia ſanitatis à Deo expectetur.

Euangelium Ioãnis ſuſpenſum collo.

Verum ſi quis quæreret differentiam aquæ Benedictæ aſperſionem, & exorciſmũ, cum vtrumque in effectu cõtra Dæmonis moleſtiã ordinatur. Reſpondit S. Tho. vt ſuprà diſtin. 6. Diabolus impugnat nos ab exteriori & interiori. Aqua ergo benedicta ordinatur cõtra impugnationẽ Diaboli, quæ eſt ab exteriori, ſed exorciſmus cõtra impugnationem Diaboli, quæ eſt ab interiori. Vnde illi cõtra quos datur, dicuntur energumeni, ab en, quod eſt intra, & ergon, labor, quaſi intus laborãtes. In maleficiato ergo exorcizando vtrumque adhibetur, cùm vtrobique moleſtẽtur.

Vis aquæ benedictæ.

Ἐνεργούμενοι.

Verùm quò ad ſecundũ ptincipale, quid agendũ vbi gratia ſanitatis per exorciſmos nõ obtineatur? Reſpõſio, Licet ſex ex cauſis hoc fieri poſſit, eſt tamẽ vna ſeptimana ſuper quã iudiciũ noſtrũ ſuſpẽditur. Nã q; aliquis non liberatur, aut hoc eſt propter paruitatẽ fidei circumſtãtiũ, aut ipſum ægrotũ offerẽtium, aut propter peccata maleficium ſuſtinẽtium, aut propter cõmoda remedia adhibere negligentium, aut propter exorciſtæ aliquod in fide vitiũ, aut propter reuerentiam virtutum in alio exiſtentium propter purgationem, vel meritum maleficium patientium.

Cauſæ cur exorciſmis non ſemper obtineatur ſanitas.

De primis quatuor docet Euangelica virtus. Matt. 17. & Marc. 9. In patris vnici filij ſui lunatici, & diſcipulorum Chriſti præſentia. Primò enim aſſerens, quòd turba fide careret: vnde pater eum lachrymis orauit: Credo Domine, adiuua incredulitatem meam. Et ad turbam Ieſus ait: O generatio incredula & peruerſa quouſque ero vobiſcum? De ſecundo, videlicet de ſuſtinente Dæmonem Ieſus increpabat eum, ſcilicet filium: quia B. Hieron. ibi dicit quòd propter peccata ſua à Dæmone fuerat oppreſſus.

De

De tertio, de neglectu debitorũ remediorum patet, quia non fuerunt præsentes boni & perfecti viri. Vnde Chrysosto. ibi dicit. Columnæ fidei, videlicet, Petrus, Iacobus, & Ioannes nõ aderant, sicut in transfiguratione Christi præsentes erant: nec oratio & ieiunium aderant, sine quibus Christus ait, hoc genus Dæmoniorum non eiicitur. Vnde Origenes ibi dicit: Si aliquãdo oportuerit circa orationem aliquid patientium remanere, non admiremur, neq; interrogemus, neque loquamur quasi audiente spiritu immundo, sed abigamus ieiunijs & orationibus nostros spiritus malignos. Et glo. dicit: Hoc genus Dæmonij, id est, ista carnalium voluptatum mutabilitas, ad quem, scilicet spiritus ille inclinabat, nõ vincitur, nisi spiritus oratione confirmetur, & caro per ieiunium maceretur.

Columnæ fidei inter Apostolos qui fuerint.

Dæmones expellendi non interrogandi.

De quarto Exorcistæ vitio, præsertim scilicet in fide, patet ibidem de Christi discipulis præsentibus: Vnde postea secretò discipuli quærentes causam suæ impotentiæ: Respondit: propter incredulitatem vestram. Amen dico vobis, si habueritis fidem sicut granum sinapis, dicetis monti huic tolle te, &c. Vbi Hilarius. Crediderunt quidem Apostoli, sed nondum erant perfecti in fide, nam Domino in monte morante cum alijs tribus, & illis cum turba residentibus, quidam tepor eorum fidem relaxauerat.

De quinto patet in vita patrum, vbi legimus aliquando obsessos nõ liberatos per S. Antonium, sed per discipulum eius Paulum fuisse liberatos. De sexto patuit suprà, quia non semper cùm quis liberatur à culpa, liberatur à pœnis, sed remanet interdum pœna in vindictam & satisfactionem præcedentis delicti.

Non sufficienter exorcizatus ante baptismum, magis subiacet Potestati Dæmonum.

Et adhuc illud remediũ, de quo fertur, quòd plures fuerint liberati, videlicet, q̃ maleficiati de nouo fuerint baptizati, licet sub conditione, super quo, vt præmisi, nil determinare debemus. Verissimum tamen existit, q̃ cùm debitè quis ante baptismum non fuit exorcizatus, vtique diuina permissione Diabolus semper maiorem recipit in talẽ potestatem. Patet ex præmissis, nec ambiguũ est, quin plures negligẽtiæ siue à sacerdotibus nõ benè dispositis, vbi iam quartum impedimentum prænotatum tangitur, videlicet Exorcistę vitium, committatur, siue à vetulis, quæ tempore necessitatis debitum modum baptizandi non seruant.

Neq

Nec tamen asserere volo, quin sacramenta à malis conferri non possint, & quod imò, quantumcunque malus baptizat & cõficit, dũmodò debitè sub debita forma, verboque materia in intentione baptizat ordinatus & confi- non suffusus aut violentus. Vnde & sine actuali vel habitua cere intendat. Sic à simili in exorcizando ritè procedat, & li intentione, & vtinam, non cespitando, & verba necessaria omittendo huiusmodi sacris officijs se immiscat: Reuera, sicut ad conficiendum quatuor essentialia deseruiunt, scilicet, materia, forma, intentio, ordo, modis tamen præactis, & vbi vnum defuerit, nec conficere poterit, ita circa exorcismos suo modo asserere oportet.

Sacramenta etiam ab ineptis administrari possunt.

Nec obiectio valet, quòd sine exorcismis in primitiua Ecclesia baptizabantur, aut etiam quòd nunc characterem baptismalem sine Exorcismo valeat baptizatus recipere, quia sic Gregorius in vanum Exorcismos instituisset, & Ecclesia in suis cæremonijs potius errare. Quare ne ausus sum omninò reprehendere, qui maleficiatos sub conditione vellent rebaptizare, & neglecta fortassis recuperare.

In primitiua Ecclesia sine Exorcismis baptismus peragebatur.

Fertur etiam de illis, qui de nocturno tempore in somnis per alta ædificia sine læsione solent incedere, quod vtique opus esse maligni spiritus, tales sic deferentes, plures asserunt, hi cùm rebaptizantur melius habere noscuntur. Et mirum q vbi nominibus proprijs vocantur, subitò ad terrã colliduntur, ac si fortassis illud nomen non debitè in baptismo fuerit impositum.

Incedentes & scandentes noctu in somnis quomodo curentur.

Expedit lectorẽ esse attentum super sex illa impedimenta, licet enim super Energumenos aut possessos, & non super maleficiatos sonant, tamen quia æqua virtus vtrobiq; requiritur, diuina imò dici potest, quòd maioris sit difficultatis maleficiatũ curare, quàm Energumenum aut possessum: ideò illa impedimenta, si ibi possunt habere locum, & à fortiori super maleficiatos: quod tali ratione probatur.

Nam vt suprà patuit ca. 10. aliqui possidentur interdum pro nullo proprio delicto, sed pro leui alieno, & variis aliis de causis. In maleficio autem, quando adulti maleficiantur, vt plurimùm eis contingit, quia in animæ necationem grauissimè à Dæmone ab intus possidentur. Vnde duplex labor circa maleficiatos, vbi simplex circa possessos ab extra requiritur: De hac grauissima possessione Cassia. colla-

abbat. Sereni. dicit. Illi ſunt verè miſeri ac miſerabiles iudicãdi, qui cũ ſe vniuerſis criminibus flagitijſque cõtaminãt, non ſolùm nullum in eis veriſimiliter ſignum Diabolicæ ſuppletionis oſtenditur, ſed nec aliqua quidem operibus eorum condigna tentatio, nec vllum flagellum correptionis infertur. Non enim merentur celerem temporis iſtius expeditamque medicinam, quorum durities & impœnitẽs cor, pœnam vitæ præſentis excedens, theſaurizant ſibi ipſis iram & indignationem, in die iræ & reuelationis iuſti iudicij, in quo vermis eorum non extinguetur.

Et iterum idem Caſſianus, comparendo corporalem poſſeſſionem ad animum per peccatum, paulò ante dicit: Multò grauius, inquit, conſtat illos vehementiusque vexari, qui cùm corporaliter ab ipſis affligi minimè videantur, animo tamen pernicioſius poſſidentur, eorum ſcilicet vitijs & voluptatibus inuoluti: Secundùm Apoſtoli namque ſentẽtiam, à quo quis ſuperatur, eius ſeruus efficitur. Niſi quòd in hoc iſti deſperatius ægrotant: & cùm ſint eorum mancipia nec impugnari ſe ab illis, nec dominatum eorum ferre cognoſcunt. Ex quibus elicitur quòd à fortiori, maleficiati in corpore non tamen poſſeſſi à Dæmone ab extra, ſed ab intra quo ad animæ necationem, grauius propter plura impedimenta ſanantur.

A quo quis ſuperatur, eius ſeruus efficitur.

Quò ad tertium principale, ſcilicet quò ad remedia notandum, q̃ quia opera illa ſunt duplicia. Licita omninò & non ſuſpecta, aut ſuſpecta & non omninò licita: Et de primis ſuprà tactum eſt immediatè c. 5. circa finem. vbi dubitatio ponitur ſuper herbas, aut petras vt maleficia repellant, quomodo hoc licitum ſit.

De ſecundis verò remedijs, quæ videntur eſſe ſuſpecta, non tamen omninò licita, nunc tractandum & aduertere oportet ea quæ in ſecundo principali huius ſecundæ partis operis tacta ſunt, de quatuor remedijs, quorum tria cenſentur illicita, quartum autem non omninò licitum, ſed vanum, de quo & Canoniſtæ loquuntur, q̃ licitum eſt vana vanis contundere. Sed quia nos Inquiſitores huius opinionis ſumus cũ ſanctis Doctoribus, quòd in caſu quo remedia per ſacra verba & exorciſmos licitos non ſufficiunt, & hoc propter impedimẽta ſuperius tacta, in numero ſex aut ſeptem, q̃ tunc tales maleficiati hortandi ſunt ad patientiã

Licet vana vanis cõtũdere.

æqua

æquanimiter, ad tollerandum mala præsentis vitæ in suorum criminum purgationem,& non vlterius quærere quocũque modo superstitiosa & vana remedia. Ideò si qs prę. missis licitis exorcismis non contentus,ad huiusmodi vana ad minus remedia,de quibus suprà tactum est,se transferre voluerit,sciat hoc non nõstra voluntate aut admissione fieri,sed quod polita & enucleata fuerunt ibidem talia remedia, factum fuit, vt tantorum Doctorum , vt Scoti & Hostiensis,&c ex parte vna,& aliorum Theologorum ex parte altera dicta quocũq; modo cõcordarẽtur. Fatemur ergo cum sancto Augustino in quodam sermone contra Sortilegos & Diuinatores,& intitulatur sermo de Augurijs , vbi dicit.Fratres,nostis,me frequentius supplicasse, vt consuetudines Paganorum & Maleficorũ minimè seruare deberetis,sed hoc proficit apud aliquos parum. Et quia, si vobis non dixero,pro me & pro vobis redditurus sum in die Iudicij rationem , & vobiscum mihi necesse erit æterna supplicia sustinere.Ergo apud Deum me absoluo,dum iterum atque iterũ admoneo & cõtestor, vt nullus ex vobis Diuinos aut Sortilegos requirat,nec eos de qualibet re,aut causa,aut infirmitate interroget,quia quicũq; fecerit hoc malum,statim peribit in eo Baptismi sacramentum, & continuo Sacrilegus & Paganus efficietur,& nisi pœnitentia subuenerit statim in æternum peribit.

Notanda admonitio S. Augustini contra consulentes Magos.

Et posteà subdit:Nullus dies exeundi & redeundi obseruat:fecit enim Deus omnia bona valdè:& qui vnum diem etiam alterum statuit : sed quoties necessitas vrget faciendi aliquid aut exeundi,signate vos in nomine Christi,& Symbolum vel orationem Dominicam fideliter dicentes, securi in Dei adiutorio agatis.

An naturalib. magicè vtendum.

His autem quidam superstitiosi & filij nimirum huius seculi,nõ cõtenti,errores erroribus accumulare volẽtes,vltra intellectum & intẽtionem Scoti,& Canonistarum , his argumentis se defendere conantur. Quia enim res naturales habent quasdam virtutes occultas,quarum ratio ab homine assignari nõ potest , sicut & magnes trahit ferrum:& multa alia quæ Augustinus 21.de ciuitate Dei enumerat:ideò inquirere de huiusmodi rebus pro sanitate acquirenda, vbi exorcismi & naturales medicinæ deficiunt, non erit illicitũ,licet videatur vanũ.Hoc autẽ fieret vbi quis per ima-

De impreſſione cœleſti in corpora artiſ ſtialia.

gines non necromanticas, ſed aſtrologicas, vel per angulos & huiuſmodi ſanitatē in ſe vel in alio procurare vellet. Ita arguunt, ſicut corpora naturalia ſubduntur corporibus cœleſtibus, ita etiam corpora artificialia, puta imagines, ſortiuntur quaſdam virtutes occultas, ſpeciem conſequentes ex impreſſione corporum cœleſtium: ergo etiam corpora artificialia, puta imagines ſortiuntur aliquam virtutem occultam à corporibus cœleſtibus ad aliquos effectus cauſandos: ergo vti eis & alijs huiuſmodi non eſt illicitum.

Præterea Dæmones poſſunt multipliciter corpora trāſmutare, vt Auguſt. 3. de Trinit. dicit, & patet in maleficiatis: ergo licet vti etiam eorum virtute ad tollendum illa. Sed reuera in oppoſitum ſunt dicta omnium ſanctorum Doctorum vt ſatis & ſparſim hinc inde patuit.

Vnde ad primum dicitur, quòd ſi res naturales ſimpliciter adhibentur ad aliquos effectus producendos, ad quos putantur habere naturalem virturem, non eſt illicitū. Si verò adhibēgātur vel characteres aliqui vel aliqua quæcunque ignota, & vanæ obſeruationes quę manifeſtum eſt naturalem non habere ſuper hoc efficaciam, erit ſuperſtioſum & illicitum. Vnde S. Th. in 2. q. 96. ar. 2. in pede quæſtionis tractans hanc materiam dicit: q̄ in ijs, quæ fiūt ad aliquos effectus corporales inducendos, vt pote ſanitatem, vel aliquid huiuſmodi conſiderandum eſt, vtrum videantur naturaliter poſſe tales effectus cauſare: & quia licet cauſas naturales adhibere ad ſuos effectus, ideò non eſt illicitum. Si autem videant non poſſe naturaliter tales effectus cauſare, cō ſequens eſt, quòd non adhibentur ad hoc effectus cauſandos tanquam cauſæ, ſed ſolùm quaſi ſigna: & ſic pertinent ad pacta ſignificationū cum Dæmonibus inita. Vnde Aug. 21. de ci Dei. Alliciuntur Dæmones per creaturas, quas non ipſi, ſed Deus cōdidit, delectabilibus, pro tua diuerſitate diuerſis, nō vt animalia cibis, ſed vt ſpiritus, ſignis, pro varia genera lapidū, herbarū, lignorū, animaliū, carminū, rituum.

Adhibitio characterum vtiat naturalia remedia

Dæmones quo modo alliciantur creaturis & ſignis.

Ad ſecundum dicit idem Doctor, Virtutes naturales corporum naturalium, conſequūtur eorū formas ſubſtantiales, quas ſortiuntur ex impreſſione corporum cœleſtiū, & ideo ex eorundem etiam impreſsione ſortiuntur quaſdam virtutes actiuas. Sed corporum artificialium formæ, procedunt ex cōceptione artificis: Et cùm nihil aliud ſint quàm compoſitiq

positio, ordo & figura, vt dicitur 1. Physic. non possunt habere naturalem virtutem ad agendum. Et inde est, quòd ex impressione cœlestium corporum nullam virtutem sortiuntur, in quantum sunt artificialia, sed solùm secundùm materiam naturalem. Falsum est ergo quod Porphyrio videbatur, vt August. dicit 10. de ci Dei. Herbis, lapidibus & animantibus: & sonis certis, quibusdam etiam vocibus & figurationibus, ac figmentis quibusdam etiam obseruatis in cœli auersione, atque motibus syderum fabricari in terra ab hominibus potestates idoneas variis effectibus syderum exequẽdas: quasi effectus magicarum artium ex virtute cœlestiũ corporum prouenirent. Sed sicut Augustinus ibi subdit, totũ hoc ad Dæmones pertinet, ludificatores animarũ sibi subditarum. Vnde etiam imagines, quas Astronomicas vocant, ex operatione Dęmonũ habent, cuius signũ est eis inscribi quosdam characteres, quæ naturaliter nihil operãtur. Non enim est figura principium actionis naturalis. Sed in hoc distant Astronomicæ imagines à Necromanticis, quod in Necromanticis fiunt expressæ inuocationes: vnde & ad expressa pacta cũ Dęmonibus inita pertinẽt, Astronomicæ ad tacita pacta, propter figurarũ & characterũ signa.

Ex motu syderum non fabricari potestates in terris posse.

Astronomicæ imagines ex opere Diaboli

Differentia inter Necromanticas & Astronomicas imagines.

Ad tertium, non est homini potestas super Dæmones commissa, vt eis licitè vti possit ad quodcunque voluerit: sed est ei contra Dæmones bellum indictum, vnde nullo modo licet homini Dæmonum auxilio vti per pacta tacita vel expressa. Hæc Thomas.

Ad propositum: quia dicit, Nullo modo: nec etiam quibuscunque vanis, quibus videlicet se Dæmon quocunque modo possit immiscere. Si tamen sunt adeò vana, vt & fragilitas humana, pro recuperanda sanitate illa aggreditur, doleat de præteritis, caueat de futuris, oret vt sibi debitum dimittatur, & in tentationem non amplius inducatur, inquit Augustinus in fine regulæ.

Homini nulla est potestas cõcessa vtendi Dæmonib.

Remedia contra grandines & super iumenta maleficiata.

CAP. VII.

QVaeritur denique iumenta maleficiata possint remediari, similiter & tempestates aëris, Notanda sunt primò

mò quædam remedia illicita, quæ à quibuſdam practicantur. Nam ea fiunt aut quibuſdam verbis aut factis ſuperſtitioſis, vt qui vermes in digitis aut membris per quædã verba & carmina illicita curant: de quibus carminibus qualiter cognoſcantur vt ſint licita vel non, in præcedenti capite tactum eſt. Alij ſunt qui ſuper iumenta maleficiata: non aquam benedictam ſpargunt, ſed ori infundunt.

Curatio vermis in digitis.

Aquam benedictam beſtijs in os fundere. Excellens obiectum corrũpit potẽtiam.

Primum remedium verborum eſſe illicitum, vltra præmiſſa, Guilielmus ſæpè allegatus ſic demonſtrat. Si enim verbis ineſſet virtus, & dicamus verbis, vt verbis: tunc ex quinque modis eſſet vnus vel ex parte materiæ, id eſt, aëris, aut ex parte formæ, hoc eſt ſoni, aut ex modo ſignificandi, aut ex parte omnium ſimul. Nam primum, quia aër non interficit, niſi ſit venenoſus: ſonus etiam non, quia excellens obiectum corrumpit potentiam: nec tertium, quia tunc hoc nomen diabolus, vel mors vel infernus nocerent ſemper & ſanitas ac bonitas ſemper prodeſſent. Item nec omnia ſimul, quia totum aggregatum ex partibus inualidis, etiam totum eſt inualidum.

Totum ex partibus inualidis facit totũ inualidum.

Nec valet ſi obiicitur, Deus contulit verbis, ſicut herbis, & lapidibus. Quia ſi quę virtutes inſunt quibuſdam verbis, aut ſacramẽtalib⁹, aut alijs benedictionibus & carminibus licitis, has habent in ſe, non vt verba, ſed ex inſtitutione, & ordinatione Diuina, & ex pacto Dei. Sicut ſi Dominus diceret quicunque hoc fecerit, faciam ei hanc gratiam: Et ſic verba in ſacramentis efficiunt, quod ſignant. Quamuis ſecundùm alios etiam habent virtutem intrinſecam: Sed prima opinio, quia iam deferuit, ideò amplectanda. De alijs autẽ verbis & carminibus, patet ex præmiſſis, quòd vt verba ſunt compoſita, vel prolata, aut figurata nihil efficiunt, ſed inuocatio nominis Diuini, & obſecratio, quæ eſt per ſacra quædam proteſtatio, ad cõmittendum effectum diuinę voluntati, proſunt. Remedia etiam operum, quæ illicita videntur, vt ſuprà tactum eſt.

Et etiam vbi in partibus Sueuiæ plurimùm practicatur, quòd prima die Maij ante ortũ Solis, mulieres villanæ exeunt, & ex ſyluis vel arboribus deferunt ramos de ſalicibus aut alios frondes, & ad modum circuli plectẽtes, in introitu ſtabuli ſuſpẽdunt, aſſerentes quòd per integrum annum iumenta cuncta illæſa à Maleficis remanẽt & præſeruãtur.

Salices 1. Maij inciſæ, præſeruant à Maleficis.

Hoc

Hoc quidem remedium secundùm opinionem illorũ qui dicunt vana vanis contundi posse, non esset illicitum: Sicut nec etiam qui per carmina ignota morbos expellerẽt. Sed sine offensione procedendo dicamus, ꝙ si prima die, vel secunda, mulier vel quicunque egrediatur, non habens respectum ad Solis occasum vel ortum, colligit herbas, frondes, aut ramos, cum Oratione Dominica, aut Symbolo fidei & suspendit illa super ostium stabuli, bona fide, committens effectum custodiæ Diuinæ voluntati, non erit irreprehensibilis, vt suprà in præcedenti capitulo ex verbis Hieron. & habetur 26. q. vlt. licet herbas & petras habere etiam sustinenti dæmonium sine incantatione.

Ad idem sunt, qui intra vineas aut segetes, signum crucis, frondes, aut flores benedictos in die palmarũ continẽt ac erigunt, & asserunt, ꝙ vndique frugibus per grandines læsis, segetes in eorum campis illæsæ remanserunt. De quibus iuxta distinctionem tactam discernendum videtur. *Signum crucis intra segetes erectum custodit eas.*

Ad idem, sunt quædã quæ pro conseruatione lactis, ne videlicet vaccæ per maleficia priuentur, integrum liquorẽ lactis, quem die Sabbati colligunt, pauperibus gratis pro Deo distribuunt, & per huiusmodi eleemosynam asserunt vaccas etiam sub vbertate ampliori lactis à maleficijs præseruari. In quo opere nihil superstitiosum iudicatur, dummodò pietatis causam, quam pauperibus exhibent, etiam Diuinam pietatem implorare pro conseruatione iumẽtorum taliter proponunt, vt tamen effectum custodiæ Diuinæ prouidentiæ pro suo beneplacito relinquant. *Eleemosyna ex lacte, præseruat lac.*

Prætereà Nider in suo præceptorio, præcepto primo ca. dicit, ꝙ etiam per carmina scripta & verba sacra licet iumenta, sicut homines infirmos, benedicere, & per ea quæ incantationis speciem habere videntur, dummodò septem præmissæ conditiones seruentur. Dicit enim, ꝙ à deuotis personis & virginibus experientiam habuerit, ꝙ adhibito signo crucis super vaccam, & Dominica Oratione, cum salutatione Angelica, trinies, vel circiter, cessat opus dæmonis, si est per maleficium.

Et in suo Formicario constat, ꝙ Malefici de ritibus Ecclesiæ veneratis & seruatis, sua maleficia præpediri fatentur: vt per aquæ benedictę aspersionem, per salis cõsecrati sumptionem, per candelabrũ in die purificationis & palma-

rum consecratarum vsum licitum,& similia. Quia ad hoc talia Ecclesia exorcizat, vt vires Dæmonis imminuat.

Præterea quia Maleficæ, quando volunt iumentum priuare liquore lactis, solent ex illa domo, in qua iumentum moratur, modicũ lactis, vel butyri, ex illo iumẽto coagulatum petere, vt sic cõsequẽter valeãt per suam artem iumẽtũ maleficiare. Ideò sunt cautæ mulieres, à quibus suspectæ huiusmodi petunt, ne eis in minimo mutuent aut donent.

Suspectis de maleficio nihil commodato dandum aut donandum.

Præterea sunt certæ mulieres, quæ dum sentiunt, q̃ in coagulando butyrum, nihil proficiunt, sicut in vasis oblõgis ad hoc aptis laborare solent, tunc si subitò ex suspectæ Maleficę domo modicum butyri habere possunt, tria frusta seu bolos ex illo butyro faciũt,& sub sanctissimæ trinitatis inuocatione, Patris & Filij,& Spiritus sancti, illa frusta in vasculum proiiciunt,& sic omne maleficium fugatur. Vbi iterum incidit, vanum vanis contundere, tantummodo ex eo, q̃ butyrum à Malefica suspecta habet mutuare. Quòd si absque hoc, sub inuocatione sanctissimæ Trinitatis orationem Dominicam adiungendo, etiam si de proprio butyro, siue alieno, si propriũ non haberet, tres petias immitteret, effectũ Diuinæ voluntati cõmittens, irreprehensibilis maneret, licet commendanda non esset propter tres videlicet petias butyri immissas: commendanda autẽ, si per aspersionem aquæ benedictæ vel salis exorcizati, immissionem, cum oratione, vt suprà, maleficium fugaret.

Sub liminibus maleficia inquirenda.

Præterea, quia sæpè omnia iumenta maleficijs interficiuntur, aduertere debẽt, quibus talia accidũt, vt sub limine ostij stabuli, aut præsepi, vel vbi adaquãtur, terra amoueatur, & aliâ terra cũ aspersione aquæ benedictæ ad illa loca reponatur. Quia sæpè Maleficę fassæ sunt, maleficij aliqua instrumenta ad illa loca se occultasse: fassæ etiã q̃ ad instãtiam Dæmonum tantũmodò foueam facere habeant, Dæmonem autem maleficium reposuisse: q̃ quidem maleficiũ res vilissima erat, vt lapis, lignum, vel mus aut serpens aliquis. Constat enim, q̃ Diabolus maleficia operatur per se, nec in illis rebus indiget cõsensu, Aut & perditionẽ maleficæ quęrit, vnde & ipsam aliquo modo cooperari cogit.

Contra grandines verò & tẽpestates, vltra ea, quę suprà de signo crucis erecto, hoc remedium practicatur: lapilli enim tres ex grandine in ignem sub inuocatione sanctissimæ

mæ Trinitatis ſubiiciuntur & oratio Dominica, cum Angelica ſalutatione bis aut ter adiungitur atque Euangelũ Ioannis, In principio erat Verbum, cum ſigno crucis vndique contra tempeſtatem, antè & retrò, & ex omni parte terræ ſubinfertur. Et tũc, cùm in fine replicat trinies, Verbum caro factum eſt & trinies ex poſt dixerit, Per Euangelica dicta, fugiat tempeſtas iſta, ſubitò, ſi quidem tẽpeſtas ex maleficio fuit procurata, ceſſabit. Hæc veriſſima experimenta nec ſuſpecta iudicantur. Hoc ipſum enim, q̃ lapilli in ignem proiiciuntur, ſi abſque inuocatione Diuini nominis fieret, ſuperſtitioſum cenſeretur.

Euangelium Ioannis pro tempeſtatibus arcendis legẽdum.

Quòd ſi dicatur, nunquid ſine illis lapillis ſedari poſſit tẽpeſtas? Reſpõdetur, vtique per alia ſacra verba. Proiiciẽs autem intendit Diabolum moleſtare, dum eius facturã per inuocationem ſanctiſſimæ Trinitatis deſtruere conatur. Ad ignem potius quàm ad aquã proiicit, quia citius dum reſoluuntur, eò etiam citius eius factum deſtruitur, effectũ tamen cuſtodiæ diuinæ voluntati committit.

Eſt ad hoc, q̃ Malefica quædam à Iudice interrogata, an per aliquem modum tempeſtates à maleficijs concitatæ ſedari poſſent. Reſpondit, poſſunt, per hoc, videlicet, Adiuro vos grandines, & ventos, per quinque vulnera Chriſti, & per tres clauos, qui eius manus & pedes perforarunt, & per quatuor Euangeliſtas ſanctos, Matthæum, Marcum, Lucam, & Ioannem, vt in aquam reſoluti deſcendatis.

Verba arcẽtia tempeſtatem.

Fatẽtur etiã multæ, licet quædã ſpontè, quædam in torturis & difficulter, q̃ quinque ſunt, per quæ multùm impediuntur, aliquando in toto, aliquando in parte, aliquando ne in perſonam hominis fiant, aliquando ne in ſuis amicis: & ſunt, fidẽ integrã, vel Dei præcepta ſeruantibus, ſe ſigno crucis, & orationibus muniẽtibus, ritus & cæremonias Eccleſiæ colẽtibus, publicã iuſtitiã benè exequẽtibus, & Chriſti paſſionẽ verbo vel mẽte ruminãtibus: vnde & Nider, vbi ſuprà. Ea de cauſa vniuerſaliter vel communiter in Eccleſia Campanæ contra auram pulſantur, tum vt tanquam tubas Deo cõſecratas eas Dæmones fugiãt & recedãt à ſuis maleficijs; tũ etiam vt populus excitatus Deũ, contra tẽpeſtates inuocet. Et eandẽ ob cauſam, cum altaris ſacramento & ſacris verbis, ad aurã ſedandã proceditur cõmuniter, ex antiquiſſima cõſuetudine Eccleſiarũ, in Gallia, & in Germania.

Quinque rebus plurimum impediuntur Malefica.

Cãpanæ pulſatio, contra tempeſtates vtilis.

Circumgestare sacramentũ contra tempestates an licitum sit.

Sed quia hic modus circa deportationem Sacramenti ad auram sedandam, videtur multis quiddam superstitiosum: non intelligentes regulas per quas agnoscitur aliquid superstitiosum vel non.

Quinque regulæ, ad quas examinantur ea quæ videntur superstitiosa.

Ideò cõsiderandum est, ꝙ quinque dãtur regulæ seu cõsiderationes, per quas quilibet agnoscere potest, an opus Deo exhibitũ sit superstitiosum. 1. supra modum Christianæ religionis obseruatũ, vel sit ad debitũ cultũ & honorem Deo exhibendum, tam in cordis quàm corporis actibus, ex vera virtute religionis progrediens. Ista enim eliciũtur ex glossa super illud Apostoli ad Coloss. 2. quæ sunt rationem habentia sapientiæ in superstitione: quæ dicit: Superstitio est religio supra modum seruata: vt etiam suprà tactũ est.

1.

Superstitio est quicquid minuit gloriam Dei.

Prima est, ꝙ in omnibus operibus nostris gloria Dei debeat esse principalis finis noster: iuxta illud, Siue mãducatis, siue bibitis, siue aliud quid faciatis, omnia in gloriã Dei facietis. Ideò in omni opere, ad religionem pertinens Christianã, attendatur an opus sit ad gloriã Dei, & homo in opere det principaliter, gloriam Deo, ita ꝙ per ipsum opus & mẽs hominis Deo subiiciatur. Et quidem licet propter hanc regulã cæremonialia, vel etiam iudicialia veteris Testamenti iam in nouo non exercentur, cum sciamus illa sub figura: hęc autem in veritate iam esse propalata, tamen deportatio sacramenti vel reliquiarum ad auram sedandã, non videtur contra hanc regulam militare.

2.

Item, cum secunda regula sit, ꝙ attendatur an opus ꝙ fit, sit ad exercitium vel refrenatiuum concupiscentiæ, vel abstinentiæ corporalis, modo tamen virtuti debito, hoc est, secundum ritum Ecclesiæ vel secundum moralem doctrinam. Quia Apostolus dicit, Rom. 12. Rationabile sit obsequium vestrum. Et propter hanc secundam regulam, fatuæ faciunt vouẽtes non pectinare caput sabbato vel ieiunare die Dominico, tãquã meliori die & similia, nõ videtur iterum, ꝙ deportatio sacramenti, &c. sit superstitiosa.

Die Sabbati caput non pectinandum.

3.

Consuetudo generalis Ecclesiæ, pro lege est habenda.

Item cùm tertia regula sit ꝙ attendatur, an opus sit secundũ statutum vniuersalis Ecclesiæ, vel secundùm sacræ scripturæ testimonium, vel saltem secundùm particularem Ecclesiæ ritũ aut de consuetudine generali: quæ secundum Augustinũ pro lege habenda est. Vnde & beatus Gregorius scribit Anglorum Episcopo conquerenti, ꝙ sint diuersæ

Ecclesię

Ecclesiæ consuetudines in Missarum celebratione. Respõdit Gregorius, vt siue in Romana, siue in Galliarũ, siue in quacũque Ecclesia aliquid inueneris, q̃ plus omnipotenti Deo possit placere, sollicitè eligas: Diuersæ enim cõsuetudines Ecclesiæ in cultu Diuino, in nullo veritati repugnãt, & ideo seruandæ, & eas præterire illicitum est. Ideò, vt in principio tactum est, antiquissimæ cõsuetudines Ecclesiarũ Galliæ, & quarũdã Germaniæ, cũ decreuerint Eucharistiã ad aurã deportare, non poterit hoc esse illicitũ: verùm quòd non in patulo, sed in sacrario abscondito & incluso.

Diuersitas cultus diuini non repugnat veritati.

Item cum quarta regula sit q̃ inspiciatur, an opus q̃ fit, habeat naturalem proprietatem ad effectum, qui expectatur: aliàs enim si hoc non habet, censetur superstitiosum. Ex qua consideratione caracteres ignoti, & nomina suspecta, etiam Imagines Astronomicæ & Necromanticæ refutantur omnia tanquam suspecta. Ideò & ex hac consideratione non possumus dicere quòd deportatio reliquiarum, aut Eucharistiæ contra diabolicas infestationes, sint superstitiosa, imò religiosissima, cùm ibi tota salus nostra cõtra aduersarium contineatur. 4.

Item cum quinta regula sit vt attendatur q̃ opus quod fit non præbeat occasionem scandali vel ruinæ: quia tunc, licet non esset superstitiosum, tamen propter scandalum esset dimittendum, vel differendum vel occultè sine scandalo faciendum: Ideo si deportatio talis sine scandalo fieri potest, vel saltem occultè, tunc non est obmittenda. Exista enim regula sæpè obmittuntur benedictiones per verba deuota, siue super infirmos, siue vt ad collum alligentur, & hæc à secularibus obmittuntur. Dico q̃ saltem nõ publicè fiat, vbi occasionem ruinæ in alijs simplicibus præstaret posset. Hæc sufficiant quò ad remedia contra grandines, per verba & opera licita. 5.

Remedia quædam contra quasdam occultas Dæmonum infestationes.

CAP. VIII.

Sed iam iterum suspenditur iudicium ad scribendum remedia contra quædam terræ frugum nocumenta, quæ per vermes interdum, & cinifes, per turmas ad longissima terrarum spatia in aëre volantes, ita vt superficiem terræ cooperire videan-

videantur, radicitus cuncta virentia, tam in vinetis quàm segetibus, & graminibus consummatis immittuntur. Item remedia contra pueros opere Dæmonum subtractos.

An liceat adiurare irrationalē creaturam.

Ad primum tamen dicendum iuxta S. Thom. 2.2.q.90. vbi petit: An liceat adiurare irrationalem creaturam. Respondit quòd sic: per modum tamen compulsionis, quæ referri tunc debet ad Diabolum, qui in nocumentum nostrum vtitur irrationabilibus creaturis. Et talis est modus adiurandi in Ecclesia exorcismis, per quos Dæmonum potestas excluditur ab irrationabilibus creaturis. Si enim intentio refertur quò ad irrationalem creaturam, quo ad se, quę nihil intelligit, vana esset. Ex quo datur intelligi, quòd per exorcismos licitos, & adiurationes, possunt depelli, diuina tamen assistente clementia: taliter, vt prius populò ieiunia, processiones, & aliæ deuotiones iniungantur, propter adulteria enim & multiplicationem criminum, huiusmodi mala immittuntur: vnde & ad confessiones homines inducendi sunt.

Excommunicatio irrationabilitū creaturarum.

In nōnullis etiā prouincijs excōmunicationes fulminātur, sed tunc vim adiurationis super Dæmones fortiuntur.

De Campsoribus dictis Vvechselkind.

Est & alia horribilis Dei permissio super homines, vbi interdū mulieribus subtractis proprijs filijs & pueris alieni à Dæmonibus supponuntur: & hi quidem pueri vulgariter Campsores, in Alemanico *ein Vvechselkind* nūncupati sunt in triplici differentia. Nam aliqui sunt semper macilenti & eiulantes, cum tamē quatuor mulieres nulla vbertate lactis vnum lactare sufficerent. Aliqui verò sunt Incuborum Dæmonum opere producti, quorum tamen filij non sunt, sed propriè illius hominis & viri, cuius semen receperunt, vt Succubi, vel in somnis viros polluentes. Hos enim interdum pueros diuina permissione supponūt, subtractis proprijs filijs.

Est & tertium genus vbi interdum Dæmones speciem paruulorum apparentes, nutricibus se coniungunt. Commune in omnibus tribus, quòd multum ponderosi macilentes non crescunt, & nulla vbertate lactis vt præmissum est, lactentur: & sæpius dicuntur euanuisse.

Cur Deus permittat infantes à Dæmonibus obtrudi.

Quare autem diuina pietas talia permittit, dici potest ex duplici causa. Primò quia parentes pueros nimis diligunt, vnde propter eorum vtilitatem talia permittuntur.

Secun

ſecundò, quia præſumendū eſt, quòd huiuſmodi mulieres quibus talia accidunt, vt plurimum ſunt ſuperſtitioſæ, & in multis alijs à Dæmonibus ſeducūtur, vnde & Dominus verus zelotes, ſecundùm rectum zelum, qui eſt vehemens amor in propriā ſponſam, ex quo alium non ſolùm accedere non patitur, ſed nec ſigna adulterij vel ſuſpicionis, vt maritus zelotypus ſuper animam quam pretioſo ſanguine emit & per fidem deſpōſauit, ſuſtinere poteſt in tactu, colloquio, appropinquatione, quocunq; modo cum inimico Diabolo & aduerſario ſalutis. Et ſi ſigna adulterij maritus zelotypus non patitur, quantùm tunc turbatur quando adulterium, committit? Vnde non mirum, ſi proprij ſubtrahuntur filij, & adulterini ſupponuntur.

Et quidem vt fortiùs iſta imprimantur, & quantū Deus animam zelatur, & non vult nec ſigna ſuſpitionē cauſantia pati: patet ex antiqua lege, vbi vt populum ſuum funditus elongaret ab idololatria prohibuit non ſolùm Idololatriam, ſed multa alia, quæ occaſionem poſſent præbere ad Idololatriam, & quæ etiam in ſe non videntur habere vtilitatem, quam tamen in ſuo myſtico ſenſu mirabiliter retinent. Vnde non ſolùm dixit Exo.22. Maleficos non patieris viuere ſuper terram: ſed & hoc adiunxit, Non habitent in terra tua, ne fortè peccare te faciant: Sicut copulatrix occiditur, & peruagari inter homines nō permittitur. *Malefici lenonibus comparantur.*

Nota zelum Dei, Deuteron.22. Deus præcepit: Nidum cum ouis, aut pullis deſuper cubantem matrem, non deberent ſimul ſeruare, ſed matrem permittere auolare, quia hoc gentiles ad ſterilitatem vertebant. Zelotes Dominus in ſuo populo noluit tale ſignum adulterij pati. Sic iam vetulæ inuentionem denarij, ſignum magni fortunij, & per oppoſitum vbi theſaurum ſomniarent iudicant. Item præcepit omnia vaſa cooperiri, & vaſculum non habens, operculum immundum cenſeri. *Theſaurum ſomnians in fortunium notat.*

Error erat, vt venientibus de nocte Dæmonibus, aut vt vetulæ dicunt *Die Seeligen*, ſed ſunt Maleficæ vel Dæmones in earum effigijs, debeant omnia conſumere, vt poſt abundantius tribuant. Colorant quidam & dicunt, *Schrettel*: Sunt contra determinationem Doctorum, quòd præter homines & angelos non ſunt aliæ creaturę rationales, vnde non ſunt niſi Dæmones. *Schrettele.*

Item

Item Leuitici 19. Ne in rotundũ attondetis comam, ne radetis barbam, illi enim faciebant idololatricè in veneratione Idolorum.

Barbam radere cur Deus inhibuerit.

Item Deut. 22. vt viri non induerentur vestibus mulierum, necèconuerso, quòd illæ in venerationem Deæ Veneris faciebant, & alij in venerationem Martis, & Dei Priapi.

Ara Idolorũ destruendæ.

Item ea de causa iussit destrui aras Idolorum, & Ezechias destruxit serpentem æneum, quando populus ei voluit offerre, dicens, cuprum est. Et ea de causa inhibuit somnia non obseruari & auguria, & præcepit vt vir aut mulier, in quo Pythonicus spiritus esset occideretur, sicut iam sunt *Vvarsagerin* nuncupati: quæ omnia, quia suspicionem generant ad adulterium spirituale, ideó vt dictum est, ex zelo quem Deus habet ad animas sibi desponsatas, sicut sponsus ad sponsam, inhibuit.

Sic etiam & nos prædicatores aduertere debemus, quòd nullum sacrificium Deo magis acceptum, quàm zelus animarum, vt Hieronymus super Ezechielem testatur.

Vnde & consequenter in tertia parte operis, de exterminio Maleficarum, quò ad vltima remedia tractandum erit. Hoc ipsum enim vltimum Ecclesiæ est refugium, ad quod etiam ex Diuino obligatur, vt dictum est: præcepto nempè: Maleficos ne patiaris viuere super terram; vbi & remedia contra Maleficos sagittarios includuntur: cùm & hoc ipsum genus nisi per seculare brachium poterit exterminari.

Remedium: dum quidam intuitu commodi temporalis sese ex toto Dæmoni deuouerunt: sicut experientia sæpè docuit: per veram confessionem licèt à Diaboli potestate liberabantur, tamen diu & post grauissimè molestati, & præcipuè nocturnis temporibus fuerunt. Et hoc in eorum pœnam Deus permisit. Signum autem, quòd liberati erãt, ex illo agnoscebatur, quia pecunia in bursis aut capsulis post confessionem deficiebat: super quæ plurima gesta deduci possent, sed breuitatis causa obmittuntur.

TERTIA

TERTIA PARS

MALLEI MALEFICARVM,

AD OPVS IVDICIALE,

TAM IN FORO ECCLESIASTICO quàm ciuili, contra Maleficos, ac omnes hæreticos pertinens, xxxv. Quæstiones complectens,

IN QVIBVS REGVLA INCHOANDI processum Iudicij, continuatio & sententiandi modus luculentissimè demonstratur.

Quis sit competens Maleficarum Iudex.

QVÆSTIO PRIMA,

Generalsi & introductoria.

VTrum Maleficæ & earum fautores, receptatores, & defensores, ita subiiciuntur iudicio Ecclesiastico diœcesanorum, & ciuili, quòd ab earum inquisitione valeant hæreticæ prauitatis inquisitores esse exonerati; & arguitur quòd sic. Nam in cap. accusatus. §. sanè. lib. 6. dicitur: Sane cum negotium fidei, quod summè priuilegiatum existit, per occupationes alias non debeat impediri, pestis inquisitores hæreticæ à sede Apostolica deputati, de diuinationibus aut sortilegijs, nisi hæresim saperent, manifestè intromittere se non debent, nec punire talia exercentes, sed relinquere suis iudicibus puniendos.

Inquisitorum limitata inquisitio.

Nec

Nec videtur obstare, quòd hęresis Maleficarum hîc non exprimitur: tum quia eisdem pœnis in foro cõscientiæ puniuntur, de consec. dist. 1. pro dilectione. Si Diuinatorum & Maleficorum peccatũ occultum sit, interponitur pœnitentia quadraginta dierum: Si notorium, Eucharistia denegatur, & quorum in eadem pœna etiam idem iudicium decernitur: Tum etiam, quia eadem vtrobiq; videtur esse culpa, cùm sicut Sortilegi iudicium sortiunt: ita Maleficæ nocumenta creaturarum à Dæmonibus expectant & exigũt, quòd à solo Deo quærendum est, à creaturis illicitè requirentes: vnde vtrobique peccatum Idololatriæ.

Ad quem sensum Esaiæ 21. notatur, quòd rex Babylonis stetit in bitio, in capite duarum viarum, commiscens sagittas, interrogauit Idola.

Præterea si dicatur, quòd ca. restringit Diuinatores & Sortilegos super crimen hæreseos, in quo subesse debent iudicio Inquisitorum, cùm dicit, nisi hęresim saperent manifestè, ita quòd ad minus Diuinatores & Sortilegi hęreticales sint eis subiecti. Contra, quia tunc essent dandi Diuinatores artificiales, de quib⁹ nullibi in scripturis fit mẽtio.

Præterea si Maleficæ sunt Inquisitorũ iudicio subiectæ, hoc erit propter crimẽ hæreseos: sed quod facta Maleficarum sine hæresi possunt fieri probatur. Nam sicut conculcare Christi corpus in luto, quod valdè horrendum esset peccatum, potest fieri sine errore in intellectu, & per cõsequens etiam sine hæresi: quia stat firmiter, aliquem credere ibi esse corpus, proiicere tamen in lutum, ad complacendum Dæmoni, ex aliquo pacto, ideò vt optatũ finem, puta thesauri inuentionem, vel simile obtineret. Ita & facta Maleficarum sine errore fidei, licet non absque grandi peccato fieri possunt. Vnde in illo casu vtiq; iudicium Inquisitorum subterfugiunt, & suis iudicibus relinquuntur.

Salomon non fuit Apostata.

Præterea sicut Salomon Dijs suarum vxorum reuerentiam exhibuit propter complacentiã, nec tamen propterea apostasiam perfidiæ incurrebat, quia mẽte fidelis & veram fidem semper retinuit: ita & Maleficæ propter reuerẽtiam quam exhibent Diabolo, propter pactum initum, mẽte fidem retinentes, non sunt propterea hæreticæ nuncupãdæ.

Præterea si dicatur, quòd omnes Maleficæ fidem habent abnegare, vnde & hæreticæ iudicãdæ. Contra, quia in casu quo

quo etiam mente & corde abnegarent, adhuc non hæreticæ sed apostatæ nuncuparentur. Et cum sit differentia inter Hæreticum & Apostatam, & Hæretici Inquisitorum iudicio subiiciantur, vtique Maleficæ totum iudicium subterfugere habent.

Præterea 26. quæst. 5. dicitur; Episcopi eorumque ministri, omnibus modis elaborare studeant, vt pernicioſam & à Zoroastre inuentam Sortilegam & Magicam artem, ex parochijs suis penitus eradicare studeant, & si aliquem virum aut mulierem huius sceleris sectatorem inuenerint, turpiter dehonestatum de parochijs suis eiiciant. Vnde cũ c. 348. in fine dicat, suis iudicib. relinquant, & quia loquitur in plurali, tam de Ecclesiastico quàm Ciuili iure, ideò ad minus per ca. allegatũ subduntur Diœcesanorum iudicio.

Qua ratione Diœcesani punitionem Maleficarum ad laicum forum possint relegare.

Quòd si Diœcesani etiam seipsos exonerare vellent, prout Inquisitores præfatis iam tactis argumentis rationabiliter facere videntur, vellentque Maleficarum punitionẽ ad tẽporales Iudices retorquere, his argumentis probabiliter hoc facere possent. Habetur in c. vt inquisitionis, §. prohibemus quoq; districtius prefatis dominis temporalibus & rectoribus, ipsorumq; officialibus, ne ipsi de hoc crimine, cùm sit merè Ecclesiasticum, quoquo modo cognoscãt vel iudicẽt: & loquitur de crimine hæreseos: sequitur ergo, q vbi crimen nõ est mere Ecclesiasticũ, sicut est crimen in huiusmodi Maleficis, qui propter dãna temporalia, quæ ab eis inferũtur, à Ciuili & nõ ab Ecclesiastico, debent puniri.

Pretereà, C. de Iudeis. l. vlt. in fine dicitur. Cernat præterea bona sua proscripta, & mox sanguinis pœnæ destinandus, quia fidẽ Christi expugnabat peruersa doctrina. Quòd si dicatur, quòd lex loquitur de Iudæis conuersis, & post redeuntibus ad ritum Iudeorum, instantia non valet: Imò argumentum amplius per hoc fortificatur, eò quòd cùm tales propter Apostasiam à fide, Iudex ciuilis habet punire, ergo etiam Maleficas fidem abnegantes: Cùm abnegatio fidei in toto vel in parte sit fundamentum Maleficarum.

Pretextu quæstionis hæresum nemo debet commotiones excitare.

Præterea licet in solutione dicatur, quòd pro eodem Apostasia & Hæresis sit capienda, adhuc tamen Ecclesiasticus Iudex non se habet de eis intromittere, sed ciuilis. Nam occasione quæstionis hæresum nullus debet populum commouere: Sed præses debet per se prouidere.

In auth.de man.prin.colla.3.§.neque occasione,vbi dicitur, Neque occasione religionum hæresumque quæstionis permittas alicui prouinciam commouere, aut aliter quadã præceptione iniungi prouinciam cui præsides,sed ipse prouideris competenti vtilitate fiscalibus,& quæ alia sunt perscrutari,& non permittere aliquid fieri citra nostras præceptiones occasione religionum.Patet ex his, quòd de expugnante fidem nullus debet se intromittere,nisi præses.

Prætereà si cognitio iudicum, & punitio talium Maleficarum non spectaret totaliter ad ciuilem Iudicem,quomodo leges de his rebus se intromittere possent.Nam C.de Maleficis.l.nemo.l.culpa.l.nullus.omnes illos, quos vulgus Maleficos vocat,capitali pœnæ subiicit,& c. l.militi,bestijs obiicere decernit, qui magica arte vitæ innocẽtũ insidiantur. Item quòd quæstionibus & tormentis ad interrogandum subiici debeant:& quòd nullus fidelium sub pœna exilij,amissioneque omniũ bonorum,cũ eis participet:cum multis alijs pœnis annexis,quę legẽti illas leges occurrũt.

Iudicem eccle siasticum & ciuilem coniunctum debere de maleficio iudicare.

Econtrario verò & pro veritate,legum Doctores talium Maleficarum punitionem in Ecclesiasticum Iudicem possunt retorquere,vt simul copulatiuè habeantc ognoscere,& iudicare:Et hoc sic probatur.In crimine canonico prędses cũ metropolitano habet discernere,& nõ metropolitanus per se,sed adiuncto præside:patet in Authen.de mand. princip. §.Si verò canonicum sit quod quæritur,vna cum Metropolitano prouinciæ hoc disponere & decernere prouidebis.Siue alij quidam dubitant,gloss.id est,in fide, quo casu solus cognoscet:Siue alij quidam glossa.tunc Episcopus cũ præside,scilicet cognoscet,& causæ Deo dare amabilem & decentem terminum, qui & decenter orthodoxam custodiat fidem,& indemnitatem procuret fiscalibus, & nostros subiectos seruet inuiolatos gl.idest,eos nõ corrumpat in fide.

Prętereà princeps secularis licet puniat pœna sanguinis, non tamen per hoc iudiciũ Ecclesiæ excludit,cuius est cognoscere & diffinire.Imò necessariò præsupponit, vt patet C de summa trin.& fi.cath.l.1.in fin.& Extra de hære.c. ad abolẽdam.& c. vergentis.& c.excõmunicamus.1.& 2. Imò eadem pœna est & secundùm leges & secundùm Canones: vt patet C.de hęret.l. Manichęos. & l. Arriani. Vnde & ad eos pertinet, pręcipuè insimul,& nõ diuisim taliũ punitio.

Prætereà

Præterea sicut leges decernunt clericos à proprijs iudicibus emendare,& non à temporalibus seu secularibus, eò quòd crimẽ ecclesiasticum in eis censetur.Ita & Maleficarũ crimẽ,cùm sit partim ciuile & partim ecclesiasticũ propter dãna temporalia & fidem quam violant:Ideò ad vtriusque partis iudices pertinet ad cognoscendum , iudicandum & puniendum.

Et fortificatur ratio in Auth.vt cleric.apud proprios iudices.§.si verò.colla.6.vbi dicitur. Si verò Ecclesiasticũ sit delictum,egens castigatione Ecclesiastica & mulcta , Deo amabilis Episcopus discernit', nihil communicãtibus clarissimis prouinciæ iudicibus.Neque enim voluimus talia negotia omnino scire ciuiles iudices:cùm oportet talia ecclesiasticè examinari & emendari animas delinquentium per Ecclesiasticã mulctã , secundum sacras & diuinas regulas, quas & nostræ sequi non dedignantur leges.Hæc ibi. Vnde & per oppositum crimen mixtum ab vtrisque est puniẽdũ.

Responsio,cùm principalis intentio nostra in hoc opere sit,ab inquisitione Maleficarum , quantum cum Deo fieri possit,nos Inquisitores partium superiorꝝ Allemaniæ exonerare, suis iudicibus ad puniendum relinquendo , & hoc propter negotij arduitatem,dum tamen indẽnitati fidei & saluti animarum non eo minus prouideretur,quare & præsens opus aggressi sumus:ipsis iudicibus modus cognoscendi,diffiniendi,& sententiandi relinquendo.

Episcopi contra Maleficas procedere possunt exclusis Inquisitorib. Hispanicam inquisitionem sibi nimium sumere.

Ideò ad ostendendum quòd Episcopi contra Maleficas in multis procedere possint , etiã seclusis Inquisitoribus,licet ipsi Episcopi sine temporali & ciuili iudicio , vbi punitio transit in vindictam sanguinis, nõ ita procedere valeãt. Expedit certas opiniones aliorum Inquisitorum,in diuersis regnis Hispaniæ in medium deducere,& illas(salua eorum semper reuerentia)cùm sub ordine vno Prędicatorũ militamus,infringere,vt eò clarior in singulis habeat' intellectus.

Est itaque eorũ opinio,quòd omnes Malefici,Sortilegi, Diuinatores,Necromantici,& breuiter sub quocũque genere Diuinationũ existãt, & qui fidem sacrã semel susceperũt & professi sunt,iudicio Inquisitorũ subiaceant,taliter vt in tribus quæ notantur in capitulo,Multorũ querela ,in principio,De hærei.n Clemẽ.nec Inquisitor sine Episcopo,nec Episcop⁹ sine Inquisitore ꝓcedere habeãt.Licet in quinque

alijs vnus sine altero procedere valeat, si cui placet capitulum legat & inueniet. Vnum autem è tribus est sententia diffinitiua, ad quam vnus sine altero non debet procedere, & hoc vbi præfati Hæretici sunt habendi.

Addunt insuper blasphemos, & quocunque modo Dæmones inuocantes & excommunicatos, qui in excommunicatione stetissent per annum animo contumaci, in causa fidei, vel etiam in non causa fidei, sub certis casibus: & plura alia inducunt, per quæ auctoritas Ordinariorum nimis enervatur, & nobis Inquisitorib. ampliora onera imponuntur, minus securè coram tremendo iudice, qui vtique districtam à nobis super commisso officio exiget rationem. Et quia eorum opinio non infringitur, nisi eorum fundamentum sit annullatum: Ideò notandum, quòd principale fundamentum per glossatores canonum, & præcipuè super c. accusatus, & §. Sanè, & super verba, hæresim sapiant; manifestè accipitur. Fundant insuper se super dicta Theologorum, Tho. Alberti, Bonauenturæ, in 2. sent. dist.

Auctoritas Episcoporum enervatur per nimiam auctoritatem Inquisitorum.

Ex his specialiter aliqua expedit recitare. Nam vbi cap. dicit, vt in argumento primo deductum est, q̃ inquisitores hæreticæ prauitatis, de sortilegijs, & diuinationibus se non debeant intromittere, nisi hæresim sapiant manifestè dicunt, quòd sortilegi vel diuinatores sunt duplices, scilicet, artificiales & hæreticales. Et primi dicuntur meri diuinatores, quia videlicet merè ex arte agunt: De quibus etiam loquitur capitulum ex tenore, Extrà; de sortilegijs; vbi dicit, quòd Vdalricus presbyter cum quodam infami, hoc est diuinatore, dicit glo. ad secretum locum perrexit, non ea intentione vt Dæmonem inuocaret: quasi dicat: quia hoc fuisset hæreticum, sed vt cum inspectione Astrolabij furtum quoddam inueniret; quasi dicat, quod est mera diuinatio, vel sortilegium.

Sortilegi vel diuinatores sunt aut artificiales aut hæreticales.

Secundi verò Hæreticales dicuntur Diuinatores, qui in eorum arte Dæmonibus aliquem honorē latriæ vel duliæ impendunt, qui diuinando futura prædicere conantur, vel aliquid simile, quod hæresim sapiat, manifestè exercent, & tales iudicio Inquisitorum, sicut & alij hæretici subiacent.

De Diuinatoribus hæreticalibus.

Et quòd hæc sit mens canonis, probant per canonistas, glossantes verbū saperent. Nā Io. And. super allegatū canonem, accusatus, & verbum saperent: dicit, ita saperent, sicut est

est circa aras Idolorum nepharias preces emittere, sacrificia offerre, Dæmones consulere, eorumque responsa suscipere. Vel associant sibi propter sortes exercendas hæreticos, vel faciunt prædicta cum sanguine, vel cum corpore Christi, vel in sortibus, vt possint habere responsa, puerum rebaptizant, vel his similia. *De puerum rebaptizantibus, vt responsa eliciãt*

Ad eundem sensum allegant Archid. super eodem c. & §. Sanè, & super eodem verbo saperent. Itẽ allegant Ioannem Mo. Raymundum, Guilihelmum de mõte Laudu. Itẽ probant per determinationem Ecclesiæ, ex Concilio Acquirẽsi. 26. q. 5. Episcopi vbi huiusmodi mulieres superstitiosę infideles nominantur, cùm dicitur: vtinam hæ solæ in sua perfidia perijssent, & perfidia in Christiano dicitur hæresis. vnde & Inquisitorum hæreticorum iudicio sunt subiecti.

Probatur insuper per Theologos, primò per sanctum Thomam, in 2. sent. distin. 7. vbi quærit: vtrum vti auxilio Dæmonis sit peccatũ, vbi inter alia hæc verba dicit super illud Esaiæ octauo, Nunquid non populus à Deo suo requiret visionem? In omnibus, in quibus complementum operis ex virtute dæmonis expectatur, est Apostasia à fide, propter pactũ initum cum Dæmone, vel verbo tenus, si inuocatio intersit, vel facto aliquo, etiam si sacrificia desint.

Ad idem allegãt Albertum in eodem suo scripto & dist. Item Petrum de Tarentasia, item Petrum de Bonauẽtura, nouiter canonizatum, qui tamen non Petrus nominatur, cùm fuerit verum nomen suum. Itẽ Alexandrum de Ales, & Guidonem ordinis Carmelitarum, qui omnes dicunt, quòd dæmones inuocãtes, sunt Apostatæ, & per cõsequẽs Hæretici, vnde Inquisitorum hæreticorum iudicio subiecti. *Bonauentura canonizatus.*

Sed quòd præfati Inquisitores per hæc & per quæque ab eis allegata, non possint sufficienter probare, quin etiam præfati sortilegi, &c. iudicio ordinariorũ, seu episcoporum, seclusis Inquisitoribus, possint subiacere, & quòd Inquisitores à talium Diuinatorum, Necromanticorum, seu etiam Maleficorum, se possint exonerare, non quòd illi Inquisitores malè faciãt inquirendo super tales, vbi Episcopi nõ inquirunt, in quo casu potius Inquisitores illi sunt commẽdandi, sic probatur. Inquisitores non habent se intromittere nisi super crimen hæreseos, & cùm hoc oportet, quòd illud crimen sit manifestum: Patet per frequenter allegatũ

canonem accusatus,& in §. Sanè.

Quo stante,tunc iterum arguitur, cùm quis aliqua cõmittit,quæ absque vitio hæreseos cõmittere potest, quãtumcunque illa sint grauia & enormia, adhuc non est vt hæreticus iudicandus,licèt sit puniendus. Ex quo sequitur, quod vbi quis non est iudicandus vt hæreticus, sed vt malefactor puniendus, Inquisitor non se debet intromittere, sed debet talem iuxta tenorem canonis suis iudicibus ad puniendum relinquere.

Quo iterum stante, sequitur ꝙ omnia inducta per glossatores Canonistas & Theologos, vt Dæmones inuocare, eis sacrificare,&c.vt suprà tactum est,nisi ex vitio hæreseos processerint, Inquisitores se non debeant intromittere,sed suis iudicibus vt suprà relinquere. Quo iterum stante, cùm præfata sæpissimè sine vitio hæreseos fieri possint, in quo casu talia facientes non sunt vt hæretici habendi,aut condẽnandi,subscriptis probatur auctoritatibus & rationibus.

Quinque requiruntur, vt quis habeatur hæreticus.

Nam ad hoc ꝙ aliquis sit propriè hæreticus, quinque requiruntur.Primum est,vt sit error in ratione. Secundum est, ꝙ error ille sit circa ea quæ sunt fidei,vel contra veritatem determinationis Ecclesiæ, in ijs quæ pertinent ad fidem,vel bonos mores, & necessariò ad consequutionem vitæ æternæ.Tertiũ est, ꝙ error talis sit in illo qui Catholicam fidem professus est, aliàs enim esset Iudæus, vel paganus,non hæreticus.Quartum est,ꝙ talis error in eo, qui fidem susceptit sit taliter ꝙ aliquam veritatem de Christo confiteatur pertinẽtem ad diuinitatem vel humanitatem, aliàs si in totum discederet,esset Apostata. Quintũ est, vt talẽ errorem pertinaci voluntate & obstinata eligat, & sequatur:& ꝙ de hæresi & hæretico sic sumpto.c.allegat. accusatus.& verbum,saperent,intelligatur(glossam tamẽ canonistarum non reprobando,sed saluando)sic probatur.

Duæ res faciunt hæreticum.

Nam ꝙ primum requiratur.s.error in intellectu,hoc notum est omnibus,per communem regulam. Duo requirũtur,vt quis dicatur hæreticus,vnũ materiale. s. error in ratione,alterum formale.s.pertinacia in volũtate.Patet &per Aug. Hæreticus est, qui nouas & falsas opiniones aut gignit, aut sequitur. Ratio etiam adest,quia hæresis est species infidelitatis,&infidelitas est in intellectu subiectiuè sicut & fides sibi cõtraria & opposita habẽt fieri circa idem.

Quo

Quo ſtante, factum vel opus quodcunque, ſine errore nõ facit hæreticum, vt puta, ſi quis fornicatur aut mœchatur, licet agat contra veritatẽ, quæ dicit: Non mœchaberis ex hoc nõ eſt hæreticus, niſi credat vel opinetur fornicari eſſe licitum. Et ratio eſt, quia quandocũque aliqua duo neceſſariò requiruntur ad conſtitutionem alicuius, deficiente altero illorum, impoſſibile eſt illũd eſſe. Quia dato oppoſito, ꝙ ſine illo poſſit eſſe iam non neceſſariò requiritur ad conſtitutionem illius: ſicut quia ad cõſtitutionem domus neceſſariò requiritur fundamentum, paries, tectũ, ideò altero deficiẽte, non habetur domus. Sic ergo, ꝙa ad hæreſim conſtituendã requiritur error in intellectu neceſſariò, nullum factũ abſolutè ſine errore intellectu facit hæreticum.

Qui credit illicita eſſe licita eſt ex parte hæreticus.

Et propter hoc nos Inquiſitores Germaniç dicimus cum B. Antonino, in 2. par. ſummę ſuę, hanc materiã pertractantis, ꝙ baptizare imagines, adorare Dæmones, eis thurificare, conculcare corpus Chriſti, in luto, & omnia huiuſmodi, quæ ſunt valdè horrẽda peccata, niſi ſit error intellectu, nõ faciunt hominem hęreticum. Et ideò ſi quis faceret iſta, vt puta baptizaret imaginẽ, non malè ſentiens de ſacramẽto baptiſmi, nec de eius effectu, nec credens iſtũ baptiſmũ eſſe aliquid, nec habere effectũ ex vi ſua: ſed fecit hoc propter aliquem finem facilius aſſequendũ à Dæmone, cui quærit propter hoc complacere: ita ꝙ aliquo pacto implicito, vel expreſſo illud agat, vt Dæmõ ſibi vel alicui faciat ꝙ petit: ſecundùm quod characteribus & figuris ſecundùm artes magicas ab hominibus Dæmones pacto expreſſo vel tacito inuocantur, ad deſideria eorum explenda: dummodò nõ petant à Dæmone quod ſit ſupra facultatem eius, nec quãtum ad potentiam, nec quantum ad cognitionem, ſic. ſ. ꝙ non malè ſentiat de poteſtate, aut cognitione Dæmonis. Sicut eſſent illi, qui crederent quòd Dæmon poſſit neceſſitare liberum arbitrium hominis: vel illi qui crederent, ꝙ Dæmon omnino ex tali pacto, & in omnem euentũ, quãtumcunque à Deo non permiſſus poſſet facere quod petunt: vel qui crederent ꝙ poſſit ſcire alteram partem futuri contingentis, vel effectum aliquem facere qui eſt proprius ſoli Deo: tales enim non eſt dubium quod haberent errorem in intellectu, & malè de poteſtate Dæmonis ſentirent: & per conſequens ſuppoſitis alijs conditionibus

À Dæmone aliquid ſupra eius facultatem petere eſt hæreticum.

quæ requiruntur ad hæresim, essent hæretici, & ordinario tum simul & Inquisitorum iudicio subiecti.

Sed si ex causis prædictis facerent, non malè sentientes de baptismo & alijs prædictis, prout communiter fit, eò ꝙ ipso facto Malefici, & Necromantici, cùm sciũt ipsum diabolum esse inimicum fidei, & aduersariũ salutis, iam cogũtur in eorum cordibus sentire magnam vim esse in fide, & quòd nulli falsitati subiacere potest, cui pater mendacij nõ præesse noscitur. Ideò licet talia facientes peccarẽt grauissimè, non tamen essent hæretici. Et ratio est, quia non malè sentiunt de sacramento, licet eo malè, & sacrilegè vtantur. Vnde sunt magis sortilegi quàm hæretici, & de numero illorum, de quibus alle.c. accusatus, prætendit nõ subiacere iudicio Inquisitorum, cùm non manifestè sapiant hęresim, imò vix occultè & quasi nullo modo.

Argumentũ à comparatione Simoniacorũ.

Et eodem modo de adorantibus Dæmonem, & sacrificantibus ei: quia si hoc faciunt credentes Diuinitatem esse in Dæmonibus, vel credentes ꝙ cultus latriæ sit ei exhibẽdus, vel ꝙ omnino ex exhibitione talis cultus, asse quantur quòd requirunt à Diabolo, nõ obstante Dei prohibitione, seu etiam permissione, tales essent hæretici. Sed ista faciũt non ita sentientes de Dæmone: sed vt aliquo pacto cũ Dæmone facilius per ista exequantur ab ipso quod intendunt, tales non sunt hæretici ex natura rei, licet grauissimè peccent. Et quidem pro maiori declaratione sunt aliquæ obiectiones mouendæ. Nam obstare videtur, ꝙ secundum iura, Simoniacus non est hæreticus, vt 1.q.1. quisquis per pecuniam, & tamen non habent errorem in intellectu. nam Simoniacus non est hęreticus propriè, sed largè. propter quãdam similitudinem: Quia ex quo vendit vel emit sacra, ita agit, ac si æstimaret donum gratię pecunia posse possideri, secundum Thomam. Sed non hoc æstimando, sicut communiter accidit, non est hæreticus: quia hoc non credit: sed bene verum esset, si hoc crederet. s. donum gratiæ posse pecunia possideri.

Adorans hæreticum est hæreticus.

Item obstare videtur ꝙ dicitur de hæreticis, quicunque & alle.c. accusatus, ꝙ adorans hæreticum, est hęreticus. Sed grauius peccat, qui adorat Dæmonem, quàm qui adorat hæreticum, ergo, &c. Item qui iudicandus est vt hæreticus, videtur esse hæreticus. Nam Ecclesia non potest iudicare

Ecclesia non iudicat nisi de apertis.

nisi

niſi de ijs quæ patent, occultorum enim cognitor eſt Deus & Iudex. diſt. 33. erubeſcant. Sed ea quæ ſunt in intellectu, non poſſunt patere niſi ex factis intrinſecis, viſis vel probatis: ergo talis faciens talia, eſt iudicandus hæreticus.

Præterea, impoſſibile videtur ꝙ aliquis faciens talia. ſ. cõculcando corpus Chriſti & huiuſmodi, licet malè ſentiat de corpore Chriſti, probatur hoc, quia impoſſibile eſt malitiam eſſe in voluntate, quin ſit error in intellectu. Cùm & ſecundum Philoſophum omnis malus eſt ignorans ſeu errans, cùm ergo talia facientes, habeant malitiam in voluntate, ergo habent errorem in intellectu. Reſpõdetur ad iſta, & primò ſuper primum & tertium quia coincidũt. Duplex eſt iudicium. ſ. Dei, qui videt interiora hominum, qui non poſſunt iudicare de interioribus, niſi per exteriora, vt argumentũ fatetur tertiũ: Modò ille qui iudicatur vt hęreticus, iudicio Dei eſt verè hæreticus, ex natura rei. Deus enim nullum iudicat hæreticum niſi habentem errorem fidei in intellectu. Sed ille qui iudicatur hæreticus iudicio hominũ, non oportet ꝙ ſit hæreticus ex natura rei, ſed ꝙ fecerit tale factum, per quod apparet ipſum malè ſentire de fide & per conſequens iuris præſumptione hæreticus reputatur.

Non eſt malitia in voluntate quin ſit error in intellectu.

Et ſi quæratur: an Eccleſia habeat ſtatim iudicare tales, qui ſic adorãt dęmones, vel baptizant imagines hęreticos? Reſponſiones nota. Primò, ꝙ ad diſcernendum iſtud magis pertinet ad Canoniſtas, quàm Theologos. Canoniſtæ dicent, iuris præſumptione hæreticus reputatur, & vt hæreticus eſt puniendus. Theologus dicet primo iudicio ſub correctione ſedis Apoſtolicæ, non quantum eſt ex natura rei quicquid ſit iuris præsũptione. Et ratio poteſt eſſe iſta, quia, quandocunque aliquis effectus dependere poteſt ex duplici cauſa, nunquam ex natura rei, ex illo effectu poteſt iudicari præcisè altera cauſa.

De cognitione hæretici, aliter Canoniſtæ & aliter Theologi ſentiunt.

Cùm igitur iſte effectus, qui eſt adorare Dæmonẽ, vel eius auxiliũ ad maleficandũ poſtulare, imaginẽ baptizãdo, vel infantem viuum offerendo, vel occidendo, vel aliud huiuſmodi, poſſunt procedere ex duplici cauſa. ſ. vel credẽdo Dæmonem eſſe adorandum, & ipſi ſacrificandum; & imagines capere ſacramentales effectus: vel quia aliquo pacto facto cum Dęmone, facio vt facilius obtineam, quod volo à Dæmone, in ijs quæ non ſunt ſupra facultatem ſuã,

Qui ſtatuũt imagines capere ſacramẽtales effectus ſunt hæretici.

vt suprà tactum est, non debeo statim iudicare ex tali effectu præcisè alteram causam.s. quòd hoc faciat, vt malè sentiens de fide. Vnde quando constat de huiusmodi effectu, vlterius inquirẽdum est de causa, & si ex errore & peruersitate fidei hoc fecerit, iudicandus est hæreticus & iudicio Inquisitorum cum ordinarijs subiacebit. Sed si ex alia causa, iudicandus vt Sortilegus & vilissimus peccator.

Duplices Malefici, iuris præsumptione & ex natura rei.

Alia responsio ad nostrum propositum, quicquid sit ex omnibus dictis & allegatis, constat ꝙ omnes diuinatores & Malefici, qui iudicantur hæretici iuris præsumptione, & non ex natura rei. Ordinariorum iudicio, & non Inquisitorum subiacent. Nec præfati Inquisitores aliorum regnorum, per allegationes canonum & glossatorũ se tueri possunt, eo ꝙ tales Dæmonibus sacrificantes & adorantes, iudicant hæreticos iuris præsumptione & non ex natura rei. Textus autem dicit, ꝙ debeant sapere hæresim manifestè, id est, sapere intrinsecè, & ex natura rei. Et sufficit nobis Inquisitoribus, de hæreticis ex natura rei infectis se intromittere, alios suis iudicibus relinquendo.

Habitus cognoscitur ex actu.

Et quia dictum est, ꝙ inquirendum est de causa vtrum ex errore fidei hoc fecerit vel non: vtique hoc facile erit. Nam sicut habitus fidei cognoscitur per actum fidei, qui est credere & confiteri, quæ sunt fidei: & habitus castitatis per castè viuere: ita Ecclesia potest iudicare aliquem hæreticum, inquirendo si habet actũ discernendi de aliquo articulo fidei. Sic etiam & Malefica, quæ fidem in toto vel in parte abnegauit, vel corpus Christi vilissimè tractauit, homagiũ præstitit: vtrũ huiusmodi ad complacendũ Dæmoni tantum fecerit, imò si in toto abnegauit etiam corde, iam iudicabitur vt Apostata, & deficiet quarta cõditio quę habet concurrere ad hoc, vt quis propriè dicatur hæreticus.

Bulla Innocẽtij VIII. Inquisitoribus data.

Quòd si huic determinationi obiicitur bulla & cõmissio nobis ab Innocentio VIII. facta: vt Maleficæ iudicio Inquisitorum subiiciantur. Respondetur: per illa nõ excluditur, quin & diœcesani etiam vsque ad sententiam diffinitiuam contra eos procedere possint per illã antiqua iura, vt dictum est. Cum hæc bulla potius in partem sollicitudinis nobis Inquisitoribus tradita sit, quã & opere quantum possumus cum Dei adiutorio exhibemus.

Vnde & primum argumentum non suffragatur Inquisitoribus

tõtibus illis, sed potius contrarium concludit, cũm tales Simoniaci tantummodo iuris præsumptione cẽsentur hæretici, de quibus ordinarij per se iudicare possunt, irrequisitis Inquisitoribus: Imo nec Inquisitores de Simoniacis varijs se intromittere habent, & pari ratione de alijs, qui tantum iuris prętumptione hęretici iudicantur. Nam contra Episcopos schismaticos procedere non possunt, & Prętatos alios superiores, vt patet in capitulo inquisitionis, de hęre. li. 6. vbi sic dicitur. Inquisitores hęreticę prauitatis ab Apostolica sede seu alijs quibuslibet deputatis, de huiusmodi crimine inquirere contra eos vt nequeunt, aut eius prætextu procedere contra eos: nisi in literis commissionis sedis Apostolicæ, quòd hoc possint, contineatur expresse.

Si tamen Inquisitores ipsi Episcopos vel alios superiores prælatos sciuerint, vel inuenerint, circa crimen hæreseos commisisse, aut eos de huiusmodi diffamatos existere, vel suspectos, id tenebuntur sedi Apostolicæ nunciare.

Inquisitores debent schismaticos prælatos iudicare, non punire.

Ad secundum similiter patet ex præhabitis responsio. Nam adorans hęreticũ, est tunc hæreticus, si adoret ipsum, credens esse adorandum seu honorandum propter suã doctrinam & opinionem. Si autem honorat ipsum propter aliquod tẽporale, sine aliquo errore fidei in intellectu, non est propriè hæreticus, sed iuris fictione vel præsumptione seu similitudinariè: quia agit ac si malè sẽtiret de fide, sicut ille quem adorat: vnde nec Inquisitorũ iudicio subiacebit.

Ad tertium patet ex præmissis, quia licet iudicetur ab Ecclesia vt hæreticus, propter facta extrinseca, visa & probata, non tamen sequitur ꝙ semper sit hæreticus ex natura rei, sed iuris præsumptione sic reputatur. Vnde & in illo casu Inquisitorum iudicium subterfugit, quia non sapit hęresim manifestè.

Ad quartũ, dicendum ꝙ falsum præsupponit, quia nõ est possibile, ꝙ aliquis conculcet corpus Christi absque hoc ꝙ malè sentiat, vel peruersitatẽ fidei habeat de corpore Christi: quia potest hoc facere sciens se peccare, & credens firmiter ibi esse corpus Christi. Facit tamen hoc vt placeat Dæmoni & facilius obtineat quod vult ab eo. Et licet omnis malus erret, non tamen errore intellectus, qui est hęresis, seu errans malè sentiẽs, de his quæ sunt fidei, sed de his quæ sunt virtutis alicuius, cuius cõtrariũ in vitijs operatur.

Et

Et tantum de primo principali quòd ad hæresim propriè sumptum requiritur,& secundum quòd iudicio Inquisitorum debet hæreticus propriè subiacere.

Nec obstat si dicatur, tamen etiã contra diffamatos aut suspectos leuiter,vehementer aut violẽtet de hęresi,& qui non videntur sapere hæresim manifestè Inquisitor potest procedere.Respondetur: inquisitor potest & procedere super tales,in quantũ sunt suspecti, aut diffamati de hæresi propriè dicta,de qua etiã nũc loquimur (vt sæpè tactũ est) quæ habet errorem in intellectu,& alia quatuor sequentia annexa;quorũ secundum est, vt tãiis error sit circa ea quæ sunt fidei,vel contra veritatẽ determinationis Ecclesiæ,in his quæ pertinẽt ad fidem & bonos mores,& necessaria ad cõsecutionẽ vitæ æternæ. Si.n.error sit de his quæ nõ pertinẽt,ad fidẽ, puta q̃ credat quis solem non maiorẽ terra, & huiusmodi,non est periculosus error. Error autẽ contra sacrã sacripturã,cõtra articulos fidei,cõtra determinationẽ Ecclesię,vt suprà tactũ est,est hęresis.ar.24.q.1.hęc est fides.

Contra Ecclesiæ determinationem nullus Doctor vel Sanctus suam defendit sententiam.

Itẽ,quia determinatio dubiorũ circa fidẽ, pertinet principaliter ad Ecclesiã & præcipuè ad Põtificẽ summũ Christi vicarium,ac Petri successorem vt expressè dicitur,24.q.1.quotiens.Et contra determinationẽ Ecclesiæ,nullus Doctor vel Sanctus suam sentẽtiam defendit, vt dicit Th.22. Nec Hieronymus,nec Augustinus,nec alius.Sicut ergo asserens pertinaciter contra fidẽ, est hæreticus,ita & contra determinationẽ Ecclesię,in his quæ pertinẽt ad fidẽ & necessaria sunt ad salutẽ,pertinaciter asserẽs est hæreticus:ipsa enim Ecclesia nunquam errasse in fide probatur,vt dicit 24.q.1.à recta,& alijs c.Signãter autẽ dicitur:quia asserens contra determinationem Ecclesiæ non simpliciter, sed in his duntaxat quæ pertinent ad fidẽ & salutẽ,est hæreticus. Nam in alijs contrarium sentiens,non est hæreticus,sicut quòd ius non potest separari ab vsu, in rebus vsu consumptibilibus,q̃ declarauit & determinauit Ioan.22.in Extra. ad conditorem:vbi dicit,contradicentes huic sententię esse contumaces & rebelles Ecclesiæ,non hæreticos.

Christiani (nisi ium possunt fieri haretici,

Tertium, quod requiritur, est quòd error sit in illo, qui Catholicam veritatem est professus. Si quis enim nũquam esset professus fidem Christianam,non esset propriè hæreticus,sed simpliciter infidelis,vt Iudęus & Gentilis,qui fo-

sit

tis sunt, Vnde Augustin.de ciuitate Dei. Videns Diabolus genus humanũ à cultura Idolorũ & Dæmonũ liberari, hæreticos mouit, qui sub vocabulo Christiano, doctrinæ resisterent Christianæ. Oportet ergo ꝙ error sit in illo, qui in baptismo suscepit fidẽ Christianã ad hoc vt sit hæreticus.

Quartum quod requiritur, est, quòd talis error sit in eo, qui fidem suscepit taliter, quòd aliquam veritatẽ de Christo confiteatur pertinentem ad diuinitatem vel humanitatem. Si enim nullam veritatem penitus confiteretur, magis propriè Apostata quàm hæreticus censeretur: sic Iulianus Apostata. Et distinguitur vnũ ab altero, licet aliquando vnum sumatur pro alio. Sub hac conditione reperiũtur certi, qui interdum egestate & molestijs varijs afflicti, corpus & animam tradunt Diabolo, & fidem abnegant, dummodò in eorum necessitatibus & ad possidendum diuitias & honores Diabolus eis assistat.

Inquisitores tradentes se Diabolo.

Nouimus certos nos Inquisitores, & post aliquos pœnitentes, qui vtique absque errore fidei in intellectu, quia tãtummodò propter commoda temporalia talia commiserunt, vnde nec hæretici propriè, nec iterum Apostatæ ex corde, vt Iulianus, licet magis Apostatæ censentur.

Ex corde verò Apostatæ, si nolũt resilire, vt hæretici impœnitentes, tradentur curiæ seculari. Si autem velint, recipiuntur, prout hęretici pœnitentes. Iuxta capit. ad abolendam. §. præsenti. de hæretic. lib. 6. Concordat Raymundus. titul. de Apostolica, capit. reuertentes, vbi dicit. Quòd reuertentes ab Apostasiæ perfidia, cum fuerint hæretici, tanquam reuertentes ab hęresi sunt recipiendi. Et hîc sumitur vnum pro alio vt prius tactum est: & subdit. Illi verò qui metu mortis fidem abnegant, (hoc tu accipe, qui propter commodum temporale Diabolo fidem abnegãt, & erroribus non credunt,) licet iure hęretici nõ sint: nota hîc quòd non sunt propriè hæretici: Subdit: postquam non habent in mente errorẽ iudicio Ecclesiæ quæ habet per exteriora de interioribus iudicare, hæretici habẽdi sunt: nota hoc iuris fictione, & si reuertatur vt pœnitẽtes hæretici recipiẽdi sunt. Nõ enim metus mortis, est metus cadens in cõstantem virum ad fidem Christi abnegandam. Sic & tu accipe propter commoda temporalia. Vnde cõcludit, sanctius est mori quàm abnegare vel vesci idololatricis, vt dicit Augustinus

Sanctius meritur, quam vescatur idololatricis.

ſtinus & recitatur 22.quæſtio.4.

Simile iudicium de Maleficis fidem abnegantibus eſſet, vt vbi reſilire vellent,reciperentur vt pœnitẽtes,abſq; hoc quòd curiæ ſeculari relinquerentur.Omnibus tamẽ modis ad gremiũ Eccleſiæ recipiuntur, vbi petunt,& curiæ ſeculari,ſi nolunt reuerti,relinquuntur ; & hoc propter damna temporalia illata : prout in modis ſententiandi patebit.Et omnia præfatus ordinarius exequitur, ita quòd etiam Inquiſitor ſuas vices illi committere poteſt,in hoc duntaxat caſu Apoſtaſiæ,ſecus eſt in alijs caſibus ſortilegorum.

Quintum quod requiritur ad hoc vt quis propriè ſit hæreticus,eſt,vt talem errorem firmata volũtate & obſtinata eligat,& pertinaciter ſequatur opiniones.Vnde ſecundùm Hieron.hęreſis ab electione eſt dicta.Et ideò ſecundũ Auguſtinum:non qui falſas opiniones gignit vel ſequitur,ſed qui pertinaciter defendit, hæreticus eſt cenſendus.Vnde ſi quis non pertinaci malitia ſentiret aliquid contra fidẽ, ſed ignorantia,paratus corrigi,ſi quid ſentit falſum,& oſtẽdetur ipſi eſſe cõtra fidẽ vel ſactã ſcripturã vel determinationem Eccleſiæ.24.q.3.dixit Apoſtolus.Et ideò ipſe Auguſt. dicebat:Errare potero,hęreticus non ero.Quia ſcilicet paratus corrigi , cùm ſibi fuerit oſtenſus error. Et conſtat ꝙ quotidie inter Doctores circa diuina ſunt varię opiniones, & aliquando contradictoriæ, ita ꝙ neceſſe eſt alteram eſſe falſam,& tamẽ nulla earum reputatur falſa,donec per Eccleſiam fuerit determinata:articulo 24.q.3. qui in eccleſia.

Errare S. Auguſtinus poterat, attamẽ Hæreticus nõ erat.

Ex quibus omnibus concluditur, quòd probare Maleficos ſubiacere iudicio Inquiſitorũ,vel etiam alios,quocunque modo dæmones inuocantes, per dicta Canoniſtarum ſuper allegatum verbum ſaperẽt manifeſtè. in c.accuſatus comprehenſum,nõ ſufficienter probatur, cùm tales ab eis hæretici iudicantur quadam iuris fictione ; Nec etiam per dicta Theologorum , cùm & ipſi tales nominant Apoſtatas verbo vel opere,non autem corde & mente,de quo errore verbum ſaperent prætendit.

Et licet iudicantur vt hæretici , non tamen propter hoc ſequitur , ꝙ Epiſcopus ſine Inquiſitore nõ poſſit ſententia diffinitiua cõtra eos procedere, aut carceri ad pœnã deputare,aut tormentis exponere.Imò in caſu,quo hæc deciſio non videatur ſufficere ad hoc , vt nos Inquiſitores ſimus

à Maleficarum Inquisitione exonerati,nolumus tamẽ hoc via iuris exigere , cùm vices nostras in his duntaxat super sentẽtiam ferẽdam ipsis diœcesanis cõmittere possumus.

Hoc enim habetur in c.multorũ. in prin.de hære.in Cle. Vbi sic dicitur,Multorũ querela:& infrà vt negotiũ Inquisitionis huiusmodi prosperetur felicius,quo deinceps eiusdem labis indago solertius,diligentius, & cautius peragatur, ipsum tã per diœcesanos Episcopos, quàm per Inquisitores à sede Apostolica deputatos,omni carnali odio,vel timore, aut alicuius cõmodi temporalis affectione semotis,decernimus exerceri,sic quòd quilibet de prędictis sine alio citare,& arrestare,seu capere,ac tutę custodiæ mancipare, ponendo in cõpedibus & manicis ferreis, si ei visum fuerit.Super quibus faciendum ipsius conscientiam oneramus, nec non inquirere contra illos, de quibus pro huiusmodi negotio,secundum Deum & iustitiã viderit expedire,duro tamẽ tradere carceri, qui potius ad pœnam quàm ad custodiam videatur, vel tormentis exponere illos , aut ad sententiam procedere cõtra eos, Episcopus sine Inquisitore, aut Inquisitor sine Diœcesano, aut eius vel Episcopali sede vacante capituli super hoc delegato , si sui ad inuicem copiam habere valeant,infra octo dierum spacium, postquam inuicem se inquisiuerunt,non valebit,& si secus præsumptum fuerit,nullum sit & irritum ipso iure.

Explicatio ca. Multorũ. Cle. De Hæreticis.

Pòst sequitur ad nostrum propositũ, Verùm si hoc Episcopus, vel eius seu capituli sede vacãte delegato cum Inquisitore,aut Inquisitor cum altero eorundẽ,propter præmissa nequeant aut noluerint personaliter conuenire , potest episcopus,vel eius seu capituli sede vacante,delegatus Inquisitori & Inquisitor episcopo vel eius delegato,seu sede vacante,illi qui ad hoc fuerit per capitulum deputatus, super illis committere vices suas , vel suum significare per literas consilium & consensum.

Ex quo patet,ꝙ licet in quinque casibus, vnus sine altero,in tribus verò minimè procedere possit,quia tamẽ vnus alteri vices suas committere potest,prẽsertim quò ad sententiã ferendã,ideò & nos hoc per prẽsentes facere decreuimus, alijs Inquisitoribus in suis limitibus remanẽtibus.

Maleficæ cõmittuntur Episcopis puniendæ.

Ad argumenta ergo respondendo,patet ex præmissis,ad sex prima argumẽta pro Inquisitorib⁹ militãtia decisio, ꝙ

corum

corũ inquisitioni Malefici & Sortilegi nõ vidẽtur subiici. Ad alia autem argumenta pro Diœcesanis, in casu, quo & ipsi à Maleficarum inquisitione se exonerare vellent, & ciuili iudicio relinquere, patet quòd non possint hoc eadem facilitate quo Inquisitores facere: Quia in crimine hæreseos iuxta ca. ad abolendam. & c. vergentis. & c. excommunicamus vtrumque. Extra de hær. Iudicis ecclesiastici est cognoscere & iudicare, & iudicis secularis exequi & punire, vbi sententia transit in vindictam sanguinis, secus vbi ad alias pœnas pœnitentiales.

Crimen Maleficarum est partim Ecclesiasticum partim ciuile.

Videtur etiam, quòd in hæresi Maleficarum, licet non in alijs hæresibus, etiam ipsi Diœcesani suas vices ad cognoscendum & iudicandum in foro ciuili committere valeãt; tum, vt in argumentis tangitur, quòd hoc crimen Maleficarum nõ est merè Ecclesiasticum, imò potius ciuile, propter damna, quæ inferuntur temporalia, tum etiam, quia leges speciales in punitionem Maleficarum, quo ad omnem viam punitionis editæ cernuntur.

Videtur denique, quòd hæc via plurimùm in exterminium Maleficarum deseruiret, & in maximum iuuamen ordinariorum coram tremendo iudice, super districtũ examen quod exigetur, cùm teste scriptura iudicium durissimum ijs qui præsunt immineat. Et secundum hanc differentiam procedemus, videlicet quòd Iudex secularis cognoscere & iudicare potest, vsque ad sententiam diffinitiuam ad pœnitentiam, quam ab ordinarijs recipiet, secus super sanguinem, quam per se ferre potest.

Summarium tractandorum, siue diuisio sequentis tertiæ partis.

VT ergo iudices tam in foro Ecclesiastico, quàm ciuili modos cognoscendi, iudicandi, & sententiandi, semper in promptu habere valeant, consequenter circa tria principaliter procedendum erit. Primò quis modus inchoandi processum fidei. Secundò, quis modus continuandi. Tertiò, quis modus terminandi & sententiandi in hac materia Maleficarum.

Circa primũ sunt quinque difficultates. Primò, quis inter tres modos procedendi, qui in iure tangũtur, sit magis cõpetens. Secundò, de numero testiũ. Tertiò, an possint compelli

peilli ad iurandum. Quartò, de conditione teſtium. Quintò, an inimici capitales ad teſtificandum admittantur.

Secunda pars continet quæſtiones vndecim. Prima qualiter teſtes ſint examinandi, & quòd ſemper quinque perſonæ debeant eſſe præſentes. Item qualiter Maleficæ ſint interrogandæ generaliter & particulariter, & erit ſexta in ordine libri: quia numerus mutatur, eò vt lector faciliùs repetiat materiam optatam. Secunda, varia dubia declarat ſuper reſponſiones negatiuas, & quando ſit incarceranda, & quãdo pro manifeſtè deprehenſa in hæreſi Maleficarum. Tertia de modo capiendi Maleficas. Quarta de duobus, quæ poſt captionem facienda ſunt iudici, & an deponentium nomina ſint ei manifeſtanda, & defenſiones cum deputatione aduocati ſint concedendæ. Sexta, quid faciet aduocatus, cùm ipſi teſtium nomina non publicantur, & vbi inimicitiam capitalem allegat coram iudice. Septima, qualiter iudex inimicitiam capitalem inueſtigare habeat. Octaua, de his quæ iudex habet aduertere antequam delatam tormentis exponat. Nona, de modo ſententiandi ad quæſtiones & tormenta. Decima, ſuper tormenta continuanda, & qualiter ſint tormentandæ, & de cautelis & ſignis contra maleficium taciturnitatis. Vndecima, ſuper finales interrogationes & cautelas à iudice obſeruandas.

Tertia pars continet primò quæſtiones tres, quas iudex debet aduertere, & ex quibus omnis ſententia diffinitiua debet procedere. Prima, an ſuper examen cadentis ferri poſſit ſentẽtiari. Secunda, de modo, quo omnis ſentẽtia eſt ferenda. Tertia, ex quibus ſuſpicionibus poſſit iudicari, & qualiter ſuper vnãquãque ſuſpicioné debeat ſententiare. Dæmùm ſuper vltimam partem de viginti modis ſententiandi, quarum tredecim ſunt communes ſuper omnem hęreſim, reliqui ſpecialiter ſuper hæreſim Maleficarum: Aſt quia locis ſuis patebũt, cauſa breuitatis hîc non aſſignant.

Quæſtio prima ſuper modum inchoandi proceſſum.

Væritur ergo primò, quis ſit modus competẽs ad inchoandum proceſſum fidei contra Maleficas? Reſpondetur. Cùm inter tres modos qui tanguntur, Extrà de accuſ. denunc. & inquiſito. Et primus eſt, quando aliquis accuſat aliquem de crimine *De accuſatoribus & delatoribus Maleficarum.*

mine hæreseos, vel fautoria coram iudice, offerendo illud se probaturum, & inscribit se ad pœnam talionis, nisi probet. Secundus modus, quando aliquis denunciat aliquem, ita tamen q̃ non offert se probaturum, neq; vult facere partem, sed dicit q̃ denunciet zelo fidei, vel ratione sententiæ excommunicationis, latæ per ordinarium vel eius vicariũ: aut ratione pœnæ temporalis, quam secularis iudex fert contra non denunciantes.

Tertius modus per inquisitionem, hoc est quando non est aliquis accusator vel denũciator, sed fama laborat in aliqua ciuitate vel loco quòd sint Maleficæ: & tũc iudex haber, non ad instantiam partis, sed etiã ex officio procedere.

Ideo aduertendum, quòd primum modum procedendi iudex non libenter admittat: Tum quia non est in causa fidei vsitatus, nec etiam in causa Maleficarum, quæ sua maleficia occultè exercent: Tunc etiam, quia est accusanti multùm periculosus, propter pœnã talionis, qua plectetur vbi in probatione deficeret: Tunc etiã, quia est multũ litigiosus.

Sub pœna talionis accusare non tutum habetur.

Incipiat processum per citationem generalem, affigendo illam ad valuas Ecclesiæ Parochialis vel prætorij, per modũ qui sequitur. Cùm nos vicarius talis ordinarij, aut iudex talis domini, totis nostris affectibus inhiantes, ac ex omnibus nostris præcordijs affectantes populum Christianum nobis commissum in vnitate & serenitate Catholicæ fidei confoueri, ac ab omni peste prauitatis hæreticæ viscerali ter elongari. Idcirco nos iudex præfatus, cui ex iuncto officio hæc incumbunt, ad gloriã & honorẽ recolẽdi nominis Iesu Christi, & ad exaltationẽ sanctæ fidei orthodoxæ, atq; ad depressionẽ hæreticæ prauitatis, præcipuè in Maleficis vniuersis, & singulis cuiuscunq; cõditionis, vel status. Hîc nota. Si ecclesiasticus iudex inquirit, addat, ordinis, religionis, aut dignitatis existant, qui sunt infra terminos huius ciuitatis, aut circa illã, aut oppidi ad duo miliaria, ad quorum notitiã peruenerint hęc mãdata Ecclesiasticus iudex adiũgat. Autoritate, qua fungimur in hac parte, virtute sanctæ bedientiæ ac sub pœna excõmunicationis præcipimus & mãdamus, ac mãdãdo requirimus, & monemus quatenus infra duodecim dies proximè computandos. Hîc secularis iudex modo suo mandãbit, & pœnis eius consuetis: quorum primos quatuor pro primo, & reliquos quatuor pri-

Citationis in causa maleficiorum forma tam Ecclesiasticorũ quàm secularium iudicum.

mis

mis quatuor immediatos pro ſecundo,& vltimos,quatuor pro tertio termino præremptis:ac trina monitione canonica aſſignamus,nobis reuelent,ſi quis ſcit,vidit, vel audiuit aliquam eſſe perſonam Hæreticam & Maleficam,diffamatam,vel ſuſpectam,& in ſpeciali talia practicantem, quæ in nocumentum hominum, iumentorum, aut terræ fructuum,& damnum Reipublicæ cedere valeant. Quòd ſi noſtris antefatis monitis & mandatis non paruerit,cum effectu præmiſſa infra taxatum terminum non reuelando,ſciat ſe,Iudex Eccleſiaſticus addat,excommunicationis mucrone percuſſum. Secularis iudex addat pœnas temporales. Quam excommunicationis ſententiam in omnes & ſingulos taliter,vt prædicitur, cõtumaces præfata noſtra monitione canonica præeunte,& eorum obedientia requirente,nunc vt ex tunc,& tunc vt ex nunc ferimus in his ſcriptis. Abſolutionem harum ſententiarum nobis tantũmodò reſeruando.Concludit iudex ſecularis modo ſuo.Datũ &c.

Cauendum in citatione delatori.

Nota inſuper ſuper ſecundum modum,ꝙ cùm, vt dictũ eſt,ſecundus modus procedendi,& proceſſum fidei incipiẽdi ſit per modum denunciationis, vbi denuncians non offert ſe probaturum,nec vult facere partem, ſed dicit quod denunciat ratione ſententiæ excommunicationis latæ, vel zelo fidei,& propter bonum Reipublicæ,ideò ſecularis iudex hoc debet in ſua citatione generali, aut præmiſſa monitione ſpecificare,ꝙ nemo æſtimet ſe pœnalem fieri,etiãſi in probatione defecerit: quia offert ſe non vt accuſans, ſed vt denuncians.

Quomodo iudici procedendum in delatione criminis maleficij.

Et tunc,quia plures comparebunt ad denunciandum iudici,notare debet iudex vt procedat modo qui ſequitur.Primò habeat Notariũ & duas honeſtas perſonas, ſiue ſint clerici,ſiue laici, vel ſi Notarius non poſſet haberi, tunc loco Notarij ſint duo viri idonei.Hoc enim tangitur in c vt officium.§.verum.lib 6.vbi dicitur.Verùm quia in cauſa grauis criminis,cũ multa oportet cautela ꝓcedi,vt in reos ſine vllo ꝓferatur errore durè ac dignè ſeueritas vltionis.Volumꝰ & mãdamus,vt in examinatione teſtiũ, quos recipi ſuper hoc crimine ꝓdicto,ipsũq; cõtingẽtibꝰ oportuerit:adhibeatis duas religioſas & diſcretas ꝓſonas.Hic Archidiac.in gl.Poſsũt intelligi ꝓſonę honeſtæ,ſiue ſint clerici,ſiue laici.

Sequitur, in quarum præſentia per publicam,ſi cõmodè

habere potestis, personam, aut per duos viros idoneos, fideliter eorum dispositiones testium describantur Nota ergo, quòd his personis adhibitis mandet denuncianti Iudex quod det in scriptis, vel saltem dicat verbo. Et tunc Notarius seu Iudex incipiat processum per modũ qui sequitur.

Delator potest in scriptis deferre Maleficam.

IN NOMINE DOMINI AMEN.

ANNO à natiuitate Domini, &c. Tali die talis mensis, in præsentia mei Notarij, & testium infra scriptorum, talis de tali loco, & talis Diœcesis, vt suprà, comparuit personaliter in tali loco coram honorabili iudice, & obtulit eidem schedulam tenoris sequentis: inferatur tota. Si autem non per schedulam, sed verbo ponatur sic. Comparuit, &c. & denunciauit eidem, quòd talis de tali loco, Diœcesis talis asseruit & dixit, quòd sciret hoc, vel quòd fecerit talia nocumenta sibi vel alijs personis.

Iuramentum delatoris siue denuncians.

Quo facto incontinenti faciet iurare ipsum denuncians tem modo consueto, vel ad quatuor Dei Euangelia, vel super crucem, erectis digitis tribus, & duobus depressis, in testimoniũ sanctæ Trinitatis, & dãnationẽ animæ & corporis, de dicenda veritate super denunciatis: & præstito iuramento, interrogabit eum. Vnde sciat esse vera quæ denunciauit, & si vidit vel audiuit. Si dicat se vidisse aliqua, vt puta, quia ibi repertus tali hora tempestatis, vel quia tetigit iumentũ, vel quia intrauit stabulum. Interrogabit iudex vbi eũ vidit, & quando, & quoties, & per quem modum, & qui erant præsentes: Si dicat quòd non vidit, sed quòd audiuit: interrogabit eum à quibus audiuit, & vbi, & quando, & quotiẽs, & quibus præsentibus audiuit, formando articulos de quolibet prædictorum singulariter & diuisim: & Notarius seu scriptor ponat totum in actu seu in processu immediatè post prædictam denunciationem, continuãdo sic.

Interrogatoria delatoribus proponenda.

Qua quidem denunciatione, vt præmittitur, facta, ipse Inquisitor incontienti fecit intrare ad quatuor Dei Euangelia: &c. vt suprà, ipsum denunciãtem de dicenda veritate super denunciatis, & interrogauit eũdẽ, vnde & quomodo ea quæ denunciauerat, nouerat, vel suspicionem habeat esse vera. Respondit, quia vidit, vel audiuit: Interrogauit, vbi vidit, vel vbi audiuit: & dixit: quòd tali die, talis mẽsis, talis anni,

anni,in tali loco.Interrogauit quoties vidit,vel audiuit,&c. & formentur articuli, vt dictum est, & totum ponatur in processu,& specialiter interrogetur, qui sciant cum eo in tali causa,& qui possint scire.

Quibus omnibus peractis,vltimo interrrogabitur,an denunciet mala voluntate,odio,vel rancore, vel omittat aliquid fauore & amore, vel alias denunciet rogatus vel subordinatus.

Et postremò iniungetur ei,virtute iuramenti præstiti,tenere secretum quicquid ibi dixit, vel per iudicem sibi dictũ fuit,& ponetur totum in processu & in actis.Et in omnibus expletis,ponatur paulò infrà.Acta sunt hæc in tali loco,tali die,talis mensis, & tali anno, in præsentia mei notarij vel scriptoris,adiuncto mihi tali in vigorem officij tabellionatus,& talium testium ad hoc vocatorum & rogatorum.

Tertius modus processum incipiendi, qui etiam est cõmunis & vsitatus modus,& cum hoc secretus esset,vbi nullus accusator vel denunciator se offerret, sed fama laboraret in aliqua ciuitate vel loco,de aliqua Malefica, & etiam tali,& propter famam iudex absque citatione generali,de qua suprà,seu monitione ex officio procedere vellet, eò q; talis clamor frequens peruenireret ad aures eius, tunc iterum inchoare potest processum,in præsentia personarũ,vt suprà.

De modo procedendi, cùm fama de aliqua sparg itur, quòd sit Maleſica.

IN NOMINE DOMINI AMEN.

ANNO à natiuitate Domini,Tali die, mense tali, seu mensibus talibus:Ad aures talis officialis aut iudicis talis loci peruenit,pluries fama publica referentetiac clamosa insinuatione producente,quòd talis de tali loco dixit vel fecit talia ad maleficia pertinentia, contra fidem ac cõmunem vtilitatem Reipublicæ,& ponatur totum,prout fama laborat:Et paulò infrà:Acta sunt hæc die tali mẽsis talis,de anno tali,in præsentia testium talium vocatorum,rogatorum,& mei Notarij tali auctoritate seu scriptoris, vigore tali.Sed antequam secunda pars inchoëtur,videlicet qualiter huiusmodi processus sit continuandus, præmittenda sunt aliqua super testes examinandos,quot in numero esse debeant,& cuius conditionis.

QVÆSTIO II.

De numero testium.

Via dictũ est in secundo modo de dictis testium, qualiter inscribi debeãt scire numerum & cõditionem illorum opus est. Quæritur vtrum Iudex duorum testium legitimorum, non singularium, possit licitè aliquam de hæreti Maleficarũ condemnare: vel an plures, quàm duo necessariò requirantur.

Testes singulares qui.

Et dicuntur testes singulares, quando in dictis sunt partiales, concordant tamen in substantia seu effectu rei, vt si diceret vnus, maleficiauit mihi vaccam, & alter diceret, puerum, concordarent in maleficio.

Hîc autem quæritur, vbi testes non sunt partiales, sed omninò concordant: Et respondetur, ꝙ quamuis videãtur sufficere duo testes de iuris rigore: Quia regula est, ꝙ in ore duotum vel trium stat omne verbum: Tamen de iuris æquitate nõ videntur in hoc crimine duo sufficere, propter criminis immanitatem. In criminibus enim probationes debent esse luce clariores. ff. de probat. l. si autem. Et hæresis præcipuè talis inter maiora crimina enumeratur.

Leui argumẽto quis hæreticum se facit.

Et si dicatur, ꝙ in hoc crimine sufficiunt leuiores probationes, quia leui argumento quis detegitur. C. de hæret. lib. 2. Leui argumẽto recedendo à iudicio Catholicæ religionis & tramite, hæreticũ se facit. Respõdetur: verũ est ad præsumendũ, non autẽ ad condemnandũ, tum propter iuris ordinis in hoc crimine detrũcationem. In hoc enim ordo iudiciarius in fauorẽ fidei detrũcatur: quia nec delatus videt testes iurare, nec etiã ipsi publicãtur, vt possit eis graue periculum imminere: vt in c. statuta. de hæret. lib. 6. propter ꝙ delatus non posset diuinare. Sed tenetur ipse Iudex per se & ex officio de testium inimicitia perquirere, quia excludũtur, vt infrà patebit. Et etiãsi deposuerint cõfusè de causa conscientiæ, eos iterum interrogare, ꝙ potest facere: Extra. de test. per tuas. & ff. de quæst. repet. Nam quantò magis via defendendi delato subtrahitur, tantò magis incumbit Iudici sollicitudo diligentius inquirendi.

Iudicis prudentia requiritur quã maximè in

Vbi ego inuenirentur duo testes concordes & legitimi contra quenquã, nec ex hoc vellem eum de tanto crimine condemnare, sed purgationẽ, si esset diffamatus, indicere, vel

vel propter vehementem suspicionem quę oritur ex dictis duorum testium facere eum abiurare vel quæstionare, seu sententiam differre. Non enim videtur tutum ad vocem duorum testium hominem bonæ famæ de tanto crimine condemnare, secus si fuerit malæ famæ. De hoc Archi. plenius in c. vt officium. §. verum. in pr. de hær. lib. 6. super verbo test. & in c. fidei. in fine glossæ illius capituli. Et Ioan. And. ibidem. in c. etiam excommunicamus itaque. Extrà de hær. §. addicimus. dicitur ꝙ faciat Episcopus iurare tres, vel plures boni testimonij viros de dicenda veritate, si scierint in parochia tales hæreticos ibi esse.

dijudicandis delationibus & diffamatis.

Ad idem ꝙ si quæritur, Vtrum Iudex per testes singulares solum, vel saltem cum infamia possit iustè de tali hæresi aliquem condemnare? Respondetur, ꝙ non, nec per testes singulares solùm, nec etiam cum infamia: Extrà de testi, cum literis. Præsertim cùm in criminibus probationes debeant esse luce clariores, vt supra patuit: & in hoc crimine nemo sit ex præsumptione damnandus: Extra de præsumpt. literas. Ergo tali indicitur purgatio ratione infamię, & abiuratio ratione suspicionis vehementis, quæ cõsurgit ex dictis testium. Tamen vbi testes sunt singulares, cõcordant tamen in substantia facti, & euidentia facti concurrunt, tunc iudicis cõscientia ibi oneratur, ex Directorio habetur quæstio quoties possint testes examinari.

Nemo ex præsumptione vt Maleficus cõdemnandus.

QVÆSTIO III.

De testibus cogendis & iteratò examinandis.

QVòd si quæritur. Vtrum iudex testes possit cõpellere ad iurandum, de dicenda eidem in causa fidei seu Maleficarum veritate: & etiam pluties eos examinare. Respondetur quòd sic, præsertim Ecclesiasticus iudex, vt suprà patuit in cap. vt officium. §. verum. Et quòd testes cogendi sint in causis Ecclesiasticis veritatem deponere medio iuramento: Extrà, de testibus cogend. c. peruenit. aliàs testimonium non valebit. Et extrà de hæret. cap. excommunicamus itaque. §. addicimus. dicitur, quòd Archiepiscopus vel Episcopus parochiam, in qua fama fuerit hæreticos habere, circumeat, & ibi tres vel plures boni testimonij viros, vel etiam si expedire videbitur, totam viciniam iurare compellat. Et sequitur infra. Si qui verò ex his iuramenti religionem

In crimine maleficij testes coguntur iurare.

gionem obstinatione dãnabili respuentes, iurare fortè nõ-luerint, ex hoc ipso tanquam hæretici deputentur.

Pluries testes examinandi.

Quòd autem pluries possint testes examinari, ita dicit Arc. in c. vt officium. §. verum, super ver. testium. vbi dicitur sic: Inquisitor. Hîc autem iudex debet esse solicitus, vt si testes confusè deposuerint, & de causa scientiæ minus plenè requisiti fuerint, quòd iterato cum eis inquirat. Nam hoc de iure fieri potest. Extra de testibus cogendis, vt supra tactum est. ff. de quæstionibus l. repeti.

QVÆSTIO IIII.

De conditionibus testium.

QVæstio super conditionibus testium. Nota quòd excommunicati, itẽ participes & socij criminis: item infames, & criminosi, nec serui contra dominos admittuntur ad agẽdum, & testificandum in causa fidei quacũque. Item sicut hæreticus contra hæreticum ad testificandum admittitur, ita Maleficus contra Maleficum: in defectum tamen aliarum probationum & semper contra, & non pro. Vxor etiam, & filij & familiares, contra & nõ pro, ar. per c. filij. de hæret. lib. 6. Et hoc ideo quia eorum testimonium est magis efficax ad probandum.

Maleficus cõtra Maleficũ testificare potest.

De primis patet in c. in fidei. de hęre. ibidem. In fidei fauorẽ concedimus, vt in negotio inquisitionis hęreticę pravitatis, excõmunicati, & participes vel socij criminis ad testimonium admittantur, in defectu aliarum probationum, contra hęreticos credentes receptatores, fautores & defensores eorum, si ex verisimilibus coniecturis & ex numero testium aut personarum, tam deponentium, quàm eorum, contra quos agitur & deponitur, qualitate aut alijs circunstantijs sic testificantes, non falsa dicere pręsumant.

Periuri admittuntur in testimonium cõtra Maleficos.

De periuris, quando pręsumitur quod deponunt zelo fidei: patet in c. accusatus. §. licet. vbi supra. vbi dicitur: Licet verò periuri & post pœnitentiam repellantur, si tamen hi qui coram. Et infra: Si ex manifestis iudicijs apparuerit, tales non animi leuitate, aut odij fomite seu corruptione pecunię, sed zelo fidei orthodoxę, dictum suum vellent corrigere

figere, ac modò quę prius tacuerant reuelare in fauorem fidei, nisi aliud obstiterit, stare debet tam contra se quàm reliquos attestationibus eorundem.

Et quòd infames & criminosi, & serui contra dominos admittuntur. Archid. in ca. alleg. accusatus. in §. licet. super verbo exceptum dicit ita; Tanta est labes criminis hęreseos, quòd ad eius actionem etiam serui aduersus dominos suos, & quilibet criminosus, etiam infames aduersus quęlibet admittantur, vt 2. quęst. 7. huic opponitur.

QVÆSTIO V.

An inimici capitales ad testificandum admittantur.

SI verò, quæritur, vtrum Iudex inimicos capitales alicuius delati possit in tali casu ad testificandum seu agendum admittere contra illũ; Respondemus quòd non, vnde Archid. vbi suprà. Non tamen intelligas, quòd in hoc crimine inimicus capitalis admittitur ad actionem. 3. q. 5. c. 2. & de simo. licet Hel. in fin. De hoc etiam satis notat Hostien. in sum. de accus. §. quis possit, sed dicuntur inimici capitales. Nota quòd quia solùm ratione inimicitiæ quis repellitur, & non quęcunque repellit. Sed capitalis intelligitur, quia mors inter eos est de facto illata, vel fuit intentata, seu ea quæ sunt ad mortem inductiua, aut via, vel vulnera grauia & lethalia sunt sequuta, & similia, quæ ad peruersitatem & malignitatem agentis contra passum iudicant manifestè. Propter quod præsumitur, ꝙ sicut intentauit cõtra istum mortem temporalem per illum modum. s. vulnerando, intentaret etiam per istum crimen hæreseos imponendo. Et sicut voluit ei auferre vitam, vellet auferre famam. Quare tales inimici capitales à testimonio legitimè expelluntur.

Qui dicantur capitales inimici.

Aliæ verò inimicitiæ præsertim graues, & prout etiã faciliter mulieres ad inimicitias cõmouentur, & si nõ repellunt totaliter, tamen dictum eorum dubitant aliqualiter, vt non sit plena fides eorum attestationibus adhibenda, sed cum alijs adminiculis & aliorũ testium dictis possunt plenam facere probationem, præsertim vbi iudex delatum interrogat: An ue putet se habere inimicũ, ꝙ tale crimen ad

mortem sibi ex inimicitia imponere auderet: si dicet ; ita interrogabit, quæ illa sit persona,& tunc Iudex aduertet, si illã personã,de qua suspicio est , ꝙ ex inimicitia deposuerit,denotauit.Ita tali enim casu , vbi Iudex etiam de causa inimicitiæ per alios honestos informatur , & alia adminicula non occurrunt,& aliorũ testium dicta , poterit secure talem testẽ repellere.Si verò delata persona dicet, nõ spero aliquem talem habere inimicum , licet interdum rixas cum mulieribus habuerim:vel si dicet,habeo inimicum,& non expressit debitè,sed quendam alium, qui fortassis non deposuit,tunc dicta talis testis,etiamsi alij dicerent ꝙ causa inimicitiæ deposuisset, Iudex tamẽ non debet repellere, sed ad plenã probationẽ cum alijs adminiculis cõseruare.

Reperiuntur quamplures minus prouidi & circunspecti, qui huiusmodi depositiones mulierũ refutare & annihilare quærunt,dicentes illis standum non esse , eò ꝙ sæpissimè , cùm rixosæ sint,ex inuidia deponere solent. Hi, qui ignorant astutias & cautelas Iudicum , loquuntur & iudicant vt cæci de coloribus , de quibus astutijs in 11. & 12. quæstione patebit.

SECVNDA PARS.

Qualiter processus est continuandus. Et qualiter testes sint examinandi in præsentia quatuor aliarum personarum, & qualiter delata sit interroganda dupliciter.

QVAESTIO VI.

NAm nunc sextò quæritur , Qualiter processus huiusmodi aduersus Maleficas in causa fidei sit continuandus. Considerandum est primò, ꝙ quia in causa fidei proceditur summariè simpliciter , & de plano absque aduocatorum , & iudiciorum strepitu & figura,vt patet c.statuta.lib.6.

Quid significet de plano, absque strepitu & iudicij procedere.

Qualiter etiam ista verba intelligantur , patet extra de verb.sig.c.sæpè contingit.in Clem. vbi dicitur : Sæpè contingit ꝙ causas committimus, & in eorum aliquibus simpliciter, & de plano ac sine strepitu & figura iudicij procedi mãdamus: De quorũ significatione verborũ multis cõtendi-

tur,

ditur,& qualiter procedi debeat dubitatur. Nos autem dubitationem huiusmodi,quantum est nobis possibile,decidere cupientes, hac in perpetuũ valitura cõstitutione sancimus, vt iudex cui taliter causam cõmittimus, necessariõ libellum non exigat,litis cõtestationem nõ postulet,tempore feriarum, ob necessitates hominũ indultarum, à iure procedere valeat,amputet dilatationẽ,materiã litis,quantum poterit,faciat breuiorem, exceptiones, appellationes & dilationes frustratorias repellendo,partium, aduocatorum & procuratorum contentiones & iurgia testiumq; superfluam multitudinem refrenando, non sic tamen Iudex litem obruat,quin probationes necessarię admittentur:citationem verò ac protestationem iuramenti de calumnia, siue de dicenda veritate, ne veritas occultetur : per commissionem huius intelligimus non excludi:hæc ibi.

Et quia processus (vt visum est suprà) est simpliciter incipiendus. Quia vel propter instantiã accusatoris, vel propter zelum denunciatoris,vel propter clamorem famæ laborantis,& processus,qui fit ad instantiam partis accusantis,Iudex in hac materia non debet acceptare, cùm Maleficarum facta opere dæmonum occultentur,nec accusator per euidentiam facti sicut in alijs criminalibus procedere, & se defendere possit, imò consulere debet accusatori, q̃ amoueat verbum accusationis, & ponat denunciationis: Et hoc propter accusatoris graue periculum,ideò super secundũ modum, qui & vsitatus. & similiter super tertium, in quibus proceditur,& non ad instantiam partis. *Iudex cõsulit accusatori.*

Notandum q̃ quia dictum est in præcedentibus, quòd Iudex specialiter debeat interrogare denunciantẽ,qui sciat cum eo in tali causa & qui possint scire. Ideò Iudex faciet citari illos testes,quos denuntians intimauit,& qui magis videntur scire in facto, & scriptor continuabit processum scribendo sic. Pòst quæ attendens ipse Iudex denunciata sibi hæreticalia ante dicta fore ex sui natura talia, & tã grauia, quæ non possint nec debeant conniuentibus oculis toleratari,cùm cedant in opprobrium Diuinæ maiestatis,& tam fidei Catholicæ quàm Reipublicæ detrimentum, descendit ad se informandum, & ad testes examinandum, per modum qui sequitur.

Inter

Interrogatoria ſuper teſtes.

TAlis teſtis, de tali loco, citatus, iuratus & interrogatus ſi cognoſcit talem, exprimendo nomen delati,& dixit quòd ſic. Item interrogatus de cauſa cognitionis, & dixit,quòd pro eo quod vidit & locutus eſt ipſi pluries,vel ſic,vel aliàs, quia fuerunt ſocij, & exprimentur cauſæ cognitionis.Item interrogatus de cognitionis tẽpore, & dicit quòd ſunt decem anni vel tot.Item interrogatus de fama illius,& præſertim ad ea quæ ſunt fidei, & dixit, quòd quò ad moralia eſt homo bonæ famæ vel malæ, quantum autẽ ad ea quæ ſunt fidei, dixit,quòd eſt fama in tali loco quòd practicat aliqua contra fidẽ,vt Maleficus.Itẽ interrogatus,quid eſt fama,& dixit.Item interrogatus ſi vidit vel audiuit talem talia facientem & dixit. Item interrogatus, vbi audiuit dici ſupra dicta,& dixit quòd in tali lõco.Item interrogatus in quorum præſentia, & dixit quòd illorum.

Item interrogatus, ſi ex illius conſanguinitate aliqui propter maleficia fuiſſent dudũ incinerati vel ſuſpecti habiti,& dixit.Item interrogatus,an cum ſuſpectis Maleficis habuit familiaritatem, & dixit.Item interrogatus de modo & cauſa q̃ dicta fuerũt, & dixit quòd ea de cauſa & tali modo.Item interrogatus, ſi videtur ſibi,quòd talis dixit ſeu fecerit tranſitoriè vel lapſu linguæ, ſeu recitatoriè,ſeu animo indeliberato, vel potius aſſertiuè & animo deliberato, & dixit quòd fecerit ſupra dicta iocosè & trufatoriè, ſeu recitatiuè & non animo ſic credendi,vel aſſertiuè.

Item interrogatus de cauſa credentiæ huius, & dixit q̃ credit pro eo ſic, quia ille qui dicebat ridendo dixit.Et de iſtis eſt multum diligenter inquirendum : quia nonnunquam dicunt aliqui recitando aliorum verba, vel trufando,vel conferendo,vt alios alliciant vel incitent, licet etiã interdum aſſerendo vel affirmãdo.

Item interrogatus,ſi hæc deponit odio, vel rancore, ſeu dimittit amore vel fauore : & dicit quòd &c. Et ſequitur, iniunctum eſt ipſi tenere ſecretum : Acta ſunt hæc in tali loco,die tali,& in præſentia talium teſtium,vocatorum & rogatorum,& mei Notarij ſeu ſcriptoris.

Quot perſonæ in examine maleficij requirantur.

Vbi ſemper aduertendum, quòd in tali examine ad minus perſonæ quinque debent præſentes eſſe, ſcilicet Iudex inquirens,teſtis vel denuncians,reſpõdens vel ipſe delatus poſtea

postea comparens, tertius est Notarius seu scriptor: Vbi deest Notarius, tunc adiungat sibi alium virum honestum qui duo supplebunt vices Notarij, vt supra tactum est: & hoc Apostolica auctoritate, quia tunc in illo actu funguntur, vt supra in ç. vt officium, de hæret. lib. 6. & duo honesti viri, tanquam testes eorum quæ deponuntur.

Item aduertendum, quòd testis citatus debet etiam esse iuratus, id est, vt præstet iuramentum, modo quo suprà, de dicenda veritate, aliàs falsè inscriberetur, citatus & iuratus. Consimiliter examinentur alij testes. Quibus examinatis, si Iudex videat factum esse probatum plenè vel si non plenè, tamen esse maxima indicia & suspitiones vehementes. Et nota quòd loquimur non de leui suspitione, quæ ex leuibus coniecturis oritur, sed quòd multum diffamata sit super maleficia puerorum, iumentorum, &c. Tunc Iudex si timet de fuga delati vel delatæ, faciat eum eámve capi: si autem non timet de fuga, faciat eum citari. Et siue capiatur, siue non, prius faciat Iudex eius domum improuisò scrutari, & cuncta scrinia aperiri, & in angulis pixides & omnia instrumenta tolli quæ reperiuntur. Et sic constituto, Iudex collectis his de quibus est delatus, & his de quibus est per testes conuictus vel habitus suspectus, formet interrogatoria super illis, ac inquirat, habito secum notario, &c. vt suprà præstito prius corporali iuramento ad quatuor Dei Euangelia, de dicenda veritate, tam de se, quàm de alijs, & hoc per modum, qui sequitur conscribantur etiam singula.

Improuisò scrutãdæ ædes Maleficarum.

Interrogatoria generalia super Maleficam aut Maleficum & est primus actus.

TAlis de tali loco, delatus, iuratus super quatuor Dei Euangelia corporaliter tacta, tam de se quàm de alijs dicere veritatem, & inde interrogatus, vnde sit seu vnde originem traxerit. Et perpendit, quòd tali loco, talis diœcesis. Item interrogatus: qui sint eius parentes an sint viui vel mortui. Et respondit quòd viui in tali loco, vel mortui in tali loco.

Item interrogatus, vtrum naturali morte vel incinerati, & dixit quòd tali, Vbi nota, quòd hoc fit, quia vt plurimũ,

vi

vt in ſecunda parte operis patuit, Maleficæ proprios infantes Dæmonibus offerunt, aut eos inſtituunt & communiter tota progenies exiſtit infecta: & vbi deponentes affirmaſſent,& ipſa negaſſet,iam eſſet ſuſpecta.

Maleficæ mutant vt plurimùm locą.

Item interrogatus, vbi fuit nutritus, & vt in pluribus conuerſatus,& dixit,quòd in tali loco, vel tali.Et ſi videat quòd mutauit locum proprium,quia fortè mater non fuit ſuſpecta,nec aliquis ex parentela,& tamen conuerſatus in alieno, & præſertim in locis, in quibus conſueuerunt Maleficæ vigere,interrogabitur ſic.

Item interrogatus, quare mutauit ſuæ natiuitatis locũ, & ſe tranſtulit ad commorandum in tali loco, vel talibus, dixit quòd ex tali cauſa.Item interrogatus, ſi in dictis locis vel alibi, audiuit loqui de materia Maleficarum, puta quòd tempeſtates ſint concitatæ,vel iumenta maleficiata, & vaccæ liquore lactis priuatæ &c.de tali materia, de qua eſt delata,& ſi dicit quòd ſic,interrogetur.Item interrogatus, quid audiuit loqui, & ſcribantur ſingula quæ dicit.Si autem negat & dicit ſe nihil audiuiſſe,tunc ſic.Item interrogatus, ſi credit Maleficas eſſe, & quòd talia poſſint fieri quæ referuntur,vt tempeſtates concitare,iumenta inficere & homines,& dixit.

Et nota quòd Maleficæ, vt plurimùm negant prima fronte,vnde ſuſpicio oritur magis quàm ſi reſponderent ſi ſint aut non ſint,committo ſuperioribus: vnde ſi negant, tunc interrogentur.Item interrogatus,quid ergo vbi comburuntur,tunc innocenter condemnantur? & dixit.

Interrogatoria particularia ſuper eoſdem.

ADuert Iudex, quòd non procraſtinet ſubſequentes interrogationes,ſed indilatè proponat.Item interrogetur cur communis populus eam timeret, & dixit. Item interrogetur an ſciret ſe eſſe diffamatam,& quòd odio haberetur, & dixit.Item interrogetur, cur illi perſonæ obiecit,dicendo:tu non tranſibis impunè,& dixit.

Inimicitiæ ſunt plerumque cauſæ maleficij.

Item interrogetur quid mali ſibi feciſſet illa perſona, quòd talia verba in eius damnum protuliſſet, & dixit.Et nota quòd hæc interrogatio eſt neceſſaria, vt deueniatur ad fundamentum inimicitiæ:quia in fine delata allegabit inimi

inimicitiam: sed vbi non est capitalis, sed modo muliebri concitata, non impedit. Hoc enim est Maleficarum proprium, concitare aduersus se, vel verbis inutilibus aut factis, puta petit sibi præstari aliquid, aut infert ei damnum aliquod in horto & similia, ad hoc vt occasionem, arripiant, & se manifestant in verbo, vel in opere, quam manifestationem habent facere ad instantiam Dæmonum, vt sic peccata aggrauentur Iudicum dum manent impunita.

Nota enim, quòd talia faciunt non in aliorum præsentia, vt si deponens vellet testes producere & non haberet. Nota etiam quòd incitantur à Dæmonibus, vt à multis Maleficis & pòst incineratis, experti sumus: ita quòd contra ipsarum voluntatem habent incitare & maleficare. *Dæmon cogit Maleficas maleficare.*

Item interrogatus, quomodo effectus potuit consequi super minas, vt puer aut iumentum tam citò maleficaretur, & dixit. Item interrogatus iterum, & quare dixisti quòd nunquam deberet habere sanum diem, & ita factum est, & dixit. Item si omnia negat, interrogetur de alijs maleficijs, alijs testibus illatis, puta in iumentis, vel pueris. Item interrogata cur visa fuerit in campis, vel in stabulo cum iumentis, tangendo, prout interdum solent facere, & dixit.

Item interrogata, cur tetigit puerum, & quòd postea malè habuit, & dixit. Item interrogata, quid egit in campis tempore tempestatis, & sic de multis alijs. Item vnde, quòd cùm habeat vnam vaccã aut duas, plus tamen abundet in lacte quàm vicinæ, habentes quatuor aut sex. Item cur maneat in statu adulterij aut concubina, licet non seruiant ad propositum, tamen suspitionem generant amplius quàm super probas & honestas delatas. *Concubinatus suspitionẽ de maleficio auget.*

Et nota, quòd sæpius super articulos contra eam delatos interroganda est, vtrum maneat in eodem proposito aut non. Qua confessione peracta & scripta, siue ad partem negatiuam, siue affirmatiuam, siue sub ambiguo, scribatur postea: Acta sunt hæc in tali loco, &c. vt suprà.

QVÆ

QVÆSTIO VII.

In qua varia dubia declarantur ſuper præmiſſa interrogatoria & reſponſiones negatiuas. An delata ſit incarceranda, & quando pro manifeſtè deprehenſa in hæreſi Maleficarum ſit habenda. Et eſt actus ſecundus.

QVæritur primò, quid agendum ſit, vt plurimum contingit, quando perſona delata omnia negat. Reſpondetur: Iudex habet circa tria attendere, ſcilicet ſuper infamiã, ſuper indicia facti, & ſuper dicta teſtium; ſi videlicet omnia inſimul cõcurrunt: Aut ſi non omnia inſimul, vt plurimùm etiam contingit, eò quòd Maleficæ ſtatim propter facta in aliqua villa aut ciuitate infamantur: indicia etiam facti ſunt præ oculis, puta in pueris maleficiatis, aut in iumentis, quæ ſæpius inficiuntur, aut lacte priuantur: Numerus etiam teſtium eſt in ſcriptis, qui licet ſint ſingulares: puta quia vnus depoſuit quòd puerum ſibi maleficiauerit, alius verò iumẽtum, tertius verò ſuper infamiam, & ſic de alijs. Tamẽ in ſubſtantia facti concordant, puta in maleficijs, & quòd vt Maleſica ſit ſuſpecta, & iſti teſtes, licet non ſufficiant ad condemnandum abſque infamia, vel etiam cum infamia, vt ſuprà tactum eſt, quæſt. 3. in fine: Tamen cum indicijs facti poſſet ex his tribus inſimul reputari, non vt ſuſpecta vehementer aut violenter, de quibus ſuſpicionibus inferius declarabitur, ſed reputari vt manifeſtè deprehenſa in hæreſi Maleficarum, vbi videlicet teſtes idonei, id eſt, non ex inimicitia, & ſufficientes numero, puta ſex, octo, vel decem iurati concurrerent, & conſequenter deberet pœnis (in cap. ad abolendam. §. præſenti. de hær.) ſubiacere, &c. excommunicamus. 2. Et hoc, ſiue crimen ſit faſſa, ſiue non. Et hæc ſic probantur.

Nam quod dictum eſt, quòd vbi omnia tria prefata concurrũt, tunc pro manifeſtè deprehenſa in hæreſi debeat reputari, non eſt intelligendũ neceſſariò omnia tria incurrere, ſed probatur ſic per argumẽtum à fortiori. Nam vnumquodq; per ſe inter illa duo, quæ ſunt indicium facti, & teſtium productio legitima, poteſt reddere aliquem, vt pro deprehenſo in hæretica prauitate habeatur, quanto magis,

vbi

vbi ambæ probationes pariter concurrunt.

Quot modis aliquis habeatur pro manifestè deprehenso.

Nam Iuristæ vbi quærunt, quot modis de iure aliquis habeatur pro manifestè deprehenso in hæretica prauitate. Respondetur q̃ tribus: vt notat Bernardus in glossa ordinaria in capitulo ad abolendam. §. præsenti, & verbo deprehẽsi, extrà de hæret. Et tactũ est suprà in quæstione prima, in principio operis, scilicet facti euidentia: puta quia publicè prædicauit hæresim. Hîc autem ponimus iudicium facti propter publicas minas, quas intulit, dicendo: Nunquam sanos dies habebis, vel simile: & effectus fuit subsequutus: Sequitur vel legitima probatione per testes, vel tertiò ex propria cõfessione. Vnde si vnũquodque illorũ per se facit, & reddit aliquem tanquam manifestè suspectum, quanto magis insimul iungendo infamiam, & indicia facti, cũ testium depositione; Licet ibi dicatur euidens factum, & hoc indicium facti: Et hoc est, quia Diabolus non manifestè operatur, sed occultè. Damna autem & instrumenta maleficij quæ reperiuntur, dant indicium facti: Vnde vbi euidens factum in alia hæresi solùm sufficeret, hîc adiungimus tria.

De secundo verò, quòd talis deprehensus, licet negaret, tamẽ iuxta illa capitula esset puniendus, sic probatur. Nam deprehensus facti euidentia, vel per testes, aut fatetur crimen vel non. Si fatetur & est impœnitens, tradẽdus est brachio seculari, vltimo supplicio feriendus, iuxta capitulum, ad abolendam (vt suprà) vel est carceri perpetuò detrudendus, iuxta capitulum excommunicamus, secundo. Si autẽ non fatetur, sed stat in negatiua, est vt impœnitens tradendus potestati curiæ secularis, animaduersione debita puniendus, vt notat Hostiensis in summa, titulo de hæreticis qualiter deprehendantur.

Si ergo concluditur, quòd si Iudex isto modo procederet super interrogatoria & testium depositiones: cùm, vt dictum est, in causis fidei summariè, simpliciter, & de plano procedi potest: & ipsam delatam carceri deputaret ad tẽpus vel ad annos plures: si fortè post annum squaloribus carceris depressa, crimina fateretur, non iniustè sed iustè procederet. Attamen ne videatur sententiam præcipitare; imò secundùm omnem æquitatem producere, quæritur quid consequenter agendum sit.

Et præcedenti annexa, an sit incarceranda, & de modo capiendi. Et est actus tertius iudicis.

QVÆSTIO VIII.

AN verò super negatiuas responsiones Malefica sit carceri ad custodiam mancipãda, ibi præfata tria concurrunt, scilicet fama, indicia facti,& productiones testiũ,aut sub cautione fideiussorũ dimittenda,vt denuo citata respondeat. Respõderi potest ex tribus opinionibus.

Primò enim aliquorũ sententia est, quòd carceribus sit mancipanda, & nullo modo sub cautione dimittenda, & hi innituntur rationi tactæ in præcedenti quæstione:quia videlicet habetur pro manifestè deprehensa,vbi illa tria cõcurrunt. Alij verò,quòd ante incarcerationem potest cautioni fideiussorum relinqui, ita quòd si fugam caperet, quòd tunc pro conuicta haberetur:Licet post incarcerationem super negatiuas responsiones non sit cautioni,vel manulentè relinquenda,quando videlicet illa tria concurrunt suprà notata, eo quòd tunc non posset sententiari & plecti ad mortem:& hic innititur consuetudini.

Semel incarcerata Malefica,non est manulentè dimittenda.

Tertij sunt qui dicunt,quòd non sit danda infallibilis regula,sed Iudici sit relinquendum, vt secũdum dicta testiũ, & infamiãm personæ: & si indicia facti concurrunt, tanto grauius discernatur per modum patriæ consuetudinem seruandi,concludentes quòd si non posset habere fideiussores notabiles, & fortassis suspecta de fuga, quòd tunc carceri mancipetur Et hæc tertia videtur rationabilior, sic tamen quòd debitus seruetur modus,qui stat in tribus.

Modus incarcerandi Maleficam.

Primò vt domus eius quãtum possibile est perlustretur, sub & suprà in omnibus angulis, fossis,& scrinijs: & si quidem famosa Malefica existit,tunc absque dubio, nisi prius sint ab ea occultata,varia instrumẽta reperiãtur, sicut supra tactum est.Secundò,vt si habet ancillam,aut consodales,ꝙ & illæ vel illa seorsum includãtur,etiam si non sint delatæ, tamẽ præsumitur eas nõ latere secreta aliqua illius delatæ

Tertiò,quòd in capiẽdo,si in domo propria capitur, nõ detur ei spacij intrãdi camerã, cò ꝙ tũc solent certa maleficia accipere,& secum deferre pro taciturnitate procurãda.

Ratione

Ratione cuius incidit dubium, an modus capiendi Maleficas, qui ab aliquibus obseruatur, vti à famulis, quando subitò à terra eleuatur, & in sporta siue in spatulis, ne terram vltra tangat, defertur, sit licitus. Responderi potest ex Canonistarum & quorundam Theologorum sententia, quòd licitũ sit hoc triplici respectu. Primò, quia vt in quęstione introductoria huius tertię partis patuit plurimorum sentẽtia, imò taliũ Doctorum, quorũ dicta reprobare nemo audet, vt idem sentit Scot. Host. Goffr. & quòd licitum est vana vanis contundere. Experientia denique: imò & Maleficarum fassiones demonstrant, quòd sæpius per talem modùm captæ, taciturnitatis maleficium amiserũt: imò quàmplures incinerandæ petentes vt saltẽ pede vno terram tangere permitterẽtur, dũ eis fuisset denegatũ, & in fine scisciatũ, cur tantũ terrã tangere optassent, respõsum, quòd si tetigissẽt, seipsas liberassẽt, multis alijs fulminib⁹ interẽptis.

An lictorum mos in capiẽdis Maleficis probandus, quando illam captam nolũt amplius terram contingere.

Alia causa: nam hoc ipsum manifestum existit, vt in secunda parte operis patuit, quòd in publica iustitia omnes vires maleficij franguntur quò ad præterita: sed quò ad futura, nisi de nouo ei à diabolo succurratur in maleficio taciturnitatis, omnia crimina fatetur. Dicamus ergo iuxta Apostolum. Quæcunque verbo vel opere agimus, omnia in nomine Domini nostri Iesu Christi fiant. Si quidem innocẽs fueris, hæc captio non tibi nocebit.

In manibus iustitiæ vires Maleficarum expirant.

Tertio respectu, quia si secundum Doctores licitum est per vana opera maleficia tollere: quia in hoc concordant omnes, licet discrepent in illo, quòd illa vana non debeant esse illicita. Vnde dictum Hostiensis, vbi dicit, quòd licitum sit vana vanis contundere; glossatur ab alijs: nota quòd dicit, vanis, non autem illicitis. A fortiori, illicitum est maleficia impedire, ad quod impedimentum hic respectus habetur, & non ad aliquid illicitum exercendum.

Notet insuper Iudex, quòd est duplex incarceratio. Vna ad pœnam, vbi criminosi ponuntur, altera ad custodiam tantùm, & hæc in præfatorio fit. Et hæ duæ custodiæ notãtur in c. multorũ querela, vt suprà, vnde ad minus ad custodiam est incarceranda. Si autẽ leuia essent, pro quibus esset accusata, ita q̃ non esset infamata, nec essent indicia facti in pueris & iumentis, tunc remittatur ad domum. Sed quia familiaritatem habuit fortè cum Maleficis, & nouit eorum

Duplex incarceratio.

secreta, det fideiussores, quos si habere non potest, iuramentis & pœnis astricta, domum non exeat, nisi vocata. Ancillæ autem & domesticæ, de quibus suprà, ad custodiam & non ad pœnam detineantur.

QVÆSTIO IX.

Quid agendum post captionem & an deponentium nomina sint ei manifestanda Et est actus quartus.

DVo autem post captionem fiunt, sed quid primùm inter illa, Iudici relinquitur, scilicet, defensionum concessio, & in loco torturæ, non tamen propter torturam examinatio. Primùm non datur, nisi petierit. Secundùm non fit, nisi prius ancillæ seu consedales, si habuit in domo examinentur.

Procedamus tamen ordine posito. Si delata dicat se innocentem & quòd falsè sit delata, & quòd libenter velit tales accusatores inspicere, & eos audire, tunc signum est q̃ petit defensiones. Sed an Iudex teneatur ei deponentes manifestare, & ad conspectum eius præsentare. Hîc aduertat Iudex, quòd nullum illorum tenetur facere, nec nomina manifestare, nec ad cõspectum præsentare, nisi deponẽtes per se & sponte ad hoc se offerunt, vt videlicet eorum aspectibus præsententur, & ea quæ deposuerunt eis in faciem obiicere. Quod autem non tenetur Iudex & hoc propter periculum deponentium probatur. Nam licet diuersi summi Pontifices diuersa senserunt, nullus tamen vnquam sensit, q̃ Iudex teneretur in tali causa delata, nomina deponentium manifestare, nec etiam accusatorum; Licèt hîc non procedamus per modum accusationis. Sed potius aliqui senserunt, quòd in nullo casu liceret; aliqui verò quòd in aliquo.

An accusatores sint producendi Maleficis captiuis.

Tandem autem Bonifacius VIII. statuit, vt patet in c. statuta. §. inhibemus. lib. 6. vbi sic dicitur. Inhibemus tamẽ, q̃ si accusatoribus vel testib. in causa hæreseos interuenientibus, seu deponentibus, propter potentiã personarũ cõtra quas inquiritur, videant Episcopus & Inquisitor. Nota tu pro Inquisitore & Episcopo iudicẽ quẽcunque contra Maleficas procedentem ex consensu Episcopi & Inquisitoris;

Quia

Quia idē est: vices suas cōmittere possunt, vt in quæstione introductoria patuit. Vnde & talis Iudex quicūq; etiā secularis procedit Apostolica auctoritate, & non solùm imperatoria. Sequitur: graue periculum imminere, si cōtingat fieri publicationē eorundem, ipsorum nomina nō publicēt, &c. Et sequitur infrà: cessante verò periculo suprà dicto, accusatorū vel testiū nomina, prout in alijs fit iudicijs publicētur.

Attendat etiam circunspectus Iudex de potentia personarum: quia illa est triplex, scilicet potentia generis & familiæ, potētia pecunię: & potētia malitię: quę magis timēda est, quàm aliæ duæ, ꝙ ex illa testib⁹ grauia pericula possent imminere, si eis, contra quos deposuerunt, eorū nomina publicarentur. Et ratio est, maius enim est periculū, nomina testium publicare alicui delato pauperi, habenti malicōplices, rebelles & homicidas, qui nihil habēt nisi personam perdere, quàm generoso vel diuiti, abundanti in tēporalibus. Quòd autem sit graue periculum, & quale, declarat Ioan. super ptædicto verbo, periculum, dicēs ita periculum, quia timetur mors, vel detruncatio ipsorū, vel filiorum, vel parentum suorum, vel deuastatio substātiæ, vel his similia. *Triplex potentia personarum iudici attendenda.*

Aduertat insuper Iudex, quòd cum Apostolica auctoritate ex beneplacito ordinarij in his procedit, quòd ad illud secretum, scilicet, de non reuelando testificantium nomina, tam ipse quàm omnes alij assessores, qui depositioni testium interfuerunt, aut in futurum circa sententiam ferendam interesse poterunt, tenentur sub pœna excommunicationis, quam contra eos, si oppositum fecerint, Episcopus fulminare poterit: & ita ne reuelent à principio processus, ad minus implicitè fulminabit.

Vnde in alle. c. statuta in §. & vt eorundem. ita dicitur: Et vt eorundem accusatorum & testium periculis efficacius occurratur, & cautius inquisitionis negotio procedatur, præsentis cōstitutionis auctoritate permittimus, quòd Episcopus & Inquisitores (tu intellige sicut suprà) possint indicere illis, quibus, vt præmissum est, processum huiusmodi applicabunt, & in eos arcana consilij seu processus, sibi sub secreto ab eisdem Episcopo & Inquisitoribus patefacta, præter ipsorum licentiam alijs patefacerent, excommunicationis sententiam, quam ex secreti violatione ipso facto incurrant, si eis videbitur promulgare. *Excommunicātur qui accusatores & testes prodūt*

Puniũtur qui indebitè celãt nomina testiũ.

Notandum vlterius, quòd sicut pœna annexa est, vbi nomina testium indebitè publicarentur, ita pœna est annexa, vbi indebitè occultarentur, scilicet illis quibus meritò sunt manifestanda, scilicet peritis, & assessoribus, de quorum consilio est ad sententiam procedendum, vel vbi non publicarent, vbi sine periculo testium publicari possent, vt in d.c. statu. circa finem sequitur Cæterùm in omnibus præcipimus tam Episcopos quàm Inquisitores, puram & prouidam intẽtionem habere, ne accusatorum vel testium nomina supprimendo, vbi est securitas, periculum esse dicant, nec in eorum discrimine securitatem asserant, vbi tale periculum immineret, super hoc conscientias eorum onerantes. Vbi Archi. ita dicit, O tu quicunque iudex in tali casu, benè aduerte verba ista, nam non dicit, leue periculum, sed graue. Noli igitur reum priuare iuris ordine sine magna causa, quoniam hoc fieri non potest sine offensione Dei.

Et notandum lectori, quòd quia omnia præcedentia & etiam sequentia vsquequò perueniatur ad modos sententiandi absque pœna sanguinis, in quibus Ecclesiasticus iudex iudicare habet, fieri possunt cum consensu Diœcesanorum per secularem iudicem: Ideò non impediat lectorem, si in ca. allegatur iudex Ecclesiasticus & non secularis, qui modos sententiandi super sanguinem capiet ex modis sententiandi & pœnitentionandi ordinariorum.

QVAESTIO X.

Qualiter sint defensiones concedendæ cum deputatione aduocati. Et est actus quintus.

Aduocati Maleficæ munus.

SI igitur defensiones petit, quomodo concedi possunt, vbi nomina testium omnino occultantur? Dicendum, q̃ defensio stat in tribus. Primò, vt ei Aduocatus deputetur. Secundò, illi Aduocato nomina testium non publicentur, nec ad secretum etiam tenendum sub præstito iuramẽto, sed informetur de singulis contentis in processu. Tertiò delati causa, quantum fieri potest, in meliorem partem interpretetur, scilicet, ne tamen scandalo fidei, & damno iusti-

iustitiæ, vt patebit. Et procurator pari forma, cui processus totius copia, suppressis tamen testium & deponentium nominibus: Et idem aduocatus etiam procuratorio nomine procedere poterit.

Quò ad primum, notatur, ꝙ aduocatus non deputatur ad beneplacitum delati, puta quia vellet habere vnum ad suum placitum: de illo omnino caueat Iudex, non concedere hominẽ litigiosum, malevolum, qui facilitet pecunijs possit corrumpi, (prout sæpè tales inueniuntur,) sed concedat ipsi virum probum, & de legalitate non suspectum.

Et notare debet Iudex quatuor in Aduocato, quæ si obseruata fuerint ab Aduocato, permittat eũ aduocare, aliàs habet eum refutare. Nam Aduocatus primò debet examinare qualitatem causæ, & si viderit eam iustam, tunc, si voluerit, assumat eam, si verò iniustam, renuat: & diligenter cauere debet, ne causam assumat iniustam & desperatam. Verùm ꝙ si ignoranter ab inimico acceptauit causam, & cum hoc pecuniam, in processu tamen cognouit causam desperatam, tunc sic clientulo suo. i. delato, pro quo causam assumpsit, non consuluit vt cederet, salarium receptum tenetur restituere secundùm Goffre. Quod probare videtur per C. de iud. l. rem non nouam. Licet Host. dicat oppositum. s. de salario restituendo, nisi industriosè fecisset. Vnde si nequam Aduocatus clientulum suum scienter inducat ad defendendum causam iniquam, ad damna & ad expensas tenetur. C. de admin. tut. l. non tamen est ignotum.

Aduocatus clienti malam causam fouẽti, non consulens vt cedat, perdit salarium.

Secundum ꝙ obseruare debet, vt seruet in aduocando tria. Primò modestiam, vt non procaciter nec conuiciãdo, nec vociferando proponat. C. eo. l. quoniam. Secundò veritatem. s. vt non mentiatur, falsas rationes vel probationes inducendo, nec falsos testes aut iura, si peritus esset, nec delationes petat: præsertim in hac causa, vbi summariè, simpliciter & de plano proceditur, vt suprà in quæst. 6. tactum est, & tangitur 3. q. 7. hæc tria.

Aduocata seruanda modestia, veritas & moderamẽ salarij.

Et tertium, quod obseruatur, est ex parte salarij, ꝙ moderatur secundùm consuetudinem regionis, de qua materia tractatur in q. 7. §. arcentur. & §. tria.

Sed ad nostrum propositum redeundo, Iudex ita præscriptas conditiones aduocato proponat, & in fine adiungat, de fautoriã hæreseos incuriæ, quia tunc excommunicatus

esset iuxta c. extra: excommunicamus. 1. §. credentes.

Fautor Hæreseos siue Maleficorum excommunicatur.

Nec valet, si dicat Iudici, q̃ non defendit errorem, sed personam. Quia nō debet defendere quouis modo, vt non procedatur summariè simpliciter & de plano: q̃ faceret, si petere vellet omnino dilationes, vel immiscere appellationes: quæ omnia refutantur. Vt ibi in q. vltima recitatur.

Non error, sed persona defenditur.

Quia licet errorem non defendat, cùm sic damnabilior ipsis Maleficis esset, & potius hæresiarcha quàm hæreticus Maleficus, vt patet 24. q. 3. qui illorum. Tum quia indebitè defendit iam suspectum de hæresi, tanquam fautorem se facit, & non solùm leuiter, sed vehementer, secundùm defensionem quàm fecit, & debeat abiurare publicè coram Episcopo, iuxta c. accusatus frequenter allegatum.

Hæc ad longum posita sunt, nec paruipendat ista Iudex, quia ex Aduocato seu Procuratore, vbi falsè procedere, nititur, plurima pericula euenire solèt: vnde Iudex debet omnino eum refutare, & procedere secundùm acta & probata, vbi reprehensibilis aduocatus fuerit. Veruntamen si Iudex habuerit Aduocatum irreprehensibilem pro delato, virum zelosum, & iustitiæ amatorem, nomina testium ei indicare poterit, ad secretū tamē tenendum sub præstito iuramēto.

QVAESTIO XI.

Quid faciet Aduocatus cùm ipsi nomina testium non publicantur. Actus sextus.

QVòd si quæritur. Quid ergo Aduocatus etiam procuratorio nomine pro delato faciet, vbi nec sibi nec clientulo suo, nomina testium publicantur, quam tamen publicationem delatus summè affectaret: Responsio Informationem capiat à Iudice de singulis in processu contentis, & siquidem copiam habere velit, suppressis tamen nominibus testium, tradatur sibi: & sic informatus accedat delatum, & singula ipsi proponat, & si materia postulat, vt pote quia multùm onerosa delato, tum ad patientiam quantum potest hortetur.

Quid delato respondēdum, si plenè petat testes publicari.

Et delatus vbi iterū atque iterum instat vt sibi testes publicentur, respondere potest: Ex factis, quæ contra te delata sunt,

sunt, coniecturare testes poteris: Nam tali maleficiatus est puer, aut iumentum, aut tali mulieri seu viro dixisti, eò q̃ talem rem, quam petebas, tibi pręstare nolebant, tu senties quòd melius fuisset vt mihi rem accommodasses: post quę verba talis infirmatus subitò, facta tua vt testimonia clamant: quæ plus ponderantur quàm testimonia verborum. Vel etiam tu scis te infamatam, & à longo tempore suspectam de multis maleficijs & damnis hominibus illatis. Et sic replicando, finaliter ad hoc deueniet, q̃ ipsa aut inimicitias allegabit, asserens sibi ex inimicitia obiecta: aut dicet: Fateor me dixisse hæc verba, sed non animo nocendi.

Quando à reo allegantur capitales inimicitiæ.

Quare Aduocatus tunc Iudici & Assessoribus, de primo, videlicet de inimicitia habet proponere, & Iudex inquirere. Et si quidem illa capitalis inueniretur, vtpotè quia inter maritos, vel consanguineos fuisset mors intentata, vel sequuta, vel alicuius criminis inculpatio, vt quis foret plectendus per publicã iustitiam, vel fuerunt vulnera grauia ex controuersijs & briguis illata, tunc prouidus Iudex cum suis assessoribus discutiet, an ex parte delatę inimicitia aggrauetur, vel ex parte deponentis: Puta quia maritus aut amici delatę alios ex parte deponentis iniustè oppresserũt, tunc quidem si non adsunt indicia facti in pueris, seu iumentis, siue hominibus maleficiatis, nec etiam adsunt alij testes, aut etiam q̃ publica infamia non laborat, tunc præsumitur, q̃ ratione vindictæ contra eum deposuerit, & est delata omnino absoluenda, & liberè dimittenda sub debita cautione de non vindicando, &c. vt moris iudicum est.

Sed quæritur, Katharina habet puerum maleficiatũ, seu ipsa per se est maleficiata, seu in iumentis percepit plurima damna, & suspicatur super illam cuius maritus aut cõsanguinei per prius iniustè suum maritũ, aut consanguineum oppresserunt in publico iudicio: Vnde cùm hîc duplex sit inimicitia ex parte deponentis, quia inimicatur ratione maleficij illati, & ratione infamiæ iniustè obiectæ suo mariro subitò, aut consanguineo, est ne eius depositio repellenda aut nõ: Et quidẽ ex vna parte, videtur q̃ sic, quia inimicitia ibi est, ex altera quòd nõ, quia profert indicia facti.

Respondetur, q̃ in casu, quo non adsunt alij deponẽtes, nec etiam publica laborat infamia contra delatam, tunc, non statur eius depositioni tantum, sed repellitur, & delata

tamen redditur ſuſpecta, ſi & in quantum morbus eſt maleficioſus,& non ex naturali defectu : Et qualiter hoc cognoſcitur,inferius patebit:quòd canonicè eſt purganda.

Sed ſi iterum quæritur, an alij deponentes habeãt ſuper indicia facti primùm deponere, quæ ipſis aut alijs cõtigerunt,aut ſolùm ſuper infamiam ? Reſpondetur, q̃ ſi ſuper alio indicia facti deponunt, benè quidem : ſi aũt tantùm ſuper infamiam,& ita in re exiſtit,tunc Iudex licet repulerit deponentem propter inimicitiam, tamen indicium facti,q̃ protulit & oſtendit Iudex ex alijs teſtibus,quę ſuper infamiam depoſuerunt, capiet pro interſigno ſuper ſuſpitionem vehementem, ex qua ipſa delata detenta iudicari poterit à Iudice ſuper triplicem pœnam.ſ.canonicę purgationis propter infamiam,iuxta c.inter ſollicitudines.extra de purga.can. Idem ſub abiuratione propter ſuſpicionem, iuxta c.accuſatus.in prin. & ſecũdùm varias ſuſpiciones ad varias abiurationes,vt patebit in quarto modo ſententiandi.Et propter indicia facti,ſi crimen fatetur & pœnitet, nõ relinquitur brachio ſeculari ad punitionem ſanguinis, ſed per Eccleſiaſticum Iudicem ad perpetuos carceres iudicatur.Per ſecularem tamen Iudicem, non obſtante q̃ ad perpetuos carceres ſit per Eccleſiaſticum iudicẽ iudicatus,poteſt propter damna temporalia tradi igni.Iuxta ca.ad abolendam.§.pręſenti.& iuxta c.excommunicamus 2.de hæret. Quæ omnia patebunt inferius circa ſextum modum ſententiandi.

Triplex pœna Maleſico irroganda.

Epilogando.Attendat Iudex primò, q̃ non ſit facilis ad credendum Aduocato, vbi pro delato allegat inimicitiam capitalem, eò q̃ rariſſimè in tali crimine quis deponit ſine inimicitia,cùm Maleficæ ſemper exoſæ omnibus habeantur.Secũdò attendat, q̃ cùm quatuor modis Malefica poſſit conuinci.ſ.per teſtes, per euidentiam facti, per indicia facti,& per confeſſionem propriam:Et hoc vel ſuper infamiam tantùm,q̃ tamen fieret hoc per teſtes, vel ſuper ſuſpicionem;tunc per euidentiam facti aut indicia fieret, ex quibus ſuſpicio poteſt iudicari leuis,vel vehemens vel violenta.Et hæc omnia abſque confeſſione propria,quæ ſi cõcurreret,tunc, vt dictum eſt,procederetur.

In crimine maleficij rarò quis deponit ſine inimicitia.

Tertiò applicet præmiſſa ad ſuum propoſitũ ſuper perſonam detentam,ad obuiandum aduocato,ſed videlicet ſic

tantum-

tantummodò super infamiam delata, aut ꝙ ibi concurrant aliqua indicia, vnde redditur suspecta vehementer, vel leuiter: & tunc aduocato super inimicitiam allegatam respõdere poterit. Et hæc quantum ad illam partem, vbi aduocatus pro delato inimicitiam deponentium allegauit.

Sed vbi allegat secundum, videlicet, ꝙ illa verba quæ protulit contra deponentem, tu senties in breui quæ tibi euenient, aut, tu non habebis plures dies sanos, aut veniet in breui ꝙ tu velles mihi talem rem accommodasse, vẽdidisse, & similia. Tunc Aduocatus adiungat, licet malũ aliquod fuerit subsecutum deponẽti, in rebus vel corporibus, non tamen propter hoc sequitur, ꝙ illa delata huius mali sit causa tanquam Malefica, eò ꝙ infirmitates variis modis accidere possunt. Item allegat ꝙ commune est mulierum, verbis huiusmodi mutuò contendere, &c.

De minis Maleficarũ quiꝫ sit iudicandũ.

Super istas allegationes iudex debet obuiare per hunc modum: si quidem infirmitas ex defectu naturæ accidit, tunc excusatio locum habere poterit. Sed quia ex signis & experimentis oppositum constat, vtpote quia nullo remedio naturali curari poterit: Item quia iudicio medicorum iudicatur vt morbus maleficialis, vulgariter, *Nachtschaden*. Item iudicio fortassis incantatricum aliarum, quę asserunt, seu asseruerunt, morbum esse maleficialem. Item quia subitò superuenit absque aliqua præuia debilitatione, cum tamen naturales infirmitates successiuè solent debilitare. Item quia fortassis curata fuit, ideo quia reperti certa instrumenta sub lecto, aut indumentis, seu alijs locis, & illis amotis, subitò sanitati restituta fuit, prout sæpissimè contigit, vt suprà in secunda parte operis patuit, vbi de remedijs tractatur. Et per hæc seu similia iudex facillimè potest obuiare, ꝙ talis infirmitas potius ex maleficio quàm naturali defectu contigit, & per minas obiectas suspicatur de tali maleficio. Sicut à simili si quis diceret, volo tibi comburere horreum, & effectus subsequitur, vtique violentam causat suspicionem, quòd ille, qui minas protulit, horreum succenderit, licet fortassis alius, & non ipse combusserit.

Coniectura de morbis maleficialibus.

Nachtschaden.

QVÆ-

QVÆSTIO XII.

Sequitur ad idem, magis declarans, qualiter inimicitiæ capitalis inuestiganda.

Actus septimus.

ATtento, quòd à testimonio ferendo tantummodò inimici capitales repelluntur, vt suprà quinta quæstione tactum fuit. Inimicitiam autem talē declarare ex ijs, quæ in capitulo præcedenti tacta sunt, Iudici fortassis nimis obscurum & difficile videatur: Attēto quòd delatus vel eius procurator nollēt faciliter eius acquiescere decisioni super materiam tactam, quæ dicatur inimicitia capitalis, & quæ non. Ideo exprimendi sunt alij modi, quibus in notitiam talis inimicitiæ Iudex deuenire possit, vt insontem sic minimè damnet, quòd tamē reum perdebitam iustitiam puniat. Et hi etiam modi, licet sint cautelosi, seu dolosi, tamen Iudex illos practicare potest in bonum fidei & reipublicæ: Cùm & Apostolus dicat: Cùm essem astutus, dolo vos cepi, specialiter etiam hi modi practicantur super delatos, non diffamatos publicè, seu etiam non notatos per aliquod indicium facti. Licet etiam Iudex super quoscunque delatos, vbi inimicitias cōtra deponentes allegarent, & nomina testium omnino scire vellent.

Modi cautelosi, quibus Iudex inimicitias discernere possit.

Primus modus est. Nam datur delato, seu suo Aduocato, copia processus, ad partē suam, scilicet, deorsum, & nomina deponentium seu deferentium ad partem aliam, nō tamen eo ordine quo deponunt, sed isto modo, vt nomē testis, qui est primus in copia, sit sextus vel septimus in schedula, & qui secūdus, sit penultimus, vel vltimus: & sic delatus, quis hoc deponat vel illud, & quis sit primus vel secūdus in sua copia: quo stante, aut dabis omnes inimicos aut non. Si omnes, eo citius deprehendetur delatus de mendacio, vbi causa inimicitiæ per Iudicem scrutabitur, si quosdam verò, tunc facilius causa inimicitiæ inuestigabitur.

Secūdus modus esset à simili, vbi daretur Aduocato processus copia ad partem vnam, & deponentium nomina ad partem aliam, & adiunctis alijs extraneis, quæ alibi à Maleficis fuerunt perpetrata, & non à deponentibus seu testibus

bus in scriptis deposita,sic delatus non poterit assertiuè dicere illum vel istum inimicum capitalem,quia nescit,quæ sint ab illis contra eum deposita.

Tertius modus,qui & suprà tactus capitulo quinto,nam quando delatus examinatur in fine secũdi examinis,antequam petit defensiones, & antequã Aduocatus ipsi deputatus,interrogetur,an reputet se habere inimicos capitales qui omni Diuino timore postposito,falso imponerent illi labem hæreseos Maleficarum.Et tunc fortè impræmeditatus ac improuisus, & non visis deponentium attestationibus respondebit, quòd non reputet se habere tales inimicos:vel si dicit puto me habere, tũc nominet,& illi inscribantur,& causa etiam inimicitię,vt postmodum Iudex valeat eò certius inuestigare, post quam copia processus & nomina seorsim fuerint tradita modis quibus suprà.

Est & quartus modus, vt iterum in fine secundi examinis aut confessionis,de qua in sexta quęstione circa secunda interrogatoria,antequã dentur illi defensiones,interrogetur de testibus,qui grauius deposuerunt contra eum:per hunc modum.Cognoscis tu talem, vnum nominando de testibus,qui grauiora deposuit,& tũc dicet ꝙ sic,vel quòd non.Si dicit ꝙ non, tunc non poterit postea dãdo sibi defensiones & aduocatum ponere illum capitalem inimicũ, cùm dixerit medio iuramento prius oppositũ,scilicet,non cognoscere illum.Si autem dicit ꝙ sic, tunc interrogetur, si scit,vel audiuit ꝙ ipsa,vel ipse,egerint aliquid contra fidem Christianam, sicut Maleficæ facere solent.Si dicit ꝙ sic,talia enim & talia fecit.Interrogetur quoque,si est eius amicus,vel inimicus,statim respondebit,ꝙ amicus,& hoc ideo vt eius testimonio stetur:& ex tunc in illa causa,non potest dare illum inimicum capitalem per suum aduocatum cum medio iuramẽto,ꝙ antea dixerat eum amicum. Si autem respondeat quòd nihil scit de eo,tunc interrogetur an sit eius amicus vel inimicus, & ipse statim respondebit quòd amicus; Quia allegare inimicum de quo nihil mali nouit,nõ facit:Dicet ergo, sum eius amicus,attamen si scirem aliqua, non obmitterem quin illa reuelarem. In tali ergo causa non poterit eum ponere postea inimicum. Vel ad minus allegabit causas inimicitiæ capitalis à principio,& tunc aduocato adhibebitur fides.

Quintus

Quintus modus est, nam datur delato seu Aduocato copia processus, suppressis nominibus deponentium: Et vbi Aduocatus informabit eum de singulis, coniecturatur quis vel qui deposuerunt talia contra eum, & frequenter venit in cognitionem: Et tunc si dicet, talis est inimicus eius capitalis & volo probare per testes, tunc Iudex habet considerare concorditer iuxta processum nominauit: & tũc quia dixit velle probare per testes, illos examinabit, & causas inimicitiæ examinabit secretè conuocato ad hoc bono consilio peritorum vel antiquorum, in quibus latet prudentia: & si ita inuenerit causas inimicitiæ capitalis sufficientes, tunc repellat primò testes, & illi dimittentur, si non adsunt alia grauamina testium.

Et hic modus quintus & communis obseruatur & de facto Maleficæ citò ex copia processus eliciunt, qui vel quæ aduersus eam deposuerunt: Et quia rarissimè in tali causa inueniatur inimicitia capitalis, nisi ea quæ ex earum malis operibus oritur: Ideo Iudex de facili se habet per præfatos modos resoluere: attento etiam quòd sæpè deponentes affectant se personaliter Maleficis præsentare, & in faciem obiicere ea quæ per maleficia eis sunt illata.

Modus vltimus minus scrupulosus & taxandus.

Est & alius & vltimus, ad quem finaliter Iudex recurrere potest, vbi prædicti modi fortassis iudicarentur ab aliquibus dolosi, & per astutiam practicati, præsertim quatuor primi, ideo omnino ad satisfaciendũ & quietandũ scrupulosas mentes, & ne Iudici quicquam obiiciatur, aduertat, & postquã per præcedentes modos expertus est, non esse aliunde inter delatum & deponentẽ capitalẽ inimicitiam, vult tamen hoc idem consilio aliorũ assessorum concludere in finem, ne sibi quicquam obiiciatur: faciat hoc: det delato seu eius Aduocato copiã processus, deponentiũ tamen & deferẽtiũ nominibus suppressis: Et quia defendẽdo dicit se habere inimicos capitales & fortassis causas inimicitiarũ varias allegat siue in re ita sint, siue nõ, cõgregat tamẽ Iudex consiliũ peritorũ cuiuscunq; facultatis, si cõmodè haberi potest, vel ad minus ex prouidis & honestis personis quibuscũque: quia ad hoc tenetur iuxta ca. statuta. frequẽter allegatũ & illis totũ processum integraliter & perfectè per notarium seu scriptorem legi faciat: & cum testium seu deponentium nominibus publicè exponant, ita tamen quòd

ꝙ ad tenendũ ſecretũ ſub prętstito iuramẽto omnes aſtringat, & de illo an hoc facere velint, prius habeat inquirere, quia aliàs omnino non ſunt eis nomina illa exponenda.

Et poſt dicat, qualiter per talem & talem modum inquirendo de inimicitia, nullam potuerit perpendere. Attamen ſubinferat, ſi videbitur, fiat è duobus vnum, aut per conſilium diſcernatur, qui ſint ex deponentibus repellendi tanquam inimici capitales, & quomodo eligantur tres, quatuor, aut quinque, qui amplius nouerint in villa aut oppido amicitiam vel inimicitiam delati & teſtium, & qui non ſunt præſentes in conſilio, & publicentur illis tantummodo nomina delati & teſtium non autem articuli proceſſus, & ſtabitur iudicio eorundem. Ex primo non poterunt benè teſtes repellere, attento quòd Iudex ſuos modos inquirendi practicauit: ex ſecundo verò totaliter ſe inmunem faciet, & omnem à ſe ſiniſtram ſuſpicionem excutiet. Tenetur etiam hunc vltimum modum ſeruare, vbi delatus in alieno loco & patria eſſet captus. Et hæc ſufficiant ad diſcernendum ſuper inimicitiam.

QVÆSTIO XIII.

Super ea quæ ante interrogatoria in loco carceris & tortura proponenda habet index aduertere. Et eſt actus octauus.

Quid denique iudici agendum ſic clarè patet. Si enim, vt communis exigit iuſtitia, ad pœnam ſanguinis non iudicatur, niſi propria confeſſione conuincatur. Quamuis ex alijs duobus habetur pro manifeſtè deprehenſa hæretica prauitate, ſcilicet ex euidentia ſeu indicio facti, & ex teſtium productione legitima, vt ſupra quæſtione prima tactum fuit, & de tali etiam delata ad præſens agitur: tunc vtique quæſtionibus & tormentis, pro criminum faſſione exponetur.

Et vt quæſtio clara ſit, ponatur caſus, qui Spiræ cõtigit, & ad multorũ notitiã peruenit. Quidam vir honeſtus, dum quandam mulierem pertranſeundo non ei ad nutum in vẽditione cuiuſdã rei venalis cõplacere voluiſſet, illa indignata poſt tergũ clamauit, in breui optaſſes ꝙ annuiſſes. *Caſus euidẽtis facti.*

Et

Et est vsitatus hic modus loquendi Maleficarum, vel à simili, quando maleficium per auisamenta volunt inferre. Tunc ille indignatus, & non immerito super eam, vultum post tergum vertit, vt eam quo animo verba protulisset inspiceret, & ecce subitò maleficio percussus os suum in obliquum horribili deformitate vsque ad aures extendi. tur, nec retrahere potuit, sed multo tempore in illa deformitate perstitit.

Hoc euidens factum iudici proponitur, casum ponimus & an pro manifesta deprehensa in hæresi Maleficarum, sit habenda quæritur. Respondere oportet ex verbis Bernard. in glo. ordinaria. & in ca. ad abolendam. vt suprà quæstione notata tangitur, quòd sic, Eo quòd tribus modis, vt ibi tangitur, quis vt taliter deprehẽsus iudicatur: Et illa etiam tria non copulatiuè, id est, quòd omnia tria habeant insimul concurrere, sed vnum quodq; per se, scilicet, euidentia facti, testium legitima productio, & propria confessio reddit Maleficam, videtur manifestè deprehensam reputari.

Euidentia facti differt ab indicio facti.

Indicium autem facti differt ab euidentia, quia cùm minus sit quàm euidentia, tamen capitur etiam ex verbis & operibus Maleficorum, vt in illa quęstione septima tangitur, & iudicatur ex maleficijs non ita subitò. Sed processu temporis illatis, per minas tamen etiam præcedentes: sicq; concludamus, quòd de similibus Maleficis delatis, & quæ sub defensionibus, vt præmissum est, defecerunt etiam vel non defecerunt eò quòd non fuerunt concessæ, non concessæ autem qui non fuerunt petita; Iam nostra quæstio versatur, quid iudici agendum, & qualiter ad quæstiones sit procedendum pro dicenda veritate in punitionem sanguinis.

Vbi plura sunt iudici propter ingentes labores contra maleficium taciturnitatis aduertenda, quæ etiam successiuè per capitula deducentur.

Cur iudici ad torturam non properandum.

Et primum est, quòd ad Maleficam quæstionandam nõ sit pronus, habeat tamen ad certa signa quæ sequentur aduertentiam. Quare autem nõ debeat esse facilis, causa est; quia nisi Diuina coactio per Sanctum Angelum, vt maleficium Diaboli abscedat, concurrat, ita insensibilis in illis doloribus efficitur, vt membratim citius discerperetur, quam aliquid veritatis fateri valeat.

Nec

Nec propter hoc omittendum, tum quia non æqualiter omnes sunt huiusmodi maleficijs irretitæ, tum etiam quia Diabolus sponte interdum non coactus Sancto Angelo Maleficam fateri crimina permittit. Pro cuius intellectu ea quæ suprà in secunda parte operis, de modo præstandi homagium Diabolo tacta sunt aduertenda.

Non primis statim annis quælibet Malefica diabolo homagium præstat.

Sunt nãque, quæ sub certis annis prius Diabolo militãt, vt sex, octo aut decem annis antequam ipsi homagium præstent, scilicet in corpore & anima se eis deuouendo, vbi tamen aliæ à principio illi profitendo fidei abnegationem etiã subitò homagiũ præstãt. Cur autẽ Diabolus hoc spaciũ temporis postulatũ acceptat: vtique ea de causa, vt illo intermedio Maleficã experiatur an ore tantùm & non corde fidẽ abnegando simili modo etiam homagiũ sibi præstaret.

Diabolus non nisi per exteriora cordis intima coniecturis assequitur.

Nam cùm Diabolus intima cordis non nisi per exteriora & coniecturaliter cognoscere habeat, vt in prima parte operis, sub difficultate, an dæmones ad odium, vel amorem mentes hominum immutare possint: plures etiam reperiãtur, quæ necessitate aliqua, aut egestate inductæ per alias Maleficas, & sub spe confessionis, euasionis, à fide in toto vel in parte apostatant: tales vtique etiam non coactus à Sancto Angelo relinquit, vnde & faciliter sua crimina fatentur: cùm tamen aliæ, quæ sicut ore, imò & corde sibi adhæserunt, pro viribus ab eo defendantur, & indurantur ad taciturnitatis maleficium.

Cur quædam Malefica ad confitendum faciles sint.

Et per hæc patet solutio ad quæstionem, vnde proueniat quod certæ maleficæ de facili fateantur, aliæ verò minimè. Quia vbi diuinitùs Diabolus non repellitur, adhuc tamen sponte illas relinquit, vt per temporalem confusionẽ & horribilem mortem ad desperationem inducat, quos corde allicere nunquam poterat. Patent hæc etiam ex sacramentalibus earum confessionibus, in quibus asserunt, se nunquam voluntariè adhæsisse, & plura maleficia coactas à dæmonibus intulisse.

Est & alia differentia, quòd cernũtur aliquæ post fassionem criminum sibiipsis mortem inrenare, vt laqueo vel præcipitio vitã sibiipsis auferant. Quod vtique inimicus ille operatur, ne per sacramentalem confessionem veniam à Deo consequatur. Et hoc præcipuè illis, quæ non voluntariè sibi adhæserũt: licèt & alijs, quæ sibi volũtariè adhęserũt

post criminium fassionem intentet. Sed tũc cernitur, quòd Diabolus coactè Maleficam habuit relinquere.

Tam difficulter quæstionatur Magus, quam exorcizatur obsessus.

Concludamus quòd tantus vel etiam maior præsupponitur labor ad quæstionandum pro dicenda veritate Maleficã, quantus ad exorcizandum à dæmone possessum. Ideo Iudex nec voluntarius nec facilis ad hæc esse debet, nisi vt dictum est in punitionem sanguinis. Sed & in hac causa faciat diligentiam, prout sequitur: primò ferendo sententiam,

QVÆSTIO XIIII.

De modo sententiandi delatam ad quæsiones. Et quomodo prima die sit quæstionanda, & an possit conseruationem vitæ compromittere. Actus decimus.

Sententia interlocutoria ad quæstionẽ submittendã.

QVID denique secundo loco Iudex habet aduertere, statim post actus, in eo quòd refert sententiam suam per modum qui sequitur.

Nos Iudex & assessores attendentes meritis, seu considerantes merita processus facti per nos contra te talem talis loci, talis diœceseos & diligenter omnibus examinatis: inueuimus, quòd tu es varius in tuis confessionibus; vt pote quia dicis tales minas te protulisse, non autem in eo nocendi animo, & tamen nihilominus sunt indicia varia, quæ sunt sufficientia te ad exponendum quæstionibus & tormentis. Quapropter vt veritas ab ore tuo proprio habeatur, & vt deinceps aures iudicum non offendas, interloquendo declaramus, indicamus & sententiamus die præsenti & hora tali te supponendum quæstionibus & tormentis Lata fuit hæc hæc sententia, &c.

Admoniticnibus amicis eiiciendæ confessionis.

Secundò stat actus in eo, quod & præmissum est, adhuc non sic voluntarius ad quæstionandùm, sed carceribus ad pœnam mancipatus, & non iam ad custodiam tantum vt prius (& adhibitis eius amicis, vt pœnas subterfugiat, & fortassis morti non tradetur, licet alias punietur, vbi veritatem fatetur, illis proponat & quòd ad hoc ipsum delatum inducere velint, hortatur. Nam meditatio frequens, & carceris calamitas, ac replicata informatio proborum virorum disponunt ad veritatem eruendam.

Et

Et à nobis expertum est, quòd per huiusmodi informationes Maleficæ taliter confortatæ fuerunt, vt in signum resistentiæ in terram spuentes, quasi in faciem diaboli, dicebant, exeas maledicte diabole, faciam quòd iustum erit, & consequenter crimina sua fatebantur.

Si verò conuenienter delato expectato, & tempore congruenter prorogato, & multipliciter informato: credat iudex bona fide ipsum delatum negare veritatem, quæstionent enm moderatè, vt pote sine sanguinis effusione: scientes quod quæstiones sunt fallaces, & sæpius, vt tactum est, inefficaces.

Est autem modus incipiendi talis, vt dum ministri se disponunt ad quæstionandum, pòst exspolient eum: vel si est mulier, prius antequam ad carceres pœnosos ducatur, ab alijs mulieribus honestis & bonæ famæ exspolietur: ea de causa, vt si maleficium aliquot insutum esset vestimentis, prout sæpè ex informatione Dæmonum practicant ex membris pueri non baptizapti, in finem vt pueri visione beatifica priuentur Et dum instrumentum disponuntur, Iudex per se & alios bonos viros fidei zelatores, inducat quæstionandum ad fatendum veritatem liberè, & si fateri noluerit, mandet ministris, quòd ad cordas ligetur, vel ad alia instrumenta applicetur, & ibi statim obtemperent non læti, sed quasi turbati, Pòst iterum soluatur ad petitionem aliquorum, & ad partem trahatur, & iterum inducatur, & inducendo informetur, quòd non tradetur morti.

Modus in tortura procedendi.

Vbi Quæritur, An hic iudex super delatum infamatum, & per testes, & indicia facti legitimè conuictum, cùm nihil desit nisi in ore proprio crimen fateatur, possit licitè conservationem vitæ compromittere, cùm tamen, si crimen fatetur, vltimo supplicio punitur.

An iudici liceat promittẽdo impunitatem reo plectẽdo, veritatem elicere.

Respondetur: A varijs varia sentiuntur. Nam quidam ita sentiunt, quòd si delata est plurimùm infamata, & super indicia facti violenter suspecta: & quòd ipsa in magnum nocumẽtum sit, tanquam aliarum Maleficarum magistra, etiã tunc securari posset de vita, sub his circunstantijs, vt perpetuis carceribus, in pane & aqua adiudicaretur, dummodò alias Malestcas sub certis & verissimis signis manifestaret. nec tamen illa pœnitentia carceris, vt ponitur, ei manifestãda esset, sed duntaxat securitas vitæ promittẽda & aliquali

pœnitentia,puta, per exilium,vel alio modo punienda. Et sine dubio pro Maleficis famosis,& præsertim quæ Maleficis medicaminibus insistunt, & maleficiatos superstitiosis actibus curant, taliter seruandæ essent, vt aut maleficiatis subuenirent, aut Maleficas proderent. Nec tamen eorum proditioni staretur, eò quòd Diabolus mendax,nisi pariter & alia indicia facti cum testibus occurrerent.

Ad tempus solum Hæreticis & Maleficis fides seruanda.

Alijs videtur ad idem in casu quo sit carceribus deputata esset ad tempus promissionem seruandam esse, & post spacium temporis incinerandam.

Tertij sunt qui dicunt Iudicem securè posse in conseruationem vitæ cõpromittere,ita tamen, quòd ex post à sententia ferenda se exoneraret, & in suum locum alium substitueret.

Experientia docebit Iudices.

Intet quos modos primos,licèt videretur vtilis propter maleficiatorum curationem, tamen quia non est licitum maleficia seu illicita opera tollere,licèt,vt in quæstione prima & introductoria huius tertiæ partis patuit, plurimum opinio sit, quòd licitum sit maleficia per opera vana & superstitiosa tollere.Sed quia in his magis docet Iudices experientia atque vsus,& negotiorum varietas, quàm ars alicuius seu doctrina:Ideo relinquitur hoc iudicibus. Certũ est autem,vt experientia pluries docuit,quòd multi fatere-tur veritatem,nisi metu mortis retraherentur.

Leuiora delicta primò interroganda.

Quòd si nec minis, nec talibus promissis fateri voluerit veritatem,tunc ministri sententiã latam exequãtur,& quęstionetur cõsuetis modis,& nõ nouis nec exquisitis, leuius vel fortius,secundùm quod crimen exigit delinquentis. Et dum quæstionatur de certis articulis super quib quæstionatur,& hoc sæpè & frequenter à leuioribus incipiendo:quia citius concedet leuia quàm grauiora.Et dum hæc fiunt,notarius totum scribat in processu, & quomodo quæstionatur,& de quibus interrogatur,& quomodo respondetur.

Et nota, quòd si fatetur per tormenta, ducatur postea ad alium locum,vt denuò recognoscat, & quod non tantummodò vi tormentorum cognouerit.

Quartò stat actus in isto, quòd si quæstionatus decẽter noluerit fateri veritatem, pouantur alia tormentorum genera coram eo, dicendo, quòd oporteat eũ hæc sustinere, nisi fateatur veritatem. Quòd si nec sic poterit ad terrorẽ vel

vel etiã ad veritatem induci, tunc pro secunda aut tertia die quæstionanda ad continuandũ tormenta, nõ ad iterandum: quia iterari non debent, nisi noua superueniſſent indicia.

Sententia ad continuandã torturam.

Feretur coram eo sententia in modum qui sequitur. Et nos præfati Iudex, vt supra. Assignamus tibi tali, diem talem, ad quæstiones continuandum, vt à tuo ore proprio veritas aud atur, & totum ponatur in processu à Notario.

Et intra illud tempus assignatum Iudex per se, aut per alios probos viros, inducet eam ad fatendum veritatem modo præmisso, cum securitate vitæ, si ita videbitur expedire.

Maleficæ non solæ relinquendæ.

Aduertat etiam Iudex, vt intra illud tempus continuè apud eam sint custodes, vt videlicet sola non relinquatur, quia à Dæmone frequentabitur, vt sibiipsi mortem inferat, si & quantum Diabolus deserere ipsam intendit, aut ad deserendum ipsam diuinitus arcetur, hoc ipsum enim Diabolus melius nocere potest, quàm aliquis scriptis referare.

Super tormenta continuanda, & de cautelis, & signis, quibus cognoscere potest iudex Maleficã: & quomodo se ab earũ male ſcijs debeant præmunire. Item quomodo sint abradendæ, in locis vbi sua habent maleficia abscondita, cum declarationibus variis, ad obuiandum maleficio taciturnitatis. Et est actus vndecimus.

QVAESTIO XV.

QVID autem consequenter restat Iudici super tormẽta continuãda? Est aduertẽdũ primò, quòd sicut non omnium membrorum est eadẽ medicina, sed potius diuersorum & singulorum sunt diuersæ & singulares medicinæ, sic nec ad omnes hæreticos, seu de hæresi delatos, idẽ modus interrogandi, inquirendi & examinandi, quò ad articulos est seruãdus, sed secũdum veritatẽ sectarũ, & personarum, varius & diuersus modus examinãdi. Idcirco prudẽs iudex & medicus, qui putrida mẽbra, & scabiosas oues resecare, & sequestrare ab innoxijs nititur, iã æstimare potest, delatam maleficio taciturnitatis infectam, quã taciturnitatẽ euellere nõ potest vna & infallibilis depingi regula,

seu modus, imò etiam dare non esset tutum: eò ꝙ cùm illũ modum consequẽter assuetum, ac regulam generalem, tenebrarum filij præuiderent, ipsam tanquam laqueum suæ perditionis, facilius euitarent seu etiam præcauerent.

De maleficio taciturnitatis.

Curet igitur prudens ac industrius iudex occasionem & modum interrogandi arripere, siue ex testium respõsis seu attestationibus, siue ex ijs, quæ aliàs experientia eum docuit, siue ex ijs quæ proprij ingenij acumen aperit: subscriptis cautelis vtendo.

Maleficæ non queũt lachrymas fundere.

Nam si inuestigare affectat, an maleficio taciturnitatis sit inuoluta, aduertat an lachrymare corã eo stando queat, aut tormentis exponendo. Hoc ipsum enim pro certissimo signo ex fide dignorum antiqua relatione, ac propria experientia docente, adeò compertum est, ꝙ etiamsi ad lachymandum coniurationibus aliqua hortetur, & compellatur, si Malefica existit, hoc ipsum. s. lachrymas emittere non potest: dabit quidem flebiles, & ex sputo, genas & oculos limire, ac si fleret attentabit, super quo à circunstantibus cautè aduertendum erit.

Modus coniurandi ad lachrymas.

Modus autem coniurandi ad lachrymas veras, si innoxia fuerit, & cohibere lachrymas falsas, talis vel consimilis in sententia practicari potest, à iudice, seu presbytero: manũ super caput delati seu delatæ ponendo. Cõiuro te per amarissimas lachrymas, à nostro saluatore Domino Iesu Christo in cruce pro salute mũdi effusas, ac per ardẽtissimas lachrymas ipsius glorioſissimę virginis Mariæ, matris eius, super vulnera ipsius hora vespertina sparsas, & per omnes lachrymas, quas hic in mũdo oẽs sancti & electi Dei effuderũt, & à quorum oculis iam omnẽ lachrymam absterſit, vt in quãtum sis innoxia, lachrymas effundas, si nocẽs, nullo modo, In nomine Patris & Filij & Spiritus sancti. Amen.

Experientia docuit, quantò amplius coniurabãtur, tantò minus flere poterant, cùm tamen vehementer se ad fletum stimulabant, & genas sputo humectabant. Possibile tamen, vt pòst in absentia iudicis, & extra locum & tempus torturæ, coram custodibus flere valeant.

Causa impedimenti fletus in Maleficis.

Quòd si causa impedimẽti fletus in Maleficis quęritur, potest dici, ꝙ quia gratia lachrymarum in pœnitentibus præcipuis donis ascribitur, cùm cœlum penetrare, & inuincibilem vincere, humilis lachryma à Bernardo, asseritur:

nulli

nulli dubium, quin & inimico salutis displicere noscitur, vnde & summis conatibus illas impedire nemo ambigat, vt finalis impœnitentia potius introducatur.

Sed quid si astutia Diaboli Deo permittente, etiam Maleficam flere contingeret: Cùm flere, nere, decipere etiam proprium mulierum dicatur. Respõderi potest: cùm occulta sint Dei iudicia, si aliàs non possit conuinci per legitimos testes, super aliqua indicia facti, nec etiam suspecta esset grauiter aut violenter, vtique esset absoluenda, & pro leui suspicione, in qua staret propter infamiam, quã testes deposuerunt, haberet hæresim Maleficarum abiurare: vt in secundo modo sententiandi discutietur.

Humiles lachrymæ vincunt potentias superbissimos. Flere, decipere, nere est mulierũ proprium verè.

Secunda cautela non solùm post hãc primam obseruanda, verùm etiam omni tẽpore iudici & omnib⁹ assessoribus aduertenda, q̃ non permittant se ab ea tangi corporaliter, præsertim super nudã iunctuam manuum & brachiorum, sed omnino secum deferant sal exorcizatum in Dominica die palmarũ, & herbas benedictas. Hæ enim res insimul cũ cera benedicta inuoluta, & in collo deportata, vt suprà in secũda parte operis de remedijs cõtra maleficiales infirmitates & defectus patuit, mirã habent efficaciã prẽseruandi, non solùm ex Maleficarum testimonijs, verùm etiam ex vsu & consuetudine Ecclesiæ, quæ in hunc finẽ huiusmodi exorcizat & benedicit, vt patet in earum exorcismis, cùm dicitur ad effugandam omnem potestatem inimici, &c.

Iudices non ferant se à Maleficis tangi.

Et non videatur extraneum de tactu iuncturarum seu membrorum, quia diuina permissione interdum per auditum verborum ab eis prolatorũ maleficare opere Dæmonum possunt, præcipuè eo in tempore, vbi quæstionibus exponuntur.

Experientia nos edocente, nouimus quasdam in castris detentas, quæ nihil aliud à Castellanis instãtissimis precibus flagitabant, nisi vt in aduentu Iudicis, aut alterius præsidentis, eis concederetur, vt primum intuitum visus in ipsum iudicem dirigere possent, antequam ab eo vel alijs essent visæ, ex quo intuitu etiam sortitæ, quòd talis iudex aut alij sui assessores ita alieni in eorum cordibus fuerunt, quòd omnem, si quam habuerunt indignationem, amiserunt, nec ipsas molestare quoquo modo præsumebant, sed liberè abire permiserunt. Qui scit, & expertus est, verum

Visu maleficia immittunt Maleficæ.

dat testimonium, & vtinam talia procurare non possent.

Non paruipendant Iudices talia auisamenta & remedia, cum vilipensio talium post tantas admonitiones, in æternam eis cedet damnationem, iuxta saluatoris dictũ: Si non veniſſem, & locutus eis fuiſſem, peccatum non haberent: nunc autem excusationem non habent pro peccato. Muniant ergo se præmissis ex Ecclesiæ constitutione.

Maleficæ ita in iudicium producẽdæ, vt tergum iudicibus vertãt.

Et si commodè fieri potest, ipsa à tergo deorsum vertẽdo ad iudices & assessores introducatur. Et non solùm in præsenti actu, verùm in omnibus præcedentibus & sequẽtibus, signo crucis se muniendo, & viriliter aggrediendo, frangentur cum Dei adiutorio vires antiqui serpentis. Nec quis æstimet superstitiosum, vt à tergo introducatur, cùm, vt sæpè tactum est. Canonistæ ad tollendum & impediendum maleficia maiora concedant, & vana vanis cõtundere semper dicant esse licitum.

De abradẽdis pilis Maleficarum.

Tertia cautela in præsenti actu vndecimo obseruanda, vt pili ex omni parte corporis abradantur: Et est eadem ratio, sicut suprà de vestimentis exuendis. Habẽt enim pro maleficio taciturnitatis aliquas superstitiosas alligaturas quarundam rerum, siue in vestimentis, siue in pilis corporis & interdum in locis secretissimis non nominandis.

Quòd si obiiceretur: Nunquid Diabolus absque huiusmodi ligaturis rerum posset mentem Maleficæ indurare, vt crimina non valeat fateri, sicut & alij scelerosi sæpius inueniuntur, sub quibuscunque maximis tormentis, quantumcunque per indicia facti, aut per testes sint conuicti. Respondetur, vtique verum esse, & absque rebus quibuscũque dæmon valeat talem taciturnitatem procurare: illis tamen rebus vtitur in animarum perditionem, ac offensam maiorem Diuinæ maiestatis.

Procuratio maleficij taciturnitatis.

Quod vt clarius pateat, Malefica quædam in oppido Haganoæ, de qua suprà in 2. parte operis tactum est, tale maleficium taciturnitatis procurare sciebat, vt masculus recenter natus, & non baptizatus, & cum hoc primogenitus, inreremptus, & in fornace assatus, cum alijs rebus, quas exprimere nõ expedit, incineratus & puluerizatus, si qua malefica aut flagitiosus, ex ijs quicquam secum deferret, nullo modo sua crimina fateri posset.

Hîc clarum est, quòd si centum millia puerorũ adhiberentur

tentur ex naturali inclinatione, nunquam talem effectum taciturnitatis causare possent: vtitur tamen, vt cuique intelligenti patet, in animarum perditionem, & Diuinæ maiestatis offensionem.

Facinorosa taciturnitas in torturis, vnde proficiscatur.

Sed & hoc, ꝙ allegatur, ꝙ sæpè flagitiosi homines, & non Malefici, talem penes se taciturnitatem retinent. Dicendum est, ꝙ talis taciturnitas triplici ex causa prouenire potest. Primò, ex naturali quodãmodò duritia mẽtis. Quia sicut aliqui sunt molles corde, aut vecordes, ꝙ ad leuem torturam omnia concederent, etiã quæcũque falsa, ita aliqui sunt ita duri, ꝙ quantumcunque vexentur, veritas ab eis non habeatur: Et præcipuè illi, qui aliàs fuerũt quęstionati, quorum brachia citò sicut trahuntur, ita & flectuntur.

Maleficæ etiã alios ad taciturnitatem maleficiare possunt.

Secundò, prouenit ex maleficio penes se retento prout dictum est, siue in vestimentis, siue in pilis corporis. Tertiò, ꝙ interdum, licèt penes se non habeãt maleficia insuta, aut alligata, maleficiũtur tamen ab alijs Maleficis, quantũcunque remotis. Prout Malefica quædam in *Isburg* se iactare solebat ꝙ vbi ad minus filum ex vestimentis alicuius detenti haberet, tantum efficere posset, ꝙ quantumcunque tormentaretur, etiam vsque ad mortem, nihil fateri posset: quare patet responsio ad obiectionem.

Hæretici manent in igne illæsi.

Sed quid in Diœcesi Ratisbonensi casu contigisse asseritur? Quòd dum quidam hæretici ex propria confessione deuicti, non solum vt impœnitentes, imò & defensores illius perfidiæ, morti fuissent adiudicati, accidit, vt illæsi in igne remanerent: Tandem per aliam sententiam ad submersionem adiudicati, nihil proficere potuerunt: Stupentibus omnibus, & fidem ipsorum vt iustam defendere dum quidam conabantur, sollicitus pręsul super gregem, triduanum ieiunium indixit, quo deuotè expleto, cuidam notificatur, ꝙ in certo loco corporis, videlicet sub brachio vno, maleficium quoddã inter pellem & carnem insutum haberent, quo reperto & amoto, continuo incendio consumpti fuerunt. Licet ab alijs opinetur, ꝙ quidam Necromanticus ex Dæmonis consultatione, qui sibi hoc indicauerat, prodidisset. Sed quocũque modo factum fuerit, verisimile est, quòd diuina virtute Dæmon coactus, dum semper ad subuersionem fidei machinatur, hoc manifestauerit.

Maleficium contra ignem inter carnem & pellem insutum.

A simili, vbi talis Iudici acciderit casus, quid faciendum

foret, elicere potest: vt videlicet ad Diuinum recurrere præsidium, vt ieiunijs & orationibus deuotarum personarum hoc genus Dæmoniorum à maleficijs expellatur, in casu, quo nec per mutationē indumentorum, aut tonsuram pilorum ad veritatem fatendam sub tortura induci valeāt.

Cera benedicta in calicem aquæ benedictæ immissa, maleficium taciturnitatis abigit, si bibatur.

Et licet in Alemaniæ partibus, talis abrasura, præsertim circa loca secreta, plurimùm censetur inhonesta: qua de causa nec nos inquisitores vsi sumus: Sed tonsis capillis capitis, cum calice aut cipho aquæ benedictæ, guttulam cerę benedictæ immittendo, & inuocatione sanctissimæ trinitatis ieiuno stomacho trinies in potum ministrando, per Dei gratiam à plerisque taciturnitatis maleficium abstulimus. Tamen in alijs regnis Inquisitores talem per totum corpus abrasuram fieri mandant. Vnde & Cumanus Inquisitor nobis insinuauit, qꝯ anno elapso, qui fuit 1485. vnam & quadraginta Maleficas incinerari mandasset, omnibus per totum corpus abrasis. Et hoc in districtu & comitatu Burbiæ, vulgariter dicitur *Mormbserbad* in confinibus Archiducis Austriæ, versus Mediolanum.

Nullæ sunt Diuinatrices pro Repub. consulendæ.

Quòd si quæritur: an tēpore necessitatis, quo nullis remedijs congruis maleficiū remouerint, vt præmissum est, licitum foret, diuinatrices, quæ etiam maleficia curare & tollere solent, pro amotione talis maleficij consulere. Respōsio. Quicquid sit de negotio Ratisbonæ peracto, exhortamur in Domino, vt in nullo casu, quantūcunque necessario, pro Republica, diuinatrices cōsulantur, & hoc propter magnā offensam Diuinæ maiestatis, cùm tot alia sint nobis remedia concessa, per quæ omnino assequi poterimus, aut in ꝓpria potiti forma, aut in ęquiualēti, ita qꝯ omnino veritas experietur vel ab eius ore, vt incinerari valeat, vel Deꝰ auferet ipsam de medio, aliā mortē sup eā permittēdo.

Media licita pro obstinata taciturnitate subiectorum quæstioni abolenda.

Hæc autem nobis remedia proponūtur: vt primò faciat homo id quod potest ex propria industria, & ex propria virium suarum exercitatione, modis suprà tactis insistendo pluries, & præsertim certis diebus, vt iam in sequenti quęstione patebit. 2. Cor. 9. Abundetis in omne opus bonum.

Secundò, quòd si deficit recursum habeat pro consilio ad alios homines, qui fortè sibi remedium, de quo nunquā cogitauerat, impartiretur: eò quòd varij sint modi ad maleficia tollenda.

Tertiò

Tertiò ſi prædicta deficiũt, habeat recurſum ad deuotas perſonas, iuxta illud Eccleſiaſt. 37. Cũ viro ſancto aſſiduus eſto, quemcunque agnoueris obſeruantem timorem Dei. Item vt ſancti in patria inuocentur per eos. Quæ ſi omnia defecerint, recurſum habeat immediatè ad Deum iudex & omnis populus ieiunijs & orationibus, vt tale maleficium ſua pietate amoueatur. Sicut Ioſaphat. 2. Paral. 20. Cùm ignoramus quid agere debeamus, hoc ſolùm habemus reſidui, vt oculos noſtros dirigamus ad te: & ſine dubio Deus in neceſſarijs noſtris non deficiet.

Vnde & Auguſtinus & habetur 26. q. 7. nõ obſeruabitis. Qui has & quaſcunque Diuinationes, aut facta, aut augu-ria obſeruat, aut attendit, aut conſentit obſeruantibus, aut talibus credit. ſ. opere proſequendo, aut ad domum earum vadit, aut in domum ſuam propriam introducit, aut interrogat, ſciat ſe fidem Chriſtianam & baptiſmum præuaricaſſe, & paganum & Apoſtatam, & Dei inimicum, irã Dei in æternum grauiter incurrere, niſi Eccleſiaſtica pœnitẽtia emendatus, Deo reconcilietur. Non deficiat ergo iudex ſemper licitis vtendo, iuxta præmiſſa, remedijs, & finaliter ſubſcriptis cautelis.

QVAESTIO XVI.

De tempore, & de ſecundo modo interrogandi. Et eſt actus duodecimus, ſuper finales cautelas à iudice obſeruandas.

SVper præmiſſa ſunt aliqua aduertenda. Primò quòd ſacratioribus diebus, & infra miſſarum ſolemnia ſint Maleficæ interrogandæ, ita vt populus adhortetur ad implorandum Diuinũ auxilium, in generali nihil ſpecificando, niſi vt cõtra quaſcunque Dæmonum infeſtationes ſancti inuocentur.

Precationes publicæ Eccleſiæ conducunt contra obſtinationem Maleficarum.

Secundò, ea quæ ſuprà tacta ſunt de ſale & alijs rebus benedictis, cum ſeptem verbis, quæ Chriſtus protulit in cruce, in ſchedula conſcriptis, inſimul colligatis, collo eius alligentur, longitudo Chriſti ſuper nudum corpus, & extra benedicta circũ cingatur: Siquidẽ lõgitudo ipſa commodè haberi

haberi potest. Experientia docuit miro modo his rebus ipsas molestari, vixque retinere: præcipuè autem reliquias sanctorum.

Longitudo Christi alligata corpori cogit Maleficas confiteri.

His sic dispositis,& aqua benedicta in potum porrecta, disponatur iterum ad quæstiones, continuò exhortãdo vt prius. Dum autem à terra eleuatur,& si per talem modum tormentatur, iudex legat vel legi faciat dicta testium, submissis nominibus, taliter dicendo, ecce per testes conuicta es. Item si testes vellent se facie ad faciem adfrontare, tunc iudex interrogaret, an fateri vellet, si testes sibi in faciem præsentarentur. Vbi si annueret, tunc inducendi testes essent,& coram ea statuendi, si fortè robore, seu verecundia quicquam criminum fateretur.

Adfrontatio testium.

De indiciis candẽtis ferri.

Vltimò si videat, ipsam non velle detegere flagitia sua, interrogabit eam, an pro sua innocẽtia indicia candentis ferri vellet subire: Et quia illud omnes affectant, scientesq; per Dæmones à læsione præseruantur: Vnde etiã quòd veræ Maleficæ existant cognoscuntur: replicabit iudex: qua temeritate se tantis periculis submittere possit, & omnia conscribãtur. Sed quòd illud candentis ferri indicium non fiat eis concedendum, infernus patebit.

Feriarum tẽpore magis confitẽtur Maga, quàm alio tempore.

Aduertat etiam iudex, quòd sextis feriis præcipuè vsque dum fit compulsus pro expectatione nostri Saluatoris interrogatæ, sæpè fassæ fuerunt.

Quomodo cũ Maleficis agẽdum, si nihil penitus confitentur.

Sed quia super extremũ nos procedere oportet, videlicet super omnimodam eius negatiuã, in qua si perstiterit, iudex relaxabit eam,& sequentibus adhuc vtatur cautelis, educendo eam de carcere pœnoso ad alium, pro custodia tamẽ bene munitum, ita tamẽ, quòd sibi omnino caueat, quòd nullo modo tradatur cautionibus, seu fideiussoribus, nec alias manulenta decreto. Quia à talibus manulẽtè datis veritas nũquã haberetur, imò semper peiores efficiũtur.

Sed hoc primo procuret, quòd humaniter in cibo & potu tractetur,& interim intrẽt honesti,& non suspecti, qui etiam frequenter de diuersis impertinẽtibus ei colloquantur,& tandem vt confidenter consultent, & fateatur veritatem, promittẽdo quòd iudex sibi faciet gratiã, & q; velint esse tãquam mediatores: Et in finem huius intrabit iudex, & promittet facere gratiã: subintelligẽdo vel sibi aut Reipublicæ, in cuius conseruationẽ totum q; fit est gratiosum.

Nota effectum verborum sibi [illegible]

Si verò

Si verò sibi ad vitã promitteret, quæ suprà quæst. 14. super tres modos tacta sunt, scribantur singula à notario, & sub qua forma verborum ac intentione sit gratia promissa. Et si quidem delata sic gratiam petierit, & facta detexerit, dicantur verba generalia, quòd amplius fiet illi quàm ipsa petierit, in eum finem vt ampliori confidentia loquatur.

Secunda cautela in hoc actu, quòd si omnino noluerit detegere veritatem, habeat iudex, vt supra tactum est, de eius complicibus, sine ipsius scitu examinare. Et si quid huiusmodi deposuissent, pẽr quæ cõuinci posset, hæc iudex proponat, & diligenter de singulis inuestiget: Et ad idem, si quæ instrumenta vel vnguenta & pixides in domo fuerint reperta: sibi offerantur, & ad quæ vsa fuerit, &c.

Tertia cautela, si adhuc perseuerat in sua pertinacia & habet confodales examinatas, quæ cõtra & non pro ea deposuissent vel si non habet, procuret alium fide dignum quem nouit depentæ nõ ingratum, sed tanquã amicum & fautorem, qui quodam serò intret ad Maleficã protrahendo locutiones: & tandem, si quidem non est de complicibus, fingat nimis esse tardè pro recessu, & remaneat in carcere cum eadem, & de nocte pariter colloquantur: Si verò de cõplicibus, tunc edentes & bibẽtes, mutuò etiã cõferant de rebus commissis: Et tunc sit ordinatum, q̃ steant extra carcerem in loco congruo explorantes eos, auscultantes & verba colligentes, & si opus fuerit, scriptor sit cũm eisdem.

Quarta cautela, vt si tunc incipiat dicere veritatem, nullo modo differat iudex recipere eius confessionem, etiam media nocte, sed continuet quãtum poterit: & si in die non curet si proroget prandium vel cœnã, sed instet quoadusque dixerit veritatem, saltem quò ad principalia. Nam per dilationes & interruptiones frequẽtius est repertum, quòd redeunt ad vomitum & non aperiunt veritatem quam detegere inceperant habito consilio deteriori.

Et aduertat Iudex, q̃ post confessionẽ nocumentorum, hominibus aut iumẽtis illatorũ, inquirat, quot annis Incubum Dæmonem habuerit, & à quanto tempore fidem abnegarit. Quia sicut de iis nunquam fatentur, nisi prius alia fuerint fassæ, ita etiam omnino in fine sunt interrogandæ. *In fine interrogatorum de Incubo interroganda Maleficæ.*

Quinta cautela si prædicta omnia deficerent, tũc si fieri poterit, ducatur ad aliquod castrũ, & ibi certis diebus custodia

dia mancipata,fingat Caſtellanus ſe ad partes longinquas peregrinaturũ, & interim familieres aliqui,vel etiam mulieres honeſtæ eam viſitantes, promittant ei quòd velint eam omninò dimittere liberè ebire, dummodo informet eos,vel eas,de certis experimẽtis.Et aduertat iudex, quòd ſæpiſſimè per talem modum falſæ fuerunt & conuictæ.

Et nouiſſimè in Diœceſi Argentinenſi prope oppidum *Schletſtatt* & caſtro *Ronigsheym* Malefica detẽta,nullis tormentis & quæſtionibus deduci poterat ad fatendum ſua crimina:tandẽ modo ſupra dicto de Caſtellano ſeruata,licet præſens erat in caſtro, ipſum tamen Malefica æſtimabat abeſſe,tres familiares intrabant & ei liberam relaxationem promiſerũt,dũmodo ſuper certa experimenta eos informaret.Et licèt prima fronte renueret,& ꝙ dolosè cũ ea agerent proponeret:tandẽ interrogãs de quibus informari vellent,vnus dixit,ſuper grandinem excitandum, alter ſuper carnalia facta. Tandẽ vbi ſuper grãdinem illum informare volebat,& ſcutella aqua plena apparata,Malefica ſibi iniunxiſſet,vt digito paululũ aquã moueret, & ipſa certa verba protuliſſet,ſubito locũ quem explorator nominauerat, ſcilicet ſyluam adiacentẽ caſtro, tanta tempeſtas & grando repleuit,ſicut à multis annis viſum non fuerat.

In caſu tamen quo omnia deficerent, vel etiam in caſu quo crimina faterentur, quid vlterius iudici per ſentẽtiam faciendum ſit, vt totus proceſſus finiatur in quo vltima pars huius operis terminatur,reſtat declarare.

TERTIA PARS.

Huius vltimæ partis operis: Qualiter proceſſus iſte fidei ſit debito ſine per ſententiam diffinitiuam terminandus.

RErt Dei gratiam ijs expeditis, quæ ad cognitionem proprieratum ſuper hæreſim Maleficarum deſeruiunt:inſimul etiam qualiter proceſſus fidei aduerſus illam ſit iuitiandus & continuandus: reſtat nunc diſcutere,qualiter talis proceſſus per debitam ſententiam ſit congruo fine terminandus.

Vbi primò notandum ꝙ cum hæreſis hæc, vt in principio huius vltimæ partis tactũ eſt, præ alijs hæreſibus ſimpliçibus hoc habeat,quòd non eſt pura,ſed mixta crimine

Eccle

Ecclesiastico & ciuili, vt de se patet. Ideo de modis sententiandi tractando, primò tractãdum est de quadam sententia, ad quam Maleficę solent appellare, de qua secularis iudex per se, irrequisito ordinerio agit. Secundò, de his, in quibus sine ordinario agere non potest. Et sic tertiò, quomodo ordinarij se exonerare possunt, patebit.

QVÆSTIO XVII.

Super purgationem vulgarem & præcipuè super examen candentis ferri, ad quod Maleficæ appellant.

AN autem Malefica vulgari purgatione, de qua 2.q.4. consuluisti, & ca. monomachiã: super reatum tentatiuè purganda, & per iudicem secularem ad hoc astringenda, vel admittenda ad iudicium candentis ferri, si ad hoc appellat, & videtur quòd sic. *Appellatio ad candens ferrum.*

Nam sicut duellum ad conseruationem vitæ propriè in causa criminali vel rerum suarum in causa ciuili ordinatur: ita & iudicium candeatis ferri, per tactum vel aquæ bullientis per totum: Sed primum licitum est in aliquo casu, iuxta sanctum Thomam, 2.2.q.95. in fine vltimi articuli, vbi dicit: quod tunc duellum potest esse licitum, vbi ad communem rationem sortium appropinquat, ergo etiam in aliquo casu iudicium ferri candentis. *Argumentum à duello sumptum.*

Item multi principes sanctæ vitæ, & qui bonorum consilio vtebantur, vt sanctus Henricus Imperator erga coniugem virginem Kunigundam, quam de adulterio suspectam habuerat, exercuit.

Item sicut iudex, qui habet curam communitatis, licitè potest minora mala permittere ad vitandũ peiora, vt meretrices in ciuitatibus, ne omnia turbẽtur libidinibus: iuxta Augustinum in libero arbitrio. Tolle meretrices, & omnia turbabis libidine. Ita per tale iudicium vbi quis ab insultibus & iniurijs alicuius cõmunitatis super causam criminalem aut ciuilem liberari posset. *Si tollantur meretrices, omnia turbabuntur libidine.* *Minora mala tollerantur ad vitanda maiora.*

Item quia minus est læsio manuum per candens ferrum quàm vitę interfectio per duellũ, ideo si duellũ admittitur, vbi

vbi consuetudo habetur: à fortiori & examen cãdentis ferri.

Tẽtatur Deus per duellum & cãdens ferrum.

Contrarium habetur. 2. q. 5. monomachiam. Vbi dicitur hæc & huiusmodi sectantes, Deum tentare videntur. Vbi attendendum esse dicunt Doctores quòd quia non solùm à malo iuxta Apostolum. 1. Thessal. 5. sed etiam ab habẽte speciem mali abstinendum est: ideo non dicitur in illo c. omnes hæc sectantes tentant Deum, sed videntur tentare, vt intelligatur, quòd posito casu quòd aliquis talia exercens intendat alium finem, fortè rectum: quia tamen apparentia est mala, cauendum est.

Respondeo quòd tale iudicium seu examẽ sit illicitum, præcipuè candentis ferri, deducitur ex duobus: Primò, quia ordinantur ad iudicandum occulta, quæ Diuino iudicio reseruantur. Secundò eriam, quia huiusmodi iudicium non est authoritate diuina, aut etiam documentis sanctorũ patrum sancitum. Vnde in c. consuluisti. 2. q. 5. Quòd Sanctorum patrum documento sancitum nõ est, superstitiosa adinuentione est præsumendum. Et Stephanus Papa in eod. capit. Spontanea cõfessione vel testium approbatione delicta concessa sunt vestro regimini iudicari: Occulta enim & incognita illi sunt relinquenda, qui solus nouit corda hominum.

Quæ non docet scripta patrum sunt superstitiosa.

Differentia inter duellum & examen potus bullientis aquæ vel candentis ferri.

Est tamen differentia inter duellum & ferri candentis examen, seu etiam potũ bullientis aquæ: Quia duella magis accedunt ad communem rationem sortium, vt pote, quia pugiles sunt penitus pares virtute & arte quàm examen candentis ferri. Quia licet vtrumq; ordinetur ad alicuius facti occulti inquisitionem, per aliquod factum ab homine: tamen quia in iudicio candentis ferri aliquis miraculosus effectus expectatur, quòd non contingit in duello: vbi solummodo cõtingit interfectio vnius vel amborum. Ideo examen illud est omnino illicitum, licet duellum non sit ita illicitum. Incidentaliter tamẽ propter principes & iudices seculares super duellum admittendum est.

Aquinas & Lira probant duella.

Notandum quòd occasione horum verborum sancti Thomæ, qui hanc distinctionem ponit, Nicol. de Lira in Postilla sua super Bibliam. 1. Reg. 17. occasione etiam duelli seu conflictus ipsius Dauid cum Philistæo, vult elicere quòd in aliquo casu duellũ possit esse licitum. Ideo quòd hoc

hoc non fit de mente doctoris Tho. sed potius oppositum, probat Paulus Burdegalensis contra Nicolaum præfatum. Cuius probationē benè aduertere debent principes & iudices seculares.

Dauidis congressus cum Goliath non fuit duellum.

Primò per hoc quia duellum, sicut & examen alterum ordinatur ad iudicandum occulta, quæ Diuino iudicio reseruantur, vt suprà tactum est. Nec potest dici, quòd institutionem habuerit ex confictu Dauid: Quia illi reuelatum fuit à Domino interiori instinctu, vt tale certamen inire deberet, & quòd iniuriam sibi illatam per eum vindicare contra Philistæum vellet, quòd ex verbis Dauid elicitur, Ego venio contra te in nomine Dei viuentis. Et sic non fuit propriè duellator, sed diuinæ iustitiæ executor.

In duellis & pugnantes & iudices consulentésque fũt homicidæ.

Secundò, ex hoc, q̃ pręcipuè iudicibus est aduertendum, quia in duello datur potestas, vel saltim conceditur licentia vtrique interficiendi se mutuo: etiam cum alter eorum sit innocens: Ideò præstatur auctoritas, vel saltem licentia interficiendi innocentē: quòd cum simpliciter sit illicitum, quia contra dictamen iuris naturalis & Diuinum præceptum. Ideo omninò illicitum, tam ex parte appellantis, quàm recipientis, quàm etiam iudicantis & consulentium, qui omnes homicidæ reputantur.

Tertio, ex hoc, quia cùm Duellum sit singularis pugna duorum, vt per victoriam vnius appareat iustitia, tanquam per diuinum iudicium, alterius iniustitia non obstãte, quia tunc Deus tentatur: Vnde redditur illicitum ex parte appellantis & recipientis. Tamen cùm ipsi iudices alijs mediis iustum iudicium aut terminationem litis procurare posset, cùm hoc non faciunt, sed consulũt, vel omnino permittunt, cùm prohibere possent, consentiunt vtique ad interfectionem innocentis.

Verùm quia non est verisimile, postilatorem Nicolaum hæc latuisse aut ignorasse; Ideò vbi dicit in aliquo casu duellum absque peccato committi mortali, loquitur ex parte iudicantium aut consulum, vbi, non per ipsorum inductionem aut consilium, sed per ipsos appellantem & recipientem tale examen exercetur sine alio respectu.

Et quia non est nostræ speculationis his immorari, sed de ipsis Maleficis differere, clarè patet, q̃ in alijs criminalibus causis circa furtũ aut latrocinium tale examen inhibe-

tur. Quãto magis hîc, vbi constat Maleficas cũcta maleficia auxilio Dæmonum procurare, siue in læsionibus inferendis, siue curandis, siue tollendis, aut impediendis.

Diabolũ per modica naturalia posse cãdens ferrum inefficax reddere.

Nec mirum quòd opere Dæmonum à læsionibus in tali examine præseruantur Maleficæ: cum, vt naturales tradunt, succus cuiusdam herbæ, vbi manus inunguntur à cõbustione possit præseruare: Et cùm ipsum Dæmonem virtutes herbarum minimè lateant, dato quòd per interpositionem alicuius corporis inter manus deferentis, & ipsum ferrum læsionem non interciperet, prout inuisibiliter procurare potest. Tamen per huiusmodi naturales rerum proprietates hoc efficere posset, vnde minus quàm quibuscunque alijs malefactoribus ipsis Maleficis, propter intimam familiaritatem, quam cum Dæmonibus tenent, tali examine sunt purgandæ: sed ipso facto, vbi ad hoc appellant, iam vt suspectæ Maleficæ sunt habendæ.

Deseruit ad hoc factum, ꝙ in Constantiensi Diœcesi tribus annis vix iam elapsis contigisse fertur Nam in dominio Comitum de *Furstenberg* ad quod pertinent Nigræ syluę, fuit Malefica quædã famosa, & plurimũ ab incolis diffamata, quæ vbi per Comitem ad instantiam plurimorum fuisset comprehensa, & de plurimis indicijs super varia maleficia delata, tandẽ cùm inter tormenta & quæstiones interrogaretur, manus omniũ volẽs euadere, ad examen candentis ferri appellauit. Iuuenis Comes nõ multũ in his expertus, examẽ admisit, & dũ cãdens ferrũ per tres duntaxat passus deferre adiudicata fuisset, per sex deportauit, offerens se denuò ad ipsum longiori spacio deportare. Qua re, dũ manifestũ habuissent indicio maleficij iudicare: quia nullus sanctorum præsumpsisset taliter Diuinam assistentiam tentare, ipsa tamen absoluta à vinculis, & illæsa vsque in præsens perseuerat, non tamen sine fidelium scandalo.

QVAESTIO XVIII.

De Sententia Diffinitiua in se qualiter est ferenda.

COnsequenter ad tractandum de his, in quibus secularis iudex per se cognoscere & sententiare potest diœcesanis, si libet, manentibus exoneratis. Hoc ipsum enim præsupponimus, vt ne dum nos ipsi Inquisitores salua fide

fide & iustitia simus ab his sententiandi modis exonerati: Verùm & ipsos Diœcesanos eadem sinceritate exoneratos affectamus, ipsorum facultatem & iurisdictionem minimè amputando. Quæ tamen, si vti vellent, necesse foret, & nos Inquisitores, iuxta c. multorum querela. de hære. in Cle. pariter concurrere.

Attendant tamen ꝙ quia hoc crimen Maleficarum non est merè Ecclesiasticum: Vnde nec potestatibus, nec dominis temporalibus adiudicandum & sententiandum, vt in c. inquisitionibus. §. inhibemus. de hær. lib. 6. interdictum. In quibus tamen præfata potestas diffinire & cognoscere sine diœcesanis non potest, similiter deducet.

Sed primò videndum de ipsa sententia in se. Secundò qualiter sit ferenda. Tertiò quot modis.

De primò. Cùm secundùm August. vt 2. q. 2. c. 1. Nos in quenquam sententiam ferre non possumus, nisi aut conuictum, aut sponte confessum. Et sententia sit triplex, vt dicit gl. summaria in pri. quæstionis, scilicet interlocutoria, diffinitiua & præcepti. Et Ray. explicãs dicit, interlocutoria sententia dicitur, quæ non super principali, sed super alijs quæstionibus profertur inter principium causæ & finem emergẽtib⁹: v, est de teste repellẽdo, vel de dilatione causanda, vel nõ, & huiusmodi. Vel, fortè dicitur Interlocutoria ꝙa inter partes loquẽdo ꝓfertur sine scripturæ solemnitate. *Quæ interlocutoria sententia dicatur.*

Diffinitiua autem sententia dicitur, quando principalis quæstio diffinitur, ff. de re iud. l. 1.

Sententia præcepti est, quando maior præcipit minori. De primis duabus nostra consequenter erit speculatio prę- cipuè super sententiam diffinitiuam. *Quid sententia præcepti dicatur.*

Notandum secundò, ꝙ licèt in glossa præfata dicatur, ꝙ si sententia diffinitiua fuerit lata omisso ordine iuris, ipso iure nulla sit, 2. q. 2. Si quando. § diffinitiua. Et post dicatur. Scias quòd duplex est ordo iuris. Vnus, qui est de necessaria substantia iudiciorum, vt fiat litis contestatio, & lites recipiantur, si cõtra hunc ordinẽ feratur sentẽtia nõ tenet. Est alius ordo, qui nõ est de substãtia iudiciorũ, vt scilicet sententia non feratur sub conditione, & vt prius nõ pronũcietur de possessione quã de proprietate: si tamen hoc non seruet, tenet sententia 2. q. 6. Anteriorum. §. biduum. *Duplex ordo iuris vnus de substantia, alter non.*

In hac tamen causa, quia est causa fidei, & hæreseos cri-

men, licet mixtum, proceditur ſummariè, ſimpliciter & de plano, vt patet in cap. ſtatu. lib. 6. Et qualiter iſta verba intelligantur, habes, ſuprà quæſt. 6. Et vt ibi deducitur, Iudex neceſſario libellum non exigat, litis conteſtationem non poſtulet, &c. ſequitur. Probationes tamen neceſſarias admittat, ſimiliter citationem & proteſtationem iuramenti de calumnia &c. Vnde & alius modus procedendi iam per iura noua declaratur.

Quid in proceſſu ſummario attendendum in diffinitiua.

De ſecunda autem, qualiter ſit ferenda. Nota quòd proferri debet à iudice, & non ab alio, aliter non valet. Item, in loco publico & honeſto etiam ſedendo, vt 3. q. 3. induciæ. §. ſpacium. Et ſimiliter de die, & non in tenebris: & ſic de multis, quæ ibi notantur: Tum quæ ibi continentur, quòd non diebus feriatis, & non in ſcriptis feratur.

Notandum quòd quia hîc ſummariè, ſimpliciter & de plano, vt ſuprà tactum eſt, proceditur, & de verb. ſignif. ca. Sæpè contingit. in Clem. dicitur, quòd tempore feriarum, ob neceſſitates hominum indultarum, à iure procedere valeat: & quòd iudex amputet dilationem. Ideo ſi Iudici libet ſeruare illa poterit, nec ſcripto proferre tenetur. Cùm ſecũdum Io. Andr. Plures ſunt caſus, in quibus ſine ſcripto ſententia valet, & inter illos enumeratur conſuetudo loci, vel fori. diſt. 11. conſuetudinis. Epiſcopus etiam, ſi eſt iudex, poteſt per alium ſententiam recitare, ad inſtar illuſtrium.

Quando executio ſententiæ ſit differẽda.

Itẽ nota, quòd licèt in actionibus criminalibus exequutio ſententiæ non ſit differenda, fallit tamen hoc in aliquibus caſibus, præcipuè quatuor: ſed pro hac materia capiuntur duo. Primò ſi lata eſt in muliere prægnante: differtur enim vſque ad tempus partus. ff. de re iudic. in l. prægnantis. Item cùm quis eſt confeſſus crimen, & poſtea negat. Et intellige, ſi confeſſio prius non fuit reiterata, modo quo ſuprà tactum fuit quæſtione decima quinta.

De tertio autem, quot ſcilicet modis ſit ferenda, quia conſequenter vſque in finem operis de his tractabimus, ſunt tamen adhuc aliqua præmittenda, de modis quibus perſona delata redditur ſuſpecta, eò quòd variæ ſententiæ ſuper varias ſuſpiciones ſunt ferendæ.

QVÆSTIO XIX.

Quot modis capiatur ſuſpicio pro ſententia ferenda.

SVſpecti de hæreſi, vel alio crimine, quot modis & quibus dicendi ſint, & an in tali caſu, pro tali crimine, ex illis iudicandi & ſententiandi ſint, vbi quæritur: Reſpondendum eſt & per antiqua & noua iura. Nam gl. ſuper c. hos in quęquã, in præcedẽdi quęſtione allegato, dicit quòd quatuor ſunt modi conuincendi reum, aut ſcilicet iure, vt inſtrumentis & teſtibus, aut facti euidẽtia: Extra, de cohab. cle. c. tua. aut iuris interpretatione, vt ſæpius citatum eſſe reum 3. q. 9. decreuimus. aut violenta ſuſpicione. 32. q. 1. dixit.

Quatuor modi conuincendi reum.

Notant etiam Canoniſtæ, quòd triplex eſt ſuſpicio. Prima temeraria, de qua Canon. Nullum iudicet is ſuſpicionis arbitrio. 2. q. 1. Secunda probabilis, & hæc purgationem inducit non autem prima, vt 2. q. 4. preſbyter. Tertia eſt violẽta quę cõdemnationem inducit. Et de hac intelligitur dictũ Hieron. quòd vxor dimitti poteſt propter fornicationem, aut fornicationis ſuſpicionem. 32. q. 1. dixit.

Triplex ſuſpicio.

Nota inſuper quòd ſecunda, quæ eſt probabilis, admittitur ad ſemiplenam probationem, vt extra de præſump. in multis. Vnde coadiuuat ad probationem, ſi adſint alia adminicula: vnde non ſolùm admittitur ad purgationem inducendam, ſed etiam ad arbitrationem. De violenta etiam quæ ad condemnationem ſufficit, nota quòd eſt duplex, dũ quædam iuris & de iure. Vt cùm ius fingit & ſtatuit aliquid ſuper facto, & contra hanc non admittitur probatio extra: de ſponſa. nec qui fidem. Vbi dicitur, quòd ſi quis dederit fidem mulieri de contrahendo matrimonio cum ea, & poſtea copula ſequitur, matrimonium eſſe præſumitur, & probatio in contrarium non admittitur. Quędam eſt iuris, ſed non de iure, vt vbi ius præſumit, ſed non ſtatuit aliquid, vt ſi vir diu mulieri cohabitauit, præſumitur ab eo cognita. 17. quæſt. 1. dixit: Et contra hanc admittitur probatio.

Duplex ſuſpicio violenta: Suſpicio Iuris & de iure.

Applicando ad propoſitum noſtrum ſuper hæreſim Maleficarum & ſuper noua iura, dicimus, quòd in iure triplex ſuſpicio ſeu crimen hæreſeos habetur: prima eſt modica, ſecunda magna, tertia maxima.

De triplici ſuſpicione hæreſeos.

Prima quæ eſt modica, in iure vocatur ſuſpicio leuis. Ita

habetur,cap. Accusatus.de hæret.lib.6.in princ. vbi dicitur: Si autem leuis & modica suspicio illa fuit, & relabatur, quanquam ex hoc sit grauiter puniendus, non tamē debet pœna in hæresim relapsorum puniri. Et hæc suspicio ideo dicitur modica siue leuis, tum quia modica & leui defensione tollitur, tum quia ex modicis & leuibus oritur coniecturis. Vnde dicitur modica à modicis indicijs, & dicitur leuis à leuibus coniecturis.

Exempla leuis suspitionis de Maleſca.

Vtpote in simplici hæresi circa fidem, si aliqui reperiantur occulta conuenticula celebrantes, vel vita, vel moribus à communi conuersatione fidelium deuiātes, vt patet c. excommunicamus, primo extra: de hæresi. circa Maleficarum hæresim. Simili modo vbi conuenticula in angarijs, aut sacrationibus anni temporibus, in cāpis aut syluis, siue de die, siue de nocte conuenirent, aut aliquæ seorsim reperirentur, aut non frequentare diuina temporibus cōsuetis, & modis consuetis, aut cum suspectis Maleficis familiaritates secretas contrahere. Tales enim leuiter ad minus de hæresi habentur suspecti, eò q̄ talia frequēter facere huiusmodi hæretici comprobātur. De qua etiam leui suspicione, habetur, C. de hær. lib. 1. in fine. vbi dicitur, Hæreticorum vocabulo continentur, & latis aduersus eos sententijs debent succūbere, qui vel leui argumento à iudicio catholicę religionis & tramite derecti fuerint deuiare.

Et huic sententiæ concordat Hostiensis in summa, titulo, de præsumptione. §. finali. vbi dicit. Notandum, q̄ quāuis hæretici leui argumento detegantur. s. ad hoc q̄ suspecti habeantur, tamen non debent vt hæretici. haberi: & probatur per præcedentia.

De vehementi suspitione hæreſeos vel maleficij.

Secunda suspicio quæ est magna, in iure vocatur vehemens, siue fortis, de qua iterum in allegato capitulo Accusatus, in principio. Iterum sic habetur, Accusatus de hæresi vel suspectus, cōtra quē de hoc crimine magna & vehemēs suspicio orta erat, &c. Ibi enim hæc coniunctio, Et, nō tenetur copulatiuè, sed expositiuè, vt notat Ioānes Andreas ibidem. Vehemēs autem idem est q̄ fortis, vt dicit Archidiaconus super allegatū canonem, accusatus: Et verbo vehemens, vt dicit Papias & Hugitio, q̄ vehemens idē est q̄ fortis siue grandis. Allegat etiam Gregorium, primo moralium. Ventus vehemens irruit: Vnde dicimus aliquem vehemen-

hementem habere casum, cùm habet fortem. Hæc ibi.

Ergo suspicio magna dicitur vehemens, siue fortis: & sic nominatur, quia non nisi vehementibus & fortibus defensionibus repellitur, & etiam quia ex magnis & vehemẽtibus ac fortibus oritur coniecturis, argumentis & indicijs. Vtpote in simplici hæresi, si aliqui comperiantur, qui eos sciunt hæreticos fore occultant, fauorẽ impẽdunt, associãt, visitant, munera offerunt, recipiũt, defendũt, & similia exercentes. Tales namque de hæresi vehementer suspecti sunt: Et similiter cognoscuntur circa hæresim Maleficarum, eò quòd suspicio oritur, & participent cum eis in crimine.

Et præcipuè notantur hîc mulieres aut viri, qui ad amorem vel odium inordinatum, licèt nõ ad alias læsiones hominũ tendant, aut iumentorum, solent maleficiare. Similia enim, vt præmissum est, in quacunque hæresi exercentes, vehemẽter sunt suspecti: Vt patet per alleg. ca. accusatus. §. illo verò, & per notata ibidem per Archidiaconũ. Cùm nõ sit dubium eos talia facere in fauorem hæreticę prauitatis.

De violenta & maxima suspicione hæreticos.

Tertia suspicio est maxima, & in iure vocatur violenta, ca. cum contumacia, & c. cùm accusatus. lib. 6. de hæresi. & per notata per Archidiaconum & Ioan. And. super c. accusatis, & verbo vehemens: vbi dicunt: dicit vehemens non violenta, suprà de præsumpt. ca. literas. De hac suspicione loquitur Canon dist. 34. quorũdam: & hæc præsumptio seu suspicio dicitur violenta, tum quia violenter cogit & arctat iudicem ad credendum, nec tergiuersatione refellitur qualicunque. Tum quia ex violentibus, conuincentibus atque coërcentibus oritur coniecturis.

Exempli gratia, in simplici hæresi, si aliqui reperiantur qui hæreticos adorauerint. i. reuerentiam suo amore exhibuerint, consolationem vel communionem ab eis acceperint, vel similia, quæ ad ritum eorum pertinent, perpetrauerint: Tales namque violenta suspicione de hæresi & hęreticorum credentia sunt conuicti. per cap. filij. & per capit. accusatus. de hæresi, lib. 6. & per notata per Archidiaconũ, super cap. quicunque hæreticos, & verbo credentes, eod. lib. 6. cùm non sit dubium eos talia facere in credentiam hæreticæ prauitatis.

Exempla præsumptionis violentæ.

Super hæresim verò Maleficarum à simili, qui perpetrant ea, quę ad ritum Maleficarum pertinent. Et talia cùm

sint varia, videlicet aliquãdo per verba solùm contumeliosa, dicendo: Tu senties in breui, quæ tibi eueniẽt, vel similia in effectu: & per tactũ, solùm tangendo hominẽ, aut bestiã manibus: aut per visum tãtùm se manifestãdo nocturno vel diurno tẽpore cęteris dormientibus in cubilibus: Et hoc vbi homines, aut iumẽta nitũtur maleficiare. Licet circa grãdines varios alios obseruãt modos, se alijs offerendo cęremonijs, circa flumẽ aliquod se agitãdo diuersimodè, vt in præcedentibus circa modos maleficia inferendi patuit. Tales vtique violenta suspicione super hæresim Maleficarum, vbi reperiuntur, & fama laborat, sunt conuicti: Præsertim vbi effectus est subsecutus in maleficio, siue statim, siue per successum tẽporis. Quia tũc euidens factũ concurrit siue indicium facti, vbi instrumenta maleficij in aliquo loco reposita reperirentur: Licèt successus tẽporis non ita aggrauaret ad euidentiam facti, manet tamen suspecta vehementer, & à fortioti amplius circa simplicem hæresim.

Et si quæritur, nunquid diabolus absque visu, aut tactu mulierum maleficiare possit homines seu iumenta. Respõdetur vtique, si Deus permittit. Sed quia maior Dei permissio, vbi creatura Deo dicata, per fidei abnegationem, & alijs horrendis sceleribus concurrit, ideo & Diabolus amplius talem modum maleficiandi creaturas affectat. Imò & dici potest, q̃ Diabolus etiamsi absque Malefica posset, adhuc summè, per Maleficam talia exercere affectat, varijs respectibus, vt in præcedentibus patuit.

Diabolus libentius agit per creaturas, quàm solùm quò creatorẽ magis offendat.

Epilogando ad nostrum propositum super modos & præsumptionibus iudicandi. Dicendum, q̃ super præfatã distinctionem, suspecti de hæresi Maleficarum sunt in triplici genere, cùm quidã leuiter, quidam vehementer, & quidam violenter. Leuiter sunt suspecti, qui talia modica vel leuia peragunt, q̃ ex eis oritur modica vel leuis suspicio contra eos de tali hæresi. Et licet, vt dictum est, vbi quis sic inuenitur suspectus, nõ sit hęreticus habẽdus, tamen debet sibi indici canonica purgatio, vel iniungi tanquã pro leui abiuratio.

Etiam propter leuem suspicionem maleficij iniungitur purgatio vel abiuratio.

Et quidem q̃ purgatio possit ipsi indici, habetur c. excõmunicamus. 11. in prin. Extrà de hær. vbi dicitur, Qui autem inuenti fuerint sola suspicione notabiles, suspicione probabili, hoc est, leui, & quę leuiter apparet, dicit Host. Sequitur, Nisi iuxta considerationem suspicionis, qualitatemque

personę

personæ propriam innocentiam congrua purgatione mō-strauerint, anathematis gladio feriantur, & vsque ad satis-factionem condignam ab omnibus euitentur. Ita q; si per annum in excommunicatione perstiterint, ex tunc velut hæretici condemnentur. Hæc ibi.

Et nota quòd indicta sibi purgatione canonica siue cō-sentiat, siue non, siue deficiat, siue non, sit per omnia iudi-candum, sicut de diffamato de hæresi, cui est purgatio ca-nonica indicenda.

Sed & hoc, q; abiuratio possit tali iudici tanquã leuiter suspecto de hæresi, patet per c. accusatus, in prin. vbi dici-tur: Accusatus de hæresi vel suspectus contra quem de hoc crimine magis & vehemens suspicio orta erat si hæresim in iudicio abiurauit, & postea committit in ipsam censeri debet quadam iuris fictione relapsus, licet ante abiuratio-nem suam, hæreseos crimen probatum non fuerit contra ipsum. Si autem modica & leuis fuit suspicio, illa quanquã ex hoc sit grauiter puniendus, tamen non debet in hęresim relapsorum pœna puniri. Hæc ibi.

De vehemen-ter suspectis.

Quidã autẽ, cũ sint suspecti vehementer, & sunt illi qui talia vehemẽtia & fortia peragũt, q; ex eis oritur vehemẽs & magna suspicio: & tales, licet nõ sint hæretici, nec vt hę-retici condemnandi, eo q; expressè habetur extra de præ-sump. c. literis. §. quocirca. Nullus pro suspicione vehemẽti est de tanto crimine condemnandus. Nam ibi ita dicitur.

Quocirca mandamus, quatenus cum propter solã suspi-cionem, quamuis vehementem, nolumus illum de tã graui crimine condemnari, tamen de tali sic vehementer suspe-cto debet sibi mandari, q; abiuret generaliter omnem hæ-resim & specialiter, in quam incidit, tanquam vehementer suspectus per allegatum cap. accusatus, in principio, vt est dictum, & per c. inter solicitudines, extra de pur. c. & per c. litera. extrà de præsumptione.

De relapsis hæreticis & maleficis.

Quòd si postmodum relabatur vel in pristinam vel in aliã, vel in eos quos scit Maleficos, aut hæreticos associet, visitet, vel deducat, vel cõsulat munera donãdo, vel mittat, seu fauorẽ eis impendat, relapsorũ pœnã nõ euadet: per al-legatum c. accusatus. Vbi dicitur sic, Eũ vero, qui in vna hę-reseos specie vel secta cõmisit, aut in vno articulo fidei seu sacramento Ecclesiæ errauit, & postmodum hæresim sim-

pliciter vel generaliter abiurauit. Si ex tunc in aliã ſpeciem hæreſeos, ſiue factam, ac alio articulo ſeu ſacramẽto committat, volumus vt relapſum in hæreſim iudicari. Ille ergo de cuius lapſu in hæreſim ante abiurationem conſtiterit, vel nunc conſtat, ſi poſt illam abiurationem receptat hæreticos, deducat, viſitet, ſiue aſſocier, ac dona vel munera eis donet, vel mittat, ſeu fauorem eis impẽdat: & infrà, &c. meritò debet iudicari relapſus: cùm illum ex approbato ſe prius errore non ſit dubium illud feciſſe. Hæc ibi.

Tres caſus, quibus abiurantes plectũtur pœna relapſorum.

Ex quibus verbis apparet, q̃ in tribus caſibus in genere ſuſpectus de hæreſi vehementer, poſt quam abiurauit, pœna plectitur relapſorum. Primus eſt, quando relabitur in eandem & priſtinam hæreſim, de qua ſuſpectus fuerat vehementer. Secundus, quando hæreſim ſimpliciter vel generaliter abiurauit. & relabitur tamen in aliam hæreſim: eſto q̃ de ea antea nunquam ſuſpectus habitus fuerit, nec delatus. Tertius, quando hæreticos receptat, & eos deducit, & fauorem impendit. Et hic caſus complectitur multos caſus, & habet multos ſinus, vt patet in allegato §. cùm verò, in c. accuſatus. frequentius repetito.

An renuens abiurationẽ, ſtatim ſeculari iudici ſit ad pœnam tradendus.

Sed quæritur, quid agendũ, ſi talis vehemẽter ſuſpectus ad mandatum ſui iudicis nõ conſenſerit continuè abiurare, an tradendus ſit ſeculari arbitrio poteſtatis animaduerſione debita puniendus, per c. ad abolendam. §. in præſenti verò. reſpondetur nequaquã, quia c. illud & §. eius expreſsè loquitur non de ſuſpectis, ſed de manifeſtè deprehenſis in hæreſi, &c. Et rigoroſius contra deprehenſos manifeſtè, quàm contra ſuſpectos tantummodò eſt agendum.

Et ſi quæritur, qualiter ergo ſit procedẽdum contra talẽ. Reſpondetur, q̃ procedet contra eum per ca. excommunicat. 1 & per §. qui verò ſola ſuſpicione, & c. ſuperius inſerto, & excommunicabitur: In qua excommunicatione, ſi per annum ſteterit, eſt vt hæreticus condemnandus, per alle. c.

Quidam autem ſuſpecti ſunt violenter, & ſunt illi, quia talia violenta peragunt q̃ ex illis oritur violenta ſuſpicio cõtra eos, talis eſt hæreticus habẽdus, & ſicut de deprehẽſo in hæreſi eſt de eo per omnia iudicandum: per c. excommunicamus. 1. extra. de hæreſi. §. qui verò. & per ca. cũ contumacia. & per c. vt officiũ. lib. 6. Nam vel fatẽtur crimẽ, vel non, ſi ſic, & volũt redire, & hæreſim abiurare, ad pœnitẽtiã rec-

recipiendi sunt: per ca. ad abolendam & per c. excommunic. 2. §. fi. Quòd si nō consenserint abiurare, tradendi sunt curiæ seculari, animaduersione debita puniendi. per c. ad abolendam. §. 1. allegatum.

Summus Hæreticus & Maleficus quis censendus.

Si autem non fatetur crimen, postquam est conuictus, nec consensit abiurare, est vt hæreticus impœnitens condemnandus, per c. ad abolendam. Violenta enim suspicio ad condemnandum sufficit, & probationem in cōtrarium non admittit: Vt habetur extrà, de præsum. c. literis. & ca. afferre. Et cùm hæc discussio locum habet in simplici hæresi, absque euidentia aut indicio facti: Sicut in sexto modo sententiandi patebit: vbi quis vt hæreticus condemnatur, etiam si non sit hæreticus in re: Quanto magis circa hæresim Maleficarum, vbi semper concurrit aut euidens factum in pueris, hominibus, aut iumentis maleficiatus, aut indicium facti, puta per instrumenta reperta.

Et licet in simplici hæresi pœnitentes & abiurantes, ad pœnitentiam & ad perpetuos carceres recipiantur, vt tactum est: in hac tamen hęresi, licet Ecclesiasticus Iudex recipiat vt sic ad pœnitentiam, ciuilis tamen propter malefacta circa damna temporalia, vltimo supplicio punire potest, nec Ecclesiasticus ipsum impediat, qui licèt non eum tradat ad puniendum, tamen relinquere potest.

QVAESTIO XX.

Super primum modum sententiandi.

Repetitio omnis generis Maleficorum.

QVia ergo delata persona, vel reperitur immunis & absoluenda totaliter, vel reperitur solùm diffamata de hæresi generaliter, vel reperitur vltra infamiā quæstionibus & tormentis exponēda aliqualiter, vel reperitur suspecta de hæresi leuiter, vel reperitur suspecta de hæresi violēter, vel reperitur diffamata de hæresi & suspecta insimul & cōiter, vel reperitur cōfessa hæresim, & pœnitēs, & nō relapsa veraciter, vel reperitur cōfessa hęresim & pœnitens, sed relapsa probabiliter, vel reperitur cōfessa hæresim & impœnitens, sed non relapsa realiter, vel reperitur confessa hæresim & impœnitens, atque relapsa certitudinaliter, vel reperitur nō cōfessa, sed cōuicta de hęresi legitimis testibus

testibus,& aliàs iudicialiter,vel reperitur conuicta de hæresi,sed fugitiua,vel absens cõtumaciter, vel reperitur Malefica non inferendo, sed tollendo per remedia illicita & incongruenter,vel reperitur vt Maleficus sagittarius & armorum incantator interimendo lethaliter,vel reperitur vt Malefica obstetrix,infantes Dęmonibus execrando hostiliter,vel reperitur remedio appellationis se tuendo friuolè & fraudulenter. Et si quidem reperitur immunis totaliter erit per sequentem modum sententiandi finaliter.

Vbi notandum, quòd persona delata tunc reperitur immunis totaliter,quando processus, meritis diligenter cum bono consilio peritorũ discussis,non conuincitur,nec confessione propria,nec facti euidentia, nec testiũ productione legitima:quia videlicet discrepant in principali:nec etiã aliàs illa persona fuit suspecta aut diffamata publicè de antedicto crimine.Quia secus, si de aliquo alio crimine esset diffamata. Nec etiã sunt indicia facti contra talem personã,circa talẽ, talis practica seruatur:quia absoluẽda est per Episcopum aut Iudicem per sententiam tenoris sequẽtis.

Forma sententiæ absolutoriæ & diffinitiuæ.

NOs N. miseratione Diuina Episcopus talis ciuitatis, aut Iudex talis, &c.Attendentes,quòd tu talis de tali loco,& talis Diœceseos, fuisti nobis delatus, vel delata, de tali hæretica prauitate,scilicet Maleficarum.Attendentes etiam illa esse talia, quòd non valebamus, nec debuimus conniuentibus oculis pertransire,descendimus ad inquirendum,si prædicta fulcirẽtur aliqua veritate,testes recipiendo, te examinando & alia faciẽdo quæ decebant secundùm canonicas sanctiones. Quapropter visis, & diligenter examinatis omnibus actis & actitatis in hac causa, habitóque consilio peritorum in iure ac etiam in Theologica facultate illóque sæpius repetito sedentes pro tribunali more iudicis iudicantis, ac habentes præ oculis solum Deum, & negotij veritatem, sacrosanctis Euangelijs positis coram nobis, vt de vultu Dei iudicium nostrũ prodeat,& oculi nostri videant æquitatem ad nostram diffinitiuam sententiam procedimus in hunc modum, Christi nomine inuocato.Quia per ea quę vidimus & audiuimus, & producta & oblata,acta & actitata sunt coram nobis in præsenti causa, non inuenimus aliquid contra te legitimè probatum fore de ijs de quibus delatus fueras corã nobis,

pro

pronunciamus, declaramus, & ſententialiter diffinimus, contra te non eſſe actum legitimè coram nobis, propter quòd poſſis & debeas vt hæreticus aut Maleficus iudicari, nec ſuſpectus haberi aliqualiter de hæretica prauitate. Quare à præſenti inſtantia, inquiſitione, & iudicio, totaliter te relaxamus. Data fuit hæc ſententia, &c.

Caueatur, vt non ponatur in ſententia quacunque, quòd delatus ſit inſons, vel immunis, ſed quòd non fuit probatum legitimè contra eum, quia ſi poſtmodum temporis proceſſu iterum deferatur, & legitimè probetur, poteſt nō obſtante prædicta abſolutoria ſententia condemnari.

Nota etiam quòd eiſdem modis abſoluendus eſt quis, quando eſt delatus de receptione, defenſatione, ſeu alia fautoria hæreticæ prauitatis, vbi nihil probatur legitimè contra eum. Secularis Iudex commiſſione Epiſcopi modo ſuo iudicabit.

QVÆSTIO XXI.

Super ſecundum modum ſententiandi delatam, & tantummodò diffamatam.

SEcundus modus ſententiandi eſt, quãdo delatus vel delata, proceſſus meritis diligenter diſcuſſis, cum bono cõſilio peritorum, reperitur tantummodò de tali hęreſi diffamatus, in aliqua villa, ciuitate, vel prouincia. Et hoc eſt, quando delatus talis nõ conuincitur, nec propria confeſſione, nec facti euidentia, neç teſtium productione legitima: nec ſunt quæcunq; indicia alia probata contra eum, niſi præcisè ſola infamia: ita quòd in ſpeciali nullum probatur maleficium perpetratum, ꝙ quidem probare poteſt ſuper vehementem aut violentam ſuſpicionem, quando verba comminatoria ſuper læſionem inferendam, protuliſſet, dicendo in effectu vel in ſententia: In breui tu ſenties quæ tibi euenient: & poſt effectus aliquis fuiſſet ſubſequutus in læſione corporum, aut iumentorum. *Quomodo ſententia concipienda ſuper Magam, quæ ſola fama laborat.*

Circa iſtum igitur, contra quem nihil probatur, niſi pręciſè infamia, talis practica eſt ſeruanda. In tali enim caſu, quia ſententia non poteſt pro delato ferri, abſoluẽdo eundem, ſicut in primo modo tactum eſt: ſed cõtra indicendo

ipſi

ipsi canonicam purgationem: Ideò Episcopus, seu eius officialis aut Iudex, aduertant primò, quòd in causa hæreseos non refert, an aliquis sit tantummodo apud bonos & graues personas diffamatus: Imo attenditur hîc, quòd etiam apud quoscunque viles & simplices sit diffamatus.

Et ratio est, quia à quibus quis potest accusari in crimine hæreseos, apud illos etiã potest quis infamari. Sed quilibet hæreticus potest à quibuscunque personis accusari, cum tantummodo inimici capitales, vt suprà patuit, excipiuntur. Ergo apud illos potest infamari.

Feret ergo Episcopus, seu Iudex, super canonicam purgationem sententiam per hunc modum, vel consimilem.

Sententia definitiua.

NOs N. miseratione Diuina, Episcopus talis ciuitatis, aut Iudex talis dominij, Considerantes quòd meritis processus facti per nos contra te talem, talis Diœceseos, nobis delatum de tali hæretica prauitate, diligenter discussis, &c. Non inuenimus te confessum, nec etiam conuictum de prædicta labe, nec aliàs suspectum ad minus leuiter, nisi quòd te reperimus legitimè & veraciter, in tali villa, aut ciuitate, vel Diœcesi, & apud bonos & malos publicè diffamatum. Quapropter ad purgandum huiusmodi infamiam, & vt bonus odor in cœtu fidelium existas, tibi indicimus canonicam purgationem, vt est iuris, assignando tibi talem diem talis mensis, & talem horã diei. In qua compareas personaliter coram nobis, vt purges tuam infamiam tanta manu ordinis tui: Qui quidem compurgatores sint homines fide Catholici, ac vita probati, & qui conuersationem tuam ac vitam nouerunt, non tam moderno tempore, quàm transacto. Significantes, quòd si in purgatione defeceris, te habebimus pro conuicto: prout volunt canonicæ sanctiones.

Compurgatores purgandi canonicè.

Hîc autẽ considerandum est, ꝙ quando aliquis reperitur de aliqua hæresi publicè diffamatus, & contra eum aliquid nõ probatur, nisi infamia ipsa sola indicitur illi Canonica purgatio, hoc est, ꝙ habeat aliquos viros, septem, decem, viginti vel triginta, secundũ quòd plus vel minus & in locis pluribus vel paucioribus magis vel minus insignibus, fuerit diffamatus, qui sunt suæ conditionis seu ordinis

Quid vocetur purgatio canonica.

nis:Vt si diffamatus sit religiosus,& illi sint religiosi,si clericus secularis,& illi clerici seculares,siue milites& illi milites qui purgant eũ à crimine,de quo est diffamatus.Qui Compurgatores dicuntur esse homines fide catholici, & vita probati,qui & illius conseruationem & vitam non tã moderno tempore, quàm antiquo nouerunt: Vt habetur extrà.de purg.ca.inter sollicitudines.

Renuens purgari canonica purgatione, excommunicatur.

Si autem se purgare noluerit,excommunicetur: quam excommunicationem si per annum sustinuerit animo indurato,ex tunc vt hæreticus condemnatur.Iuxta ca. excõmunicamus itaque.§.qui autem.

Si autem se purgare decreuerit, sed in purgatione defecit hoc est,quod purgatores tales & tantos,prout ei iniunctum fuit,qui eum purgent, non inuenerit, pro conuicto habetur, & sic vt hæreticus condemnatur. Vt habetur extra.de hær.excommunicamus.1.§.adiicimus. & ver.qui nõ se & de purg.ca.cùm dilectus.

Quid significet manus ordinis se purgare.

Considerandum autem est hîc, quòd quando dicitur, q̃ indicatur diffamato,quatenus purget se trina vel quarta manu ordinis sui,quòd ordo sumitur ibi in genere,& non in specie. Vnde si episcopus purgandus est, non negatur, quin cum Episcopus purgandus possit admitti.Abbates,& religiosi presbyteri, & in alijs pari forma. de purgatione canonica. Quotiẽs purgabit autem se diffamatus per modum qui sequitur:Vt colligitur extra.de pur.c. quotiens.§. porro.& c.accepimus.Quo ad secundum.

Coniuratores purgantis se.

Aduenientе autem termino eidem diffamato ad se purgandum canonicè assignato,comparebit personaliter purgandus, cum suis coniuratoribus coram episcopo inquisitore,in loco vbi noscitur infamatus:& ille qui diffamatus est,ponens manum super librum Euangeliorum ante eum positum,dicet sic.

Iuramentum purgantis se canon. c.

Ego iuro super ista quatuor Euangelia sancta Dei quòd talem hæresim(exprimendo eam) de qua sum diffamatus, nunquã tenui,nec credidi,nec docui,nec teneo,nec credo. Negabit scilicet illud cum iuramento, de quo est diffamatus,quicquid sit illud.

Quo facto omnes Cõpurgatores ponent manum super librum prædictum Euangeliorum.Et quilibet dicet ita.Et ego iuro super ista sancta Dei Euangelia q̃ credo ipsum verum

verum iurasse.Et tunc canonicè est purgatus.

Diffamatus in pluribus locis etiã multis locis purgatur.

Considerãdum est etiam,quòd diffamatus de hæresi,ibi est purgãdus,vbi noscitur diffamatus.Et si fuerit in multis locis infamatus, imponatur illi, vt in omnibus illis fidem catholicam publicè profiteatur, & detestetur hæresim, de qua noscitur infamatus:de purga.cano.inter solicitudines.

Semel purgatus,habetur pro relapso.

Nec cõtemnat qui canonicè de hæresi se purgauit, nam si post purgationem incidit in hęresim iam purgatam,pro lapso habetur, & vt relapsus tradendus est curiæ seculari. Iuxta capit.excommunicamus.1.§.adiicimus, & versic.vel si est post purgationem,& cap.ad abolendam.§.illos quoque.Secus autem,si in aliam hæresim incidit.de qua se ante non purgauit.Iuxta capitulum allegatum.

QVÆSTIO XXII.

Super tertium modum sententiandi diffamatam, & quæstionibus exponendam.

TErtius modus processum fidei finiendi, & terminandi est,quando delatus de hęresi,processus meritis diligenter consideratis,cum bono consilio peritorum reperitur varius, vel habens indicia contra se ad quæstiones, quòd scilicet exponatur quæstionibus & tormentis: Vt si quæstionatus nihil concesserit, & propterea pro immuni & innocente habeatur. Et hoc est, quando delatus non est deprehensus, nec propria confessione, nec etiam facti euidentia,nec testium legitima productione,nec sunt indicia ad talem suspicionem, vt habeat hæresim abiurare: Est tamen in suis confessionibus varius:Vel aliàs sunt indicia sufficientia ad quæstiones & tormenta. Circa istum talis practica est seruanda.

In tali autem casu, quia sentẽtia interlocutoria est contra delatum ferenda, & non pro eo:Ideò per Inquisitorem coniunctim & non diuisim est ferenda:iuxta c.multorum. Inprimis si talis steterit in negatiuis firmiter, & nullatenus,licet inductus per probos viros, fateri voluerit veritatem, feretur sententia, quæ videtur sapere vim diffinitiuæ sententiæ,per modum tenoris sequentis.

Nos

Nos N.miseratione Diuina Episcopus talis ciuitatis,aut iudex in terris ditioni talis domini subiectis. Attendentes meritis processus facti per nos contra te talem, talis loci, talis Diœceseos,& diligenter examinatis,quòd tu es varius in tuis confessionibus, & nihilominus sunt indicia multa, quæ sunt sufficientia ad te exponendum quæstionibus & tormentis.Ea propter, vt veritas ab ore tuo proprio habeatur,& vt deinceps aures Iudicum non offendas interloquẽdo,declaramus,iudicamus,& sententiamus die præsenti & hora tali,te supponendum quæstionibus & tormentis.Lata fuit hæc sententia.

Sententia ſuper varium reum ad quæſtiom ſubiicièdum.

Si verò quæstionandus reperiatur varius & insimul sint indicia alia ad quæstiones sufficientia, ponetur vtrumque in sententia,vt in prædicta positum est. Si autem hæc duo non concurrant,sed vnum tantùm,vt pote varietates:scilicet,ne alijs indicijs vel alia indicia, sine varietate ponetur in sententia,vt inuenitur.Sententia autẽ lata mox exequatur,vel exequi simuletur.Non sit tamen Iudex multum voluntarius ad quæstionandum aliquem:Nam quæstiones & tormenta non inferuntur nisi in defectu aliarum probationum.Et ideo perquirat alias probationes:quòd si non inuenerit,& tenet probabiliter, quòd delatus est culpabilis sed metu negat veritatem bonis modis,& quandoque cautelosis interdum adhibitis,eius amicis inducentibus ad veritatem dicendam, faciat suam diligentiam,vt ab ore eius habeat veritatem,& negocium non festinet. Nam meditatio frequens & carceris calamitas,ac replicata informatio probotum virorum deponunt ad veritatem erudiendam.

Executio ſimulanda.

Informatio diſcretorum virorum diſponit ad veritatem dicendam.

Quòd si delato conuenienter expectato, & tempore cõgruenter prorogato,ac delato multipliciter informato credant fide bona Episcopus & iudex omnib consideratis, ipsum delatum negare veritatem, quæstionent eum moderatè,sine tamen effusione sanguinis,scientes q; quæstiones sint fallaces & inefficaces. Nã aliqui sunt ita molles corde, & vecordes, quòd ad leuem torturam omnia concederent quæcũq; falsa.Aliqui autẽ sunt ita pertinaces, q; quantumcũq; vexarentur,ab eis veritas non haberetur Aliqui sunt, qui fuerũt aliàs quæstionati,& istorum aliqui melius sustinẽt quæstiones, quia brachia statim trahuntur & flectuntur: aliqui autem remanent debiliores, & sic minus sustinent

quæstiones aliqui etiam sunt maleficiati, & in quæstionibus maleficijs vtũtur, qui ante morerẽtur, quàm aliquid faterentur: efficiũtur enim quasi insensibiles. Quare in quæstionibus cum maxima prudentia est agendum, & ad conditionem quæstionandi quam plurimum attendendum.

Cùm autẽ lata fuerit, mox ministri se disponant ad quęstionandum delatum. Et cùm disponunt se, Episcopus aut iudex, & per se, & per alios bonos viros fidei zelatores inducant quæstionandum ad fatendum liberè, etiam cõpromittendo, ad conseruationẽ vitæ, si opus sit, vt suprà tactũ est.

Continuatio & iteratio ornamentorũ multum differunt.

Quòd si nec sic poterit ad terrorem, vel etiam ad veritatem fatendam induci, poterit secùndum diem vel tertium assignare, ad continuandum tormenta, non aditerandum. Quia iterari non debent, nisi nouis superuenientibus indicijs contra eũ, & tunc possunt. Sed cõtinuari nõ prohibetur.

Dicetur ergo sic. Et nos N. & episcopus & N. Iudex (si adsit) præfati assignamus tibi tali, diem talem, ad quæstionem continuandum, vt à tuo ore proprio veritas eruatur, & totum ponatur in processu, & infra tempus eidem assignatum, & per se & per alios probos viros, inducent eum ad fatendum veritatem.

Experientia & varietas negotiorum docet iudices.

Quòd si fateri noluerit, die assignata poterunt quæstiones continuari: Et sic quæstionetur eisdem vel alijs grauioribus tormentis, fortius, vel leuius, secundùm maiorem culparum grauitatem. Et poterunt Iudices multas cautelas licitas adhibere, & in verbis & in factis, vt veritas habeatur, quas magis docet experientia atque vsus, & negotiorum varietas, quàm ars alicuius, seu aliqua doctrina.

Vbi autẽ decenter quęstionatus, & tormentis expositus, noluerit detegere veritatẽ, amplius non vexetur, sed liberè abire dimittatur. Si aũt perstiterit in ipsa confessione, & proderit veritatem, culpam propriam cognoscendo, & ab Ecclesia veniam postulando, tanquam deprehensus in hæresi, propria cõfessione, sed pœnitens: iuxta c. ad abolendam. §. præsenti: abiuret, & sententialiter vt deprehensus publicè condemnetur: per modum, quo condemnantur in hæresi deprehensi propria confessione. Vt dicetur infrà in octauo modo expediendi huiusmodi deprehensos, videatur ibi.

Maleficiissimus Maleficus vt puniẽdus.

Vbi verò veritatem proderit, & non pœnituerit, sed in hęresi pertinaciter perstiterit, & relapsus non fuerit, condemnabitur

nabitur: iuxta ca. ad abolendam. §. præsenti, & expectatus competenter informatus decenter tradetur brachio seculari, vltimo supplicio feriendus, vt dicitur infrà in 10. modo Si autem relapsus fuerit, condemnabitur per modum, quo dicetur infrà in decimo modo processum aliquem terminandi. Videatur ibi.

Hîc autem est diligentius attendendum, quòd ille qui quæstionandus est, ante quæstiones, interdum contra se nihil confitetur, nec aliquid probatur propter quod possit nec debeat hæresim abiurare, nec propter hæresim condemnari, & de talibus agitur hîc, & dictum est statim Interdū autē ipse delatus est in hęresi deprehensus, vel aliàs sunt alia contra eum prolata indicia, propter quæ debet abiurare, vt leuiter vel vehementer de hæresi suspectus, ppter quæ non est quæstionandus. Sed si vltra hoc negat aliqua quæ non probantur, sed sunt indicia sufficientia ad quæstiones, & cum pro talibus quæstionatur, sed nihil propter quæstiones confiteantur, nihilominus iste non est absoluendus, iuxta primum modum: sed secundum probata contra eum procedatur, & abiurabit vel vt suspectus, vel vt deprehensus, si vir prout processus merita exigent & requirent. Si verò propter quæstiones confiteantur illa, vel eorum aliqua, propter quę quæstionatur, tunc abiurabit hæc & illa; & pro istis & illis sententia contra eum est ferenda.

QVÆSTIO XXIII.

Super quartum modum sententiandi delatam & suspectam leuiter.

QVartus modus processum fidei sententiandi & terminandi, est quando delatus de hærrsi, processus meritis diligenter discussis, cum bono consilio in Iure peritorum, reperitur tantum suspectus de hæresi leuiter Et hoc est, quando delatus de hæresi non comprehenditur, nec confessione propria, nec facti euidentia, nec testium productione legitima, nec alia sunt indicia fortia, seu vehementia de illa hæresi contra eum: sed tantummodò modica & leuia, & talia esse per consilium iudicata, propter quæ vt suspectus

ctus leuiter de hæreſi, poteſt & debet, vt talem illam hæreſim, de qua delatus extitit, abiurare, & talis ſi relabatur pœna relapſi non debet puniri. licet grauius tunc fuerit puniendus, quam ſi non ante abiuraſſet, iuxta, c. accuſatus, in prin. de hær. lib. 6. Circa iſtum talis practica eſt ſeruanda. Talis enim ſi habetur reſpectus publicè, abiurabit publicè in Eccleſia per modum qui ſequitur in ſententia.

Modus abiurandi in Eccleſia ob leuẽ ſuſpicionem hæreſeos.

EGo talis Diœceſis, talis habitator ciuitatis, vel loci talis in iudicio conſtitutus, coram vobis domino Epiſcopo talis ciuitatis, ſacro ſanctis Euangelijs poſitis coram me, & proprijs manibus eis per me tactis, iuro me credere corde, & profiteor ore, illam ſanctam fidem Catholicam & Apoſtolicam, quam ſacroſancta Romana Eccleſia credit, confitetur, prædicat & obſeruat. Item iuro me credere corde, & profiteor ore, quòd Dominus Ieſus Chriſtus cum omnibus ſanctis deteſtetur hæreſim peſſimam Maleficarum: Et ꝙ omnes illam aſſequentes, ſeu illi adhærentes, æternis ignibus cruciabuntur cũ diabolo & angelis eius æternaliter, niſi reſipiſcãt & Eccleſiæ ſanctæ per pœnitentiã reconciliati fuerint. Et conſequenter abiuro, abnego, & reuoco illã hæreſim, de qua habetis me ſuſpectam vos domini, epiſcopus & officialis: Videlicet quòd familiaritatẽ cũ Maleficis habui, eorũ errorẽ ignoranter defẽdi, odio habui Inquiſitores, & illorũ perſecutores: ſeu etiã quòd eorũ crimina, non detexi. Item iuro, quòd nunquã prędictã hæreſim credidi, neque credo, nec illi adhęſi, nec adhęreo, nec vnquã credã, neque hærebo, nec illam docui, nec docere intendo. Quod ſi aliquid prædictorum fecerim in futurum, (ꝙ Deus auertat) pœnis iuris taliter abiuratis, prõpto animo me ſubmitto: paratus ſubire omnem pœnitentiã, quã pro ijs quæ feci, & dixi, meritò me habetis ſuſpectum, volueritis mihi iniũgere, illã iuro pro viribus adimplere, & nullatenus cõtrauenire, ſicut me Deus adiuuet, & hæc Euãgelia ſacroſãcta.

Prædicta autem abiuratio fiat in vulgari, vt ab omnibus intelligatur. Qua facta, Iudex ſi adeſt, aut officialis, poteſt illi dicere publicè in vulgari talia verba, vel ſimilia in effectu.

Adhortatio epiſcopi Maleficæ poſt abiurationem faciẽda.

Fili vel filia, tu ſuſpicionem quam de te habebamus, vt non immeritò abiuraſti, & purgaſti per abiurationẽ prælibatã, de cętero caueas tibi quòd non incidas in hãc hęreſim abiuratam. Nã licet ſi pœniteres nõ traderis brachio ſeculari, quia

quia abiurasti tanquam suspectus leuiter,& non vehementer,tamen tunc multò fortius punieris,quàm si non abiurasses,& amodo pro modico,haberis suspectus vehemẽter,& vbi vt talis abiurares,& prolaberis,pœna relapsi debita punieris,& absque misericordia traderis curiæ seculari vltimo supplicio feriendus. Si autem abiurat secretè in camera Episcopi,vel camera Iudicis,quando scilicet non est factum publicum,modo consimili abiurabit. Quibus peractis, feretur sententia in hunc modum.

Nos miseratione Diuina, Episcopus talis ciuitatis, aut Iudex si adest in terris talis domini ditioni subiectis: Attẽdens,quòd visis & diligenter consideratis processus meritis per nos facti, contra te talem delatum nobis de hæretica prauitate, reperimus te talia & talia commisisse: Dicantur illa,quæ te reddunt suspectum leuiter de hæresi, & propter quæ te talem meritò habentes,te fecimus vt leuiter suspectũ de prædicta labe,eãdẽ hęresim abiurare. Verùm ne prędicta parte commissa remaneant impunita: & vt efficiaris cautior in futurum, de multorum & magnorum consilio,in Iure peritorum,ac etiam religiosorum,in & super his habito maturo pariter & digesto, habentes præ oculis solùm Deum, ac irrefragabilem sanctæ fidei catholicæ veritatem, sacrosanctis Euangelijs positis coram nobis, vt de vultu Dei iudicium nostrum prodeat,& oculi nostri videãt æquitatem,sedentesque pro tribunali,more iudicum iudicantium,te talem hîc in nostra præsentia personaliter constitutum,per modum,qui sequitur,condemnatus, sententiamus,seu potius pœnitentiamus:scilicet ne de cætero vnquam scienter teneas,associes,verbis defendas,legas,si habeas talem,& ne deinceps,&c. Ponantur illa quę commisit, propter quæ suspectus fuit habitus de prædicta hęretica prauitate. Lata fuit hæc sententia seu pœnitentia, &c. Caueatque Notarius,quòd in processu ponat,quòd talis abiuratio est facta tanquam per suspectum habitum de hęresi leuiter,& non vehementer, aliàs periculum magnum esse posset.

QVÆSTIO XXIIII.

Super quintum modum sententiandi suspectam vehementer.

QVintus modus processum fidei finiendi & terminandi, est quando delata de hæresi, processus meritis diligenter discussis, cũ bono consilio in iure peritorum reperitur suspecta de hæresi vehemẽter. Et hoc est, quãdo delata de hæretica prauitate non reperitur legitimè deprehensa, nec confessione propria, nec facti euidentia, nec testium productione legitima, sed sunt magna & grauia probata indicia contra eam, & talia per consilium iudicata, quæ illam reddũt suspectã vehemẽter de prędicta hęretica prauitate.

Circa istum talis practica est seruãda. Talis namque debet, vt suspecta vehementer de tali hæresi, abiurare illã hæreticam prauitatem: ita quòd si postmodum relabatur, pœna relapsi debita puniatur, hoc est, quòd tradatur brachio seculari vltimo supplicio feriẽda, iuxta c. accusatus, in prin. de hęresi. li. 6. Et abiurabit publicè vel secretè, secũdũ q̃ suspecta est habita publicè vel secretè & apud plures, vel pauciores, & graues vel leues, vt dictũ est statim de illo q̃ est suspectus leuiter de hęresi, & habet vt talẽ hęresim abiurare.

Modus disponendi abiurationem publicam.

Modus autem disponendi ad abiurationem talis est. Aduenientе namque die dominica ad abiurationem faciendam & ad audiendam sentẽtiam, seu pœnitentiã abiurando imponendam, prædicator sermonem faciet generalem. Quo facto, legantur publicè per notarium vel clericum, ea de quibus ipse abiurandus est conuictus, & alia ex quibus habitus est suspectus de hæresi vehementer.

Pòst dicetur illi per Iudicem vel officialem. Ecce, quòd ex illis recitatis tu es nobis suspectus de tali hæresi vehementer, quare oportet, quòd tu purges te, & abiures hæresim supra dictam. Et tunc ponetur coram abiurando liber Euangeliorum, & ipse ponet manum super illum, & si scit legere competenter, tradetur ipsi sequens abiuratio in scriptis, & leget coram omni populo.

Si autem nesciat legere competenter, notarius legat ea spaciosè, & abiurandus respõdebit alta & intelligibili voce

per

per hunc modum. Nam Notarius vel clericus dicet sic, Ego talis de tali loco. Et respondebit per eadem verba, & ille qui in iudicio constitutus est, attamen in vulgari semper. Et sic quousque abiuratio sit finita: Et abiurabit per formã tenoris sequentis.

Ego talis de tali loco, talis Diœcesis, in iudicio personaliter constitutus, coram vobis reuerendis dominis, Episcopo talis ciuitatis & iudice in terris ditioni talis domini subiectis, sacrosanctis Euangelijs positis corã me, proprijs manibus per me tactis, Iuro me credere corde, & profiteor ore illam sanctam fidem Catholicam & Apostolicam, quã sacrosancta Romana Ecclesia docet, profitetur, prædicat & tenet. Itẽ iuro me credere corde, & profiteor ore, quòd, &c. Explicetur articulus catholicus contrarius illi hæresi, de qua vehementer est suspectus.

Et verbi gratia, si est de hæresi Maleficarum, dicetur sic, Iuro me credere, quòd non solùm simplices hæretici, aut schismatici æternis ignibus cruciabũtur, verùm super omnes hæresi Maleficarum infecti, Dæmonijs fidem quam in sacro fonte baptismatis perceperunt, abnegantes, & spurcitijs diabolicis pro implendis eorum prauis desiderijs insistunt, hominibus, iumentis, terræ frugibus, plurima nocumenta inferentes. Et consequenter abiuro, abnego, & reuoco illam hæresim, seu potius infidelitatem, quæ falsè & mendaciter asserit, non aliquam Maleficam in terris, & ꝙ nemo credere debeat illas posse nocumenta inferre auxilio dæmonũ: cùm talis infidelitas expressè militet, vt iam cognosco, aduersus determinationem sanctę matris Ecclesiæ, omnium catholicorum Doctorum, imò & aduersus leges imperiales, quæ huiusmodi comburendas decreuerũt. *Hæresis est maxima, opera Maleficarũ non credere.*

Item iuro, ꝙ nunquam prædictæ hæresi credidi, supple pertinaciter, neque credam, nec adhæreo de præsenti, nec adhærere intẽdo, nec docui, nec docere intendo, nec docebo. Item iuro & promitto, quòd talia & talia exprimantur, propter quæ habetis me suspectum de huiusmodi hæresi vehementer, nunquam faciam, nec operam, vt fiant dabo. Quòd si aliquid de prędictis fecero in futurũ (ꝙ Deus auertat) pœnis de iure relapsis debitis, prompto animo me submitto, paratus subire omnẽ pœnitẽtiã, quã pro his, quę feci & dixi, propter quæ habetis mẽ suspectũ de dicta hæresi ve-

hementer, decreueritis mihi iniungere. Et illam iuro, & promitto pro viribus adimplere, & nullatenus contraire, sic me Deus adiuuet, & hæc Euangelia sactosancta.

Abiuratio quomodo secreti facienda.

Prædicta autem abiuratio fiat in vulgari, vt ab omnibus capiatur, nisi fieret solùmodo coram personis Ecclesiasticis, qui linguã latinam intelligerent competenter. Si autem abiurauerit secretè. s. in Palatio episcopi, vel camera episcopi; quando. s. factum non est publicum, modo consimili abiurabit. Facta autem prædicta abiuratione, inducet eum vt suptà ꝙ non incidat relabendo in pœnam relapsorum. Sit cautus notarius, ꝙ ponat in actis, quomodo talis abiuratio facta est per talem, vt per suspectum de hæreti vehementer, ad hoc, vt si relaberetur, qualiter puniretur quis pœna relapsis debita.

Alia forma sententiæ pœnitentiariæ.

Quibus peractis, fertur sentẽtia, seu pœnitentia in hunc modum. Nos N. Episcopus talis ciuitatis, & frater, si adsit N. Inquisitor hæreticæ prauitatis, in terris talis Domini ditioni subiectis, à sancta sede Apostolica specialiter delegatus: attendentes, ꝙ tu talis de tali loco, & talis Diœceseos, talia & talia commisisti, (dicantur illa.) vt ex processus meritis diligenter discussis legitimè nobis cõstat, propter quę meritò habemus te suspectum vehementer de tali hæretica prauitate, & vt taliter suspectum te fecimus abiurare, de magno consilio in iure peritorũ, iustitia suadẽte. Verùm vt efficiaris cautior in futurum, & ne reddaris procliuior ad similia peragẽda, & ne crimina permaneant impunita, vt sis cæteris delinquẽtibus in exemplum, de multorum & magnorum in iure consilio peritorum, ac etiam in facultate Theologica magistrorum, seu Doctorũ: in & super his habito maturo & digesto, habentes præ oculis solùm Deum, ac sanctæ fidei Catholicæ & Apostolicæ veritatẽ, sactosanctis Euangelijs positis corã nobis, vt de vultu Dei iudicũ nostrum prodeat, & oculi nostri videant æquitatẽ, sedentesq; pro tribunali, more Iudicum iudicantium, te talẽ hîc in nostra præsentia personaliter constitutum, forma qua sequitur condemnamus, seu potius pœnitentiamus: Videlicet ne deinceps talia vel talia facere, vel dicere, aut docere præsumas. Ponantur illa quæ conuincitur commisisse, propter quæ fuit suspectus habitus de prædicta hæresi vehementer, & nõnulla, quæ si committeret, incideret leuiter

in

in relapsum: sed alia ipsi imponantur, prout negotij varietas expostulat & requirit. Vtpote, ꝙ nunquam scienter habeat talia exercitia, vel ne eos, quos sciuerit abiurasse, recepter, & similia. Lata fuit hæc sententia, &c.

Qui hæretici perpetuò carceri mancipentur.

Attendendum autem, ꝙ suspecti de hęresi, & non deprehensi, siue sint suspecti vehementer, siue leuiter, nõ debent perpetuò in carcerari, nec perpetuò immutari. Quia hęc est pœna illorum, qui fuerunt hæretici, & postea pœnituerũt, vt patet in c. excommunicamus. 2. de hær. & in c. quoniam. de hære. lib. 6. Sed possunt propter illa, quæ commiserunt ex quibus habiti sunt suspecti, ad certum tempus carceri mancipari. & postmodum, vt videbitur, dispensari, iuxta c. vt commis. de hæte. lib. 6.

Consignandi crucibus & cereis.

Nec huiusmodi suspecti sunt crucibus cõsignandi. Nam cruces sunt insignia hæretici pœnitentis: Suspecti autẽ nõ fuerunt hęretici habiti, quare non sunt consignandi. Potest tamen eis imponi, ꝙ stent certis diebus solennibus in valuis talium Ecclesiarum, vel circa altaria, dum missarum solemnia celebrãtur, habentes in manibus cereũ ardentem tanti ponderis: vel ꝙ vadant ad talem peregrinationem, & similia, prout negotij qualitas expedit & requirit.

QVAESTIO XXV.

Super sextum modum sententiandi delatam violenter suspectam.

SExtus modus processum fidei terminandi, est quando delatus de hæretica prauitate, processus meritis diligenter discussis, cum bono cõsilio in iure peritorum, reperitur de hæresi suspectus vehementer. Et hoc est, quando delatus ipse non reperitur legitimè deprehensus confessione propria, nec facti euidentia, nec testium productione legitima, sed sunt indicia non leuia solùm vel vehementia sed fortissima, & violentissima, quando ipsum delatum reddunt meritò suspectum de dicta hæresi violenter, & propter quæ talis debet vt suspectus violenter, de dicta hæresi iudicari.

Et vt modus iste clarius intelligatur, demus exempla tam de simplici hæresi in fide, quàm & de hæresi Malefica-

rum. Nã in ſimplici hęreſi caſus cõtingeret, quãdo delatus ipſe non reperitur legitimè deprehenſus, confeſſione propria, &c. vt ſuprà. Tamen propter aliquid q̃ dixit vel egit: vtpote citatus in non cauſa fidei, ſuſtinuit excõicationem per annum, vel plus, talis eſt iam ſuſpectus leuiter de hæreſi. Quia hoc non caret ſcrupulo hæreticæ prauitatis, de pœn. c. grauem. Citatus autem reſponſurus de fide, vbi non comparet, ſed renuit contumaciter comparere, propter q̃ excommunicatur, tũc fit ſuſpectus de hæreſi vehementer. Nam tunc leuis ſuſpicio tranſit in vehementem: & ſi ſuſtinet illam excommunicationem per annũ animo pertinaci, tunc fit ſuſpectus de hæreſi violenter: Nam & tũc vehemẽs ſuſpicio tranſit in violentam, cõtra quam non admittitur defenſio. Imò ex tunc talis eſt vt hæreticus condemnandus, vt patet per c. cũ contumacia, & notatur ibid. lib. 6.

Suſtinens excommunicationẽ per annum, habetur hæreticus.

In hæreſi verò Maleficarum exẽplificatur ſuper violentam ſuſpicionem, quando dixit & egit aliqua quæ à Maleficis practicantur, quando volunt aliquẽ maleficiare: & quia hoc commune eſt, vt verbis comminatorijs, aut factis per viſum, vel tactum ſe habeant manifeſtare: Et triplici ex cauſa, vt peccatum à iudicibus aggrauetur, & vt ſimplices eò facilius ſeducantur, & vt Deus per amplius offendatur, & maior ſæuiendi in homines ſibi facultas relinquatur, vnde violenter Malefica fit ſuſpecta, quando poſt verba comminatoria, dicenda, Faciam tibi q̃ in breui ſenties, vel ſimilia in ſententia, & poſt verba effectus aliquis in ipſo, vel in alio fuit ſubſecutus: Tunc enim non leuiter fit ſuſpecta, ſicut qui propter familiaritatem habitam cum Maleficis fuerunt ſuſpecti, aut qui prouocare ad amorem in ordinatum aliquem voluiſſent: Vide ſuprà de tribus ſuſpicionibus, leui, vehementi, & violenta.

Practica contra violenter ſuſpectos ſeruanda.

Nunc videndum eſt, qualis practica ſit cum talibus ſeruanda. Nam circa violenter ſuſpectum in ſimplici hæreſi hæc practica ſeruatur. Nam licèt in re fortaſſis non ſit hæreticus: vtpote quia non habet errorẽ in mente, nec de illo pertinaciã in volũtate, vt notat Archid. ſuper alleg. Nihilominus eſt vt hæreticus condemnandus, propter prędictam ſuſpicionẽ violẽtam, cõtra quã nõ eſt probatio admittẽda.

Condemnatur autem hæreticus ſic, q̃ ſi noluit reſilire, & hæreſim abiurare, & ſatisfactionẽ condignam exhibere, tradi-

tur

traditur brachio seculari animaduersione debita puniẽdus, iuxta c. ad abolendam. §. præsenti. Si autẽ velit & consentiat cum effectu, abiurat hæresim, & carceri perpetuò mãcipatur, iuxta c. excommunicamus. tit. de hære. Pari forma ille qui sic est suspectus de hæresi Maleficarum violenter.

Circa suspectum autem violenter super hæresim Maleficarum, licèt idem modus esset obseruandus, tamẽ minori modo procedendo: Aduertendum, ꝙ si stabit in negatiua asserens prout facere solent, ꝙ non ea intentione verba illa protulerint, sed ex vehementi & muliebri passione, vnde & iudici non videtur ipsam igni posse adiudicare, non obstãte violenta suspicione, tunc iudex ea in carceribus detẽta, inquirat, & proclamare faciat si in similibus dudum notata fuisset: Et si sic vtrum publicè sit de tali hæresi diffamata, ex quibus procedere ad vlteriora potest, taliter vt ante omnia quæstionibus & tormentis exponatur. Et si indicia apparuerint super talẽ hæresim, aut super maleficiũ taciturnitatis: puta quia lachrymas non effudit, imò & quasi insensibilis ad tormẽta reperitur, quia videlicet citò post tormenta omnibus viribus restituitur, tunc procedat per varias cautelas supra positas, vbi de similibus agitur.

Et in casu, quo omnia deficerent, tunc aduertatur, ꝙ si similia dudum perpetrauit, tunc omnino non est dimittẽda, sed per annum ad minus squaloribus carceris mancipãda & crucianda, sæpissimè etiam examinanda, præcipuè sacratioribus diebus. Si autem diffamata cum hoc, licet tunc iudex per ea quæ suprà tacta sunt, circa simplicem hæresim, ipsam posset igni adiudicare, præcipuè propter multiplicationem testium, & quia sæpius in similibus, vel in alijs maleficijs fuit notata: tamen quia cum pietate procedere vult, ideo iudicet ei canonicam purgationem, vt videlicet viginti, aut triginta purgatores habeat, & procedat prout in secundo modo sentẽtiandi tactũ est: ita videlicet indicãdo illi, ꝙ si in purgatione defecerit, tunc tanquam rea igni adiudicabitur. Et secundum hoc iudex procedere potest.

Diebus festis vt plurimum debent Maleficæ examinari.

In casu verò, quo se purgaret, tunc abiurationem omnis hæreseos, cum pœna relapsorũ, ac perpetua pœnitentia per modum, qui sequitur, in sentẽtia formãda, faciat: Et modus disponendi ad abiurationẽ, talis est, vt dictũ est in quarto & quinto modis præcedẽtibus, processum fidei terminãdi.

Nota

Nota etiam quòd in sequentibus modis omnibus sententiandi, vbi iudices per viam pietatis procedere vellent, tũc per modum iam tactum procedere possent. Sed quia seculares iudices varijs suis vtuntur modis, iuxta rigorem, & non semper iuxta æquitatem procedentes, ideo ipsis infallibilis regula & modus assignati non potest, sicut iudici ecclesiastico, qui abiurationem recipere potest sub perpetua pœnitentia, per modum qui sequitur.

Seculares iudices taxãtur.

Egò talis, de tali loco talis Diœceseos, in iudicio personaliter constitutus coram vobis venerabilibus dominis, Episcopo talis ciuitatis, & iudicibus sacrosanctis Euangelijs positis corã me, eisque proprijs manibus per me corporaliter tactis, iuro me credere corde & profiteor ore, illam sanctã fidẽ Catholicã & Apostolicam quã sacrosancta Rom. Ecclesia tenet, profitetur, credit, prædicat atq; docet. Et cõsequenter abiuro omnẽ hæresim, & abnego & reuoco omnẽ extollentẽ se aduersus sanctã Romanã & Apost. ecclesiã cuiuscunque sectæ fuerit vel erroris. Item iuro & promitto, talia & talia (exprimantur illa,) quæ egi, seu dixi, propter quæ, & ex culpa mea, habetis me suspectum de dicta hæresi violenter deinceps nunquam faciam, vel dicam, vel ꝙ fiant operam dabo. Item iuro, & promitto, ꝙ omnem pœnitentiam quam mihi iniungere volueritis, pro prædictis viribus adimplebo, nec contraueniam in aliquo, sic mẽ Deus adiuuet, & ista sacrosancta Euangelia. Quòd si contra abiurata fecero in futurum, (quod Deus auertat) ex tunc pœnis de iure relapsis debitis nunc pro tunc obligo & astringo, quatenus illis ferior.

Cautela pro Notario.

Sit cautus Notarius, quòd scribat in actis ꝙ dicta abiuratio sit facta per vnum de hæresi violenter suspectũ, vt si probaretur post relapsus vt tunc talis iudicaretur talis, & traderetur brachio seculari. Egò talis de tali loco, talis Diœceseos in iudicio personaliter cõstitutus corã vobis Venerabilibus Dominis N. Episcopo talis ciuitatis, iudicibus intertis talis domini sacrosanctis Euangelijs positis coram me, eisque proprijs manibus per me corporaliter tactis iuro me credere corde, & profiteor ore illã sanctã fidẽ Catholicã & Apostolicã quam sacrosancta Romana Ecclesia tenet, profitetur, credit, prædicat, atque docet. Et cõsequenter abiuro, abnego & reuoco omnem hæresim, extollentem

tem ſe aduerſus ſanctam Romanã, & Apoſtolicã Eccleſiã cuiuſcunque ſectæ fuerit, vel erroris. Itẽ iuro & promitto talia & talia (exprimantur illa,) quæ egi, ſeu dixi, propter quæ & ex culpa mea habetis mẽ ſuſpectum de dicta hęreſi violenter, deinceps nũquam faciam, vel dicebo, nec quòd fiant operam dabo. Item iuro & promitto, quòd omnem pœnitentiam quam mihi iniungere voluerit is pro prædictis, pro viribus adimplebo: nec contraueniam in aliquo, ſic Deus me adiuuet & iſta ſacroſancta Euangelia. Quòd ſi contra abiurata, vel iurata fecero in futurum Diabolo inſtigante, quod Deus auertat, pœnis de iure relapſis debitis, nunc pro tunc me obligo & aſtringo, quatenus illis ſenior, cùm legitimè conſtiterit me contra feciſſe.

Sit cautus Notarius, quòd adſcribat in actis, quòd dicta abiuratio eſt facta per talem, tanquam per habitum ſuſpectum de hæreſi violenter, vt ſi probaretur, abiuratus relapſus iudicaretur, & vt talis traderetur brachio ſeculari.

Quibus ſic actis, abſoluat eum à ſententia excommunicationis, de qua eſt ſuſpectus habitus violenter, quod inciderit, ſicut in hęreſibus ſupra dictis. Vnde ſicut hęreticus cùm redijt & abiurat, eſt à ſentẽtia Excõmunicationis abſoluendus, quia omnis hęreticus eſt excõmunicatus, iuxta c. excom. 1. & 2. de hæret. & etiã iuxta ca. ad abolendam. in prin. Sic talis, de quo agitur, cùm ſit vt hæreticus condemnandus, vt dictum eſt prius poſtquam abiurauerit, eſt ab excommunicationis ſententia abſoluendus, & abſolutione facta, ferietur per modum tenoris ſequentis.

Forma ſentẽtiæ abſolutoria ab excommunicatione.

Nos N. Epiſcopus talis ciuitatis, & ſi adeſt, iudex in terris talis domini, attendẽtes quòd tu talis, de tali loco, talis Diœceſeos fuiſti nobis delatus de talibus & talibus, fidem ſanctã tangentibus (exprimãtur illa) & q̃ nos proceſſimus ad informandũ, nos ſuper illis vt iuſtitia ſuadebat, & meritis proceſſus diligenter examinatis, & omnibus actis & actitatis in cauſa præſenti, inuenim⁹ te talia & talia cõmiſiſſe (explicẽtur illa.) Quapropter & non immeritò de tali hæreſi (explicẽtur illa) te ſuſpectũ violẽtet habẽtes, fecim⁹ te vt taliter ſuſpectũ, omnem hæreſim generaliter, publicè abiurare, prout nobis mandãt Canonicæ ſanctiones. Sanctũ ſecundũ eadẽ canonica inſtituta, omnis talis ſicut hæreticus condemnandus & tu ſaniori conſilio inhærẽdo, &

ad

ad gremiũ ſanctæ matris Eccleſiæ redeundo, abiurauerit, vt præmittitur, omnẽ hęreticã prauitatẽ, propter quòd abſoluimus te à ſententia excõmunicationis, qua, vt obnoxius Dei Eccleſiæ, aſtrictus meritò tenebaris. Si tamen de corde vero, & fide non ficta reuerſus ad Eccleſiæ vnitatem idcirco inter pœnitentes deinceps cõputeris, ad miſericordiæ ſinũ ſacroſancta Eccleſia te recipiens de præſenti. Verum quia indignũ valdè exiſtit offenſas diuinas impunitas cõniuentib. oculis pertrãſire, & iniurias hominũ caſtigare, cũ grauius ſit Diuinã quã humanã lædere maieſtatẽ, & ne tua crimina incentiuũ exiſtant alijs delinquendi, & vt efficiaris cautior in futurũ, ac minus procliuis reddaris in poſterũ ad prędicta ſeu ſimilia cõmittẽda, vt in futuro ſeculo leuius patiaris: Nos Epiſcopus & iudex prędictus prędicto in & ſuper ijs ſano & maturo conſilio peritorum ſedentes pro tribunali, more Iudicũ iudicantiũ habentes præ oculis ſolũ Deũ, & ſanctæ fidei irrefragabilẽ veritatẽ, ſacroſanctis Euãgelijs poſitis coram nobis, vt de vultu Dei iudiciũ noſtrũ prodeat, & oculi noſtri videãt æquitatẽ, te talẽ, in noſtra præſentia perſonaliter conſtitutũ, hac die & hora tibi in antea aſſignatis ſententialiter per modũ qui ſequitur, condẽnamus, ſeu potius pœnitentiamus. In primis quòd ſtatim induaris ſuper veſtes omnes, quas defers, veſte liuida ad modũ ſcapularis monachi, ſine caputio facta ante & retro habente cruces de panno croceo, longitudinis palmarum trium & latitudinis duorum, quam veſtem deferre habeas ſuper omnes veſtes alias, per tantum tempus. Exprimatur vnius anni vel duorum, vel plus ad minus prout culpa exegerit delinquentis. Et nihilominus cum dicta veſte & crucibus, ſtet in porta talis Eccleſiæ, tali & tanto in tempore, ſcilicet in quatuor feſtis principalibus virginis gloriоſæ, vel talibus & talib. ciuitatibus, in valuis talis & talium Eccleſiarum, téque ad talem carcerẽ, ad perpetuum vel ad tale tempus, ſententialiter condemnamus.

Veſtes liuidæ, ad modũ ſcapularis, habentes cruces pro pœnitentibus.

Ponantur illa, quæ videbuntur magis ad honorem fidei expedire, attẽta culpę maioritate ſeu minoritate, ſeu cõtumacia delinquentis. Et ſequitur: Retinentes nobis ex certa ſcientia & expreſsè, vt nobis cõcedunt canonica inſtituta, quatenus dictam pœnitentiam poſſumus mitigare, aggrauare, mutare, tollere, in toto & in parte, toties quoties nobis

bis visum fuerit faciendum. Lata fuit hæc sententia, &c. Qua lecta, mox executioni debitè demandetur, & induatur veste prædicta cruces huiusmodi continente.

QVÆSTIO XXVI.

Super modum sententiandi debitam suspectam, & diffamatam.

SEptimus modus processum fidei finiendi & terminandi, est quando delatus de hæretica prauitate, processus meritis diligēter discussis, cum bono consilio peritorum in iure, reperitur suspectus de hæresi, & etiā diffamatus. Et hoc est, quando delatus ipse non reperitur legitimè deprehensus, nec propria confessione, nec facti euidentia, nec etiam testium legitima productione, sed reperitur publicè diffamatus: ac etiam reperiuntur indicia cōtra eum, quæ ipsum reddunt suspectum aliàs de hæretica prauitate leuiter vel vehementer, vt pote quia habuit magnam familiaritatem cum hæreticis, qualis fuit ille de quo agitur in c. inter sollicitudines. de purg. canon. Et tali ratione infamiæ est indicenda canonica purgatio, & ratione suspicionis debet hæresim abiurare, iuxta ca. allegatum, inter sollicitudines.

Circa istū talis practica est seruanda. Talis enim sic publicè de hæresi diffamatus, & vltra infamiam ex alijs indicijs suspectus habitus de hęretica prauitate in primis purgabit se publicè, per modum qui in secūdo modo tactum est. Qua purgatione expleta per ipsum diffamatū, mox idē diffamatus, vt suspectus aliter & ex alijs indicijs hęreseos, de qua est suspectus habitus prædictū habens librū Euangeliorum, coram positum abiurabit per hunc modum.

Iuramentum suspecti & diffamati.

Et ego talis, de tali loco, talis Diœceseos coram vobis venerabilibus dominis meis N. Episcopo talis ciuitatis, & iudice in terris talis domini, in iudicio constitutus personaliter, sacrosanctis Euangelijs positis coram me, eisque proprijs manibus corporaliter per me tactis, iuro me credere corde, ac profiteor ore, illam sanctam fidem Apostolicam, quam Romana Ecclesia credit, profitetur, prædicat & obseruat. Et consequenter abiuro, detestor, & abnego, & reuoco omnem hæresim extollentem

tem

tem se aduersus sanctam & Apostolicam Ecclesiam, cuiuscunq; sectæ fuerit, seu erroris, & postea vt suprà tactũ est.

Item iuro & promitto, quòd talia & talia, quæ egi, propter quæ & meritò sum de tali hæresi diffamatus, & vltra vos me habetis suspectum (exprimantur illa) nũquam deinceps faciam, seu dicam, neque operam dabo, quod fiant. Item iuro & promitto, quòd omnem pœnitentiam, quam mihi iniungere decreueritis, pro prædictis viribus adimplebo, nec contraueniam in aliquo: Sic me Deus adiuuet, & ista Euangelia sacrosancta. Quòd si contra prædicta iurata & abiurata fecero in futurum, (quod Deus auertat) à pœnis talibus de iure debitis, me nunc pro tũc liberè suppono, obligo & astringo, quatenus illis plectar, cùm probatum legitimè extiterit, me talia commisisse.

Aduertendum tamen hoc, quòd si indicia sunt talia & tam fortia, quòd cum infamia prędicta, vel absque ea, reddant prædictum diffamatum, suspectum de hæresi vehementer, tunc abiurabit omnem hęresim generaliter, vt habitum est. Et si relabatur in quamcunque hæresim, pœna relapsis debita punietur. vt in c. inter solicitudines, de purgatione canonica. & in ca. accusatus. De hæresi. lib. 6.

Si autem indicia illa sunt ita modica & leuia, quod cum prædicta infamia non reddant eum suspectum de hæresi vehementer, sed solùm leuiter, tunc sufficiet, quòd abiuret non generaliter, nec simpliciter, sed singulariter hæresim, de qua habitus est suspectus: ita, quòd si prolabatur in aliã speciem hæreseos, pœna relapsis debita non punietur. Sed si in eadem ratione abiurationis, quia scilicet suspectus leuiter abiurauit; pœna relapsis debita non punietur: licet durius, quàm si alias non abiurasset. Vt omnia hæc patent in c. accusatus. in prin. de hære. lib. 6.

Ratione autem purgationis canonicæ, est dubium, an videlicet, si post purgationem canonicam in eandem speciem hæreseos, de qua se purgauit canonicè, prolabatur, pœna relapsis debita, hoc est, vltimo supplicio, feriatur. Et videtur quod sic, per c. excommunicamus. 1. §. adiicimus: verbo, vel si post purgationem, & per canonem, ad abolendam. §. illos quoque. de hære. in antiquis. Sit cautus notarius, quòd scribat in actis, an talis abiurauerit tãquam suspectus de hæresi leuiter vel vehementer: quia multùm interest

ereſt, vt aliàs frequẽter dictum eſt. Quibus ſic actis, fertur ſententia ſeu pœnitentia, per formam tenoris ſequentis. Nos N. Epiſcopus talis ciuitatis, aut Iudex in terris ditionis talis domini ſubiectis. Diligentius attendentes, q; tu talis, de tali loco & talis Diœceſis, fuiſti delatus nobis de tali hæretica prauitate (exprimuntur illa) Et nos volentes, vt tenemur iudicialiter informari, an tu incidiſſes in prædictã hæreſim condemnatam ad inquirendum, teſtes examinandum, teque citãdum & interrogandum, medio iuramento, & ad alia faciẽda, quæ fienda erant per nos, deſcendimus & proceſſimus vt decebat.

Quibus peractis, viſis & diligenter inſpectis, pariter & diſcuſſis proceſſus meritis huiuſmodi cauſę, & omnibus & ſingulis productis, actis, & actitatis, habitóque in & ſuper illis Theologorum, atque in iure peritorum plurimes, maturo conſilio, ac digeſto, reperimus te de prædicta hæreſi in tali loco, ſeu talibus locis, apud bonos graues publicè diffamatum, propter quod, vt nobis mandant canonica inſtituta, indiximus tibi purgationem canonicam, de qua coram nobis hîc publicè te purgaſti, & ipſi compurgatores pariter te purgarunt. Inuenimus etiam te talia commiſiſſe (exprimantur illa) propter quæ & non immeritò ſuſpectum te habuimus vehementer, vel leuiter (dicatur, ſi eſt illud vel illud) & hoc eſt de prędicta hæretica prauitate, propter quę fecimus te vt taliter ſuſpectum, hæreſim abiurare; dicatur omnem hæreſim, ſi abiurauit vt ſuſpectus vehementer, vel hæreſim ſupradictam, vt ſuſpectus leuiter.

Verùm quia non poſſumus & debemus talia, quæ peregiſti, nullatenus tollerare, ſed cogimur ea vitare, inſtitia ſuadente ad hoc, vt reddaris cautior in futurũ, & vt crimina non remaneant impunita, & vt cæteri non reddantur procliuiores ad ſimilia cõmittenda, & vt creatoris iniuriæ non æquanimiter tollerentur.

Quapropter talem prædictum purgatum & abiuratum, hîc in noſtra præſentia perſonaliter conſtitutum in hoc loco, & hora tali, tibi in antea aſſignatis: Nos Epiſcopus aut Iudex, præfati, ſedẽtes pro tribunali, more iudicum iudicãtium, ſacroſanctis Euangelijs poſitis coram nobis, vt de vultu Dei iudiciũ noſtrum prodeat, & oculi noſtri videant æquitatem, ſententiamus ſeu pœnitentiamus per modum

qui sequitur, scilicet, quòd tenearis, &c.

Ponantur illa quæ videbuntur magis ad honorem fidei esse, & exterminationem hæreticæ prauitatis: vt pote quòd certis diebus dominicis & festiuis, habeat stare ad portam talis vel talis ecclesiæ, cum cereo tanti ponderis in manu, dum missarum solemnia celebrantur, capite discooperto & pedibus nudatis, & offerre ad altare cereum antedictum; Et quòd habeat sextis ferijs ieiunare, & quòd certo tempore locum illum non audeat exire, sed certis diebus hebdomadæ se habeat Episcopo vel Iudici præsentare: & similia, quæ iniungenda videbuntur, secundùm culparum exigentiam & varietatem, quia non potest dari regula vna generalis. Lata fuit hæc sententia, &c. Qua lata exequatur, poterítque dispensari, vel mitigari, vel commutari secundùm quòd negotium pœnitentis, correctio, & humilitas hæc requirunt, quia potestatem habet Episcopus, & hoc de iure: vt in c. vt commissi, de hæret. lib. 6.

Super modum sententiandi hæresim confessam, sed impœnitentem.

QVAESTIO XXVII.

Ctauus modus processum fidei terminandi, sententiandi, finiendi est quando delatus de hæretica prauitate meritis processus diligenter discussis cum bono consilio in iure peritorum, reperitur confessus hæresim, sed impœnitens, & aliàs non relapsus veraciter. Et hoc est, quando delatus ipse confitetur iuducialiter coram Episcopo & Inquisitore medio iuramento, fore videlicet, quòd ipse tanto tempore steterit, & perseuerauerit in illa, seu alia, de qua delatus est, hæretica prauitate, & illi credidit & adhæsit: sed postmodum ad informationem Episcopi & aliorum vult resilire, & ad gremium Ecclesiæ redire, & illam & omnem aliam hæresim abiurare, & satisfacere, prout ipsi voluerunt ordinare, & nō reperitur, quod nunquam aliam hæresim aliquam abiuraverit, sed nunc abiurare prompto animo est paratus.

Circa istam talis practica est seruanda. Talis enim esto, q̄ multis annis steterit in hęresi prędicta, ac alijs q̄buscūq;, illasq;

illaſque crediderit,practicauerit,multóſque induxerit in errores,ſi tandem cum effectu illas hæreſes conſenſerit abiurare, & ſatisfactionem congruam ad arbitrium Epiſcopi & iudicis Eccleſiaſtici exhibere, non eſt tradendus brachio ſeculari vltimo ſupplicio feriẽdus,nec ſi eſt clericus degradãdus,ſed eſt ad miſericordiã admittẽdus,iuxta c.ad abolẽdã. §.præſentis extra,de hære. Et abiurata primitus hæretica prauitate eſt in perpetuum carcerem retrudendus,iuxta c. excõmunicamus.2.§. ſi quis ei abſolutionis beneficio impartito & iniũcto eidẽ quòd talibus iniũgi cõſueuit. Iuxta c. vt officiũ.prouiſo tamen ſolerter ne ſimulata fictione redeat fraudulẽter,ſeculare etiã brachiũ impedire nõ poſsũt.

Modus autem abiurandi eſt,vt ſupra tactum eſt,tantum modò additur vt coram populo feſtiuo die in Eccleſia crimina ſua ore proprio confiteatur. Ita videlicet, vt dum ab Officiali interrogatur,tu tot annis perſeueraſti in tali hęreſi Maleficarum,& ille reſpondebit,ita:& poſt,tu hæc,& hęc feciſti,vt confeſſus es,& ille reſpondebit, ita: & ſic conſequẽter,& tunc poſt omnia abiurabit flexis genibus.Et quia iſte, quia eſt ſic deprehenſus in hæretica prauitate excommunicatus,iuxta c.excommunicamus.1.& 2.de hær.Et per abiurationem redijt ad gremium Eccleſiæ,ideo eſt ei abſolutionis beneficium impendendum.Iuxta c.vt officium, in prin.de hær.lib.6.Quare poſt prædictam abiurationem eſt abſoluendus,vt modum habent Epiſcopi abſoluendi à maiori excommunicatione,qua vtuntur Apoſtolica auctoritate,& ſtatim feratur ſententia per hunc modum.

Nos talis Epiſcopus talis ciuitatis,aut Iudex in terris talis domini ditioni ſubiectis: Attendentes quòd tu talis de tali loco, talis Diœceſis fuiſti nobis,fama publica referente,ac fidem dignorum inſinuatione delatus de hæretica prauitate.Et quia illa infectus fueras multis annis, in magnum tuæ animæ detrimentũ, quæ delatio noſtra præcordia acrius vulnerauit , nos, quibus incũbit ex officio nobis tradito,ſanctã fidem Catholicam, in cordibus hominũ cõplãtare,ac prauitatem hæreticã ab eorũ mẽtibus eneruare, volẽtes,vt tenemur, in & ſuper certius informari,& videre, ſi clamor,q ad aures noſtras peruenerat,veritate aliqua fulciretur. Vt ſi ſic veritas ſe haberet prouideremus de ſalubri remedio oportuno,deſcẽdimus ad inquirẽdũ,teſtes exami-

nandum,teque vocandũ,ac vt congruentius potuimus, in & ſuper contra te denunciantis te interrogandum medio iuramento,& peragendum omnia & ſingula , quæ per nos erant fienda,iuſtitia exigente , ac vt nobis mandant canonicæ ſanctiones.

Sanè cùm vellemus cauſæ tuæ huiuſmodi congruum finem dare,& videre clarè quòd compertum fuerat,an ſcilicet ambulares in tenebris , vel in luce,& an eſſes infectus hæreſeos labe,nec ne:proceſſus meritis actitatis , ſolẽne tã in Sacra Theologica facultate , quàm in Iure canonico & ciuili peritorum, coram nobis conſilium ordinauimus cõgregari,ſciẽtes q̃ ſecũdũ canonica inſtituta,integrũ eſt iudiciũ quod plurimorũ ſententijs confirmatur. Et habito in & ſuper omnibus & ſingulis actis & actitatis in cauſa præſenti ſano,maturo ac digeſto conſilio peritorum prædictorũ,viſisq; ac diligẽter inſpectis proceſſus meritis,omnibus q̃ & ſingulis in eo cõtẽtis,libratis, inuenimus te propria cõfeſſione in iudicio recepto p̃ nos medio iuramẽto,multiplici prauitate Maleficarum deprehẽsũ,exprimãtur articuli,

Verùm cùm miſericors & miſerator Dominus nonnullos prolabi permittat aliquando in hæreſes, & errores:non ſolùm vt viri Catholici literati in ſacris eloquijs exerceantur:Verùm etiam, vt fide lapſi humiliores deinceps fiant & in pœnitentiæ operibus excitentur,eiuſdem proceſſus meritis diligenter diſcuſſis,reperimus quòd tu ad informationem noſtram frequẽtem , noſtróque & aliorum proborum adhærendo conſilio ſaniori,ad gremium Sãctæ matris Eccleſię , & ad eiuſdem vnitatem ſalubriter euolaſti, prædictos errores & hęreſes deteſtando, ac fidei ſanctę Catholicę agnoſcens irrefragabilem veritatem,tuis internis viſceribus infligendo , propter quod illius veſtigijs inhęrentes, qui neminem vult perire,te admiſimus ad adiuratoriam & abiuratoriam publicam cautionem:faciendo te in p̃ſentiarum præfatas hęreſes & aliam omnem hęreſim publicè abiurare.Qua completa abſoluimus te à ſententia excommunicationis maioris,qua ex lapſu in hęreſim extitiſti innodatus,& te reconciliando ſanctę matri Eccleſię,reſtituimus Eccleſiaſticis ſacramentis : dum tamen de corde vero, & fide non ficta,redieris ad Eccleſię vnitatem, prout,te facciſſe credimus & ſperamus.

Sanè

Sanè, cùm indignum valdè existat, dominorum temporalium iniurias vlcisci, Deiq́ue cœlorum creatoris omnium iniurias æquanimiter tolerare, cùm multò grauius sit æternam quàm temporalem lædere maiestatem, & vt ipse peccatorum miserator misereatur, sisq; cęteris in exẽplum, & vt crimina non remaneant impunita, & vt efficiaris cautior in futurum, & non reddaris procliuior, sed difficilior ad prædicta, & quæcũque alia illicita committenda. Nos Episcopus & Iudex, seu iudices, in causa fidei, antefati, sedentes pro tribunali, more, vt suprà, quòd induatur veste liuida &c. Item te sententialiter condemnamus ad perpetuum carcerem, & ibi semper pane doloris & aqua angustiæ crucieris. Retinentes nobis ex certa scientia, & expressè, quatenus possimus liberè dictam sententiam mitigare, aggrauare, commutare, tollere totaliter, vel in parte, si & quando & prout nobis & toties quoties videbitur faciendum. Lata fuit hæc sententia, &c.

Qua lecta, Iudex assumat per puncta, & dicat sententiando hæc vel similia in effectu. Fili, sententia vel pœnitẽtia tua, stat in hoc, quòd scilicet portes toto tempore vitæ tuæ cruces, ꝙ stes in scala cum eis, in porta talium Ecclesiarum, & ꝙ sis in carcere perpetuo ad panem & aquam. Sed fili, ne sit tibi graue, quia certifico te, quòd si patienter tuleres, misericordiam apud nos inuenies: non dubites, neque desperes, sed firmiter speres. Quibus dictis, sententia executioni debitè demandetur, & statim vestis prædicta ipsi induatur, & in gradu scalę in alto ponatur, vt ab egredientibus eminenter videatur, circundantibus eum ministris curiæ secularis. Hora autẽ prandij ducatur à ministris ad carcerem, & post fiant alia, prout ponuntur in sententia. Dum autem ipse inducitur, & ad portam Ecclesiæ deducitur, Iudex Ecclesiasticus non se amplius intromittat, si curia secularis contentatur, benè quidem, si non, agat ad libitum.

Super modum sententiandi hæresim confessam, sed relapsim, licet pœnitentem.

QVAESTIO XXVIII.

NOnus modus processum fidei terminandi, & sententiandi, est quando delatus pro hæretica prauitate, processus meritis diligenter discussis, cum bono consilio reperitur confessus hæresim & pœnitens, sed relapsus realiter. Et hoc est, quando delatus ipse confitetur iudicialiter coram Episcopo, aut iudicibus, aliàs se omnem hæresim abiurasse, & ita legitimè reperitur: & quòd pòst cecidit de tali hæresi, seu errore: Vel quòd specialiter hæresim abiurauit. s. Maleficarum, & post redijt in eandem, sed post adhærens consilio saniori pœnitet, credit Catholicè, & reuertitur ad Ecclesiæ vnitatem. Tali enim non sunt, si humiliter petat, deneganda pœnitentiæ & Eucharistiæ sacramenta, sed quantumcunque pœniteat, nihilominus vt relapsus est tradendus brachio seculari, vltimo supplicio feriendus. Hoc autem intelligitur sic, vbi etiam reperitur quòd abiurauerit tanquam deprehensus in hæresi, seu tanquam suspectus de hæresi vehementer, non autem leuiter tantùm.

Circa istum autem talis practica est seruanda. Nã conclusio in consilio peritorum maturo pariter & digesto, & si oportuerit replicato, q̃ prædictus delatus de iure est relapsus, Episcopus aut Iudex mittent ad dictum relapsum delatum, in carcere inclusum, duos vel tres probos viros, & præsertim religiosos seu clericos, fidei zelatores, eidẽ relapso nõ suspecto nec ingrato, sed familiares & gratos: & illi intrabunt ad eũ captata hora cõpetenter, & loquentur isti de contemptu mundi, & miseriis vitæ præsentis, & gaudijs ac gloria paradisi. Et demũ his præmissis, indicabunt illi ex parte Episcopi seu iudicis, q̃ nõ possit euadere mortẽ temporalem, & ideo curet de salute animæ suæ, ac disponat de peccatorũ suorum confessione, & sacramenti Eucharistiæ perceptione. Et isti frequentabunt eum, inducentes illũ ad pœnitentiam, ac etiam ad patientiã, confirmantes eũ pro viribus in Catholica veritate: taliter vt ipsum diligẽter faciant cõfiteri, ac conferri eidem petenti humiliter Eucharistiæ sacramentum. Nam huiusmodi sacramenta non sunt

Loqui de contemptu mundi.

talibus deneganda, iuxta c. super eo. de hære. lib. 6.

Quibus sacramentis receptis, eò q̃ benè dispositò ad salutem iudicio prædictorum, post duos vel tres dies: in quibus per prædictos in fide Catholica confirmetur, & ad pœnitentiã inducatur, Episcopus seu Iudex locò eius mãdabunt Baliuo loci, seu potestati curię secularis, quatenus tali die & hora. s. non festiua, sit cum sua familia, in tali platea seu loco, extra Ecclesiã tamen ad recipiendum de foro suo quendam relapsum, quẽ ipse & Episcopus Iudex tradẽt ei.

Et nihilominus q̃ die præfixa de mane seu præcedente faciat publicè præconizari per ciuitatem seu locum, in locis illis seu vicis, in quibus præconizationes aliæ communiter solent fieri: Quòd tali die & hora, in tali loco, prædicator pro fide sermonem faciat, & Episcopus & alij iudices condemnabunt quendam relapsum in hæreticam prauitatem, tradendo eum brachio seculari.

Considerandum autem hîc est q̃ iste, qui sic relapsus est, si fuerit in sacris ordinibus constitutus, vel aliàs sacerdos vel cuiuscunque ordinis seu religionis obumbratione fuscatus, prius antequam tradatur, est totius ecclesiastici ordinis prærogatiua nudandus. Et sic omni officio Ecclesiastico expoliatus, relinquatur secularis arbitrio potestatis, animaduersione debita puniendus: vt in c. ad abolendam. §. præsenti. de hære.

Quando igitur talis est à suis ordinibus degradandus, & Seculari Curiæ derelinquendus, Episcopus cõuocet prælatos, & viros religiosos suæ Diœcesis: Quia licet non olim, nunc tamen solus Episcopus cum prælatis, & alijs viris religiosis & peritis suæ Diœceseos, potest in sacris ordinibus constitutum degradare, cùm est relinquendus brachio seculari, vel perpetuò immutandus pro hæretica prauitate, iuxta c. quoniam de hær. lib. ar. 6.

Adueniente autem die præfixa. degradando relapso, ac tradendo, si fuerit in sacris ordinibus cõstitutus, in brachio seculari, aut relinquẽdo, si fuerit laicus, ad audiendã diffinitiuam sentẽtiam, in aliqua platea seu loco extra Ecclesiam, populo congregato: & facto sermone per Inquisitorem, ac ipsi relapso inibi in alto loco constituto, & præsenti curia seculari, si degradãdus ipse relapsus fuerit, Episcopus in Pontificalibus indutus, & prælatis suæ Diœceseos eidẽ assistẽ-

tibus, ipsum degradatum coram eo existentem, & indutũ ac dispositum, ac si deberet in suo ordine ministrare, à suo ordine degradabit, à superiori ordine incipiendo, & sic gradatim vsque ad infimũ: Et sic conferendo ordinem, verbis vtitur Episcopus, ad hoc per Ecclesiam ordinatis, ita degradando in qualibet depositione & casulæ & stolæ: & sic de alijs poterit vti aliquibus verbis contrarijs priuis.

Qua quidẽ degradatione facta, vbi fienda sit per modũ, secundùm quem de iure seu consuetudine est fienda, officialis mandabit notario, seu religioso, vel clerico, quatenus legat sententiam, quæ sententia, siue relapsus laicus, siue clericus, degradatur, feretur per modum tenoris sequentis.

Nos N. miseratione diuina Episcopus talis ciuitatis, & Iudex in terris talis domini ditioni subiectis. Attendentes legitimè informati, q; tu talis, de tali loco, & talis Diœceseos, fuisti grauiter coram nobis, si ita fuerit, seu contra, talibus Episcopo & iudicibus, delatus de tali hęretica prauitate, seu talibus (explicentur.) In quibus hæresibus, vt legitimè fuit compertum, fuisti à confessione propria deprehensus, ac testibus cõuictus, & q; tu in illis perstiteras tãto tempore, animo indurato, (dicatur prout fuit,) sed post adhærens consilio saniori, illas hæreses in tali loco publicè abiuraſti, in formâ Ecclesiæ consueta, abnegasti & reuocasti, propter quæ prædicti Episcopus & Inquisitor, credẽtes te veraciter conuersum ad gremium Ecclesiæ sanctæ Dei, te ab excommunicationis sententia, qua astrictus tenebaris, absoluentes: si tamen de corde vero & fide non ficta reuersus esses ad sanctæ Ecclesiæ vnitatem: iniunxerunt tibi pœnitentiam salutarem. Verùm post omnia supradicta, & tot annorum curriculis iam elapsis, tunc nouiter iterũ delatus nobis extitisti, q; iterum incideras in tales hæreses abiuratas (explicentur) nos; licet displicenter de talia audissemus, tamen institia nos cogente, descendimus ad inquirendũ, testes examinandũ, te; vocandum & interrogãdum medio iuramento: nec non ad omnia & singula faciẽda quæ per nos fienda erant, secundùm canonica instituta.

Sanè cùm vellemus præsentem causam sine debito terminare, solenne concilium tam in Theologica facultate, quàm in iure canonico ac ciuili peritorũ, iussimus congregari, & habito prædictorũ consilio maturo, pariter & digẽ-

sto

ſto, in & ſuper omnibus & ſingulis actis, actitatis, ac viſis, & diligenter diſcuſſis proceſſus meritis, & omnibus æqua lance libratis, prout fieri exigebat, reperimus legitimè tam per teſtes quàm per propriam tuam confeſſionem iudicialiter receptam, ꝙ tu incidiſti in hæreſes abiuratas. Nam reperimus ꝙ talia & talia dixiſti vel feciſti, (explicẽtur omnia,) propter quæ & meritò de prædictorum conſilio te habuimus & habemus pro relapſo, iuxta canonica inſtituta, ꝙ dolenter referimus, & referendo dolemus.

Sed quia ad informationem noſtram, & proborum virorum Catholicorum, Diuina gratia inſpirante, iterum es reuerſus ad gremium Eccleſiæ, & ad eiuſdem fidei veritatẽ, prædictos errores & hæreſes deteſtando, & credendo Catholicè, fidemq; Catholicã proteſtando, admiſimus te ad recipiendum pœnitentiæ & Euchariſtiæ petita per te humiliter Eccleſiaſtica ſacramenta. Verùm, cùm Eccleſia Dei in te & circa, vltra non habeat ꝙ faciat, cùm ita miſericorditer ſe habuerit erga te, vt prædiximus, & tu illa abuſus fueris, in abiuratas hæreſes incidendo. Quapropter nos Epiſcopus, & iudices ante fati, ſedentes pro tribunali, more iudicum iudicantium, ſacroſanctis Euangelijs poſitis coram nobis, vt de vultu Dei iudiciũ noſtrum prodeat, & oculi noſtri videant æquitatẽ, habentes præ oculis ſolum Deum, & ſanctæ fidei irrefragabilem veritatem, ac extirpationem hæreticæ prauitatis: te talẽ, hoc loco, die & hora, tibi ad audiendam diffinitiuam ſententiam in antea aſſignatis, ſentẽtialiter iudicamus te eſſe veraciter relapſum in hęreticam prauitatem, licèt pœnitentem: Et vt veraciter relapſum in eãdem de foro noſtro eccleſiaſtico te proiicimus, & reliquimus brachio ſeculari traditum. Rogamus tamẽ etiam efficaciter dictam curiam ſecularem, quatenus circa te citra ſanguinis effuſionem, & mortis periculum ſuã ſententiam moderetur. Et ſic Epiſcopus & ſui aſſeſſores recedentes, curia ſecularis ſuum officium exequetur.

Aduertendum eſt, quamuis Epiſcopus & Inquiſitor debeãt eſſe ſummoperè diligentes, & per ſe & per alios facere, vt relapſus pœniteat, & ad fidem Catholicam conuertatur, tamen poſtquam pœnituerit, & cõcluſum fuerit in cõcilio, ꝙ licet pœniteat, nihilominus veraciter eſt relapſus, & vt talis tradendus eſt brachio ſeculari ipſi perſonaliter:

Facies iudicis terret reum.

quòd tali sententia debet plecti eidem non indicent: Quia facies Iudicis terret cõdemnandum: Et ipsius verba magis inducunt plectendum ad impœnitentiam, quàm ad patiẽtiam. Et ideo nec ex tunc, neque ante sentẽtiam, nec post, eum sibi faciant præsentari, vt non moueatur animo contra eos, q̃ in casu tali mortis diligentius est cauendum: Sed, vt est dictum, mittant ad eum aliquos viros probos, præsertim religiosos, seu clericos ei non ingratos, sed gratos, qui futuram sententiam atque mortem infligendam indicant, eum ad fidem confirment, ad patientiam exhortentur, & post sententiam eum associent, consolentur, cum eo exorent, & ab eo non discedant, donec spiritum reddiderit creatori.

Sint igitur cauti & auisati, ne quid agant seu dicant, propter quod relapsus morte præueniatur, & ipsi efficiãtur irregulares. Et vnde debebant meritum deportare, deferã secum pœnam pariter atque culpam.

Sententiæ cõdemnatoriæ, nullo die festo, nec in templis sunt ferendæ.

Considerandum est etiam, q̃ tales sententiæ tradendi aliquem curiæ seculari, non consueuerunt fieri die festiua, vel solenni, nec etiam in Ecclesia, sed extra in aliqua platea: Quia sententia est quæ ducit ad mortem, & honestius est, q̃ feratur in die feriali & extra Ecclesiam, cùm dies festiua & Ecclesia Domino sint dedicata.

Super modum sententiandi hæresim confessum, sed impœnitentem, non tamen relapsum.

QVÆSTIO XXIX.

DEcimus modus processum fidei terminandi, & sententiandi est, quando delatus de hæretica prauitate, processus meritis diligenter discussis, cum bono consilio peritorum in iure, reperitur confessus hæresim, & impœnitens, non tamen relapsus. Sed quia rarissimè inuenitur talis casus, licet interdum nobis Inquisitoribus contigerit, tamen Episcopus & Iudices cum tali non debent festinare, sed benè custoditum & compeditum, ad conuersionem inducere, etiam per plures menses, proponendo, q̃ in corpore & anima sic impœnitẽs damnabitur.

Qui

Qui ſi tandem nec proſperis,nec aduerſis,nec minis,nec blanditijs poterit emolliri , vt reſiliat ab erroribus ſuis , & fuerit prędicto congruo tempore expectatus Epiſcopus, & iudices diſponent ſe ad tradendum eum ſeu relinquēdum brachio ſeculari,& mādabunt,per ſchedulam nuncio , ſeu baliuo,ſeu poteſtati curiæ ſecularis , quatenus tali die non feſtiua,& tali hora,ſit in tali loco, extra Eccleſiam tamen, cum ſua familia, & ipſi tradent ſibi quendam hæreticū impœnitentem.Et nihilominus, ꝙ ex parte eorum faciat publicè præconizari in illis vicis,ſeu locis,in quibus aliæ prędconizationes ſunt fieri conſuetæ,ꝙ die & hora,ac loco prędictis. Prædicator faciet ſermonem pro fide,ac tradet Hæreticum quēdam brachio ſeculari:& ideo ꝙ omnes veniāt & interſint,& habebunt indulgentiam conſuetam.

Quibus expletis, tradetur curiæ ſeculari,per modum tenoris ſequētis,ſępius tamē admonēdo ꝑ prius,vt reſiliat ab hęreſi & pœniteat: Quòd ſi oīno noluerit fertur ſententia.

Nos N.miſeratione diuina, Epiſcopus talis ciuitatis,aut Iudex in terris talis dominiattendentes ꝙ tu talis, de tali loco,talis Diœceſis , fuiſti nobis delatus fama publica deferēte,ac fide dignorū inſinuatione, de hęretica prauitate, (explicētur hęreſes)& ꝙ in illis hęreſibus & factis perſtiteras multis annis,in tuę animæ detrimentum,noſq; quibus ex officio incumbebat prauitatem hæreticam extirpare, volentes , vt tenebamur, in & ſuper ijs certius informari, videre an ambulares in tenebris vel in luce , diligenter inquiſiuimus de prędictis,teq; citātes , & efficaciter interrogantes,reperimus te prædicta infectum hęretica prauitate.

Sanè cùm præ cunctis noſtræ mentis deſiderabilib⁹ inſidat cordi noſtro, fidem ſanctam Catholicā in populorum præcordijs cōplantare,& eradicata hęretica prauitate,modos diuerſos , varios , & congruos,tam per nos quàm per alios adhibuimus,quatenus reſilires ab hæreſibus,& erroribus antedictis,in quibus ſteteras atq; ſtabas,prout & nunc ſtas contumaciter ac pertinaciter animo indurato. Verùm cū humani generis inimico,tuis prędcordijs aſſiſtēte teq; in dictis erroribus voluēte & inuoluēte, nolueris neq; velis à ſæpè dictis hæreſibus reſilire, plus eligens mortem animæ incurrere gehennalem,& corporis temporalem, quàm antefatas hęreſes abiurare,ac ad gremium Eccleſiæ aduolare,

& ani-

& animam lucrifacere in reprobum sensum datus.

Quapropter, cùm sis ab Ecclesia sancta Dei excommunicationis vinculo innodatus, & merito à numero & grege dominico separatus, ac participatione bonorum Ecclesiæ priuatus, Ecclesia circa te nõ habeat vltra quòd faciat, cum ad te conuertendum fecerit iuxta posse. Nos Episcopus & iudices in causa fidei sæpè fati, sedentes pro tribunali more iudicum iudicantium, sacrosanctis Euangelijs positis coram nobis, vt de vultu Dei iudicium nostrum prodeat, & oculi nostri videant æquitatem, habentésque præ oculis solum Deum, & sanctæ fidei veritatem, ac extirpationem hæreticæ prauitatis, hac die, hora & loco tibi in antea assignatis ad audiendam sententiam diffinitiuam, condemnamus, ac sententialiter iudicamus, te esse veraciter hæreticum impœnitentẽ, & vt veraciter talem tradendum & relinquẽdum brachio seculari. Et sic vt hæreticum impœnitentem per hanc nostram sententiam de foro nostro Ecclesiastico te proiicimus, & tradimus seu relinquimus brachio seculari, ac potestati curiæ sæcularis: dictam curiam seculatem efficaciter deprecantes, quatenus circa te citra sanguinis effusionem, & mortis periculum suam sententiam moderetur. Lata fuit hæc sententia.

Super hæresim confessam & relapsam & impœnitentem.

QVÆSTIO XXX.

VNdecimus modus processum fidei terminandi & finiendi est, quando delatus de hæretica prauitate, processus meritis diligenter discussis, cum bono consilio in iure peritorum reperitur confessus hæresim, ac impœnitens & relapsus. Et hoc est quando delatus ore proprio confitetur, iudicialiter talia & talia se credere, & practicasse: circa istum est practicandum, vt suprà. Et feratur sententia coram Episcopo & iudicibus, quæ tamen sunt hæreticalia manifestè per formam tenoris sequentis.

Nos N. miseratione diuina Episcopus talis ciuitatis, aut iudex in terris talis domini, attendentes, quòd tu talis, de tali loco, talis Diœcesis, fuisti nobis seu talibus prædecessoribus

ſoribus noſtris,delatus de hæretica prauitate (explicẽtur.) In quibus vt legitimè eſt compertum , fuiſti confeſſione propria iudicialiter ac fide dignis teſtibus deprehenſus, & quòd in illis perſtiteras tanto tempore , animo indurato (dicatur prout fuit) ſed quòd poſt ſano conſilio inhærẽdo illas hæreſes publicè abiuraſti,in tali loco,in forma Eccleſiæ cõſueta,propter quæ prædicti Epiſcopus & Iudex,credentes te veraciter reſiliſſe ab erroribus ante latis , & ad gremium Eccleſiæ credendo Catholicæ aduolaſſe,tibi abſolutionis beneficium impartirent , abſoluentes te ab excommunicationis ſentẽtia, qua aſtrictus in antea tenebaſis:ſi tamen de corde vero,& fide non ficta conuerſus extireris ad ſanctæ Eccleſię vnitatem,tibi ſalutarem pœnitentiam iniungentes, ad miſericordiam receperunt.Quia Eccleſia ſancta Dei non claudit gremium reuertenti.

Verum poſt omnia antedicta fuiſti nobis delatus,quod diſplicenter accepimus, quòd iterum incideris in damnatas hęreſes per te publicè in antea abiuratas,ſeu talia & talia cõmiſiſti contra abiurationem prælibatam,in tuæ animæ detrimẽtum(exemplificetur) noſq; quanquam diſplicentia ſauciati , quòd de te talia audiſſemus, nihilominus iuſtitia nos cogente deſcendimus ad inquirendum, teſtes examinandum,teq; vocandum & interrogandum , vt decebat,medio iuramento,& ad faciẽdum omnia & ſingula, quæ per nos fienda erant, ſecũdum canonica inſtituta.Sanè cùm vellemus præſentem cauſam ſine debito terminare,ſolenne tam peritorum in Theologica facultate, quàm in Iure canonico & ciuili, concilium fecimus congregari.

Et habito cum prędictis in & ſuper omnibus & ſingulis in pręſenti cauſa productis,deductis,actis,& actitatis conſilio maturo pariter ac digeſto, ac etiã replicato, viſisq; ac diligẽter diſcuſſis proceſſus meritis huius cauſæ,ac omnibus,prout ius & iuſtitia ſuadebant,cõperimus legitimè tã per teſtes dignos fide,quã per tuã confeſſionem propriam pluries per nos receptã, te inciditſe ac recidiſſe in hæreſes abiuratas.Nam reperimus, q; talia & talia dixiſti, vel egiſti, (explicentur omnia) propter quæ & meritò de prædictorũ conſilio te habemus tuis exigentibus exceſſibus pro elapſo,ſecundum c.ſanctiones. Quod dolenter referimus, referẽdo dolemus;nouit ille, qui nihil ignorat,cordium intima

intima omnium intuetur. Et cum totis noſtris præcordijs cuperemus, prout adhuc cupimus, te reducere ad ſanctæ Eccleſiæ vnitatem, ac eneruare à tuis viſceribus præfatam hęreticam prauitatem, vt ſic ſaluares animã tuam, ac mortem euaderes corporis & animæ gehennalẽ, conatus noſtros exercuimus ad te ſalubriter conuertendum, modos congruos varios adhibentes, ſed tu in reprobum ſenſum datus maligno ſpiritu ductus pariter & ſeductus prælegiſti torqueri diris ac perpetuis cruciatibus in infernum, & hîc temporalib. ignibus corporaliter conſumari, quàm adhærendo conſilio ſaniori, ab erroribus damnabilibus ac peſtiferis reſilire ad gremium & miſericordiam ſanctę matris eccleſiæ aduolare.

Quapropter cũ Eccleſia Dei vltra nõ habeat erga te qd faciat, cũ ad te conuertendum totũ exercuit poſſe ſuũ: Nos Epiſcopus & Iudices in hac cauſa fidei memorati, ſedẽtes pro tribunali, more iudicũ iudicantiũ, ſacroſanctis Euangelijs poſitis corã nobis, vt de vultu Dei iudiciũ noſtrum prodeat, & oculi noſtri videant ęquitatem, habentesq, præ oculis ſolum Deum & honorem ſanctæ fidei orthodoxæ hac die, hora & loco ad audiendum ſententiam diffinitiuam tibi in antea aſſignatis te talem in noſtra præſentia conſtitutum ſententialiter condemnamus & condẽnando iudicamus eſſe veraciter impœnitentẽ hæreticum & relapſum: & vt talem realiter tradendũ ſeu relinquendum brachio ſeculari, & ſic vt verum hæreticũ impœnitentẽ pariter & relapſum per hanc noſtram ſententiam diffinitiuam de foro noſtro Eccleſiaſtico te proiicimus & tradimus ſeu relinquimus brachio ſeculari ac poteſtati curiæ ſecularis. Deprecantes efficaciter ſecularem curiam ante latam, quatenus citra ſanguinis effuſionem & mortis periculum, erga te ſuam ſententiam moderetur. Lata fuit hæc ſentẽtia.

Super conuictum & deprehenſum omnia tamen negantem.

QVAESTIO XXXI.

Duodecimus modus proceſſum fidei terminandi & finiendi eſt quando delatus de hęretica prauitate proceſſus meritis diligenter diſcuſſis cum bono conſilio in iure peritorum reperitur in hæreſim deprehenſus facti

cti euidentia,vel teſtium productione legitima, non tamen confeſſione propria.Et hoc eſt, quando ipſe delatus conuincitur legitimè de aliqua hæretica prauitate, vel facti euidẽtia.Vt pote quia hæreſim publicè practicauit, vel per teſtes legitimos, contra quos excipere delatus legitimè non potuit, tamen ipſe ſic conuictus & deprehenſus perſiſtit firmiter in negatiua,& confitetur conſtanter:Iuxta notata per Hoſt. in ſum. tit. de hære.§. qualiter quis in hæreſi deprehendatur,patuit ſuprà q.34.

Circa iſtum talis practica eſt ſeruãda.Talis duro carcere eſt tenendus in compedibus & cathena, frequenter ab officialibus coniunctim & diuiſim,& per ſe ac per alios eſt efficaciter admonendus,quòd eis detegat veritatem,in dicendo eis quòd ſi faciat, & cõfiteatur errorem ſuum,quòd ad miſericordiam admittatur, abiurando primitus illam hæreticam prauitatem. Si autem noluerit, ſed ſteterit in negatiua, ad finem relinquatur brachio ſeculari: & mortem non poterit euadere temporalem.

Quòd ſi diutius infamatus & expectatus, ſteterit in negatiua, Epiſcopus & officiales modò coniunctim, modò diuiſim,nunc per ſe, nunc per alios probos viros, trahant ad ſe modò vnum teſtem,modò alium, informando eum vt attendat quid depoſuit, & ſi dixit verum vel nõ vt non ſeipſum damnet æternaliter, & alium temporaliter. Et ꝙ ſi vereatur, ſaltim eis ſecretè dicat, ne ille delatus moriatur iniuſtè. Et verba talia ſtudeant ei dicere, vt clarè videant,ſi depoſuerint veritatem nec ne.

Quod ſi teſtes,ſicut informati, ſteterint in affirmatiua, & delatus in negatiua,nec ad hoc ſtatim velint Epiſcopus & officiales,negotiũ per ſententiã determinare,& tradẽdo taliter deprehenſum brachio ſeculari, ſed diutius eum teneant,nunc inducendo deprehenſum ad affirmatiuã,nunc teſtes,diuiſim tamen,ad excutiendum benè conſcientiam ſuam. Et ſingulariter attendant Epiſcopus & Officialis ad illum teſtem,quẽ viderint melius diſpoſitum ad bonũ, & qui videtur melioris conſcientiæ.Et circa illũ inſtent diutius,ſi res ita ſe habuit vt depoſuit,nec ne,eius cõſcientiã, onerando.Et ſi viderint teſtẽ aliquẽ vacillare,vel aliàs habeant indicia contra eam,propter quę ſuſpectus,quod falſitatẽ dixerit,meritò habeatur,de bono cõſilio peritorum

atteſtent

atteſtent eum & procedant vt iuſtitia ſuadebit.

Compertum namque eſt frequenter & frequentius, & ſic deprehenſus teſtibus fide dignis, poſtquam in negatiua diu perſtitit, ad cor reductus, præſertim veraciter informatus, quòd non tradetur brachio ſeculari, ſed ad miſericordiam admittetur, ſi ſuam detegit prauitatem: & veritatem, quam iam diutius negauit, tunc liberè confitetur. Et frequẽter repertum eſt, quòd teſtes malitia agitati, ac inimicitia ſuperati, ſe ad inuicem colligarunt, ad imponendum inſonti hæreticam prauitatem. Poſtquam ad informationem frequentẽ Epiſcopi & Officiales, remorſu conſcientiæ fatigati, ac diuinitus inſpirati, reuocant, quam dixerũt & fatentur malitiosè ſe illi impoſuiſſe tantam labem, propter quod talis & taliter deprehenſus, non eſt per ſententiam feſtinãdus, ſed diutius, quia per vnum annum & plures expectandum, antequam ſic tradatur curiæ ſeculari.

Quo expectato tempore competenti, & adhibita diligentia cõdecenti, ſi ſic delatus legitimè deprehenſus, recognouit culpam ſuam, ac cõfeſſus fuerit iudicialiter, ſe fuiſſe illaqueatum tempore præfato hæretica prauitate, ac illam, ac omnem hæreſim conſenſerit abiurare, & ſatisfacere ad arbitrium Epiſcopi, & Inquiſitoris, congruum, exhibere tanquam in hæreſi deprehenſus, & propria confeſſione, & teſtium legitima productione: vt hæreticus pœnitens abiuret omnem hæreſim publicè: per formam, de qua agitur, octauo modo ſuprà poſito proceſſum fidei terminandi, vbi de talibus agitur.

Si verò ſit confeſſus, quòd incidit ſic in hæreſim, nihilominus ſtat in illo animo pertinaci, vt impœnitens relinquetur brachio ſeculari: & agatur circa illum per modum, quo ſupra agitur in decimo modo proceſſum fidei terminandi, vbi de talibus agitur.

Teſtes falſi quomodo puniendi.

Si autem ipſe deprehẽſus ſteterit cõſtanter in negatiua, ſed ipſi teſtes reſilierint à ſua affirmatiua, ſuum teſtimoniũ reuocando, ac culpam ſuam recognoſcendo: Quia inſonti tantã labem impoſuerũt, rancore & odio agitati, prece ſeu precio adducti (ipſo delato vt immuni à iudicio relaxato) puniẽtur ipſi vt falſi teſtes accuſantes ſeu deferẽtes. Vt notat Paulus ſuper c. multorũ, & verb. illos, in prin. de hær. in Cle. & feretur ſententia ſeu pœnitentia contra eos ad arbitrium

bitrium Episcopi & iudicum: omnino tamen ad perpetuos carceres tales falsos testes condemnando, & in pane & in aqua ad dies vitæ pœnitentiando, ponendo etiam post ad scalas ante portas Ecclesiæ tales, &c. Habetur tamen potestatem Episcopi mitigare, aut etiam aggrauare post annum, & tempora, per formam tenoris sequentis.

Si autem taliter deprehensus per annum vel plus, vel alio maiori congruo tempore expectatus, perstiterit in negatiua continuè & testes legitimi in affirmatiua, disponant se Episcopus & iudices ad relinquendū eūdem brachio seculari, mittendo eidem aliquos probos viros, fidei zelatores & præsertim religiosos, eidem non ingratos, sed familiares & gratos, qui illi indicent, quòd mortem non possit euadere temporalem, dum sic stat in negatiua, sed tradetur tali die vt hæreticus impœnitens potestati curiæ secularis. Et nihilominus Episcopus & Officialis mittat Baliuo seu potestati curiæ secularis, quatenus tali die & hora, & in tali loco, extra Ecclesiam tamen, veniat cum familia sua recipiēdum quendam hæreticum impœnitentem, quem tradent ei. Et etiam quòd faciet publicè præconizari in locis illis, in quibus præconizationes aliæ fieri consueuerunt, quòd omnes sint tali die & hora, in tali loco ad audiendum sermonē, quē prædicator faciat de fide, & tradēt Episcopus & Officialis quendam hæreticū pertinacem brachio seculari.

Adueniente autem die prædicta, ad ferendum sententiā assignatam, erunt Episcopus & Officialis in loco prædicto, ipso tradendo ibidem existente in alto, clero & populo cōgregato, vt eminenter ab omnibus videatur, ac præsente potestate curiæ secularis, stante coram ipso tradēdo. Quib. lectis feretur sententia per hunc modum.

Nos N. miseratione Diuina Episcopus talis ciuitatis, aut iudex in terris talis domini. Attendentes, q̄ tu talis, de tali loco, talis Diœcesis, fuisti nobis de hæretica prauitate. Exprimantur. Et vellemus certiorari, an ea quæ de te, & contra te nobis dicta fuerunt, veritate aliqua fulcirentur, & an tu ambulares in tenebris aut in luce, descendimus ad nos informandū, testes diligentius examinandū, teque vocādū ac interrogandum sæpius, medio iuramento, defensionesque exhibendum, ac ad omnia & singula faciendum, quæ per nos fienda erant, secundùm canonicas sanctiones.

Verùm cùm vellemus præsens tuum negotium fine debito terminare, solenne consilium tam in Theologicæ facultate, quàm in iure canonico & ciuili, coram nobis fecimus congregari: Et visis ac diligenter discussis processus meritis, & omnibus & singulis in præsenti causa productis, deductis, actis & actitatis, prædictorum consilio digesto pariter & maturo, reperimus cõtra te legitimè probatum, quòd fuisti tanto tempore infectus hæretica prauitate, & iam reperimus, quòd fecisti & dixisti talia & talia (exprimantur) ex quibus apparet manifestè, q̃ es legitimè deprehensus in prædicta hæretica prauitate.

Sanè cum cuperemus prout adhuc cupimus, te veritatẽ fatendo resilire ab hæresi antedicta & reduci ad gremium Ecclesiæ sanctæ, ac ad sanctæ fidei vnitatem, vt sic saluares animam tuam, & tam animæ quàm corporis mortem euaderes gen alẽ, tam per nos quàm per alios nostram diligẽtiam exercentes, ac per te longa tempora expectantes, tu in reprobum sensum datus, contempsisti acquiescere nostro consilio sanior, imò persistitisti, & persistis in negatiua pertinacia, ac contumaci animo indurato: q̃ dolentes referimus, & referendo plangimus ac dolemus. Verùm cum Ecclesia Dei tanto tempore expectauerit, quatenus resilires, recognoscendo propriam tuam culpam, & nolueris, neque velis, & nõ habeat vltra quid gratię faciat ac mercedis.

Quapropter vt sis cęteris in exemplum, & alij ab huiusmodi hęresibus arceantur, & tanta facinora non remaneant impunita. Nos Episcopus & Iudices in causa fidei memorati sedentes pro tribunali more iudicum iudicantiũ, sacro sanctis Euangelijs positis coram nobis, vt de vultu Dei iudicium nostrum prodeat, & oculi nostri videãt ęquitatem, habentes præ oculis solum Deũ & sanctę fidei gloriã, & honorem, te talem in nostra præsentia cõstitutum, hac die & hora, & loco, ad audiendam diffinitiuam sententiam assignatis, diffinimus, declaramus & sententiamus, te esse hęreticũ impœnitentem, tradendum seu relinquendum vt talem brachio seculari, ac per nostram sententiam, vt verè hęreticum pertinacem, impœnitentem, à foro ecclesiastico te proiicimus, & tradimus seu relinquimus brachio seculari, potestati curię secularis: eandem curiam secularem efficaciter deprecantes, quatenus circa & citra sanguinis effusionem

ffusionem : & mortis periculum, ſuam ſententiam mode-
retur. Lata eſt hæc ſententia, &c.

Poterunt autem Epiſcopus & Iudices diſponere, quòd aliqui probi viri fidei zelatores ipſi relicto, curiæ ſeculari nõ ingratos, ſed familiares & gratos, aſſociẽt dicto relicto, dum curia ſecularis in eum ſuum officium exequetur, qui eum conſolentur, & adhuc inducant, q̃ fatendo veritatem, & recognoſcendo culpam ſuam, reſiliat ab erroribus ſuis.

Quòd ſi forſan poſt ſententiam, & iam relictus ad locũ vbi eſt comburendus, deductus, dixerit ſe velle fateri veritatem, & recognoſcere culpam ſuam & ita fecerit, ac paratus fuerit huiuſmodi hæreſim & omnem aliam abiurare, licet præſumatur, q̃ hoc faciat plus metu mortis quàm amore veritatis : crederem quòd ex miſericordia poſſit recipi vt hæreticus pœnitens, & perpetuò immurari. Iuxta gl. ſuper c. ad abolendam. § præſenti. & ver. audientia. & c. excommunicamus 2. de hær. Quamuis de rigore iuris, nec tali conuerſioni eſt magna fides à iudicibus adhibenda, imò & propter damna temporalia illata ipſum ſemper punire poſſunt.

Conuerſis hæreticis non eſt fides adhibenda.

Super conuictum, ſed fugitiuum, vel ſe contumaciter abſentantem.

QVÆSTIO XXXII.

TRedecimus & vltimus modus proceſſum fidei terminandi, & ſententiandi eſt quando delatus de hæretica prauitate, proceſſus meritis diligẽter diſcuſſis, cum bono conſilio in iure peritorum, reperitur conuictus de hæretica prauitate : eſt tamen fugitiuus, ſeu abſens contumaciter, ſed congruo tempore expectatus. Et hoc eſt in tribus caſibus.

Primus eſt, quando delatus eſt deprehenſus in hęreſi, vel in confeſſione propria, vel facti euidẽtia, vel teſtium productione legitima, ſed fugerit, vel ſe abſentauerit, & citatus legitimè noluerit cõparere. Secũdus caſus eſt, quando aliquis eſt delatus & receptus aliquali informatione contra eum, habetur aliqualiter ſeu leuiter ſuſpectus : & ſic citetur reſpõſurus de fide : & quia renuit contumaciter comparere, excommunicatur, & excommunicatus ſuſtinet illam

excommunicationem animo pertinaci & semper contumaciter se absentat.

Sustinens excommunicationē per annum est vt hæreticus condēnandus.

Tertius casus est, quando aliquis impediuit directè sententiam seu processum fidei Episcopi vel iudicum, vel qui ad hoc dederit auxilium, consilium vel fauorem, talis est excommunicationis mucrone percussus: quam si sustinuerit per annum animo indurato ex tunc est vt hæreticus cōdemnandus: per capit. vt inquisitionis. §. prohibemus. de hæret. lib. 6. & contumaciter se absentauit.

In primo casu ille talis est impœnitens hæreticus condemnandus, iuxta c. ad abolendam. §. præsenti. In secundo casu & tertio, non est hæreticus impœnitens iudicandus, sed tanquam vt pœnitens hæreticus condemnandus: iuxta c. cum contumacia. & per c. vt inquisitionis. §. prohibemus; de hære. lib. 6. Circa quemlibet istorum talis practica est seruanda. Talis enim congruo tempore expectatus, citetur per Episcopum & Officialem, in Ecclesia cathedrali illius Diœcesis in quo deliquit, & in alijs Ecclesijs illius loci, vbi domicilium contrahebat, & specialiter vnde fugit: & citabitur per formam tenoris sequentis.

Forma accusatæ & actis sententiæ contra cōuictum de hæresi & fugitiuum lata.

Nos N miseratione Diuina Episcopus talis ciuitatis, &c. aut Iudex talis Diœcesis &c. Zelum consilij sanioris. Præterea cunctis nostræ mentis desiderabilibus: Illud potissimum in figitur cordi nostro, temporibus nostris: in dicta tali Diœcesi, vberem florentemque Ecclesiam, vineam in quam Domini Sabaoth, quam summi patris dextera virtuosis complantauit, quā eiusdem patris filius proprij ac viuifici vnda cruoris vberius irrigauit, quam ipse almus Spiritus paracletus, muneribus ineffabilibusque; donis intimis fœcūdauit, quàm tota ipsa incōprehensibilis atque inattingibilis Trinitas beata, grādissimis varijsq; priuilegijs sanctius dotauit, pariterque ditauit: aper de sylua, qui est, & q. dicitur hæreticus quilibet, absorbeat & depascat, fructus fidei vberes deuastādo, ac lacerātes hæresum vepres, palmitibus inserēdo, serpensque tortuosus, nostri improbus humani generis inimicus efflās virus, qui est Satanas & Diabolus, eiusdē vineæ Dominicæ palmites inficiat atque fructus, virus prauitatis hæreticæ immittendo: Nec etiā ager ipse Dominicus, populus inquā Catholicus, ad quē excolēdū pariter & ferendū, descendit de summorū polorū arce Dei patris vnigenitus,

atque

itque primogenitus, ſeminauit miris, ſanctisque prædicationibus, diſcurrit per villas & caſtella, docens nõ ſine magnis fatigationibus: Elegit Apoſtolos viros vtique operarios, induſtrios ac conduxit, ditans illos æternis retributionibus, expectans ipſe Dei filius, de agro iſto magno, illo die iudicij extremo vberes manipulos colligere, & per manus ſanctorum Angelorum recondere in cæleſti horreo ſancto ſuo, Samſonisque vulpeculæ inſertatæ, quæ ſicut perſonæ, labe hæretica deprauatæ, facies quidem habentes diuerſas, ſed caudas ignitas, adinuicẽ colligatas, quia de varietate flammæ cõueniunt in idipſum vt ſegetẽ dominicam, iã albam ad meſſem, ſplendoribus fidei relucentem, morſu amariſſimo demoliantur, ac diſcurſu ſubtiliſſimo pergãt impetuque validiſſimo accedant pariter & accendant, diſſipẽt & deuaſtent ſinceritatem ſanctæ fidei Catholicæ, ſubtiliter & damnabiliter ſubuertendo.

Quapropter, cùm tu talis incideris in damnatas hæreſes Maleficarum, illas publicè in tali loco practicando (ſeu taliter dicatur) ſeu fueris per teſtes legitimos conuictus de hæretica prauitate, ſiue propria deprehenſus confeſſione in iudicio per nos receptus, & poſt captus, fugeris, medicinam refutans ſalutarem: citauerimus te, vt de & ſuper iis coram nobis manifeſtius reſponderes, tuque ductus maligno ſpiritu, pariter & ſeductus renueris comparere Vel ſic.

Quapropter cùm tu talis declaratus nobis de hæretica prauitate, & recepta informatione cõtra te, aliàs de eadem eſſes nobis ſuſpectus leuiter, quoniam eras infectus labe prædicta, citauimus te, quatenus coram nobis perſonaliter comparens de fide Catholica reſpõſurus. Cumque citatus, renueris comparere contumaciter, excommunicauimus te, ac excommunicatum fecimus publicari. In qua ſteriſti per annum, ſeu annos tot, animo pertinaci, latitans hinc inde, ita quòd nũc, quò te duxerit ſpiritus malignus ignoramus, & cùm te expectauerimus miſericorditer & benignè, vt reuerteris ad gremium ſanctæ fidei vnitatem, tu facere contempſiſti, in reprobum ſenſum datus. Sanè volumus & tenemur, iuſtitia nos cogente, cauſam tuam huiuſmodi fine debito, terminare, nec valeamus tua nephanda crimina cõniuentibus oculis tollerare.

Nos Epiſcopus & iudices in cauſis fidei ſupradictis, te ta-

lem ſępè fatum latitantem, profugum & fugitium, per præſens noſtrum edictum publicum, requirimus pariter & citamus peremptoriè, quatenus die tali, talis menſis, tali anno, in tali Eccleſia cathedrali, talis Diœceſis, hora tertiarũ compareas perſonaliter coram nobis, diffinitiuam ſententiam auditurus: Significantes q̃ ſiue comparueris ſiue nõ, procedemus ad noſtram diffinitiuam ſententiam, contra te prout ius & iuſtitia ſuadebunt. Et vt prius noſtra citatio perueniat ad tui notitiam, ne valeas ignorantiæ velamine te tueri, præſentes literas dictas, requiſitionẽ & citationem noſtram in ſe continentes, volumus & mandamus affigi in valuis publicè talis prædictæ Eccleſiæ cathedralis. In quorum teſtimonium ſingulorum, præſentes noſtras literas impreſſione noſtrorum ſigillorum iuſſimus communiri. Datum.

Adueniente autem die præfixa, ad audiendam diffinitiuam ſententiam aſſignata: Si profugus comparuerit, & cõſenſerit publicè omnem hæreſim abiurare, humiliter petẽs admitti ad miſericordiam, poſtulando, ſi relapſus nõ fuerit admittetur, & ſi fuerit deprehenſus propria confeſſione, vel teſtium legitima productione, abiurabit & pœnitebit, vt hæreticus pœnitens, ſecundum modum quo agitur ſuprà in octauo modo proceſſum fidei terminandi, vbi de talib⁹ agitur, ſi fuerit ſuſpectus violenter, ita q̃ citatus reſponſurus de fide noluit comparere, & fuit ex hoc excommunicatus, & ſtetit in excommunicatione per annum, animo pertinaci, & pœnitebit, admittetur, & abiurabit omnẽ hæreſim, & pœnitebit vt hæreticus ſuſpectus de hæreſi violẽter. Pœnitens ſecundùm modum, quo agitur ſuprà in ſexto modo proceſſum fidei terminandi. Si autem comparuerit, & non conſenſerit abiurare, tradetur, verus hæreticus impœnitens brachio ſeculari, per modum, quo dictum eſt ſuprà, & agitur in decimo modo proceſſum fidei terminãdi. Si autem contumaciter renuerit comparere, tunc formetur ſententia per modum tenoris ſequentis.

Nos N. Epiſcopus miſeratione diuina, talis ciuitatis, Attendentes, q̃ tu talis de tali loco, talis Diœceſis, fuiſti nobis de hæretica prauitate, fama publica referẽte, ſeu fide dignorum inſinuatione delatus. Nos quibus ex officio decũbit, deſcendimus ad videndũ ac inquirendũ, an clamor qui

ad

ad aures nostras peruenerat, veritate aliqua fulciretur. Verũ cùm inuenissemus te in hæresi deprehẽsum, deponentibus contra te quampluribus testibus fide dignis, te corã nobis aduocatum iussimus detineri. Dicatur sicut factum fuit, an videlicet cõparuerit, & medio iuramẽto interrogatus, fassus fuerit, vel nõ. Sed post maligni spiritus consilio ductus & seductus, metuẽs tua vulnera vino & oleo salubriter cõfoueri, aufugisti (aut ponatur, si ita est) carcerẽ & arrestum fregisti pariter & aufugisti, latitãs hinc inde, & quo te malignus spiritus duxerit antefact⁹ totaliter ignoram⁹: Vel sic.

Verum cùm inuenissemus cõtra te taliter, vt prędicitur, nobis delatum de hæretica prauitate, multa indicia, ꝓpter quæ suspectum leuiter de hæretica prauitate, prædicta, te meritò habeamus, citauimus te per publicum edictum in talibus & talibus Ecclesijs, talis Diœceseos, quatenus infra certũ terminũ tibi præfixum corã nobis in tali loco personaliter cõpareres, in & sùper prędictis contra te depositis, & aliàs de fide Catholica, & eius articulis respõsurus. Tu verò insano cõsilio adhærẽdo, renuisti contumaciter comparere: Cumq; iustitia exigẽte, te excõmunicauerimus, ac fecerimus excõmunicatum publicè denũciari, tu medicinã refutans salutarem, dictam excommunicationẽ vltraquàm per annum sustinuisti, & adhuc sustines in reprobum sensum datus, animo pertinaci, & profugus, latitans hinc inde, vt quo te malignus spiritus duxerit ignoramus.

Sanè cũ tam lõgo tempore te expectauerit Ecclesia sancta Dei misericorditer & benignè, quatenus ad eius misericordiæ gremiũ euolares, ab erroribus resiliẽdo, & iuxta fidem Catholicam professam operando: ipsaq; te clementia vberibus enutriret, malignorum seductus consilio, acquiescere recusasti, in tua pertinacia perseuerans. Verùm cùm vellemus, prout volumus & debemus, iustitia nos cogẽte, causam tuam fine debito per sententiam terminare, citauimus te, quatenus hac die & hora, & hoc loco cõpareres personaliter coram nobis, diffinitiuam sententiam auditurus. Et quia renuisti contumaciter comparere, meritò te ostendis velle perpetuò in tuis hæresibus & erroribus remanere: quod dolentes referimus, & referendo dolemus.

Sed cùm non possimus nec velimus iustitiam subterfugere nec tantam inobedientiam & contumaciam ad Dei

Ecclesiam tolerare : Ad exaltationem fidei orthodoxæ, & ad extirpationem hæreticæ prauitatis, iustitia exigente, & tua inobedientia & contumacia requirēte, hac die & hora, & loco tibi in antea ad audiendam diffinitiuam sentētiam peremptoriè assignatis, prælrabito multorum consilio peritorum, tam in Theologica facultate, quàm in iure canonico & ciuili, processus meritis visis & diligenter discussis, sedentes pro tribunali more iudicum iudicantiū, sacrosanctis Euangelijs positis coram nobis, vt de vultu Dei iudicium nostrum prodeat, & oculi nostri videant æquitatem, habentes præ oculis solum Deum, & sanctę fidei irrefragabilem veritatem, contra te talem, absentem & præsentem, Beati Pauli Apostoli vestigia imitantes, sentētiam diffinitiuā taliter ferim⁹ in his scriptis, Christi nomine inuocato.

Nos Episcopus & iudices in causa fidei memorati, attēdentes in causa ista fidei, ac processibus inde confectis, ordinem iuris fore seruatum. Attendentes etiam, ꝙ legitimè citatus nō comparuisti, nec per te, nec per alium te aliqualiter excusasti. Attendentes etiam, ꝙ in præfatis hęresibus longo tempore pertinaciter perstitisti, & adhuc etiam perseueras, & excommunicationem per tot annos in causa fidei sustinuisti, prout ex nunc sustines animo indurato. Attendentes etiam ꝙ Ecclesia sancta Dei non habet vltra erga te quid faciat, cùm perseueres & perseuerare velis, in excōmunicatione & hæresibus prælibatis. Propterea beati Pauli Apostoli vestigia sectantes, declaramus, diffinimus, & sententiamus, te talem absentem & præsentem esse hæreticum pertinacem, & vt talem relinquendum brachio seculari. Et per nostram sententiam diffinitiuā te à foro Ecclesiastico repellimus, & relinquimus potestati curiæ secularis. Eādem curiam affectuosè deprecantes, vt si quando te habuerit in sua potestate, erga te citra sanguinis effusionem & mortis periculum suam sententiam moderetur. Lata fuit hæc sententia, & cætera.

Considerandum hic, ꝙ si iste profugus & contumax fuerit deprehensus in hæresi, vel propria cōfessione, vel testibus legitimis, & ante abiurationem fugit, est per sentētiā verè hæreticus impœnitens iudicādus, & ita in sententia ponēdum est. Si autem aliter non fuit deprehensus, nisi quia delatus & suspectus habitus, fuit citatus, respōsurus de fide

fide,& quia renuit comparere,fuit excommunicatus, & in excommunicatione tali stetit vltra quàm per annũ,animo indurato,& tandem noluit comparere, iste non est iudicãdus hæreticus,sed vt hæreticus,vt talis condemnandus, & ita procedendum est in sententia,vt dictum est prius.

Quidam iudicandi hæretici,quidam vt hæretici.

Super personam delatam ab alia Malefica incinerata, vel incineranda,qualiter sit sententiandum.

QVÆSTIO XXXIII.

QVartusdecimus modus processum fidei terminandi:& sententiandi, est quando delatus de hæretica prauitate, processus meritis circa deponentem diligenter discussis, cum bono consilio iurisperitorum, reperitur de tali hæretica prauitate tantummodò ab altera Malefica incinerata vel incineranda,delatus vel delata. Et hoc contingere potest tredecim modis, tanquam per tredecim casus. Quia sic delatus vel reperitur immunis & absoluendus totaliter: vel reperitur cum hoc diffamatus de tali hæresi generaliter:vel reperitur vltra infamiam quæstionibus exponendus aliqualiter: vel reperitur suspectus de hæresi vehementer,vel violenter,vel reperitur diffamatus & suspectus insimul & communiter. Et sic consequenter in alijs casibus prout in 20. quæst. tactum est,vt ad 13.inclusiuè.

Tredecim modi, quibus Malefica Maleficas traducunt vel deferunt.

Primus modus fit,quando tantummodò ab ipsa Malefica detenta delatus est,& non conuincitur, nec confessione propria,nec testium productione legitima, nec aliàs reperiuntur indicia, ex quibus verisimiliter tanquam suspectus iudicari possit,talis omnino venit absoluendus, etiam per ipsum iudicem secularem, qui deponentem aut incinerauit,aut incinerandum propria auctoritate, aut ex commissione Episcopi,iudicis ordinarij habuit: & absoluetur per sententiam in primo modo processus fidei terminandi,circa 20.quæst.contentam.

Secundus modus incidit,quando vltra hoc, ꝙ à detenta delatus est, etiam per totam illam villam seu ciuitatem diffamata existat, ita ꝙ tantummodò infamia præcisè &

sola laborauit semper : licèt postea per depositionem detentæ Maleficæ infamia sit aggrauata.

Circa talem talis practica est seruanda. Quia iudex considerando, ꝙ vltra infamiam nihil in particulari aduersus eam ab alijs fide dignis in villa aut oppido probatur, licet fortè detenta, certa grauia aduersus eum deposuit: quia tamen fidem perdidit abnegando illam Diabolo: vnde & difficulter eius dictis à Iudicibus fides adhibetur, nisi ex alijs circunstantijs illa infamia aggrauaretur, & tunc in tertium iam sequentem modum inciderit: Ideo Canonica purgatio erit tũc indicẽda, & procedetur per sententiam in secundo modo processum fidei terminandi, circa 22. quęst. cõtentã.

Et si Iudex ciuilis illam purgationem coram Episcopo decreuerit fieri & solemniter, in finem, vt si deficeret, vt tũc per Ecclesiasticum & ciuilem Iudices in exemplum aliorum, eo firmiori sententia puniretur, benè quidem fit. Si autem per se voluerit exequi, mandet vt decem vel viginti compurgatores ordinis sui habeat, & procedat, vt in secũdo modo sententiandi tales, tactum est, nisi ꝙ vbi excommunicandus esset, ꝙ tunc ad ipsum ordinarium recursum habeat? Et hoc contingeret, vbi se purgare nollet.

Tertius modus igitur incidit super talem delatum, vbi licèt non vincatur cõfessione propria, nec testium productione legitima, nec facti euidentia: nec etiam sint indicia super aliquod factũ, in quo vsquam notatus fuisset ab alijs inhabitatoribus villæ aut oppidi: nisi ꝙ infamia tãtum laborauit apud eos. Aggrauatur autẽ infamia ex detẽtę Maleficæ detentione, vtpote quia asseruit, illum vel illam in omnibus fuisse sociam, & secũ in criminibus participasse. Hoc ipsum tamen, sicut cõstanter delata negat, ita & alijs inhabitatoribus vel non est notum, vel de nulla nisi de honesta conuersatione, seu etiam participatione ipsis cõstat.

Adfrontatio Maleficarum se inuicem accusantium.

Circa talem talis practica seruatur: Primò, ꝙ ad frontare se habent facie ad faciem, & obiectiones mutuæ & responsiones diligentèr sunt considerandæ, & si quidem varietas aliqua in verbis incideret, vnde iudex verisimiliter ex concessis & negatis præsumere potest, ipsam delatam meritò quæstionibus exponendã, procedatur per sententias in tertiũ modũ processum fidei terminandi, circa 23. quæst. contentas, ipsam tormẽtis leuiter exponendo: adhibitis cautelis

lis alijs quamplurimis & neceſſarijs, de quibus circa principium huius tertiæ partis ſuprà patuit ad longum, & ex quibus præſumitur talem eſſe aut innoxiam aut ream.

Quartus modus incidit, vbi talis delatus inuenitur ſuſpectus leuiter, & hoc vel confeſſione propria, vel depoſitione alterius detentæ. Et ſunt qui ad hanc leuẽ ſuſpicionẽ reducunt illos, qui ad procandum mulieres Maleficas conſuluiſſent, vel vbi inter coniugatos, odio ſe mutuò proſequentes, amorem procuraſſent, aut etiam pro aliquo commodo tẽporali apud Maleficas laboraſſent. Sed quia tales vtiq; excõmunicati ſunt, tanquam hæreticorũ credentes, iuxta c. excõmunicamus. 1. §. credentes. lib. 6. de hær. vbi dicitur, Credentes autẽ eorum erroribus, hæreticos ſimiliter iudicamus. Quia etiam ex factis præſumitur de effectu ad hoc argu. 32. q. 2. qui viderit. Ideò videtur q; acrius ſunt puniendi & ſentẽtiandi, quã illi, qui de hæreſi leuiter habẽtur ſuſpecti, prout iudicandi ſunt aliqui ex leuibus cõiecturis: Puta quia eis ſeruitia exhibuiſſent, literas detuliſſent, eorũ erroribus ſic nullam fidem adhibuiſſent, q; tamen illos nõ manifeſtaſſent, alimonia ab eis accepiſſent. Sed ſiue illi, ſiue iſti intelligãtur, hoc quod in conſilio peritorũ concluſum fuerit ſuper leuẽ ſuſpicionẽ, proſequendũ erit à iudice, per talem practicam: Talis enim aut abiurabit, aut Canonicè ſe purgabit, ſecundũ quod in quarto modo proceſſum fidei terminãdi, ſub queſtione viceſima quarta tãgitur.

Ex factis præſumitur de effectu.

Sed tamen, quia potius videtur, quòd abiuratio ſit indicenda, & hoc propter alleg. cap. excommunicamus. 1. §. qui verò inuenti fuerint ſola ſuſpicione notabili, &c. tamen non debent, ſi relabantur, pœna relapſorum puniri: & procedatur, prout in quarto modo proceſſum fidei terminandi, circa 24. quæſt. tactum eſt.

Quintus modus incidit, vbi talis delatus inuenitur ſuſpectus, vehementer, & hoc ſimili modo, vel confeſſione propria, vel depoſitione alterius Maleficæ detentæ. Et ſunt qui ad hanc leuem depoſitionem reducũt impeditores iudicum, directè, vel indirectè eorum officium inquirendo, Maleficas impediendo: dummodò hoc ſcienter fecerint, ex cap. vt inquiſitionis negotium. libro 6. de hæret.

Qui impedimenta præſtãt Maleficis quæ ſuſpicione laborent.

Item reducunt omnes, qui impediẽtibus præſtant ſcienter auxilium, conſilium, vel fauorẽ; patet per alleg. c. inquiſitionis

sitionis. Item reducunt qui citatos aut captos hæreticos instruunt de celanda veritate, & vt illam subticeant, vel falsitatem asserant. Et hoc ex ca. accusatus. & §. fi. Item reducunt omnes, qui eos, quos sciunt hæreticos, receptant, scienter deducunt, visitant, vel assoçiant, munera mittunt, seu fauorem impendunt: quæ omnia in fauorem non personæ, sed culpæ fiunt vbi scienter fiunt. Et ideo dicunt, q vbi delata persona participat de præmissis, & hoc per consilium ita iudicatum fuerit, tunc iuxta quintum modum processum fidei terminandi sub quæst. 25. sententianda est. Taliter vt omnem hæresim sub pœna relapsorum, vbi reciderit, habeat abiurare.

Familiæ Maleficarum.

Possumus tamen asserere, adiiciendo quòd Iudices respectum habeant super vniuscuiusque Maleficæ incineratæ aut detentę familiam, prolem, seu etiam progeniem eò quòd vt plurimum tales reperiuntur infectæ.

Cùm Maleficę etiã proprios infantes ex Dęmonũ informatione ipsis habẽt offerre. Vnde & indubiè in quibuscũque flagitijs informare: patent hæc ex prima parte operis.

Triplex pœna vni Maleficæ Decano inflicta.

Probatur & ex eo, quòd sic in simplici hæresi propter agnitorum hæreticorum familiaritatem, dum quis de hæresi infamatus existit, etiam consequenter ratione familiaritatis est de hæresi vehementer suspectus, ita & in hac hæresi Maleficarum.

Præfatus autem casus patet in cap. inter sollicitudines, extra, de purgatione ca. vbi apparet: quòd ratione infamiæ de hæresi fuit Decano cuidam indicta canonica purgatione, & ratione familiaritatis hæreticorum, abiuratio publica, & ratione scandali fuit priuatus beneficio, quousque scandalum sopiretur.

Sextus modus incidit, vbi talis delatus efficitur suspectus violẽter, hoc autem fit nõ ad simplicem vel nudã depositionem alterius Maleficæ detentę, sed ad indicia facti, quæ eliciuntur ex quibusdam verbis & factis à Malefica detenta perpetratis, & prolatis, quibus ad minus delata asseritur interfuisse & operibus deponentis communicasse.

Pro quorum intelligentia, aduertenda sunt ea quę suprà quæst. 19. tacta sunt, præcipuè super violentam suspicionem, quomodo ex violentibus & conuincentibus oritur coniecturis, & qualiter Iudex violentatur ad credendum

ex

ex ſola ſuſpicione aliquem eſſe hæreticum, qui tamē fortaſſis bonus Catholicus in corde exiſtit. Sicut Canoniſtæ exemplificant circa ſimplicem hæreſim, de eo qui citatus in cauſa fidei ad reſpondendum renuit comparere contumaciter ; propter quam contumaciam excommunicatur. In qua vbi per annum perſeuerauit, efficitur ſuſpectus de hæreſi violenter.

Quare & à ſimili circa talem perſonam delatam aduertenda ſunt indicia facti, ex quibus efficitur violēter ſuſpecta Et ponatur caſus quòd detenta Malefica aſſeruit illam interfuiſſe ſuis maleficijs, quæ tamen delata cōſtanter negat, quid ergo faciet ? vtiq́ue opus erit conſiderare an ex aliquibus operibus ſit vehemēter ſuſpecta,& an vehemens ſuſpicio in violentam valeat tranſire:ſicut in prę̃fato caſu, citatus reſponſurus, vbi non comparet, ſed renuit contumaciter, fit ſuſpectus leuiter de hæreſi, etiam vbi citatus fuit in non cauſa fidei. Si autem in cauſa fidei citatus renuit comparere, & propter contumaciam excommunicatur,tunc fit ſuſpectus vehementer:quia tunc leuis ſuſpicio tranſit in vehementem, & ſi per annum perſiſtat tunc vehemens tranſit in violentam. Ita conſiderabit Iudex ſi ratione familiaritatis contractæ cum detenta Malefica ſit delata vehementer ſuſpecta, vt immediatè in quinto modo incidenti tactum fuit,tunc opus erit conſiderare an ipſa vehemens ſuſpicio in violentam tranſire poſſit : Præſumitur enim quòd tranſire poſſit, id eſt, quòd flagitijs detentæ ipſa delata interfuit, vbi familiaritatem cum ea frequenter habuit.Eſt ergo procedēdum Iudici iuxta ſextum modum proceſſum fidei terminandi, prout in 26. quæſt. tangitur.Quòd ſi quæritur quid faciet Iudex ſi adhuc talis delata ab altera Malefica, detenta omnino perſiſtat in negatiua, non obſtantibus quibuſcunque indicijs aduerſus eam productis?Reſpondetur primò quòd Iudex debet aduertere ſuper earum negatiuas reſponſiones, an ex vitio ſeu maleficio taciturnitatis proueniant,ſiue non:& quidē, vt in primis quæſt.qu.15.& 16.huius 3.partis patuit, Iudex cognoſcere poteſt,ſi flere & lachrymas emittere valeat,& vbi in quæſtionibus quaſi inſenſibilis redditur,ita quòd ad priſtinas vires faciliter redit, tunc quidem violenta ſuſpicio aggrauatur, & tunc omnino non eſt liberè dimittenda

Quomodo leuis in vehementem, vehemēs in violentam ſuſpicionē trāſeat.

tenda ſeu ſecũdum, vt in ſexto modo ſententiandi & proceſſum fidei terminandi patuit, ſupra allegato perpetuis carceribus ad pœnitentiam peragendam deputanda.

Si verò maleficio taciturnitatis non ſit infecta propter vehementes dolores quos in quæſtionib. ſuſtinet vere & realiter, cum tamen aliæ ex maleficio taciturnitatis quaſi inſenſibiles redduntur, vt dictum eſt, tunc vltimum refugium Iudex habere poteſt ſuper Canonicam purgationẽ. Quæ ſi à ſeculari Iudice indicitur, dicetur vulgaris licita, quia non de numero purgationum vulgarium, de quibus 2.q.4.conſuluiſti. & cap.monomachiã dicitur. In qua purgatione ſi defecerit, vt reus vel rea iudicabitur.

Vulgaris licita canonica purgatio.

Septimus modus incidit, vbi delatus ipſe non reperitur legitimè deprehenſus, nec propria confeſſione nec facti euidentia, nec teſtium productione legitima, ſed tantum reperitur à detenta Malefica delatus vel delata, & cum hoc reperiuntur indicia, quæ ipſum reddunt ſuſpectum leuiter, vel vehemẽter: Vt pote quia ſolummodo habuit magnam familiaritatem cum Maleficis, tunc tali ratione infamiæ eſt dicenda canonica purgatio, iuxta canonem allegatum, inter ſollicitudines: & ratione ſuſpicionis hæreſim abiurare cum pœna relapſorum, vbi recidiuaret ſi vehementer ſuſpectus, vel ſine illa, ſi leuiter, & procedatur vt in proximo modo proceſſum fidei terminandi, circa cap.27.q.tactum eſt.

Octauus modus incidit, vbi ſic delatus reperitur confeſſus hæreſim illam, ſed pœnitens & nunquam relapſus. Vbi notandum quòd conſequenter, vbi agitur de relapſis & non relapſis, pœnitentibus & non pœnitentibus, tales diſtinctiones tactæ ſunt propter iudices, qui de vltimis inferendis ſupplicijs non ſe intromittunt: Ideo ciuilis iudex ſuper confeſſum ſiue pœniteat, ſiue non, ſiue relapſus fuerit, ſiue non, per ciuiles & imperiales leges procedere poteſt, vt iuſtitia ſuadebit: tantummodo recurſum ad ipſos tredecim modos ſententiandi habere poteſt, & ſecundum illos ſe reſoluere, vbi aliquod ambiguum interuenerit.

Super

Super modum sententiandi Maleficam maleficia tollentem, insuper etiã super Maleficas obstetrices & Maleficos sagittarios.

QVÆSTIO XXXIIII.

QVintusdecimus modus processum fidei terminandi, & sententiandi est quando delatus de hæretica prauitate reperitur quòd maleficia nõ inferat, sed tollat. Circa istum talis practica est seruanda, quia aut vtitur remedijs licitis, aut illicitis: Et si quidem licitis, nõ vt Maleficus, sed vt Christicola est iudicandus. De quibus licitis remedijs suprà circa principium huius tertię partis ad longum patuit.

Si verò illicitis, tunc distinguendum, quia aut sunt illicita simpliciter, aut secũdũ quid. Si simpliciter adhuc dupliciter, quia vel nocumento proximi, vel sine nocumento: vtroque tamen modo semper cum expressa Dæmonũ inuocatione. Si verò illi ita secundum quid, puta quia absque expressa, licet non absque tacita Dæmonum inuocatione fiunt, talia iudicantur vana potius quàm illicita nominari à Canonistis & certis Theologis, vt suprà in 1.q. huius vltimæ partis totius operis patuit. *Illicita remedia vel secundum quid vel simpliciter.*

Iudex ergo quicunque, siue ecclesiasticus siue ciuilis, licet primos & vltimos non habeat reprobare, & signanter primos potius commẽdare, & vltimos tolerare, prout Canonistæ asserunt licitum esse vana vanis contundere. Illos tamẽ qui cum expressa Dæmonum inuocatione maleficia auferunt, nullo modo tolerare debet, præcipuè illos qui cũ nocumento proximi talia committunt. Et dicuntur cũ nocumento proximi practicare, quando maleficium ita ab vno aufertur & alteri infertur. Nec obstat, si illa cui infertur sit Malefica per se siue non: siue sit illa, quæ maleficium intulit siue non: & siue sit homo, siue quęcunque alia creatura, patent super hæc omnia acta & gesta deducta in prima quæstione supra allegata.

Si quæritur, quid faciet Iudex, vbi talis asserit se maleficia tollere per licita & non illicita remedia, aut qũo possit talia veraciter Iudex cognoscere? Respõdetur ꝙ citato illo interrogetur quibus medijs vtatur: nec tamen verbis suis standũ, sed Ecclesiasticus Iudex cui ex officio incũbit diligen-

gentes

genter inquirat,siue per se,siue per plebanum aliquem,qui a singulis parrochianis exactè sub præstito iuramento, q̃ exigere potest,perquirat,quibus remedijs vtatur:& si quidem inuentum fuerit, prout communiter inueniũtur cum superstitiosis remedijs,omnino non sunt, propter horribiles pœnas à canonibus inflictas, vt inferius patebit, tolerandæ.

Quomodo illicita remedia ab illicitis discernantur.

Et si quæritur,vnde possunt remedia licita ab illicitis discerni,cùm semper asserant, se quibusdam orationibus & herbarum applicationibus,huiusmodi amouere? Respondetur, hoc facilè foret, dummodò dĩligens inquisitio fieret.Nam quia necesse habent superstitiosa remedia occultare, vt non reprehendantur, seu vt facilius mentes simplicium illaqueare valeant,ideo huiusmodi verbis aut herbarum applicationibus insistunt:tamen ex quatuor superstitiosis eorum actibus tãquam sortilegæ & Maleficæ manifestè deprehenduntur.

Sunt enim de occultis diuinantes,& ea quæ nõ nisi malorum spirituũ reuelatione scire possunt,referantes.Exempli gratia.Vbi pro sanitate acquirenda frequentantur à læsis, causam læsionis, aut maleficij aperire & manifestare sciunt: vt si ratione altercationis cum vicina acciderit,vel aliqua ex causa alia, hoc ipsum perfectissimè noscunt,& indicare frequentantibus sciunt.

Secundò, vbi ad vnius nocumenti seu maleficij curam se intromittũt,alterius verò minimè.Prout in Diœcesi Spirensi,Malefica quædã in loco quodam,*La Hofen* nuncupato,existit,quę licet plures sanare videatur,certos tamẽ minimè se posse curare fatetur:nullã ob aliam causam,nisi vt ab incolis fertur, q̃ maleficia talibus illata, sint tã fortiter ab alijs,vt asserit,Maleficis impressa,& hoc vtique virtute Dæmonum,quòd illa amouere nõ valeant.Quia videlicet Dæmon non semper Dæmoni cedere potest, aut nõ vult.

Tertiò, vbi super huius maleficia illata singulares exceptiones facere noscuntur. Prout in ipsa ciuitate Spirensi cõtigisse noscitur:dum quædã honesta persona maleficiata in tibijs, huiusmodi diuinatricem ob sanitatis gratiam aduocasset,illa domũ ingressa, & eam dum intuita fuisset, talem exceptionem fecit.Si,inquit, squamas & capillos in vulnere nõ habuerit,reliqua omnia extrahere potero.Cau

sam

ſam etiam læſionis aperuit, licet ex rure, & ad duo miliaria aduentaſſet, dicens, quia cum vicina altercaſti tali die, ideo tibi accidit præter quam as etiam & pilos, alias quamplures diuerſorum generum res extraxit, & ſanitati reſtituit.

Non ſanant Maleficæ ſed faciunt ceſſare læſiones.

Quartò vbi ſuperſtitioſis inſiſtunt, aut inſiſtere faciunt cæremonijs, & ſic ante ſolis ortum, vel alio determinato tẽpore, ſe frequentari volunt, dicentes quod infirmitates vltra angariam illatas ſanare nequeãt, aut quòd tantummodo duas aut tres perſonas per annum ſanare valeant; licet non ſanando, ſed à læſionibus ceſſando, ſanare videantur.

Poſſunt & addi quamplures aliæ conſiderationes, circa talium perſonarum conditiones, quia vt plurimum retroactis temporibus malæ & reprehẽſibilis vitæ fuerunt diffamatæ, ſeu adulteræ, aut Maleficarum ſuperſtites: vnde ex nulla ſanctitate vitæ hæc gratia ſanitatis à Deo collata.

De obſtetricibus ſagis.

Incidẽtaliter reducuntur & obſtetrices Maleficæ omnes, alias Maleficas in flagitijs excedẽtes, de quibus & in prima parte operis deductum eſt: Quarum etiã tantus numerus, vt earũ cõfeſſionibus compertum eſt, quòd non æſtimatur villula, vbi huiuſmodi non reperiãtur exiſtere. Cui periculo vtique à præſidentibus foret in parte ſuccurrendum, vt non niſi iuratæ obſtetrices à præſidentibus deputarentur, cum alijs remedijs quæ in ſecunda parte operis tacta ſunt.

Magi ſagittarij.

Incidit & de Maleficis ſagittarijs, in contumeliam vtique Chriſtianæ religionis tanto periculoſius detegentes, quanto & ſecuriores habent in terris optimatum & principum receptatores, fautores, & defenſores. Sed quòd omnes tales receptatores, fautores &c. omnibus Maleficis plerumque in certis caſibus, damnabiliores exiſtant ſi declaratur. Nam talium defenſores à Canoniſtis & Theologis in duplici genere aſſignãtur. Quidã nãq; erroré, alij verò perſonam ſunt defendẽtes: Et hi quidem qui errorem, damnabiliores ipſis qui errant exiſtunt: cùm non ſolùm hæretici, imò hæreſiarchæ habendi ſunt, vt patet 24. quæſtio. 3. qui illorum. Et de his defenſoribus cõmuniter non loquuntur iura, eò quòd ab alijs hæreticis non diſtinguuntur. In quibus etiam habet locum cap ad abolendam. §. præſenti. ſæpè alleg.

Fouẽtes ſagittarios Magos quo loco habendi.

Quidam alij ſunt, qui licet non defendunt errorem, defendunt tamẽ perſonam errantem: vt pote qui reſiſtunt viribus & potẽtiane tales Malefici, ſeu quicũque alij hæretici

veniant ad manus Iudicis fidei ad examinandum, vel puniendum, & similia.

Spirituales domini fouentes sagittarios Maleficos.

Simili modo etiam fautores talium sunt in duplici genere. Quidam namque sunt, qui publica fungũtur autoritate, hoc est publicæ personæ, vt domini temporales, seu etiam spirituales temporalẽ iurisdictionẽ habentes. Qui etiã fautores esse possunt duobus modis, obmittẽdo & cõmittẽdo.

Obmittendo, scilicet facere ea circa Maleficos vel suspectos infamatos, vel credentes, receptatores, defensores & fautores ad quæ, ex eorũ officio obligãtur. Cùm tñ ab Episcopis vel Inquisitoribus, vel eorũ alteri requiruntur: Vtpote si eos nõ capiãt, vel captos non diligãter custodiant, vel infra districtum suũ ad locũ, de quo eis mãdatur, non deducant, aut executionem promptam de eis non faciant, & similia. Vt patet in c. vt inquisitionis. in princip. li. 6. de hęte.

Committendo autem, vtpote, si captos huiusmodi, sine Episcopi aut iudicis eius licentia vel mandato: à carcere liberent, vel processum, iudicium, vel sententiam eorum directè vel indirectè impediant, vel similia peragant. Vt patet cap. allegato, vt officium. §. prohibemu. Pene talium in prędcedentibus circa secundum principale huius operis, & circa finem, vbi de Maleficis sagittarijs, & alijs armorum incantatoribus tactum est, declaratæ sunt.

Ad præsens sufficiat, quòd omnes tales, ipso iure sunt excommunicati, & duodecim magnas pœnas incurrunt: patet extra: de hære. excommunicamus. §. credentes. & cap. allegato. vt inquisitionis. §. prohibemus. In qua excommunicatione, si per annum perstiterint animo pertinaci, ex tunc sunt vt hæretici condemnandi, vt eo. ca. & §. alleg.

De receptatoribus Maleficorum.

Qui verò dicendi sint receptatores, & an habendi sint, vt hæretici. Respondetur, quòd recipientes huiusmodi Maleficos sagittarios, aut quoscunque armorum incantatores, Necromanticos, seu Maleficos hæreticos, de quibus in toto opere tractatum est, sint in duplici genere, sicut etiam de eorum defensoribus & fautoribus tactum est.

Quidam namque sunt, qui non tantùm semel vel bis, sed pluries & frequenter tales suscipiunt, & isti propriè, & secundùm vim vocabuli, dicuntur receptatores à receptando, quod est verbum frequentatiuum. Et tales receptatores, quandoque sunt sine culpa, vt pote si ignoranter hoc faciunt

faciũt,nec aliquid vnquã siniſtri de eis ſuſpicati ſunt.Aliquã do ſunt in culpa, vt pote quando eorum errores ſciunt & non ignorant, quia Eccleſia tales ſemper perſequitur tanquam crudeliſſimos fidei hoſtes, & ſi non minus domini terrarum eos receptant,tenent,defendunt, &c. Tales propriè ſunt & dicuntur hæreticorum receptatores. Et de talibus etiam loquuntur iura,& quòd ſunt excommunicati, iuxta c.excom.1.§.credentes.

Quidam autem non pluries & frequenter, ſed tantũ ſemel vel bis huiuſmodi Maleficos aut Hæreticos receperũt, & iſti non videntur propriè dici receptatores,quia non frequentarunt, ſed receptores,qui eos receperunt, & non receptauerunt Licet Archidiac.dicat contrarium in c.quicunque.ſuper ver.receptatores. De quo tamen non eſt magna vis,quia non de verbis ſed de factis curandum eſt.

Differentia inter Receptatores & Receptores.

Ponitur tamẽ differẽtia inter Receptatores & Receptores:eò quòd domini terrarum ſemper dicuntur talium receptatores,vbi ſimplices,qui eos expellere non habent,nec poſſunt.Et ſi receptores ſint,ſunt tamen ſine culpa.

Vltimò autem de impeditoribus officij inquiſitionis Epiſcoporũ,contra huiuſmodi Maleficos hæreticos,qui ſint, & ſi hæretici dicendi ſint. Ad quod reſpondetur,ꝙ huiuſmodi impeditores ſunt in duplici genere. Quidam nãq; ſunt,qui impediunt directè,vt qui captos pro hæreſeos crimine à carcere propria temeritate liberãt, vel ꝓceſſus inquiſitionis lacerãt, teſtes in cauſa fidei,pro eo ꝙ teſtificati ſunt vulnerant:Vel ſi dominus tẽporalis ſtatuat,quòd nullus niſi ipſe de hoc crimine cognoſcat, aut quòd nulli niſi ſibi de hoc crimine deferri poſſit, nec teſtificari niſi coram eo, & ſimilia. Et iſti impediũt directè: iuxta no. per Io. And. in c.ſtatutum, ſuper ver.directè, lib.6.de hære Et qui ꝓceſſum, iudicium vel ſententiã in tali cauſa fidei directè impediunt,vel qui ad hęc agenda præſtiterint auxiliũ,cõſilium, vel fauorẽ,& tales licet ſint multũ culpabiles,non tñ ex hoc ſunt hæretici indicandi,niſi aliter apparet, ꝙ eſſent conſimilibus erroribus Maleficorũ inuoluri cũ pertinati voluntate,ſunt tamen ipſo excõicationis mucrone percuſſi, iuxta ca.vt inquiſitionis.§.prohibemus. Sic quòd ſi in illa excommunicatione ſteterint per annum animo pertinaci, ex tunc ſunt vt hæretici condemnandi,vt patet c.& § alle.

Qui impediunt officiũ Inquiſitionis, quomodo hæretici habendi

Quidam verò sunt qui impediunt indirectè, vtpote qui statuunt, quod nullus portet arma ad capiendum hæreticos, nisi de familia Domini temporalis, & similia, iuxta no. per Io. And. in c. statutum, super ver. indirectè. Et tales sunt minus culpabiles q̃ primi, nec sunt hæretici, sed sunt excõmunicati, iuxta alleg. cap. Vt inquisitionis. Et etiã præstãtes ad hoc consilium, auxilium vel fauorẽ: taliter q̃ si steterint in illa excommunicatione per annum animo pertinaci, ex tunc velut hæretici sunt condemnandi, per allega. c. & §. prohibemus. Quod sic est intelligendum, quòd hęretici cõdemnãtur taliter, quod si volunt redire, recipiuntur ad misericordiam, etrore prius abiurato; aliàs vt impœnitentes tradentur curiæ seculari. Vt patet per c. ad abolendã. §. p̃senti.

Epilogando. Maleficæ obstetrices, prout aliæ Maleficæ maleficia inferentes, secundùm qualitatem criminum condemnantur & sententiantur, & à simili, Maleficę maleficia superstitiosè, vt dictum est, opere diaboli tollentes. Cùm non dubium sit, quòd sicut auferre, ita & inferre possunt. Vnde & ex quodam pacto totaliter Maleficæ ex dæmonũ informatione conueniunt, vt hæ quidem lædere, aliæ verò sanare debeãt, vt sic eo facilius mentes simplicium illaqueãdo, suam perfidiam augmentent. Sagittarij verò & alij armorum incantatores Malefici, cùm non nisi ex fauore, defensione, receptatione præsidentium sustẽtentur, omnes tales pœnis præscriptis subiacent: & qui officiales quoscunq; contra huiusmodi Maleficos, aut eorũ fautores, &c. in eorũ officio impedirent, simili modo excommunicati sunt, & omnibus pœnis vti fautores, subiacent. Verùm vbi steterint per annũ in illa excõmunicatione animo pertinaci si redire voluerint, abiurent impedimentum & fautoriam & ad misericordiam admittuntur, aliàs vt impœnitentes hæretici traduntur brachio seculari. Et vbi non stent per annum, nihilominus contra impeditores huiusmodi potest procedi, vt cõtra fautores hæreticorum: ar. c. accusatus. §. vltimo.

Qui possunt maleficia auferre præsumuntur etiã posse inferre.

Abiuratio impedimenti & fautoriæ.

Et quòd dictum est de fautoribus, defensoribus, receptatoribus, & impeditoribus, super Maleficos sagittarios, &c. idem & per omnia intelligendum est erga quascunque Maleficas, aut Maleficos, hominibus, iumentis, & terræ frugibus varia nocumenta inferrentibus. Verùm & ipsi Malefici quicunq; vbi in foro pœnitentiæ spiritu contrito & humiliato

liatò peccata deflentes, & purè confitentes, veniam petierint, ad misericordiam recipiuntur. Alias vbi innotescunt, contra eos procedere debent, quibus ex officio incumbit, citando, attestãdo, capiendo & procedendo in omnibus iuxta criminum qualitatem, vsque ad sententiam diffinitiuam inclusiuè vt tactum est, si & in quantum huiusmodi præcedẽtes æternæ damnationis laqueum, propter excommunicationem eis, ab Ecclesia inflictam inuadere velint.

Huius vltimæ partis, super modos sententiandi Maleficos, quousque friuolè, aut etiam iustè appellantes.

QVAESTIO XXXV.

De appellantibus Maleficis.

SI verò ad appellationis remedium finaliter delatum cõfugere Iudex cerneret, notandum primò quod hæc interdum valida atq; iusta, interdum friuola atque nulla decernitur. Cum enim in negotijs fidei summariè, simpliciter & de plano sit procedendum, vt ex præcedentibus sæpè tactum est, ex capit. multorum querela. in Cle. vbi & appellationis remedium interdicitur. Attamen quia Iudices interdum sponte, propter negotij arduitatẽ libẽter ipsũ prorogãt & dilatãt: ideò aduertere possunt: quòd vbi delatus sentiret, se à iudice realiter & de facto contra ius & iustitiam aggrauatum, vt pote quia eum ad se defendendum admittere noluit, vel quia solus sine consilio aliorum, vel etiam sine assẽsu Episcopi, vel eius vicarij pronunciauit delatũ quæstionare, cum aliàs sufficientes probationes pro & contra habere potuisset, & huius similia: tũc quidem appellatio foret iusta, aliàs non.

Secundo notãdum, quod Iudex appellatione huiusmodi sibi præsentata, tunc absque perturbatione & motu debet petere copiam appellationis, protestando verbo quod non curtet sibi tempus, & cum ipse delatus tradiderit sibi copiã appellationis aduertat quòd adhuc habet duos dies ad respõdẽdũ; & post hos duos, adhuc triginta ad Apostolos exhibendũ. Et licet statim possit respõdere, & Apostolos dare istos vel illos, vbi sit multùm expertus & peritus, tamen vt

cautius procedatur, melius est vt aliquem terminum 10. vel 20. vel 25. dierum eidem ad dandum pariter & recipiẽdũ Apostolos, quales dare decreuerit, assignare cum potestate prorogandi.

Tertiò notãdum est iudici, quòd infrà tempus iuris, & infra tempus assignatum debet diligenter attendere & discutere causas appellationis, seu grauamina allegata: & si videt habito bono consilio peritorum quòd iniustè & indebitè delatum aggrauauit, ad se defendendum non admittendo vel quæstionibus non debito tempore exponendo, vel similia adueniente termino assignato, corrigat errorem suum, & reducat processum ad punctum, & statim in quo erat, quando defensiones ille petiuit, vel terminum ad interloquendum assignauit, & similia, & tollat grauamẽ: quo ablato procedat prout ante. Quia per amotionem grauaminis, appellatio quæ erat aliqua fit nulla, iuxta capitulum cessante. extrà de appellationibus.

Grauamina reparabilia. & irreparabilia

Sed hîc tamen diligenter attendat circumspectus & prouidus iudex, ꝙ quædam sunt grauamina reparabilia & sunt illa, de quibus iam dictũ est, & tũc habẽt locũ ea quæ dicta sunt. Quædã autẽ sunt irreparabilia, vtpote si delatus fuerit quæstionatus realiter, & de facto, & post euadens appellat: vel si clenodia & aliquantilia, simul cum vasis & instrumentis, quibus Malefici vtuntur, fuerunt recepti & combusti, & similia quæ nequeunt reparari nec reuocari: Et tunc non habet locum prædictus modus, scilicet processum ad statum reducere in quo fuit grauamen huius irrogatum.

Quartò notandum iudici est, ꝙ licet à die responsionis habeat triginta dies ad Apostolos exhibendum, iuxta c. de appel. & possit petenti assignare vltimum diem iuris, hoc est trigesimum ad Apostolos recipiendum, tamen ne videatur, quòd velit vexare delatum, & de vexatione indebita reddat suspectum: & ne videatur confirmare grauamen sibi impositũ propter quod extitit appellatum, melius est ꝙ assignet infrà tempus iuris terminum cõpetentem, vtpote decimum diem, vel vicesimum, & potest postmodum, si expedire noluerit, adueniẽte termino prorogare, dicẽdo se fuisse alijs negotijs implicatum, vel huiusmodi.

Quintò notandũ iudici est, quòd quando prefixit terminum appellanti & Apostolos petenti, ꝙ non assignet solũ ad

ad Apostolos dandum, sed ad dandum pariter & recipiendum: Quia si assignaret ad dandum tantùm, tunc Iudex, à quo appellaretur, haberet appellanti mittere. Assignabit ergo ei terminũ, hoc est, talẽ diem talis anni, ad dãdum eis, & recipiendũ à iudice Apostolos, tales quales dare decreuerit.

Sextò, notare debet, ꝙ in assignatione huius termini, nõ dicat respondendo, ꝙ dabit Apostolos negatiuos aut affirmatiuos, sed vt plenius deliberare possit, dicet ꝙ exhibebit tales, quales tunc decreuerit exhibendos.

Attendat etiam ꝙ in assignatione huius termini, appellanti, vt tollatur omnis cautela, & astutia, & malitia appellantis, assignet locum in specie, diem & horam: vtpote ꝙ assignet vigesimum diem Augusti, anni præsentis, & horam vesperam, & cameram ipsius Iudicis, in domo tali, talis ciuitatis vel loci sitam, tali appellanti ad dandum & recipiendum Apostolos tales quales decreuerit exhibendos.

Septimò notet, ꝙ si decreuerit in animo suo, detinere delatum crimine requirente, & iustitia exigẽte: in assignatione termini ponat, ꝙ assignet talem terminum ad dandum vel recipiendum personaliter Apostolos, ipsi appellãti, assignetque talem locum eidem appellanti, ad dandum eidem, & recipiendum ab eo Apostolos, de quo sit in potestate Iudicis appellantem liberè retinere, datis tamẽ prius statim Apostolis negatiuis, aliàs non.

Octauò notet Iudex ne aliquid innouet circa appellantem, ipsum capiendo, vel quæstionando, seu à carcere liberando, vel alias ab hora, qua fuit sibi appellatio pręsentata, vsque ad horam qua tradidit Apostolos negatiuos.

Epilogando. Nota: sæpè contingit, ꝙ delatus, quando dubitat, ꝙ contra eũ feratur sententia, quia constat sibi de culpa sua, frequenter recurrit ad appellationis remediũ, vt sic subterfugiat Iudicis sentẽtiam, vnde ab ipso appellat, & causas friuolas assignat, vtpote ꝙ Iudex eũ captum tenuit, & cautioni idoneæ eum tradere noluit, & similia friuola colorata, qua appellatione Iudici præsentata, copiã appellationis petat: qua habita statim vel post duos dies, respõsionẽ, diẽ, & horã, & locum appellanti ad dandũ & recipiẽdum Apostolos tales quales decreuerit præfigat, infra terminum tamen iuris, vtpote 25. 26. vel 30. diem talis mensis: infra quem terminum assignatum Iudex copiã appellatio-

nis, & grauamina seu causas, propter quas appellat, diligẽter discutiat, & cum bono consilio iuris peritorum deliberet an exhibeat appellanti Apostolos negatiuos, hoc est responsiones negatiuas appellationem non admittendo. Vel affirmatiuas & reuerentiales mittendas ad iudicem, ad quem appellat, appellationi deferendo.

Si enim videat, ꝙ causæ appellationis sunt falsæ vel friuolæ atque nullæ, & ꝙ appellans non vult nisi iudicium subterfugere, seu prorogare, det Apostolos negatiuos siue refutatorios: Si autem videat ꝙ grauamina sunt vera, & iniustè sibi illata, & non sunt irreparabilia, vel dubitat si est ita, vel aliàs fatigatus propter malitiam appellantis, vult se à tanto onere liberare, exhibeat appellanti Apostolos infirmatiuos seu reuerentiales. Aduenientè igitur appellãti termino assignato, si Iudex nondum formauit Apostolos seu responsiones, vel aliàs non est dispositus, peremptoriè potestrogare simul vel successiuè vsque ad trigesimum diẽ, qui est vltimus terminus iuris ad exhibendum Apostolos assignatos.

Si autem formauit & est dispositus, potest statim dare Apostolos appellanti. Si igitur decreuerit dare Apostolos negatiuos, seu refutatorios, aduenientè termino peremptorio assignato, exhibebit per modum, qui sequitur in scriptis.

ET dictus Iudex respondens præfatæ interiectæ appellationi, si dici appellatio mereatur, dicit ꝙ ipse Iudex, & secundùm canonicas sanctiones, seu etiam imperialia statuta, seu leges, processit, & procedere intendit, & à iuris vtriusque tramite non discessit, nec discedere intendit, minusq; ipsum appellantem aggrauauit, nec aggrauare intẽdit, aut intellexit, ꝙ patet per causas coloratas allegatas singulas decernendo. Non enim grauauit in hoc, ꝙ cum cepit & captum tenuit: Quia cùm sit sibi delatus de tali hæretica prauitate, & testes multos habeat cõtra eum, meritò ipsum tanquam conuictum de hæresi, vel sibi vehementer suspectum, captum tenere debuit, atque debet, nec grauauit eum, quia dare ipsum noluit cautioni. Nam cùm crimẽ hæreseos sit crimen de maioribus, & ipse appellans esset conuictus, & statim in negatiua nequaquam erat, nec est cautioni etiam maximæ dandus, si est & erat in carceribus detinendus: & sic discurrat per alias rationes.

Quo

Quo facto, dicat sic: Quare apparet q̃ ipse iudex debitè & iustè processit, & à iuris semitis minimè deuiauit, minusque ipsum in aliquo aggrauauit: sed ipse appellans per quasdam causas coloratas atq; fictas nititur subterfugere iudicium iniustè & indebitè appellando: propter quæ eius appellatio est frivola atq; nulla, vtpote à nullo grauamine interiecta, peccãs enim in materia & forma. Et cũ appellationibus frivolis nec iura deferant, nec sit à iudice deferẽdum, ideo dixit iudex ipse q̃ interiectam appellationem non admittit, nec admittere intẽdit, nec ei defert, nec deferre proponit: Et hanc responsionem offert dicto tali sic indebitè appellãti pro Apostolis negatiuis, & mãdat inseri statim immediatè post appellationẽ prędictã eidẽ pręsẽtatã. Et sic tradat notario, qui appellationẽ eidẽ præsentauit.

QVibus Apostolis negatiuis sic adhibitis appellãti, statim iudex continuãdo ipsum suum officium exequatur, mandando eundem capi seu detineri, vel ipsum arrestando, vel terminum ad comparendum coram se eidem assignando, vel aliquid simile propter quod appareat, quòd non desinit esse iudex, continuabitque processum suum, contra appellantem, quousque à iudice ad quem est appellatum sit prohibitus ne procedat.

Caueat tamen Iudex, q̃ nullam nouitatem faciat cõtra appellantem personam, nec ipsum capiendo, nec si captus est, carcere liberando, nec alias ab hora, qua fuit sibi appellatio præsentata quousque Apostolos ei tradiderit negatiuos: Sed ex tunc, vt prædicitur, poterit, si iustitia hoc requirat, quousque sit prohibitus à iudice ad quem fuerat appellatum: Et tunc cum processibus clausis & sigillatis, & cum fide ac tuta custodia, idonea cautione, si oportuerit, remittat eum ad iudicem ante dictum.

Si autem Iudex exhibere decreuerit Apostolos affirmatiuos & reuerentiales, adueniente eidem termino perẽptorio assignato ad dandum & recipiendum Apostolos: exhibebit per modum, qui sequitur in scriptis.

ET dictus Iudex, respondendo præfatæ interiectę appellationi, si dicit appellatio mereatur. Dicit q̃ ipse iustè, & prout debuit, in causa præsenti processum, & non alias, nec dictum aggrauatum se appellasse, aggrauare intendit. Quod patet per allegatas rationes singulas discurrendo.

Non omnino ipsum aggrauabit in hoc quod dixit, &c. discurrat per causas singulas appellationis, meliori modo & cum veritate, qua poterit, respondendo.

Concludendo sic, quare apparet, ꝙ ipse iudex dictum appellantem nullatenus aggrauauit, nec causam dedit eidem appellanti, metuens ne secundum eius demerita ad iustitiam procedatur, propter ꝙ eius appellatio est friuola atq; nulla, quia à nullo grauamine interiecta, nec ei est iurea Iudice deferendū. Verùm propter reuerentiam Sedis Apostolicæ, ad quā extitit appellatum, dicit ipse iudex, ꝙ dictam appellationē admittit, eiq; defert, & deferre intendit, totum præsens negotium ad sanctissimum dominū nostrū Papam, & sanctam sedem Apostolicam remittendo: assignando eidem appellanti certum tempus. s. tot menses proximè subsequentes, infra quos cum processibus, clausulis, & sigillatis, sibi per ipsum iudicem tradendis, vel aliàs data idonea cautione de præsentando, seu in Romana curia, vel cum fida & tuta custodia, eidem per ipsum iudicem exhibenda, habeat in Romana curia præsentare Domino nostro Papæ. Et hanc responsionē offert ipse iudex eidem appellanti, pro Apostolis affirmatiuis, & mandatur eam inseri immediatè post interiectam appellationē eidem præsentatam. Et sic tradet eam notario, qui appellationem eidem præsentauit.

ATtendat autem prudens iudex, ꝙ mox, vt Apostolos reuerentiales appellāti exhibuit, in causa illa pro qua ille appellauit, statim ipse definit esse iudex, nec potest amplius de illa cognoscere, nisi sibi causa remissa per sanctissimum dominum nostrum Papam. Quare de causa illa se amplius non intromittat, nisi mittendo dictum appellātem per modum prædictum ad dominum nostrū Papam, assignando eidem terminum competentem, vtpote vnius mensis, duorum vel trium: quatenus interim possit se ad eundem disponere & parare, recipiatq; ab eo de comparēdo, & se præsentando in Roma. curiam, infra eundem terminum assignatum, idonea cautione. Vel si appellans non potest illam præstare, mittatur cum fide & tuta custodia. Vel obligat se melius quo poterit, quatenus se infra terminum assignandum in Romana curia præsentabit domino nostro Papæ vel per ipsum non stabit.

Si autem iudex habet cauſam aliam, ac procedit contra eam in alia cauſa, in qua delatus non appellauit: In ipſa illa cauſa iudex remanet prout ante iudex: etiam ſi poſt admiſſam appellationem, & datis Apoſtolis reuerentialibus ipſe appellans accuſatur & denunciatur iudici de alijs hęreſeos criminibus, de quibus non agitur in cauſa, pro qua appellauit, non deſinit eſſe iudex, imò poteſt pro ſe ad informãdum, & teſtes examinandum liberè, prout prius. Et finita prima cauſa, in Romana curia, vel ad iudicem remiſſa, poteſt procedere liberè in ſecunda.

Aduertant autem iudices, ꝙ proceſſus clauſos, & ſigillatos ad Romanam curiam mittant, iudicibus aſſignatis, qui iuſtitiam faciant, proceſſus meritis actitatis. Nec Inquiſitores ibi curent agere contra appellantes: ſed dimittãt eos prædictis ſuis iudicibus iudicandos: Qui iudices, ſi inquiſitores nolint facere partem contra appellantes, procedãt ex officio ad procurationem appellantium, ſi voluerint expediri.

Aduertant etiam iudices, ꝙ ſi ad appellantium inſtantiam citentur perſonaliter, & compareant, caueant tamen omnino litem non iurare, ſed attendant proceſſus exhibere, & totam cauſam ad illos reducere, & procurent vt citius poterunt remeare ne ibi tædijs, miſerijs, laboribus & expẽſis, damnabiliter fatigentur: Sequũtur namque damna Eccleſiæ, & hæretici confortantur, & ex poſt non inueniunt iudices tantum fauorem & reuerentiã, nec timentur, prout eorum præſentia facit. Item ipſi hæretici alij quicunque, videntes iudices in Romana curia fatigari, & detineri, erigent ſibi cornua & contemnent, ac malignabuntur, & audacius hæreſes ſeminabunt, & vbi agitur contra eos, ſimili modo appellabunt. Alij etiam iudices efficiuntur debiliores, ad negotia fidei proſequendum, & ad hæreticos extirpandos, metuentes ne per conſimiles appellationes, tędijs, & miſerijs fatigentur. Hæc omnia cedent in magnum prę-iudicium fidei Eccleſiæ ſanctæ Dei à quibus ſingulis ſponſus ipſius Eccleſiæ eam præſeruare dignetur.

SEQVI-

SEQVITVR IN PRÆCEDENTEM TRACTATVM APPROBATIO ET subscriptio Doctorum almæ vniuersitatis Colon.

IVXTA FORMAM PVBLICI instrumenti.

IN nomine Domini nostri Iesu Christi, Amen. Nouerint vniuersi præsentes, publicum instrumentum lecturi, visuri, & audituri. Quòd anno à natiuitate eiusdem Domini nostri, Millesimo, quadringentesimo, octuagesimo septimo, Indictione quinta, die verò Sabbati, decima nona mẽsis Maij, hora quinta post meridiem, vel quasi, pontificatus sanctissimi in Christo patris, & Domini nostri Domini Innocentij, diuina prouidẽtia Papæ octaui, anno tertio, in mei Notarij publici & testium infrascriptorũ, ad hoc specialiter vocatorum & rogatorum præsentia, personaliter cõstitutus, Venerabilis & religiosus frater Henricus, institoris sacræ Theologiæ professor, ordinis prædicatorũ, hæreticæ prauitatis Inquisitor, à sancta sede Apostolica, vnà cũ venerabili & religioso fratre Iacobo Sprenger, etiam sacræ Theolo

Theologiæ professore,ac conuentus prædicatorum Colonienſium,priore collega ſuo ſpecialiter deputatus,pro ſe & dicto collega ſuo propoſuit atque dixit,modernus ſummus pōtifex, ſcilicet dominus Innocentius Papa, præfatus, per vnam potentem bullam commiſit ipſis inquiſitoribus Henrico & Iacobo ordinis prædicatorū & ſacræ Theologiæ profeſſoribus prædictis, facultatem inquirendi Apoſtolica auctoritate ſuper quaſcunque hæreſes: præcipuè autem ſuper Hæreſim Maleficarum modernis temporibus vigentem, & hoc per quinque eccleſias Metropolitanas, videlicet Mogūtineñ.Colonieñ.Treuereñ.Salzburgeñ.& Bremeñ. cum omni facultate contra tales procedendi,vſque ad vltimum exterminium, iuxta tenorem bullæ Apoſtolicæ, quam ſuis habebat in manibus, ſanam, integrā, illęſam,& non vitiatam,ſed omni prorſus ſuſpicione carentem.

Cuius quidem tenor bullæ ſic incipit, Innocentius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei. Ad futuram rei memoriam,ſummis deſiderantes affectibus,prout paſtoralis ſolicitudinis cura requirit,vt fides Catholica noſtris potiſſimè temporibus vbique augeatur & floreat, &c.Finit autem ſic.Datum Romæ apud ſanctum Petrum, Anno incarnationis dominicæ Milleſimo, quadringenteſimo,octuageſimo quarto, Nonas Decembris.Pontificatus noſtri anno primo.

Et quia nonnulli animarum rectores & verbi Dei prędicatores,publicè in eorum ſermonibus ad populum aſſerere & affirmare non verebantur

bantur, Maleficas non esse, aut qui nihil in nocumentum creaturarum quacunque operatione efficere possent. Ex quibus incautis sermonibus, nonnunquam seculari brachio ad puniendum huiusmodi Maleficas amputabatur facultas:& hoc maximum augmentum Maleficarum & confortationem illius hęreseos. Ideo prędicti inquisitores, totis eorum viribus, cunctis periculis & insultibus obuiare volentes, tractatum quendam non tam studiosè, quàm laboriosè collegerunt. In quo, non tam huiusmodi Prædicatorum ignorantiam, pro Catholicę fidei conseruatione repellere nisi sunt, quantum etiam in exterminiũ Maleficarum debitos modos sententiandi & easdem puniendi, iuxta dictæ bullæ tenorem,& sacrorum canonum instituta laborarunt.

At quoniam consonum rationi est, vt ea quæ pro communi vtilitate, fiunt, etiam communi approbatione Doctorum roborentur. Ideo ne prędicti Rectores discoli,& prædicatores sacrarum literarum ignari, ęstimarent prędictum tractatum, sicut prędmittitur, collectum, minus benè Doctorum determinationibus, & sententijs fulcitum: eundem almę vniuersitati Colonienſi seu nonnullis ibidem sacrę paginę professoribus ad discutiendum & collationandum obtulerunt, vt si quę reprehensibilia,& à Catholica veritate dissona reperirentur eorum iudice sic refutarentur:quod tamen consona Catholicæ veritati approbarentur: Quod subscriptis modis factum fuit.

In

In primis egregius dominus Lambertus de Monte, manu ſua propria ſe ſubſcripſit, prout ſequitur.

Ego Lambertus de Monte, ſacræ Theologiæ humilis profeſſor, Decanus pro tempore facultatis Sacræ paginæ eiuſdem ſtudij Colonienſis, fateor, ac manu mea propria iſtum tractatū tripartitum, per me luſtratum, & diligentet collationatum, quo ad eius partes primas nihil continere, ſaltim meo humili iudicio, quod ſit contrarium, aut ſententijs non errantium Philoſophorum, aut contra veritatem ſanctæ Catholicæ & Apoſtolicę fidei, aut contra Doctorum determinationes, à ſancta Eccleſia approbatorum aut admiſſorum. Tertia etiam pars vtique ſuſtinenda & approbanda, quò ad illorum hęreticorum punitiones: de quibus tractat, in quantum ſacris canonibus non repugnat.

Iterum propter experimenta in hoc tractatu narrata, quæ vtique propter famam tātorum virorum præcipuorum, etiam inquiſitorum creduntur eſſe vera. Conſulendum tamen videtur, quòd iſte tractatus doctis & viris zeloſis, qui ex eo ſana, varia, & matura cōſilia in exterminium Maleficarum conferre poſſunt, communicetur ſimul & Eccleſiarum Rectoribus timoratis, & conſcientioſis duntaxat, ad quorum doctrinam ſubditorum corda in odium tam peſtiferæ hæreſeos incitari poterunt ad cautelam bonorum pariter & malorum inexcuſabilitatem atq; punitionem, & ſic miſericordia in bonis, & iuſtitia in malis luce clarius pateat, & in omnibus

Deus

Deus magnificetur, ipso præstante, cui laus & gloria.

Deinde ad idē venerabilis magister Iacobus de *Stralen* etiā propria manu sua subscripsit, in hunc modū. Ego Iacobus de *Stralen* sacrę Theologiæ professor minimus, post visitationem tractatus memorati, sentio cōformiter per omnia, his quæ per venerabilem Magistrum nostrum Lambertum de Monte, Decanum sacræ Theologiæ superius annotata sunt: quod attestor hac scriptura manus meæ ad laudem Dei.

Pariformiter eximius magister Andreas de *Ostsenfurt* etiam propria manu se subscripsit, vt infra de materia oblati tractatus, quantum prima facie apparuit: Quod contestor manus meæ scriptura, ad finem in eodem expressum promouendum.

Consequenter autem egregius magister Thomas de Scotia, similiter se propria manu sua subscripsit: prout sequitur. Ego Thomas de Scotia, sacræ Theologiæ Doctor, licet immeritus, conformiter sentio per omnia venerabilibus magistris nostris præcedentibus, in materia prætati tractatus, per me examinati, quod attestor manu propria mea.

Subsequenter & secunda subscriptio contra præfatos prædicatores incautos sic acta fuit. In primis positi fuerunt articuli prout sequitur.

Primò Inquisitores Hæreticę prauitatis, deputatos auctoritate Sedis Apostolicę, iuxta formam canonum, commendant magistri Sacræ Theologię subscripti: & hortātur quòd dignentur

tur prosequi cum zelo eorum officium.

Secundò, quòd maleficia posse fieri permissione diuina ex cooperatione Diaboli per Maleficos, aut Maleficas, non est contrarium fidei catholicæ, sed consonum dictis sacrę Scripturę: imò necessarium est, iuxta sententias sanctorum Doctorum, illa quandoque posse fieri admittere.

Tertiò, prędicare, erga maleficia non posse fieri erroneum est. Quis sic prędicantes, impediunt, quantum in eis est, opus pium inquisitorum, in prędudicium salutis animarum. Secreta tamen, quę quandoque ab inquisitoribus audiũtur, non sunt omnibus reuelanda.

Vltimò, exhortandi veniunt omnes principes & quicunque Catholici, vt assistere dignentur tam pijs votis inquisitorum, pro defensione sanctę catholicę fidei.

Demùm verò subscripti & suprascripti Doctores prędictę facultatis Theologię, manibus propriis se subscripserunt, prout ego Arnoldus Notarius infrascriptus ex reuelatione honesti Ioannis Vorda de Mechlinia, almę vniuersitatis Colonienſis Pedelli iurati, qui mihi hoc retulit, audiui, & ex manibus etiam supra & infrascriptis apparuit, vidi & in hunc qui sequitur modum.

Ego Lãbertus de Monte, sacrę Theologię humilis professor, ita sentio vt prędscribitur, teste hac manu mea propria. Ego Vdalricus *Rriden*-sis de Eslingen, sacrę Theologię professor nouissimus, vt prędscriptum est, ita sentiendum, hac manus proprię subscriptione censeo. Et ego

Conradus de Campis, ſacræ Theologiæ profeſſor humillimus, prout ſupra cum maioribus meis in idem concurro iudicium. Ego Cornelius de Breda, minimus profeſſor ita ſentio, vt præſcriptum eſt, quod teſtificor manu mea propria. Ego Thomas de Scotia, ſacrę Theologiæ profeſſor, licet immeritus, conformiter ſentio Venerabilibus profeſſoribus præſcriptis, teſte manu mea propria. Ego Theodoricus de Bummell. ſacræ Theologiæ humillimus profeſſor, ita ſentio, ſic vt ſcriptum eſt per magiſtros meos præſcriptos, quod teſtor manu mea propria.

In aſſertione articulorum præſcriptorum, cõformis iudicij ſum cum venerandis magiſtris noſtris pręceptoribus meis. Ego Andreas de Ochſenfurt, ſacrę Theologię facultatis profeſſor, ac Theologorum vniuerſitatis Colonienſis collegij minimus.

Nouiſſimè autem & finaliter iam dictus venerabilis & religioſus frater Henricus Inſtitoris, inquiſitor, habuit & tenuit in ſuis manibus quandam aliam literam pergamenam Sereniſſimi regis Romanorum, ſigillo ſuo rubeo rotũdo, in capſa cerę, clauca impreſſa, impreſſula pergameni inferius impendentis, ſigillatam, ſanam & integram, non vitiatam, nõ cancellatam, neque in aliqua ſui parte ſuſpectã, ſed omni prorſus vitio & ſuſpicione carentem. Ita quòd in faciliorem expeditionem huius negotij fidei, idem ſereniſſimus Dominus Romanorum rex prędictus, ipſam eandem Bullam Apoſtolicam ſupra

tactam,

tactam, tanquam Christianissimus princeps, tueri & defendere voluit, atque vult, & ipsos inquisitores in suã omnimodam protectionẽ suscipit.

Mandans & pręcipiens omnibus & singulis Romano Imperio subditis, vt in executione talium negotiorum fidei, ipsis inquisitoribus omnem fauorem & assistentiam exhibeant, ac aliâs faciant, prout in eadem litera plenius continetur & habetur.

Cuius quidem literę regalis principium & finis hîc infrà annotantur in hunc modum. Maximilianus, Diuina fauente clementia, Romanorũ Rex, semper Augustus, Archidux Austrię, Dux Burgouię, Lotharingię, Brabantię, Limburgię, & Geldriæ, Comes Flandrię, &c. Finis verò. Datum in oppido nostro Bruxellensi, nostro sub sigillo, mensis Nouembris die sexta, Anno Domini Millesimo quadringentesimo octuagesimo sexto, regni nostri anno primo.

Desuper præmissis omnibus & singulis iam dictis, venerabilis & religiosus frater Henricus, inquisitor, pro se & collega suo antedicto, ipsis à me Notario publicum, seu publica instrumentum & instrumenta, in meliori forma petijt.

Acta sunt hæc Colonię, in domo habitationis venerabilis magistri Lamberti de Monte prędicti, infra emunitatem Ecclesię Sancti Andreę Colonienſis sita, in camera negotiorum & studij eiusdem magistri Lamberti inferius. Sub anno Domini, indictione mensis, die & horis & pontificatus, quibus suprà pręsentibus ibidem prędictis magistro Lamberto, & Ioanne Pedel-

lo:nec non honeſtis viris Nicolao Cuper de Ven roide, venerabilis Curię Colonienſis, Notario iurato:& Chriſtiano Vintzem de *Enſtirchen* cle. rico Colonienſis diœceſis,teſtibus, ad prędmiſſa fidem dignis rogatis & requiſitis.

Et ego Arnoldus Kolich de *Enſtirchen* cleri. cus Colonienſis iuratus: Quia prędmiſſis omnibus & ſingulis,dum ſic,vt prędmittitur, fierent & agerentur, vnà cum prędnominatis teſtibus præſens fui,eique ſic fieri vidi,& vt prędfertur ex rela ne Pedelli audiui:idcirco prędſens publicum inſtrumentum,manu mea propria ſcriptum & ingroſſatum, & inde confeci,ſubſcripſi publicaui, & in hanc publicam formam redegi,ſignoque & nomine meis ſolitis & cõſuetis ſignaui, & rogatus & requiſitus in fidem & teſtimonium omniũ & ſingulorum prędmiſſorum.

FINIS.

FR.

FR. IOANNIS NIDER SVEVI, ORDINIS PRAEDICATORVM, SACRAE THEOlogiæ Profeſſoris, & hęreticę peſtis Inquiſitoris: Liber inſignis De Maleficis & eorum deceptionibus, ſingulari ſtudio ex ipſius Formicario ad explicationem prę ſentis negotij ſelectus, & propter affinitatem, atque conuenientiam materiarum alijs Malleis Maleficarũ, nunc primum nouiter adiunctus.

CAPVT PRIMVM.

NVnc per libellum quintum ſub Formicarum proprietatibus de Maleficis & eorum deceptionibus agere placet. Sunt autem formicæ in coloribus variæ: Quia quędã nigræ, aliæ rufæ aut pallidæ. Per colores autẽ talium varia conditio vitiorũ poteſt intelligi, quamuis ipſa animalia de ſe bona ſint, ſicuti omnes Dei creaturæ.

Simile à coloribus formicarũ ad v,tia.

Per colores veſtium iudicantur in ſacra Scri tura virtutes & vitia

Sicut enim per albedinem & candorem veſtium, ſecundum beatum Gregorium, virtutum puritas & mundicia: ita per colores declinantes ab albedine ſecundùm maius, & minus vitiorum fetulentia, ſacro teſtante eloquio conſueuit accipi.

Hinc eſt, quòd beatus Ioãnes vidit in Apocal. 6. ſub quatuor coloribus equorum vnũ nigrum. Nam primus albus, ſecundus rufus, tertius niger, & quartus pallidus fuiſſe deſcribitur. Vbi per album Chriſti caro puriſſima: per rufum,

Equi diuerſi coloris in Apocal. ipſi explic.

qui sub specie religionis vel virtutis homines decipiũt. Per nigrum, qui manifesta habent vitia. Et per pallidum ad modum mortis colorati, persecutores bonorum secundùm glossam debent intelligi. Incessores verò equorum talium trium, tres differentias Dæmonum, tales malos regentes homines designant. Quia omnes malorum hominũ huius vitæ acies informantur & ducuntur per certos dæmones.

Piger. Desidero igitur noscere, primò, quot modis & qualiter Malefici & superstitiosi illisq; similes reguntur, equitantur & dementantur per Dæmones: quos non ambigo in vitijs esse varios & malitia carbonibus nigriores: Iuxta illud Threnorum 4. Denigrata est super carbones facies eorum & non sunt cogniti in plateis. *Theologus.* Humanus animus in huius vitæ exilio mole pressus corporis, & captus in eiusdem ergastulo, multimodis fantasijs deluditur: de quibus dicetur in sequentibus. Quantum tamen præsentibus sufficit, tres possunt occurrere interiorum vel exteriorum apparentiæ sensuum raræ & admirabiles.

De tribus fantasijs & apparentijs sensuum.

Quidam enim vigilando vident mira ex Diuina gratia: alij per cerebri vitia: & alij ex Dæmonis astutia. Per primũ constituuntur quidam Prophetæ. Per secundum decipiuntur tales maniaci. Et per tertium deluduntur multi Dęmoniaci. De primis tale dictum est lib. 3 Formicarij.

Contingit tamen, q; magnis peccatoribus Dei clementia aliquando ostendit animarum pœnas, quas hîc manendo demeruerunt habere in vita alia. De secundis certũ est dominum Albertum legentibus in tertio libro de somno & vigilia, & Auicennam & Galenum in suis medicinalibus quod ex vitio & debilitate cerebri & ex melãcholia varia, infirmitas, quam vocant maniam, contrahitur naturaliter sine Dæmonis opere, per quam multa apparent homini, quæ in re nulla sunt, sed in imaginatione & phantasia tantummodo. De tertio autem sunt exempla innumera, quomodo deluduntur sensus hominum per Dæmones.

Mania ex melancholia.

Piger. Audiuimus aliquando ab antiquioribus, eos, vt asserebant, vidisse nocturno tempore exercitus velut armatorum, in varijs apparentijs armorum, equorum, rhedarum & similium: quid hoc veritatis habeat edoceri cupio.

Armatæ acies nocturnæ.

Theologus. Monstra talia aliquando bella futura prænosticant: Aliquando per hoc Dæmones incautos decipiunt: ali-

aliquando etiam quales sint malorum pœna innuunt, de quibus omnibus exempla habemus tam in sacra Scriptura, quàm alibi.

Armatus vir comparens Iosuæ.

Nam quando Iosue 2. primò terram promissionis ad cupiendum Hiericho intrauerat: vidit virum in agro stãtem contra se, & euaginatum tenentem gladium, quo respondente q̃ princeps esset à Deo missus ad regendum Israëlis exercitum, Iosue lapsus in terram, virum, verius Dei Angelum, veneratus est.

Angel⁹ equest.

Sic & 2. Machabæorum 3. Cùm Heliodorus mente spoliandi templum introisset, apparuit quidam equus terribilem habens insessorem, optimis indumẽtis adornatus. Isq; Heliodoro impetu priores calces illisit. Qui etiã insidebat, videbatur arma habere aurea. Alij etiam apparuerunt duo iuuenes virtute decori, optimi gloria, speciosique amictu, qui circunsteterunt eum, & ex vtraque parte flagellabant eum sine intermissione multis plagis.

Angeli flagellantes.

Sicque etiam ibidem quinto capite ante immanissimã persecutionem Israël, factam per Antiochum dicitur, contigit per vniuersam Hierosolymorum ciuitatẽ videri diebus 40. per aëra equites discurrentes inauratas stolas habẽtes, & hastis quasi coire armatis, & cursus equorum per ordines digestos, & congressiones fieri cominus, & scutorum motus, & galeatorum multitudinem gladijs districtis, & telorum actus, & aureorum armorum splendorẽ, omnisq; generis loricarum. Quapropter omnes rogabant in bonum monstra conuerti.

Acies in aëre visæ.

Et ibidem iam finita persecutione, cùm Iudas Machabæus in prælio consisteret, apparuerunt aduersarijs de cœlo viri in equis, frenis aureis, decorum ducatum Iudæis præstantes: de quibus duo Machabæum medium habẽtes armis suis circumseptum incolumen conseruabant. Ibidemq; 11. procedentes Iudam cum suis in aliud bellũ Israëlis apparuit præcedens eos eques in veste candida, armis aureis, hastam vibrans. Et capitulo vltimo ibidem vidit Onyam & Ieremiã sibi gladium porrigentem pro victoria.

Angeli custodes exercitus.

Sic etiam territo famulo Helisæi, qui vidit Syros montem circundare in infinita multitudine, oratione facta, vt oculi famuli aperirẽtur, vidit idẽ montem plenũ equorũ & curruũ igneorũ in circuitu Helisæi, vnde & dixit, Noli time-

Exercitus Angelorum custodes piorum.

re plures enim nobiſcum ſunt, quam cum illis. 4. Reg. 6.

Similia legimus de viſis armatorum exercitibus in aëre euerſionem vltimam Ieroſolymorum, factam per Titũ & Veſpaſianum. Nam Ioſephus libro ſeptimo, de bello Iudaico, dicit de eodem. Supra ciuitatem Sidus ſtetit gladio ſimile, & per annum perſeuerauit: Cometes ante ſolis occaſum viſi ſunt in aëre, ferrei currus totis regionibus, & armatæ acies circumfuſæ: & plura ibi ponit ſimilia.

Sidera forma gladij Currus ferrei.

Similiter ante effuſum ſanguinem Chriſtianorũ tempore Gothorum vel Longobardorum in Italia viſæ ſunt præfatæ acies, vt refert beatus Gregorius in Homilia ſuper illud Lucæ 21. Erunt ſigna in Sole & Luna: Priuſquã, inquit, Italia gentili gladio ferienda traderetur, igneas in cœlo acies vidimus, ipſum, qui poſtea humani generis fuſus eſt ſanguinem coruſcante.

Coruſcãs ſanguis in aëre.

Ex quibus iam liquet exercituum apparentias Dei nutu futura guerrarum mala præferre, vt ijs aut ſpes victoriæ apud eos, quæ meruerunt, acquiratur, aut à malignis hominibus pœna Diuina agnoſcatur, aut apud bonos & innocentes patientiæ ſcutum contra infauſta arripiatur. Quę omnia Dei muneta ſunt, à theſauro Diuinæ prouidentiæ huic mundo tranſmiſſa.

In quẽ finem appareant exercitus cæleſtes.

Præterea eo tẽpore quo regno Bohemiæ & adiacẽtibus ſibi partibus, per diuerſarum ſectarum tam in fide, honore & rebus ac hominum cædibus iactura grauiſſima imminebat, prout multis Germaniæ epiſcopis præſentibus in Nuremberga, à Domino Petro Epiſcopo Auguſtenſi, viro fide digno audiui, circa metas regni præfati nocturno tempore verſus vallem quandam auditi ſunt clamores & congreſſiones equeſtrium virorum, induti varijs coloribus viſi ſunt ſæpius. Quidam enim equorum inſeſſores rubris, alij nigris & ſimilibus erant induti coloribus. Stupebant ex ijs plurimi, & diuerſi varijè hæc interpretabantur.

Prodigia viſa ante bellum Bohemicum ſiue Huſſiticũ. Pugnantium irruptiones auditi.

Fuerunt pro tunc duo armigeri audaces ſatis in caſtro non multum diſtanti à loco monſtrorũ, quæ omnino ſcire volentes, & veritatis ſibi viſa prætenderent, nocte quadam verſus vallem, vbi ſolita videre conſpexerunt, iter arripiũt: Antequam autem ijs appropinquare auderent, cõpunctus vnus dixit alteri: Sufficiat nobis iſta vidiſſe, ego ijs non approximabo: dictum eſt veterum, cum talibus nullũ debere iocari.

Cum portẽtis non iocandũ.

recari. Quem alter velut pauidum increpãs, equum pupugit, & cum eo congreſſu omnibus antedictis exercitibus appropinquauit: De quibus vnus egrediens caput audaci ictu amputauit, & ad ſuos redijt: quo viſo ille qui timidus abſtiterat fugam inijt & funeſta noua nunciauit. In crastino autem truncatus reperitur, & caput quidem in valle vbi acies viſæ fuerant, nullius hominis autem vel equi veſtigium repertum eſt, ſed tantummodo in lutoſis locis ſigna quædam & veſtigia auium viſa ſunt.

Exploratū monſtrorum caput præciditur.

Præterea pictorem quendam in Eccleſia noſtra Columbarienſi laborantem habuimus, infirmitatibus tribus læsũ. Nam in colore mortuo videbatur ſimilior quàm viuenti, ſemiſurdus fuit auditu, & multum in lingua balbutiens. Quas infirmitates cùm audiſſem ſibi per quoddam phantaſma inflictas, à pictore quæ ſequuntur ipſe audiui. Cùm, inquit, iunior in taberna cum ſocijs verſus noctem conuixiſſem, nocte tetra ſolus iter arripui accinctus gladio, & verſus villam aliam, quam mihi nominauit, properaui: viſum eſt autem mihi cùm eſſem inter vineas, quædam terribilia obuiare non in ipſo itinere, ſed propè viam. Quo facto: de itinere ſalij, gladium eduxi, & verſus locum phantaſmatis iuuenili fatuitate & vini calore animatus percuſſi in incertum. Cùm autem neminem viderem in ipſo ictu, aërem neſcio quem me pertranſeuntem ſenſi, quo ſtatim infectus, quas in me videtis infirmitates trinas contraxi.

Morbi inflicti Pictori Columbarienſi à phantaſmate quodam.

Tempore etiam quo ſacri imperij electores in cauſis fidei pro bonis regni Bohemię dietam in Nuremberga celebrarent: conuenerunt in eadem materia quadam die ſimul vno in conclaui multi Epiſcopi, & tam ſacræ paginę quã Canonici iuris quidam Doctores. Ibi enim Archiepiſ. Maguntinus fuit, itemq; Epiſcopi Herbipolenſis, Auguſtenſis & ſi bene memoror, Bambergenſis: Et ego inter hos infer or & minimus. Secluſis igitur ſecularibus poſt finem tractatus fidei dominus Maguntinus, de quo præmiſi vir magnæ induſtriæ & fide dignus, corã præfatis q̃ ſequitur recitauit. Nominauit enim nobis quendam Rheni ſibi bene notum militẽ, cuius pro tũc filius viuebat, qui miles, ſuper omnes penè inferioris Alemaniæ nobiles ſemper extiterat nimus, in rebus bellicis imperterritus: gerebat autẽ & patiebatur nonnunquam propter ſuam animoſitatẽ vel fortitudi-

titudinem ab alijs graues guerras, propter quas nō ſempeꝛ de die, ſed nocturno tempore ad loca ſibi comodoſa equitare ſolebat. Hic igitur quadam nocte coaſſumptis famulis per ſiluam circa Rhenum equitare voluit, & principium eiuſdem intrauit. Antequā verò finem ſiluæ haberēt, vltra quā cāpus latus iacebat, prout moris eſt eorū qui verentur inſidias, præmiſit famulū vt in termino ſiluę videret, an ne in campo inſidię aliquæ eſſent: Luna in ſplēdente, vel aſtris lucentibus hęc videri poterant. Famulus igitur cùm per arborum ramos exploraret commiſſum, vidit per cāpi longitudinem exercitum ſatis mirabilē appropinquare in equis: quo viſo conſiderata nuntiauit militi, qui ait: Stemus modicum, quia veriſimile eſt, pro huius exercitus poſterioris cuſtodia ſubſecuturos alios. Ad hos properabimus, & an inimici ſint, qui præceſſerunt, an amici experiemur, nec paucos timebimus. Deinde morula tranſacta, de ſylua cum ſuis miles receſſit, in campum venit, & neminem niſi quēdam equeſtrem, in equo ſedentem, & in manu alium ducētem equū eminus ſequentē ſuos intuitus eſt. Ad hunc cū miles veniſſet, quis eſſet quæſiuit in hæc verba. Nunquid tu eocus meus es? Ita enim ſibi à lōginquo videbatur, paulò etiā antea cocus eiuſdem militis vita functus fuerat. Qui reſpōdit: Sum domine; Quid, ait miles, hîc facis? & qui ſunt hi qui præceſſerunt? Cui defunctus reſpondit: Domine hi qui præcedunt ſunt nobiles & armigeri tales & tales (multos enim nomine expreſſit proprio) quos oportet & me cū eis iſta nocte eſſe Hieroſolymis: quia hęc pœna noſtra eſt. Et miles iterum: Quid ſibi vult equus iſte quē ducis nullo inſedente? Ad veſtrū reſpondit obſequium erit, Si mecū ad terrā ſanctā venire velitis. Securus eſto, te per fidē Chriſtiānā recedendo & reuertendo vos viuū reducā, ſi meis obtēperabitis monitis. Tunc miles ait, Diebus meis mira attētaui, his hoc addā etiā mirabile. Diſſuadētibus igitur illud famulis de equo proprio miles proſilijt, defuncti equum aſcēdit, & ab oculis famulorū vterque equeſter ſubtractus eſt. Sequēti autē die, famulis iuxta condictum expectantibus, miles & defunctus redierunt ad locū vbi primū cōuenerāt. Tunc defunctus militi ait, Me phantaſma omnino fictū illa fuiſſe credatis, duo quę vobis do rara reſeruate in mei memoriā: vnde protulit mappulā paruā de ſalamandra,

Miles nobilis cum ſpectro quodam Hieroſolymam eques proficiſcitur.

Dona à ſpectro militi donata.

ita,& cultellum in vagina.Primum, inquit cùm immundum fuerit igne purgate, nec ei nocebit. Alterum cautè tractetis:quia ab eo vulneratus intoxicatus erit. Et ita defunctus ab oculis militis euanuit.

Ex his prudẽs Lector colligere poterit nocturnos exercitus nonnunquam videri à bonis & à malis. Qui autem latius de talium natura scire cupit, legat deinde domini Vuilhelmi Parisiensis partem vltimam de vniuerso, & me ab eiusdem sententia declinasse non videbit.

Vuilhelmus Parisiensis de vniuerso.

Peger. An animæ defunctorum sua exeunt receptacula, & si sic quæ hoc facere possint, & etiam quis præfatas apparitiones faciat bonus vel malus angelus quæro. *Theologus.* Sanctus Doctor tibi desuper respõdet in 4.dist.45.q.1. sic dicens,(sed pondera verba,quia grauida sunt sententijs) Secundum inquit dispositionem diuinæ prouidentiæ aliquando animæ separatæ à suis receptaculis egressæ cõspectibus hominem præsentantur:sicut Augustinus probat libro de cura pro mortuis, & de bonis exemplificat, vt de sanctis in cœlo. Et hoc etiam credi potest, ꝙ aliquando de damnatis contingat, ꝙ ad eruditionem hominum & terrorem permittuntur viuentibus apparere, aut etiam ad suffragia expetenda, quantum ad illos, qui in purgatorio detinentur,vt per multa exempla patet 4.libro Dialogorũ beati Gregorij. Nam glorificati, quando volunt, sed alij nonnisi quando permittit Deus nobis apparere possunt, quia si ita sunt pœnis oppressi,vt de sua miseria magis doleant quàm curent viuis apparere. Et quamuis aliquando animæ sanctorũ vel damnatorum præsentialiter assint vbi apparent,non tamen credendum est hoc semper accidere. Aliquando huiusmodi apparitiones fiunt vel in dormiẽdo vel in vigilando,operatione bonorum vel malorum spirituum ad instructionem vel deceptionem viuentium.Sicut etiam & viui homines aliquando alijs apparẽt & eis multa dicunt in somnis,cùm tamen constet eos non esse præsentes, sicut Augustinus per multa exempla probat libro de cura pro mortuis agenda. Hæc de Thoma.

An defunctorum animæ sua exeant receptacula.

Animæ mortuorum,suffragia petẽtes viuorum.

Animæ pœnis obrutæ magis de sua miseria dolent, quàm curent viuis apparere.

CAP.

CAPVT II.

Formicæ in publico ædificãtes multum inquietantur.

FOrmicæ quæ domos ædificant extra ſolitudines propè homines vel beſtias deuaſtationes ſæpè patiuntur. Nam modo hominum curioſitate, modò pecudum conculcatione, nunc canum inueſtigatione, nunc etiam auium comeſtione, & alijs diuerſis deturbationibus in mundo vel prope mundum nidificantes inquietantur. Eiſq; accidit ſicut grano illi, quod ſecus viam cecidit, & venerunt volucres & comederunt illud: Matth. 13. Venit enim malus, id eſt, Diabolus, dicit gloſſa, & rapit quod ſeminatum eſt in corde eius. Hic eſt ſcilicet ager, qui ſeminatus eſt ſecus viam: ita exponit ipſa veritas Chriſtus.

Memorandum eſt in propoſito verbum allegatum Beati Gregorij 31. mora. ſupra libro 4. huius Formicarij, quinto cap. quo dicit ſuper iſto. Struthio obliuiſcitur q; pes conculcet oua, & beſtia agri conterat ea. Quid, inquit, in pede niſi tranſitus operationis accipitur? Quid in agro, niſi mũdus iſte ſignatur, de quo in Euãgelio Dominus dicit, Ager autem eſt mundus. Quid in beſtia, niſi antiquus hoſtis exprimitur, qui huius mundi rapinis inſidians, humana quotidie morte ſatiatur.

Diabolus humana ſatiatur morte.

Poſſunt autem per formicas iſtas, qui ſtultè domũ prope hoſtes collocant, hi homines intelligi, qui domũ & habitationẽ propriam contra inſidias Diaboli Eccleſiaſticis ceremonijs non ſtudiosè muniunt. Nam aqua benedicta, omni Die Dominica prout ipſe Exorciſmus notanter in habitationibus fideliũ deberet aſpergi, & ſal exorciſatum pro tunc fideliter ſumi: Se & ſua, mane & ſæpe quiſq; fidelis crucis charactere inſignire, & à peccatis præſertim grauibus ſe immunem cuſtodire, Angelumq; proprium ſæpè pro tutela inuocare, cum Diuino auxilio.

Quæ domum contra Diabolum muniant.

Vnde Dæmones in quibuſdam ædibus tumultuẽtur.

Piger: Iam cõiicio, vnde fortaſſis quibuſdam plaga quædam venit, vt in eorũ habitationibus Dæmonum tumultus ſæpè inquietudines ponant admirandas.

Theologus: Hæc multis ex cauſis permittit Dei iuſtitia, aut miſericordia, nõ tamẽ ſemper ex obmiſſione alicuius de prætactis circũſtantijs, ſed aliquãdo pro merito acquirendo patientiæ. De primo ſume taliuſmodi exemplum.

In minori Baſilea paulo ante præſens generale cõſilium domi

domiciliũ habuit quidã vir de mala vita & fortè de Maleficis satis suspectus: filiam hic habuit, quam in domo iuueni cuidam nuptui tradidit, & tandem senex pater ęgrotare cepit. Ad filiamq;, & ad filiastrum demõstrato quodã scrinio dixit. Hoc, ait, vasculum nõ moueatis, alioquin pœnitentia ducemini, sed in loco stare permittite post meũ decessum: Et ita in breui vetulus expirauit. Transacto autem tẽpore plurimo nec filia nec eius maritus magnipẽdit patris iussum. Sed de domo priori in aliã domũculã se transferẽtes: scriniũ, quod satis modicũ fuit, portauit extra domũ, versus nouũ hospitiũ, sed in ipso itinere tanti ponderis esse cepit, vt in ipso viriles artus deficerẽt, & exinde vxorẽ pro adiutorio inuocauit. Hæc autẽ vxor an postmodũ in domo scriniũ aperuerit, vel quo alio modo incautè se circa vas habuerit, obliuioni tradidi. Vnum cõstat, q; in domum nouã cũ infantulo, quẽ genuerãt parentes prædicti venerunt. Et ecce subito vxor velut rabida super cunas infantis irruit, eũ necare volens. Quod maritus intuẽs, vi vxorẽ inuasit, & eã à Dæmone obsessam esse didicit: qui cũ exorcizaretur minatus est Dæmõ, se non exiturũ nisi eã necaret: & ita factum est super exorcistæ manibus. Altera die maritus per viam stratę incedens publicè, casum lapidis recepit inopinatissimè de superiori parte cuiusdam cãnalis cadentis, & in facie, cooperatione, vt videbatur, Dæmonis percussus est tam deformiter, vt homo vix videretur esse.

Res gesta in minori Basilea de Dæmone in scrinio.

In Argentinensi diœcesi duæ sorores vna cohabitabant domo: senior Margareta, iunior vero Barbara vocabatur. Senior matura, deuota & experta satis erat, & ambæ castitatis propositum habuerunt: & ideo hostẽ eis insidiantem Dæmonẽ palam & clam multis annis sustinuerunt. Clam aliquando per vocem serpentis iuniorem Dæmon sequebatur vbi incessit in domo: aliquando versus aures sibi clamitabat, nonnunquã sonitus & strepitus terribiles faciebat quousque extranei etiam talia perciperẽt, qui domum eandem intrauerant gratia alicuius operis expediendi.

Res gesta in Diœcesi Argentinensi, de virginibus obsessis.

Quia antiquus serpens vocatur.

Appropinquabat post tres circiter annos festũ omnium Sanctorum, super quo senior, quæ valdè deuota fuit, confiteri volebat: hanc dum sacerdotem in Ecclesia vellet accedere gratia confitendi, quidam malignus spiritus impulit ictu quodam tam valido, vt ferè ad terram caderet: nec tamen

men virgo à proposito destitit, sed postmodum confessa est, non curans impulsum Dæmonis, quem tamen graniter sensérat infra modicum tempus: postea sub specie magnæ muscæ venit aliquotiens Dæmon auribus se appendens iunioris: aliquando per dorsum eius extrinsecus: aliquãdo verò capiti insidebat. Et quandocunque sibi appropinquare voluit, prius ad spatium modicum sonitu quodam signum dare solebat sui aduentus.

Quia Beelzebub vocatur.

Tandẽ cùm iunior quadã nocte in ira notabili se ad lectũ posuisset, ob quã causam nescio: venit more solito Dęmõ, qui virginem possedit: & in capite tã validè pressit, vt putaret se perdidisse vsum rationis. Hoc autẽ cõiacenti sibi sorori indicauit, sed illa eam iuuare de cętero non valebat. Nihil prętera post hanc obsessionẽ inquietudinis auditum est in domo, sed in vigilia Paschę, & in sacris noctibus sequentibus iuuenis crudeliter à Dæmone vexabatur.

Hæc cùm ad me deducta esset (semper enim vtebatur ratione) adhortatus sum vt confiteretur mihi sacramentaliter. Quod cum prompto animo & deuoto incepisset, ita Dæmon se eius immersit faucibus, vt nullatenus loqui valeret concepta, probabam autem postea per certa verba an aliqua lateret fictio fœminea. Sed luce clarius Diabolum in ea intuebar certis ex signis.

Piger. Scio quod per exorcistam tentatum fuit, quicquid circa eam fieri potuit, vt liberaretur, & tamen non fuit liberata à Dæmone protunc: quæ ergo causa huius fuit.

Quot excausis quidam à Dæmonibus non liberẽtur.

Theologus: Sex ex causis aliquis non liberatur, aut propter paruitatẽ fidei offerentiũ: aut propter peccata Dęmoniũ sustinentiũ, aut propter accommoda remedia adhibere negligentiũ: aut propter exorcistæ aliquod in fide vitium, aut propter reuerentiam virtutum in alio existentium.

Incredulitas parentum impedit quo minus Dæmon cęturbetur.

De primis duobus habes exemplum, Matth. 17. Et Marci 9. In parte vnici filij sui lunatici & discipulorũ in Christi præsentia. Primò enim offerens & turba fide carebat, vnde pater cum lachrymis orauit: Credo Domine adiuua incredulitatem meam. Et ad turbam Iesus ait: O generatio incredula & peruersa, quousque ero vobiscum. De secundo videlicet de sustinente Dæmoniũ, Iesus increpabat eũ, scilicet filium: quia vt beatus Hieronymus ibi dicit, propter peccata sua à Dæmone fuerat oppressus.

De

De tertio,de neglectu debitorũ remediorum,patet,quia non fuerunt parentes boni & perfecti viri. Vnde Chryſoſtomus ibi dicit:Columnæ fidei non aderant,videlicet Petrus, Iacobus, & Ioannes.Sed in transfiguratione Chriſti iam præſentes erant, nec oratio & ieiunium aderant, ſine quibus Chriſtus ait:Hoc genus Dęmoniorum nõ eiicitur. Vnde Origenes ibi dicit.Si aliquando oportuerit nos circa curationem tale aliquid patientium permanere, non admiremur,nec interrogemus, nec loquamur quaſi audienti ſpiritui immundo, ſed abigamus ieiunijs, & orationibus ſpiritus malignos.Et gloſſa dicit:Hoc genus Dæmonij, id eſt,iſta carnaliũ voluptatum mutabilitas,ad quam ſcilicet ſpiritus ille inclinabat non vincitur niſi ſpiritus oratione confirmetur,& caro per ieiunium maceretur.

Tres Columnæ fidei Apoſtolicæ.

Ieiunia & orationes Dæmonibus reſiſtunt.

De quarto exorciſtæ vitio præſertim in fide patet ibidẽ de Chriſti diſcipulis compræſentibus:vnde poſtea ſecretò diſcipuli quærentes cauſam ſuæ impotentiæ. Reſpondit, propter incredulitatem veſtram: Amen dico vobis, ſi habueritis fidem ſicut granum ſinapis, dicetis monti huic, tranſi & tranſibit.Vnde Hilarius:Crediderunt quidẽ Apoſtoli nondum tamen erant perfectæ fidei. Nam Domino in monte demorante,& ipſis cum turba reſidentibus,quidam tepor eorum fidem relaxauerat.

Defectus in Exorcizante.

De quinto patet in vitis patrum, vbi legimus aliquando obſeſſos non liberatos per ſanctum Antonium:eius autem diſcipulum Paulum liberáſſe.

De ſexto patebit infra,vbi de maleficiatis habebimus.

Piger. De inquietantibus domos da exempla.

De Dæmonibus inquietantibus domos exempla.

Theologus. Vix iam decẽ ſunt anni tranſacti, q̃ in ciuitate Nurembergenſi monaſteriũ noſtri Ordinis ſanctæ Catharinæ dictũ, cum extrema difficultate reformabatur per vndecim illuc tranſmiſſas deuotas reformatrices ab alio reformato loco.Fuerant enim omnes ſorores in dicto monaſterio ad reformationem inuolũtariæ, & pro ſe complices ſibi in ciuitate nõ paucas habuerunt. Poſtquam igitur locus regulariter clauſus eſt,& ceruicoſa gens ſexus fragilis colla iugo ſubmiſit obediẽtiæ:venit in monaſteriũ quidã Dęmõ,qui primũ ſonitib⁹ nocturnis inſolitis moniales quaſdam infeſtabat.Quod cũ ad me venit,perſuaſi vt talia non crederent eſſe à Dæmone, ſed à muribus & gliribus,

Moniales S. Catharinæ Nurembergæ à Dæmone vexatæ.

vel

vel ex debilitate capitis : quia deliramenta ſuſpicabat affuiſſe mulierum.

Altera nocte venit Dæmõ,& vnã de ijs quæ rebelles extiterant,vt puto ſacriſtanam,matutinas pulſare volentem, ita compreſſit, vt eadem die putaretur ſepulturæ tradi debere, & tandem tam de die quàm de nocte ſic inquietabat conuentum prefatus Dæmon,vt per totam noctem oporteret per vices cuſtodias vigilãtium ſororum ponere, quia nulla audebat ſola incedere. Fuit autem totus ſtupidus effectus ſexus mollis & fœmineus , ita vt neque ego ſcirem quid cum eis eſſem facturus:tamen orationes priuatas ſingulis iniunxi & publicas,patientiam habere prædicaui, & vt in domino confiderent ſæpè ſuaſi.

Bonus finis vexationis Dæmonis.

In præfato verò opere , licet Dæmonis malitia aliquid acquireret(quædam enim dixerũt:Ecce quando latam viã & antiquam ambulauimus , hæc nobis nunquam acciderunt.) Sed tamen per Dei gratiam Diabolus plus perdidit hoc in ludo quàm acquiſierit. Quia quaſdam ceruicoſas fœminas,quas ad plenum pietas reformatarum non valebat trahere,hoc phantaſma adeò terruit, vt totius vitę ſuæ facinora confiterentur ſacramentaliter , veſtes veteres deponerent, & nouas ſecundùm ordinis formam induerent, & in aliam vitam nouam ſe transformarẽt. Hoc cùm Dæmon videret , tandem per Dei gratiam deſtitit , & neſcio quò deuenit.

Tempore Conſtantienſ.concilij in curia ſororum deuotarum,quæ canoniſſæ regulares ſunt,& vocãtur monaſterij Pillurtuet propè Nurembergam,Eyſtetenſis diœceſeos, quidam ſpiritus nocturnis temporibus multos inquietare ſolebat , ſed monaſterium ſororũ ab intra nullatenus perturbabat,in domo verò Capellani & locis eidem conuicinis moleſtus multis extitit quibuſdam ſtrepitibus & ſibilis ac pulſibus,non multum excellentibus, ſed manifeſtis, aliquando enim ad parietes percutiebat , aliquando verò ioculator varias mimorum fiſtulas,vt videbatur ſtabat, & talia non nociua multùm faciebat.

Fiſtulans Dæmon.

Quidam interea frater de Conuentu Nurembergenſi deuotus, & inde notus,circa feſta quædam petitus eſt , vt Capellanum in Diuinis iuuaret,qui cùm in ſuperiorẽ partem domus poneretur, & ſpiritum ignoraret,nocte phantaſma

ıasma sensit quòd sibi tunicam,quam circa se positam habuit,abstraxit. Et exinde frater clamare cep t : Fures,fures, succurrite homines.Hoc campanarius qui in eadem domo iacebat audiuit:& negotium intellexit, lumen accendit & clamantem adiit, eumque stupidum reperit, & vestimenta,quibus tectus fuerat,distincta vidit per spiritum in camera. Scapulare autem fratris nullibi reperire potuerunt quousque tandem foramen quoddam satis paruum in pariete conspexerunt.In illud enim spiritus ille scapulare strictissimè conuolutum & glomeratum absconderat.Finito verò anno vno aut circiter phantasma illud abscessit.

Dæmon exuēs fratrem scapulari & vestibus.

Piger. Quales,quæso,mihi dicas,illi spiritus sunt, qui sic inquietant homines : an animæ sunt separatæ vel maligni spiritus Dæmonum.

Theologus. Prout ex fine præcedentis capituli elicere potest,animæ non sunt verisimiliter, sed omnino Dæmones, qui in multiplici sunt differentia. Nam quidam neminem possunt lædere grauiter saltem, sed solùm principaliter ioculationes exercent.Alij incubi sunt vel succubi , prementes nocturno tempore homines, vel peccato luxuriæ coinquinantes eos:alij verò sunt,qui homines lacerandi vel necandi habent potestatem. De quibus ita dicit Cassianus collati.sereni.1.Tot esse immundos spiritus.quot in hominibus studia non dubiè comprobantur.Nam nonnullos eorum , quos etiam paganos vulgus appellat,ita seductores & ioculatores esse manifestum est : vt certa quæque loca seu vias iugiter obsidentes, nequaquam tormentis eorum, quos prætereuntes poterunt decipere delectentur , sed de risu tantummodo & illusione contenti,fatigare eos potius studeant quàm nocere.Quosdam verò solummodo in nociuis incubationibus hominum pernoctare. Alios ita esse furori ac truculentiæ deditos, vt non sint contenti illorum tantummodo corpora,quos possederint, atroci dilaceratione vexare,sed etiam irruere super eminus transeuntes , atque affligere illos sæuissima cæde festinent , quales illi in Euangelio , videlicet Matth.8.describuntur. Similia dicit Vuilhelmus vbi suprà de vniuerso.

Differentia multiplex Dæmonum.

Dæmones pagani.

Iocnlatorij Dæmones.

Truculentissimi Dæmones

CAP. III.

FRigus graue ouis formicarum ſuperueniẽs prolem impedit, aut naſci retardat, vel in toto necat: Niuium enim algor & frigoris magnitudo vitam adimit viuentibus & viuificandis ſæpè nocet.

Per frigus corda charitatis calore deſtituta intelliguntur.

In frigore autem malorum corda intelligi poſſunt, quæ calore charitatis & à ſole iuſtitiæ aliena, torpore malitiæ vel perfidiæ ſunt plena: quo contra de forti muliere Prou. vltimo dicitur, Non timebit domui ſuæ à frigoribus niuis. Vbi gloſſa, Frigora niuis ſunt corda malorum perfidiæ torpore algentia. de quibus dicitur videlicet Matth. 24. Quoniam abundauit iniquitas refrigeſcet charitas multorum, quæ corda niue illa opprimuntur, quæ ob ſuperbiam de cœlo corruentes in tenebris adhuc velut Angelum lucis oſtendere præſumunt, & habitum niueum præferunt, quod Dei & angelorum eius proprium eſt, ſcilicet niueo habitu ſuæ virtutis claritatem ſignare.

Diaboli niui comparantur.

Non timebit autem domui ſuæ à frigoribus niuis hæc mulier, quia credidit Deo dicenti, quòd portæ inferi non præualebunt aduerſus eam. Omnes enim domeſtici eius veſtiti ſunt duplicibus, ſapientia ſcilicet ad hæreſes reuelandas, & patientia ad tolerandas per totũ hoſtiũ pugnas. Vel veſtiti ſunt duplicibus, quia promiſſionẽ habent vitæ, quæ nunc eſt, & futuræ. Nũc adiuti à Deo ne deficiãt, tunc autẽ in beatitudine Diuina viſione ditati. Itẽ veſtiti ſunt duplicibus, vna veſte operis, altera mentis, fide ſcilicet & factis, Sacramẽtisque redemptoris imbuti & exẽplis. Hęc in gloſ.

Quid ſignificent duplices veſtes domeſticorum Eccleſiæ.

Per frigus igitur, quod prolificationi formicarũ eſt nociuũ, Maleficarum ſuperſtitiones accipere poſſumus. Maleficus enim dicitur quaſi malefaciens, vel malè fidem ſeruans, & vtrumque in Maleficis, qui ſuperſtitionibus & operibus proximum lædunt ſatis reperitur.

Piger. Superſtitionum ex beato Iſidoro ſcio multæ ſunt ſpecies, ſed quia de Maleficis mentionem feciſti: Quot modis nocere poſſint proximis nunc edicito.

Quot modis Maleſici nocere poſſunt.

Theologus. Septem mihi modi occurrunt, quibus ex parte eorum quæ ſunt hominis nocere poſſunt, ſed nunquam niſi Deo permittente: Neque eo quo nocere dicũtur tẽpore actionem

ctionem vel passionē per se immediatè inferunt, sed per verba ritus vel facta quasi per pacta innita cum Dæmonibus, lędere dicuntur. Nam potius Dæmones hæc & immediatè læsiua inferunt.

Vnus igitur modus est, quo amorem malum ingerunt viro alicui ad mulierem aliquam, vel mulieri ad virum. Alius est quando odium vel inuidiam in aliquo seminare procurant. Tertius est in ijs, qui maleficiati dicuntur, ne vi generatiua vti valeant ad fœminam, vel viceuersa fęmel læ ad virum. Quartus modus est, cùm in membro aliquo hominem ęgrotare faciunt. Quintus cùm vita priuant. Sextus quando vsu rationis aliquem priuant. Septimus, cum quocunque prædictorum modorum aliquem in suis rebus vel animalibus lędere quęrunt cum effectu.

Piger. Peto de his funditus omnibus informari, quia quidam talia aut negant omnino, aut causis naturalibus solùm ascribunt, aut in parte non ea concedunt.

Theologus. Funditus noscere talia ad modicum vtile esset, imò fortè quibusdam noceret, oporteret enim prohibitos inspicere libros, vel superstitiosa aliqua quæ conscięntiosum esset in tāta temporis egestate perlegere. Nec opus est scire talia latè, tibi præsertim, qui ex conditione status ad id non obligaris.

Verumtamen exēpla tibi tradam, & doctrinas aliquas petito tuo accommodas, quas habeo partim à Doctoribus nostræ facultatis, partim etiam per experientiam cuiusdam probi iudicis secularis & fide digni, qui quæstionibus & fassionibus ac publicis experientijs & priuatis talia multa didicit, cum quo latè & profundè sępè contulit, domino Petro videlicet ciui Bernensi in Lausanensi Diœcesi, qui multos vtriusque sexus incinerauit Maleficos, & alios fugauit è territorio dominij Bernensium. Contuli insuper etiam cū domino Benedicto monacho sancti Benedictiordinis, q licet modo sit religiosus multū Vicęnę in reformato monasterio, tamen ante decennium adhuc in seculo degens, fuit Necromāticus, ioculator, mimus & trufator apud sæculares nobiles insignis & expertus. Audiui similiter quędā de sequētib⁹ ab inquisitore hęreticę prauitatis Eduēsi, q nostri Ordinis fuit in Cōuētu Lugdunēsi deuot⁹ reformator, & in Eduēsi Diœcesi multos de maleficijs reos inquisierat.

Ex Necromāntico, ioculatore & trufatore fit monachus.

Sunt igitur, vel nouiter fuerunt, vt idem inquisitor & de minus Petrus mihi retulerunt, & fama communis habet circa districtum Brenens. dominij, quidam Malefici vtriusque sexus, qui contra humanæ naturæ inclinationem imò aduersus conditiones specierum omnium bestiarum lupina specie excepta tantùmodo, propriæ speciei infantes vorãt & comedere solent. Nã in oppido *Boltingen* Lausanens. Diœcesis, quidam dictus *Stadelein* grandis Maleficus, captus per præfatũ Petrũ iudicẽ loci, qui fatebatur se in certa domo vbi vir & vxor simul manebãt per sua maleficia successiuè in vtero vxoris præfatæ septem circiter infantes occidisse, ita vt semper abortum faceret in fœmina annis multis. Simile fecit in eadem domo omnibus pecoribus fœtosis, quorum nullum viuum partum edidit in eisdem annis prout rei euentus probauit.

De Maleficis vorantibus infantes.

Stadelein. Huius etiam Fr. Sprenger aliquoties in Malleo memi-nit.

Cumque antedictus nequam quæstionaretur, an in ijs & qualiter reus esset facinus aperuit, dicens: Subter limen ostij domus se lacertã posuisse dixit, & si amoueretur, fœcunditatem inhabitantibus restituendum prædixit. Cùm autem serpens ille quæreretur sub limine, nec inueniretur, quia in puluerem fortassis redactus erat, pulueres seu terram desubter positam asportabant: & in eodem anno vxori & omnibus iumentis domus fœcunditas restituta est. Præfato autem torto non sponte fatebatur: & demum per prædictum iudicem ignibus traditus est.

Lacerta sub limine ostij impedit fœturã. Cautela obseruanda si animantia sub liminibus non reperiantur.

Deinde antefato inquisitore mihi referente hoc anno percepi quòd in Lausanensi ducatu quidam Malefici proprios natos infantes coxerant & comederant. Modus autem discendi talem artem fuit, & dixit, quòd Malefici in certam concionem venerunt, & opere eorum visibiliter Dæmonem in assumpta imagine viderunt hominis. Cui discipulus necessario dare habebat fidem de abnegando Christianismo, de Eucharistia nunquam adoranda, & de calcando super crucem vbi latenter valeret.

Fuit insuper fama cõmunis, dicto Petro iudice mihi referente, quòd in terra Bernensium tredecim infantes deuotati essent intra pauca tẽpora à Maleficis: quamobrẽ etiam publica iustitia satis durè exarsit in tales parricidas. Cùm autẽ Petrus quæsiuisset à quadam capta Malefica, per quẽ modum infantes comederent. Illa respõdit: Modus iste est.

Nam

Nam infantibus nondum baptizatis insidiamur: vel etiam baptizatis præsertim si signo crucis non muniuntur, & orationibus hos in cunabulis, vel ad latera iacentes parentũ, ceremonijs nostris occidimus: quos postquam putantur oppressi esse, vel aliunde mortui de tumulis clam furto recipimus, in caldari decoquimus quousque euulsis ossibus tota penè caro efficiatur sorbilis & potabilis: de solidiori huius materia vnguentum facimus nostris voluntatibus & artibus ac transmutationibus accõmodatum: de liquidiori verò humano flascam aut vttem replemus, de quo is qui potatus fuerit, additis paucis ceremonijs, statim conscius efficitur & magister nostræ sectæ. *Maleficorum aurum potabile.*

Modum autem eundem alius iuuenis Maleficus captus & incineratus, tandem licet vt credo verè pœnitens, distinctius reserauit, qui manus dicti Petri iudicis vnà cum vxore Malefica in persuasibili paulò antea euaserat. In Bernensium namque iudicio captus dictus iuuenis cum vxore & ab eadem indistinctam turrim repositus, dixit: Si meorum facinorum veniam consequi possem, omnia quæ de maleficijs scio, libens patefacerem. Mori enim video me oportebit. Cùmque per literatos, si verè pœniteret, audisset se veniam consequi posse omnimodam, tunc lætè se morti obtulit, & modos primæuæ iniectionis ostendit.

Ordo inquit talis est quo etiam seductus sum: oportet primò vt Dominica die, antequam aqua benedicta consecratur, Ecclesiam introire mox futurum discipulum cum magistris, & ibidem abnegare coram eis Christum eius fidem baptisma & vniuersalem Ecclesiam. Deinde homagiũ præstare magistetulo, id est, paruo magistro (ita enim Dæmonem & nõ aliter vocant) Postremò de vtre bibit supradicto: quo facto statim se in interioribus sentit imaginem nostrę artis concipere & retinere, ac principales ritus huius sectæ. In hũc modũ seductus sum, & vxor mea, quam tantæ pertinaciæ credo, vt potius incendium sustineat, quàm minimam fateri velit veritatem. Sed heu, ambo rei sumus. Sicut dixit iuuenis ita reperta est per omnia veritas. Nam præconfessus iuuenis in magna contritione mori visus est, vxor verò testibus conuicta, veritatem nec in ipsa tortura fateri voluit, nec in morte sed incendio præparato per lictorem eidem verbis pessimis maledixit, & sic incinerata est. *Vnico potu mutantur animi abnegantium Deum.*

Ex prædictis iam liquet, quàm noxium sit frigus pestiferum, quod infantes & partus solet occidere.

An liceat maleficia ex locis, vbi ponũtur auferre.

Piger. Est ne licitum maleficium de loco tollere.

Theologus. Antiqui negant, moderni concedunt, vtrique benè. Sed sola opus est vnica distinctione: Quia aut tolli potest per aliud maleficium, seu per ritus alicuius Malefici illicitos. Et id constat esse illicitum, imò potius homo mori deberet quàm in talia consentire. Aut tolli potest sine nouis superstitionis operibus, vt per motum localem: velut dictum fuit de pulvere lacertæ: Et illud est licitum.

Modus explorationis an aliquis maleficiatus sit.

Exemplum de priori casu. Nam inquisitor Eduensis mihi referebat, q; modus tollendi maleficium, aut se vindicandi in Malefico tali practicabatur suo tempore. Venit enim aliquis læsus in se vel in suis, ad Maleficam, sciscitans scire malefactorem. Tunc Malefica plumbum liquefactum aliquotiens fundabat in aquam, quousque opere dæmonis in plumbo imago aliqua videretur: qua visa imagine, Malefica quæsiuit ab explorante, In qua parte vis lædi Maleficũ tuum, & in eodem vulnere eum agnoscere. Cumq; explorator locum eligeret, statim Malefica in eadem parte imaginis, quę in plũbo relucebat, fixuram vel vulnus per cultrũ posuit, & locum vbi reum inueniret indicauit. Nomen tamen nullatenus manifestauit, sed experientia teste Malefici per omnia lædi reperiebatur, sicut sua imago plumbea.

A Maleficis Malefici non nominantur proprijs nominibus.

CAP. IIII.

Comparatio alatarum formicarum.

ALis carentes formicæ, vel nimium progredientes in publicũ ab alijs bestijs faciliter necantur: quia alis pennatæ multũ se subleuant, ne bestijs terræ præda fiant.

Per alas notantur virtutes.

Per alias autem virtutes intelliguntur, quia talibus multũ boni feruntur. Vnde Ezech. 3. Descriptis volantibus animalibus dicit: Audiui post me vocem commotionis magnæ, Benedicta gloria Domini de loco suo, & vocem alarũ animaliũ percutientiũ alteram ad alteram. Sic exponit beatus Gregorius lib. 24. mor. Quid namque per alas animaliũ nisi virtutes debemus sentire sanctorum: quæ dũ terrena despiciũt, ad cœlestia volando subleuãtur.

Despicientes terrena, subuolant vt Aquilæ.

Vnde iam rectè per Isaïam dicitur. Qui confidũt in Domino, mutabũt fortitudinem, assument pennas vt aquilæ. Volan-

Volantia itaque animalia alis ſuis ſe viciſſim feriunt: quia ſanctorum mentes, in eo ꝙ ſuprema appetunt, conſiderantes, inuicem alternis virtutibus excitantur: Ala enim ſua is me percutit qui exemplo ſanctitatis proprię me ad melius accendit, & ala mea vicinum ferio, ſi aliquando alteri opus bonum quod imitetur oſtendo. *Ala alam feriens.*

Illæ verò formicæ moniales, quæ virtutum pennis non ſunt alatæ, vel quæ nimium ſuæ domus, Eccleſiæ videlicet Catholicæ limites incautè exeunt, in perfidiam incidendo. Tales ab vrſis, per quos Malefici vel Necromantici poſſunt intelligi, faciliter deuorantur, ſicut ij ſimplices pueri in figura, qui domos egredientes parentum, & Eliſeum deridentes, ab vrſis deuorati eſſe leguntur, 4. Reg. 2. *Formicæ Moniales alatæ.*

Piger. Quia de Necromanticis mentionem feciſti, quæro an ne differentia eorum ſit à Maleficis, & ſi ſic, quæ eorum ſint opera.

Theologus. Necromantici propriè hi dicuntur, qui de terra ſuperſtitioſis ritibus mortuos ſe poſſe ſuſcitare ad loquendũ occulta oſtentant. Qualis fuit illa olim pytoniſſa, quæ ad preces Sauli Samuelem ſe ſuſcitare velle aduocabat, vt euentum belli patefaceret Regi, primò Regum 28. Qualis etiam Simon Magus fuit peſſimus, qui ſupra principis Apoſtolorum ſe auctoritatem præferens, defunctum ſe ſuſcitare finxit. Ex accommodatione tamen vſus. Nec Necromantici dicuntur, qui per pacta Dæmonũ per fidem cæremonijs futura prædicunt, aut occulta reuelatione dæmonum aliquid manifeſtant, aut qui maleficijs proximos lædunt, & à dæmonibus ſæpè lædũtur. *Differentia inter Necromanticos & Maleficos.* *Necromantici qui cõmuniter habeantur.*

Fuit & hodie viuit Viennæ in monaſterio, ꝙ ad Scotos dicitur, Frater de quo præcedenti capitulo retuli, ſancti Benedicti ordinis, hic in ſeculo exiſtens, famoſiſſimus fuit Necromanticus. Nam libros dæmonum de Necromantia habuit, & ſecũdum eoſdem ſatis miſerabiliter & diſſolutè vixit plurimo tempore. Habuit autem ſororem virginem deuotam multũ, de ordine pœnitentiũ, cuius vt puto precibus frater à faucibus dæmonis erutus eſt. Compunctus enim, ad diuerſa loca diuerſorũ reformatorũ monaſteriorũ venit, petẽs ſibi ſanctę cõuerſationis tradi habitũ. Sed quia giganteæ ſtaturæ & terribilis aſpectu erat & in maleficijs ac ioculationibus princeps aliorum, fidem vix aliquis viro

dabat. Tãdem autem receptus in antedictõ monaſterio in ipſo ingreſſu nomen mutauit & vitam. Benedictus enim vocari cepit: & ſecundum beati patris Benedicti regulam adeò profecit, vt infra paucos annos ſpeculum religionis effectus, in Prioratus poneretur officiũ: & in Ambone pro ſacularibus profectus, gratioſus eſt prædicator factus ad populum. Hic cùm adhuc eſſet nouitius, prout eo referẽte audiui, multas vexationes à Dæmonibus, quos reliquerat ſuſtinuit. Cùm enim confeſſus fuiſſet ſacramentaliter quadam die, & virus ſuæ peruerſæ vitæ euomuiſſet ob ſpem veniæ, ſequenti nocte lucernam in manibus deferens, Dæmonem adeſſe ſenſit. Eandem namque lucernam violento ictu de nouitij manibus Dæmon excuſſit, & eũ non modicum lædere, molitus eſt. Sed vicit Chriſti miles huius vrſi tyrannidem, quia virtutum alas iam aſſumpſerat, quibus per orationes ſacras ab ore beſtiæ liberatus eſt.

Mutatio nõminis in ſuſceptione monachiſmi.

De Schafio in murem ſe cõuertente.

Præterea quemadmodum à ſupradicto Petro iudice audiui, In territorio Bernenſium, & in locis eidem adiacentibus, à ſexaginta circiter annis ſuprafata maleficia à multis practicata ſunt: Quorum primus auctor fuit quidam Scafius dictus, qui publicè de hoc gloriari audebat, & quãdocunque vellet: ipſe ſe in omnium ſuorum æmulorũ oculis velut mũrem facere valeret, & dilabi à manibus inimicorum ſuorum lætalium, & ita capitalibus inimicorum ſuorum manibus ſæpè, vt dicitur euaſit. Sed cum terminum ſuæ malitiæ Diuina iuſtitia facere voluit, tandem per hoſtes ſuos in ſtuffa quadam prope feneſtram quandam ſedere explorabatur cautè: quo in loco, cùm nullum ſibi inſidiantibus ſuſpectum haberet, per feneſtram gladijs & haſtis inopinatè transfixus eſt, & ob ſua facinora mortuus ibi miſerabiliter. Hæc tamen ſuæ fraudis commenta diſcipulo qui Hoppo vocabatur, reliquit. Et idem ſupradictum *Stadelem* in maleficijs magiſtrum fecit.

Huius Hopponis etiam ſprenger meminit.

Malefici protrudentes in aquã infantes prope aquã ambulantes.

Sciuerunt hi duo, quando ſibi placuit, tertiam partẽ ſimi fœni vel frumenti, aut cuiuſcũque rei de vicini agro neminẽ videre ad proprium agrum deferre, grãdines vaſtiſſimas & aëras lęſiuas cum fulminibus procurare, in aſpectu parẽtũ infantes prope aquã ambulantes in ipſam nullo videntẽ proiicere. Sterilitatem in hominibus & iumentis efficere, in rebus & corporibus proximos lædere, equos ſub inſeſſo-

ribus,

fibus, si strepam ascendenti tenerent, phreneticos facere, de loco ad locum per aëra vt putabãt transmeare, à se cum tapi deberent fœtores pessimos emittere: In se capiẽtium manus & animos tremorem magnum incutere: Occulta alijs manifestare & quędam futura prædicere. Absentia velut præsentia conspicere, ictu fulminis nonnũquam quem vellent interimere, & multa alia pestifera procurare sciuerunt, vbi & quando Dei iustitia hæc fieri permisit.

Maleficiadiuvantes se prosequentes.

Piger. Duo hîc scire vellem. Primum vtrum ne Dęmones & sui discipuli talia maleficia in fulminibus, grandinibus & similia quæ dixisti facere possent, de quibus aliqui dubitant. Secundò quæro, fatebantur ne tales miseri, per quæ Diuina opera in suis machinamentis impedirentur.

Theologus. Ad primum respondeo, haud dubiè possunt, sed non nisi Deo permittente. Nã Iob 1. & 2. Accepta potestate à Deo, statim Dæmon procurauit vt Sabbęi quingẽta iuga boum & quingentas asinas auferrent, vt deinde ignis de cœlo descendens septem millia ouium incẽderet, & vt Chaldæi per tres turmas tria millia camelorum raperent, item septem filij & tres filiæ per vehementem vẽtum lapsu domus occumberent, & semper pueri multi vno dẽpto, vtque vlcere pessimo corpus Sancti viri percuteretur, & vxor & tres amici eius eum vexarent grauiter.

Exemplo Iobi probatur potestas Satanæ in tẽpestates.

Vbi sanctus Doctor dicit: Necesse est confiteri, q Deo permittẽte Dæmones possunt perturbationẽ aëris inducere, ventos cõcitare, & facere vt ignis de cœlo cadat. Quãuis enim natura corporalis non obediat ad nutum Angelis nec bonis nec malis ad susceptionem formarum, sed soli creatori Deo, tamen ad motum localem natura corporalis nata est spirituali naturę obedire. Cuius iudiciũ in homine apparet: nam ad solum imperiũ voluntatis mouentur mẽbra, vt opus à volũtate dispositũ prosequantur: quæcũque igitur solo motu locali fieri possunt, hæc per naturalẽ virtutem non solùm boni, sed etiã mali facere possunt, nisi diuinitus prohibeantur: Venti autẽ & pluuiæ & alię huiusmodi aëris perturbationes solo motu vaporum resolutorũ ex terra & aqua fieri possunt, vnde ad huiusmodi procurãda naturalis virtus Dæmonis sufficit. Hæc Thomas.

Quomodo natura corporalis sub sit Naturæ spirituali.

Angeli boni & mali motũ locali imperant.

Mala enim: quæ nostris exigentibus peccatis in mundo fiũt, Deus velut per suos tortores iustè per Dæmones solet

Diaboli sunt Deo loco tortorum.

infligere. Vnde gloſſ. ſuper illud Pſalmi : Vocauit famem ſuper terram,& omne firmamentum panis contriuit, dicit ſic:Hæc mala permittit Deus per angelos malos, quę talibus præpoſiti ſunt. Vocat ergo famem. i. angelũ fami præpoſitum. Hæc ibi.

De impedimẽtis Maleficorum.

Porrò quo ad ſecundum dubium, nouetis indubiè Maleficos multipliciter impediri poſſe. Nam ita fatebãtur multi in torturis, & difficulter quidam:alij verò ſponte.

Et quantum ex prædicti Petri verbis in ſumma collegi, quinque ſunt per quæ multum impediuntur, aliquando in toto,aliquando in parte, aliquando ne in perſona hominis fiant,aliquando ne in ſuis amicis videlicet fidem integram vel Dei præcepta in charitate ſeruantibus , ſe ſigno crucis & oratione munientibus ritus & cæremonias eccleſiæ colentibus,publicam iuſtitiam benè exequentibus,&Chriſti paſſionem verbo vel memoria ruminantibus.

De primo & ſecundo exempla talia mihi Petrus quæ ſuprà retulit,quæ audierat de ſupradictis Maleficis.

Cùm inquit quidã ſimplex,ſed non rectus, Maleficũ me inuocaret,vt inimicũ ſuũ vita priuarem,aut in corpore lædere grauiter fulminis ictu vel modo alio,vocaui ego magiſterulũ.i. Dæmonem,qui mihi reſpondit, q̃ neutrũ facere poſſet:Habet,inquit,fidem bonam & diligenter ſe ſigno crucis munit:idcirco non in corpore,ſed in vndecima parte fructuum ſuorum in campo,ſi libet,ei nocere poſſum.

Noui veteranam quandam virginem , quæ Serioſæ nomen habuit,in diœceſeos Conſtantien.finibus : hęc mater omnium in vicinia exiſtens virginum , & ſpeculum ad viuificæ crucis ſignum & ad Chriſti paſſionem ſummã gerebat fiduciam:manebat autemin tugurio villagij pauperculi,ipſa voluntate pauper in terra : vbi nonnunquam maleficia ſatis locum habere dignoſcuntur. Huius amicus in pede graui læſus fuit maleficio , à quo nulla arte ſanari poterat.Poſt multa autem in caſſum adhibita remedia,viſitauit prædicta virgo infirmum : qui ab ea petiuit vt pedi benedictionem aliquam applicaret, annuit illa:& ſiléter tantummodo orationem dominicam & Apoſtolorum ſymbolum cum geminatis viuificæ crucis ſignis applicuit.

Tunc ſtatim infirmus curatum ſe ſentiens , ſcire voluit in remedium futurorum , quid carminationis virgo applicaſſet

taſſet. Quæ reſpondit, Vos mala fide vel debili, Diuinis & approbatis exercitijs Eccleſiæ non inhæretis, & carmina ac remedia prohibita crebrò veſtris infirmitatibus applicatis. Idcirco tarò in corpore & ſemper in anima per talia lædimini. Sed ſi in orationum & ſignorum licitorum efficaciam ſperaretis, faciliter ſæpè curaremini. Nihil enim tibi applicui, niſi Dominicam orationem & Apoſtolorum ſymbolum, & iam ſanatus es.

Maleficia impediri cæremonijs Eccleſiæ.

Præterea conſtat, quòd malefici de ritibus Eccleſiæ ſeruatis & veneratis ſua maleficia præpediri fatentur: vt per aquæ benedictæ aſperſionẽ, per ſalis cõſecrati ſumptionẽ, per candelarum die purificationis, & palmarum in die palmarum conſecratarũ vſum licitum, & per ſimilia: quia ad hoc talia Eccleſia exorcizat, vt vires Dæmonis minuant.

De publica verò iuſtitia hoc omnes Malefici, qui ſuprà verbo & experientia teſtimonium dederunt, quòd eo ipſo, quo per reipublicæ iuſtitiæ officiales capiũtur, ſtatim omnis Maleficorũ eneruatur poteſtas. Vnde cùm ſæpè dictus iudex Petrus antefatum *Stadelein* capere vellet per ſuos famulos, tãtus tremor manibus eorum incuſſus eſt, & corporibus & naribus illapſus tam malus fœtor, vt ferè deſperarent an Maleficũ inuadere auderẽt. Quibus iudex ait, Securè miſerũ inuadite, quia publica tactus iuſtitia oẽs vires perdet ſuæ nequitiæ. Et ita rei probauit exitus ſiue effectꝰ.

Veneratio Magiſtratus eneruat maleficia.

Idem iudex tale dedit exemplũ. Cum ait *Stadelein* captiuaſſem, qui grãdinibus terram ex fame grauiſſimè læſerat, & per fulmina plura vaſtauerat, quæſiui à reo de veritate, qui poſt quartum ad cordas tractum, primò reſpõſum mihi dedit tale, Faciliter grandines procuro, ſed ad libitũ lædere non valeo, ſed eos tantũmodo, qui Dei deſtituti ſunt auxilio, qui ſigno crucis ſe muniunt fulmine meo nõ interibunt. Cui iudex, Quomodo ad tempeſtates & grandines concitãdas proceditis. Reſpondit reus, Primò verbis certis in cambo principẽ omniũ Dæmoniorũ imploramus, vt de ſuis mittat aliquem à nobis deſignatum, percutiat deinde, veniente certo Dæmone, in campo aliquo viarum pullum nigrum immolamus, eundẽ in altum proiiciendo ad aëra. Quo à Dæmone ſumpto, obedit, & ſtatim auram cõcitat, non ſemper in loca deſignata à nobis, ſed iuxta Dei viuentis permiſſionem grandines & fulgura proiiciendo.

Quomodo tempeſtates Maleficæ concitent.

Pulli nigri immolantur.

Subin

Quomodo tempestates adiurationibus impediãtur.

Subintulit iudex tertio quærendo. Possunt ne per aliquã tempestates tales remediari, à vobis concitatæ & à Dæmonibus. Respondit, possunt per hæc verba. Adiuro vos grandines & ventos per tres Christi diuinos clauos, qui Christi manus & pedes perforarunt, & per quatuor Euangelistas sanctos, Matthæum, Marcum, Lucam & Ioãnem, vt in aquam resoluti descendatis.

Ex quibus iam liquet, quòd omnipotentis Dei clementia & sapientia, quę attingit à fine vsque ad finem fortiter, disponit etiam istorum pessimorum hominum & Dæmonum maleficia suauiter: ita vt dum perfidia sua Christi regnum & fidem quærant minuere & infirmare, eandem in multorum cordibus firment & radicent validius. Vtilitates enim plurimæ fidelibus ex præfatis malis possunt euenire: quia sic fides roboratur, Dæmonis malitia inspicitur, Dei misericordia & potestas manifestantur: homines ad custodiam sui actuantur: & ad reuerendam Christi passionem & cæremonias Ecclesiæ accenduntur.

Vtilitates ex maleficijs pulsis emergẽtes.

CAPVT V.

Viscosa præpedire formicas.

VIscosis humoribus & tempestate ab incessu & à labore formicæ præpediuntur: quia per viscosa incedentes, vel bituminosa loca, talibus imbecillia animalia adhęrent, sicuti tempestatibus concutiuntur in corpore, & via eis incedendi pręcluditur.

Occasiones voluptatum comparantur & bitumini.

Per viscosa aut bituminosa loca occasio carnalium voluptatum designatur simulatè in Christiana fide viuentiũ, quia his allectamentis ad benè operãdum non valet egredi, sed in eisdem potius terrenis captiuatur delitijs.

Genes. 14.

In cuius typum, in loco vbi ceciderunt Rex Sodomæ & Gomorrhæ cũ suis complicibus, per quos luxuriosi & incontinentes designantur, fuisse leguntur, in valle siluestri multi bituminis putei, in quos ruentes prolapsi sunt, in corporis videlicet voluptates varias: inculti enim mores, vt dicit glossa ibidem in profundum malorũ pertinaces trahunt. Qui autem remanserant non occisi, vt ibidem sequitur, ad montana, ideſt, ad virtutum culmina fugerunt.

Montana significant virtutes.

Hic Bernardus homilia 9. super cantica dicit, Viscus quidem

quidem praui desiderij & delectationis terrenæ animam volare non patitur, & citius retrahit mentem, si fortè aliquando subleuatur per tempestatem: etiam voluptuosi à bonis exercendis præpediri dicuntur. Quia carnalium voluptatũ sectatores, humano deliniti fauore velut effœminatæ ad ardua virtutum opera efficiuntur. De quibus Iob. 36. dicitur, Morietur in tempestate anima eorum, & vita eorum inter effœminatos; vel vt alia trãslatio habet; & vita eorum vulnerabitur ab angelis.

Voluptuosi effœminati.

Vbi beatus Gregorius lib. 26. moralium dicit, Simulatores, qui vitæ suæ custodiam negligunt, in tempestate mori referuntur; hinc quippe eos turbo subito internę percussionis eiicit, quos arrogantia externi fauoris extollit, & vita eorum inter effœminatos. Si enim verisimiliter viuerẽt, laus trãsitoria nulla eos corruptione vitiaret. Vnde electis Propheta suadet, dicens: Viriliter agite & confortetur cor vestrũ. Illicò subdit (quasi sexum cordis minuere curauerit.) Luxuriosa quippe mens corrumpitur, si rebus transitorijs delectatur. Igitur simulatorum vita inter effœminatos moritur, quia luxuria corrupta reperitur. Translatione verò vulneratur ab angelis. Vtrumque tamen, & si sermone discrepat, tamen ratione concordat; quia effœminatorum vitam angeli vulnerant, dum nunciij veritatis eam iaculis sanctæ prædicationis impugnant.

Simulatores inter effœminatos morientur.

Piger. Multos audiuimus nostris temporibus per Maleficos ad amorem alienarum fœminarum adeò succendi, & fœminarum ad viros nõ suos, vt nulla confusione, plagis, verbis aut factis ad desistendum cogi valerent. E diuerso inter sexũ vtrumque matrimonij sacramento coniunctum nonnunquam experti sumus odia talia suscitari per maleficia, & similiter infrigidationes generatiuæ potentiæ, vt nec redditionem nec exactionẽ debiti matrimonialis locum pro prole valerẽt habere. Cùm igitur amor & odium in anima existant, animam secundùm omnes tuæ professionis compotes Dæmon intrare nequit. Quid hîc sit veritatis vel falsitatis scire expedit, quia amore muliebri velut visco irretitur animus, & odio radicato quasi tempestate frigidissima ad proximi fauorem frigescit homo, & ita ad laborem meritorium progredi ratio non valet.

De amore vel odio maleficiato.

Theologus. Quamuis secundùm concordem nostrorum doctri

Quomodo Dæmon intret & regat interdum animã hominis.

doctrinam, Dæmon in intellectum vel voluntatem hominis operari immediatè nequeat: tamen secundum eosdem in corpus & in potẽtias alligatas corpori Deo permittente agere valet, siue sint sensus interiores siue exteriores. Vnde Iob: Et Dæmoni Deus ait. Ecce in manu tua, id est, in potestate est Iob, quo ad corpus, verũtamen animam illius serua. Tangis itaque in tua quæstione tres difficultates: videlicet, quomodo philocaptio & odiũ in voluntate, & maleficium in potentia generatiua causentur.

De philocaptione triplici.

De philocaptione igitur, seu amore inordinato vnius sexus ad alterum, scire debes, quòd triplici de causa oriri potest. Aliquando ex sola incautela oculorum: Aliquando ex tentatione Dæmonum tantum: aliquando verò ex maleficio Necromanticorum similiter & Dæmonum.

Genes. 34.

De primo dicitur, Iacobi 1. Vnusquisque tentatur à concupiscentia sua abstractus & illectus, deinde concupiscentia cũ cõceperit, parit peccatũ: peccatũ verò cũ consummatum fuerit, generat mortẽ. Sic Sichem cũ vidisset Dinam exeuntem ad videndum mulieres regionis, adamauit eam & rapuit, & dormiuit cum illa, & conglutinata est anima eius cum ea. Et secundum glo. infirmæ animæ sic accidit, quando postpositis proprijs aliena negotia curat, seduci consuetudine, & fit vna vnitate consensus cum illicitis.

De philocaptione ex Dæmonum tentatione orta.

De secundo, quòd oriatur ex tẽtatione Dæmonũ principaliter. Sic Ammon sororẽ suã Thamar speciosissimã adamauit & deperierat in ea valde, ita vt propter amorẽ eius ægrotaret 2. Reg. 13. Nõ enim in toto, vel vix tã corruptus esse videretur, vt in tantum facinus stupri prosiliret, grauiter tentatus à Diabolo si non fuisset. Vnde gloss. ibidẽ. Hoc monet nos, vt semper cautè agamus, ne vitia in nobis dominentur. Et princeps peccati, qui falsam pacẽ periclitãtibus spondet, nos paratos inuenies de improuiso trucidet.

De philocaptione Eremitarum.

Apostoli Pauli philocaptio.

De hoc secundo genere amoris refertus est liber sanctorũ patrũ qui refert omnem tentationẽ carnalis amoris sibi in eremis subtraxisse quosdã: qui tamen vltra quam credi potest, amore mulierum tenebantur aliquoties. Vnde & 2. Corint. 12. Apostolus dicit: Datus est mihi stimulus carnis meæ, angelus Satanæ, qui me colaphizet: Vbi glossa sic dicit tentãdo per libidinẽ, Datus est mihi stimulus, vt quidã aiunt. Tentatio autem cui non consentitur, non est peccatum

ium, ſed materia exercendæ virtutis. Hoc intellige dictum de tentatione, quæ eſt ab hoſte, non à carne, quæ peccatū eſt veniale, ſi ei non conſentiatur: hæc ibi. Et de hoc amore habes exemplum etiam in Formicarij noſtri lib. 1.

Tentatio cui non conſentitur an ſit peccatum.

De tertio, quòd amor illicitus proueniat ex maleficijs Dæmonum & idololatrarum, oſtenditur hoc Ezech. 23. ſub metaphora mulieris de Iſraële, qui populus iam ſequebatur idola & maleficia Aſſyriorum. Inſaniuit, inquit, in amatores ſuos in Aſſyrios propinquantes, veſtitos hyacincto, principes & magiſtratus, iuuenes cupidinis vniuerſos, equites aſcenſores equorum. Quos omnes conſtat Maleficos habuiſſe vel Idololatras.

De amore hæreos, vt vocat.

Quibus modis Dæmon in imaginatiuam & generatiuam poſſit agere.

Per quem modum autem Dæmon in potentiam imaginatiuam, in phantaſiam & in generatiuam poſſit agere reſpondet Petrus de Palude 4. diſt. 34. quinque modis. Habet enim ex hoc, quod eſt ſpiritus poteſtatem ſuper creaturam corporalem ad motum localem prohibendum vel faciendum: vnde poteſt corpora impedire ne ſibi appropinquēt vel directè vel indirectè, interponēdo ſe in corpore aſſumpto, ſicut accidit ſponſo, qui deſponſauerat idolum, & nihilominus contraxerat cum quadam iuuencula, nec propter hoc poterat eam cognoſcere.

Deſponſat ſibi quidā idolum.

Dæmon poteſt intercludere viam ſeminis.

Secundo modo hominem inflammare ad actum illū vel refrigerare ab actu illo, adhibēdo occultas virtutes rerum, quas optimè nouit ad hoc validas. Tertio turbando æſtimationem & imaginationem, qua reddit mulierē exoſam. Quia poteſt in imaginatione imprimere. Quarto reprimēdo directè vigorem membri fructificationi accommodi, ſicut & motum localem cuiuſcunque organi. Quinto prohibendo miſſionem ſpirituū ad membra, in quibus eſt virtus motiua, quaſi intercludendo vias ſeminis, ne ad vaſa generationis deſcendat, vel ne ab eis recedat, vel ne excitetur, vel emittatur, vel multis alijs modis.

Impotētia ex gallorum teſticulis procurata.

Cur actus Venereus multū afflictetur.

Cum autē faciūt mulieres ſortilegia cum fabis & gallorum teſticulis, non eſt credendū q̄ virtute illarum rerū vir impotens reddatur: ſed occulta virtute Dæmonū, illudēte ſortilarias per iſta corporalia. Plus autē permittit Deus ſuper hūc actum, per quem primum peccatum diffunditur, quam ſuper alios actus humanos, ſicut & ſuper ſerpentes qui magis incātationibus deſeruiunt quàm alia animalia.

Serpentes magis incantationibus ſubiacent. quàm aliæ animantes.

Exem

Exemplum autem de inflammando ad actum illum habetur in legenda beati Basilij de virgine, quæ seruum parentum concupiuit & defrigerando sponsum, seruum cognoscere non potuit, vt de illo qui idolum desponsauit, & sponsam cognoscere non potuit.

Idem etiam de muliere est, quia potest imaginationem eius sic dementare, vt exosum habeat virum, quòd pro toto mundo non permittat se cognosci, iterum per motum localem corpore interposito, vel vase obstructo, potest Dæmon per maleficium impedire mulierem, licet virum in pluribus modis, ideò vir sæpius maleficiatur quam mulier. Et magis permittit Deus in peccatores desæuire Dæmones, quam in iustos. Vnde angelus dixit Tobiæ, In illos, qui libidini vacant, accipit Dæmonium potestatem. Licet aliquando in iustos, sicut in Iob: propter quod debet facere confessionem & huiusmodi: ne ferro manente in vulnere, frustra sit malagma apponere.

An philocapiantur existentes in charitate.

Piger. Mihi adhuc occurrit de visco carnalis amoris dubium, vtrum in charitate exeuntes amore tali maleficiari valeant?

Theologus. Responsum huius accipe ex Cassiani verbis, quibus collatione 2. abba. sereni. in hæc verba concludit: Diffinit, inquit, beatus Antonius, nullatenus Dæmonē posse mentem cuiusquam vel corpus inuadere, nec habere facultatem in cuiuslibet animam penitus irruendi, nisi eam primo destituerit omnibus cogitationibus sanctis, ac spirituali contemplatione vacuam nudamq; reddiderit. Non tamen ista ita intellige, vt Dæmones amore præfato in charitate exeuntes non impugnent, & similibus, sed tales expugnare non valent, si armis virtutum & naturalium donorum resistere volūt. Talia, inquit Philosophia, primo de consolatione ad Boëtium, tibi contuleramus arma, qui prior nisi abiecisses, inuicta te firmitate tuerentur.

Vnde Cassianus ibidem refert de duobus paganis Philosophis & Maleficis, qui per tres gradus differētes in malitia, successiuè per sua maleficia Dæmones miserunt ad cellam beati Antonij, vt eum tentationibus exinde fugarent, odio viri sancti infecti, eò quòd multitudo populi ad eum quotidie veniret. Qui Dæmones beatum Antonium, vt postmodum ad fidem conuersi fatebantur Philoso-

phi,

phi, amariſſimis cogitationum ſtimulis pulſauerunt: quos tamen repulit crucis ſigno pectori & fronti impreſſo & orationum incubationibus inſiſtendo.

Exemplum tamen ſatis terribile nouiter tactum Vincentius ſpeculo refert hiſtoriali ex geſtis beati Baſilij magni: cuius tempore diues quidam vnicam filiam habuit, quam conſecrare domino diſponebat: quam ſeruus diuitis habere non valens in coniugio, Maleficam adijt, Dæmonem inuocauit, eidem chartam abnegationis fidei tradidit & fornicationis Dæmonem mitti obtinuit ad filiam, quam accēdit, adeò vt in terram volutata clamaret ſe propter ſeruū torqueri, & pro liberatione ſui, ſeruo per patrem in matrimonium tradi: Quod etiam ideo factum eſt per patrem mœſtiſſimo corde, tandem tamen inuenis ſeruus liberatus eſt per Beatum Baſilium.

Matrimoniū ex maleficio impetratum.

Et in primo Dialogorum refert Beatus Gregorius de quodam Maleficorum principe, qui à Roma incineratis ſocijs in monachi habitu fugit, Baſilius nomine, qui et ā tūc ſe à ſancto Equitio pro monacho recipi procurauit, & in monaſterio monialium ſtatim abſente Equitio monialem pulchriorē in tanto maleficauit, vt fabricitaret, anxiaretur, magnisq; vocibus & ſtridoribus clamaret, Modò moritura ſum, niſi Baſilius monachus veniat & ipſe mihi per ſuę curationis ſtudium ſalutem reddat. Quod cum ſancto Equitio nunciaretur, virginem verbo ſanauit abſens, & Maleficum expelli de loco iuſſit.

Maleficus ſub monachi habitu maleficia exercet.

Piger. Cum poteſtas Dæmonis impediatur aliquando diuino nutu. Quæro quot modis hoc fit?

Theologus Quinque modos exprimit Hugo ſuper 2. diſt. 7. Primo per terminum ſuæ poteſtati à Deo impoſitum, ſicut Iob, primo & ſecundo tangitur. Secundò per miraculum impoſsibilitatis exterius factum, vt aſina Balaam, Nū. 22. Tertio per impedimentum exterius adhibitū, vt in duobus diſcipulis acriſia percuſſis. Lucæ vltimo. Quartò per Dei iudicium de intus diſponētis per obſtaculū boni Angeli, vt de Aſmodęo interficiente ſponſos Saræ vxori Tobiæ, eiuſdem 11. Quintò per cautelam ſui ipſius, quia non vult aliquando quod poteſt, vt peius fiat, vt 1. Cor. 5. de Corinthio, quem vexauit excommunicatum. Aliquando etiā non vult propter peccati abominationē & pudorē, vt An-

Quinque modis impeditur Dæmonis poteſtas diuino nutu.

Intelligit diſcipulos in Emaus euntes.

Deus nō vult ſemper quod poteſt.

Propter nobilitatem ſui,

Dæmones quidam, quædam peccata abominantur.

geli mali propter nobilitatẽ ſui, in qua, creati ſũt, abominãtur tẽtare de vilibus peccatis, & de Sodomia, vel etiã de fornicatione ſimplici, neque ad hominẽ quãdo fornicatus eſt, accedũt, maximè prima die vel ſecũda, propter peccati tecẽtiã. Vñ Ezech. 16. Multiplicaſti fornicationẽ ad irritãdum me, &c. Ibi, dabo te, in animas odiẽtiũ te, id eſt, Dęmonum, qui erubeſcunt in via tua. Hæc Hugo 2. ſententiarum.

Formicæ ebrietate amentes.

CAP. VI.

QVæ formicæ ſibi à vino vel à vppa non cauent, ſubitò in ebrietate & grauiter quaſi amentes nutabundæ incedunt, ita vidi per experientiam, dulcia enim ſequuntur auidè, quæ ſi conſperſa fuerint pane, vino intincto, ex his cibis inebriantur.

Voluptates inebriant mentes & ideo faciunt amẽtes.

Per tales formicas fatuas inebriatas vino, hi poſſunt intelligi qui voluptatibus inebriati huius ſeculi, velut amentes & ratione carentes carnalia proſequuntur per inſanias falſas. Quos in perſona Dei Eſaias 10. ſic alloquitur, Audi hæc paupercula, & ebria, & non à vino, hæc dicit dominator Dominus tuus & Deus tuus. Ecce tuli de manu tua calicẽm ſoporis, fundum calicis indignationis meæ, non adiiciam vt bibas illum vltra. Per vinum autem luxuriam debere intelligi docet Prouerb. 20. Salomon: cùm dixit Luxuriosa res vinum & tumultoſa ebrietas, quicunque his delectatur non erit ſapiens. Et 21. ibidem. Qui diligit epulas in egeſtate erit, qui amat vinum & pinguia non ditabitur. Et Pſal. 106. de his, qui inebriati ſunt non à vino, iterum dicitur. Anima eorum in malis tabeſcebat, turbati ſunt & moti ſunt ſicut ebrius, & omnis ſapientia eorum deuorata eſt, propter quod ad Epheſ. 5. dicit Apoſtolus. Nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria, ſed impleamini Spiritu ſancto, loquentes vobiſmetipſis in Pſalmis & hymnis, & canticis ſpiritualibus, cantantes & pſallentes in cordibus veſtris, Domino gratias agentes.

Ebrietas eſt res tumultuoſa.

Pinguia nõ nutrit.

Piger. Ex ſuperioribus ſatis iã video, nõ minorẽ veſaniã vel ebrietatem pati philocaptum, quàm eum qui vino madere cõſpicit. Idcirco nunc edoceri cupio in tribus quæ remedia adhiberi debeãt talib vt ſanẽtur, nedũ ipſi, ſed qualitercũq; in potentia & genera tua maleficiati: Deinde quomodo hi ſanati valeãt, qui ſine maleficio philocapiuntur. Poſtremò

vtrum

ctum ne bonus ſpiritus tantum caſtitati conferre poſsit in beneficio, ſicut malignus ſpiritus per ſuos dare conſueuit in maleficio.

Quomodo maleficiati in potentia generatiua ſananda.

Theologus. Pro ſolutione primi noſcere debes, quòd quinque ſunt remedia, quæ pro talibus licitè applicari valẽt: videlicet ad ſanctorum aliquorum limina peregrinatio, Signi crucis & orationis deuotę multiplicatio, peccatorũ ſuorum vera cõfeſsio vel cõtritio, per verba ſobria licita exorcizatio, & cauta maleficij ablatio. De primo habuiſti exemplũ ſuprà li. primo c. 4. Et idem eſt de ieiunijs, abſtinẽtijs & alijs reuerẽtialibus obſequijs, ſanctis certis oblatis. De ſecũdo præcedẽti capitulo audiſti: quomodo talibus ſe Beatus Antonius à tentatore defendit. De tertio ibidem Petri de Palude cõſilium, quod ante eũ ſanctus Thomas & alij Doctores ſuaſerunt etiã perpendiſti, de vltimo dictum eſt nuper 3. c. Et in penultimo de exorciſmis omnes penè de hoc loquentes, catholicè ita fieri poſſe admittũt. vnde in 4. diſt. 6. Sanctus Thomas dicit: Propter peccatum hominis Diabolus poteſtatem accipit in hominem, & in omnia quæ in vſum hominis veniunt, in ipſius nocumentum. Et quia nulla conuentio eſt Chriſti ad Belial: Ideo quandocũque aliquid ſanctificandum eſt ad cultum Diuinum, prius exorciſatur, vt liberatum à poteſtate Diaboli, qui illud nocumẽtũ hominis aſſumere putatur, Deo conſecretur. Et hoc patet in benedictione aquæ, in conſecratione templi, & in omnibus huiuſmodi: Vnde cùm prima conſecratio, qua Deo homo conſecratur, fit in baptiſmo, oportet etiã q; homo prius exorciſetur multò fortiori ratione quàm aliæ res. Quia in ipſo homine eſt cauſa, quare Diabolus poteſtatẽ accipit in hominẽ, & in alia quæ ſunt propter hominẽ, ſcilicet peccatũ originale vel actuale. Et hoc ſignificãt ea, quę in Exorciſmis dicũt, cũ dicit. Recede ab eo Satana. Hęc Tho.

Exorciſatio ad ſanctificanda ea, quæ adhibentur ad diuinum cultum.

In homine eſt cauſa, quare Dæmon poteſtatem etiam accipit in ea, quæ ſunt propter hominẽ.

Idem dicunt Doctores, licitum eſſe de applicatione Exorciſmorum contra poteſtates Dæmonis. Sed ibi cauendum eſt ne character aliquis ignotus, aut verba ignota ſint, aut aliud ſuperſtioſum.

Sed tamen non obſtante applicatione omnium prędictorũ remediorũ, adhuc aliquãdo maleficiatus à pœna nõ abſoluitur, licet à reatu vel peccato, per quod incurrit maleficiũ, abſoluat. Vñ ſanctus Thomas in 4. diſt. 34. dicit. Male-

Maleficia quædam reperiuntur perpetua.

ficium quandoque ita esse perpetuum quòd non possit habere remedium humano opere, quamuis Deus possit præstare remedium dæmonium cogendo, vel etiam dæmoni resistendo. Non enim sem per oportet, vt quod per maleficium aliquod factum est possit per maleficiũ aliud destrui, vt ipsi Malefici confitentur. Et tamen si possit per maleficiũ remediũ adhiberi, nihilominus peccatũ reputaretur, quia nullo modo debet aliquis dæmonis auxilium per maleficium inuocare.

Non cessante semper peccato, cessat potestas Diabolis.

Similiter non oportet, quòd si propter peccatum aliqua data est diabolo potestas in aliquem, quòd cessante peccato cesset potestas ꝙa pœna interdũ remanet, culpa transeũte. Similiter etiã Exorcismi Ecclesiæ nõ valent ad reprimẽdum Dæmones semper, quantum ad omnes molestias corporales iudicio Dei hoc exigẽte. Sẽper tamẽ valet cõtra illas infestationes dæmonũ, contra quas principaliter instituti sunt. Hæc Thomas. Sed multum cauendũ iis, qui diuinis præceptis & Ecclesiæ humanam sanitatẽ præponũt, ne Maleficos inuocẽt pro remedijs. Quia eorũdem inuocatione posteriora nonnunquã peiora prioribus fiunt. Vt in exẽplo deducit S. Gregorius primo dialogorũ de fœmina, quæ ab vno Dæmone possessa, per Maleficos, dum liberari attẽtabatur, legio sub Maleficorũ operibus statim eã intrauit.

Remedijs Maleficorum sæpè res in deterius eunt.

An non habens ordinem exorcizare valeat.

Piger. Habeo adhuc tria dubia de Exorcismo; An non habens exorcistatus ordinem exorcizare Dæmones licitè valeat. Secundò, quæ sit differentia inter effectum aquę benedictæ, & exorcismi, ùm vtrunque contra Dæmonis molestiam ordinetur. Tertio, an exorcismus tantum significet, vel etiam an aliquid efficiat.

Theologus. Ad primum & ad alia respondet sanctus Doctor: Ad primum dist. 23. ꝙ sic, in 4. in ordine, inquit, exorcistatus, & in alijs minoribus ordinib. omnibus, cum conferuntur, recipitur potestas, vt quis hoc vel illud ex officio facere possit, puta exorcizare. Et idem, à non habentibus ordinem licitè fieri potest, non vt ex officio: quamuis illi hoc non habeant ex officio. Sicut in domo non consecrata potest dici Missa, quamuis consecratio Ecclesiæ ad hoc ordinetur, vt inea Missa dicatur. Sed hoc tũc magis pertinet ad gratiam gratis datam, quàm ad gratiam sacramenti.

In non consecratis ædibus missa dici potest.

Ad secundũ respondet di. 6. dicens: Diabolus impugnat

noꝰ

bos ab exteriori & interiori:aqua ergo benedicta ordinatur contra impugnationem Diaboli, quæ est ab exteriori:Sed exorcismus contra impugnationem Diaboli, quæ est ab interiori.Vnde illi,contra quos datur,dicuntur Energumeni,idest,intus laborantes, aut propter infectionem fomitis,aut propter possessionem corporalem à Dæmone.

Aqua benedicta facit contra Diaboli impugnationes exteriores.Exorcismus cõtra interiores.

Ad tertium respõdet ibidem, q̃ Exorcismus etiam efficit,quod patet,quia per modum imperij dicuntur,non per modum orationis tantum, vt:Exi maledicte Diabole. Tũ etiam quia B.Grego.super Ezech. dicit:Sacerdos dum per exorcismi gratiam manus credentibus imponit,& habitare malignos spiritus in eorum mẽte cõtradicit, quid aliud facit nisi quòd Dæmonia eiicit.Nec est inconueniens,q̃ etiam quando iam Baptisato exorcismus prius neglectus adhibetur,dicere quòd tunc aliquid efficiat,cohibendo ab impugnatione Diaboli.Cùm etiam post baptismum per aquã benedictã aliqua potestas Dęmonis reprimatur:Imò si exorcizatur puer, & ante baptismũ moritur,sibi in vita sua tãtũ valuit,vt in eo potestas dæmonis debilitata fuerit & sit.

Quare Energumeni dicti.

An Exorcismi solùm significent aliquid, vel etiã operentur aliquid.

Exorcismus loco baptismi.

Et ideo exorcismi non tantùm significant, sed etiam efficiũt aliquid,nõ tantùm in corpore,sed etiã in anima,quia in vtroq; est infectio fomitis. Effectus autẽ iste est debilitatio potestatis Dęmonis,ne tãtũ possit in homine,sicut ante baptismũ,& alia bona ī ipso impediat.Hęc oĩa Thomas.

Quid sit Philocaptio,seu Hisilthi Auicennæ seu amor hæreos.

Ad secundum dubiũ de amore illicito seu philocaptione, vel Hisilthi, vt Auicẽna loquitur,quæ est ægritudo, quàm aliquis incurrit propter amorem. Tradit enim Auicenna septem remedia inter cætera lib.3.Vnum est agnoscere personam, in qua quis captus est: quod experitur aliquis ex passione infirmi, vel ex variatione pulsus ad nominationẽ amati:quia sic radix ægrotationis habetur:Vt etiam beatus Ambrosius ponit in passione sanctæ Agnetis de filio iudicis.Aliud est copula per matrimonium,si lex sustinet,quia ita quidam sanantur cùm obeditur naturæ.

Quomodo explorãdum in qua quis captus sit.

Tertium est,applicatio medicinalium, de quo ibidem tractat & docet.Quartũ est,vt amorẽ suum de dilecto per licita remedia ad aliud diligendum conuertat, quod priori præeligere debet, & ita fugere potẽ tiam amati:quia sic distrahitur animus.Quintum,si ille rationabilis est, cottigatur,hortetur, tribuletur,& amoris opus ostendatur esse miseria.

Quomodo medendum sit amori inordinato.

Vetularum aspectus & colloquia amorem excutiũt.

feria. Sextũ est, vt potissimum vetulæ ad ipsum dirigantur, qui quantum cum veritate & Deo possunt, vituperent corpus & dispositionem delicti & mores, cum trãsfiguratione facierum, turpi seu deformi. Tamen quidam ex hoc plus inflantur, quia in relatione de amato delectantur, licet alij sanentur. Septimum est, vt occupetur in rebus arduis, distractiuis officijs & huiusmodi. Similiter de similibus dicẽdũ est: pſecutio autẽ horũ ad Medicũ pertinet: Sed Theologica præcedenti dubio dicta, præ alijs applicari debent.

Quòd boni Angeli beneficio sicut male maleficio afficiant.

Ad tertium dubium: An ne bonus Angelus aliquando iustos viros beneficiet, sicut constat malum Angelum maleficiare iniustos? Responsum habet ex patrum sanctorum exemplis, quòd sic, imò multiplicius in infinitũ. Quicquid enim boni à fonte totius bonitatis Deo in nostra temporalia & corporalia bona manat, totum secundum Beatum Dionysium per mysterium Angelorum habemus: & vt sanctus Doctor in quodam loco super 3. sententiarum tradit: Cùm Deus gratiam menti nostræ notabilem vult infundere, ad quam licet se nulla creaturæ potestas extendit, tamen ad hanc dispositiuè Angelus bonus cooperatur: sicut etiã, licet ad verbi Dei conceptionem in virgine beatissima per quam Deus homo factus est, sola diuina virtus efficiẽter affuerit, tamen Angelico ministerio mens virginis per salutationem, per confortationem, & per informationem multum excitata, vel ad bonum prædisposita fuit.

Deus per Angelos dispositiuè gratiam hominibus infundit.

Salutatio Angelica præ disposuit S. Mariam ad accipiendam conceptionem.

Est præterea communior & magis consona, tam sactæ paginæ, quàm Philosophiæ naturali ista opinio, quę tradit omnia corpora cœlestia regi & moueri virtute Angelica: quamobrẽ à Christo & ab Ecclesia, virtutes cœlorũ vocantur. A cœlestib⁹ aũt influẽtijs simpliciter omnia hui⁹ mũdi corporalia reguntur, teste Philosopho primo Metheororũ.

Angeli vocãtur virtutes cælorum.

Est insuper doctrina sãcti Doctoris, quòd in homine tria sunt, in quæ spiritus separati agere valent; Sed differenter, volũtas, intellectus & potẽtiæ aliç ipsius animæ, affixę mẽbris organicis corporalibus. In primũ solus Deus. In secũdũ tãtũmodò Deus & bonus Angelus vt illuminet. Et in tertiũ Deo permittẽte, malus spiritus agere potest & imprimere. Sed ĩ potestate volũtatis humanę est immissiones factas p Angelos malos acceptare, vel refutare, & talia cũ Dei inuocata gratia ꝓpulsare, vel cadẽ neglecta admittere posse.

In voluntate solus Deus agit.

Piger

Piger. Licet hæc sint innumerabilia bonorũ Angelorum etiam in iniustos profluxa beneficia, de quibus heu nescius fui hactenus, sed gratus ero in antea, tamen de his nõ quęro principaliter, sed de beneficijs eorum circa generatiuam potentiam, vtpote an quosdam castificent, sicut mali spiritus quosdam malos infrigidant per sua maleficia?

An Angeli boni quosdam castificent, sicut mali infrigidant.

Theologus. Haud dubiè ita faciunt, sed vbi & quando expedit. Nam ita factũ est de S. Sereno abbate, de quo refert Cass. in coll. par. abba. Sereni. prima. Hic, inquit, pro interna cordis atque animæ castitate nocturnis diurnisq; precibus, ieiunijs quoque ac vigilijs infatigabiliter insistens, cunctos æstus carnalis cõcupiscentiæ tandem per diuinam gratiã in se extinxisse percipit: Deinde maiori zelo castitatis succensus, præfatis vsus remedijs, à Deo petijt, vt interioris hominis castitas in corpus redundaret Dei dono: postremò autem aduenies ad eũ Angelus in visione nocturna, eiusq; velut aperiens vterum, quandam ignitam carnis strumam, de eius visceribus euellens ac proiiciens, suisque omnia, vt fuerant, locis intestina restituens. Ecce, inquit, incentiua carnis tuæ abscissa sunt, & obtinuisse te noueris hodierna die perpetuam corporis puritatem, iuxta votum quo id popposciſti, vt ne ipse quidẽ naturali motu, qui etiã in paruulis atque lactantibus euitatur, vlterius pulseris.

Angelus eximit Abbati S. Sereno viscera libidinis.

Sicut de B. Equitio Abbate dicit B. Gregorius primo libro Dialogorum. Hunc, inquit, cùm iuuẽtutis suæ tempore acri certamine carnis incentiua fatigarent, ipsę suæ tentationis angustiæ ad orationis studiũ solertiorẽ fecerũt. Cumq; hac in re ab omnipotenti Deo remedium cõtinuis precibus quæreret, nocte quadam assistente Angelo eunuchi se vidit, eiusq; visioni apparuit, q; omnẽ motum ex genitalibus mẽbris eius abscinderit, atque ex eo tẽpore ita fuit alienus à tentatione ac si sexum nõ haberet in corpore. Qua virtute fretus ex Dei omnipotentis auxilio vt viris ante præerat, ita cepit postmodum etiam fœminis præesse.

Angelus eunuchat S. Equitium Abbatem.

Ita in vitas patrũ, illorum quos sanctus Heraclides, vir religiosissimus collegit, in libro suo quẽ Paradisum nominat, meminit cuiusdã sancti patris & monachi, quẽ Heliã vocat, hic misericordia motus, trecẽtas fœminas in monasteriũ collegit & regere cepit. Transacto autem biẽnio, iam triginta quinque annos circiter habẽs vitæ, tẽtatus à carne

S. Heraclidis Paradisus patrum.

Sanctus pater & monachus Helias inter trecentas fœminas tentatur.

in eremum fugit, vbi biduò ieiunus orans, ad Deum ait: Domine Deus, aut occide me, aut libera me ab hac tentatione. Vesperi igitur somnus ei irrepsit, tres Angelus ibi ad se venientes vidit: quibus quærentibus: Cur à monasterio virginum fugisset: nec ille præ verecundia respondere auderet: dixerunt Angeli: Si liberaberis: num redibis, curã fœminarum gerendo? Respondit ille, Quam libens. Tunc illi iuramentum ab Helia recipientes ꝙ exegerant, eum eunucharunt. Nam vnus manus, alter pedes, tertius nouacula testes eius visus est abscindere, non ꝙ ita verè esset, sed qa ita esse videbatur, quærentibusq; an ne remedium sentiret. Respondit ille, se plurimum exoneratum. Vnde quinta die ad lugentes fœminas redijt, & per 46. annos, quibus superuixit, nec pristinæ tentationis deinceps scintillã sensit.

S. Heliæ monachi visio de abscissis ab Angelo testibus.

Non minus beneficium collatum esse legimus Beato Thomæ Doctori nostri ordinis, qui à consanguineis propter ingressum dicti ordinis incarceratus, vt per meretricẽ seduceretur, ad seculum tentatus est, quæ per consanguineos immissa est veste & ornatu compositissimo. Hanc enim S. Doctor intuens, ad ignem materialem cucurrit, titionem ignitum arripuit, & vi fœminam è carcere fugauit, in orationeq; statim pro castitatis dono positus obdormiuit: vbi duo Angeli ei apparuerunt, dicentes: Ecce Dei tecr parte cingimus cingulo castitatis, ꝙ nulla possit de cętero impugnatione dissolui, & ꝙ humanæ virtutis non cõquiritur merito, tibi ex parte Dei confertur ex dono. Sensit igitur cincturam sanctus vir. s. tactum cincturæ, & exclamando euigilauit. Deincepsq; tanto munere castitatis se dotatum sensit, vt ab eodem tempore omnem horreret luxum, vt sine necessitate fœminis colloqui possit, sed perfecta castitate pollet, vt eius tradit legenda.

Castitas non acquiritur merito virtutis.

S. Thomas Aquinas perfecta fuit castitate præditus.

CAPVT VII.

Formicæ comestæ nemini conducũt præterquam vrsis.

Formicæ comestæ ab hominibus, eis nocẽt, nõ bestijs omnibus, sed quibusdam proficiunt, vt versis, qui eas, auidè quęrunt. Formicarũ nomine iusti designantur, vt suprà dudũ habuimus.

Comedere significat alicui detrahere,

Comedere autẽ vitæ alienæ detrahere est, aut in fama, aut in sana doctrina, de qua comestione cautũ reddit filiũ, qui

qui Prouerbiorũ 23.c. dicit, Noli esse in cõuiuijs potatorũ, nec in comessationibus eorum, qui carnes ad vescendum conferunt, quia vacantes potibus, & dantes symbolũ (glossa. i. detractionum) consumentur: Vbi glossa iterum dicit: Carnes ad vescendum conferre, est in communi locutione derogationis vicissim vitia proximorum dicere. De quorũ pœna subditur, quia talibus vacantes consumuntur. Quò contra verbis bonis Diuinam continentes sapiẽtiam opetã dare cõgruit, quibus anima satiari licitè poterit. De quo Prouerb. 24. Salom. subdit. Comede fili mel (glossa, doctrinam sapientiæ) quia bonum est, & fauum dulcissimũ guttur, Sic & doctrina sapientiæ animæ tuæ, quam cũ inueneris habebis in nouissimis spem, & spes tua nõ peribit. Melli enim & fauo, dicit glossa comparat doctrinam sapientiæ, quia sicut illa cęteris cibis, ita hęc doctrinis pręualet alijs.

carnes hominum comedũt, qui honori absentis detrahunt in conuiuijs.

Vt mel cæteris præfertur cibis, sic doctrina sapientiæ cæteris doctrinis.

Iterumq; deuoratoribus humanarũ carnium per detractionis vitium, & per superstitionis maleficium, dicitur in Psal. Filij hominum, dẽtes eorum arma & sagittę, & linguę eorum gladius acutus. Et Prouerb. 3. Inter quatuor generationes peruersas hæc vltima est, de qua dicit, Generatio, quæ pro dentibus gladios habet, & commandit molaribus suis, vt comedat inopẽ de terra, & pauperes ex hominibus, vbi glossa, Generatio quæ pro dentibus gladios habet, hæc est, quæ suam perfidiam alijs immittere conatur: & sicut corpora gladijs, ita audientium animas veneno allocutionis occidit. Vnde dicitur, vt comedat. i. ad hoc vt deuoret inopes. i. innocentes & pauperes. i. humiles.

Deuoratio tamen formicarum non hominibus, sed bestijs, vt vtso prodest, quia Maleficorũ officiũ, & detractionis vitium non iustos, sed perfidos delectat. In cuius figura Danielis 7. secunda bestia, quæ de mari ascẽdit, similis vrso erat, quæ in parte stetit, & ordines dentiũ erant in ore eius & in dentibus eius & dicebant, Surge comede carnes plurimas. Per quæ triplex nocumentũ Maleficorum innuitur, videlicet bonorũ temporalium, humanorum corporum & animarũ rationalium, quæ lædi solent per talia Maleficorũ exercitia. Vnde Prou. 17. Semper iurgia quærit malus, Angelus autem crudelis mittetur contra eum. Expedit magis vrsæ occurrere, raptis fœtibus, quàm fatuo confidenti sibi in stultitia sua. Vbi gl. Angelus crudelis, immundus spiri-

Hìc comedere carnes, significat bellum gerere, secundum quosdã.

tus est,qui à domino contra peccatores mittitur,vt in præsenti affligat,vt Ægyptios:vnde immisit in eos irã indignationis suæ per Angelos malos.Et subdit:potest in Vrso hostis antiqui malitia intelligi, cui fœtus rapimus , cum eos qui filij sui erãt,catechizãdo & baptizãdo Dei filijs adiũgimus:& hoc sæpè facilius fit,quàm hęreticũ ad fidẽ rectam reuocare, vel catholicũ praue agẽtẽ ad bonũ op⁹ reducere.

Vrsus Diabolum denotat.

Piger. Per bestias,vt dicis,formicas deuorantes , fide reprobi & Malefici intelligi valent,dic exemplum.quomodo id opere perficiunt , humana lædendo corpora de sanitate in infirmitatem.

Theologus. Audi ergo ; quid bestiæ tales Petro iudici de quo suprà retuli,nefas fecerint,Diu enim se in eo vindicare studebant , sed quia fidem bonã gerebat & se diligenter crucis signo munire solebat,seque,auisatus aliquotiens,ab occasione eorum abstinebat , per quæ maleficia procurari solent. Idcirco illæsus propter astutiam talium euadebat, vno excepto tempore,in quo ex delicto proprio meruit nõ in toto custodiri à domino prout mihi retulit. Cõsueuerat enim in territorio Bernensium, castro *Blanckenburg* habere residentiam , tempore quo terram eandem gubernabat. Postquam autem officio resignauit,& ciuitatem Bernẽsem reintrauit,ibique domicilium tenebat,die quadam rediens ad castrum prædictum, vbi cognatus eius in ipsius officiũ substitutus fuerat , in eodem castro Petrus quædam expedire negotia apud sibi notos volebat.

Quomodo Dæmones infirment corpora.

Tũc vna Malefica & quatuor consortes eiusdem malitiæ viri conuenerunt de sero in loco vno , machinamenta suæ artis voluentes pro viribus,vt Petrũ grauiter veneficijs læderent,vel occiderẽt , quẽ hæc latebãt fraudis commercia.

Adueniente igitur nocte , Petrus se benedicendo crucis signo cubitum iuit,sed nocte surgere omnino proposuit ad scribendum necessariò quasdam epistolas,vt mane recedere à loco valeret. Euigilans igitur intempesta nocte sibi videbatur ex opinatò ꝙ dies adesset , luce deceptus fictitia, de quo in se iratus,quia vt putabat,noctem neglexerat,nõ se,vt debuit,muniendo more solito,vestimentis induit,per gradus altos versus locum,vbi pugillarem habuit , descendit, & locum clausum reperit. De quo maiori ira exardescens , cum murmure per gradus quos descenderat ver-

sus

ſis lectum iteratò ſcandebat: emittendo vnicam ex indignatione maledictionem, per verbum ſatis breue: ac ſi diceret, In nomine Diaboli. Et ecce ſtatim in tenebris dēſiſtimis Petrus, proiectus eſt in præceps per graduum prædictorum paſſus, adeo grauiter vt famulus, qui de ſubter ſcalam in commodo dormiebat, excitaretur, & exiens, quid adeſſet conſpicere volens, reperit dominum ſuum Petrum accenſo lumine ſolùm in terra, priuatum rationis vſu iacētem, & colliſum per omnia membra: ſanguinem plurimum è corpore emittentem. Excitatur familia; & nemo erat qui lapſus cauſam aperire poſſit.

In nomine Diaboli cubitum ſe conferens præcipitatur de ſcalis.

Tandem tamen Diuina arridente gratia, vſum rationis recuperauit, ſed ſanitatem corporis vix in tribus ſeptimanis rehabuit. Et quanquam Maleficos haberet ſuſpectos, quos pro viribus de terra radere cupiebat, tamē reos ignorabat huius ſceleris ſibi illati.

Verùm quia nihil opertum ꝙ non reueletur, euēnit quodam factum eſt poſtmodū, vt quidam latens Maleficus veniēs de terra Bernenſium, vbi domicilium habuit in ciuitate Friburgēſi, Lauſanenſis diœceſeos, die quadā in taberna cum bibulis ſederet, & ad conſocios diceret. Ecce, ait video quòd talis, quem nominauit, in aqua, vbi circa habitationē meam hamū in aquam pro captura piſcium poſui, mihi eum furto leuat & furripit: Diſtabant autem ab inuicem loca per ſex magna Teuthonica milliaria, per quæ opere Dæmonis furtum intuebatur. Hoc verbum ponderauere fideles: reum accuſauerunt, & poſtmodum iudicialiter carceri mancipatus eſt, vbi biduo duriter quæſtionatus, nihil penitus fateri voluit de proprijs facinoribus. Tertia autem die, quæ fuit ſabbatū, in qua communiter, ob reuerentiam Beatiſſimæ virginis, eadem colitur officioſè, tortus iterū, vitus ſuum euomuit. Nam præfati ſui verbi & furti veritatem ſe dixit fuiſſe expertū: Et ꝙ quatuor viri Malefici Petrū, & preſente Malefica, quā nominauit, per manus eiuſdē vetulæ dictum Petrum in præceps proieciſſent, fatebatur: Et cauſam huius iracundię in vetulā veniſſe aſſerebat, quia ſcilicet ſibi iuſtitiā aliquādo ad libitū iudex exiſtēdo non miniſtraſſet. Addiditq; ſe alijs duob⁹ dieb⁹, dęmonū machinamētis detētū, nō potuiſſe in tormētis reſpōdere, ſed qa, vt ait, feſtum beatæ virginis, quò ad officiū celebrabatur, dixit.

Quidam in conuiuio ſex miliaribus diſtantem furē videt.

Die beatæ virginis Malefici.

torti, plerumque confitentur maleficia.

dixit se iam liberum ad dicendum veritatem: & ita tãdem iuxta patriæ municipalia igni traditus est.

Maleficos sæpè contradictoria confiteri.

Notandum tamen, quod tales Pseudoprophetæ aliquãdo omnino contradictoria dicere solent, per pattem mendacij decepti: vt idem Petrus expertum se esse retulit. Nam quædam Malefica per eum capta est & inturrita i habuit autem maritum talis maleficij non magistrum, qui curiositate ductus, ad quandam illarum partium vetulam properauit, de qua cuncti referebant, quòd futura prænosceret: Ad hanc cum venisset supplex petiuit, vt sibi diceret: An ne spem habere deberet, quòd cum vita vxor sua iudicem euaderet, sua quæ, iam capta erat vxor. Cui respondit vetula: Noli timere, indubiè liberabitur, nec hac captiuitate morietur. Quo vir factus alacrior obuiauit iudici Petro altera die. Cui Petrus: Vbi quæso fuisti? At ille: Apud Prophetissam ait fui, quæ mihi retulit, vxorem meam de sua captiuitate liberandam esse, nec mori ex hac captiuitate. Deinde regressus Petrus in hospitium, vocabatur à capta Malefica, quæ Petro dixit: Vidi quòd maritus meus vetulam accersiuit, quæ me liberandam esse prænunciauit: Scio mentitur, quia proxima die tuo sub iudicio incinerabor. Hæc cum postmodum iudex marito dixisset, ridendo expectabat, quæ inter Maleficas veritatem dixisset: sed secutum proxima die inturritæ fœminæ incendium per publicam factum iustitiam, veritatem Maleficæ, quæ virum habuit, palam fecit.

Nec tamen credere debes, Petrum, vt in primo exemplo habitum est, manibus Maleficorũ, qui in castro non erant, corporaliter per gradus iactatum ad literam: sed Maleficorum sacrificijs vel cæremonijs allecti Dæmones præsentes illud præcipitium fecerunt Petri. Et vt mentes Maleficorum deciperent, in imaginatione superstitiosorum hominum effecerunt, vt sibi viderentur præsentes esse. Ita etiam in secundo & tertio exemplo, Dæmonis impressione in imaginatiuam Maleficorum factum est, vt absentia velut præsentia cernerentur, sicuti suprà li. præsenti c. 1. audisti ex verbis sancti Doctoris, & etiam ca. 5.

CAPVT

CAPVT VIII.

QVibus Formicarũ nonnunquam ſunt cadauera animalium mortuorum. Ad moralẽ intelligentiam, comedere mortua animalia, eſt aliquando frui peruerſa luxuria, vnde illecti aliquãdo fœminarum peccatricum, propter famem luxurioſæ voluptatis, mortua animalia comederunt, eiſdem in nõ modicam diſplicentiam Dei fruẽtes: vt in Pſ. 105. ſub compendio in veritate, & ſub typo de Iſraëlitico populo tangitur. Initiati, inquit, ſunt Beelphegor, & comederunt ſacrificia mortuorum. De quo Nu. apertius dicitur 25. Fornicatus eſt populus cum filiabus Moab, quæ vocauerunt eos ad ſacrificia ſua: At illi comederunt & adorauerũt Deos earum: Initiatusq; eſt Beelphegor Iſraël, & iratus dominus dixit ad Moyſen: Tolle cunctos principes populi, & ſuſpende eos contra ſolem in patibulis, vt auferatur furor meus ab Iſraël. Hæc aut omnia fecit Iſraël ſeductus occulta machinatione Balaam Malefici, qui ſuo conſilio illius morticinę fornicationis exordium in Iſraël extitit. Super quo glo. libidini quis ſeruiendo doctrinam Balaam tenet.

Quid moraliter denotet comedere mortua animalia.

Duplex fornicatio. Corporalis & ſpiritualis ſiue generalis. Generalis fornicatio quæuis genera peccatorum comprehẽdit: Verbum Dei ſponſus eſt animæ.

Eſt ergo execrabilis etiã corporis fornicatio, quæ violat templũ Dei, & tollit mẽbra Chriſti, & facit mẽbra meretricis. Sed execrabilior eſt generalis fornicatio, in qua omne genus peccati pariter continetur: cũ anima ſcilicet conſortio verbi Dei fulcita, & matrimonio eius aſſociata ab aduerſario eius, qui eam ſibi in fide deſpondit, corrumpitur.

Eſt ergo ſponſus & vir animæ mundæ verbum Dei, id eſt, Chriſtus. Deſpondi vos omnes, ait Apoſtolus, vni viro virginem caſtam exhibere Chriſto. Dum igitur anima adhæret ſponſo, & complectitur, & audit verbum eius, ab ipſo ſuſcipit ſemen verbi, & concipit, & facit filios: pudicitiam, iuſtitiam, patientiam, & omnes virtutes, vt ſalua ſit per generationem filiorum, ſi permanſerit in fide & charitate. Si autem ſe Diabolo & Dæmonibus proſtituerit, faciet filios adulterij, ſcilicet omnia peccata.

Liberi procreandi ex ſponſo, verbo, & animæ.

Et iterũ gloſſa Origenis ibidem: Per omnia peccata, quæ cõmittimus, maximè ſi non ſurreptione aliqua, ſed ſtudio peccamus, illi Dæmoni, cui curæ eſt q̃ admittimus, conſecramur: Et fortè tot Dæmonibus cõſecramur, quot peccata cõmittimus & myſteria Idoli illius pro illo ſuſcipimus.

Quot peccata committimus, tot Dæmonibus conſecramur.

A ſſim

Peccata sunt mysteria Dæmonum. Meretrices vocantur stercora vitæ.

Assimilantur autem corpora fornicantium merito fœtidorum animaliũ corporibus. Quia vt Ecclesiastici 9. dicitur: Omnis mulier fornicaria quasi stercus in via conculcabitur. Propter quod Propheta, postquã de his, qui potentes sunt ad bibendũ vinũ, in quo est luxuria, locutus est Esaiæ 5. Paulo post ita subiungit de eisdem. Facta sunt morticina eorũ quasi stercus in medio platearũ: In omnib⁹ his nõ est auersus furor eius: sed adhuc manus eius. s. Dei extenta.

Piger. Sunt ne nostro tempore boni viri aliqui decepti per Magas vel Maleficas tuo iudicio?

Theologus. Meũ in sequentibus suspendo iudiciũ: sed ea, quæ publica vox tradit & fama, referã. Habemus hodie sactæ Theologię professorẽ insignẽ, fratrẽ Henricum Kalty serẽ, Inquisitorem hæreticæ prauitatis. Hic cũ anno proximè præterito inquisitionis officio in ciuitate Colonienſi insisteret, vt mihi ipse retulit, percepit circa Coloniã quãdam virginẽ esse quę in habitu virili omni tempore incessit, arma deferebat, & vestimenta dissoluta, velut vnus de nobilium stipendiarijs, choreas cum viris ducebat, & potibus ac epulis adeo insistebat, vt metas fœminei sexus, quẽ nõ negabat, omnino excedere videretur. Et quia eodẽ tẽpore, sicut heu hodie, sedẽ Treuerensis Ecclesiæ duo pro eadem contendentes, grauiter molestabant, gloriabatur sę vnam partem posse & velle intronisare: sicut virgo Iohanna de qua statim dicetur, Regi Carolo Francorum paulò antea fecerat, in suum eum regnum confirmando: imò illa se eandem Iohannam à Deo suscitatam esse affirmabat.

Henricus *Kalteisen. Inquisitor.*

Duo contendunt de Episcopatu Treuerensi.

Noua virgo Iohanna (quã Galli Ieanne pucelle *vocant) exorta in Episcopatu Colonienſi.*

Cùm igitur die quadam cũ Comite iuniori de *Birnenburg* qui eam tuebatur & fouebat, Coloniam intrasset: Et ibidem mira in conspectu nobiliũ fecisset, quæ magica arte videbãtur fieri. Tandẽ per prædictũ Inquisitorem, vt inquireretur, diligenter inuestigabatur & citabatur publicè: Mappam enim quandam dicebatur laceraſſe, & subitò in oculis omniũ reintegrasse. Et vitrũ quoddã ad parietẽ à se iactatum & confractum, in momento reparasse, & similia plura inania ostentasse. Sed misera parere mandatis Ecclesiæ renuit, Comitem antefatum in tutelam ne caperetur habuit, per quem clam de Colonia educta, manus quidem Inquisitoris, sed excommunicationis vinculum nõ euasit. Quo tandem arctata, partes Alemaniæ exiuit, metasque Galliæ

Vitrum confractum Maga reficit.

Galliæ intrauit,vbi militem quendam,ne Eccleſiaſtico interdicto vexaretur & gladio, duxit in matrimoniũ.Deinde ſacerdos quidam, leno vocandus potius, Magam hanc verbis deliniuit amatorijs:cum quo poſtremò furtim recedens Metenſem ciuitem intrauit, vbi velut concubina ſecũ habitãs,quali ſpiritu ducta fuerit,cũctis patẽter oſtẽdit.

De hac Iohãna virgine quam hiſtorici Gallici la pucelle Ieanne *vocant*) *penes veteres & recentes Hiſtoricos adhuc ſub iudice lis verſatur,an Maga fuerit, vel Diuinitus pro ſalute Francia cõtra Anglos miſſa. Extant de ea integri libri hodie.*

Fuit præterea infra decẽ annorũ ſpatia nouiter in Francia quædã,de qua præmiſi, virgo Iohanna nomine,tã prophetico ſpiritu quã miraculorũ poteſtate,vt putabatur,claręs.Hæc enim veſte virili ſemper vtebatur, nec vllis Doctorũ quorũcunque perſuaſionibus emolliri potuit,vt tales deponeret veſtes,fœmineis contenta,præſertim cũ ſe palã virginẽ & fœminã eſſe proteſtaretur.Sub hoc,inquit,habitu virili in ſignũ futuræ victoriæ, vt verbo prædicẽ & habitu, à Deo miſſa ſum iuuare verũ Francorũ regẽ Carolũ, & in ſuo firmare regno,à quo eum fugare nitũtur rex Angliæ & dux Burgũdiæ.Pro tunc enim hi iuncti mutuò cædibus & armis Franciã præmebant grauiſſimè.Igitur cum ſuo domino Iohanna cõtinuè velut miles equitabat, futura & fauſta multa prædicebat,victorijs bellicis quibuſdam intererat,& alia mira talia perpetrabat: de quibus nedum Francia,ſed omnia Chriſtianorum regna ſtupebant.

Virgo Iohanna Bohemis Huſſitis bellum denũtiat, ſed incaſſum.

Ad tantam denique præſumptionem venit Iohanna, vt nondum adepta Francia, iam Bohemis, vbi hæreticorum multitudo tunc fuit, minas intentaret per literas.Dubitabant exinde ſeculares & Eccleſiaſtici regulares & monaſtici, quo ſpiritu regeretur, Diabolico an Diuino.Scripſerunt proinde quidã viri literatiſſimi tractatus eius ex parte.In quibus non modo diuerſa, ſed etiam aduerſa de virgine ſenſerunt.

Tractatus de la Ieanne pucelle *ſcripta.*

Poſtquã autẽ regẽ Carolũ in multis iuuiſſet,& firmaſſet regno annis quibuſdã,demũ nutu,vt creditur Diuino, per Anglicorũ armatam capta eſt & incarcerata.Accerſitis autem & vocatis in magna multitudine Magiſtris tam diuini quã humani iuris multis diebus examinata eſt.Et prout à Magiſtro Nicolao Amici Licentiato in Theologica audiui,qui Ambaſiator fuit Vniuerſitatis Pariſienſis,tandem ipſa faſſa eſt,ſe habere familiarem Dei Angelum,qui iudicio literatiſſimorum virorum iudicatus eſt, eſſe malignus ſpiritus ex multis coniecturis & probationibus: per quem

Familiaris ſpiritus virginis Iohannæ Franciæ.

quem ſpiritum, velut Magam effectam, ipſam ignibus per publicam iuſtitiam conſumi permiſerunt, prout de hac Hiſtoria Rex Angliæ noſtro Imperatori Sigiſmundo ſatis latè ſcriptotenus Hiſtoriam innotuit.

Plures Maleficæ volebant virginem Iohannam imitari.

Eodem tempore duæ fœminæ propè Pariſijs ſurrexerũt ſe publicè dicentes miſſas eſſe à Deo, vt virgini Iohannæ eſſent in ſubſidium, & quemadmodũ à prædicto Magiſtro Nicolao viuæ vocis organo audiui, ſubinde velut Magæ vel Maleficæ per Inquiſitorem Franciæ captæ ſunt, & per plures Sacræ Theologiæ Doctores examinatæ, tandem reperti ſunt maligni ſpiritus deliramẽtis deceptæ. Vnde cũ vna ex eiſdem fœminis ſe per Angelum Sathanæ ſeductã conſpiceret, ex magiſtrorum informatione à ceptis reſipuit, & errorem prout debuit ſtatim reuocauit. Alia verò in pertinacia permanens, ignibus conſumpta eſt.

Piger. Mirari non ſufficio, quomodo fragilis ſexus in tantas audeat proſilire præſumptiones.

Theologus. Apud ſimplices tui ſimiles mira ſunt iſta: ſed in prudentum oculis hæc rara non ſunt. Sunt enim tria in rerum natura, quæ ſi ſuæ conditionis limites excedunt, aut in diminutione, aut in exceſſu bonitatis vel malitiæ apicẽ ſibi vendicant, Lingua videlicet, Eccleſiaſticus & Fœmina. Quæ ſi bono reguntur ſpiritu, optima, ſi verò malo, peſſima fieri conſueuerunt.

Nota tria optima & tria peſſima.

Bonum linguæ.

Linguæ enim vnius bono miniſterio) vt de lingua primo exemplificemus) fidei Chriſtianæ plurima regna ſubiugata ſunt, vt in ſanctis Chriſti Apoſtolis & in ſapiẽtibus patet prædicatoribus. Prudentis etiam viri lingua nõnunquam infinitorum hominum ſtrages præpeditur, propter quod Salom. Prouerb. 10. dicit, In labijs ſapientis inuenitur ſapientia, & virga in dorſo eius qui indiget corde, Argentum electum lingua iuſti, cor impiorum pro nihilo, labia iuſti erudiunt plurimos, qui autem indocti ſunt in cordis egeſtate morientur. Cuius cauſa ibidem 16. ſubditur: quia hominis eſt præparare animũ, & diuini gubernare linguã.

Indocti in cordis egeſtate morientur.

Malum linguæ.

De malitia linguæ Eccleſ. 28. dicitur, Lingua teſtificans adducit mortẽ, lingua tertia multos cõmouit, & diſperſit, illos à gente in gentẽ, ciuitates munitas diuitum deſtruxit, & domos magnatum effodit, vide ibi multa mala. Et Iacobi 3. ſimiliter, quæ mala lingua facit. Eſt autem tertia

Lingua tertia

lingua

lingua eorum,qui inter duas contrarias partes incautè vel malitiosè loquuntur aliqua. *multos commouit.*

De Eccleſiaſticis ſecundò plurima exempla habemus. Sub eccleſiaſticis autem clerici & religioſi intelliguntur in vtroque ſexu. Quò ad malos clericos dicit beatus Hieronymus in epiſtola ad Nepotianum, Negociatorem clericũ ex inope diuitem, ex ignobili glorioſum, quaſi quandam peſtem fuge. *Malitia Eccleſiaſticorum ſiue religioſorum.*

Et beatus Bernar.Homil.33.ſuper cantiça loquens de clericis dicit.Si inſurgeret apertus Hæreticus,mitteretur foras & areſceret. Si violentus inimicus abſconderent ſe forſitan ab eo boni,ſcilicet paſtores.Nunc verò quem eiicient aut à quo abſcondent ſe omnes amici:Et tamen omnes inimici,& omnes aduerſarij,omnes domeſtici & nulli pacifici:Omnes proximi,& omnes quæ ſua ſunt quærunt. *Amicos ſe Eccleſiæ ſimulantes peiores ſunt hoſtibus apertiſſimis.*

Hinc beatus Gregorius in Paſto.dicit,Nemo amplius in Eccleſia nocet,quam qui pèruersè agens, nomen vel ordinem ſanctitatis habet.

Delinquentem namque hunc redarguere nullus præſumit,& in exemplum culpa vehementer extenditur,quando pro reuerentia ordinis peccator honoratur.

De Religioſis etiam dicit beatus Auguſtinus ad Vincentium Donatiſtam, Simpliciter fateor claritati veſtræ corã Domino Deo noſtro, qui teſtis eſt ſuper animam meam, exquo Deo ſeruire cepi, quantum difficilè ſum expertus meliores quàm qui in monaſterijs profecerunt, ita & non ſum peiores expertus,quàm qui in monaſterijs defecerunt. *De religioſis dictum S.Auguſtini.*

De mulierum verò malitia Eccleſ.25.dicitur,Non eſt caput nequius ſuper caput colubri, & non eſt ira ſuper iram mulieris:Commorari leoni & draconi plus placebit, quàm habitare cum muliere nequam Et inter plura quæ ſequuntur & præcedunt ibidem de nequam muliere concludit.Breuis, nulla malitia ſuper malitiam mulieris. *Malitia mulierum.*

Hinc Chryſoſt.ſuper iſto Matth.19.Non expedit mulier nubere.Quid eſt mulier,quàm amicitiæ inimica,ineffugabilis pœna,neceſſarium malum,naturalis tentatio, deſiderabilis calamitas,domeſticũ periculũ,delectabile detrimentũ,mali natura,boni colore depicta.Ergo ſi dimittere illam peccatũ eſt,tenere aũt ferè tormẽtũ eſt, neceſſe eſt, aut dimittẽtes adulteria faciamus,aut quotidianas pugnas tenẽ- *Mulier neceſſarium malũ, naturalis tentatio.*

tes habeamus.

Omnium mulierum vitiorum fundamentum est à natura.

Tullius denique secundo Rhetorices dicit. Viros ad vnũ quodq; maleficium singulæ cupiditates impellunt & mulieres ad omnia maleficia cupiditas vna ducit. Muliebrium enim vitiorum omnium fundamentum est à natura.

Duo genera lachrymarum in oculis fœminarum.

Et Seneca in suis prouerbijs: Aut amat aut odit mulier, vel tertium dedisse, flere fœminam, est mẽdaciũ. Duo genera lachrymarum habentur in oculis fœminarũ, veri doloris vnũ, insidiarũ aliud. Mulier cũ sola cogitat, mala cogitat.

Bonum mulieris.

De bonis autem mulieribus tanta laus est, vt etiam beatificasse viros legantur & saluasse, atque gentes, terras & vrbes, vt de Delbora, Iudith patet & Hester. Hinc Apostolus, 1 Cor. 7. Si qua mulier habet virum infidelem, & hic consentit habitare cum illa, non dimittat virum. Sanctificatus est enim vir infidelis per mulierem fidelem.

Ideò Eccle. 26. dicitur: Mulieris bonæ beatus vir, Numerus enim annorum duplex, Multa ibi narrat laudabilissima per totum capitulum, de excellentia bonarum. Similiter Salomon, imò Spiritus sanctus Prouer. vltimo per totum ca. de muliere forti. Præfata satis in noui testamenti fœminis claruerunt. Primò in virginibus & alijs fœminis sanctis, quæ ad Christianam gentem perfidos traxerunt, vt Magdalena, Catharina, Margareta, Martha, & eis similes.

Vngariæ regnum fœminæ opera Christi fidem suscipit, sicut & Francia.

Sic etiam totum Vngariæ regnum ab olim idololatriæ deditum, per Gillam, sororem Christianam Imperatoris, fidei Catholicæ adiunctum est per regem Vngariæ, cui præfata Gilla in matrimonium est tradita, per quam etiam cõuersus est rex, & in baptismo Stephanus nominatus, postcáque miraculis clarus canonisatus: vt Vincentius ponit in historiæ speculo lib. 26. cap. 9

Si præterea per Clothildem Christianam virginem, natam de Burgundorum stipite, Rex Francorum Clodouæus passim persuasus, tandem Idololatrias reliquit, & cũ regno ad Christi fidẽ deuenit, vt Vincentius narrat li. 22. c. 45. & 6.

CAP. IX.

Duæ potentiæ vnicuique rei à Deo tributæ.

SE lædentes homines, humore acuto formicæ pungunt, non tamen tam lædũt grauiter, quàm apes suos persecutores.

Sunt enim duæ potentiæ, quas vnicuique rei diuina prouidentia tribuit, irascibilis & concupiscibilis. Ista qua

qua commodum desideratur, illa qua nociuum fugatur Per concupiscibilem namque necessaria affectantur & delectabilia, Sed per iracscibilem noxia refutantur & tristabilia.

Ista primis elementis quatuor conspicimus esse in omnibus vegetabilibus & animantibus vsque ad rationale animal hominem, imò suo modo in separatis spiritibus. *In spiritualib. esse iram & concupiscentiam.*

Sed in hoc est differentia, quòd appetitus rei delectabilis, & repulsa rei tristabilis in sola rationali creatura virtus fieri potest vel vitium, non in inferioribus.

Et sicut inter minuta animalia triplex reperitur punctio formicæ, & minima, quæ statim transit lapis durior, sed scorpionis pessima, ita inter rationales creaturas triplex reperitur vindicatio, leuis eorum, qui charitate repleti sunt, dura eorum qui indiscreto zelo feruent, & pessima in Dæmonibus & eorum sequacibus. *Triplex vindicta.*

Primi in punitione similitudinem gerunt formicæ, quę, sine aculeo humoris tantummodò percussione iniuriam vlciscitur. De tali se emendare cupiebat, qui in Psalmo ait, Corripiet me iustus in misericordia, & increpabit me. Et Apostolus ad Galat. 6. Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis instruite huiusmodi in spiritu lenitatis, considerans temetipsum, ne & tu tenteris.

Vnde beatus Hieronymus in Epistola ad Oceanũ: Quid necesse est bis pungere nisi recalcitrantem, per se satis erubescentem confundere amplius, cui sui ratio magister est, cui propria conscientia virga, & ingenita verecundia lex & disciplina est. Et Greg. lib. 19. moralium, Regat disciplinæ vigor mansuetudinem, & mansuetudo ornet vigorem, & sic alterum commendetur ex altero, vt nec vigor sit rigidus, nec mansuetudo dissoluta. *Per se satis erubescentem confundere, nõ est necesse. Exemplum cerui cosæ vxoris.*

De huius primæ punitionis modo parabolicum satis accõmodũ fertur. de nostris tale formicis exẽplũ. Fuit enim quidam villanus, qui nimis ceruicosæ volũtatis vxorem habebat, quæ vitio in cunctis ferè mandatis recalcitrauit. Anxius autem diu vir, per quid rebellẽ cõpescere discretè & rationabiliter. Quadam die contra se bigãti respõdit, Fœmina es, nec verbis emẽdata es meis, per verbera grauia in te miles effici nolo, nec cõtractã p meas plagas, te in lecto iacẽtẽ, desidero, sed tibi dico, nisi te emẽdaueris, paruis meis

amicis de te querela vno proponam die contra te effrenã Cui illa. In hoc, inquit, liquet tuus effœminatus animus, atque genealogia ignobilis, qui de parui ſtatus tuis mihi minaris amicis: Non enim mulieri minaris plebe. At ille reſpõdit: Hac vice tibi tantum parcam & die iſta: ſed reuera, ſi tę non emendaueris, paruis meis conquerar amicis.

Formicæ ſiue Mirmidones, vocantur humiliũ & paruorum hominum parui amici.

Cùmque miſeria non melior, ſed efficeretur peior: ſeruauit vir diſcretus & prudens ſuarum minarum veritatem adimplere in craſtino. Tunc enim illa velut antea virum inuadere cepit verbis plurimùm contumelioſis. Cui maritus, Modò tempus adeſt vt factis verba compenſem. Vxorem igitur propriam inuadit, veſtimentis omnibus præter camiſiã exuit, manibus & pedibus in vrſi pellem ligauit, & humeris proprijs clamantem & maledicentem in proximum ſui horti cumulum formicarum proiecit: vbi aliquantiſper formicarum humore ſolito perfuſa & correcta, animum ad męliora conuertere cepit. Nam beſtiolę more ſolito in auribus & naribus, in ore & in alijs mulieris artubus eam cruciebant grauiter. Tunc illa eiulatu grandi iuramenti & ſacramentis promiſit grauibus, ſe de cætero viro velle ad nutũ obedire, tantùm vt cruciatum amicorum paruulorum euaderet. Ex hinc liberata per virum mulier, mirum in modum emendata eſt, & felix effecta, quem fecerunt deinceps propria pericula cautiorem.

Mulier obſtinata ligatur & ad formicas obiicitur.

Hic igitur modus corrigendi ſatis diſcretus & temperatus fuit. Indiſcretè verò corrigentes pro læſionibus: iratis apibus ſunt ſimiles, quæ lædendo alium, dum aculeus manet in vlti vulnere, ſeſe perpetuò fructu laboris priuant. Tales crudeles ſunt, de quibus Seneca de clementia ad Neronem dicit. Crudelitas nihil aliud eſt, quàm atrocitas animi in pœnis exigendis. Crudeles vocabo, qui puniendi cauſam habent, modò non habent. Et tamen, vt Hugo de S. Victore dicit libro de inſtitutione nouitiorum. Difficile eſt, cor malitia induratum ad formam diſciplinæ & ſpeciem honeſtatis incuruare: ſed neceſſe eſt, vt dura materia, cùm facilè ad formam non flectitur, ei & acrioris flammæ incendium, & mallei grauioris tunſio adhibeatur.

De indiſcretis correctionibus.

Crudeles qui ſint.

Scorpionum autem percuſſionibus vindicatio Maleficorum & Dęmonũ deſignatur. In quibus, vt beatus Dionyſius dicit 4. cap. de diuinis nominibus, eſt furor irrationabilis, & fantaſia

De vindicta Maleficorum.

fantasia proterua.Cuius Gen.49.Iacob maledixit in persona,Simeon & Leui in furore suo,ait occiderunt virum,Maledictus furor eorum, quia pertinax,& indignatio eorum, quia dura,diuidam eos.

De his beatusHiero.in prologo super Iosuæ dicit, Cesset arcuato vulnere contra nos insurgere scorpius, & sanctum opus venenata carpere lingua desistat. Tales sunt illæ monstruosæ locustæ & mortiferæ.de quib.Ap 9.dicitur, habebant caudas similes scorpionum,& aculei erant in caudis earum, & potestas eorum nocere hominibus mensibus quinque.Et habebant super se regem Angelum abyssi, cui nomen exterminans.Secundum gl.autem per bestias tales veram fidem peruertere molientes intelligũtur, quia suis dolosis sententijs,vt scorpius coram blandiuntur, & latenter pungunt.Cumque tumultu nocere nequeunt, quærunt auxilium principum,qui clade adigant,& vt astringant terrent & blandiuntur. Et super se habent Angelum abyssi, Diabolum dominantem terrenis, cuius nomen exterminans,quia à patria vitæ secludit suos.

Locustæ aculeatæ in Apocalypsi quid designent.

Niger. Satis de correctionis punctione discreta & irrationabili diuersi varios ediderunt tractatus.Sed vnũ est, quòd de maleficio Dæmonum multi non credunt, eos videlicet q̃ inter dæmones Incubi vocãtur & Succubi:nõ enim in fãtasia, nõ realitate aliquo humore nociuo & reali pũgere & fœdare:qd igitur de hoc verũ sit vel fictitiũ vel enodare.

De Succubis & Incubis.

Theologus. Hanc quæstionem S.August. de ciuit.Dei lib. 3.c.5.quidem mouet,sed non determinat:vbi sic dicit: Vtrũ potuerit Venus ex concubitu Anchisis Æneam parere,vel Mars ex cõcubitu iunioris filiæ Romulum g gnere:hoc in medio relinquamus.Nam pene talis quæstio etiam de scripturis nostris aboritur, qua quæritur: Vtrũ præuaricatores Angeli cum filiabus hominũ concubuerint:vnde natis gigantibus,idest, nimium grãdibus & fortibus viris tũc terra completa est.Sed li.15. cap. 22. quæstionum determinat in hæc verba.Et quantum crebertima fama est, multiq̃ se expertos vel ab eis,qui experti essent,de quorum fide dubitandum non esset,audisse confirmant,siluanos & faunos, paucos,quos vulgò Incubos vocãt,sæpè improbos extitisse mulieribus,& earũ appetijsse ac peregisse cõcubitum Et quosdã dæmones,quos Dusios Galli nuncupãt assiduè hãc

De præuaricatoribus Angelis an cũ mulieribus rem habuerint.

Fauni.

Dusij.

immunditiam & tentare & efficere plures talesque affecterant, vt hoc negare impudentiæ videatur. Hæc ille.

Postea ibidem determinat secundam quæstionẽ, videlicet, q̃ illud Gen. 6. videntes filij Dei. i. Seth, filias hominũ, id est, Cham, non de Incubis intelligitur. Quod autem Incubos esse non sit incredibile, ad illud ibidem est glos. quæ dicit sic, Non est incredibile. ab hominibus non ab Angelis, sed quibusdam dæmonibus, qui mulieribus sunt improbi, eiusmodi homines. i. gigantes esse procreatos. s. de quibus in Lira, dicitur, Gigantes autem erant super terram. Quia & post diluuium corpora non solùm virorum, sed etiam mulierum incredibilis magnitudinis extiterunt.

De Gigantibus.

Ad idem est gl. vbi prophetia Esa. 13. desertionem, Babylonicæ ciuitatis prædicit, & monstra in ea habitãda. Ibi, inquit, habitabunt struthiones & pilosi saltabunt in loco, vnde gl. dicit. Pilosi sunt siluestres homines, hispidi, qui incubones vel satyri vel genera dęmonũ sunt. Et Isa. 34. super illo loco, vbi prophetat desolationem terræ Idumæorum, qui persequebantur Iudæos. Erit, inquit, cubile draconum, & pascua struthionum, & occurrent Dæmonia. Glossa interlinearis. i. monstra Dæmonum ad inuicẽ. Et glossa beati Gregorij ibidem: Hîc alij pilosi nomine figurantur, non hi, quos Græci Panas, Latini verò Incubos vocant.

Pilosi satyri.

De Dæmonibus etiã Cassianus collatione prima Abbatis Serem passum exponit præfatum. Ad idem est beatus Isid lib. 8. c. vlt. sic dicens: Pilosi, qui Græcè Panitæ, Latinè Incubi appellantur, siue Innij ab incundo passim cum animalibus: vnde & Incubi dicuntur ab incumbendo, hoc est stuprando. Sæpè enim improbi existunt etiam mulierib⁹, & earum peragunt concubitum, quos dæmones Galli Dusios nuncupant, quia assiduè hanc peragunt immũditiam.

Innij.

Quem autem vulgò Incubonem vocant, hũc Romani Faunum vicarium dicunt. Ad quem Horatius dicit: Faune Nympharum fugientium amator, meos per fines & pura rura lenis incedas. Insuper illud Apostoli 1. Cor. 11. Mulier debet velamen habere super caput suum, propter Angelos: Multi Catholici exponunt quòd sequitur, propter Angelos, id est, Incubos.

Incubones fauni vicarij.

Propter Incubos velanda sunt capita mulieribus.

Ad idem est Iosephus super textu Geneseos 6. prælegato. Item Vuilhelmus libro de vniuerso, parte vltima ca-

ta 6. multipliciter. Præterea hoc determinat sanctus Doctor parte prima quæst. 51. & in secundo scripto dist. 8. Et quod libeto 7. q. 10. atque super Isaïam ca. 13. & 14. cuius motiua sunt verba beati Augustini in de ciuitate Dei, vnde talia negare dicit Thomas imprudentiæ est. Id enim, ꝙ multis videtur, non potest omnino falsum esse, secundum Philosophum in de somno & vigilia, in fine, & in 7. Ethicorum. Sileo de historijs multis & authenticis, tam Catholicorũ quàm Ethnicorum, qui Incubos esse palàm asseuerant.

Quod multis videtur, nõ est omnino falsum.

Causa autem quare Dæmones se Incubos faciunt vel Succubos, esse videtur, vt per luxuriæ vitium hominis vtriusque naturam lædant: corporis videlicet & animę, qua in læsione præcipuè delectari videntur.

Cur Dæmones incubatum affectent.

Vnde enumeratis per altissimum multis luxuriæ vitijs, à quibus suum populũ mundum esse voluit, in quibus infideles irretiti erant: ait Leui. 18. Ne polluamini in omnibus his quibus contaminatæ sunt gentes, quas ego eiiciã ante conspectum vestrum, à quibus polluta est terra, cuius scelera ego visitabo: Dicit gl. super verbo gentes, Dæmones, inquit, qui propter multitudinem dicũtur gentes vniuersę, qui cum omni peccato gãudeãt, præcipuè fornicatione & Idololatria, quia in his & corpus & anima maculatur, & totus homo qui terra dicitur. Omne enim peccatũ, quodcunque fecerit homo extra corpus est: Qui autem fornicatur, in corpus proprium peccat. An nescitis, quoniam qui adhæret meretrici, vnum corpus efficitur cum ea, vt patet 1. Cor. 6. Historias de Incubis, & Succubis si intueri libet, Guilhelmum, vbi suprà, in suo vltimo lib. de vniuerso. Et Thomam Brabãtinum in libro suo de vniuerso, qui vulgò de Apibus intitulatur legito, & mirabilia conspicies.

Fornicatione & Idololatria corpus & anima contaminatur.

Thomæs Brabantinus de Apibus.

Præterea virginis cuiusdã multũ pulchrę corporis dispositione, & quò ad animam valdè deuotæ in Basiliẽsi cõstituta Diœcesi bonã & diuturnam notitiã habui, quia confessor illius fui, cuius Dæmõ cellulam sæpissimè & dormitionis locũ perturbabat, modò strepitibus, modò terrificis apparitionibus: Verũ quia in cũctis quæ virgo gessit, omni plena fuit custodia, Christi assistente gratia, à cunctis viris & ab Incubo semper remãsit intacta. Nã secũ ipsa cõsistẽs, nullo teste conscio, propter boni Angeli sui custodis reuerentiã, cui diligẽtissimè sẽper obsequebatur, pede nudo se

Vestes non extendæ sunt illis, quæ ab Incubo vexãtur.

cõſpicere non audebat, & abinde veſtita die noctuq; iacebat.

Incredibilis multitudo meretricum in concilio Conſtantienſi.

Fuit denique fama communis virorum fide dignorũ, eo tempore, quo Conſtantienſe concilium generale celebratur, in quo, hoc eſt in ciuitate ipſa Conſtantienſi, q̃ verecundum eſt dictu, propter principum ſecularium & mechanicorum præſentiam, incredibilis meretricum multitudo aderat. Eodem inquam tempore in eadẽ Diœceſi prope oppidum in *Minterhaur* in cãpi latitudine, quædã, vt videbatur, fœmina pulcherrima ſecundum corporis pulchritudinem curſori cuidam obuiauit in ipſo itinere. Quæ cùm virum iſtum Deum timentem ad opus nefarij concubitus inuitaret, facinus horruit, Dei protectus adiutorio, cumq; ſimplici animo curſor, vnde fœmina veniret ab ea quæſiſſet, reſpondit, de Conſtantienſi venio concilio. Et aperta, quã in latere portabat, crumena, ſubintulit, Ecce has omnes pecunias in præfato loco corporis mei mercede conquiſiui. Et hoc dicto, velut fumus protinus euanuit. Et q̃ Succubus fuerit ſpurciſſimis verbis & fuga reſpondit.

Succubus publicè in concilio Conſtantienſi ſe inter alias meretrices proſtituit.

CAP. X.

INquinant formicæ manus, eas multũ tangentium, & inquinantur potius vel ſeſe maculant qui incautè eas contrectant. Cùm enim conditionis ſint liberæ, ſua libertate carere nolẽtes, ſicut ſe moleſtantes humore acuto pungunt: Ita captiuitatem earum quærentes manibus polluuntur.

In quo contactus omnis illicitus nobis prohiberi moraliter innuitur, ne in interioti præſertim homine corã domino & angelico maculati appareamus conſpectu. Sumus enim dicit Apoſtolus 2. Cor. 6. & 7. tẽplum Dei viui, ſicut dicit Deus, quoniam inhabitabo in illis, & inambulabo: & ipſi mihi erunt populus: propter q̃ exire de medio eorum & ſeparamini, dicit dominus, & immũda ne tetigeritis, & ego recipiã vos, & ero vobis in patrẽ, & vos eritis mihi in filios & filias, dicit Dominus omnipotens. Has igitur habentes promiſſiones chariſſimi, mundemus nos ab omni inquinamento carnis & ſpiritus, perficientes ſanctificationem in timore Dei. Verba hæc ſunt Apoſtoli per totum.

Templum Dei vnde ſimus.

Contra q̃ maximè luxurioſi delinquere reperiũtur, cor-

pus

ſus coinquinantes,& ſpiritus, qui virgines vel fœminas tangunt illicitè, vel vbi ſexus fœmineus ſeipſum palpat vel tractare ſinit inuerecundè.

De quibus beatus Petrus 2.ſua canonica.2.c.ſic dicit,Hi ſunt velut irrationabilia pecora, voluptatem exiſtimantes diei delicias coinquinationis & maculæ delitijs affluentes in conuiuijs ſuis luxuriantes, oculos habẽtes plenos adulterij & inceſſabilis delicti,pellicientes animas inſtabiles.

Quamuis enim formica inter minuta animalia ſit ingenio & ſagacitate nobiliſſimum, tamen incautè tactum quorumcunque quis ſit nitidus eum reddit immundum. Ita humanum corpus,licet à peccato ſit actuali innoxium, tamen à diſpari ſexu tactum faciliter nimis vtrunque hominem facit pollutum. Cinis quippe tactus à cinere modiciſſimo,adhibito humore,in lutum ſtatim conuertitur. Argentum inſuper etiam ſi ad nitorem purgatũ fuerit ſeptuplum, vel minera qualiſcunque alba, etiam ſi aurum fuerit obriſum,cùm in charta munda ſuo tractu ducitur:protinus in liquorem ex motu inſenſibiliter reſoluitur,& macula de mundo ſuper nitido contrahitur. *Vt cinis facile in lutum coaleſcit, humore perfuſus,ſic homo peccatori ſociatos facilè peccat.*

Hinc huius in typum olim Deus vetaſſe legitur, ne ſuper terram reptantia,vel eidem multùm hærentia, ab electo tangerentur populo,alioquin pœna inquinationis quis mulctabatur. Vnde Leuitici 11. omne ℔ reptat ſuper terrã (gloſ.terrena ſapiens) abominabile erit,nec aſſumetur in cibum. Quicquid ſuper pectus quadrupes graditur (gloſ.ſagaſtrimargiæ ſtudens,)& multos habens pedes(gloſſ.ex varijs ſcripturis & varia doctrina ſibi ſalutem futuram affirmans) ſiue ſuper humum trahitur(Euangeliorum prædicatione abutens luxuriosè viuendo) non comedetis, quia abominabile eſt. Nolite contaminare animas veſtras, nec tangatis quicquam eorum,ne immũdi ſitis:Ego enim ſum dominus Deus veſter, ſancti eſtote, quoniam ego ſanctus ſum. Gl. notat, hic non omnem pollutionem in mortuis corporibus notare,vnde ſequitur,Ne polluatis animas veſtras in omni reptili,quod mouetur ſuper terram. *Gradientia ſuper pectus gaſtrimargiã notant.*

Piger. Quia hic locũ habet adhuc ſibi cauendi ab inquinatione vtriuſque hominis,qua quis inficitur potiſſimè per luxuriam,pro vt probaſti ſcire cupio de Incubis, quædam mihi occurrentia dubia:primũ,an Incubi generẽt aliquan-

do fœtus. Secundò, cur plus improbati sint vel esse videantur fœminis quam viris. Tertiò, quibus remedijs liberari possint qui ab Incubis vexantur.

An Incubi generent aliquãdo fœtus.

Theologus. Ad primi solutionem tria aduertas: videlicet q̃ Dæmones propriè non generant, nec concupiscentiã sensitiuã in venenis habẽt, licet generationẽ prolis procurare possint, nõ suæ, sed illius viri, cui se fecit succubũ Dæmon aliquis, vel & illius, cuius virtus sementina est: & fœmellæ huius, cuius delusor est incubus. Primi dicti rationẽ si scire libet, videre poteris in Sãcto Doct. vbi prius, & in Vuilhel.

Dæmones magis infestare mulieres quã viros.

Secundum deducit idem, & præcedens, quia spiritus carnem & ossa nõ habet, neque generationis instrumenta, per quæ sola & volũtas concupiscibilis, & generatio carnalis explentur. Præterea vt verbis vtar Vuilhel. Si concupiscentiã libidinosam haberent, cùm pessimi sint, vtique à Sodomitico vitio se non continerent in viros, q̃ tamen nullibi reperimus. Benedictus autem altissimus, qui virilem speciẽ in hominibus à flagitio eorũ vsque hodie sic seruauit.

Cyprum inhabitari à filijs Incuborũ.

Quod autem generationem procurent aliquãdo ex præcedẽtis capituli auctoritatibus palam est. Et ex Vuilhelmi dictis sic claret: Quia gentem Hunorũ ab huiusmodi Dæmonibus generatam esse euidenter historia regnorũ Occidentalium narrat, & insulam Cypri totam populatam esse & inhabitatam à filijs Incuborum fama prædicat.

Dæmones gigantes posse procreare.

Denique q̃ Gigantes procreare valeant, vt nascantur vel concipiantur, causas S. Doctor assignat. Quia scire possunt virtutes virtutis sementinæ ex dispositione viri huiusmodi, à quo decisa est, & mulieris eidem proportionatæ complexionem agnoscere, & ita cõstellationẽ optimè ad hoc cooperantem. Quibus similiter occurrentibus, possibile est genitos magnos esse, & fortes corpore.

Vt illæsa virginitate liberi procreentur, Dæmones effuere possunt.

Quo etiam non obstãte: Incubi calliditate & maleficio, vir possit habere filium, & fœmella eũdem, salua vtriusque virginitate: non tamen in dignitate tali, qualis in beatissima virgine extitit, licet cum vtriusque aureola, si scire desideras, in quarto scripto quæstione decima. Sanctũ Thomam legas, & ita esse possibile clarè disces.

Nec mireris in hoc. Nam in Bambergẽsi Diœcesi virginis notitiam habui, quæ puerum genuit, & virgo vera post partum permansit, non integritate carnis, q̃ solius Dei gra-

tiæ

pitricis priuilegium est, sed in experientia voluntariæ libidinis. Fuit enim virgo pulchra valdè, & formæ elegantis, dominæ nobili obsequens, quam quidam iuuenis dolosus & potens cognoscere quæsiuit: vijs quibus potuit.

Exemplum de Bambergensi virgine, quæ virgo peperit.

Hunc cùm virgo deuota velut hostem vitaret viruſque hominis, ipse nocturno tempore insidias virgini posuit, & quod obdormiens fortissimè, & inexcitabiliter quodammodò in primo somno iacere consueuisset: nescio vnde didicit, ex hac occasione in cubiculũ virginis venit, dormiẽtem cognoscit, nescit virgo, vt dicit in conscięntia sua, quomodo impregnauerit, & ita recessit. Cùm autem virgo doli etiam postmodum penitus ignara signa impregnationis habere inciperet, & ad examen coram honestis matronis posita impregnata esse treperta, fugit reus de patria, qui aliàs palo trãsfixus fuisset. Ipsa autem virgo incredibilibus lachrymis sese deplanxit.

Fuerunt tunc multi, qui virgini, vt sine periculo pareret, matrimoniũ suaserũt: alij ꝙ deterius extitit, ea abuti cõcupierunt, præfatã partus difficultatẽ allegãtes. Sed virgo deuota, votũ ꝙ Christo de virginitate statuerat seruandũ, etiã si mors sequeretur, constanter seruare decreuit, & perficit. Nam tẽpore oportuno peperit, & in magna deuotione iam plurimis annis vixit, seq; à mũdi huius concupiscentijs ita nudã fecit vt aureolã virginũ eã tandẽ percepturã non dubitet. Discãt ex hac virgines, quã cautè thesaur⁹ ille necessariò seruãdus sit, quẽ saltẽ de corporis integritate aliqñ incubus aliqñ homo insidiosus, aut in dormitionis naturali fortitudine, aut in pot⁹ artificialis collatione rapere potest.

Ad secundũ dubiũ respondet Vuihelmus, ꝙ verisimiliter nec Succubi nec incubi amore cõcubitus nec desiderio voluptatis talia viris & mulieribus faciũt, sed potius malignitatis studio: videlicet vt vtrũque polluant eos & eas spurcitia. Similem causam audisti in gl. vna præcedenti capite.

Cur autem Incubi amplius vexare reperiantur mulieres & etiam puellas pulchros crines habentes, respondet dominus Vuilhelmus: Non mihi alia causa occurrit nisi vna istarum: quia aut curæ aut ornatui crinium nimium incũbunt huiusmodi: Aut quia per crines viros inflammare cupiunt vel cõsueuerũt: aut quia in eis inaniter gloriãtur: Aut ꝙ diuina bonitas hoc permittit vt terreãtur mulieres inflã

Cur magis ab Incubis vexẽtur puellæ pulchros crines habentes.

mate

mare viros per ea, per quæ etiam Dæmones inflammare viros volunt.

Cur autē Dæmones in Veneris vitio potentiam generatiuam plus moleſtent etiā in ſexu maſculino per maleficia, habuiſti cauſam ex Sancto doctore ca. 3. huius libelli.

Quibus remedijs liberari poſſint, qui ab Incubis vexantur.

Ad tertium de remedijs propellendi Incubos in diuerſis diuerſa legi & reperi: quòd per quinque modos quidam liberati reperiūtur. Videlicet per exorciſmorum applicationem, per ſanctam exercitationem, per ſacramētalem confeſſionem, per loci certi mutationem, & per cautam ſanctorum excommunicationem. De primo ſatis habitum eſt ſuprà præſenti lib. cap. 6.

Angelicam ſalutationem Incubos propellere.

De ſecundo ſanctis exercitijs videlicet crucis conſignatione vel Angelica ſalutatione. Refert Cæſarius in ſuo Dialogo, quòd in Bunna, poſtquam ſacerdos quidā ſe ſuſpendit, eius concubina monaſteriū intrauit, & per Incubū ad luxum procata eſt, quem per crucis conſignationem repulit, & per aquæ benedictæ aſperſionem, ſed ſtatim poſtea redijt. Quando autem angelicam ſalutationem dicebat, longè velut ſagitta diſparuit, & receſſit: ſed interdum redijt, licet prope accedere ad eam non auderet.

Confitendo peccata pelli Succubos.

De tertio ſacramentali confeſſione videlicet, patet per eundem Cæſarium, qui dicit quòd concubina antedicta, cū iam confeſſa eſſet purè, in toto derelicta eſt ab Incubo.

Refert idem, quòd quidam vir in Leodio paſſus Succubum confeſſione ſacramētali finita, totaliter liberatus eſt. Ponit inſuper exemplum ibidem, de quadam incluſa propter Deum, quam Incubus nec crucis ſigno, nec oratione, nec cōfeſſione, nec propter aliud ſpirituale exercitium reliquit, quando eius lectum aſcenderet. Sed cum ad informationem cuiuſdam viri religioſi diceret: Benedicit: eam ſtatim Dæmon reliquit.

Mutatio loci mutat Incubos.

De quarto, videlicet loci mutatione, dicit qui prius: q̄ filia cuiuſdā ſacerdotis ſtuprata per Incubū & facta ex dolore frenetica, trans Rhenūque elongata ab incubo dimiſſa eſt. Sed pater eius, quia à loco filiā depoſuerat à Dæmone percuſſus eſt, adeo vt moreretur in triduo. In de Apibus prope finē ſermo fit de quadam, quæ per Incubū crebrò in lecto vexata proprio, conſociā deuotā petijt vt loco vexatæ iaceret, quod cùm feciſſet tota nocte quaſdam inquietudines

tudines grauissimas sensit,& prior tunc quieta fuit.

De quinto,de excommunicatione, quæ fortassis aliquãdo eadem est exorcisationi:patet in Legẽda beati Bernardi, In Aquitania siquidem quædam mulier ab Incubis sex annis iam vexata, incredibili abusu libidinis, audiuit, sibi incubum,ne ad virum sanctum, qui venturus erat,appropinquaret,minãtem.Nihil,inquit, tibi proficiet,sed eo recedẽte tuus crudelissimus ero persecutor,qui actenus tuus amator extiti. Quæ cùm virum S.Bernardum inuocaret, Respondit:Tolle meum baculum,& loco tuo infige,& faciat malignus quod potest. Hoc cùm fecisset, Dæmon, Cameram fœminæ non est ausus intrare, sed foris minabatur atrocissimè eam velle persequi Bernardo recedente. Quo per fœminam audito conuocat populum S.Bernardus,omnes iubet accensas candelas gestare in manibus,& Dæmonem cum vniuerso, qui aderat cœtu,excommunicauit, ac ne ad illam vel ad aliam deinceps accessum habeat interdixit.Et ita illa plenè liberata est.

Excommunicatione incubos pellit.

S. Bernardi baculus in lectum positus Incubum abigit.

Aliquando verò nullum prædictorum remediorum iuuat vt Dæmonis abscedat nequitia, vt de Apibus circa finem ponit Thomas Brabantinus exemplum de quadam, quæ Incubum passa,nullo confessionis remedio vel crucis aut huiusmodi applicatione liberabatur, licet causam vexationis suæ satis nudè confessa esset.

Similis ratio assignata est suprà cap.6.de maleficio,quare non semper tollitur. Tunc enim pœna est vexatio Dæmonis & pro peccatis satisfactio:si prout oportet sustineatur in charitate,sicut alia mala huius mundi,quæ nos premunt,sed ad Deum ire compellunt.

Prger. Cum fœminæ sint timidæ,& facilitet mirabilium formarum in imaginatione susceptiuæ. Nunquid contingit quibusdã ex eis quòd in veritate per incubum non vexantur, sed tantummodo ita se vexari putant.Sicut etiam quædam ex eadem radice falsè se impregnatas esse putant per Incubos,vt fertur,quæ tamen grauidæ non sunt.

Theologus Vtrumque verum esse agnoscitur,vt dicit dominus Vuilhelmus vbi prius:Multę,inquit de apparitionibus fantasticis ex morbo melãcholico in multis fiũt:sed in mulieribus maximè.Sicut apparet de visionibus & reuelationibus.Et causa in hoc est prȩter eam quã norunt Medi-

An quædam se Incubo vexari sibi imaginentur.

ci,ipsa

ci, ipsa natura muliebrium animarum, ob hoc videlicet, quoniã longè facilioris & leuioris impressionis sunt quam animæ viriles.

Quasdam sibi imaginari se grauidas.

Et subdit idem: Scio me vidisse mulierem, quæ credebat se cognosci ab intus & à Diabolo, & alia incredibilia se sentire dicebat. Nonnunquam etiam impregnatæ sibi videntur mulieres ab Incubis, & intumescunt vehementer ventres earum. Et cum partus tempus aduenisse credunt, sola emissione multæ ventositatis detumescunt. Nam de

Ouæ formicarum ventositatem & tumultum in ventre generant.

ouis formicarum in potu sumptis incredibilem ventositatem & tumultum in ventre generatur hominis: Similiter de granis cataputiæ: Et de granis arboris, quæ dicitur Nigrapinus consimilia in ventre fiunt. Facilimum est autem Dæmoni similia & maiora in ventribus hominum procurare.

Ludificatoria experimenta Maleficorum.

Et si libris Maleficorum creditur, scripserũt experimentum ludificatorium, quo apparere dicebant mulieribus se in lecto pluries cognosci quam cognoscerẽtur. Verbi gratia, cum cognoscerentur nisi semel aut bis ab eo, qui experimentum illud operaretur, putaret se cognosci quadragesies aut sexagesies. Essent ergo similes ludificationes Incuborum. Etiam ex testimonio sanctæ cuiusdam mulieris sciri potuit, quòd quidam ex huiusmodi Dęmonibus, cùm sic ludificasset eam, videlicet concubitu fantastico, tanto fluxu seminis inquinauit eam realiter, vt mille homines non tantùm emitterent. Hæc omnia de Vuilhelmo.

CAPVT XI.

RAdices lædunt arborum formicæ, vbi iuxta arbores nidificare sinuntur. Quia radices inde rodunt, & succo exinde exhausto aresçit radix & exinde stipes & rami.

Exterior, superior & interior homo.

In hominis natura tres particulares homines sunt qui radices suas habent, quas lædere valent nociuæ formicæ. Est enim exterior & interior homo, qui oculis etiam patet alienis in figura quantitatis corporeæ. Superior homo, qui spiritualis dicitur homo, & interior, & est sensualis ranquã medius, & animalis homo dicitur. Quisquis autem horũ, quia radicem suam habet propriam, ramos & stipitem, arbori assimilatur.

Homo inuersæ

Nam primi hominis figura, arboris, sed euersæ similitudinem

dinem præfert ſecundùm Phiioſophos, quia crines radicibus in capite aſſimilantur, truncus pectus, & eidē adiacentia dicuntur: mēbra verò reliqua rami vices habere videntur, & operatio talium fructus ſunt corporei. Vnde Mar. 8. legimus de cæco, quem Dominus paulatim iuxta fidei ſuæ cremētum ſanabat, quòd primo ſputo eius tetigit oculos, & an videret quæſiuit: Cui ille reſpondit: Video homines velut arbores ambulantes. De hac arbore corporis non curandum eſſe Dominus docet, dicens Matthæi ſexto. Quis veſtrum cogitans poteſt adiicere ad ſtaturam ſuam cubitum vnum. Omnes, inquit Matth. 10. veſtri capitis capilli numerati ſunt, nolite ergo timere.

arboris ſimilitudinē præfert.

Alius autem eſt homo animalis: de quo 1. Cor. 2. Animalis homo non percipit ea quæ ſunt ſpiritus Dei, ſtultitia. n. eſt illi, & nō poteſt intelligere: Vbi gl. Animalis homo dicitur vel vita vel animi ſenſu. Vita autem animalis dicitur quæ fertur diſſoluta laſciuia animæ ſuæ, quam intra naturalis metas ordinis ſpiritus rector non continet, eo q̄ ipſe Deo ſe regendū non ſubiicit. Animi verò ſenſu dicitur animalis, qui de Deo iuxta corporum fantaſiam, vel legis literam, vel rationem phyſicam iudicat. Quare autem animalis non percipit, ſubdit: Stultitia eſt illi ſecundùm humanum ſenſum: Ideo non poteſt intelligere ſpiritualia.

De homine animali, ſecūdum vitā, vel ſecundum ſenſum.

Huius hominis, id eſt, ſenſualitatis radices ſunt ſecundū medicos humidum radicale & calor naturalis, & elementorum quatuor qualitates: cuius cura ſpectat ad medicos: Qui tamen in omnibus non ſunt imitandi: dicente B. Ambroſio ſuper Pſal. 13. Contraria diuinę conditioni præcepta medicinæ ſunt. A ieiunio reuocant, lucubrare non ſinunt, ab omni intentione meditationis abducunt. Et concludit, itaq; qui ſe Medicis dederit, ſe ipſum ſibi abnegat. Hominis enim animalis membrum mortificare iubet Apoſtolus Col. 3. Mortificate mēbra veſtra quæ ſunt ſuper terrā, fornicationē, immunditiam, libidinē, cōcupiſcentiam malam & auaritiā. Huius hominis mēbra, manus, pedes & oculos abſcindere Chriſtus iubet, cum ſcandalizant nos Matth. 18. Hoc, inquit Apoſtolus Ro. 6. Scientes quia vetus homo noſter ſimul crucifixus eſt, ſcilicet cū Chriſto, vt deſtruatur corpus peccati, & non vltra ſeruiamus peccato.

Medicis non in omnibus eſt obſequendum.

Tertius verò ſpiritualis homo eſt interior: de quo 1. Co. 2. di

De ſpirituali homine.

2. dicit, Spiritualis aũt homo iudicat omnia, & ipſe à nemine iudicatur. Vbi gl. Spiritualis autẽ homo eſt vita vel ſcięntia. Spiritualis eſt vita, qui ſpiritum domini habẽs rectorẽ, animam regit. Sciẽtia verò ſpiritualis eſt, quia & ſi ex parte & per ſpeculum videt, tamen de Deo ſecundùm imagines corporũ, vel legis literam, vel humanã philoſophiam non ſapit, ſed Spiritui Dei ſubiectus, certiſſimè ac fideliter iudicat omnia, certa fide, occultorum non patenti cognitione, & ipſe à nemine, ſcilicet à nullo omine animali iudicatur, id eſt, intelligitur, vtrum benè vel malè intelligat.

Arboris forma ſpiritualis hominis.

Huius hominis ſpiritualis radix eſt gratia, fides & charitas; Stirpes animę eius eſſentia, rami potentiæ, gemmę cogitatus, folia verba, flores voluntates, & fructus virtutes & earum opera. De quibus Apoſtolus Rom. 6. dicit, liberati à peccato, ſerui autem facti Deo, habetis fructum veſtrum in ſanctificationem, finem verò vitam ęternam. Gratia autem Dei vita ęterna in Chriſto Ieſu Domino noſtro. Et ad Epheſ. 3. Flecto genua mea ad patrem domini noſtri Ieſu Chriſti, à quo omnis paternitas in cœlo & in terra nominatur, vt det nobis ſecundum diuitias gloriæ ſuę virtutem corroborari per ſpiritum eius interiorem hominem habitare Chriſtum per fidem in cordibus veſtris, in charitate radicati, & fundati, vt poſſitis cõprehendere cum omnibus ſanctis, quæ ſit latitudo, lõgitudo, ſublimitas & profundũ.

Bona opera, quæ.

Hinc beatus Gregorius in Homilia quadam, vt multi arboris rami ex vna radice prodeunt, ſic multæ virtutes, ex vna charitate generantur. Nec habet aliquid viriditatis ramus boni operis, ſi non manet in radice charitatis.

Ex vna charitate multæ ſolẽt virtutes prodire.

Ex quibus iam patẽter conuincitur, quanta damna hominibus inferant, qui velut nociuæ formicæ fidem, gratiam vel charitatem de cordibus hominum caſſant.

Bona opera, niſi in radice charitatis maneant, nihil viciditatis habent.

Piger. Puto Dæmones in huiuſmodi radicibus damna maxima inferre, quando eos cõſtat alicuius hominis corpus potenter poſſidere. Quia in hoc omnium trium, quas deſcripſiſti arborum radices lędere videntur. Quamobrem ſcire cupio de hac materia, vtrum tantummodò pro grauibus criminibus poſſideant. Quibus modis vexẽt & quibus remedijs iuuari valeant poſſeſſi.

Theologus. Satis benè conſideras, ſed non diſtinguis. Diuerſimodè enim diuerſi poſſidemur, quidam plus, alij minus,

nus, per Dæmones, à quibus non ſemper potenter poſſidẽtur, nec propter quolibet mortale peccatũ quis poſſidetur.

Propter quæ crimina homines à Dæmonibus poſſideãtur.

Vnde ad primam tuam quæſtionem audi Sancti Doctoris, quodlibeto 3. quæſt. 3. reſponſum. Quantum, inquit ad corpus, poteſt Diabolus hominẽ ſubſtantialiter poſſidere, ſicut patet in arreptitijs. Sed hoc magis pertinet ad rationẽ pœnæ, quàm ad rationem culpæ. Pœnæ autem corporales huius vitæ non ſemper ſequuntur culpam eius qui punitur, ſed quandoque non peccantibus inferuntur, vt dicitur Ioan. 9. de cæco nato. Et hoc modo eſt ſecundum altitudinem incomprehenſibilium iudiciorum Dei. Vnde non cũ qualibet culpa mortali Diabolus habitat in homine ſubſtãtialiter etiam quantum ad corpus. Hæc ille.

Quinque ob cauſas obſideri homines à Diabolo.

Reperio autem quod quinque de cauſis aliquem contingit poſſideri. Aliquando pro proprio maiori ſuo merito: Aliquãdo pro alieno leui delicto: Aliquando pro ſuo venia li peccato: Aliquando pro graui peccato alieno: Et aliquando pro magno facinore proprio.

Diaboli pelluntur cilicio & epiſtolis ſãcti patris alicuius.

De primo patet in Dialogo Seueri, beati Martini chariſſimi diſcipuli, vbi fertur quendam patrem ſanctiſſimæ vitæ tantum dotatũ in gratia expellendi Dæmones, vt hi nedũ verbis ſuis proprijs fugarentur, ſed etiam eiuſdem patris epiſtolis & cilicio. Cùm autem coram mundo pater eſſet celeberrimus, ſe tentari ſenſit vana gloria. Cui vitio licet viriliter reſiſteret, tamen vt humiliaretur amplius, totis præcordijs Deum precabatur, quatenus quinque menſibus à Dæmone poſſideretur. Quod & factum eſt. Nam eũ ſtatim poſſeſſum vinculari oportebat, & omnia applicare ſibi Dęmoniacis communia. Finito autem quinto menſe, prorſus & ab omni vana gloria & à Dæmone liberatus eſt.

Sanctus quidã petit quinque menſibus à Dæmone poſſideri, humiliationis cauſſa.

Quomodo ex alieno delicto quis poſſideatur.

De ſecundo quomodo ex alieno leui delicto, aliquis poſſideretur, ponit exemplum beatus Gregorius de beato Eleutherio, abbate, viro ſimpliciſſimo, qui cùm prope monaſterium virginum pernoctaret, ei ignoranti ordinauerunt ad ſuam cellam poni paruulũ puerũ, qui omni nocte vexabatur à Dæmone, ſed eadẽ nocte à Dæmone liberatus eſt per patris præſentiã. Hic cùm rẽ didiciſſet geſtã, & puerũ poſitus eſſet in monaſterio ſancti viri, & tranſactis multis diebus, paulò immoderatè lætus de liberatione pueri, ait ad confratres ſuos. Fratres, Diabolus ſibi cũ illis ſo-

roribus iocabatur. Sed vbi ad seruos Dei venit puerum hũc accedere non præsumpsit, Et ecce statim Diabolus puerum vexare cepit, & per lachrymas & ieiunia sancti viri & confratrum difficulter, sed eadem die liberatus est.

De tertio, videlicet de proprio veniali peccato patet, per Cassian. collatione abba. Sereni, prima, dicentem de Moyse. Moyses, inquit, in eremo cũ singularis & incomparabilis vir esset, ob reprehensionẽ vnius sermonis, quem contra abbatẽ Machariũ disputãs paulò durius protulit, quadã scilicet opinione prẽuẽtus, diro cõfestim traditus est Dæmoni, vt humanas gestiones ori suo ab eo suppletus ingereret.

Quod flagellum purgationis gratia se dominus intulisse, ne scilicet in eo vel momentanei delicti macula resideret, velocitate curationis eius, atque auctore medio demõstrauit. Nã cõtinuò, abbate Machario in oratione submisso dicto citius, nequam spiritus ab eo fugatus abscesit.

Lactucã sine signatione crucis comedens corripitur à Diabolo.

Simile videtur huic, quod primo Dialogorum refert B. Gregor. de quadam Dei famula in monasterio virginum, quæ hortum ibidem ingressa, lactucam conspiciens & concupiscens, quam signo crucis benedicere oblita, auidè momordit, arrepta à Dæmone cecidit & vexabatur, quousq; statim vocato beato ibidẽ patre Equitio p eũdẽ liberata est.

De quarta causa, qua dictum, pro alieno graui peccato aliquem possideri, patet ibidem per beatum Greg. Nam vt refert beatus Fortunatus Episcopus, Diabolũ ab obsesso homine propulerat. Serò igitur Dæmon idem in specie peregrini per plateas ciuitatis clamare cepit. O virum sanctum Fortunatum eiecit de hospitio peregrinum, quem quidam vir inuitauit suum ad hospitiũ. Et quærendo causam expulsionis, est gauisus super derogatione sancti viri, quam à peregrino ficto audiuit. Exinde aũt Diabolus puerum inuasit, & prunis iniecit, ac animam eius excussit, sicque pater miser primùm quem recepisset, hospitio intellexit.

De quinta verò causa proprij facinoris & magni communiter, tã in sacra scriptura, q̃ in sanctorũ passionalibus legimus. Nã sic 1. Re. 15. Saul inobediẽs Deo possessus est.

Tempore, quò in vniuersitate Colonien si sacræ theologiæ studio ascriptus fui, quædã virgo quindecim vel sedecim annos habẽs, moribus secundũ seculũ satis composita, in domo cuiusdam suæ consanguineæ nutriebatur extra

domum

domum parẽtum. Cũque cognatæ ſuæ cyphum ſatis vilem terreũ quẽdam à caſu fregiſſet, cognata ita replebatur in lapſus negligentiam, & in reã virginẽ, quæ virgo tant ò hoc moleſtius tulit, quò vaſculum vilius extitit. In irã igitur cõmota virgo hora ſumendi cibum, nec comedere nec ad mẽſam præſentare voluit, Cuius cognata ait, Oportet vt comedas. At virgo apud ſe (vt mihi poſtmodum & exorciſtæ retulit ſuo) huiuſcemodi verba ſubmurmurando dicebat. Si me oportet edere, in nomine Diaboli fiat. Sic mẽſam accedit, benedictionem menſæ quam benè ſciebat, dicere neglexit, & in primo morſello, vt putabat, muſcam ori illatam ſenſit, quam cum nulla arte eiicere valeret, deglutiuit & immediatè obſeſſa fuit, ſemper tamen vſum rationis bonum habuit, licet ſæpè ſatis vexaretur à Dæmone.

Diabolus in ſpecie muſcæ deglutitur.

Cùm autem in domum parentum cum magna mœſtitia reduceretur, & diutiſſimè nullus reperiretur, qui liberare poſſet, tandem quidam frater noſtri ordinis, nunc Magiſter Gotfridus *Echluſſel* ſacræ Theologiæ ꝓfeſſor, calamitati parẽtũ & puellæ cõpatiens, ſe de eius exorciſatione intromiſit, pacto tali præuio, vt, ſi liberaretur, nihil terreni exorciſtæ daret, ſed puella in caſtitate ſolita, ſi vellet, liberè & non in matrimonio de cætero Deo militaret. Legit igitur pater prefatus miſſam, obtulit obſeſſa oblationem conſuetam, in eadem affuit per totum, & in nullo vexari videbatur. Finitoque officio, poſt ſatis diutinũ exorciſmi actũ, mẽbris omnibus virginei corporis penè præcõtuſis, exijt dæmõ & ita virgo deinceps domino in caſtitate ſeruiuit.

Puella voto caſtitatis deſtinata, liberatur à Cacodæmone.

Porrò quò ad ſecundum dubiũ: Quibus modis Dæmon poſsideat vel homines lędat? ad plenũ puto nullus in hac vita ſine miraculo poſſet dicere. Sũt tamẽ ſex modi ſatis conuenientes, perfunctoriè trãſeamus, quib. poteſtatẽ exercẽt in homines, ſed tãtũmodo ꝓ quãto à Deo permiſsi fuerint.

Sex modi quibus Cacodæmon hominem poſſidet & ladit.

Nam vexant aliquando tãtùm in rebus fortunæ extetioribus. Aliquando etiã aliquos in proprijs vexant tantũmodo corporibus: Aliquando in corpore ſimul & in potẽtijs interioribus: Aliquando quidẽ per eos intus & extra ſolũ tẽtãtur: Alij caſtigatione eorũ ad tẽpus tãtũmodo vſu rationis priuantur: Alij verò velut beſtię irrationales reddũtur.

De tribus primis manifeſtũ eſt in beato Iob, Deum Dæmonẽ licentiaſſe in res exteriores eius tãtũmodo, qñ Deus

Sathanæ ait, Ecce vniuersa quæ habet in manu tua sunt, tantùm in eum ne extendas manum tuam, Iob primo. In corpus, vbi postmodum ait ibidem 2. Ecce in manu tua est, verùm tamen animam eius serua, id est, vitam eius ne auferas. In potentias interiores verò agendi potestatem dedit ibidem 7. vbi dicit Iob ad dominum: Si dixero consolabitur me lectulus meus, & reuelabor loquens mecum in strato meo: Terrebis me per somnia & per visiones horrore cõcutiẽs, Dæmone scilicet procurante, secũdũ Nicol. de Lyra.

Iob etiam quoad potentias interiores affligebatur à Satana.

Nam vt sanctus Thomas ibidem ad literam exponit, homines sapientes quando solitarij sunt, & tumultibus hominum & negociorum semoti, tunc magis loqui possunt secundum rationem aliquid cogitando, sed ista remedia Iob iuuare non poterant, quia tempore quo his remedijs vti debebat, aderant sibi alia impedimẽta, quibus perturbabatur, scilicet somnia terribilia & horribiles visiones. Et hoc est quod subdit: Terrebis me per somnia, quæ scilicet dormiẽti apparent, & per visiones quæ scilicet apparent vigilanti ab vsu exteriorum sensuum alienatio.

Solitarij cùm sint prudentes magis secũdũ rationem loqui possunt.

Solent nocturna phantasmata conformia esse, diurnis cogitationib. Vnde quia Iob de die mortis suæ cogitabat, similibus phantasmatibus perturbabatur in nocte. Infirmitas enim corporis adhoc operatur, vt perturbata phantasmata dormientibus appareant. Sic igitur vndique consolatione excluſa, nullus modus Iob remanere videbatur, tot angustias euadenti, nisi per mortem, Horrore, inquit, concutes.

Nocturna phantasmata cõformia sunt diurnis cogitationibus.

De quarto Diabolicæ vexationis modo, patet in Iuda Io. 13. Cùm iam Diabolus misisset in cor vt traderet Iesum Iudas. Vbi beatus Augustinus dicit: Missio illa spiritualis suggestio est, & non fit per aurem, sed per cogitationem.

Quomodo Sathan missus sit in cor Iudæ.

De quinto modo habes. Mat. 17. in lunatico exẽplũ cuius pater ait ad Iesum: Domine miserere filij mei, quia lunaticꝰ est, & malè patit. Et de Saul. primi Re. 15. & in sequẽtib.

Lunatici vsuationis ad tẽpus per Dæmones priuãtur.

De sexto modo typum gessit illa mulier, quam vt Christus ait, alligauit Sathanas 18 annis, & erat inclinata, nec omnino poterat sursum respicere, sicut nec bestiæ: vt patet Luc. 13. Vbi glossa Basilij: Brutorum siquidem caput humi deflexum est, & terram cernit, caput hominis erectum est in cœlum, oculi superna conspiciunt.

Irrationabiles à Dæmonibus redditi.

De tertij solutione dubij, quibus remedijs liberentur possessi

sessi à dæmone. Quando reperiuntur pro talibus experta antidota: Aliqui enim liberati sunt per exorcismos Ecclesiæ aliqui verò contritione vera vel confessione: aliqui Eucharistiæ sacræ communione: aliqui sanctorum locorum applicatione vel bonorum oratione. Aliqui etiam in excommunicationis absolutione. De primo satis dictum est. Et de secundo præcedenti cap.

Quinque remedia liberãdo obsessos.

De tertio dicit Cassianus collation. abbat. prima Communionem sacrosanctam nequitiæ spiritibus traditis à senioribus nostris nunquam memini interdictum: quinimò si possibilè esset & quotidie eis impartiri eam debere censebant, quę ad purgationem ac tutelam corporis animæque peruenire credenda est: quæ ab homine percepta, eum, qui in membris eius insidet spiritum, seu in ipsis latitate conatur velut quoddam exurens fugat incendio. Hoc namque modo curatum & Abbatem Andronicũ nupet aspeximus, aliosque quã plures. Magis nãque ac magis inimicus insultabit offẽlę, cùm eũ à cœlesti medicina viderit segregatum tantoque durius & frequentius attentabit: quantò eum à spirituali remedio senserit lõgius abdicatũ. Hęc Cassianus.

An obsessi debeant communicare sacræ synaxi, liberationis causa.

Eucharistiæ sacramentum exurit Dæmones.

Et iterum de eisdem ibidem dicit: Duo hîc credere immobiliter oportet: primò quòd ũne Dei permissu, nullus ab eis spiritibus omnino tentatur. Secundò, ꝙ omnia, quæ à Deo nobis inferuntur, siue tristia ad præsens, siue læta videantur, velut à pijssimo patre, clementissimoque Medico pro nostris vtilitatibus irrogantur. Et idcirco eos velut pędagogis traditos humiliari: vt discedentes ex hoc mundo, vel purgatiores ad vitam aliam transferantur, vel pœnali vigore plectantur. Quia secundum Apostolum traditi sunt in præsenti Sathanæ in interitum carnis, vt spiritus salui fiant in die Domini nostri Iesu Christi.

Corpus hîc affligitur vt spiritus salvus fiat.

Piger. Quid ergo erit de vsum rationis non habentibus, qui se probare non possunt, & sic edere de cibo hoc secundum Apostolum non valent.

Theologus. Sanctus Doctor de hoc in tertia parte, quęstione octaua sic distinguit de omnibus amentibus. Aliqui, inquit, dicuntur nõ habere vsum rationis dupliciter. Vno modo, qui habent debilem vsum rationis, sicut dicitur non videns qui male videt. Et quia tales possunt aliquam deuotionem concipere huius sacramenti, non est eis hoc sacramen-

Amentes quo modo distinguendi, quoad sumptionem sacræ cœnæ.

tum denegandum. Alio modo dicuntur aliqui non habere vsum rationis, quia sic à natiuitate permanserunt, & sic talibus non est hoc sacramentũ exhibẽdum: quia in eis nullo modo præcessit huius sacramenti deuotio. Aut nõ semper caruerunt vsu rationis. Et tunc si prius, quando erant suæ mentis compotes, apparuit eis huius sacramenti deuotio, dent eis in articulo mortis hoc sacramentum exhiberi, nisi fortè timeatur periculum vomitus vel exspuitionis.

Quomodo amentibus in articulo mortis sacramentum adhibendum.

Vnde legitur in cõcilio Carthaginensi, & habetur in decretis di. 28. q. 6. Is qui in infirmitate pœnitẽtiã petit, si casu, dum ad eum inuitatus sacerdos venit, oppressus infirmitate obmutuerit, vel in phrenesim conuersus fuerit, debet testimonium quæri ab his qui eum audierunt. Et si cõtinuò creditur moriturus, reconcilietur per manus impositionem, & infundatur ori eius Eucharistia. De baptizatis, qui corporaliter ab immundis spiritibus vexantur, est eadem ratio, & de alijs amentibus.

Infirmis infundenda Eucharistia.

Hęc Thomas. Et ad hoc Cassianũ allegat. Addit tamen in 4. dist. 9. Dæmoniacis non est deneganda cõmunio: nisi fortè certum sit pro aliquo crimine à Diabolo torqueri. Cui sic Petrus de Palude addit. In hoc casu pro excommunicãdis sunt habendi, qui traditi sunt Sathanæ. Hæc Petrus.

Ex quibus liquet, q; si aliqui sunt possessi à Dęmone etiã propter sua crimina, habentes tamen lucida interualla & rationis vsum, postea cõuertũtur de peccatis, vel debitè cõfitẽtur, tales cùm sint absoluti corã Deo, nullatenus sunt à cõmunione diuinissimi Sacramẽti Eucharistię sequestrãdi.

De sanctorũ locorũ applicatione, vel deuota oratione, q; pro quinto remedio tactum fuit, legendę Sanctorũ referę sunt. Merita enim sanctorũ Martyrũ, confessorum & virginum exigũt, vt hi spiritus nequam sanctorũ in patria existentium intercessione vincãtur, quos sancti in via vicerũt.

Sanctorum intercessiones obsessos iuuant.

Similiter viatorum deuotæ orationes liberationem obsessorum obtinuisse sæpè leguntur. Vnde ad hoc hortatur Cassianus, vbi suprà. Si inquit, haberemus hãc sententiam, imò fidem, quam superius cõprehendi, vt & omnia per dominum fieri, & pro vtilitate animarum dispẽsari vniuersa crederemus, non solùm nequaquam despiceremus eos, sed etiam pro eis inquit, tanquã pro mẽbris nostris incessanter oraremus, et; totis visceribus pleno cõpatiremur affectu.

De

De remedio excommunicationis in obsessis.

De sexto modo absoluendi ab excommunicatione sciẽdum, ꝙ nec iste communis est, nec fortè licitus, nisi habẽti auctoritatem & spiritualem reuelationem vel probabilitatem, ꝙ possessus quis sit propter excommunicationem Ecclesiæ. Sicut Apostolus 1. Cor. 5. excommunicatum à se & à plebe Corinthum fornicarium tradidit Sathanæ in interitum carnis, vt spiritus saluus fieret in die Domini nostri Iesu Christi. i. vt gl. dicit: vsque ad illuminationẽ gratię contritionis, vel ad iudiciũ. Et Pseudo doctores, qui fidem perdiderant, videlicet Hymenæum & Alexandrum, tradidit Satanæ, vt discerent non blasphemare: 1. ad Timoth. 1. Tantæ enim potestatis, dicit glossa, erat Apostolus, tantamque gratiam habebat, vt recedentes à fide solo verbo traderet Diabolo. Vnde sanctus Thomas in 4. distinct. 18. vbi Magister tres effectus excommunicationis tradit, eosdem sic declarat sanctus Doctor.

Triplicia incommoda ex excommunicatione prouenientia.

Ex hoc ipso verò, inquit, ꝙ aliquis suffragijs Ecclesiæ priuatur, triplex incõmodum incurrit, per tria, quæ quis ex suffragijs Ecclesiæ cõsequitur. Valẽt enim ad augmentum gratiæ eis qui habẽt, vel ad merendũ eis qui nõ habent. Et quantũ ad hoc, Magister dicit, ꝙ gratia subtrahitur per excommunicationem. Valent etiam ad custodiam virtutis. Et quantum ad hoc dicit, ꝙ protectio subtrahitur, non ꝙ omnino à Dei prouidentia excludantur, sed ab illa protectione, qua filios Ecclesiæ specialiori modo custodit.

In primitiua ecclesia cur signa & miracula requirebantur.

Valent etiam ad defendendum ab hoste, & quantum ad hoc, dicit ꝙ Diabolo maior potestas sæuiẽdi in ipsum datur, & corporaliter & spiritualiter. Vnde in primitiua Ecclesia, quando oportebat per signa ad fidem homines inuitare, sicut Spiritus sanctus visibili signo manifestabatur, ita excommunicatus corporali vexatione à Diabolo innotescebat. Nec est inconueniens, si ille, qui est desperatus, hosti datur: quia non datur ei quasi damnandus, sed quasi corrigendus. Cùm in potestate Ecclesiæ sit ex eius manu ipsum eripere cùm voluerint. Hæc Tho.

Remedium exorcisationis.

Ex quo vltimo verbo patet sextũ remedium: Sed cauendum est valdè exorcistę cuilibet, ne de suis viribus faciliter præsumat, aut iocum aut ludũ serioso Dei operi intermiscat: aut superstitiosum vel suspectum aliquid de maleficio adiciat: Alioqn pœnas vix euadet, vt declaratur ꝑ exẽpla.

Nam de primo refert beatus Greg. primo Dialogo, de quadam cõtra conſcientiam ſuam à marito petẽte & obtinẽte debiti redditionẽ in vigilia dedicationis Eccleſię ſancti Sebaſtiani, qa contra conſcientiã ſe proceſſioni Eccleſię immiſcuit, poſſeſſa eſt, & publicè furiebat. Quo viſo ſacerdos eiuſdem Eccleſiæ ex altari ſindonẽ tulit, eamq; cooperuit. Sed & hũc ſacerdotẽ, repẽtè ſimul Diabolus inuaſit. Et quia vltra vires voluit quicquã præſumere, compulſus eſt cognoſcere in ſua vexatione quis eſſet. Hæc Gregorius.

Diabolus illudentem ipſi exorciſtam in cloaca inuadit.

Nec de officio, q̃ Exorciſtatus ſanctũ ordinem requirit, quis locum faciat. Nam vidi in Conuentu Colonienſi fratrem, verbis ſatis iocoſum, ſed in gratia expellẽdi Dæmones valdè famoſum. Hic cùm in terminis conuentus Colonienſis Dæmonẽ in obſeſſo corpore arctaret: Iam Dæmon petiuit à Fratre locum recedendi: quo gauiſus frater, ait in loco, In cloacã meam vadas. Exijt igitur Dæmon & nocte cùm frater ventrem purgare vellet, Dæmon tam dirè eum torſit prope cloacam, vt vitam cum difficultate ſaluaret.

Ad dæmoniacos curandos Malefici non adhibendi.

Cùm prẽterea Maleficorũ prẽſidia ſuper poſſeſſos inuocantur, finis deterior quàm principiũ ſæpè efficitur. Vnde de præfata fœmina refert Greg. vbi ſupra. Cùm inquit, propinqui eam carnaliter amantes, atque amando perſequentes ad obtinendũ ſalutis remediũ Maleficis tradiderũt. Ducta igitur per eos ad fluuiũ, atque in aquã merſa, & multis incantationibus agitata, dum vnus Dæmon ab ea expelli debuit, legio eam intrauit: cuius diſtinctis vocibus iamclamare cepit. Quod tãdem cõſanguinei cõfitentes, & de hoc dolentes, eã præſentarunt Sancto Epiſcopo Fortunato, qui diuturnis orationibus duob⁹ diebus eã ex integro ſanauit.

CAP. XII.

Flores & folia quid in ſacra ſcriptura ſignificent.

AD ſummitates arborum formicæ ſcandunt, & vbi earũ flores, aliquæ ſæpè gramina & fructus lædunt. Quæ radices ſint, arbor & rami in moràli intellectu, qui lædi poſſunt à nociuis formicis dictum eſt præcedentis cap. principio.

Flores autem ſunt bona propoſita, & fructus opera: verba verò velut folia. Vnde Eccl. 24. Ego quaſi therebinthus extendi ramos meos, & rami mei honoris & gratiæ. Ego quaſi viris fructificani ſuauitatem odoris, & flores mei fructus honoris & honeſtatis. Vbi gl. Therebinthus arbor eſt fru-

Therebinthus quid.

fructuosa, flos ramecosus, sicut oliuæ, sed rubeus: folia habet densa & folliculos, emittentes quædam animalia quasi culices, plenior resina quæ de cortice erumpit.

Resina therebinthi significat animæ medicinam.

Per Therebinthum significatur Ecclesia, quæ per totum orbem ramos prædicationis & fidei extendit: cuius resina præcipua, i. animarum medicina. Masculi huius arboris sine fructu sunt, quia qui in se confidunt, fructum virtutis non faciunt. Fœminarum autem duo genera sunt, & cum vitæ matureſcunt. Qui enim infirmitatem suam agnoscũt, & spem suam in domino ponunt, fructũ martyrij sibi acquirunt. Aut per continentiam aut munditiam cordis & corporis spirituale præmium possidebunt.

In se cõfidentes, fructum virtutis non ferunt.

Infirmissimi sæpè fiunt martyres.

Qui etiam sint flores & fructus vineæ spiritualis in hæc verba tradit beatus Gregorius lib. x i. Moralium. Benè, inquit, per Salomonem dicitur manè surgamus ad vineas: Videamus si floruit vinea, flores si fructus parturiunt. Florent quippe vineæ, cùm mentes fidelium bona opera proponunt, sed fructus non pariunt si ab eo, quod propositũ aliquibus victi erroribus infirmantur.

Quid fructus vineæ Salomonis denotet.

Attamen ex floribus fit de futuris fructibus cõiectura.

Non ergo intuendum est, si vineæ floreant, sed si flores ad partum fructuum conualescũt. Quia mirum non est, si quis bona inchoat, sed valdè mirabile est si intentione recta in bono opere perduret. Vnde fit plerũque vt si in bono opere recta intentio non tenetur, etiam ipsum hoc opus quod bonum creditur amittatur. Hæc ille.

Orandum ergo nobis est deuotè cum psalmis, Domine Deus virtutum, vide & visita vineam istam, quam plantauit dextera tua, & ne singularis ferus eam depascat, aut per eam exterminet de silua. Ne etiam dominus de vobis sicut de gente maligna comminetur illud Ezech. 39. Feris auibus, omniq; volatili & bestijs terræ dedi te ad deuorandũ. Gl. Aduersarijs potestatibus, Dæmonibus. s. qui iuxta viam comedunt sementem. Venit enim Diabolus & tollit verbum de corde hominum, ne credentes salui fiant: vt ipsa veritas ore expressit proprio.

Piger. Finẽ tractat⁹ ꝑpè habem⁹. De Maleficis igitur adhuc operationib⁹ scire desidero: vtrũ ne alij modi sint, quibus possidere cõsueuerũt Dæmones in hac vita homines.

Theologus. Tres adhuc mihi occurrũt, vnus est in corporali vexatione, alius est in animæ necatione: Tertius est in

ſola opinione. Primus aliquãdo fit ſine delicto prẽiudicio. Secũdus ſẽper cũ mortali peccato. Tertius oritur ex cõplexionis vitio. Primus eſt de quo latè dictũ eſt in prẽcedentib⁹.

Num herbis, lapidibus & muſica expellantur Dæmones.

Piger. Vnũ adhuc eſt mihi dubiũ de prẽfata materia, vtrũ ne herbas, petras & melodias valeant expelli Dæmones.

Theologus. Valent certè talia nõnunquã debitè applicata, & ſi non ſemper vt ex toto: tamen vt pro parte liberentur: patet illud Tobiæ 6. vbi Raphael, ait Tobiæ: Cordis particulam piſcis nempe quem cepiſti ſi ſuper carbones ponas, fumus eius extricat omne genus Dæmoniorum ſiue à viro ſiue à muliere, ita vt vltra non accedat ad eos.

Fumus arboris cuiuſdam abigit Cacodæmones.

Idem in effectu patuit ibidem. 8. vbi Magiſter in Hiſtoria ſic addit: Nec ſuper hoc mirari debemus, cùm fumus cuiuſdam arboris aduſtæ eandem vim habere prohibeatur. Nec hoc venerabilis Hugo negat, communicando eandẽ hiſtoriam. Imò beatus Hieronymus dicit, Dæmonium ſuſtinenti licet petras vel herbas habere ſine incantatione: & habetur in forma 26. q. 7. Dæmonium ſuſtinenti.

Ad idem allegat Dominus Vuilhelmus Pariſienſis vltima parte ſummæ ſuæ de vniuerſo, ſatis probabiliter. Præterea certum eſt, exorciſmi iure te aliquos fideles in vſu habuiſſe. Vnde Actorum 19. de ſeptem refertur. Super quo dicit Magiſter in Hiſtoria, licet per exorciſmos Salomonis eiecerint, non tamen abſque labore multo, ſed quibuſdam herbis & gemmis adhibitis, vt tradit Ioſephus. Hæc ibi.

Salomonis regis exorciſmi.

Detur ꝙ prænominata, non directè de ſui natura aduocant vel compellunt Dæmones, videlicet verba, herbæ & petræ, vt dicit S. Th. in 4. diſt. 7. art. vlt. Non eſt, inquit, credendum aliquibus virtutibus corporalibus Dæmones ſubiacere, & ideo non coguntur inuocationibus, & factis quibuſdam Maleficis, niſi inquantum per hoc fœdus cum eis initur: ſecũdum ꝙ dicitur Iſaiæ 18. percuſſimus fœdus cum morte, & cum inferno fecimus pactum.

Dæmones corporalibus virtutibus non ſubiacent.

Et illud Iob. 40. An extrahere poteris Leuiatham hamo, & ſequentia ſic finaliter exponit, ſecundum Thomã dicentem: Si quis rectè conſiderat omnia, prẽmiſſa videtur pertinere ad prẽſumptionem Necromanticorum confutãdam, qui nituntur cum Dæmonibus pactum inire, ac eos ſibi ſubiicere, vel qualitercũque conſtringere. Oſtenſo ergo, ꝙ homo non poteſt vllo modo ſua virtute Diabolum ſupe-

Necromantici non poſſunt ſibi Dæmones ſubiicere.

rat⁹

tare, quòd ex omnibus præmiſſis concludit dicens & ſubdens, Pone ſuper eum manum tuam: ſubaudi ſi potes; quaſi diceret, nullo modo tua virtute potes, Superatur tamen virtute diuina. Vnde ſubdit. Memento belli: quo ſcilicet ego contra eum pugno. Hæc de Thoma.

Vnde etiam poſtea c. 41. dicitur: Non eſt poteſtas ſuper terram, quæ ei cõparetur. Super quo idem, per hoc, inquit, ſignatur, quod nulla virtus corporalis poteſt adæquari poteſtati Dæmonis, quæ eſt poteſtas ſpiritualis naturę. Et ſequitur: Qui factus eſt vt nullũ timeret. Diabolus.n. ex ordinatione ſuę naturę, in qua factus eſt à Deo vt nec hominẽ timeat, nec aliquã creaturam corporalem. Hæc de Tho.

Diabolus factus eſt, vt neminem timeat.

Indirectè autem quodam modo Dæmone obſeſſus, poteſt virtute melodiæ, vel herbę, vel corporalis rei ſibi à naturali proprietate in exiſtente cerebrum vel partẽ corporis læſi à Dæmone ſanare, vel reducere vt tolerabilius habeãt. Vt tenet dominus Albertus Lucæ 9. & Nicolaus de Lyra primo Re. 16. & Doctores ibidem. Nec omnino certum eſt Dæmones aliquos niſi in pœnam in poteſtate eorũ impediri, qui igne corporali cruciantur, & ſanctorum orationibus. Certũ etiam eſt, eos præfatis rebus, ſi in laude Dei vel ſanctorũ aſſumuntur, vel cum inuocatione diuina & beatorum, ſępè cruciari, vt in multis Legendis ſanctorũ patet.

Præterea quòd his maius eſt: tenet Paulus Burgenſis in additionibus ſuper primum Re. 16. hanc concluſionẽ; videlicet. Non ſolum concedendum videtur quòd aliqua ſenſibilia poſſunt afflicti à Dæmonibus leuius ferre, vt ſcilicet Nicolaus de Lyra tenet. Sed quòd etiam per ſenſibilia aliqua à Dæmonibus afflicti poſſunt totaliter liberari, quod probatur per eandem rationem, quam Nicolaus adducit. Nam cùm Dæmones non poſſint materiam corporalem ſecundum ſuam voluntatem tranſmutare, ſed mediãtibus actiuis qualitatibus, qui diſponunt materiã ad ſuſcipiendũ actionem afflictiuam in corporibus ab eis obſeſſis: vt Nicol. dicit. Eadem ratione per aliquam rem ſenſibilem poteſt curari diſpoſitio in corpore humano, per quam non ſit aptum ad ſuſcipiendum actionem Dæmonis. Verbi gratia, Mania eſt maximè diſpoſitiua ad alienationem mentis, ſecundum medicos, & per conſequens ad ſuſcipiendum afflictionem Dæmoniacam. Quæ quidem Manica paſſio ſicut

Per ſenſibilia poſſe obſeſſos liberari.

Exemplum de Magica paſſione.

sic vt potest alienari per sensibilia medicamina sic & penitus curari & per consequens cutata esset talis dispositio in corpore humano ad suscipiendum afflictionem Dęmonis correspondentem tali dispositioni: & sic recedet penitus afflictio Dęmonis actiua recedente passiua in possesso.

Per Dauidis Musicã prorsus recedisse à Saule Sathanam.

Idem potest dici de iecore piscis Tobiæ. Idem de melodia Dauid. Ratione cuius licet primo refocillaretur Saul & leuius haberet, tamen totaliter expulsus fuit per eã. Vnde dicit litera: recedebat ab eo spiritus malignus. Nec consonum est literæ, dicere quòd hoc fiebat ex merito Dauid, seu per rationes eius: quia nõ est verisimile, quòd hoc scriptura taceret: cum esset in laudẽ Dauid notabiliter, de quo tamen nullam mentionem facit. Hæc de Paulo. Secundus verò modus, quo Dæmones possidẽt homines, est grauissimus: de quo Cassianus col. abb. Sereni prima dicit Illi sunt verè miseri ac miserabiles iudicandi qui cum se vniuersis criminibus flagitijsque contaminent, nõ solòm nullum in eis visibiliter signum diabolicæ suppressionis ostenditur, sed ne aliqua quidem operibus eorum condigna tentatio, nec vllum flagellum correptionis infertur. Non enim merentur celerem temporis istius expeditamq; medicinam, quorum durities & impœnitens cor pœnam vitæ præsentis excedens, thesaurizant sibipsis iram & indignationem in die iræ & reuelationis iusti iudicij Dei. In quo vermis eorum non morietur & ignis eorum non extinguitur.

Non per meritũ Dauidis fanatur Saul. Grauissimus modus obsessionis.

De desperatis loquitur.

Et iterum idem Cassianus comparando corporalem obsessionem, & animæ peccatum: paulo anteà dicit: Multo grauius, inquit, constat illos vehementiusq; vexari, qui cũ corporaliter ab ipsis supprimi minimè videantur, animo tamen pernitiosius possidentur: eorum scilicet vitijs vel voluptatibus inuoluti. Secundum Apostoli namq; sententiam: A quo quis superatur, eius seruus efficitur. Nisi quod in hoc isti desperatius ægrotant, quòd cum sint eorũ mancipia, nec impugnari se ab illis, nec dominatum eorum ferre cognoscunt.

Tertius modus possessionis non est verus nec proprius, sed tantum putatiuus: quo quidam aut ex tentatione meræ Dæmonis, aut ex vitio corporeæ complexionis sese possessos existimant.

De putatiua obsessione.

Nouit in ciuitate Nurembergensi quandam iuuenem de

ditio

ditioribus & maioribus, honestam dominam, in matrimonij lege sub viro constitutam. Hæc per quatuor circiter annos, se sola conscia, & quadam deuota sibi famula, putabat omnino se esse possessam à Dæmone. Et quia se notari timuit, & nator quos habuit si proderet, apud semetipsam tabescere cepit in corpore tam grauiter, vt nec pueri, quos habebat pulchros, nec mariti admodum probi præsentia, neque amicorum vel epularum quarumcunq; delitiæ eam lætificare valerent. *Res gesta Norembergæ.*

Veni ego ad locum prædictæ ciuitatis, & quia mei notitiã habuit, ideo in porta cõuentus me de animę salute & de alijs consulere cepit. Cumque inter mea verba Dæmonem, nescio quo casu, nominarem, diuertere cepit fœmina à me cautè caput, vt faceto more saliuã eiiceret. Ex phantasijs enim præteritis, quoties nomen Dæmonis nominari audierat, horruit eius animus ex contracta assuetudine. Post quædam igitur verba cum in gestu fœminæ timorem eius, quem celauerat agnouissem, illi dixi: Domina, si mihi veritatem fateri volueritis, secretam vestram tentationem, quam celatis, indicabo: Quæ respondit admirando. Ita faciam, si veritatem dixeritis. Tunc ego, Vos putatis, vos esse possessam. De quo stupens respondit, Veritas est, & hęc mea grandis dudum tristitia extitit & durat hodie. Visa itaque conditione fœminæ, & auditis sui timoris circumstantijs: illi dixit, Secura esto te, possessa non estis. Sed aut tentatio est aut maniæ naturalis passio. Quo audito, cepit gaudere & melius dietim habere. Multóque tempore posteà viuebat alacriter & honestè.

Tempore quo in Viennensi steti studio, fuit ibidem ciuis vnus vxoratus de meliori ciuitatensium prosapia, mihi multisq; notus: Hic in forma strepitus cuiusdam secularis iudicij cautionem quandam litteratoriam produxit in medium, inscius, vt multis videbatur, quæ oppositalis radijs quibusdam videbatur per rasuram falsificata. Super quo postmodum clam auisatus coram amicis, quia probus & fide dignus semper extiterat, satis erubuit, & se die noctúque perpetuæ infamiæ maculam contraxisse suspicabatur, nec super hoc consolationes cuiuscunque recepit. Ductus igitur ad examen in medicinis expertorum, adesse iuueni viderunt infirmitatem scilicet maniæ. *Aliud exemplum imaginatæ obsessionis.*

Vnde

Vnde postquam multa ipsi adhibita essent remedia, nec quicquam adiuuarent, suaserunt cauti medici multum prudenter & catholicè, vt sacramentalem confessionem faceret, Eucharistiæ sacramentum reciperet, & se per omnia disponeret ac si mori vellet, ne ex mania futura impersuasibilis sine talibus moriendo, putaretur à Dæmone possessus: & factum est ita. Nam paulò post ipsi visum fuit quòd mortuus esset: & quia mortui nec comedunt nec bibunt, nec alia communia viuis faciunt, ita nec iste facere vlla persuasione voluit. Vnde tandem mera fame interijt, nec iuuabat remedium quòd quidam se mortuum fingens & comedens, similem, vt fertur, aliquando sanauerat Maniacum.

Quidam se mortuum putans, se necat fame.

Vidi alium non de infimis in ciuitate Colonienſi, virum literatum & diuitem, ac multum honoratum: de cuius ore audiui, quòd quadam vice periculosè infirmabatur: Etiam lecto decumbenti, vbicunque se inspexit, sibi apparebat, quòd ipse duo homines esset: de quo stupens, & an dormiret vel amens esset, ambigere cepit. Deinde concludens, quòd hoc impossibile esset, ne ab alijs vsu rationis priuatus esse videretur, clam vocauit medicum corporis: qui maniam adesse conspiciens, confortabat infirmum bona spe animum euadendi dedit, dummodo Diuina sacramenta reciperet. Quo facto, de die in diem conualescebat infirmus, & cum gratiarum actione recedente infirmitate, abscessit etiam maniaca passio, quam se habuisse post modum ferè cunctis celauerat, quousque me coram audiuit, quod infirmitas hæc naturalis esset.

Quidam imaginatur se corpora duo habere.

In ciuitate alia notitiam alterius magni & diuitis atque probi viri habui, qui licet esset ditissimus, & perpetuis multis possessionibus redditiuatus, & vir magni consilij, tamen timere cepit, quòd tandem eum mendicare oporteret: cum tamen omnium iudicio attentatum esset diuitiarum homo, & prouisus redditibus, vt ad comedendum argentum satis haberet si vellet. Præfata igitur mania territus, supra modum grauabatur, nec vlla persuasione sibi ista à suo remoueri poterat capite, & ita catholicè, sine nota tamen vita functus tandem. Habuit pro tunc filium iam adultum, nouiter traditum nuptui. Qui nouiter simili

De Mania diuitis qui satiari non poterat.

vexatus

vexatus mania grauius eam in præfata materia, quàm poteſt haberi, fert.

Figer. Si iſta paſsio, quam tu ex medicorum libris maniam vocas, imaginationes tam firmiter ſolidat in mente hominis, vt in poteſtate liberi arbitrij non ſit eas deponere: quale remedium adhibendum eſt talibus quęro?

Theologus. Medicorum intereſt taliuſmodi dare remedia, qui quidem ſæpiſsimè ſalubria leguntur inueniſſe antidota. *Quomodo imaginata mania poſſit ſanari.*

In Diœceſi Bambergenſi aliquando fui vocatus ad domum cuiuſdam mechanici ſatis infirmi, qui de animæ ſuæ ſalute totaliter deſperatè loquebatur, & crebrò arma, vt ipſe ſeipſum perimeret ſolicitè quæſierat. Suaſi quantum occurrit de ſacræ ſcripturæ paſsibus viro præfato mechanico, videlicet maniaco, vt verè dolens de peccatis ſuis veniam ſe à Deo plenè conſecuturum firmiter ſperaret, ſed nihil profeci. Peccatum enim quoddam ſatis modicum ipſe allegabat ſe feciſſe, nec non ingeminaſſe, & idcirco ſe putabat atq; dixit non poſſe ſaluari. Inſtiti autem acrius, replicando, maiores peccatores fuiſſe gratiam conſecutos. Veruntamen ille verba mea explodit dicendo; Domine experientiæ credo. Nam actu video ad inferni barathra, & exinde verſus me flammas terribiliter aduolare conſpicio. Tunc ſuaſi vt medicus aduocaretur & remedia dormiendi vel alia neceſſaria ſecundum medici conſilium applicarentur, & receſsi. Sequenti die redij, & vt antea de ſpeciebus veniæ perſuadebam. Ait ille: Putatis ne me veniam peccatorum poſſe conſequi? Reſpondi lætus quòd ſic. Dormierat enim, & per medicinalia melancolica tepuerat. Vnde quia iam dubitauit de animæ ſalute, quietior factus, ad ſpem veniæ faciliter reductus eſſe videbatur. *Maniacis ſoporifera miniſtranda.*

Figer. Fortaſsis hi, qui contra fidei articulos nonnunquam per inquiſitores hæreticę prauitatis reperiuntur duri, tali manica laborant paſsione, & iſta ignorantes, tales ſtatim ſeculari tradunt brachio vbi cremantur præcipitantur nimis. *Inquiſitores in inquiſitione ſæpè præcipitanter agere.*

Theologus. Fieri poteſt per incautos Inquiſitores prout tangis, & fortaſsis ita factum fuiſſet cum iſto ſacerdote

Vnga

Vngarico, de quo libro tertio Formicarij, cap. 10. relatum est, nisi magna literatorum prudentia hoc præueniſſet. Quamobrem probandi sunt spiritus, an ex Deo sint, vel an ab infirmitate Dęmonis, vel à malitia pertinacitatis. Tempus in his, locus & persuasiones salubres atque considerationes prudentes dandæ sunt ab his, qui tales curare habent, ne quid de contingentibus obmittatur. Vbi non modo de salute corporum, sed de periculo animarum perpetuò agitur.

Præterea noui quendam in artibus, & in sacra pagina professorem excellentem plurimum, qui premi cepit imaginatione grauissima & mania de interficiendo se cũ proprio cultro. De quo erubuit valdè se manifestare, nec tamen poterat phantasiam amouere. Venit tandem ad me occultè, fleuit vbertim & remedium petiuit. Cui expurgationem conscientię per sacramentalem confessionem primũ certis de causis suasi aggredi, quam & fecit, nec liberatus est, quia iudicio medici corporalis, maniã patiebatur. Vnde aliquando idem maniacus, qui in alijs magnæ prudentiæ fuit, mihi flendo dixit, Mirabile, inquit, negotium. Ego me vti ratione experio, & scio me esse contradictoriè liberum, nec valeo istam phantasiam de me necando cum tota animi libertate deponere. Talibus sępè opus est longè plus medico corporis quàm animæ.

Finis Formicarij Fratris Ioh. Nider De Maleficis & Dæmonibus.

INDEX